KURULUŞUNDAN BUGÜNE ODTÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ EĞİTİM PROGRAMININ GELİŞİMİ (1960- 2010)

Derleyen: Melih Ersoy

2010

Önsöz

1961 yılında 14 öğrenci ile öğrenime başlayan ve ülkemizdeki lisans düzeyinde eğitim vermeye başlayan ilk şehir ve bölge planlama bölümü olma unvanını taşıyan ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, 2009 yılı itibariyle 1500 ü aşkın lisans ve 500 e yakın lisansüstü mezunu ile ülkemizin bu alandaki nitelikli eleman gereksiniminin karşılanmasında kendisine düşen görevi yerine getirme konusunda başarılı bir sınav vermiş ve vermeye devam etmektedir.

Ülkemizde yarım asırdır şehir ve bölge planlama alanında eğitim veren Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, gerek kentsel planlamanın yerleşmiş bir disiplin olarak görece kısa geçmişi, gerekse toplumsal içeriği ve yerleşmiş disiplinler arası olma gibi özellikleri nedeniyle eğitim programının gelişimi de son derece canlı ve devingen bir sürece tanıklık etmiştir. Nitekim, kuruluş yıllarında ABD üniversitelerinden aktarılan eğitim programı bu süre içinde gerek biçim gerekse nitelik açılarından önemli değişikliklere uğramış, tümüyle kökten öneriler geliştirilmiştir. Dolayısıyla, derlemede yer alan program önerilerinin özsel incelemesi, bu önerilerin son elli yılda ülkemizde yaşanan sosyo-kültürel ve akademik gelişiminin izlerini de taşıdığını gösterecektir.

Bu derleme, bir yandan ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde yaşanan eğitim programı çalışmalarını derli toplu biçimde bir araya getirilerek gelecek nesillere aktarılmasını, diğer yandan da bu konuda çalışma yapacak araştırmacılar ile ülkemizde yeni açılan planlama bölümlerinin eğitim programlarının hazırlanmasında katkı verebileceği düşüncesi ile hazırlanmıştır. Bu çalışma, ayrıca, Türkiye'de kurulan yeni bir bilim dalının eğitim programını oluşum ve gelişimine ilişkin ODTÜ deneyiminin, ne denli büyük bir emek ve çaba ürünü olduğunu ve yeni gelişmelerle sürekli olarak evrildiğini de göstermektedir. Umarım bu saygı değer birikim eğitim alanına katılacak yeni bölümlerin program çalışmalarına da ışık tutacaktır.

Bu derlemenin ortaya çıkmasında büyük katkıları olan Elçin Barın, Cem Bayrak ve Burçin Yorulmaz'a yürekten teşekkürlerimi sunarım.

M.Ersoy, 2010, Ankara

GİRİŞ

ODTÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ VE EĞİTİM PROGRAMLARININ KISA TARİHİ.....

ODTÜ MİMARİ FAKÜLTESİ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ KURULUŞU - GELİŞMESİ - EĞİTİM ESASLARI MÜFREDAT - TEDRİSAT - ARAŞTIRMA İŞLERİ (1960).....

Önsöz…….
Yetişmiş plâncı ihtiyacı…….
Bölümle ilgili olarak daha önce hazırlanmış programlar…….....
Şehir ve bölge planlama bölümünün çalışmaları…….....
Eğitimin hedefleri, muhteviyatı ve gerçekleştirilmesi……...
Derslerin İzahı……...
Yetiştirme ve araştırma programları ile ilgili tablolar ……....

23.05.1963 TARİHLİ MÜTEVELLİ HEYETİ TOPLANTISINDA GÖRÜŞÜLMEK ÜZERE EĞİTİM KOMİSYONU TARAFINDAN HAZIRLANARAK SN. ABDULLAH KURAN'A GÖNDERİLEN 20.05.1963 TARİHLİ RAPOR .....

MİMARLIK FAKÜLTESİNE BAĞLI ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜNÜN VERECEĞİ ÜNVANLARLA İLGİLİ OLARAK HAZIRLANAN 05.04.1963 TARİHLİ KOMİTE RAPORU .....

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜNDEN MEZUN OLANLARA VERİLECEK DERECE VE ÜNVANLARA İLİŞKİN OLARAK MÜTEVELLİ HEYETİNİN 25.04.1963 TARİHLİ TOPLANTISI ZABIT TUTANAĞI .....

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ 1963-1964 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI LİSANS VE YÜKSEK LİSANS PROGRAMLARI .....

ŞEHİR PLANCILIĞI EĞİTİMİ (1964).....

REPORT ON THE DEPARTMENT OF CITY AND REGIONAL PLANNING (1964).....

ON THE NECESSITY FOR THE CONTINUATION OF THE SPECIAL FUND ASSISTANCE TO THE FACULTY OF ARCHITECTURE FOR THE DEVELOPMENT OF ITS DEPARTMENT OF CITY AND REGIONAL PLANNING AND THE ESTABLISHMENT OF A NEW DEPARTMENT OF INDUSTRIAL DESIGN (1965).....

Introduction.....
The department of city and regional planning .....
Staff recruitment and student enrollment.....
Need for further assistance.....
The proposed department of Industrial Design.....
Aims and purposes.....
Short - Range Objective.....
Long-Range Objectives.....
Annex I.....

TÜRKİYE'DE BÖLGE PLANLAMA VE EĞİTİMİ HAKKINDA DÜŞÜNCELER (1968).....

Hangi genel çerçeve içinde bölge planlama eğitimi.....
Bölge Planlama nedir.....
Bölge planlamanın evrimi nasıl oldu.....
Neden bölge.....
Planlama kavramı, eğitime ne getiriyor.....
Neden kamu yararı.....
Bölge planlama ülkenin gelişme seviyesinin fonksiyonudur.....
Bölge planlama ne değildir.....
Türkiye'deki bölge plânlama denemelerinin eğitime yol göstermesi yönünden değerlendirilmesi....
Türkiye'de bölge plancısına olan talep nedir ....
Bölge planlamasına karşı olan görüşler..... .
Öğrenci hareketlerinin incelenmesi önerilerimize neler katacak..... .....
Öğrenci hareketinin ortaya çıkardığı istekler.....
Öğrenci istekleri genel çerçevesi içinde bölge plânlama eğitiminin özellikleri.....
Nasıl bir bölge planlama eğitim programı yapılmalıdır.....
Nüve program ve bölge ilmi.....
Diğer ülkelerdeki bölge planlama nüve programlarında yer alan dersler.....
Bölge planlama eğitimi için program teklifi.....
Bölümler arası ilişkiler.....
Eğitim programı ve egitim programı dışındaki müesseseler ve ilişkiler.....
Öğrenci temini politikası.....
Kaynaklar.....

EARLY DAYS OF REGIONAL PLANNING IN TURKEY (1968)

Brief historical note.....
Policies and problems of the early days.....
Development process according to early policies.....

DANIŞMA KURULU TOPLANTISI III (1970).....
Giriş.....
Bir üniversite eğitiminin değerlendirilmesinin kriterleri ne olabilir? .....
ODTÜ. Üniversite olarak hangi hedefleri gerçekleştirmek için kuruldu? .....
Türkiye'deki şehir planlama eğitimini etkileyen çeşitli çevrelerin özellikleri.....
Şehir planlama bölümünün bir organizasyon olarak kaynakları .....
Şehir planlama bölümünün bir organizasyon olarak elemanları .....
Son on yıllık dönemde çevre nasıl değişti.....
On yıllık ODTÜ Şehir Planlama uygulaması İTÜ uygulamasına nasıl bir yol gösterebilir

ŞEHİR PLANLAMA BÖLÜM POLİTİKASI VE EĞİTİM PROGRAMI TASLAĞI (1976) .....
Önsöz.....
Gelişme ve Yöntem.....
Uygulama .....
Dilekler.....
Bölüm Politikası.....
Gerekçe.....
Amaç .....
Bölüm Politikası (ülke, üniversite, fakülte, bölüm içi ilişkiler düzeylerinde) .....
Şehircilik Lisans Eğitimi için Önerilen Model .....
Temel Yapı ve Kıstaslar.....
Kodlamada izlenen yöntem, Konu dizeleri, 1. iki yıllık ve 2. iki yıllık dönemlerle ilgili açıklamalar .....
Konu İçerikleri, Stüdyo ve Stajlar.....
Diğer Bölümlerden alınabilecek Seçmeli Dersler.....
Şehircilik Lisans Üstü Eğitimi .....
Bölüm mezunları.....
Bölüm dışı başvuranlar.....
Y.Lisans Dersleri.....
Y.Lisans Tezi .....
Sonuçlar.....
Modelin getirdikleri.....
Modelin uygulanmasında, gözetilmesi gereken noktalar.....

ŞEHİR PLANLAMA EĞİTİMİYLE İLGİLİ GÖRÜŞLER ANKETİ SONUÇLARI (1976).....
Önsöz.....
Anket Sonuçları.....
Yıllara göre değerlendirme.....
1967 –1970.....
1971 – 1976.....
Genel değerlendirme .....
Anket formu .....

MİMARLIK VE ÇEVRE BİLİMLERİNDE İKİNCİ KADEME EĞİTİM ŞEHİR ve BÖLGE PLANLAMA ÖRNEĞİ(1977).....
Giriş.....
Sonuç.....

PLANLAMA EĞİTİM PROGRAMINI GELİŞTİRME SEMİNERLERİ DİZİSİ (1978).....
Bölümün Kuruluşu .....
Bölümün Gelişmesi .....
Öğrenci ve. öğretim üyelerine ilişkin veriler .....
Bölüm ders programlarının gelişmesi .....
1976-1977 Dönemi Bölüm Üyelerinin Değerlendirmeleri .....
1976-77 ders yılında uygulanan, öğrenci anketleri sonuçları .....
Program uygulamasına yönlendirici öğeler.....
Bölümün değerlendirilmesi .....
Ders programına ilişkin öneriler .....
Dersler .....
Stüdyolar .....
Bölümde genel işleyiş .....
Öğretim Üyelerinin Görüşleri .....

EĞİTİM VE ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜNÜN EĞİTİM PROGRAMI HAKKINDA GÖRÜŞLER (1979).....
Eğitim .....
Türkiye'de yüksek öğrenim ve olaya bakış .....
Türkiye'de Şehir ve Bölge Planlama eğitimine gereksinme duyulması ve ŞBPE'nin kurulması yolunda çalışmalar.....
Şehir ve Bölge Planlaması eğitimi .....
ŞBPB'de eğitim programının gelişmesi.....
Şehir planlaması, Bölge planlaması .....
Plancı .....
Genelde eğitim programı.....
Plancı Eğitmenleri .....
Öğrenciler.....
Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde demokratikleşme .....
Kaynak kullanımı, dış ilişkiler .....
Eğitim programı .....
Eğitim programının işleyişi.....
Kaynaklar .....

PLANLAMA EĞİTİM PROGRAMINI GELİŞTİRME SEMİNERLERİ – I (1979).....
Önsöz.....
1. Oturum: Ne tür planlama, ne tür plancı, ne tür planlama eğitimi .....
2. Oturum: Ne tür stüdyo çalışmaları .....

3. Oturum: Ne tür dersler .....
4. Oturum: Ne tür kaynak kullanımı, ne tür dış ilişkiler .....

ODTÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ PROGRAMININ YENİDEN DÜZENLENMESİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER (1980).....

Önsöz.....
Şehir/Bölge Planlama Bölümünün Programının Yeniden Düzenlenmesi.....
Şehir ve Bölge Planlama Eğitimi Programının Temellendirilmesindeki Değişik Seçenekler .....
Türkiye'de Şehir ve Bölgesel Planlama Pratiğinin Kuramsal Dokusu .....
Türkiye, Geçirmekte Olduğu Dönüşüm Sırasında Karşılaştığı Sorunların Hangilerinin Çözümünde Şehir ve Bölge Planlama Disiplininden Yararlanabilir.....
ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün Yirmi Yıla Varan Deneyimi Neler Getirmektedir .....
Dünyada Şehir ve Bölge Planlama Eğitimi Ne Tür Bir Evrim Geçirmektedir .....
Eğitim Programlarının Temel Seçmeleri.....
Genel Plancı x Uzmanlaşmış Plancı.....
Akademik, Kuramsal Yönelim X Mesleksel, Pratik Yönelim .....
Fiziksel Planlama x Sosyal Planlama.....
Yumuşak (hümanist) Yaklaşım X Katı (teknik) Yaklaşım .....
Sorun Yönelimli Programı Politika Yönelimli Program.....
Meslek öğelerine (Professional) Ağırlık Veren Program x Yönetim öğelerine (Administrative) Ağırlık Veren Program .....
Klitist Planlama x Kitle Planlaması .....
ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü için Öneriler.....
Bölümün Eğitim Programı .....
Lisans Eğitimi Programı.....
Yüksek Lisans Programı .....
Doktora Programı.....
Bölümün Örgütlenme Biçimi .....
Bireylerden oluşan bölüm yapısından,küçük gruplardan oluşan bölüm yapısına seçiş
Bölümün öğretim Üyesi ve öğretici Sayısı Bakımından Ulaşması Öngörülen Büyüklükler.....
Etkin Bir Rehberlik Sisteminin Kurulması .....
Bölümün öğrenciler İle İlişkileri .....
Yüksek Lisans Öğrencilerinin Çalışarak Okuma Sorunu .....
Bölümün Araştırma İçin örgütlenme Sorunu .....
Bölümün Bir Temel Altyapısı Olarak Kentleşme Arşivi .....
Son Sözler .....

ŞEHİR KORUMADA ŞEHİR PLANLAMADA YÜKSEK LİSANS PROGRAMI İÇİN O.D.T.Ü. MİMARLIK FAKÜLTESİ, ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ İLE RESTORASYON BÖLÜMÜ İŞBİRLİĞİ PROGRAMI(1980).....

İşbirliğinin gerekçesi.....
Şehir korumada, şehir planlama yüksek lisans derecesi programı .....
Ek -1: Derslerin tanımı.....
Özel hususlar.....

KENTSEL TASARIM (URBAN DESIGN) PROGRAMI(1980).....
Komisyon Raporu.....
KentselTasarım Y.Lisans Programı.....

ODTU ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ'NÜN 1980 YILI EĞİTİM PROGRAMINA İLİŞKİN SİBERNETİK VE KATASTROFİK ÇÖZÜMLEMELER(1982).....
Giriş.....
1980 programının [pr-80] özeti.....
Çözümlemeler.....
Pr-80'ne katastrof kuramı ile bir bakış.....
Kaynaklar.....

O.D.T.Ü. MİMARLIK FAKÜLTESİ ARA YAYIN(1984).....

TÜRKİYE'DE KENTBİLİM EĞİTİMİ (1987).....
ODTÜ'de şehir ve bölge planlama eğitimi.....
Giriş.....
Bölümün öyküsü.....
Öğretim izlencesinin zaman içinde değişimi.....
Öğretim kadrosunun nitelikleri.....
ODTÜ şehir ve bölge planlama bölümüne yeni kayıtlar ve öğrencilerin toplumsal kökenleri.....
ODTÜ şehir ve bölge planlama bölümü mezunları.....
Araştırma ve yayın etkinlikleri.....
Genel bir değerlendirme.....

ŞEHİRCİLİK- PLANLAMA EĞİTİMİ - TÜRKİYE'DE 13. DÜNYA ŞEHİRCİLİK GÜNÜ KOLOKYUMU (1989).....
Giriş.....
Planlama anlayışındaki değişimler.....
Batı dünyası deneyimi.....
Türkiye deneyimi.....
ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama bölümü eğitim anlayışındaki değişimler.....
Sonuç.....

IS THESEUS STILL FIGHTING? OR, RUNNING A STUDIO IN THE ABSENCE OF PLANNING THEORY COURSES (1991)….
Introduction……
Stating The Problems Of The Lefke City……
Searching For the Macro & Meso Goals……
Generation Of Alternatives and the Statement Of Regional and Urban Goals……
General Evaluations & Conclusions……
Acknowledgements……
Notes……

References - (By Authors)……

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ KONUT PLANLAMA YÜKSEK LİSANS PROGRAMI ÖNERİSİ (1992)

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ KENTSEL TASARIM ANA BİLİM DALI ÖNERİSİ (1992) .....

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ KENTSEL TASARIM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI ÖNERİSİ (1993) ..

ŞEHİR PLANLAMA EĞİTİMİNDE GÖRSEL DÜŞÜNCENİN GELİŞTİRİLMESİ (1993) .....

KENTSEL POLİTİKA PLANLAMASI ANA BİLİM DALI VE YÜKSEK LİSANS PROGRAMI ÖNERİSİ (1993).....

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ - ŞEHİR ve BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ, LİSANS EĞİTİM PROGRAMI ÖNERİSİ (1994).....

Giriş ve gerekçe.....

Stüdyo programlarında yeni hedefler ve dönüşüm önerileri.....

Program önerisi .....

KENTSEL POLİTİKA PLANLAMASI VE YEREL YÖNETİMLER YÜKSEK LİSANS PROGRAMININ OLUŞUMU (1994)…….

ŞEHİR ve BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ, LİSANS EĞİTİM PROGRAMI (1994).....

ŞEHİR ve BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ, YÜKSEK LİSANS DERS PROGRAMI ÖNERİLERİ (1995).....

ODTÜ, ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ AKADEMİK PROGRAMI (1997) .....

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ - MİMARLIK FAKÜLTESİ, ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ EĞİTİM PROĞRAMI (2009)

Giriş
Bölümün Varoluş Nedeni, Misyonu, Vizyonu
Akademik Kadro
Araştırma
Bilimsel Etkinlikler
ERASMUS Eğitim Programına İlişkin Çalışmalar
ERASMUS Öğrenci ve Öğretim Üyesi Değişim Programı
ERASMUS Yoğun Programlan (IP: Intensive Programme / Yoğun Program)
Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS)
Diploma Eki
Üyelikler
Akademik Programlar
Lisans Eğitimi
ODTÜ'de Çift Ana Dal ve Yan dal Programları: Şehir Planlama Yan dal Programı
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Lisansüstü Programları
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yüksek Lisans Programları
Şehir Planlama Yüksek Lisans Programı
Bölge Planlama Yüksek Lisans Programı
Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Doktora Programı
Yüksek Lisans ve Doktora Düzeyinde Seçmeli Dersler
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün Diğer Bölümlerle Ortaklaşa Yürüttüğü Lisansüstü Programlar
Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Lisansüstü Programları
Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Yüksek Lisans Programı
Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Doktora Programı
Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Lisansüstü Programları
Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Yüksek Lisans Programı
Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Doktora Programı
Yerleşim Arkeolojisi Lisansüstü Programları
Yerleşim Arkeolojisi Yüksek Lisans Programı
Yerleşim Arkeolojisi Doktora Programı
Deprem Çalışmaları Lisansüstü Programları
Deprem Çalışmaları Yüksek Lisans Programı
Deprem Çalışmaları Doktora Programı
Ekler
Şehir Planlama Yüksek Lisans Tezleri
Bölge Planlama Yüksek Lisans Tezleri
Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Tezleri
Şehir ve Bölge Planlama Doktora Tezleri
Kentsel Politika Planlaması Lisansüstü Tezleri
Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Lisansüstü Tezleri
Yerleşim Arkeolojisi Lisansüstü Tezleri
Deprem Çalışmaları Lisansüstü Tezleri

GİRİŞ

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ve Eğitim Programlarının Kısa Tarihi

Melih Ersoy, ODTÜ

Giriş

Cumhuriyet döneminde belediyecilik ve şehir planlaması ile ilgili olarak yapılan ilk kapsamlı düzenlemeler 1930'lu yıllara rastlar. Bu yıllarda ard arda yapılan yasal ve kurumsal düzenlemeler ile, daha sonra İller Bankasına dönüşecek olan, Belediyeler Bankası (1930) kurulmuş; Belediye Kanunu (1930) ve Hıfzısıhha Kanunu (1930) yürürlüğe girmiş bunu Yapı ve Yollar Kanunu (1933), Belediyeler İstimlak Kanunu (1934) ve nihayet Belediyeler İmar Heyeti Kuruluş Kanunu (1935) izlemiştir. Bu yasal düzenlemelerle Cumhuriyet döneminin imar ve belediyecilik ile temel yasaları yürürlüğe sokularak Osmanlı döneminden kalan mevzuat büyük ölçüde yürürlükten kaldırılmıştır.

İlk imar yasası niteliğindeki Yapı ve Yollar Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden 27 yıl sonra 1960 yılında Y.Mimar Şehir Plancısı Esat Turak tarafından hazırlanan ve ODTÜ Rektörlüğüne sunulan Şehir ve Bölge Planlama Bölümü (ŞBPB) Eğitim Programı ile ilgili raporda şu önemli saptamalarda bulunulmaktadır: " Bu müddet zarfında ancak yarım düzine kadar hazırlıklı şehir ve bölge plancısı yetişmiştir... mahut sayıda mimar bütün Türk şehirlerini anlamadan ve çekinmeden planlıyorlar; planları kelimenin lügat manasında doğruyor; kıymetlerini ya bizzat yıkarak yahut da değeri şüpheli, ithal edilmiş çözüm ve formlar altında ezerek yok ediyorlar". [1]

Ülkemizde ve ODTÜ de Şehir Planlama Eğitiminin tarihini böyle bir arka planla değerlendirmek yerinde olacaktır. Kentsel planlama alanındaki yetişmiş eleman eksikliliğimiz bir çok yabancı uzman tarafından da sıklıkla ifade edilmiştir. 1946 yılında toplanan 1. Yapı Kongresinde Prof. Melaner, Türkiye'de şehir planlama alanındaki yetersizliklerden söz ederken, "mimarların bu mesleği kendi inhisarlarına almak istemelerinin planlamanın faaliyet alanını daralttığını ifade etmiş ve ... "adeta bir duvar ressamı" olan kimselerin mühim şehir planlarının tanzimini ele aldıklarından" yakınıyordu. [2] 1951 yılında I.C.A. Teknik Yardım Programı ile Türkiye'ye gelerek bu alanda incelemeler yapan Skidmore, Owings and Merril firmasının hazırladığı raporda da Türkiye'de büyük kentlerin planlanmasında tavsiyelerde bulunacak yabancı uzman şehir plancılarına acilen gereksinim olduğu belirtilmektedir. Rapor ayrıca bir an önce yabancı ülkelerde Türk plancılar yetiştirilmesi için de girişimde bulunulmasını öğütlemektedir. [3]

1950'li yılların ilk yarısında şehircilik ve planlama alanında ilk kuramsal dersler Dr. Egli tarafından TODAİE de verilmeye başlanmıştır. ODTÜ ŞBP bölümünün kuruluşu da bu ortamda B.M. uzmanı olarak, hükümete önerilerde bulunmak üzere 1954 yılında Türkiye'ye gelen Charles Abrams'ın hazırladığı bir rapor sonrasında yaşama geçmiştir. Abrams

---

[1] Turak, E. (1960), *ODTÜ Mimari Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Kuruluşu-Gelişmesi-Eğitim Esasları; Müfredat- Tedrisat- Araştırma İşleri,* Teksir, Ankara. **1960'lı yıllara ait kaynaklar İlhan Tekeli'nin özel arşivinden sağlanmıştır. Sn.Tekeli'ye teşekkürü bir borç biliyorum.**
[2] Turak, A.g.y. s.8
[3] Turak, A.g.y. s.8

raporunda, Türkiye kentlerinin planlama bilgisizliği yüzünden büyük bir tahribat içinde olduğunu, ülkedeki plancı ve mesken konusunda uzman eleman yokluğunun geçici olarak ülkeye davet edilen yabancı uzmanlarla çözülemeyeceğini, bir an önce plancı yetiştirecek bir okulun kurulmasını önermektedir.[4]

Abrams'ın bu süreçte 3 temel hedeften yola çıktığı söylenebilir: " 1) Planlama ve Mimarlık konularında yeterli hünere sahip yetişmiş insana ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç karşılanmalıdır. 2) Bu ihtiyacın karşılanması için gerekli eğitimi Türkiye'de yaparak arz devamlı hale getirilmelidir. 3) Bu yetiştirme sırasında ihtisaslaşma teşvik edilmelidir.[5]"

Abrams'ın önerisi ve bu doğrultuda hazırladığı raporun benimsenmesi üzerine kurulan Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde (ODTÜ) 1956 yılında Mimarlık eğitimine başlanmıştır.[6] Dekan Aptullah Kuran'a göre,[7] Okul başlangıçta, yukarıda belirtilen eleman eksikliğini gidermek amacıyla "Mimarlık ve Planlama Enstitüsü" olarak düşünülmüştü.

Kuruluş Yılları

ODTÜ ŞBPB için hazırlanan ilk eğitim programı C.H.Perkins ve arkadaşları tarafından 1955 yılında hazırlanmıştır. Bu rapor ODTÜ'de "ilk olarak Mimari Fakültesi, ŞBP Fakültesi, Planlama ve Mesken Araştırma Enstitüsü ile Yapı Araştırma Enstitüsünün, bir müddet sonra da Mühendislik Fakültesinin kurulmasını tavsiye ediyordu" [8]. Perkins'in önerdiği modele göre, ŞBPB de liseden sonra 5 yıl, ya da mimarlık ya da mühendislik diploması olanlar için 2 yıllık bir eğitim sonrasında Şehir Planlama Master derecesi verilecekti. Ancak, bu dereceyi alabilmek için 4 dönem de staj yapılacaktı. Perkins raporu araştırma enstitüsü konusuna da özel önem vererek, araştırmanın planlama eğitiminin kaçınılmaz bir parçasını oluşturduğunu vurgulamaktadır.[9]

Perkins'in raporundan bir süre sonra 1959-1960 yılında eğitim faaliyetine geçmek üzere ŞBP bölümünde bulunan öğretim kadrosu (Bölüm Başkanı Kaikkonen, Esat Turak, Gönül Tankut ve Rauf Beyru) tarafından hazırlanan ve planlama eğitimini mimarlık eğitimi üzerine kuran yeni eğitim programı, o yıl öğrenci alınamadığı için uygulamaya konulamamıştır. ODTÜ ŞBP bölümü ancak 1961-1962 yılında y.lisans, bir sonraki yıl da lisans eğitimine başlayabilmiştir.

Bölüm eğitim programının uygulanmasında çok sayıda ciddi sorunla karşılaşılmıştır. Yeterli nitelik ve nicelikte öğretim elemanı yoktur. 1959 yılına kadar bölüm öğretim elemanı olarak Mr.Kaikkonen ve Gönül Tankut' dan başka kimse yoktur. Turak, ülkede bölüme başkanlık yapabilecek niteliklere sahip bir plancının olmadığını vurgulayarak bir süre için de olsa ABD den nitelikli bir öğretim üyesinin başkanlığına gereksinim olduğunu belirtmekte ve yetişmek üzere yurtdışına –özellikle ABD'deki üniversitelere- öğrenci gönderilmesi önerilmektedir.

---

[4] Abrams, C. (1966), Man's Struggle For Shelther In An Urbanizing World, MIT Press, Cambridge.
[5] Tekeli, İ., *3.Danışma Kurulu Toplantısı*'nda Tekeli tarafından yapılan konuşma, İTÜ, Şehircilik Enstitüsü Yayınları no.7, 27 Kasım 1970.
[6] Woolrich, W.R. (1960), " A New Middle Eastern University with Modern Western World Objectives", *Journal of Engineering Education,* c.50. n.9. ss.703-706; Tekeli, İ., 1970, A.g.y.
[7] Kuran, A. *On the Necessity for the Continuation of the Special Fund Assistance to the Faculty of Architecture, Middle East Technical University for The Development of Its Department of City and Regional Planning and the Establishment of a New Department of Industrial Design,* March 1965, Ankara.
[8] Turak, E. (1960), *ODTÜ Mimari Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Kuruluşu-Gelişmesi-Eğitim Esasları; Müfredat- Tedrisat- Araştırma İşleri,* Mimeograf, Ankara, s.11
[9] Turak, A.g.y. s.12-13

Bölümdeki öğretim elemanı sayısı 1960 yılında üçü ek görevli olmak üzere ancak 5' e çıkabilmiştir.[10] Y.lisans eğitimine başlanan 1961-1962 ders yılında 3 ü tam görevli olmak üzere 6 öğretim elemanı ile 3 öğrenci varken, üç yıl sonra 1964-1965 eğitim-öğretim yılında ise 6 tam görevli 7 de ek görevli öğretim elemanı görev yapar duruma gelmiş ve toplam öğrenci sayısı da 11 i y.lisans olmak üzere 51 e yükselmiştir.[11]

Aynı yıllarda planlama ile ilgili Türkçe yayın sayısı iki elin parmakları kadardır. Planlama mesleği toplumda tanınmamaktadır; bu nedenle de öğrenci talebi son derece sınırlıdır. Nitekim, 1959 yılında bölüm başvuru olmadığı için öğrenime başlayamamıştır. İngilizce eğitim zorunluluğu öğrenim süresini uzattığı için öğrencilere çekici gelmemektedir.Ve nihayet toplumda yeni açılan üniversite ve bölüme güven oluşmamıştır.

1961-1962 eğitim yılı için Esat Turak tarafından önerilen eğitim programının esasları şöyle özetlenebilir: Planlama eğitimine, başta mimarlık olmak üzere diğer meslek alanlarından katılacaklar kendi bölümlerinden mezun olduktan sonra iki ya da üç yıl süren bir planlama eğitimi alarak; liseden mezun olduktan sonra doğrudan bölüme başvuranlar ise toplam altı yıl eğitim alarak şehir plancısı diploması (Master in City Planning) alacaklardır. Eğitim programında ağırlık tasarım derslerine verilmekte ise de planlama ile ilgili temel dersler de ihmal edilmemektedir. Planlama ile dolaylı ilgili sosyoloji, ekonomi, siyaset bilimi, hukuk, istatistik, yönetim, finansman v.b. derslerin ise üniversitenin ilgili bölümleri ve bu arada SBF başta olmak üzere diğer üniversite ve fakültelerden seçmeli ders kategorisinde alınabileceği belirtiliyordu. Turak, Perkins'in program çalışmasında da olduğu gibi, Araştırma Enstitüsüne özel bir önem vermektedir.

Şehir Planlama Bölümünde hazırlanan 1964 tarihli bir teksirde ülkemizde bölge planlama alanında karşılaşılan uzman eleman yetersizliğinden söz edilerek, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün yabancı öğretim elemanları ile desteklenerek bölge planlama eğitimine başlaması gerektiği vurgulanmaktadır.[12]

Yine aynı yıl, ŞBPB başkanı olan Rauf Beyru tarafından kaleme alınan bir yazıda[13] şehir planlama eğitiminde iki farklı uzman türü eğitimine ilişkin bir ayrım yapılmaktadır. Buna göre, "1. Şehir planlamasını baştan sona kadar devamlı bir sistem içinde eğiten, planlamaya giren mimarlık, mühendislik, ekonomi, sosyoloji, hukuk, coğrafya, idarecilik ve diğer konuların özellikle şehirle ilgili kısımlarını dengeli bir şekilde veren ve neticede bütün bu bilgi dallarında söz sahibi bir genel şehir plancısı yetiştirmeye yönelen yaklaşım, 2. Şehir planlamasını muhtelif ilgili branşlarda ihtisaslaşmış kimselerin üniversite sonrası (post-graduate) çalışması olarak yapacakları ve özellikle evvelki ihtisaslarının dışında kalan sahalara teksif etmek suretiyle düzenlenmiş bulunan sistem."

Beyru'ya göre, genel plancı olmak için gerekli eğitim süresi 6-7 yıllık bir eğitimi zorunlu kılarken, ikinci türdeki uzmanlaşma için ise ilgili bir bölümden lisans derecesi aldıktan sonra 2-3 yıllık bir planlama eğitimi yeterli görülmektedir. Beyru ülkemizde iki tür plancıya da gereksinim olduğunu, büyük kentlerin planlama bürolarında genel plancıların koordinatörlüğünde oluşturulacak planlama ekiplerinde ikinci tür planlama uzmanlarına yer

---

[10] Turak, A.g.y. s.18
[11] Kuran, a.g.y. s.3
[12] *Report On The Department of City and Regional Planning At Middle East Technical University,* METU, Faculty of Architecture, Department of City and Regional Planning, June 23, 1964, Ankara.
[13] Beyru, R. *Şehir Plancılığı Eğitimi,* ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, 15 Haziran 1964, Ankara.

verilmesi gerekli iken, küçük yerleşmelerde sadece bir genel plancı ile yetinilebileceğini belirtmektedir. Beyru, genel plancı eğitiminde ülke içinde bu alanda eğitim verecek bölümlerin öncelikli olarak desteklenmesi gerektiğini, uzun bir eğitim süresi gerektiği için bu öğrencilerin yurt dışına uzun süre gönderilmeleri yerine, ülkedeki bölümlerde burslu olarak okutulmalarının önemi üzerinde durmakta ve yurt dışı eğitimin daha kısa süreler için ve tercihen lisans eğitimi sonrasında gönderilmesinin daha yararlı olacağını ileri sürmektedir.

Diğer yandan, ODTÜ de Şehir ve Bölge Planlama Eğitimi 1961-1962 yılında başlamasına karşın bölüm mezunlarına verilecek unvan konusu hala belirsizdir. Bu konuda yapılan tartışmalar özellikle şu noktalarda yoğunlaşmaktaydı: 1) Lisans derecesi yerine, İTÜ v.b. olduğu gibi doğrudan y.lisans derecesi verilmesi daha doğru değil midir? 2) Şehir planlama alanında lisans eğitimine gerek var mıdır? Bu alanda ülkemizde yeterli talep belirlenmiş midir? Mezunların işsiz kalma riski yüksekse bu sorumluluk üstlenilmeli midir? 3) Diğer bölümlerden mezun olduktan sonra iki yıl eğitim alarak y.lisans derecesi alacakların hak ve yetkileri ile lisans derecesini planlama bölümünde yapanlar nasıl ayrılacaktır? İlk grupta yer alanlara diploma yerine "sertifika" vermek bir çözüm olabilir mi? Yoksa bu kesime geldikleri alana göre "İktisatçı Şehir Plancısı", "Mühendis Şehir Plancısı" v.b. unvanlar mı verilmelidir? [14]

Bir dizi toplantılarda süren bu hararetli tartışmalarda özellikle Mütevelli Heyet üyesi olan Fehmi Yavuz'un sağlam duruşu ve hem komisyon hem de Mütevelli Heyet üyelerine doyurucu açıklamalar yaparak ikna etmesi sayesinde, 4 yıllık lisans eğitimi sonunda B.C.P (Bachelor in City Planning) "Şehir Plancısı", diğer ilgili bölüm mezunlarına da açık olmak üzere, 2 yıllık bir y. Lisans eğitimi alanlara da M.C.P. (Master in City Planning) "Şehir Yüksek Plancısı" unvanı verilmesi karar altına alınmıştır.

Özetlersek, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama bölümünün kurulduğu 1960'lı yıllar, Cumhuriyet Türkiye'sinde planlamanın yeniden doğduğu yıllardır. 1961 Anayasası devlet planlamasını bir Anayasa kurumu haline getirmiş, ülkenin büyük özlemi olan ekonomik kalkınmanın ancak planlama yoluyla gerçekleşeceği konusunda yaygın bir görüş birliği oluşmuştu. Bu bağlamda planlama düşüncesi toplumda saygın bir yer edinmişti. Bu yıllarda planlama konusunda yükselen bu beklenti şehir ve bölge planlaması alanına da yansımıştır. Böylesi bir toplumsal ve siyasal ortamda eğitimine başlayan ODTÜ'deki şehir planlama bölümü, meslek alanında mimarlık eğitiminin bir uzantısı olmak yerine tamamen yeni bir bakış açısı getirmiştir .

ODTÜ ŞBPB'nin eğitime başladığı 1960'lı yıllarda ülkemiz planlama yaklaşımına ve eğitim alanına getirmeye çalıştığı önemli katkılar şu şekilde sıralanabilir:

- Kuruluş yıllarında planlama eğitiminin hedefi salt şehir plancısı yetiştirmekle sınırlı tutulmayıp, kır, şehir ve bölge planlama ile mesken konusunda uzman yetiştirmeyi de kapsayacak biçimde geniş tutulmuştur.
- ODTÜ'de şehir planlama eğitimine başlandığında, ülkemizde kentsel planlamadan anlaşılan, yerleşmeler için salt fiziksel düzeyde bir "imar planı" hazırlamaktı. Böyle bir çevrede başarılı planlama uygulaması demek de iyi bir imar planı yapmak veya bu anlayışa göre hazırlanmış yarışmaları kazanmaktı. Bu yaklaşım mimarlık yönelimli şehir plancılarının kentsel planlama anlayışı idi. "ODTÜ'nün ilk yıllarda düştüğü önemli hatalardan biri çevrenin bu değer ölçüsüne uygun şehir plancısı yetiştirmeğe

[14] Bu tartışmalar için Bkz. Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün Vereceği Unvanlarla ilgili Komite Raporları (5.4.1963 ve 20.5.1963) ve Mütevelli Heyet Toplantısı Notları (25.4.1963 ve 23.5.1963).

çalışmasıdır”[15] Ancak, 1970’li yılların ilk yarısından başlayarak bu hata büyük ölçüde aşılmaya çalışılmış ve “imarcılık” anlayışı hızla terk edilmeye çalışılmıştır.

- Ülkede var olan planlama anlayışından farklı olarak, kuruluşundan itibaren ODTÜ ŞBPB eğitim programlarında sosyal bilim derslerine önem verilmiş ve eğitim programlarının açıklamalarında bu nokta özellikle vurgulanmıştır.
- Ancak, yukarıda da belirtildiği gibi, ilk yıllarda önerilen eğitim programlarında sosyal, ekonomik, politik ve mali boyutların öneminin öne çıkartılmasına karşın, ağırlığın yine de tasarım alanına kaydığı görülmektedir. Bunun önemli bir nedeni öğretim kadrosunun hemen tamamının lisans eğitimini mimarlık alanında almış olmasında aranmalıdır.
- ODTÜ yaklaşımında yeni bir anlayışla, bağımsız bir bilim dalı ve meslek alanı olarak planlama eğitimi ile, ilgili bir meslek eğitimi üzerine alınacak ek bir eğitimle kazanılan planlama bilgisi birbirinden ayrılmakta, ikinci grubun planlama ekibinin/takımının vazgeçilmez unsurlarını oluşturduğu belirtilirken, bu kesimin genel plancının yerine geçmesinin ise söz konusu olmadığını sürekli vurgulanmıştır.
- Bu dönemde bölümün temel eğitim anlayışını hem dünyada, hem de ülkede hakim olmaya başlayan rasyonel kapsamlı-planlama anlayışı oluşturmaktadır. Bölüm bu planlama anlayışının Türkiye'de yaygınlaştırılması misyonunu üstlenmiştir. Bu süreçte temel olan nazım plan üretmektir. Bu nedenle yukarıda da değinildiği gibi, fiziksel yapıyı belirleyen sosyo-ekonomik süreçlere belli bir önem verilmiş, tasarım bir beceri kazanma yöntemi olarak ele alınmış ve kent planlaması kenti tanıma, anlama ve ona biçim verme süreci olarak tanımlanmıştır[16].
- Bölümün kuruluşunda Araştırma Enstitüleri üzerinde önemle durulmuş bu yolla piyasaya örnek olacak planlama çalışmaları yapmak yanı sıra ek gelir sağlamak da önemsenmiştir. Ancak, uygulamada bu konuda fazla bir başarı gösterildiği söylenemez.
- Devlet kurumlarda planlama işlerinde çalışan bürokratların eğitimi özellikle önemsenmiş ve bu kesimin bilgi ve beceri düzeyinin geliştirilmesi için sürekli eğitim ya da mesleki eğitime yönelik değişik modeller önerilmiş ve uygulamaya konulmuştur.
- Başta ABD olmak üzere yabancı ülkelerde planlama eğitimi alanında uygulanan yeni yaklaşımların ve yaşanan deneyimlerin önemi üzerinde durulmasına ve ülkemizde de bu alanda bir dönüşüm yaşanması gerekliliğine vurgu yapılmasına karşın, bu tutumun bir Batı hayranlığına dönüşmediği, planlama eğitiminde içinde yaşanılan ülke bağlamın öneminin sürekli vurgulandığı görülmektedir.

Üniversite genelinde bakıldığında ise, kuruluş amacında bazı sapmalar olduğu da belirtilmelidir. Tekeli 1970 yılında, bu çerçevede üniversite-bölüm ilişkisinin geçmiş on yıllık deneyimi değerlendirirken şu saptamalarda bulunmaktadır:

“Bir üniversite gerçekleşmiştir ama bu öngörülen üniversite değil çevrenin etkisi ile yönü değiştirilmiş bir üniversitedir...

- Planlama bölümleri üniversitede en son gelişen bölümler olmuştur...
- Üniversite içinde ağırlık Mimarlık ve Planlama fakültesinde değil, Mühendislik

[15] Tekeli, İ., *3.Danışma Kurulu Toplantısı*’nda Tekeli tarafından yapılan konuşma, İTÜ, Şehircilik Enstitüsü Yayınları no.7, 27 Kasım 1970.
[16] Günay, B. Farklı Planlama Yaklaşımları, Şehir Planlama Eğitimi İlişkileri, *Türkiye 13. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu,* YÜ. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul, 1989

fakültesinde olmuştur...

- Şehir ve Bölge Plânlaması konularında araştırma fonksiyonu kurumsallaşamamış ve çok verimsiz olmuştur.
- Plânlamaya yardımcı olacak sosyal bilim dallarının gelişmesi ... ikinci derecede kalmıştır.

Üniversitenin bu şekilde gelişmesini ... çevrenin özellikleri ile açıklamak daha gerçekçi bir tutum olacaktır".[17]

Benzer değerlendirme meslek alanına ilişkin olarak da yapılabilir. Bölümün kuruluş gerekçesi olan, yeterli sayı ve nitelikte plancı yokluğunu, ülke kentlerinde yaşanan ve fizik mekanda etkilerini gösteren çarpık ve kaotik yapılaşmanın önemli bir nedeni olarak gören nahiv anlayış bu dönemin sonlarına doğru ciddi biçimde sorgulanmaya başlanmıştır. Nitekim, yapılar yerine aktörleri öne çıkartan bu anlayış 60'lı yılların sonları ve 70'lı yıllar boyunca sıklıkla eleştirilecektir.

1960'lı yıllarda fiilen uygulanan bölüm eğitim programına gelince, yukarıda ana çizgilerini özetlediğimiz planlama mesleğine ve şehir plancılarına ilişkin anlayış, bölüm programına da büyük ölçüde yansıtılmıştır. Tekeli 1960'lı yıllarda egemen olan bu anlayışı şöyle özetliyor:

> "Bölümün 1960'lı yılların ilk yarısındaki programının büyük ölçüde A.B.D.'deki şehir planlaması eğitiminin etkisi altında kaldığı söylenebilir. Bu yıllarda ABD'deki şehir ve bölge planlama eğitiminde Tugwell-Perlof'un Chicago'da geliştirdikleri modelin etkisi altındadır. Bu model şehir planlamasının bir ekip çalışmasıyla gerçekleştirilen disiplinler arası bir planlama olduğa temel kabulünden hareket etmektedir. Bu kabulden yola çıkınca şehir ve bölge planlama bölümlerine düşen görev bu ekipte çalışacak kişileri yetiştirmek olmaktadır. Bu ekipte iki nitelikte kişinin bulunacağı varsayılıyordu. Bir grup sektör çalışmaları yapan uzmanlar, diğer grup ise bu çalışmaların sentezini yapacak genel plancılar olacaktı. Ekip çalışmasının gerektirdiği bu iki tür niteliğe sahip kişilerin hangilerinin Şehir ve Bölge Planlama bölümlerinde yetiştirilmesi gerektiği bu dönemin eğitim programı tartışmalarının temel konusunu teşkil etmiştir. İki farklı görüşün çarpıştığı görülmektedir. Bunlardan birincisi, kent planlamasını yapacak kişinin esas olarak sentezi yapan kişi olduğu, uzmanlık bilgilerinin kendi disiplinlerinde yetişen kişilerce karşılanacağını varsayan görüştür, bu halde yetiştirilecek olan plancı genel plancı olacaktır. İkinci görüşe göre ise, planlama ekibi içinde yer alacak kişilerin tümü Şehir ve Bölge Planlama eğitimi görmelidir. Yetişen kişiler genel formasyonu yanı sıra belirli bir konuda uzmanlaşmış olmalıdırlar. Ancak bu nitelikteki kişilerin bir planlama ekibinde çalışması halinde senteze elverişli bilgiler üretilir. Bu nitelikte olan kişiler ekip içinde deney kazandıktan sonra sentez yapıcı ekip başı olacaklardır. Bu dönemde genel olarak Chicago okulunda ve planlama dünyasında hakim olan görüş ikincisidir. Ve bu görüşe uygun olarak da belirli bir program stili gelişmiştir. Bu programlarda iki grup ders vardır. Birinci grupta genel formasyonu veren dersler bulunmaktadır. Bu dersler çekirdek programı oluşturmaktadır. Ve her planlama öğrencisinin alması zorunludur. Bu çekirdeğin çevresinde çok sayıda seçmeli ders vardır. Öğrenciler bu dersler arasından seçimler yaparak belirli alanlarda uzmanlaşmış olacaklardır."[18]

---

[17] Tekeli, İ., *3.Danışma Kurulu Toplantısı*'nda Tekeli tarafından yapılan konuşma, İTÜ, Şehircilik Enstitüsü Yayınları no.7, 27 Kasım 1970.

[18] Tekeli, İ. "ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Programının Yeniden Düzenlenmesi Üzerine Düşünceler", 1980, Mimarlık Fakültesi Ara Yayını, Ankara.

Bölümün 1963 yılı eğitim programı tam da bu çerçevede tasarlanmıştır. Dersler üç ana grupta toplanabilir: a) İlk grup tasarım stüdyolarıdır. Birinci sınıf stüdyoları için geliştirilen temrinler büyük ölçüde mimarlık stüdyoları için geliştirilmiş anlayışın kopyalarıdır. Hatta ilk bir kaç yıl birinci sınıf stüdyoları Mimarlık bölümü ile birlikte yapılmıştır. Planlama stüdyolarında ikinci sınıftan başlayarak her yıl kapsamlı planlama anlayışı ile daha büyük bir yerleşme için imar planı hazırlanması dışında bir pratik geliştirilememiştir. Stüdyoların içerikleri yanı sıra toplam kredi ağırlığı içinde en büyük bölümün tasarım derslerine verilmesi, mesleğin mimarlık kökeninden tam olarak kopamadığını göstermektedir. Planlama mesleğinin gerektirdiği tasarım anlayışının gelişimi zaman almıştır; b) İkinci grup dersler planlama mesleğinin çekirdeğini oluşturan ders paketini içermektedir. Bu kapsamda Planlamaya Giriş, Kent ve Kentleşme ve Planlama Tarihi, Planlama Teknikleri, Planlama Kuramları, Ulaşım Planlaması, Konut dersleri yer almaktadır; c) Üçüncü grup dersler ise diğer bölümlerden alınan ve planlama mesleğinin sosyal dersler grubunda sayılabilecek olan sosyoloji-antropoloji, matematik, ekonomi, uygarlık tarihi ve kamu yönetimi derslerdir. Ayrıca az sayıda seçmeli derse de yer verilmektedir.

Görüldüğü gibi, programın mantığı, fiziksel planlama yaklaşımının vurgulandığı bir "genel plancı" yetiştirmeye yöneliktir. TMMOB içinde Mimarlar Odası'ndan bağımsız bir Şehir Plancıları Odası kurulması yönündeki girişimin de başladığı yıllara denk düşen bu anlayış, mimarlık mesleğinden yeni yeni kopmaya çalışarak rüştünün ispat etme çabasındaki bir disiplinin Türkiye'deki oluşma sancıları olarak görülmeli ve doğal karşılanmalıdır.

İkinci Dönem

1960 lı yılların ikinci yarısından başlayarak 1970'lerin başlarına dek uzanan süre, tüm Batı ülkelerinde olduğu gibi, ülkemizde de gençlik eylemlerinin başını çektiği ve varolan düzeninin yoğun biçimde eleştirildiği çalkantılı yıllardır. Bu eleştirel bakış bölüm eğitim programını da etkiledi. Bu etki iki yönlü olmuştur.

Bir yandan, özellikle öğrenci kesimi, toplumbilimsel içerikten yoksun fiziksel planlama yaklaşımının öne çıktığı imar planlama anlayışına karşı tavır almış ve bölüm programının değiştirilmesi yönünde çaba harcamıştır. "Bu değişim sonucu bölümde gelişen hayat görüşünde kentsel formun seçmeci konseptlerine dayanan ideal mekansal düzenlemeler, dar açılı ve sorunların kökenlerine inememe gerekçesi ile yetersiz ilan edilerek, şehrin sosyal problemlerine öncelik verilmiştir. Az gelişmişlik, sağlıksız şehirleşme, işsizlik, fakirlik, sosyal farklılaşma, dengesiz gelir dağılımı gibi sorunlar ön plana çıkartılmıştır".[19]

Bu baskılar sonucu sosyal içerikli derslerin sayısı artırılmış, tasarım stüdyoların kredi saatleri azaltılmıştır [20]. Hatta bu tutum –kısa bir süre için de olsa- daha da uç noktalara çekilerek bazı stüdyolarda tasarımın tümüyle terk edilerek yerine salt felsefe ve sosyal bilim konuları işlendiği örnekler dahi yaşanmıştır.

İkinci önemli etki ise, "yukarıdaki ve diğer sorunların çözümlenmesinde kantitatif yöntemlere itibar edilme eğilimidir... İlk eylem, bu tür birkaç dersin acele ve gelişmeden devreye sokulması olmuştur. Bu dersler sadece yöntemlerden bahsedip, bu araçları kullanma ve becerileri geliştirmeye yetmeyen derslerdir ve de dersi olan öğrencilerin yeter derecede ön

[19] Tankut, G. "Mimarlık ve Çevrebilimlerinde İkinci Kademe Eğitimi: Şehir ve Bölge Planlama Örneği", ODTÜ, 1977, Teksir

[20] Ersoy, M. "ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Eğitim Programları Işığında Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Yüksek Lisans Programının Oluşumu", *Planlama,* 1994, n.11., ss. 28-39.

hazırlıkları, yani matematik bilgisi-rasyonel düşünce alışkanlığı yoktur. Bu nedenle de sonuç beklenen mutluluğu sağlayamamıştır."[21]

Öğrencilerin yönetimde yer alma istemlerinin çok yüksek olduğu bu dönemde, öğrencilerin de katılımıyla yeni bir program hazırlanarak 1970-1971 ders yılından sonra uygulanmaya başlamıştır. Toplam ders yükü artırılmıştır. Programdaki sosyal bilim içeriği korunarak geliştirilirken, başta Matematik ve Bilgisayar derslerinin güçlendirilmesi olmak üzere, niceliksel teknikler öne çıkartılmış, stüdyolarda tasarım yaklaşımı değiştirilerek farklı deneyimlere yer verilmiştir.

70'li yılların başında yeni anlayışa yönelik uygulamalar başlamış, en belirgin değişiklik ise, yukarıda da belirtildiği gibi, tasarım stüdyolarının önemini azaltmak olmuştur. Stüdyo derslerinin yükü azaltılmış, ekonomi, sosyoloji gibi sosyal içerikli dersler ile matematiksel yaklaşımları içeren dersler programa alınmıştır. Yapılan değişikliklerle, eğitim programına birbirinden farklı nitelikli derslerin girmesi, birçok konuya yakınlığı yaratmak amaçlanmıştır[22].

Ancak, özellikle öğrencilerin baskısıyla istenilen bu yöndeki eğitim, böyle bir programı yaşama geçirip sürdürebilecek nitelikte olmayan büyük bölümü mimar kökenli öğretim üyeleriyle başlatılan ve tam anlamıyla geliştirilmeden programa konulan derslerle çok da başarılı bir sonuç getirmemiştir.

Bu programın uygulanmaya başladığı yıl aynı zamanda bir siyasal bunalım yılıdır. 12 Mart 1971 askeri müdahalesinden sonra diğer üniversiteler gibi ODTÜ de payını fazlasıyla almış, şehir ve bölge planlama bölümü de bu gelişmelerden olumsuz yönde etkilenmiştir. Üniversiteden uzaklaştırmalarla birlikte azalan öğretim üyesi sayısı nedeniyle yeni programı uygulamak olanaksız hale gelmiş ve daha mütevazı bir programla yetinmek zorunda kalınmıştır. Bölge planlama yüksek lisans programının süresi dört yarı yıldan üç yarı yıla indirilmiştir.[23]

Mesleksel faaliyetlerde bulunan mezunların hoşnutsuzluğu, politik süreçlerdeki eleştirel tavırlar, mezunların tasarım yeteneğinin azalması gibi konuların gündeme gelmesiyle[24] Bölüm'ün eğitim politikası ve eğitim programı 1970'li yılların ikinci yarısından itibaren yeniden ve yoğun biçimde tartışılmaya başlanmıştır.

Bu dönemde öne çıkan değişim, 1960'lı yıllarda yoğunluklu olarak vurgulanan, 1960'lı yılların sonları ile 1970 başlarında ise bir karşı savrulma ile nerede ise tümüyle reddedilme noktasına gelen planlama stüdyolarının ağırlığının daha dengeli olarak programa yerleştirmekte başlar. Haftanın beş günü yapılan stüdyo derslerinin üç güne indirilmesine karşın kredi saatleri hala eğitim programının en ağırlıklı bölümü oluşturmaktadır. Meslekle doğrudan ilişkili olan çekirdek dersler ile büyük ölçüde diğer bölümlerden alınan sosyal içerikli dersler ise özellikle 3.ve 4. sınıflarda uzmanlaşmayı sağlayacak biçimde yeniden tasarlanmıştır.

---

[21] Tankut, 1977, A.g.y.
[22] Eğitim ve Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Eğitim Programı, Mimarlık Fakültesi Öğrenci Derneği tarafından hazırlanan görüşler Şubat 1979, ODTÜ, Ankara.
[23] Tekeli, İ. "ODTÜ de Şehir ve Bölge Planlama Eğitimi", R.Keleş (Der) *Türkiye'de Kentbilim Eğitimi,* SBF İskan ve Şehircilik Araştırmaları Merkezi Yayınları, No.17, 1987, Ankara.
[24] Günay, A.g.y.

1976 yılında hazırlanan bir program taslağı (Balamir, Ersoy, Evyapan, 1976) ile daha önce yıllara dağılan ve belirgin bir sistematik izlemeyen dersler modül anlayışına göre yeniden düzenlenmeye çalışılır. Buna göre, ikişer yıllık 3 evreden oluşan ve ilk aşama sonunda ön lisans, ikinci aşama sonunda lisans ve üçüncü aşama sonunda da y.lisans derecelerinin alınacağı temeline dayalı bir yapı önerilmektedir. Buna göre, birinci aşama genel planlama formasyonu verilen derslerle stüdyo eğitiminden oluşmaktadır. İkinci aşamada öğrencilerin alacakları dersler kalitatif ve kantitatif ders grupları olarak iki ana gruba ayrılmaktadır. Bu ana gruplardan birisini seçen öğrencilerin alacakları dersler de konular/alanlar temelinde, ilk yıldan başlayarak son yıla dek birbirini geliştirerek besleyen diziler oluşturmakta ve lisans öğrencilerinin, asgari bilgi ile donatılmalarını amaçlanmaktadır. Yüksek lisans derecesinin alınacağı üçüncü aşamada ise belirgin bir uzmanlaşma alanında derinleşmeye olanak sağlayan bir model geliştirilmiştir. Rapor ekinde paydaşların görüşlerini içeren bir anket verilerine de yer verilmektedir.

1976 yılında yapılan ve şehir planlama mezunlarına verilen anketlerin yanıtlarında ortak görüş şöyle özetlenmektedir:

"ODTÜ'de verilen şehir planlama eğitimi sorunlara sezgisel düzeyde genel bir bakış açısı kazandırmış, geliştirdiği dünya görüşü görev anlayışımızı ve çalışma bilincimizi belirlemede etkili olmuştur. Ancak özellikle mesleğimizi ilgilendiren ayrıntılara inememek, mekan boyutunu yeteri kadar konuyla bütünleştirememek, meslekle ilgili teknikleri kullanamamak temel sorunumuzdur. Konuyu sezgisel düzeyde algılama ise diğer mesleklerden geleni kimselerce de kısa sürede kazanılmakta ve plancı olarak bizlerin bir ayrıcalığı kalmamaktadır."[25]

1978 yılında gerçekleştirilen ve tüm kesimlerin katılımına açık olan planlama eğitim seminerleri adı altında bir dizi tartışma yürütülmüş ve planlama eğitimi her yönü ile ayrıntılı olarak tartışılmıştır[26]. Diğer yandan, Mimarlık Fakültesi Öğrenci Derneği tarafından da bölüm eğitimiyle ilgili olarak kapsamlı bir eğitim programı çalışması yapılmıştır[27].

Bu çalışmalar ışığında hazırlanan bir program önerisi[28] tartışmaya açılmış ve 1980-1981 eğitim yılında birinci sınıflardan başlayarak uygulamaya konulmuştur. Bu eğitim programı,

> "... lisans ve yüksek lisans düzeyini kapsayacak biçimde üç aşamalı olarak düşünülmüştür. **Birinci aşamayı oluşturan** ilk iki sınıfta, öğrencilere genel formasyon dersleri verilecektir. **İkinci aşamayı** oluşturan üçüncü ve dördüncü sınıfta öğrenciler belirli dallarda hünerlerini geliştirmeye, yani uzmanlaşmaya yönlendirileceklerdir. Bu alanlar a) tasarım, b) kantitatif teknikler, c) toplumsal analiz ve yönetimdir. Bu iki aşamada öğrencilerin alacağı derslerin araçsal niteliği ağır basmaktadır. Bu dersler öğrenciye yöneldiği alanda kullanabileceği araçlar sağlayacaktır. Eğitimin **üçüncü aşamasını** yüksek lisans eğitimi oluşturacaktır. Bu aşamada planlama sorunlarına göre uzmanlaşmaya önem verilecektir. Sorunların analizi ve çözümünde kullanacağı araçlara sahip olan öğrenci bu dönemde hünerlerini yöneldiği sorun alanında geliştirecektir.

---

[25] M.ERSOY, Şehir Planlama Eğitimiyle İlgili Görüşler Anketi Sonuçları, ODTÜ, Ağustos 1976, s. 13

[26] Bademli, R. Akışık, S. *Planlama Eğitim Programlarını Geliştirme Seminerleri* , 1979, ODTÜ, Ankara.

[27] Mimarlık Fakültesi Öğrenci Derneği, *Eğitim ve Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün Eğitim Programı Hakkında Görüşler,* 1979, ODTÜ, Ankara

[28] Tekeli, İ. "ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Programının Yeniden Düzenlenmesi Üzerine Düşünceler", 1980, Mimarlık Fakültesi Ara Yayını, Ankara.

Bu yeni izlencede, özellikle lisans düzeyinde seçmeli derslerin tek olarak değil ders dizileri halinde olması düşünülmektedir. Öğrencinin özellikle ikinci aşamada belirli hünerlere sahip olması istenildiğinden, öğrencinin seçmesine bırakılan sadece hangi hünerlere sahip olmak isteyeceğidir. Bu hünere ancak izlencede verilen dersler dizisinin tam olarak alınması halinde ulaşılabilecektir."[29]

1976 yılında yapılan bölüm program önerisi ile somutlaşan lisans eğitimi içinde uzmanlaşma anlayışı, 1980-1990 döneminde de gündemden düşmemiştir. 1980 yılında önerilen programda kapsamlı, yapısal, sistem yaklaşımlı, katılımcı planlama türlerinin sınanabileceği ve eğitilebileceği bir ortam yaratılmak istenmiştir[30]. Yeni programın uygulanmaya başlamasıyla birlikte bölüm varolan yüksek lisans programları yanı sıra yeni programlar oluşturma yoluna girmiştir.

Aynı yıl, var olan yüksek lisans programlarına ek olarak, Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün ortak olduğu yeni y.lisans programları oluşmaya başladı. Bu çerçevede Restorasyon Bölümü ile birlikte oluşturulan ve Şehir Planlamada Kentsel Koruma Yüksek Lisans derecesi verecek olan program eğitime başlayarak öğrenci alır.[31] Mimarlık ile Kamu Yönetimi Bölümleri ile birlikte oluşturulması düşünülen Kentsel Tasarım[32] ile Kentsel Yönetim ortak programları ise gerçekleşemeden 1981 yılı sonunda yürürlüğe giren YÖK kanunu ile üniversite sistemi büyük ölçüde tek tipleştirilerek merkezileştirilmiştir. 2547 sayılı YÖK Kanununun yürürlüğe girmesi ile 7307 sayılı ODTÜ Kanunu yürürlükten kalkar. Böylelikle ODTÜ yasasının sağladığı tüm yönetsel ve eğitsel esneklik ortadan kaldırılır. Bu değişikliklerde Bölümün yeni oluşturulan programları sürdürmesi olanaksız hale gelirken, y.lisans eğitimi de Enstitülere bağlanarak tümüyle farklı bir modele geçilir. YÖK tarafından yapılan yeni düzenleme ile Restorasyon Yüksek Lisans programları ortadan kaldırınca Kentsel Koruma Yüksek Lisans Programı da kapanmak zorunda bırakılır ve öğrenciler tasarlanan unvanları alamadan programdan mezun olurlar.

YÖK Kanunu ile tüm üniversitelerin şehir ve bölge planlama bölümleri için hazırlanan tek tip izlenceye Bölümümüz hiç bir şekilde tam bir uyum sağlayamamış ve YÖK modeli büyük ölçüde revize edilerek yürürlükteki programdan büyük bir sapma göstermeyecek biçimde uygulanmaya çalışılmıştır; ancak tüm bu gelişmelerle uzmanlaşma kanallı eğitim modeli, buna bağlı derslerin açılamaması nedeniyle büyük ölçüde etkileştirilecektir.

Sonuç olarak, 1970 li yılların ikinci yarısında tohumları atılan ve 1980'li yılların başında

---

[29] Tekeli, İ. 1987, s. 79

[30] Günay, 1989, A.g.y.; 3 kanallı ve 7 farklı ikilemi içeren 1980 proğramının kuramsal bir değerlendirmesi için bkz. Esmer, Ö. 1982. *ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün1980 Yılı Eğitim Proğramına İlişkin Sibernetik ve Katastrofik Çözümlemeler: Bir İlk Rapor,* ODTÜ, Mimeo., *Türk-İnşa (Dergisi),* No. 76-83, Ankara.

[31] "Şehir Korumada Şehir Planlama Yüksek Lisans Programı İçin Şehir Planlama Bölümü Restorasyon Bölümü İşbirliği", Ankara 1980, Teksir. Gerekçede şu açıklamalara yer verilmektedir: "Dünyada, en zengin kültürel mirasa sahip ülkelerden biri olan Türkiye'nin, bu mirası korumak ve gelecek kuşaklara aktarmak açısından, gerek kendi ulusuna gerekse tüm insanlığa karşı sorumluluğu vardır. Böyle bir sorumluluğun duyulması, bugüne kadar yerleşmiş olan plan-proje yapım yöntemlerine, korumaya duyarlı yaklaşımları ve bu yeni yaklaşımları gerçekleştirecek uzmanları gerektirmekte, "kent korumacılığı" özel bir ilgi alanı olarak ortaya çıkmaktadır".

[32] "Kentsel Tasarım Programı Komisyon Raporu", Nisan 1980, Teksir. Gerekçede şu açıklamalara yer verilmektedir: "Genelde kentsel taşarım, Şehir Planlama ve Mimarlık ilgi alanları arasındaki bir kesitte, tasarım sorunlarına ağırlık veren bir çalışmayı içermekte, disiplinler arası bir işbirliğini ve eğitimi gerektirmektedir. Bu nedenle ilgili disiplinlerin Kentsel Tasarım'a katkılarını sağlamak ve çeşitli kuramsal, yönetsel ve uygulamaya dönük bulguları tasarıma aktarmak zorunludur."

uygulanmaya çalışılan eğitim programı, yukarıda açıklanan nedenlerle, tasarlanan uzmanlaşmayı getirememiş, tam tersine çok yönlü, geniş düşünen, olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilen aynı zamanda tasarım da yapabilen bir genel plancı tipi yetiştirmeye yönelmiştir (Esmer, 1984; Günay, 1989).

1990' lı Yıllardan Günümüze

Eğitim programı konusunda yeni bir canlanma, YÖK Kanunu ve buna bağlı uygulamaların Kanunda yapılan çok sayıda değişiklikle büyük ölçüde etkisini yitirdiği 1990'ların ilk yıllarından başlayarak yeniden gündeme taşındı. İlk tartışmalar 1992 yılından itibaren yüksek lisans programlarının yeniden düzenlenmesi ve yeni ortak programlar kurulması önerileri ile başladı. Aynı yıl Mart ve Nisan aylarında yapılan Bölüm Kurulu toplantılarında bir yandan var olan yüksek lisans programı gözden geçirilirken, diğer yandan da bir dizi disiplinler arası uzmanlık dalı açılması yönünde çalışmalar yapılması öngörüldü. Bu programlar şunlardır: Kentsel Tasarım Programı (Mimarlık Bölümü ile birlikte), Konut Planlaması (Mimarlık Bölümü ile birlikte), Kentsel Politikalar ve Kentsel Proje Yönetimi (İdari Bilimler fakültesi bölümleri ile birlikte), Koruma Planlaması (Restorasyon ana bilim dalı ile birlikte), Ulaşım Planlaması (Mühendislik fakültesi ilgili bölümleri ile birlikte) , Çevre Planlaması (Mühendislik fakültesi ilgili bölümleri ile birlikte). Bu program mezunlarına "MCP in ....." (..... da Y.Şehir Plancısı) unvanı verilmesi öngörülmüştür. Y.Lisans programları düzeyinde bu öneriler dile getirilirken stüdyoların da yeniden ele alınması için görüşler tartışılıyordu.[33]

Yüksek lisans programlarında önerilen çeşitlenme ve yeniden düzenleme önerileri kısa süre içinde yaşama geçmeye başladı. Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Bölümüyle işbirliği içinde 1993-1994 ders yılında ortak bir program olarak Kentsel Politikalar ve Yerel Yönetimler Yüksek Lisans Programı eğitime başladı. Programın kuruluş gerekçesinde, "şehir planlama eğitimi programlarında kentsel siyaset ve yerel yönetimlerle ilgili olarak yeterli zaman ayrılamadığı, kentleşme ve planlamanın ülkemizde ulaştığı boyutların artık farklı disiplinlerin ortaklaşa geliştirip oluşumuna katkıda bulunacağı yeni ortak programları gerekli kıldığı" vurgulanmaktadır.[34] Şehir Planlama Yüksek Lisans Programı için önerilen yeni ders programı 1995-1996 ders yılından itibaren uygulanmaya başladı. Kentsel Tasarım konusunda Mimarlık Bölümü ile bir ortak program geliştirmek için görüşmeler başarısızlığa uğrayınca, 1996-1997 öğretim yılında Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı Şehir Planlama Bölümünde eğitime başladı. 1998-1999 ders yılında da yeni Bölge Planlama Programı devreye girdi. Teknolojik gelişmeler sonrasında mekansal planlama alanında Coğrafi Bilgi Sistemlerinin çok yararlı hale gelmesi üzerine bu konuda programa önce seçmeli bir ders konuldu, daha sonra da 1997 yılında bölümde bir Coğrafi Bilgi Sistemi işliği kuruldu. Bu gelişmeleri yine üniversitemizdeki diğer bölümlerle ortak programlar olarak kurulan Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri ve Yerleşim Arkeolojisi programları izledi. Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Programı Jeoloji, inşaat, çevre ve bilgisayar bölümleriyle ortak olarak 1997-1998 eğitim yılında, Yerleşim Arkeolojisi programı ise Jeoloji bölümü ile birlikte 1999-2000 eğitim yılında yüksek lisans düzeyinde öğrenci kabul etmeye başladı.[35] ODTÜ, ülkemizdeki planlama bölümlerine bu yeni programları yaşama geçirerek y.lisans düzeyinde öncülük etmiştir.

---

[33] Evyapan, A. 1993. "Şehir Planlama Eğitiminde Görsel Düşüncenin Geliştirilmesi", ODTÜ, Ankara, Teksir.
[34] Ersoy, M. (1994), "Kentsel Politika ve Yerel Yönetimler Proğramının Oluşumu", *Planlama*, No. 94, Ankara
[35] Bu çerçevede bölümün ortak olduğu son program ise 2007 yılında eğitime başlayan Deprem Araştırmaları Anabilim Dalı oldu.

Ancak, 1992 yılında kurulması tasarlanan diğer ortak y.lisans programlar -Konut Planlaması, Ulaşım Planlaması, Çevre Planlaması gibi- yaşama geçirilememiş, koruma konusunda ise Restorasyon ana bilim dalı tarafından daha yakın tarihlerde bir yüksek lisans programının açılması ile tasarlanan ortak program düşüncesinden vazgeçilmiştir .

Bölüm lisans programına gelince, 1994 yılı Eylülünde lisans programının yeniden düzenlendiği görülmektedir. Bu yıllarda ODTÜ'de tüm bölümlerin programları dünyadaki gelişmelere göre yeniden düzenleniyordu. ODTÜ'nün araştırma üniversitesi olma vizyonu da bu eğilimde etkili olmuştur.[36]

Yeni hazırlanan program önerisinin "Giriş ve Gerekçe" başlıklı bölümünde şu açıklamalara yer verilmektedir:

> "Kent planlaması bugün tam anlamıyla bir yol ayrımındadır. Planlamanın temel aldığı akılcı-işlevselci düşüncenin ontolojik ve epistemolojik temelleri sarsılmış ve bu düşünceyi destekleyen toplumsal, ekonomik ve politik yapının temelleri yıkılmıştır. Yeni ortaya çıkan koşullara uyum sağlayamadığı ve bu koşulların gerekli kıldığı dönüşümleri gerçekleştiremediği takdirde, şimdiye dek *teknik ve politik tarafsızlık* söylemi altında meşruiyetini sürdüren planlama eylemi, toplum içindeki meşruiyetini yitirme tehdidi ile karşı karşıyadır. Bugün kent planlaması, ortaya çıktığı ve gelişim gösterdiği koşullardan çok farklı toplumsal, ekonomik ve politik koşullar altında var kalma savaşımı vermek durumundadır...
>
> Günümüzün değişen koşullan ve yeni gelişen anlayışlar, yeni bir planlama anlayışının ve planlama eğitiminin temellerinin atılmasını zorunlu kılmaktadır. Yeni geliştirilecek planlama yaklaşımlarının bugünün çok çekirdekli, birden fazla karar vericisi olan dünyasına uyum göstermesi, çevre değerlerini, yerel fırsat ve girişimleri savunan ve koruyan ve yeni demokratik katılım biçimleri arayışı içinde olan bir planlama anlayışına dayanması gereklidir..
>
> Kentteki her soruna çözüm bulma iddiasındaki kapsamlı planlamanın, kenti bir bütün olarak algılama ve planlama çabalarına karşı geliştirilen yeni yaklaşımlar ise, kenti birbiriyle ilişkisiz parçaların, kendi içinde tutarlılığı olmayan bir *kolajı* olarak görmüş ve birbirinden kopuk bu kent parçalarının salt estetik kaygılarla düzenlenmesi ile ilgilenmiştir. Kapsamlı planlama anlayışı kenti, bir bütün olarak, ancak çıkarları önceden tanımlanabilir ve kolayca bağdaştırılabilir soyut bireyler toplamı olarak görürken, bu anlayışın tersi "postmodern" yaklaşımlar da farklılığı korumak adına, her türlü ahlaksal normu yok sayan ve hiçbir belirleyicisi olmayan bir farklılık fetişizmi tehdidini içinde taşımış ve kenti, birbiriyle ilintisiz, aralarında herhangi bir bağ olmayan mekânların bir kolajı olarak görmüştür. Bu ise, plancıların kavramsal olarak hiç de hazırlıklı olmadıkları bir tehdittir. Kenti salt birbirinden bağımsız parçaların bir kolajı olarak gören yaklaşımlar, planlama eyleminin dayandığı bütüncü mantığı yok ettiği gibi, planlama disiplinini bir arada tutan bağları ortadan kaldırıcı bir özellik de taşımaktadır...
>
> Bir yandan planlama disiplininin birbiriyle ilintisiz ilgi alanlarına dağılabilme tehlikesi ile karşı karşıya bulunduğu, öte yandan da kentteki her süreç üzerinde bilgi sahibi

[36]Günay,B.,Güvenç, M., Işık, O., Saranlı, T., "ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Lisans Eğitim Program Önerisi, Şubat 1994, Teksir.

plana yetiştirmenin giderek olanaksız hale geldiği göz önüne alındığında, bütün-parça ilişkisi planlama eğitiminin temelini oluşturmak durumundadır. Dolayısıyla Şehir ve Bölge Planlama Bölümü mezunları, öncelikle parçacılığa düşmeden somut, gerçekçi ve geçerli problemler tanımlayabilme ve bu problemlere, yapı bütünü ile ilişkileri göz ardı etmeden çözümler tasarlayabilmelidir. Bu amaçla, eğitim sürecinin özellikle ilk yıllarında öncelikle sistem tasarımına ağırlık verilmeli ve öğrenciler, karmaşıklık düzeyi gitgide artan sistemlerin kurgulanması ve bu sistemlerin zihinsel ve grafik tasarımı (design) ve temsili (representation) konusunda gerekli bilgi ve tekniklerle donatılmalıdır. İlk aşamada yapı kurgulanması konusunda edinilecek bilgiler, eğitimin daha sonraki yıllarında, kentsel yapıyı oluşturan bileşenlere ilişkin bilgilerle desteklenmeli ve kent sorunu ile kent elemanları arasındaki karmaşık ve çok yönlü ilişkileri hem parçacılığa düşmeden, hem de parçanın özgünlüğünü bütün içinde kaybetmeyen bir plancı tipinin yetiştirilmesi çabasına verilmelidir.'[37].

Yeni programda toplam ders yükünde azalma olmuş, zorunlu ders yükü azaltılırken, seçmeli derslerin sayısı artırılmıştır. Önerilen yeni programda, 1976 ve 1980 modellerinde olduğu gibi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğrencileri 3. sınıftan başlayarak Tasarım, Sosyal-Niteliksel ve Sayısal ağırlıklı dersler içeren üç ilgi alanından birisine yönlenmeye özendirilmektedir. Böylelikle, seçmeli ders seçiminin keyfilikten ve rastlantısallıktan kurtulması yanı sıra stüdyo çalışmalarına daha anlamlı ve geçerli katkılar yapabilmesine olanak sağlayacağı ileri sürülmektedir. Bu program 1994 yılından başlayarak uygulamaya konulmuştur.

2009 Yılında ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

2000'li yılların başına gelindiğinde, 1994 yılında yürürlüğe giren ve lisans programında 3. yıldan başlayarak artan sayıda tasarlanmış olan seçmeli derslerin "nitel" ve "nicel" seçenek olarak iki ana kanalda toplanarak öğrencilerin bu kanallardan birisinde uzmanlaşmasını amaçlayan uygulamanın, özellikle nicel tekniklere ilişkin olarak yeterli sayı ve nitelikte ders açılmasını olanaklı kılacak bir öğretim elemanı alt yapısına sahip olunmadığı için, verimli bir sonuç vermediği görülmüştür.

Bunun üzerinde, 2003 yılından başlayarak yapılan yeni düzenlemelerle var olan eğitim programı ve verilen zorunlu derslerin genel çerçevesi korunurken, öğrencilerin meslekî ve akademik gelişimleri sürecinde seçmeli derslerden en fazla yararı sağlayabilmeleri için, seçmeli dersler 3.sınıftan başlayarak, dört modüllü yeni bir düzenleme içinde yeniden dağıtılmışlardır. Öğrencilerin son iki yılda alacakları seçmeli derslerini 3. sınıfta seçecekleri modüle göre belirleyecekleri öngörülmüştür. Diğer bir deyişle, seçmeli dersler birbirini tamamlayacak biçimde dört ayrı modül altında toplanmış; öğrencilerin seçmeli derslerinin -ikisi zorunlu modül dersleri olmak üzere- en az üç tanesini tek bir modülden almaları koşulu getirilmiştir. Söz konusu seçmeli ders modülleri "Kentsel Politika Modülü", "Kentsel ve Bölgesel Ekonomik Kalkınma Modülü", "Kentsel Tasarım Modülü", ve "Çevre, Altyapı, Ulaşım Planlaması Modülü"dür.

Lisans eğitimi kapsamında alınması gereken toplam ders sayısı 45, toplam kredi ise 164 olarak belirlenmiştir. Görüldüğü gibi 8 kredili planlama stüdyosu dersleri mesleki eğitimin verildiği uygulamalı dersler olarak program içinde ağırlıklı yer tutmaktadırlar.

[37] Günay, v.d.,1994, A.g.y.

Ders programı kapsamında ayrıca üç farklı staj çalışması yapılmaktadır. Birinci yılın sonunda Haritalama, Topografya ve Bilgisayarda Sunum Teknikleri Stajı verilmekte; ikinci yılın sonunda ise Coğrafi Bilgi Sistemleri Uygulamaları Stajı bir sonraki yılın Planlama Stüdyosu çalışmalarına destek sağlayacak biçimde yapılmaktadır. Her iki staj da Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde ve Bölümün olanakları ile verilmektedir. Üçüncü yılın sonunda ise öğrencilerin kamu veya özel planlama kurumlarında deneyim kazanmalarına yönelik staj çalışması, öğrenci tarafından bölüm denetiminde gerçekleştirilmektedir.

1994 yılında benimsenen programa göre öğrencilerin lisans ders programı içinde toplam sekiz seçmeli ders alınması gerekmekte iken, 2008 yılında yapılan bir değişiklik ile iki seçmeli ders yerine, 1990'lı yıllarda kurulan yeni yüksek lisans programlarına lisans düzeyinde giriş dersleri olarak verilmesi tasarlanan "Kentsel Politika" ile "Kentsel Koruma" zorunlu dersler olarak konulmuştur. Bu değişiklik yanında planlama alanının sıklıkla değişen güncel sorunlarının işleneceği "Kentsel Planlamada Güncel Konular" başlıklı bir yeni ders ihdas edilmiştir. Böylelikle, toplam ders ve kredi sayısı değiştirilmeden seçmeli ders sayısı altıya indirilmiş, üçüncü yılda verilen İngilizce dersi ise zorunlu ders statüsünden çıkartılmıştır.

Planlama Stüdyosu dersleri sekiz dönem boyunca verilen zorunlu derslerdir. Bu kapsamda birinci yılda verilen öğrencilere soyut düşünme yeteneği, görsel-grafik anlatım ve gösterim, tasarım dili gibi konularda bilgi ve beceri kazandırarak temel tasarım yeteneklerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. İkinci yıl Planlama Stüdyolarında öğrencilerin kentsel mekan anlayışının geliştirilmesi ve kent planlama ve tasarımına ilişkin temel kavram ve yöntemlerin verilmesi hedeflenmektedir. Kent formu, kent parçaları, kent coğrafyası kavramlarının verildiği derslerde bölgesel ölçekten alt ölçeklere inen alıştırmalarla kent ve bölge planlamada ölçekler arası ilişkiler tanıtılmakta ve farklı ölçeklerde sorun tanımlama, çözümleme, tasarım dili ve yöntemlerine ilişkin bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır.

Üçüncü yıl Planlama Stüdyoları kentsel gelişimi bölgesi içinde ele alarak çalışmayı amaçlayan ve kentsel bölgeler üzerine planlama alıştırmalarının yapıldığı derslerdir. Dördüncü yıl Planlama Stüdyolarında Stratejik Planlama kuram, yaklaşım ve teknikleri çerçevesinde yapılan planlama çalışmalarında birbiriyle entegre işleyen dört modül (kentsel politika, kentsel ve bölgesel ekonomik kalkınma, kentsel tasarım, ve çevre, altyapı ve ulaşım modülleri) kapsamında inceleme çözümleme planlama ve tasarım çalışmaları yürütülmektedir.

Bu bölümü tamamlamadan son olarak da 2000'li yıllarda bölümümüzün öğretim elemanı altyapısı ile öğrenci ve mezun sayılarındaki değişikliklere değinmek istiyorum.

TABLO (1)
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYE ve GÖREVLİSİ SAYILARI (2000-2009)

	2000-2001	**2001-2002**	**2002-2003**	**2003-2004**	**2004-2005**	**2005-2006**	**2006-2007**	**2007-2008**	**2008-2009**
Tam Zamanlı	26	26	23	25	27	21	21	19	18

Yarı Zamanlı	15	16	16	16	19	20	21	25	27

Veriler yıl ortalamaları olarak hesaplanmıştır.

TABLO (2)
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ LİSANS ve LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİ SAYILARI (2000-2009)

	2000-2001	**2001-2002**	**2002-2003**	**2003-2004**	**2004-2005**	**2005-2006**	**2006-2007**	**2007-2008**	**2008-2009**
Lisans	224	231	213	214	223	231	217	236	228
Y.Lisans	74	79	84	74	72	81	73	84	97
Doktora	40	44	44	57	65	68	65	55	54

Veriler yıl ortalamaları olarak hesaplanmıştır.

TABLO (3)
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ LİSANS ve LİSANSÜSTÜ MEZUN SAYILARI (2000-2009)

	2000-2001	**2001-2002**	**2002-2003**	**2003-2004**	**2004-2005**	**2005-2006**	**2006-2007**	**2007-2008**	**2008-2009 (1.Dönem)**
Lisans	42	51	52	35	40	48	40	45	2
Y.Lisans	15	15	24	17	13	15	9	18	9
Doktora	1	6	1	3	6	4	5	6	3

Veriler yıl ortalamaları olarak hesaplanmıştır.

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama bölümü lisans programından kuruluşundan bu yana -2009 yılı dahil- toplam 1557 öğrenci mezun olmuştur. Bu sayı ülkemizdeki toplam şehir plancılarının 1/3 ünü oluşturmaktadır. Halen lisans programında 228 öğrenci eğitim görmektedir. Günümüze kadar, şehir ve bölge planlama y.lisans programlarından toplam 330 kişi mezun olurken, ortak programlardan mezun olanlar ile bu sayı 443'e yükselmektedir. Bölümümüzden alınan doktora sayısı ise 55 dir.

Halen Şehir ve Bölge Planlama bölümünde 97 y.lisans, 54 doktora öğrencisi eğitim yapmaktadır. Ortak programlarla birlikte bu sayı y.lisansta 115'e, doktorada ise 68'e yükselmektedir. Diğer bir deyişle, son 15 yıllık sürede bölüm üniversitenin misyonuna uygun olarak lisansüstü programlarında güçlenmiş ve lisansüstü mezun sayısı da hızla artmıştır.

Bölüm öğretim üyeleri bugüne dek 100 ün üzerinde mesleki kitap yayınlayarak ülkemizde kentsel planlama alanına büyük katkıda bulunmuşlardır.

Özetle, ODTÜ'de ülkemizde ilk kez şehir ve bölge planlama eğitimine başlandığında ülkedeki toplam plancı sayısının 6, toplam yayın sayısının bir düzineden az olduğu anımsandığında, sadece ODTÜ verilerine bile bakıldığında gelinen noktanın hiç de küçümsenmeyecek bir düzeyde olduğu belirtilmelidir.

Sonuç ve Genel Bir Değerlendirme

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün yaklaşık yarım yüzyıl önce başladığı ve ülkemizdeki ilk lisans düzeyinde eğitim veren planlama bölümü olarak yaşadığı şehir planlama eğitimi deneyimini aşağıdaki başlıklar altında değerlendirmek olanaklıdır.

- ODTÜ deneyimin ilk başarısı ülkemizde şehir planlama mesleğinin mimarlık alanından bağımsız olarak kurulmasını ve gelişmesini sağlayacak eğitim deneyimini başlatması ve bunu başarı ile gerçekleştirmesidir. Dünya deneyiminin de gösterdiği gibi bu süreç hiç de sancısız olmamıştır. Mimarlık gibi uzun bir geçmişi, yerleşik felsefesi, kurumları ve çıkarları oluşan bir meslek alanından yeni bir meslek alanının doğması ve serpilip gelişerek yaşam bulmasının kolay ve sorunsuz olması da beklenemez. Şehir plancılarının yaşadığı bu acı sürecin bir uzlaşma ile sonlandığını söylemek bugün için dahi olanaklı değildir. Ülkemizde mimarlık meslek alanı ile şehir ve bölge planlama meslek alanı arasında, düşük dozlarda olsa hala, bu gerilimin varlığını sürdürdüğüne tanık olmaktayız. Eğitim cephesinden bakıldığında, bünyesinde bir kaç farklı bölümü içeren Mimarlık Fakülteleri hala bu adla kurulmakta ve fakülte içi ilişkilerde mimarlık bölümlerinin egemenlik kurma alışkanlıkları sürmekte, bölümler arasında ortak çalışma ve program oluşturma çabaları güç dengelerindeki bu farklı algılamalar nedeniyle kolay gerçekleşememektedir. Aynı durum meslek odaları arasında da yaşanmakta ve yarım yüzyıllık bir geçmişten sonra bile, mimarlık alanının meslek olarak dışlandığı uygulama alanlarına ilişkin yasal düzenlemeler iki meslek grubu arasında ciddi sürtüşmelere yol açabilmektedir. Özetle, ODTÜ deneyimi, şehir planlaması adlı yeni mesleğin doğuşu ve gelişmesinin kaçınılmaz gerilimlerinin ciddi biçimde yaşandığı ve içinden başarı ile çıkıldığı bir süreç olarak görülmelidir.

- ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü kuruluş yıllarında ülkemizde var olan fiziksel tasarım anlayışı ile sınırlı kentsel planlama anlayışını başından reddetmiştir. Batı'da, özellikle de ABD de o yıllarda geçerli olan yapısal işlevselci paradigma temelli kapsamlı akılcı planlama anlayışının da bir gereği olarak, kent plancılarının, tasarım yeteneği yanı sıra, ciddi bir toplum bilimler birikimine sahip olması gerektiği görüşü, eğitim programlarının ana temasını oluşturmuştur. İlk yıllarda öğretim üyelerinin mimar kökenli olmaları nedeniyle uygulamada bu temel yaklaşımın arzu edildiği düzeyde yaşama geçirebildiği söylenemez. Ancak, 1960'lı yılların sonlarından

başlayarak, ağırlıklı olarak öğrencilerden gelen baskılar ile, gerek planlama stüdyolarında, gerekse derslerin yapılanmasında toplum bilimlere öncelik ve önem verildiği görülmektedir. ODTÜ ŞBPB bu anlayışın ülkemizde yerleşmesinde öncülük etmiştir.

- Kentsel yaşamın dinamik yapısı küresel ya da yerel düzeyde zaman ve mekana bağlı olarak toplumsal yaşamın farklı alanlarına ilgiyi öne çıkartmakta, bu da kentsel planlama konularında yeni odaklaşmaların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Kentsel yoksulluk, altyapı sorunları, çevresel sorunlar ve sürdürülebilirlik, doğal tehlikeler ve kentsel riskler vb. ilgi alanların güncelliği planlama yaklaşımlarını doğrudan etkilediği ölçüde, eğitim programlarının da sıklıkla gözden geçirilmesine yol açmaktadır. Planlama alanının diğer mesleklerle ilişkilerinin bu yaklaşım çerçevesinde zaman içinde zenginleşerek gelişmesi ve bölümün kendisini kolaylıkla bu türden gelişmelere uyarlanabilmesinde, ilk yıllarda sosyal bilimlerle kurulan sağlıklı ilişkilerin önemli bir payı vardır. Bu durum özellikle diğer bölümlerle ortaklaşa kurulan yeni lisansüstü programların çeşitliliği göz önüne alındığında daha iyi anlaşılacaktır. ODTÜ ŞBPB gerek kendi içinde oluşturduğu, gerekse diğer bölümlerle ortak geliştirdiği yeni lisansüstü programları bakımından da ülkemizdeki planlama bölümlerine örnek olmuştur.

- ODTÜ de yukarıda özetlenen deneyim çerçevesinde geliştirilen şehir ve bölge planlama bölümü eğitim programının evrimine gelince, iki ana yaklaşımdan söz edilebilir. Birincisi, lisans düzeyinde genel plancı yetiştirmeye yönelik deneyim ki, burada amaçlanan, küçük bir planlama bürosunu kendi başına ya da bir iki kişilik bir yardımcı ekip ile yürüterek küçük ya da orta ölçekli bir yerleşmenin sosyal etütlerinden fiziksel planlamasına kadar tüm evrelerinde doğrudan yer alabilecek bilgi ve beceri birikimine sahip olan bir küçük üretici kent plancısı yetiştirmektir. Bu tür plancı yetiştirilmesinde başvurulacak eğitim programı, bir plancının baş etmesi gereken tüm toplumbilim alanlarına yönelik en genel ve temel bilgilerin sunulduğu bir dersler potborisinin, güçlendirilmiş tasarım stüdyoları ile birlikte sunulmasıdır. ŞBPB'de bu model, yer yer tasarım stüdyolarının etkinliği artırılarak ya da azaltılarak, ancak temel çizgi korunarak, 1970'li yılların ikinci yarısına kadar sürmüştür. Bu evrenin ilk döneminde planlama mesleğinde uzmanlaşmadan söz edilmektedir. Ancak, buradaki uzmanlaşma anlayışı ikinci evreden farklı olarak lisans eğitimini farklı alanlarda tamamlamış mezunların planlamada y.lisans eğitimi yaparak elde edecekleri uzmanlaşmadır. Bu uzmanların genel plancının koordinatörlüğü üstlenecekleri planlama ekibinde uzman sosyal bilimciler olarak yer alması öngörülmektedir.

  İkinci evrede ise, ilk evreden farklı olarak doğrudan plancıların lisans ve y.lisans eğitimleri süresince belirli alanlarda uzmanlaşmalarını temel alan anlayış öne çıkar. 1970lerin ikinci yarısından başlayarak geliştirilen bir dizi program önerisinde vurgu, 2-3 kanallı lisans düzeyinde uzmanlaşma üzerinedir. Bu modellerde, ilk iki yılda meslekle ilgili genel bilgi birikimine olanak verecek bir programdan sonra, ikinci iki yıllık dönemde öğrencinin seçeceği bir alanda uzmanlaşmasını sağlayacak bir dizi dersle güçlendirilmiş bir eğitim programı önerilmektedir. Lisans eğitimi içinde uzmanlaşma modellerinin olgunlaşarak yaşama geçirilmeye çalışıldığı yıllarda ODTÜ'nün YÖK Kanunu kapsamına alınması ile bu girişimler başarıya ulaşamamıştır. Konu YÖK'ün bölüm eğitim programları üzerindeki baskıcı tutumunun terk edilmeye başlandığı 1990'lı yıllarda tekrar gündeme getirilmişse de bu yöndeki uygulama farklı modüllerin oluşturulması ile, ancak 2000'li yılların

başlarında yaşama geçirilebilmiştir. Böylece, genel plancı formasyonuna ek olarak, bölüm tarafından belirlenmiş alanlarda daha donanımlı plancı yetiştirilmesi olanaklı hale gelmiştir.

- ŞBPB eğitim programının gelişme öyküsü tasarlanan modellerin yaşama geçirilmesinde gelişmelerin her zaman planlandığı gibi doğrusal yönde gelişmediğini de göstermektedir. Şöyle ki; 1970'li yılların ortalarından başlayarak gündeme daha sık getirilip yaşama geçirilmeye çalışılan modellerde lisans eğitimi ikişer yıllık ilk iki evreden oluşmakta bunu üçüncü iki yıllık evre olarak y.lisans programı izlemektedir. Buna göre, lisans programının ikinci iki yıllık evresinde uzmanlaşma alanlarının yaşama geçirilmesini, y.lisans düzeyinde daha da güçlendirilmiş bir uzmanlık bölünmeleri izleyecekti. Ancak, üniversite dışında yaşanan bir dizi gelişmeler, bu modelin yaşama geçmesi için izlenmesi gereken rotayı değiştirmemize neden olmuştur. Lisans programında uzmanlaşma girişimleri tam olarak yaşama geçmeden, y.lisans düzeyinde uzmanlaşmaya yönelik bölüm içi programlar yanı sıra diğer bölümlerle birlikte kurulan ortak programlar eğitime başladılar. Bugün gelinen noktada, bölüm programının uzmanlaşma kanalları (modüller) belirlenirken, tasarlanan modellerin öngörmediği biçimde, bu kez 1990'lı yıllarda y.lisans düzeyinde oluşturulan programların bu süreci harekete geçirici bir ivme etkisi yaptığı görülmektedir.

- Lisans düzeyinde uzmanlaşma istemlerinin, eğitim taslaklarının arzu ettiği bir süreci izlemek yerine -yukarıda belirtildiği gibi- y.lisans programlarının gelişmesinden sonra yaşama geçmeye başlaması, bu türden gelişme beklentilerinin gerçekleşmesinde istenççi yaklaşımların değil, varolan eğitim kadrosunun niteliklerinin daha belirleyici olduğu görülmektedir. Diğer bir anlatımla, yeni bir eğitim programının tasarımında mevcut kadronun uzmanlık ve bilgi birikimi en önemli girdi olarak değerlendirmeye girmelidir. ŞBPB eğitim programında 1970'li yıllardan beri öngörülen nicel (kantitatif) uzmanlık kanalının hiç bir biçimde tam olarak yaşama geçirilememesinde var olan kadronun bu konuda uzmanlaşan kişilerden oluşmamasının büyük rol oynadığı bir gerçektedir. Kuşkusuz, eğer bu eğitim programlarının tasarlayanların tasarlanan modele uygun kadrolar oluşturacak güçleri olsa sonuç farklı olabilirdi. Ancak, bu alandaki manevra gücü çok sayıda dışsal veri tarafından sınırlandırılmaktadır. Bu nedenlerle, var olan öğretim elemanı kadrosu, tasarlanan eğitim programına uygun olmadığı, ya da bu tür programlar bir ya da bir kaç kişinin tasarladığı modeller olarak kaldığı sürece, içerikle ilgili temel değişiklik önerilerinin yaşama geçirilmesi zorlaşmaktadır.

- Planlama eğitiminde, önceleri ilgili bölümlerden alınmakta olan toplumsal bilim dersleri zaman içinde bu alanlarda uzmanlaşan bölüm kadroları tarafından verilmeye başlandığı görülmektedir. Bu sürecin olumsuz yanı, planlama bölümlerinin diğer toplumsal bilim dalları ile olan ilişkisinin zaman içinde azalmasıdır. Ancak, bu süreci planlama mesleği açısından olumlu kılabilecek bir başka yön de göz ardı edilmemelidir. Bu da, diğer toplumsal bilim alanlarındaki ders kitaplarının başka bir bakış açısı ile, yani plancı bakışı ile yeniden yazılmasıdır. Bu sağlanabildiği ölçüde planlama mesleğinin içeriği doldurulacak, meslek olmanın gerektiği yeni açılım ve kavramsal zenginlik yaratılabilecektir. Dolayısıyla, plancıların kendi bölümlerinde verdikleri toplumsal bilim derslerini yepyeni bir anlayış ve içerikle sunmalı, diğer meslek alanlarında var olanı yinelemenin ötesine gitmelidirler. Bu bağlamda, açıklanan çerçevede yazılmış yeni ders kitapları üretilmesinde büyük yarar vardır.

- Makalemi sonlandırmadan önce bir noktaya daha değinmek istiyorum. Bu ODTÜ özelinden çok, ülkemizdeki tüm planlama bölümlerini de kapsayan daha genel bir gözlem ve buna yönelik bir öneri olacak. ODTÜ ile başlayan süreçte bugün gelinen noktada ŞBP eğitimi veren üniversite sayısı 15 e yükselmiştir. Bu bölümlerin eğitim programları incelendiğinde, gerek çekirdek derslerin, gerekse uzmanlığa yönelik seçmeli derslerin bölümler arasında büyük ölçüde benzerlik gösterdiği görülmektedir. Ülkemizde yeterli sayıda genel plancı olduğu göz önüne alındığında, artık her bölümün diğerlerini yinelediği eğitim programından uzaklaşarak, bazı bölümlerin planlamanın belirli alanlarında "mükemmeliyet merkezi" olmak üzere uzmanlaşması yoluna gidilmesi zamanının geldiği ileri sürülebilir. Ancak bu şekilde birbirini yineleyen, bu nedenle de aralarındaki ilişkilerin son derece düşük olduğu eğitim kurumları olmak yerine birbirini tamamlayan bir yapılanmaya gidilebileceği gibi, planlama meslek alanının da genişleyerek tüm toplumbilim ve yaşam alanlarına nüfuz etmesi sağlanabilecek ve mesleğin kendisini sürekli sınayıp yenileyebildiği bir etkileşim alanı oluşturulabilecektir.

- Özetle, ODTÜ ŞBPB deneyimi, kendi denetiminde olan ya da olmayan sınırlamalara ve başarısızlıklara karşın yine de ülkemizde kentsel planlama mesleğinin oluşmasında ve bu meslek alanının sağlam bir bilimsel temel ile etik değerler çerçevesinde gelişmesinde son derece önemli rol oynamış olduğunu göstermektedir.

O.D.T.Ü. Mimari Fakültesi
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

Kuruluşu-Gelişmesi-Eğitim Esasları
Müfredat-Tedrisat-Araştırma İşleri

ESAT TURAK
Y.Mim. – Ş.Plancısı
Ankara, 26.12.1960

26 Aralık 1960

Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu
Rektör
O.D.T.Ü.
Ankara

Sayın Rektör,

9 Aralık 1960 günlü talimatınıza uyarak hazırladığım rapor eklidir.

Bu maksatla gerekli temasları yaptım; mevcut rapor ve yazıları yeniden inceledim ve muhteviyatlarını Türkçe olarak aksettirmeye çalıştım.

Raporum esas itibariyle Şehir ve Bölge Plânlama Bölümü, ve Plânlama ve Mesken Araştırma Enstitüsünün kuruluşları ve çalışmaları ile ilgilidir. Bununla beraber mevzu ile münasebeti bulunan diğer bazı hususlara da temas edilmiştir.

Bu inceleme ve fikirler, karar ve teşebbüslerde yardımcı olabilirse vazifemi yapmış olmanın hazzını duyacağım. Verdiğiniz görevin çoktandır üzerinde heyecanla durduğum bir mevzuda olması raporun zevk içinde hazırlanmasını sağlamıştır.

Saygılarımla,

Esat Turak
Mimarî Fakültesi

10 Mart 1961

Prof. Seha L. Meray
Rektör
O.D.T.Ü.
Ankara

Sayın Rektör,

Dr. Turhan Feyzioğlu Rektör iken Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün kuruluşu mevzuunda bir rapor hazırlamam için talimat vermişti.

26 Aralık 1960 tarihinde tamamladığım raporu, yeniden daktilo ettirilmekte karşılaşılan güçlükten dolayı ve kendisinin talebi üzerine müsvedde olarak tevdi ettim. Sayın Feyzioğlu hemen o günlerde Rektörlükteki vazifesinden ayrıldı.

Aradan uzun bir zaman geçtikten sonra raporu büronuzdan aldırarak yeniden daktilo ettirmeyi ve bu suretle bana verilmiş olan vazifeyi neticelendirmiş olmayı uygun gördüm.

Raporda özetlediğim tavsiyeler kısmında da belirtildiği gibi Bölümün kuruluşu hususunda derhal bir prensip kararına varmak doğru olacaktır kanaatimdeyim. Raporumun tereddüt mevcut olan noktaları aydınlatacağını ümit ederim.

Saygılarımla,

Esat Turak
Mimarî Fakültesi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

NETİCE VE TAVSİYELERİN ÖZETİ

KISIM: I - YETİŞMİŞ PLANCI İHTİYACI

İhtiyacın sebep, şiddet ve miktarı. İhtiyaç bakımından yabancı mütehassısların mütâaları.

KISIM: II - BÖLÜMLE İLGİLİ OLARAK DAHA ÖNCE HAZIRLANMIŞ PROGRAMLAR

Perkins programı. Kaikkonen - Turak - Tankut programı.

KISIM: III - ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜNÜN ÇALIŞMALARI

Eğitimle ilgili faaliyet. Planlama ve Mesken Araştırma Enstitüsü çalışmaları.

KISIM: IV - EĞİTİMİN HEDEFLERİ, MUHTEVİYATI VE GERÇEKLEŞMESİ

Hedefler. Eğitim programının esasları. Tahsil süresi, verilecek ünvanlar, namzetlerde aranacak tahsil derecesi ve sahası, fıtrî vasıflar, vesaire. Namzet seçme şekli. Plancılık tahsilinin muhteviyatı. Müfredat programları. Gerçekleştirmede karşılanacak güçlükler. Bunların yenilmesi. Takip edilecek yol. Araştırma çalışmaları.

KISIM: V - YETİŞTİRME VE ARAŞTIRMA PROGRAMLARI İLE İLGİLİ TABLOLAR

Derslere göre öğretim üyesi ihtiyacı. Mevcut öğretim üyeleri. Başlangıç yılı ilave öğretim üyesi ihtiyacı. Sekiz senelik gelişme (değişik senelerde öğretim üyesi ve talebe sayıları). Bölüm ve Enstitü bütçeleri ve yer ihtiyacı.

ÖNSÖZ

Bir müddet önce bölge, şehir ve köy plânlamamız ile mesken meselelerimizin çözümü için gösterdiğimiz faaliyet ve aldığımız tedbirlerin kifayetsiz olduğu düşünülerek yabancı mütehassısların yardımına müracaat edilmişti. Onların tahlillerinden anlaşılmıştı ki bu sahalarda senelerdir yapılan çalışmalardan istihsal edilen netice sıfırdır. Hatta aksine bir çok kıymetleri yok edici veya arzu edilmeyen temayülleri teşvik ve âdet haline getirici tesirler hüküm sürmektedir. Durumun başlıca müsebbibi, bu sahalarda arzu edilir şekilde yetinmiş eleman yokluğudur. Dışardan mütehassıs getirmek lâzımdır; dışarıda eleman yetiştirmek lâzımdır; ve nihayet içerde eleman yetiştirmek lâzımdır.

Bilhassa son çareye öncelik veren mütehassıs Charles Abrams Türkiye'de bir şehircilik ve mimarlık mektebinin kurulmasını tavsiye ediyor; kendisini vazifelendirmiş olan Birleşmiş Milletler tavsiyeyi uygun buluyor; proje alâka görüyor ve hatta şümulü genişletilerek tatbikata konuluyor. Şimdi, Üniversitenin kuruluşundan bu yana dört buçuk sene geçmiş ve müessese hiçte küçümsenemeyecek bir gelişme göstererek memleketimiz çapında düşük sayılamayacak bir eğitim seviyesine ulaşmıştır. Bu gelişmede dikkati çeken husus, esas gaye olan plâncı yetiştirme hedefine doğru yapılan ilerlemenin bir çok faktörlerin tesiriyle çok yavaş olmasıdır. Plânlama eğitimi ile ilgili faaliyet mimari talebelerine, alâkalı oldukları derecede şehircilik ve mesken bilgisi vermekten ibaret kalmış, bu sahaları meslek edinecek elemanların yetiştirilmesine ise henüz başlanamamıştır.

Bahusus mimari, mühendislik ve bilhassa plânlama talebelerine ihtisas eğitimlerinde hem kültürel temeli hazırlamak, hem de mesleklerinde kullanacakları aletleri vermek gayesini güden İdarî İlimler, ve Sanat ve İlimler Fakülteleri kurulmuş bulunduğuna göre Üniversitede plânlama eğitimine başlamak için lüzumlu zemin hazırlanmış demektir.

Bu raporun esas maksadı Plâncı ve ilgili meslek adamlarının yetiştirilmesi hususunda teşebbüse geçsek üzere, bahis konusu eğitimin hedef ve muhteviyatını yeniden formüle etmek ve muhtaç olduğumuz elemanların yetiştirilmesini sağlayacak olan bölümün kuruluş, gelişme ve çalışmaları için bir operatif plân takdim etmektir. Bu arada şimdiye kadar bu mevzuda yapılmış olanları tertipli bir şekilde özetlemek, hatta bu faaliyetlerle ilgili rapor, yazı vesaireyi bir araya getirmekte de fayda mülâhaza edilmiştir.

Raporda müfredat hususunda, esas dersi verecek öğreticilere ana istikametleri gösterecek kadar tafsilâta inildiği görülecektir. Yapılan açıklama ve takdim edilen programın mevcut tereddütleri ortadan kaldıracağını, plâncı yetiştirilmesinin daha fazla geciktirilmeyeceğini ve gayri resmi addedilmekle beraber maksada daha çok hizmet edeceğine inandığım samimi ifade şeklimin hoş görüleceğini ümit ederim.

NETİCE VE TAVSİYELERİN ÖZETİ

1. Şehir ve Bölge Plâncılarının bir an evvel yetiştirilmesi memleketimizin en önemli ihtiyaçlarından birinin karşılanması için elzemdir.

2. O.D.T.Ü. kuruluş gayelerinin başında muhtaç olduğumuz plâncıların yetiştirilmesi bulunuyordu.

3. Üniversitenin diğer bir çok bölümleri kurulup gelişmiş olduklarından Şehir ve Bölge Plânlama

Bölümünün kurulup faaliyete geçmesi kolaylaşmıştır.

4. Başlamayı güçleştiren bir çok faktörler mevcuttur. Ancak, bu zorlukların bertaraf edilmesi mümkündür. Az bir külfetle Bölüm 1961-1962 ders yılı başında faaliyete getirilebilir.

5. İhtiyaçların başında Bölüme en az bir sene müddetle başkanlık yapacak gerekli vasıfları haiz bir yabancı mütehassısın temini gelmektedir.

6. Mevcut bir yabancı ve iki Türk elemanla alınması muhtemel Türk eleman ve Bölüm başkanı olacak bu yabancı profesör sağlandığı takdirde Bölüm arzu edilen standartta; ilâve yabancı profesör getirilemediği takdirde ise makul bir standartta faaliyete geçebilir.

7. Memleketimizde bölüme başkanlık etmeye müsait vasıfları haiz hiç bir kimse yoktur. Derhal ilerde başkanlığı yapacak bir eleman yetiştirilmesi için teşebbüse geçmek lâzımdır. Bu elemanın plânlama eğitimi mevzuunda tetkikler yapmak üzere 6 ay müddet için A.B.D. gönderilmesi ve geldikten sonra yabancı bölüm başkanı ile bir sene kadar çalışması ve o müddetin hitamında onun yerini alması doğru olacaktır.

8. Yine derhal hazırlıkların bir şahsın mesuliyetine bırakılması lâzımdır.

9. Şimdiye kadar hazırlanmış olan eğitim programları kifayetsiz bulunmuştur. Hem "Graduate" hem de "Under Graduate" talebe almak ve plancılara yardım edecek diğer mütehassısların yetiştirilmesi lâzımdır. Hazırlıklı yüksek tahsil sahiplerine 2, hazırlıksız olanlara 3 senede Şehir Plâncısı (Master in City Plânning) derecesi verilmelidir. Liseden mezun olup gelenlerin ise üç senelik bir temel tahsilden sonra meslekî eğitime başlamaları ve üç yıl (yani ceman 6 yıl) sonra Şehir Plâncısı derecesi almaları doğru olacaktır.Ayrıca planlamayla ilgili meslek adamlarını bir senelik bir eğitime tabi tutarak planlamaya ve araştırmaya yöneltmek, müddet hitamında kendilerine "Planlama İktisatçısı, Plânlama-Sosyoloğu ve benzeri unvanlar vermek doğru olacaktır. Şimdilik Bölge Plânlamada Master ve Şehir Planlamasında Doktora derecelerini vermek mümkün değildir. Ancak bölge plânlamayla ilgili bazı dersleri okutmak doğru olacaktır.Kısa bir müddet sonra "Şehir Plânlama" kursları açarak, halen bu sahada çalışanları aydınlatmak doğru olacaktır.

10. Eğitime paralel olarak araştırma faaliyetine geçmek, bunun için de ilgili enstitüyü yeniden işler hale getirmek icap edecektir. Enstitünün küçük bir nüve ile faaliyete geçebilir. İleride masrafların geniş ölçüde dışardan karşılanması muhtemeldir.

11. Nüvenin bir senelik malî külfeti yılda 50.000 lira kadar olacaktır.Ayrıca başlangıçta 2.000 lira kadar demirbaş masrafı gerekecektir. Enstitünün teşkilâtlandıktan sonra senelik bütçesi 210.000 lira civarında olacaktır.

12. İlk sekiz senelik gelişmeye ait tablolar eklidir. Burada değişik senelerdeki talebe ve öğretim üyeleri sayısı görülebilir.

13. Esaslar üzerinde mutabakat temin edildiği takdirde ve uygun görülürse bu raporun İngilizce'ye tercüme ettirilerek mühim kısımlarını Birleşmiş Milletlere aksettirilmesi, programın gerçekleştirilmesi bakımından faydalı olacaktır.

14. Uygun görüldüğü takdirde burada teklif edilen plân ve programın şu şahısların fikirleri alındıktan sonra katileşmesi ve detaylandırılması doğru olacaktır.

- Mimari Fakültesi Dekanı veya Dekanlık Komitesi Başkanı

- E.L. Hitaker
- G. Rivkin
- G. Tankut
- M. Rivkin
- R. Beyru

15. Bu rapor mevcut tereddütleri ortadan kaldırabildiği ve esasları itibarile uygun görüldüğü taktirde, kat'ı programa esas olmalıdır. Yukarda isimlerini verdiğim şahıslar tarafından incelendikten ve idarî, vesaire mülahazalarla yapılacak ilâve ve değişikliklerden sonra resmen kabul olunmalı; ancak bir rapor olarak kalmalı ona göre derhal teşebbüse geçilmeli ve onun kılavuzluğunda ilerlemelidir. Acele edilmezse kuruluş tekrar gecikecektir. Kanaatimce tatbikata konmayan sayısız raporlar mevzuu memleketimizin üzücü meselelerinden biridir. Bu yüzden bir hayli insan güdü israf edilmektedir.

KISIM : I – YETİŞMİŞ PLANCI İHTİYACI İHTİYACIN SEBEP, ŞİDDET VE MİKTARI

Türkiye'de şehir plânlamasına 1933 yılında kabul edilen 2290 sayılı Yapı ve Yollar Kanunu ile başlanmıştır. Bölge plânlaması ise 1957 senesi sonunda resmen benimsenmeye başlanmış ve 1958 senesinde kabul edilen İmar ve İskân Bakanlığı Teşkilât Kanunu ile hükümet vazifeleri arasına girmiştir.

Yirmi yedi seneden beri devam eden şehir Plânlaması faaliyeti tatbikatta hemen hiçbir müspet netice sağlayamamış, son senelerdeki çabuk şehirleşme ve diğer tesirler karşısında ise bir bocalama halini almıştır.

Bu müddet zarfında ancak yarım düzine kadar, yeteri kadar hazırlıklı şehir ve bölge plâncısı yetişmiştir. Bu eksiklik gerek kalite ve gerekse tatbikat şansı bakımından çok mahdut imkânlı planların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Nitekim plânlamanın esas problem ve hedeflerini teşhis ve tayin edip onların çözümlerini sağlayacak şekilde yetişmiş elemanlarımızın bulunmaması, ihtiyaçlarımızla uygunluğu bile şüphe gösteren bir kanunun çerçevesi içinde mahsur kalınmasına ve şehirlerin istikballerinin standartlaşmış, hatta modası geçmiş tanzim şekillerine ve planlama tekniklerine terk edilmesine sebep olmuştur. Son zamanlara kadar mahdut sayıda mimar bütün Türk şehirleri, anlamadan ve çekinmeden plânlıyor; plânları planları kelimenin lügat manâsında doğruyor; kıymetlerini ya bizzat yıkarak yahutta değeri şüpheli, ithal edilmiş çözüm ve formlar altında ezerek yok ediyordu.

Bilhassa İkinci Dünya Harbinden sonra şehir ve bölge plânlamanın diğer memleketlerde gösterdiği büyük inkişaf Türkiye'de de akisler hasıl etmiştir ancak bu akisler tatbikatta hemen hemen hiçbir tesirde bulunamamıştır. Son zamanlarda durumun ciddiliğini kavrayan muhit biraz daha genişlemiş, müspet bazı teşebbüslere girişilmiştir. Ancak insan yokluğunun verdiği çekingenlikten dolayı radikal bir davranış'a kimse cesaret edememektedir. Esas itibarile halen şehirciliğimiz bu gün plânlama sahasında önemle üzerinde durulan şu unsurlardan mahrumdur:

1. Plânın sağlam bir araştırma zeminine dayanması,
2. Plânlamanın yerinde ve orada oturan iyi yetişmiş plâncılar tarafından yürütülen devamlı bir faaliyet olması,
3. Plânlamanın gerçekleştirme yollarını da ihtiva etmesi ve bu maksatla malî, idari ve hukukî program, tedbir ve statülerin, plânların diğer buğutları addedilmesi.

Bunun sadece idraki ve hatta çalışmalarda bu yola gitmek arzusu, gereken plânlamayı gerçekleştirmek için kâfi değildir. Planlamamıza bu üç unsuru fiilen sokabilecek, şehirlerimizde nizam, işlerilik, rahatlık, iktisadilik ve güzelliği sağlayabilecek yegane gurup, yeter sayıda mensubu bulunan bir "iyi yetişmiş plâncılar" kitlesidir. Süratli bir gelişme, değişme ve şehirleşme devrendeyiz. Bu temayüller, ileri görüşle alınacak uzun ve kısa vadeli, makul ve birbirini tamamlayıcı tedbirlerle kanalize edilmezse cemiyetimiz yalnız çirkin, keşmekeş, aksak, yetersiz ve rahatsız edici bir fiziki muhitin sabunu olmakla kalmayacak, sayısız sosyal problemlerin altında ezilecektir. Burada "Sosyal düzen - fiziki muhit" münasebetleri üzerinde ayrıca durmayacağım. Yapılan araştırmalar neticesi bu bağın mevcudiyeti kati olarak tespit edilmiştir.

Şuraya kadar zikrettiğimiz hususlarda yetersizlik yüzünden plânlama ve imar işlerinde yapılan hudutsuz israflar da ilave edilirse, memleketimizin iyi yetişmiş plâncılara olan ihtiyacı ve

onların eğitimi için yapılacak masrafların her bakımdan birer "yerinde sarf" olarak kabul edilmesi gerektiği aşikâr olarak ortaya çıkar.

Zamanımızın ileri planlama anlayışına göre mesleki faaliyet gösterebilecek şekilde yetişmiş plâncılarda, halen memleketimizde şehir plânlarını yapmakta olanların ekserisinin vasıflarının mukayesesini sekiz sene evvelki bir konferansımda yapmıştım. Konuşmamın mevzuu "Yeni Plânlama anlayışı ve Şehir Plancılarının yetişmesi" idi. (l) İlk hedef olarak asgari ihtiyacı karşılamak üzere yüz adet bölge ve şehir plâncısının yetiştirilmesini seçmiştim. Buna ulaşmak için yedi senelik entansif bir yetiştirme programı teklif ediyor; memleketimizde bunu sağlayacak müessese bulunmadığı veya kurulup kısa bir zamanda kaliteli plâncı yetiştirmesi mümkün olmadığı için eğitimin dışarıda, tercihen tek bir memlekette yaptırılması fikrini ileri sürüyor; ve plancılığın mimarların inhisarında bırakılmaması gerektiğini belirtiyordum. O zaman memleketimizde böyle bir eğitimin mümkün olamayacağı kanaatine ise, yeni anlayışın tipik plâncısında aranan vasıfları, yetiştirilmesi için lüzumlu tedrisat ve müfredatı inceledikten sonra varıyordum. Şehirlerimizi plânlayanların hem lüzumlu umumî temel eğitim ve temel aletlerden, hem de ihtisas eğitiminden mahrum oldukları aşikârdır. Bilhassa sosyal ilimlere aşina olmamaları en büyük eksiklikleri idi. 1960 yılı başında, İmar ve İskân Bakanlığı, Bölge Plânlama Dairesinde, şehir ve bölge plâncılarına olan ihtiyaç üzerinde durmuş; memleketin plâncı potansiyelini de hesaba katarak gelecek sekiz senede 172 plâncının yetiştirilmesini derpiş eden bir program hazırlamıştık. Yetişecek olanların 57'sini O.D.T.Ü. Plânlama bölümünden mezun olup dışarıda bir yıl tahsil görecek olanlar teşkil ediyordu.(2)

İHTİYAÇ HAKKINDA YABANCI MÜTEHASSISLARIN MÜTALAALARI

Şimdi yabancı mütehassısların Türkiye'nin planlama meseleleri ile ilgili tavsiyelerini, bilhassa yetiştirme mevzuu üzerinde durarak özetleyeceğim.

1946 Birinci Yapı Kongresinde Prof. Melaner Türkiye'de şehircilik mesleğinin eksikliğinin eksikliklerinden bahsetmiş ve mimarların bu mesleği kendi inhisarlarına almak istemelerinin planlamanın faaliyet sahasını daralttığını ifade etmişti. Prof. Melaner'e göre, o senelerde "şerefli mimar sıfatını bile" haiz bulunmayıp "adeta bir duvar ressamı" olan kimseler mühim şehir planlarının tanzimini ele alıyorlardı. Bu durumun şu anda çok değişmiş olduğu söylenemez.

1951 ilkbaharında I.C.A Teknik Yardım Programı ile ilgili olarak Türkiye'de inşaat, şehir planlaması ve mekan mevzuunda iki ay müddetle tetkikler yapan Skidmore Owings and Merril firmasının hazırladığı rapordaki (3) tavsiyeler arasında şu hususlar bilhassa ehemmiyet arz ediliyordu:

a. Türkiye'de şehir planlamasına yeni bir veçhe vermek lazımdır.
b. Şehir plânlaması Bölge Plânlamadan tecrit edilmiş olarak düşünülemez.
c. Türkiye'nin bilhassa büyük bir kaç şehrinin, derhal tavsiyelerde bulunabilecek cenabi mütehassıs şehir plancılarına ihtiyaç vardır.

---

(1) 1952 Ekiminde tarafımdan verilen bu konferans Mühendislik dergisinin Kasım 1954 sayısında neşredilmiştir. Ek: 1

(2) İmar ve İskân Vekâleti Plânlama ve İmar Ur.Md., Bölge Plânlama Da.
Neşriyat: 1/3,Şehir ve Bölge Plâncıları ve yetiştirilmeleri. Ek: 2.

(3) Construction and Town Planning and Housing in Turkey, by Skidmore Owings and Merril. Türkçesi: Skidmore, Owings ve Merril mütehassıslarının Türkiye'de Yapı, İmar ve Mesken Konuları hakındaki raporu

d. Bir an evvel Türk plancılarını dış memleketlerde yetiştirilmek için teşebbüse geçmek gerekir.
1953-1954 ve 1954-1955 ders yıllarında Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde Şehircilik dersleri veren Dr. A.E. Egli (4) şümullü plânlamanın muhteviyatı ve esaslarını Türkiye'de kanıtmaya başlamıştı. Sonradan kitap halinde neşredilen notlar mes'ul mevkilerde bulunanlar üzerinde gayet müspet teşirler yapmış ve plânlamanın geniş ve kompleks mahiyeti anlaşılmaya başlamıştı.

1954 Eylülünde, mesken ve plânlama mevzularında hükümete tavsiyelerde bulunmak üzere Türkiye'ye gelen Birleşmiş Milletler Mütehassısı Mr. Charles Abrams raporunda (5) plânlama bilgisizliği yüzünden şehirlerin ve memleketin çehresinde vuku bulan tahribat üzerinde duruyor; radikal bir değişiklik icap ettiğine işaret ediyor; plancı yokluğuna temas ederek Türkiye'nin gelip giden değil devamlı olarak memlekette oturan mütehassıslara ihtiyacı bulunduğunu ifade ediyor; bir an evvel plâncı yetiştirilmesini ve bu meyanda da plâncı ve mimar yetiştirecek bir mektebin kurulmasını tavsiye ediyordu. 1958 senesinde gelip, iki sene memleketimizde kalan, Birleşmiş Milletler Mesken Mütehassısı Mr. F. Bath, Türkiye'de takip edilecek mesken politikasını formüle etmek üzere 1953 Aralık ve 1959 Ocak aylarında tamamladığı raporlarında şu hususlar üzerinde durup tavsiyelerde bulunuyordu. (6)

a) Türkiye'de plânlama ve onun alet olarak kullandığı "zoning", şehir dışı parselleme kontrolü ve benzeri tedbirler çok iptidaî durumdadır.
b) Mesken ve Plânlama işlerinde kalifiye personel yoktur. Bunların dışarıda yetiştirilmeleri gerekir.
c) Şümullü plânlama benimsenip tatbik edilmedikçe, mesken mevzuunda yapılacak tavsiyelere göre hareket edilmesi imkânsızdır.

1958 - 1960 seneleri arasında üniversitemizde çalışan Birleşmiş Milletler Şehir Plânlama Mütehassısı Prof. Jaakko Kaikkonen, Birleşmiş Milletlere verdiği raporlardan birinde, Türkiye'de plâncı yokluğu ve ihtiyacı üzerinde ısrarla durmuş ve gerek eksper ve gerekse burs temin edilmesini tavsiye etmiştir. (7) İmar ve İskân Bakanlığı Bö1ge Plânlama Dairesi Mütehassısı Prof. Lloyd Rodwin 15 Eylül 1959 tarihli ilk raporunda (8) şu hususları belirtmektedir:

"Koordinasyon ihtiyacının aşikâr olması, bölgelerin gelişmesi için imkânların sistematik bir şekilde değerlendirilmesi ve Milli karar ve programların arzu edilir bir bölge kalkınma deseni meydana getirmesi ihtiyacı Türkiye'de bölge plânlamayı gerektirmektedir. Bölge ve şehir plancılığı faaliyetlerinde başlıca zorluk para ve personelin mahdut olmasıdır. Plânlama sahasında eğitim programları süratlendirilmelidir."

---

(4) Bu derslere ait notlar toplanarak 1957 senesinde Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü tarafından neşredilmiştir: Şehirciliğin ve Memleket Plânlamasının Esasları, Dr. A. E.Egli

(5) U.N.Technical Assistance Programme, The need for Training and Education for Housing and Planning, By Charles Abrams, File No: TAA/TUR/l3, 23 August 1955 - Bilindiği gibi O.D.T.Ü. bu rapor üzerine kurulmuştur.

(6) Report II, Suggestions for a Turkish National Housing Policy and For Action by the İmar ve İskân Bakanlığı accordingly, submitted to the Minister, Dec. 1958, by F. Bath, U.N. Housing Polioy Advisor with the Turkish Government.

Report III, Observations on Legislations Required to Start and Cover Initial Years of Implementations of a Turkish National Housing Policy, a paper submitted to the Minister of Reconstruction and Resettlement, by F.Bath, Jan. 1959.

(7) Report to U.N. (1958), Jaakko Kaikkonen.

(8) Report No. on E.P.A. Mission to İmar ve iskân Vekâleti on Regional Planning, by Lloyd Rodwin-Consultant, 9.10.1959.

KISIM : II – BÖLÜM İLE İLGİLİ OLARAK DAHA ÖNCE HAZIRLANMIŞ PROGRAMLAR

Raporun bu kısmında Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ve ona bağlı olan Plânlama ve Mesken araştırma Enstitüsü ile ilgili bugüne kadar hazırlanmış programları hulâsa ve tahlil edeceğim.

PERKİNS TAVSİYELERİ

İlk program Perkins ve arkadaşlarının 23-8-1955 tarihli raporunda (9) takdim edilmiştir. Bilindiği gibi bu rapor ilk olarak Mimarî Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Fakültesi, Plânlama ve Mesken Araştırma Enstitüsü ile Yapı Araştırma Enstitüsünün, bir müddet sonra da Mühendislik Fakültesinin kurulmasını tavsiye ediyordu.

EĞİTİM

Bu rapordaki tavsiyelere göre: Şehir ve Plânlama Fakültesinden mezun olanlara şehircilikte Master ve Doktor dereceleri verilecektir. Master derecesi almak için ya liseden sonra beş ders yılı, yahutta diğer müesseselerde yapılan mimarî veya Mühendislik tahsilinden sonra iki ders yılı devam gerekecektir. Doktora için ayrıca ve daha yüksek seviyede bir çalışma ve basılmış orijinal doktora tezi şart koşuluyordu. Burada teklif edilen tahsil programının diğer hususiyetleri şunlardı: Tahsil beş ders yılında tamamlanabilecek fakat 4'ü staj olmak üzere 14 sömestr sürecekti. İlk üç yıl Mimarî Fakültesi müfredatı ile aynı olacak; dördüncü yılda talebe istediği taktirde Şehirciliği seçecek; o yıl sonunda Mimarîde Master, ertesi yıl da Şehircilikte Master derecesi alacaktır.
Görüldüğü gibi burada hem "Under Graduate", hem de "Graduate" seviyede eğitim derpiş ediliyor ve birinci halde istical gösterilerek talebenin bir taraftan mimari tahsilini tamamlarken diğer taraftan şehircilik ihtisasını yapabileceği kabul ediliyor.

Amerika'da sadece mimari'de Master almak için 6 ve hatta bazı üniversitelerde 7 sene okumak gerekirken memleketimizde 5 senede iki sahada birden Master alabilmenin nasıl mümkün olduğu suali akla gelmektedir. Nitekim raporun müellifleri burada yaptığımız görüşmelerden sonra bu usulün eksik taraflarını kabul etmişlerdir. Hatta bilindiği gibi yüksek mimarlık tahsili beş yıla çıkartılmıştır. Perkins ve arkadaşları tarafından teklif edilen Müfredat programı ile Şehir ve Bölge Plânlama Fakültesi için tespit edilen on senelik Öğretim Üyesi ihtiyacı aşağıdaki cetvellerde görülebilir.

İlk üç sene planlama talebesi bulunmayacağına göre cetvel, yetişmekte olan personelle, mimari talebelerine şehircilik dersi veren, fakültenin kuruluşunu hazırlayan ve araştırma çalışmaları yapan öğretim üyelerini göstermektedir. Özet olarak fakültenin faaliyete geçmesini takip eden ilk 3 yıl içindeki öğretim kadrosu şöyle olacaktır:

Y I L L A R

	Birinci Yıl	İkinci Yıl	Üçüncü Yıl
Profesör	4	5	5
Öğretmen	1	1	1
Doçent	1	2	2
Asistan	3	3	3
Ek Görevli	-	-	-
Burslu	2	1	-

Müteakip senelerde kadroda değişiklik olmayacak, yalnız yabancı profesörlerin yerini yetişen Türkler alacaktır. Bunun haricinde dışarıda Mimarî ve Plânlama tahsili yaparak öğretim kadrosuna katılacaklar için ilk sene 4 onu takip eden senelerde sırasile 5, 6, 7, 8, 8, 8 burs derpiş edilmektedir.
Perkins raporu değişik yıllardaki talebe adedi, yer ihtiyacı, bütçe ve benzeri mevzularda o zaman tasarlanan okulu bir bütün olarak ele alıyor ve teklif edilen fakülteler için ayrı adet ve hesaplara ihtiva etmiyor. Ancak Mr. Perkins'in daha sonra Mütevelli Hey'etine verdiği 10.6.1957 tarihli memorandum'da, Şehir ve Bölge Plânlama Bölümü mevcudunun 1957-1958'de 15, 1958-1959'da 45, ondan sonraki senelerde ise 60 olması tavsiye olunuyor.

A R A Ş T I R M A

Perkins raporu araştırma faaliyetini eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak görüyor ve daha başlangıçta bir Plânlama ve Mesken Araştırma Enstitüsünün kurulmasını tavsiye ediyor ve gayelerini şöylece özetliyor:

1. İlgili sahalarda bilginin gelişmesi ve toplanması.
2. Hükümete şehir, bölge ve köy planlaması ile mesken politikalarının vücut bulması için yardım.
3. Meskenler, sağlık merkezleri, mektepler, oyun sahaları, parklar, ticarî sahalar, sanayi mıntıkaları, otoparklar, köy plânlaması v.s. için fizikî planlama standartlarının hazırlanması.
4. Bu sahada, bir kaç memleket delegesinin yapacağı toplantılar yoluyla, Orta Doğuya liderlik sağlamak.
5. Bu mevzularda yeniden literatür hazırlamak ve en iyi yabancı neşriyatı tercüme etmek ve dağıtmak.
6. Plânlama sergi, toplantı, seminer ve konferansları tertip etmek.

Ayrıca Enstitü ve üyeleri Müşavir sıfatile hükümete şu faaliyetlerle ilgili yardımlarda bulunabilir:

a. Modern Plânlama kanununun hazırlanması.
b. Zoning, parselleme ve mevzil imar plânı talimatnamelerinin hazırlanması.
c. Mesken Kanununun geliştirilmesi.
d. Plânların gerçekleşmesi için kapital bütçelerin hazırlanması.

Diğer taraftan bilindiği gibi Orta Doğunun her tarafında şimdiden aynı mahiyette mesken, şehir ve bölge planlaması meseleleri ortaya çıkmaktadır; bahis mevzuu enstitü gibi modern bir araştırma merkezi, bölge çapında ve entansif bir şekilde bu sahalarda Birleşmiş Milletlerin yerini tutacak teknik yardımı sağlayabilir.
Enstitünün ilk on sene içindeki kadrosu şöyle teklif ediliyor.

RESEARCH INSTITUTE FOR HOUSING, REGIONAL , CITY AND VILLAGE PLANNING

Chair no:	YEAR	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0	Dean	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P
14	Housing	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P
13	Plang.Anal		P	P	P	P	P	P	P	P	P
17	Plan+Admin.+Law	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P
10	Plang.Des.I		P	P	P	P					
15	Plang.Des.II					P	P	P	P	P	P
	ASSISTANTS	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A

LEGEND P= PROFESSOR
= FOREIGNER
A= PART-TIME ASSIST.

Enstitünün yer ihtiyacı şöyle gösterilmişti:	M²
Sergi Sahası	100
Mesul profesörün bürosu	35
Asistanların bürosu	20
Araştırmalar için 15er m² lik iki büro	30
2 sekreter için büro	40
Depo	10
Toplam	235

Perkins raporundaki Enstitü, gayeleri ve kuruluşu hakkındaki tavsiyeler kanaatimce yerindedir. Formüle edilmiş gayeler başlangıç için kâfidir. Bununla beraber çok değişmiş olan bu günkü şartlar muvacehesinde enstitünün tekrar faaliyete geçirilmesinde oldukça değişik bir prosesin takibi gerekecektir. Bu usul ilerde izah edilecektir.

KAIKKONEN – TURAK - TANKUT TAVSİYELERİ EĞİTİM

Perkins'in raporunu verdiğim tarihten 3.5 yıl kadar sonra, Bölümü 1959-1960 icra yılında faaliyete geçirmek üzere yeniden bir program hazırlandı. Bununla ilgili çalışmaları daha ziyade ben yaptım ve program, o zamanki Bölüm Başkanı Mr. Kaikkonen ile beraberce kararlaştırdık. Resmen tasvip edilen bu program, hazırladığımız bir broşürde neşredildi. Broşürün hazırlanmasına Gönül Tankut ve Rauf Beyru yardım etmişlerdi.

Mr. Kaikkonenle program üzerinde çalışmaya başladığımız sıralarda Gönül Tankut da bir taslak hazırlamıştı. Ancak bolümün dosyalarında müsvedde halinde kalan bu çalışmayla ilgili hiç bir kayıt bulamadığım için ayrıca izahat veremeyeceğim.
59-60 ders yılı için hazırladığımız bu program üzerinde fazla durmayıp, broşürü eklemekle iktifa edeceğim. (Ek:) Bu yayında görüleceği gibi, ilk bir kaç sene ihtisas tahsili mimarlara inhisar ettirilecekti. (+) Onlar da kısmen hazırlıklı sayılabilecekleri için normal tahsil süresi iki sene olacaktı. Müfredat bu zaviyeden hazırlanmıştı.

Bilindiği gibi o sene talebe alınamadı. 1960-1961 ders yılı programının hazırlanmasına geçen ilk baharda başlandı. Burum çok karışıktı. Mr. Kaikkonenin yerine birisinin gelip gelmeyeceği, gelirse kim olacağı, belli değildi. (++) Yegâne "full time" öğretim üyesi olan Gönül Tankut Eylülde Fransa'ya gidiyordu. Bu şartlar altında bölümün faaliyete geçmesi şüpheli idi. Bununla beraber program üzerinde duruldu ve bilhassa seçme derslerde tadilât yapmak gerektiği neticesine varıldı. Tasarlanan değişiklikler de ekli 59-60 yılı broşürü üzerinde görülebilir.
Şimdi ise son inceleme ve düşüncelerimin neticesi olarak, 1959—1960 ders yılı için hazırladığımız ve geçen ilkbaharda birkaç düzeltme yaptığımız müfredat programının tatmin edici olmadığı neticesine varmış bulunuyorum. Biz o zaman tahsilin en az iki yıl olacağını hesap ederek iki yıllık bir eğitim program hazırlamıştık. Faraziyemiz şu idi: Mimarlar ve bilhassa O.D.T.Ü. Mezunları, esas aletleri alarak gelmiş olacaklar ve mimari tahsili esnasında gördükleri şehircilik ve mesken derslerinde mesleki mevzularla ilk temaslarını yapmış bulunacaklardır. Bu itibarla derhal meslekî çalışmalara başlayabilir ve iki sene sonunda mezun olabilirler. Hazırladığımız program bu iki yıl içindi. Diğer sahalardan gelenler ise mimarlarla beraber çalışmalara başlayacak; ancak onlara nazaran daha çok olan eksiklerini tamamlamaları ve melekeleri elde etmeleri nispeten daha fazla zaman alacağı için mezuniyetleri bir müddet gecikebilecekti. Bu günkü kanaatime göre:

a. Diğer sahalardan gelen bu namzetlerin hazırlıksız olarak plânlama çalışmalarına girmeleri doğru değildir.
b. Bölüme kabul edilecek lise mezunları dördüncü senelerinden itibaren, gerekli melekeleri almaya ve ilk aletleri öğrenmeye mecburdurlar.
c. Bölüm faaliyete geçtikten sonra mimari talebelerine Şehircilik ve ilgili mevzularda hususi ders verilmemelidir. Bunların içlerinden Şehircilik ihtisası yapmayı tasarlayanların ve hatta diğer bölümlerden alâkalananların bu dersleri doğrudan doğruya bölümden ve planlama talebeleri ile birlikte almaları elbette daha doğrudur. Şu halde, bu üç grubun ihtiyacına cevap verecek imkânı sağlamamış olması bu programın aşikâr bir eksiğidir. Yani müfredatın hazırlık derslerini de ihtiva etmesi, bu sebeple de programın üç yıllık olarak hazırlanması gerekirdi.

Bu mülâhazalarla yeniden hazırladığım program KISIM : IV'te izah edilmiştir.

A R A Ş T I R M A

R. Kaikkonen Planlama ve Mesken Araştırma Enstitusünün kurulmasına büyük önem vermiş ve Birleşmiş Milletlere verdiği ilk raporunda, her seviyede (memleket, bölge, şehir ve köy) birden araştırmaya başlamak ve araştırma ile fiilen yapılacak plânlama arasında sıkı münasebet kurmak gerektiği üzerinde duruyor ve İmar ve İskân Bakanlığı ile sıkı bir teşrikî/mesai tavsiye ediyordu. Bilhassa ucuz mesken ve tradisyonel Türk evinde mevcut kıymetleri ileri bir teknikle birleştirerek mevzuuna ehemmiyet veriyordu

Plânlama ve Mesken Araştırma Enstitüsü için şöyle bir kadro teklif ediyordu:

Öncelikle	İkinci Olarak
Müdür	İstatistikçi
Müdür Yardımcısı	İktisatçı
Baş Plâncı	Hukukçu
Plâncı	Araştırma Yardımcısı
Plâncı	Ressam
İdarî Sekreter	Daktilo
Araştırma Yardımcısı	
Ressam	

Sonraları Mr. Kaikkonenle beraber birkaç defa hazırladığımız bütçe ve kadroyla ilgili yazıların çoğu bölüm dosyalarında mevcut değildir; (+) Rektörlük dosyalarında bulunmaları muhtemeldir.
Bölüm dosyalarında bulunan ve 27 Haziran 1959'da Rektörlüğe verilmiş olan bir kadro teklifi şöyledir:

Enstitü Personel Kadrosu

1	Müdür	
2	Müşavir	
1	Baş Plâncı	(Araştırmada ihtisas sahibi)
1	Baş Plâncı	(Plân tertibinde ihtisas sahibi)
4	Plâncı	
1	Sosyolog	
1	İstatistikçi	
1	Coğrafya	

Daha sonra hazırlanan program, vesaireden ise, faaliyetlerle ilgili kısımda bahsetmek daha doğru olacaktır. Çünkü enstitü kurulmuş ve hedeflere doğru yürümüştür.

(+) Bu dosyalar defalarca yer degiştirdi ve sahipsiz kaldı.

KISIM : III - ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜNÜN ÇALIŞMALARI

1953 yılı başlarında Ankara'ya gelen Mr. Jaakko Kaikkonen Bö1ümü ve ilgili enstitüyü kırmakla vazifelendirilmişti. O zamana kadar, Mimarî talebelerine Şehircilik dersi veriliyordu fakat bölüm mevcut değildi. 1959'a kadar ise bölümde Mr. Kaikkonen ile Gönül Tankut'tan başka eleman yoktu. Bu müddet zarfında ben fahriyen Mr. Kaikkonen'e yardım ettim. Bu meyanda Birleşmiş Milletlerin bir anketine cevap olarak Plânlama ve Mesken mevzuunda 20 küsur sayfalık bir "Memleket Monografisi", Plânlama ve Mesken araştırma enstitüsünü kurmak üzere program, bütçe, kadro v.s. hazırladık.

EĞİTİM FAALİYETLERİ

Mr. Kaikkonen ve Gönül Tankut Mimarlara Şehircilik dersi vermeye devam ettiler. 1959-1960 ders yılında talebe almak üzere hazırlıklar yapıldı. Program tespit edildi. Daha önce bahsettiğim ve ekli olan broşür hazırlandı. O yıl talebe bulunamadı. Mimari talebelere ders verilmeye devam edildi. 1960 başında Bölümde üçü "Part-time" olmak üzere beş eleman vardı. "Part-time" elemanlar yalnız enstitü çalışmaları ile meşgul oluyorlar, Jürilere ve Fakülte toplantılarına iştirak ediyorlardı. Mr. Kaikkonen ayrılmadan kısa bir zaman önce, 1960 Şubatında bir "Şehir Plânlaması kursu" açıldı. (Tafsilât Ek dir.) Maksat bölümün tecrübe kazanması; normal planlama tahsili için hazırlık ve tanıtma idi. Bütün bölüm hocalarının öğretime katıldığı ve dokuz kişinin iştirak ettiği bu kurs Nisan sonunda, tedrisatın durdurulması üzerine neticeye varılmadan kapandı. Esasen ümit edilen netice alınamıyordu. İştirak edenlerin hepsi İmar ve İskân Bakanlığından veya ona bağlı olan İller Bankasındandı. Bakanlık bu elemanlara haftada yalnız bir öğleden sonra izin vermeye razı edilebildi. Derslerin mühim bir kısmı akşamları ve öğlen teneffüslerinde yapılıyordu. Kursiyerlerin esas vazifeleri sık, sık seyahate çıkmalarını gerektiriyor, derslere pek azı muntazam devam edebiliyordu. Buna ilâveten yer sıkıntısı vardı. Kursa, yarısını bankalarının işgal ettiği bir odada başlandı. Sonra barakaya nakledildi. Işıksız kalındı, vesaire....

Bununla beraber kursiyerlerden bir kısmının bir miktar faydalandığı kanaatindeyim. Bu meyanda Köyceğiz kasabasında kursiyerlerle yaptığımız araştırmalardan şimdi istifade edilmektedir. Vekâletin kursa iştirak eden elemanlarından biri örnek bir çalışma olmak üzere Köyceğiz plânını hazırlamaktadır. Yine kursiyerlerin Kızılay ve civarında yaptıkları araştırmalardan, 5. Mimari talebeleri halen çalınmakta oldukları projede istifade etmişlerdir. Nihayet Plânlama öğretiminde ilk tecrübe olması itibarile faydalı olmuştur.Mayıs sonunda bütün "Part-time" öğretim üyelerin işine son verildi. Yegâne "Full-time" üyeye de yazın vazife verilmedi, kendisi sonradan Fransa'ya gitti. Hülâsa, Mayıstan Eylüle kadar bölümle ilgili bütün faaliyetler durdu. Bilindiği gibi halen yegâne şehirci benim. 5. Mimariye Şehircilik dersi veriyorum. Ayrıca halen ARCH 501 dersinde meşgul oldukları şehircilik projesini Mr. Whitaker ile birlikte idare ediyoruz.

PLANLAMA VE MESKEN ARAŞTIRMALARI VE ENSTİTÜSÜ

Bölümün normal tedrisata başlamamış olmasından dolayı eğitim sahasında mühim bir faaliyet gösterilmemiş olmasına mukabil, araştırma sahasında küçük sayılmayacak çalışmalar yapılmıştır. Enstitü iki sene kadar önce, Perkins raporunda tavsiye edilen gayeleri başlangıç hedefleri olarak kabul ederek faaliyete geçmiştir. Daha önce bahsettiğim gibi kuruluş vesilesi ile hazırladığımız bütçe ve kadrolara ait yazılar, Bölüm dosyalarında yoktur. Ancak gayeleri ve geçici çalışma programını izah eden yazılar mevcuttur. Enstitü çalışmaları ile ilgili tafsilat toplu bir dosya halinde eklidir. (Ek:) Bu itibarla burada ayrıca uzun boylu izahat verilmeyecektir.

Orada görüleceği gibi çalışmalar Köyceğiz-Dalaman projesine, her seviyede araştırma ve planlama yapmak üzere teksif edilmiştir. Mimari talebelerin çalışmaları da bu faaliyete bağlanmıştır. Faaliyet ilk bahardan beri tamamen durmuştur.

27 Nisan 1960 tarihli Dekanlık yazısı ile Rektörlüğe aksettirilmiş olan Enstitü bütçesi ve personel kadrosu şöyledir:

MIDDLE EAST TECHNICAL UNIVERSITY

PERSONNEL

School of Architecture
Research Institute for Planning and Housing

Title	**Profession**	**Time**	**Per month TL.**	**For Ten Months TL.**
Research Specialist	Planner	Part-time	1,200	12,000
" "	"	" "	1,200	12,000
" "	Planning Administration Expert	" "	1,200	12,000
Research Specialist	Architecture	Full-time	2,500	25,000
Research Assistant	Student	Part-time	600/1400 +	11,600
" "	"	" "	600/1400 +	11,600
" "	"	" "	600/1400 +	11,600
Executive Secretary	Secretary Typist	Full-time	1,800	18,000
Draftsman	Draftsman	Full-time	1,500	15,000
Project Consultant	Planner	-	-	6,000

TOTAL
134,800

+ During the Summer (4 months)

CAPITAL EXPENSES

Research Institute for Planning and Housing

Item No	Description	TL
1	Books and other Publications	12,000
2	Drafting Equipment	1,000
3	Model Tools	1,500
4	Typewriter	3,000
5	Furniture	8,600
6	Partitions etc.	6,000

TOTAL 32,100 Capital Expenses

41,000 Operating Expenses

134,800 Personnel

GRAND TOTAL 207,900 TL.

OPERATING EXPENSES

Research Institute for Planning and Housing

Item No	Description	TL
1	Travel	25,000
2	Exhibitions	-
3	Maps (SB see operation sheet)	3,000
4	Aerial Photes Operation	1,000
5	Reports Operation	5,000
6	Slides and Photes	6,000

TOTAL 41,000

KISIM : IV - SON GELİŞMELER VE EDİNİLEN TECRÜBELERİN IŞIĞINDA, MUHTAÇ OLDUĞUMUZ PLANCI TİPİNİ YARATACAK VE MEMLEKETİN BU SAHADAKİ İHTİYACINI KARŞILAMAYA YARDIM EDECEK EĞİTİMİN HEDEFLERİ, MUHTEVİYATI VE GERÇEKLEŞTİRİLMESİ

1959-1960 ders yılı müfredatını hazırlarken ona istikamet verecek hedef ve prensipleri etraflıca düşünmüştük. Ondan bu yana geçen zaman yeni bazı fikirlerin gelişmesine sebep oldu. Değişme esas eğitim felsefesinden ziyade gerçekleştirme yollarındadır. Raporumun bu kısmında önce hedefleri, eğitim anlayış ve prensiplerini ve programın esaslarını formüle edeceğiz. Sonra eğitimin muhteviyatı ve müfredatının takdim edecek nihayet gerçekleştirme için lüzumlu tedbirler ve programdan bahsedeceğim.

HEDEFLER

Memleketimizde şehir ve bölge plânlama eğitiminin başlıca üç hedefe yöneltilmesi gerekir.

1) Fiilen plânlar yapacak ve onların gerçekleşmesini sağlayacak plâncıların yetiştirilmesi,
2) Plâncıya faaliyetinde yardım edebilecek mütehassısların yetiştirilmesi,
3) Gereği şekilde yetişmemiş ve gereken eğitimi görmesi mümkün olmayan, fakat fiilen plânlama yapan elemanların yeni anlayışlar ve teknikler hususunda aydınlatılarak, faaliyetlerinde daha yeterli ve verimli olmalarını sağlamak.

Şimdi bu hedefleri ayrı ayrı açıklayalım:

1) Hedeflerden birincisinde derpiş edilen yetişmiş plâncının temel vasıfları üç esasta toplanabilir:

a) Muayyen bir kültür seviyesi, genel bilgi ve ihtisas,
b) Araştırma şuuru ve anlayışı,
c) Plânlama ve "fiziki düzen" tasarlama kapasitesi.

a) Plâncının geniş bir kültüre olan ihtiyacı üzerinde uzun boylu durmayı zait bulurum. Medeniyetimiz bir çok sosyologa göre bir "şehir medeniyetidir". Plâncı bunun mensubu olan bir cemiyette meşgul olup, ona bütün faaliyetlerini -kültür, çalışma, eğlenme, dinlenme, spor, v,s.- intizam ve saadet içinde yürütebileceği fiziki muhiti hazırlar. Zamanımızın son derece girift cemiyetinin ihtiyaçlarına cevap verecek muhiti mahdut kültürlü insanların yaratamayacağı aşikârdır. Kültürel temel isabetli ve yaratıcı düşünceye, hedeflerin tayinine, hipotezlerin ilhamına ve onları tahkik yollarını seçmeye, sebepler ve sebeple netice arasında münasebetler kurmaya, neticeleri kıymetlendirmeye ve gidilecek yolu ona göre çizmeye yarar.

b) Lâkin en geniş kültür, hatta büyük bir bilgi dağarcığına refakat etse bile, yalnız başına, yerden yere ve daima değişen dinamik bir cemiyetin sayısız grift hususiyet ve münasebetlerini bilip anlamaya kâfi değildir. Bu öğrenmeyi ve kavramayı sağlayacak bazı aletlere ihtiyaç vardır. İyi yetişmiş plâncı için işinin ilk safhasında en lüzumlu alet araştırmadır. Bu itibarla o aleti iyi anlayıp, kullanmasını iyi bilmelidir. Plâncı:

- Araştırmanın temel konsepsiyonuna ve plânlama ve mesken araştırma tekniklerine aşina olmalı,

- Herhangi bir plânlama projesinde lüzumlu araştırma ve mütehassıs tavsiyelerin neler olması gerektiğini hissedip tâyin edebilmeli,
- Mütehassısların araştırma faaliyetlerini idare ve koordine edebilmeli,
- Mütehassısların yaptıkları araştırmalardan çıkan neticeleri anlamaya ve onları akıllıca kullanmaya muktedir olmalı. Mütehassıslarla akıllıca tezekkür edip onların tavsiyelerinden en iyi bir şekilde nasıl istifade edebileceğini bilmelidir.
- Mütehassısların bulunmadığı yerlerde, veya küçük ölçüde araştırmalar yapabilmelidir.

c) İyi yetişmiş bir plâncının bizzat mesleğinin icabettirdiği vasıflara gelince:

- Konumuz olan fizikî plâncı, her şeyden önce bir "köyler, şehirler ve bölgeler mimarı'dır.
- Teorilerini, prensiplerini ve araştırmalardan çıkardığı neticeleri, kuracağı fiziki ve coğrafi münasebetlere aksettirebilmelidir.
- Sayısız elemanlardan ahenkli bir bütün; manen ve maddeten verimli bir şekilde çalışan bir sistem yaratabilmelidir.
- İdrak edebilmelidir ki, esas vazifesi, sakinlerine daha ileri kültürel, estetik ve fiziki hayat sağlayan bir fiziki muhit yaratmaktır; bütün diğer faaliyetleri ise bu hedefe ulaşılmasını temin ve arzu edilir durumda olan muhitin değişik tesirlerle tahrip edilmesini önlemeye yaramaktadır. Hakikatte bu tesirlerden büyük bir kısmı hemen yukarıda bahsettiğimiz hedefe ulaşmak için ulaşmak vasıtalardır, fakat iyi idare edilmedikleri zaman tahripkâr olurlar. İyi bir plâncı bu tesirleri faydalı hale getirmek için nasıl kanalize edilmeleri gerektiğini iyice bilir.
- Plânlamanın muayyen safhalarında başlıca yardımcıları olan mimar ve "Landscape" mimarlarının çalışmalarını istikametlendirmeyi ve kıymetlendirmeyi bilmelidir.

2) Plâncıya faaliyetlerinde yardımcı olabilecek şekilde yetişmiş mütehassısların iki ana vasfı şöyledir:

a) Sahasında geniş bilgi ve kompetanlık
b) Plânlamaya yöneltilmiş olmak

a) Bu mütehassıs sık, sık rastlanan yalnız mesleğini çok iyi bilen tek tarafları eksper tipi değildir:

- Mesleğinin insan faaliyetleri arasındaki yerini ve diğer mesleklerle olan münasebetini bilir.
- Sahasının bütün muhteviyatına aşinadır.
- Sahasındaki son gelişmelere de aşinadır. Bunun içinde önemli yabancı dillerden en az birine vakıf olmalıdır.
- Sahasında en derin ve teferruatlı tipten araştırmayı (malûmatın tasnif ve tahlili, neticeler çıkartılması korelasyonların yapılması, temayüllerin tespiti ve nihayet tahminler) yapabilmelidir.

b) Bu mütehassıs plâncı ile çalışacağı için onun mesleğine ve faaliyet mevzularına yöneltilecektir:

- Plânlama problem ve faaliyetlerine aşina olmalıdır.
- Mesleğinin plânlama ve onunla ilgili mesleklerle olan münasebetini bilmelidir.
- Sahasındaki bilgisini plânlamaya tatbik edebilmelidir.

- Plâncı ve onunla ilgili meslek adamları ile teşriki mesai edebilmelidir.
- Plâncıya, vaziyetin müstaceliyetine göre, araştırma yapara veya yapmayarak tavsiyelerde bulunabilmelidir.

Üçüncü hedef üzerinde durmayacağım. Bununla ilgili elemanların formasyonlarını değiştirmek umumiyetle çok güçtür. Ancak kendilerini zaman zaman son gelişme ve tekniklerden haberdar ederek çalışma seviyelerini bir miktar yükseltmek kabildir. Bu tip elemanların içinden meraklı olanların ilerlemesi, hatta uyanacak heves saikiyle normal eğitim yapmaları mümkündür.

PROGRAM

Şimdi yetiştirme mevzuunda tayin ettiğimiz üç hedefe ulaştıracak eğitim programının takip edeceği anlayış ve esaslar üzerinde duracağım.

Kanaatimce, yukarıda bahsettiğim vasıfları haiz plâncıları yetiştirmeye en müsait eğitim sisteminin ana hatlarının, son senelerde Amerika'da büyük bir gelişme gösteren ve halen İngiltere'de de benimsenmiş olan anlayış ve metodlardan istifade ederek kurulması mümkün ve doğrudur. Tanınmış bir Alman şehircisi ile bir Fransız plâncısından kendi memleketlerinde de bu yola gidilmesini arzu ettiklerini duydum. Teklif ettiğim programda Amerika'da hakim konsepsiyon esas yöneltici olacaktır. Ancak şart, ihtiyaç ve dolayısıyla eğitim hedeflerimiz tamamen aynı değildir. Şayanı arzu olan bazı derslerin verilmesi bir müddet mümkün olmayacaktır. Bazı hallerde memleketimizde kısmen daha doğru veya kolay çözümler bulanabilir. Bu sebeplerden dolayı, esasları zedelemeden sistemde bazı değişiklikler yapmak gerekecektir.

Amerika'da tanınmış Üniversitelerde hakim sistem, değişik sahalarda yüksek tahsil yapmış talebelere 2 ilâ 3 senelik bir ihtisas eğitiminden sonra Şehircilikte Master derecesi vermektir. Tahsil esnasında ihtisas dersleri yanında herkes eksiklerini tamamlayacak, sosyal veya teknik ilimlere ilgili seçme dersler alır. Eğitim boyunca sosyal ve ekonomik mevzulara ve araştırmaya büyük önem verilir. Arzu edenler ayrıca yapacakları iki senelik çalışmadan sonra doktora derecesi alırlar. Umumiyetle tahsillerini tamamlayan mezunların birer "Komple Plâncı" olması beklenir. Ancak hayatta çok zaman ya araştırmada yahutta "design" da ihtisaslaştıkları görülmektedir. Bu sistemden memleketimizde takip edeceğimiz esaslar şunlar olmalıdır.

a) Plânlama tahsiline başlamak için muayyen bir olgunluk şarttır.
b) Değişik sahalarda yüksek tahsil yapmış şahıslar, ihtisas seviyesinde bir eğitimden sonra, müstakil bir meslek olan plancılık sahasına girebilirler.
c) Değişik sahalardan gelenler bir taraftan müştereken mesleğe has bilgiyi ve melekeleri elde ederler, diğer taraftan herkes ayrı ayrı eksik taraflarını tamamlayabilir.
d) Mimarlık ve Mühendislikle ilgili mevzular kadar, sosyal ilimlerle de meşgul olunmalıdır.
e) Araştırma zihniyeti ve melekesi tesis ve geliştirilmelidir.

Bahis konusu sistemden farklı olarak ise:
a) Lise mezunları muayyen bir meslek edinmeden üç senelik bir olgunlaştırma ve zemin hazırlama devresinden sonra plânlama tahsiline başlamak üzere bölüme kaydolunabilmelilerdir.
b) Plâncılar yanında, plânlamaya yöneltilmiş mütehassıslar yetiştirilmelidir.

Bu esasları formüle ettikten sonra takip edilecek spesifik eğitim sistemine girebiliriz.

I. PLANCILAR – “GRADUATE”

Değişik sahalarda yüksek tahsilini tamamlamış olanlardan, bölüme kabul edilenler normal olarak en az iki yıllık bir tahsilden sonra ŞEHİR PLANCISI (M.C.P.) unvanını alacaklardır. (+)
Talebeler tatil aylarında plânlama stajı yapacaklardır.

Normal olarak bölüme şu mesleklerin mensupları kabul olacaklardır:
Mimar, İktisatçı, Sosyolog, Mülkiyeli, Hukukçu.

Diğer sahalardan gelenler görmüş oldukları tahsil, tecrübeleri, bilgileri ve diğer vasıfları bölüm öğretim üyelerince tetkik edildikten sonra ve mesleğe intibaklara mümkün görüldüğü takdirde kabul olunurlar.

Yukarda yetişmiş plâncının vasıflarını sayarken söylediğimiz gibi: Plâncımızdan plânlamayı bütün safhalarında yürütebilmesi; mütehassıs bulamadığı hallerde ikinci derece meslek adamları veya memurlara yaptıracağı araştırmaları idare edebilmesi; hatta bazen, bilhassa küçük şehirlerde çalışıyorsa, bizzat araştırma yapması beklenecektir. Beklenen bu "komple" liği sağlamak için eğitim programında, talebenin eksik taraflarını tamamlamaya bilhassa önem vermek gerecektir. Her talebe kendine göre biçilmiş bir müfredat takip edecektir, öyle ki mezuniyet anınla aynı noktada olan bütün arkadaşlarına her bakımdan (tabii planlama yönünden) müsavi olacaktır. Muhakkak ki bu program bir hayli kompleks olacak ve planlama tahsilinin güçlüğünü aksettirecektir.

İlerde müfredatla ilgili kısımda görüleceği gibi bu tahsil ağırdır; ancak ileri durumlu namzetler yükün altından kalkabilir. Ayrıca plancılık mesleğinde muvaffak olabilmek için bir takım fitrî vasıflara sahip olmak lâzımdır. Bunların en mühimleri şunlardır:

1) İleri görüş
2) Sosyal şuur
3) Mekan içinde üç yada çok boyutlu münasebetler tasavvur edebilme kabiliyeti.
4) Geniş konsepsiyonları tahlil edip bunların şümul sahaların tayin edebilme kabiliyeti.
5) Parçaların bütünle olan münasebetlerini gösterebilme kabiliyeti.
6) Müşterek ve mühim elemanları tefrik ve mahiyetlerini kavrayabilmek için lüzumlu bir vasıf olan "sayısız tafsilâtı sentez etme" kabiliyeti.
7) Geniş bir muhayyile ve hakikatleri öğrenme merakı.
8) Modern hayatın meseleleri ile onları doğuran faktörler arasındaki münasebetleri tanıyıp kavrayabilme ve meseleleri halletme yolunda yapıcı ve yaratıcı teşebbüslere girişebilme kabiliyeti.
9) Sabrı meziyet sayan bir felsefî görüş (Plancı plânlarının neticesini görmek için senelerce beklemeyi göze almalıdır.)
10) Para bakımından muhteris olmak ve mütevazı bir gelirle yetinmek vasfı.
11) Başarılarını kendine verilen geniş salâhiyetlerden değil fikirlerindeki makullük ve isabetten sağlamak zihniyeti.
12) Büyük bir olgunluk.
13) İçinde yaşadığımız medeniyet hakkında geniş bilgi ve anlayış.
14) Ele alıp meşgul olacağı medeniyete ait çeşitli fizikî faktörlerin nispi ehemmiyet ve manâlarını anlayabilmesi.

Netice olarak söylemek isteriz ki alışılmış bilgi yoklama usulü ile yapılacak seçimin bu halde iyi sonuç vereceği şüphelidir.

Esasen "Graduate" talebelerin her birisi hususiyet arz edecektir. Bölüm öğretim üyelerinin her namzedi ayrı ayrı, inceden inceye tartması gerekecektir.

Derslerin mühim bir kısmı diğer fakültelerden alınacağı için namzetleri İngilizce bilmeleri gerekecektir. Esasen neşriyat durumu da Türkçe tedrisatı imkânsız kılmaktadır. Ancak lisan bilmeyen kaliteli namzetleri bölüme kabul edip, Üniversitede açılacak olan ihzari sınıfa bir müddet davam ettirmek ve dersleri takip edebilecek seviyeye geldikten sonra mesleki tahsile başlatmak doğru olacaktır. Tabii bu halde tahsil süresi uzayacaktır.

II. PLANCILAR – "UNDER GRADUATE"

Plâncı namzetlerinde arayacağımız vasıfları haiz lise mezunları bölüme kabul edilerek üç sene müddetle daha ziyade diğer fakülte ve bölümlerden alacakları derslerle gerekli zemin ve umumi kültürü elde ettikten sonra, normal hallerde en az üç sene mesleki eğitim görüp ŞEHİR PLANCISI (M.C.P.) unvanını alacaklardır. Bu talebelerden, üçüncü yılı tamamladıktan sonra, tatil aylarında plânlama stajı yapmaları istenecektir.

Bu talebeler derslerini hemen tamamen dışardan almakla beraber, bölüm öğretim üyelerinin murakabesi altında olacaklardır.

Üç yılı tamamlayan talebeler dışardan gelen yüksek tahsilli (graduate) talebelerle beraber normal mesleki tedrisata bağlayacaklardır. Son üç yıl zarfında da ilgili sahalarda ileri seviyede seçme dersler alacaklardır.

Bu program sayesinde talebeler:
a) Muayyen bir mesleğin, plâncı için lüzumlu olmayan teferruatına girmekten kurtulacak,
b) Sahasile yakınen ilgili diğer meslek ve mevzuların hepsine aşina olmak imkânını bulacak,
c) Bu eğitim kendisinin düşünüş ve davranışlarında genişlik ve açıklık sağlayacak,
d) Daha evvel elde edilmiş bir mesleki formasyonun mevcudiyetinden ileri gelebilecek ve planlama projesinde büyük mahzurlar tevlit edebilecek, terk edilmesi güç alışkanlıkların yer etmesi önlenecektir.

III. PLANLAMA İLE İLGİLİ MÜTEHASSISLAR

Plânlama ile yakın alâkası bulunan sahalarda yüksek tahsil yapmış namzetler bir senelik eğitimden sonra, mesleklerine göre, PLANLAMA İKTİSATÇISI, PLANLAMA SOSYOLOĞU, PLÂNLAMA HUKUKÇUSU gibi unvanlarla mezun edileceklerdir.
Bu eğitim esnasında talebeler plânlama talebelerinin bazı grup çalışmalarına ve bazı derslere iştirak edeceklerdir. Tahsil sonunda plânlama konsepsiyonu, gayeleri, projesi ve muhteviyatına; plâncının çalışma metotlarına; kendi mesleği ile plânlama arasındaki münasebetlere aşina olacak ve kendisinin plânlama prosesindeki yerini ve plâncıya nasıl yardım edeceğini öğrenecektir.

Memleketimizde bu tip elemanlara olan ihtiyaç, en az plâncılara olan ihtiyaç kadar büyüktür. Aslında ekseri plâncı bir kaç tana bu tip elemanla çalışmaya mecburdur. Amerika'da bu tip eğitime pek ihtiyaç yoktur. Çünkü orada hemen her sahadaki eğitim sistemi araştırmacılığa yöneltilmiştir. Ayrıca bu sahalardaki talebelerin ekserisi ders, seminer, konferans v.s.

yollardan plânlama ile temas tesis ederler. Bunların plânlama araştırmalarına intibakı kolay olur. Memleketimizde bu şekilde intibakın hemen hiç mümkün olmadığını gördüm. Tabii uzun zaman plâncı ile çalıştıktan sonra ve müstesna hallerde daha da çabuk intibak mümkündür. Ancak eğitim suretile verimsiz zaman çok kısaltılmış olacaktır.

IV. PLANLAMA KURSİYERLERİ

Fiilen şehir plânlaması ile meşgul olan şahıslar, zaman zaman birer sömestrelik kurslara tabi tutularak birer sertifika alacaklardır. Kursiyerlerin normal tedrisat faaliyetlerinden, bilhassa görgü bakımından faydalanmaları için, kursları normal sömestrlere intibak etmesi doğru olacaktır. Tecrübemiz göstermiştir ki kurs esnasında kursiyerlerin işleri ile alâkalarını kesmeleri lâzımdır. Ancak iş verenlerden, elemanı kurs esnasında Ankara'dan uzaklaştırmayacaklarına dair garanti alınırsa, haftada beş yarım gün devam esası kabul edilebilir.

PLANCILIK TAHSİLİNİN MUHTEVİYATI

Müfredat meselesine girmeden önce yukarda bahsettiğimiz vasıfları haiz plâncının elde etmesi gereken bilgi, görgü, anlayış meleke ve aletler üzerinde durmak faydalı olacaktır.
Plâncı meşgul olduğu muhtelif mevzular hakkında, salâhiyetle düşünebilecek, yahutta mütehassıs yardımına muhtaç olduğu zaman bunu idrak edip onun çıkartacağı neticeleri akıllıca kullanabilecek kadar bilgiye sahip olacaktır. Kendisinden alâkalı bulunduğu her bilgi sahasında mütehassıs olması istenmeyecektir. Bu evsafta plancıların yetiştirilmesinde temel ve ihtisas eğitimi olmak üzere iki safha vardır:

TEMEL EĞİTİM:

1. <u>Umumî Temel Eğitim:</u>

a. Sosyoloji
   - Nüfus
   - Gruplar
   - Sosyal kanunlar
b. İktisat
c. İdarî İlimler – Kanunlar:
   - Plânlama ve hükümet teşkilâtı
   - Plânlama ile ilgili hukuk
   - Finansman
   - Vergi sisteminin prensipleri

2. <u>Temel Aletler</u>

a. İstatistik
b. Survey tekniği
c. Yazma ve Konuşma tekniği
d. Grafik ifade tekniği
e. Propaganda Tekniği
f. Design

İHTİSAS EĞİTİMİ

1. Plâncının tam bir bilgi ve anlayışa sahip olması icabeden konular:

a. Şehirlerin ve köylerin bünyeleri
b. Şehir ve köy sakinleri
c. Şehir ve köy topluluklarında ve genel olarak plânlanacak sahadaki faal kuvvetler (fiziki, sosyal, ekonomik, politik).
d. Tabii ve sunî kaynakların ehemmiyet, kullanılma ve geliştirilmeleri.
e. Şehirler, köyler, kaynaklar arasındaki her çeşit münasebet ve her seviyede münakalât.
f. Planlama tarihi:
- Plânlamayı doyuran hedef ve gayeler.
- Muhtelif metot ve teorilerin fayda ve mahzurları, avantaj ve eksikleri.
- Plânların müstakbel hadiselere nasıl tesir ettikleri veya nasıl onların tesirleri altında kaldıkları.
- Plânların başarı veya başarısızlıklarının sebepleri.
- Halen faaliyette bulunan sosyal, ekonomik, teknik ve politik kuvvetlere ait bilgi.

2. Plâncının bizzat başlıca teknisyen olacağı işler:

(Bunlar için geniş bilgiye sahip olması gerekir.)
a. Arazi kullanış şekli.
b. Nüfus yapısı kompozisyonu, temayülleri, dağılım ve karakteri.
c. Köy, şehir ve bölge tanzimine ait muhtelif teoriler, halen yapılmakta olan tatbikatla elde edilen neticeler.
d. Zoning:
- Hukukî temeli
- Yürürlüğe girmesi ve tadilât yapılması.
- Geçmişteki eksikleri.
- En iyi modern tatbikat.
- Gelecekteki imkânlar.
- Zoning idaresi

e. Parselleme mevzuları (Tanzim, kontrol, ıslâh):
- Umumi arazi kullanış şekli.
- Ana yollar.
- Parsellerin eb'ad ve tanzimi
- Rekreasyon ve amme hizmetlerine tahsis edilen sahalar.

f. Mülkiyet hakları mevzuu:
- Muhtelif şekilleri.
- Sebep oldukları tadilât.
- Eksiklik ve imkânları.
- Vakitsiz parsellemeyi önleyecek tedbirler.

g. Planlanacak sahaların inşa ve inkişafını sağlayacak ve bu inkişafı kontrol edecek hukuki ve idari mekanizmanın faaliyeti:
- Hükümetin kredi siyaseti, kredi müesseseleri ve sigortaları.
- Hükümetçe yapılan yardımlar.
- Yapı, yangın, sağlık talimatnamelerinin inkişafı ve tesirleri.
- Umuma ayrılan sahaların kullanılması:
- Hazine ve belediyelere ayrılan emlak.
- İstimlâk ve fazla istimlâk.
- Vergi tarhı

- Vergiden dolayı icra.

3. Plancının koordinatör olacağı işler:
(Bu tip işlerle ilgili konularda mütehassıs olması şart değildir. Ancak, mütehassıs teknisyenlerin faaliyetini koordine edebilecek kadar mevzua aşina olmalıdır.)

Mesken

a. Mesken mevzunun muhtelif cepheleri, bu sahada rol oynayan sosyal ve ekonomik faktörler.
b. Mesken politikasının formüle edilmesi.
c. Mesken planlaması ve programlarının hazırlanması:
   - Programın ele alınması.
   - Gelir seviyesi ve idarî mekanizması bakımından muhteviyatı
   - "Slumların" temizlenmesi ve bunların yeniden inşa edilmesi
   - Yarı harap bölgelerin ıslâhı
   - Nispeten iyi durumda olan sahaların harap edici tesirlerden korunması
   - Yeni sahalara istenilen inkişaf istikametinin verilmesi.

Yukarıdaki mevzuların çoğunda mesken mütehassısı kullanılacaktır. Ancak, plâncı "slum" ların temizlenmesi ve ıslahı işlerini organize etmek ve bunları gerçekleştirmek hususunda öncü olacaktır. Onun için bu sahadaki teşebbüs ve gelişmelere aşina olmalıdır.

Ulaştırma – Sirkülasyon

a. Her seviyede nakliyat onun şehir ve bölgelerin inkişafına tesiri.
b. İnsan ve eşyaların sirkülasyon ihtiyaçları.
c. İyi işler münakale sistemi
d. Başlıca yol tipleri onların hukuki ve mühendislik evsafı; arazi kullanış şekillerine bağlı olarak nispi kapasite ve görevleri.
e. Yol tanzimi hakkında bilgi, trafik, yol, köprü mühendisleri ve mütehassıslarla çalışabilecek kadar bu mevzulara aşinalık.
f. Parklama meseleleri, unsurları, hal çareleri.
g. Demir yolu, otobüs, su ve hava yolu ile insan nakli için lüzumlu terminal, yol ve yardımcı tesislerin yerleştirilmeleri ve bunların aralarındaki münasebetler.
h. Muhtelif vasıtalar - seri banliyö trenleri, monoreyl, yeraltı trenleri, otobüs, troleybüs, v.s .
i. Her tipin yeri, birbiriyle olan o münasebetleri, arazi inkişafı üzerindeki tesirleri, transit planlaması ile caddeler ve parklar arasındaki münasebetler.
j. Eşya nakli için mevcut teoriler, bu görevin muhtelif safhaları ile endüstri, depolama ve iş sahaları arasındaki münasebetler.

Amme Hizmetleri ve Tesisleri

a. Amme tesisleri mevzuunda geniş tecrübe.
b. Projelerin zaman ve ehemmiyet bakımından nafia programı ve yatırımlar bütçesi ile olan münasebetlerin değerlendirilmesi.
c. Okul tip ve organizasyon sistemleri, yeşil saha ve rekreasyon binalarının muhtelif tipleri, bunların büyüklük, yerleşme, arazi ve proje bakımından standartları, nüfus ve meslek gruplarına olan münasebetlerine göre tertip ve tanzimleri, bu saha ile ilgili idari, malî ve işletme meseleleri.
d. Polis, itfaiye, çöplerin toplama ve boşaltılmaları, sokakların temizlenmesi, sağlık hizmetleri, v.s. ile ilgili ihtiyaçlar ve bu görevi üzerine alacak idari teşkilât hakkında bilgi.

e. Nafia projelerinde teşriki mesai ve bunların tahakkukları için liderlik.
f. Amme tesisleri programlarının tahakkuk ettirmek için para temin edecek menbalar, bunların idari, malî, hukukî tahdidatı, iktisadî tesirleri, siyasetle olan münasebetleri.
g. Pratik politika ve propaganda tekniği.

M Ü F R E D A T

Plâncılık tahsili ile ilgili 1 müfredat tam olarak verilmiş, derslerin izahı ise yalnız ilk iki sömestr için yazılmıştır.

Plânlamayla ilgili meslek adamlarının eğitimi ancak Bölüm en az bir yıl tecrübe geçirdikten sonra düşünülebilir. Hem bu müddet zarfında umumî müfredatta değişiklik olacağı hem de, her talebenin ayrı derslere girmesi ve çalışmalara iştirak etmesi gerekeceği için bu programla ilgili müfredatı hazırlamakta fayda mülâhaza etmedim.

Zaman zaman açılacak Şehir Planlaması kurslarından normal olanlar için tespit ettiğimiz, müfredat ve derslerin izahı da aşağıdadır.

PLANCILIK TAHSİLİNİN MÜFREDATI

Son zamanlarda yaptığım müşahide, tahlil ve sistematik düşünme faaliyetinden sonra, 1959-1960 ders yılı için hazırlayıp son ilkbaharda biraz değiştirdiğimiz müfredat programını tahmin edici bulmamaya başladım. Şimdiki görüşüm çerçevesinden bu programın kıymetlendirilmesini raporun ilgili bahsinde yapmıştım. Bakî programa göre şimdi derpiş edilen değişikliklerin başlıcaları şunlardır:

1. İki senelik program yerine üç senelik program esası kabul edilmiştir. Yani bazı namzetlerin normalden uzun okuyacağı esası yerine bazı talebelerin ileri durumlu (advanced standing) olarak daha önce bitirebilecekleri esası kabul edilmiştir.

Bu itibarla ileri derslere ve Plânlama çalışmalarına başlayabilecek durumda olmayanları hazırlayacak ve onlara ilk esas aletleri verecek olan iki sömestrlilik bir program ilave edilmiştir. Aslında halen bu programdaki dersler, az farkla, mimari talebelerine verilmekte olan ilgili derslerden ibarettir. Bölüm kurulduktan sonra Mimarî talebeler şehircilik ve mesken derslerini Plânlama talebeleri ile birlikte ve plânlama bölümünden alacaklardır. Ayrıca diğer bölümlerin talebeleri de bu dersleri almaya teşvik edilecektir.

Netice olarak mimari talebeleri çok kolayca, diğerleri biraz daha fazla gayret göstererek kendilerini plânlama ihtisasına hazırlayabilir ve mezun olduktan sonra iki sene içinde plâncı olabilirler. Diğer taraftan "under graduate" seviyede bölüme kabul edilmiş olan lise mezunları da üçüncü seneyi tamamladıktan sonra bu iki sömestrlilik hazırlık programına girer ve mesleki derslere başlarlar.

2. Baki programın da ihtiva ettiği son dört sömestr verilecek derslerde, kısmen iki sömestrlilik ilâve kısmen de görüşümün değişmiş olması sebebile, bazı derişiklikler yapmayı uygun buldum.

Bazen eski programdaki bir dersin muhteviyatı değiştirildi, bazen da ders tamamen kaldırılarak yerine yenisi kondu.

3. Ders saatleri sayısında oldukça önemli değişiklikler yapıldı.

4. İlk faaliyet senesinde verilecek bütün derslerin izahları etraflı olarak yapıldı, ve yürütme şekli hakkında kısaca bilgi verildi.
5. Seçme dersler listesi tamamen yeniden, diğer bölümlerde verilmekte olan kurslar nazarı itibare alınarak hazırlandı.

Bu program sadece meslekî eğitim başladıktan sonraki devri derpiş etmektedir. Liseden gelenler dördüncü yılda bu programa dahil olacaklardır. O zamana kadar bölüm başkanının tavsiyesine göre aşağıda B. gurubunda gösterilen seçme derslere devam edeceklerdir. Dersler iki ana guruba ayrılacaktır:

A. GURUBU

Bunlar Şehir ve Bölge Plânlama Bölümü tarafından verilen derslerdir. Her talebe bu derslerin hepsini almaya mecburdur. Derslerin ayrı ayrı izahı müfredat programının sonun-dadır.

B. GURUBU

Bunlar daha ziyade diğer fakülte ve bölümler tarafından verilen derslerdir. Her talebe, bölüm başkanının tavsiyesine göre, aşağıda gösterilen sahaların her birinden bir veya daha fazla derse normal veya dinleyici talebe olarak iştirak edecektir. İlerde talebelerin Ankara Üniversitesi Fakültelerinden de bazı dersler almaları tavsiye edilebilir. Bu tip alâkalı derslerin bir listesi de müfredat sonunda verilmiştir.
Mimarî Bölümü ile İdarî İlimler, Sanat ve İlimler, ve Mühendislik Fakültelerinden alınacak derslerin izahı bu fakülte ve bölümlerin müfredat programlarındandır.

A. GURUBU – MESLEKİ DERSLER

1st Term

Plan 101 – Introduction to Planning Process and tecniques of Research and analysis	(2-8-2)	12
Plan 111 – The City and the Development of City Planning	(3-0-6)	9
Arch 101 – Techniques and Fundementals of Design	(0-12-0)	12
Arch 291 – Landscape Design	(1-3-2)	6
– One elective in sociology or economics		

2nd Term

Plan 102 – Design of the elements of city	(2-8-2)	12
Plan 112 – City Planning Theories and Principles	(2-0-4)	6
Plan 192 – Streets, Sewage and Water Systems	(2-4-2)	8
Arch 102 – Techniques and Fundementals of Design	(0-12-0)	12
Arch 292 – Landscape Design	(1-3-2)	6

3rd Term

Plan 201 – Planning Research and Design	(0-12-6)	18
Plan 211 – Contemporary Concept and Advanced Techniques of Urban Planning I	(3-0-5)	8
Plan 221 – History of City and Regional Planning	(2-0-3)	5
– One or two electives		

4th Term

Plan 202 – Planning Research and Design	(0-12-6)	18
Plan 212 – Contemporary Concept and Advanced Techniques of Urban Planning II	(3-0-5)	8
Plan 222 – History of City and Regional Planning	(2-0-3)	5
– Two electives		

5th Term

Plan 301 – Planning Research and Design	(0-16-6)	22
Plan 341 – Housing Seminar	(0-3-6)	9
Plan 351 – Regional Planning Seminar	(0-2-4)	6
– Two electives		

6th Term

Plan 302 – Planning Research and Design	(0-12-6)	18
Plan 332 – Planning Legislation and Administration	(3-0-3)	6
Plan 362 – Advanced Urban Design Seminar	(1-4-2)	7
Plan 342 – Urban Renewal Seminar	(0-2-4)	6
– Two Electives		

B. GURUBU - SEÇME DERSLER
MİMARİ BÖLÜMDEN

Arch 101 - Techniques and Fundementals of Design	(0-12-0)	12
Arch 121 - Introduction to Architecture	(3-0-3)	6
Arch 102 -Techniques and Fundementals of Design	(0-12-0)	12
Arch 122 - Introduction to Architecture	(3-0-3)	6
Arch 291 - Landscape Design	(1-3-2)	6
Arch 292 - Landscape Design	(1-3-2)	6
Arch 321 - History of Art and Architecture	(3-0-3)	6
Arch 322 - History of Art and Architecture	(3-0-6)	9
Arch 421 - History of Art and Architecture	(3-0-3)	6
Arch 422 - History of Art and Architecture	(3-0-3)	6
Arch 511 - Plastic Arts	(2-6-0)	8
Arch 518 - Plastic Arts	(2-6-0)	8

İDARİ İLİMLER FAKÜLTESİNDEN

ECONOMICS

Econ 101 - Introduction to Economics (I)	(3-0-6)	9
Econ 102 - Introduction to Economics (II)	(3-0-6)	9
Econ 201 - Economic Theory (I)	(2-1-4)	7
Econ 203 - Economic Structure of Turkey	(2-0-4)	6

Econ 205 - Economic History	(3-0-3)	6
Econ 303 - Business Cycle Theory	(2-0-4)	6
Econ 306 - Public Finance and Fiscal Policy	(2-0-4)	6
Econ 308 - Social Accounting and National Income	(2-0-4)	6
Econ 401 - General Theory and Problems of Economic Development (I)	(3-0-4)	7
Econ 402 - General Theory and Problems of Economic Development (II)	(3-0-4)	7
Econ 406 - Seminar on Development Problems of Turkey	(0-2-4)	6
Econ 412 - Economics of Real Estate and Urban Development	(2-0-4)	6

- Location of Economics Activities
- Transportation
- Municipal Finance
- Economics of Public Utilities and Services

ECONOMIC STATISTICS

Econ/ Stat 215 - Statistical Analysis (I)	(3-2-4)	9
Econ/ Stat 216 - Statistical Analysis (II)	(3-2-4)	9
Econ/ Stat 315 - Advanced Methods of Correlation	(2-2-4)	8
Econ/ Stat 316 - Advanced Methods of Sampling	(2-2-4)	8
Econ/ Stat 415 - Advanced Statistical Analysis	(2-2-4)	8

BUSINESS ADMINISTRATION

Bus 203- Resources and Industries	(2-0-4)	6
Bus 204- The Structure of the Modern Business	(2-0-4)	6

ADMINISTRATION AND LAW

Adm 201 - Elements of Government	(2-1-3)	6
Adm 202 - Elements of Public Administration	(2-1-3)	6
Adm 401 - Government and Administration in the Middle East and Turkey (I)	(2-0-6)	8
Adm 402 - Government and Administration in the Middle East and Turkey (II)	(2-1-6)	9
Adm 409 - Social and Political Theory: Liberalism and Democracy	(2-0-6)	8
Adm 406 - Local Government and Development Policy	(2-3-4)	9

- Public Administration of Resources
- The Planning Process in Government
- Recent National Development Policies and Their Implementation

Law 101 - Introduction to Law (I)	(3-0-6)	9
Law 102 - Introduction to Law (II)	(3-0-6)	9
Law 401 - Turkish Administrative Law	(2-1-6)	9

Law 402 - Planning Legislation	(2-1-6)	9

SANATLAR VE İLİMLER FAKÜLTESİNDEN /SOCIOLOGY - PSYCHOLOGY – PHILOSOPHY

Soc 102 - Social Anthropology	(3-0-6)	9
Soc 201 - Urban Sociology	(3-0-6)	9
Soc 202 - Descriptive Sociology of Turkey And the Middle East	(1-1-3)	5
Soc 410 - Research Methods in Social Sciences	(3-0-5)	8
- Rural Sociology		
- Human Ecology and Demography		
Psch 110 - Social Psychology	(3-0-5)	8
Phil 102 - Logic and Scientific Method	(3-0-3)	6
Phil 406 - Introduction to Philosophy	(3-0-3)	6

HISTORY

Hist 101 - Social and Intellectual History of Western and Eastern Cultures	(3-0-6)	9
Hist 204 - Political, Social and Economic	(3-0-6)	9
Hist 401 - History of Modern Turkey	(3-0-3)	6

MATHEMATICS – MATH. STATISTICS

Math 101 - General Mathemeatics	(4-2-8)	14
Math 200 - Calculus I	(3-2-6)	11
Math 415 - Statistics	(3-0-6)	9

GEOGRAPHY

- Cities of Turkey
- Regional Geography
- Transport Routes
- Resources and Conservation Problems; possibilities of development
- Economic Geography

MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİNDEN

Mine 301 – Geology	(3-0-3)	6
Ce 351 - Highway, Railroad, Airport Design	(2-3-3)	8
Ce 352 - " " " " II	(2-3-3)	8
Ce 451 - " " " " III	(2-0-3)	5
Ce 452 - " " " " IV	(2-3-3)	8
Ce 471 - Water Supply and Sewage disposal	(2-2-3)	7

ANKARA ÜNİVERSİTESİ SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİNDE VERİLEN İLGİLİ DERSLER

S. B. F.	-City Planning (Şehircilik)	(2-0)
S. B. F.	-Finance of Local Authorities (Mahalli İdareler Maliyesi)	(2-0)
S. B. F.	-Local Administration and Implication (Mahalli İdareler ve Tatbikatı)	(1-0)

DERSLERİN İ Z A H I

Başlangıç yılında iki sınıf birden faaliyete geçecektir. Bu iki sınıfta verilecek ihtisas derslerinin izahı aşağıdadır.

PLAN 101 - INTRODUCTION TO PLANNING PROCESS AND TECHNIQUES OF RESEARCH AND ANALYSIS
Through this course, the student will, at an early stage of his education acquire the elementary tool which will enable him to proceed on with the active courses he will be training until the time he has completed (Plan 211) and (Plan 212), which will help to develop a fuller understanding and skill in advance research and analysis.

The course will start with an introduction to planning process in general, explain the urban planning process briefly and familiarize the student with the basic methods and techniques of research and analysis used during urban planning process. Most of the typical research topics dealt with during the lecture hours, will later be subject to short research problems, which will be carried on through active student work during studio hours.

PLAN III - THE CITY AND THE DEVELOPMENT OF CITY PLANNING
This course will help the student to develop a through understanding of the basic universal characteristics of the contemporary city, and to learn the general course of the develepment of city planning. This broad study of the urban environment will include relatively brief considerations of the cities of the past, urban growth, city types and locations, urban ecology, urban population characteristic and trends, urban society, and personality, economic life of the city, thw physical structure of the city, and social and cultural services in the city. Also during the course universal problems and trends (general, spatial and physical or those related to traffic, transportation and city government) will be identifies; objectives of city planning as well as theories and attempts to plan and built the ideal city briefly discussed; and the growth of city planning as an independent profession traced.

PLAN 102 - DESIGN OF THE ELEMENTS OF THE CITY
The purpose of this course is similar to that of "PLAN 101" , except that the tool expected to be acquired is a knowledge and understanding of the individual physical elements of the city and a skill to organize or reorganize them. This will be an introduction to the techniques of the spatial organisation of the environment in regard to its functional and visual aspects.

PLAN 201, PLAN 202 - PLANNING RESEARCH AND DESIGN
Through this course the student will learn the basic techniques used in his future profession. Participating in different projects he will devolop the skill to put theory and knowledge into practice by making use of his past and current education. While working on different phases of each project the student will learn, through practice, the process of planning. That is, he will see various projects carried through research, basic planning desicions, design, and dacisions on measures for realization.

PLAN 211, PLAN 212 - CONTEMPORARY CONCEPT AND TECHNIQUES OF URBAN PLANNING
This course will treat on a more advanced level, the concept of Planning process and various techniques applied at its different phases which have already been introduced at PLAN 101. In connection with the first phase of the planning process, which consists of General Research for comprehensive planning, the following topics will be discussed: Research and research methods; studies of population, the economic base, social and cultural characteristics, natural characteristics, the man made physical environment and physical conditions. At the second phase the comprehensive plan is prepared, specific research for its elements made and the elements are planned. The following topics will be discussed in connection with this phase. The scope and content of the plan; establishing the planning objectives; relating the city to the regional framework; land use, circulation, recreation, school, library, special area, system, etc. planning, Third phase is the implementation of the plan or plans. The legal basis, administration and procedures of city planning, zoning, subdivision design and control are the main topics which will be discussed in conneetion with this final phase of the planning process.

PLAN 221, PLAN 222 - HISTORY OF CITY AND REGIONAL PLANNING
Objectives and purposes that have caused the emergence of city and regional planning; planned cities and regions in the history; different concepts, theories and methods, used at
different cases, and their advantages or disadvantages; examples to demonstrate how plans have affected future events and how they were affected by them; causes of success or failure of plans and knowledge about the acting social, economic and technological and political forces within the society concerned. Skill developed through (Arch 101) will find its first place of application in this course.

The course will be conducted like (PLAN 101), Basic City Elements discussed at lectures will be subject to short design problems.

PLAN 112 – CITY PLANNING THEORIES AND PRINCIPLES
The purpose of this course is to teach in broad terms and on elementary theoretical basis, “The science and art” of the City Planning. It is assumed that “Plan 111” will develop the background needed for the comprehension of urban planning theories, principles and standards, which may have universal application, discussed at this course.

Some of the topics to be considered are: a review of urban trends and problems, objectives of urban planning and city planning profession and relation with other fields; city planning in Turkey and in other countries; housing and reconstruction; legal and administrative tools of implementation such as planning laws, subdivision control, zoning and urban renewal.

PLAN 192 – STREETS, SEWAGE AND WATER SYSTEMS
Through lectures and work on short problems the students will get familiarized by the road and utility problems of the city. He will learn different systems and their choice and application for particular situations. Standards and comparatif costs will also be discussed and studied. Plan-utility relationships in every respect will be emphasized throughout the course.

EĞİTİM PROGRAMININ GERÇEKLEŞTİRİLMESİ

Bu gün içinde bulunduğumuz şartlar muvacehesinde gerçekleştirme mevzuunu endirekt metotla incelemek daha doğru olacaktır. Yani: Programımız var, ihtiyacımız nedir, imkanlarımız nedir, ihtiyaçlara cevap bulmakta karşılaşılan güçlükler nelerdir, onları nasıl halledelim?, sırasını takip etmektense:

Program tatbikinde karşılaşılacak başlıca güçlükler nelerdir, bunların ne kadarını kolayca bertaraf edebiliriz, bu suretle sağlayacağımız kaynaklar ihtiyacımızın ne kadarına cevap verir ve gerçekleştirme yolunda adım atmamıza müsait midir; eksik kaynaklarla başlamanın mahzur ve faydaları, bu şartlar altında takip edilebilecek program ve bu arada meşkûk imkânların müspet imkânlar haline çevrilmesi yolları ve nihayet yeni imkânların araştırılması, sırasını takip edeceğiz.

Güçlükler

1. Gerekli kalitede ve sayıda öğretim üyesi yokluğu

2. Eğitimle ilgili neşriyat yokluğu veya azlığı

3. Memleketimizde bu ve ilgili sahalarda yapılmış olan incelemeler son derece mahdut olduğundan kendi meselelerimize yönelme imkânsızlığı

4. Türkiye'de plâncılığın müstakil bir meslek olarak henüz teessüs etmiş bulunmaması ve bu sebeple plancılık eğitiminde çok yardımı dokunan dış muhitin mevcut olmaması.

5. Türkiye'den alınabilecek talebe sayısının çok mahdut olması ihtimali.

a) Dil meselesi
b) Şahsi gelir ve davranışlar
c) Bölüme itimat meselesi
d) Mesleğin tanınmamış olması.

Evvelâ bu güçlükleri teker teker ele alarak tahlile çalışalım. İmkân ve çareler sonra izah edilecektir.

GÜÇLÜK 1

En büyük zorluk kaliteli öğretim üyesi sıkıntısıdır. Şüphesiz bu, yukarda sıraladığım güçlüklerden dördüncüsünde bahsedilen durumun tabii bir neticesidir. Önce bolüm başkanı mevzuu üzerinde duralım. Kolayca görülebilir ki bu görevi hakkıyla başarabilecek bir bölüm başkanının:

- Yukarda bahsettiğimiz hedefleri, onları ortaya çıkartan sebeplerle beraber iyice kavramış:
- Hedeflere ulaştıracak eğitim sisteminin işleyişine vakıf;
- Öğretim üyeleri, iç ve dış dersleri, çeşitli talebeleri, neşriyat ihtiyacı, araştırmaları, v.s. ile eğitim makinesini ahenkli bir şekilde işletebilmesi ve hazırlanmış eğitim programını bizzat tatbik edebilmesi için gerekli tecrübe ve melekeyi haiz;
- Teşebbüs kabiliyeti olan;
- En az yetiştireceği plâncılarda aranan derecede umumi kültür, geniş alâka ve görüş, ve meslekî bilgiye sahip olması şarttır. Unutmamak lâzımdır ki bahis konusu olan, üst seviyede bir üniversite, bir ihtisas tahsili vermektir. İş basit bir meslekî bilgi ve tecrübe çerçevesinden mülâhaza edilemez. Amerika'da plânlama sahasında isim yapmış bütün üniversitelerde, bu bölümlerin başkanları yukarda bahsettiğim vasıflara, hem de fazlasile sahiptirler. Kanaatimce, bilhassa plancılık tahsilinin mahiyetinden dolayı, yüksek vasıflı bir bölüm başkanı öğretim üyelerinin eksikliklerini az hissedilir hale getirebilir.

Hemen üzülerek ifade etmem gerekiyor ki memleketimizde bu vasıfları yaklaşık olarak dahi haiz tek bir şahıs yoktur.

Maalesef, yeteri kadar gayret gösterilmediği veya yanlış istikamette gösterildiği için, böyle bir bölüm başkanını dışardan da getirilememiştir. Bölüm başkanlığı ile ilgili diğer bir husus ta uzunca müddet bu görevde kalmaya razı bir namzedi bulmaktadır. Halbuki kanaatimce üniversitenin şimdiye kadar geçirdiği tecrübe ve bahsettiğim yabancı müesseselerdeki tatbikat gösteriyor ki devamlılık çok mühimdir. Diğer öğretim üyeleri durumuna gelince: Samimiyetle söylemeğe mecburum ki, müfredat programında (A) gurubunda gösterilen derslerden mühim bir kısmını tam selâhiyetle ve müstakilen verebilecek Türk elemanlardan mahrumuz. Öğretim tecrübesi olan yegane eleman yıl başından itibaren Fransa'dan dönmesi beklenen Gönül Tankut'tur. Kendisi üç ders yılı mimari talebelerimize Şehircilik ve Mesken dersleri, ayrıca geçen Şubat ortasında açıp, ancak Nisan sonuna kadar davam ettirebildiğimiz kurtsa mesken dersini vermişti. Şehircilik Bölümünde aynı dersleri müstakilen ve gereken selâhiyetle verip veremeyeceği hakkında bir şey söyleyecek durumda değilim. Fransa'da geçirdiği altı aydan sonra meslekî bakımdan biraz daha ilerlemiş bulunacağı ve stüdyo çalışmalarında öğretim üyeliği yapabileceği muhakkaktır. Muayyen bir zamana kadar öğretime iştirak edebilecek olan ben de şahsen, iki yıldan beri üniversitede bulunmakla beraber, ders verme hususunda pek mahdut tecrübeye sahibim. Tecrübem, yukarda bahsedilen kursta verdiğim Genel Şehir Plânlaması dersi ve idare ettiğim Şehir Planlaması Araştırma ve Proje çalışmaları haricinde, bu öğretim yılı başından beri yaptığım çalışmalara inhisar etmektedir. Bilindiği gibi halen mimari 5 talebelerine şehircilik ders vermekte, Advanced Architectural Design stüdyo çalışmalarında mimari ve şehircilik kritiği olarak çalışmaktayım. Şahsen kendimi de, proje çalışması mahiyetinde olan Planning Research and Design derslerini idare etmek haricinde, müstakilen ders verecek selâhiyette görmüyorum. Öğretim kadrosuna alınmak ihtimali bulunduğunu öğrendiğim bir arkadaşımla da öğretim tecrübesine sahip değildir ancak stüdyo çalışmalarında öğretim üyeliği yapabileceği muhakkaktır.

Şubat'ta gelmesi beklenen Mr. Roe'ın kapasitesi hakkında herhangi kati bir fikir beyan etmem, kendisi hakkında kâfi derece bilgiye sahip olmadığım için mümkün değildir. Bu mevzudaki yazışma ve referanslar Rektörlüğün malûmudur. Ancak kendisinin Birleşmiş Milletler mütehassısı olarak gelmesi, müstakilen ve selâhiyetle ders verecek kapasitede olduğunu kabul etmemizi gerektirir. Esasen kendisinin hizmeti üniversitemizce talep edilmişti.

Görüldüğü gibi halen mevcut ve alınmak üzere olan elamanlarla ancak bir ders selâhiyetle verilebilir ve stüdyo çalışmalarından ibaret olan Planning Research and Design dersi yürütülebilir.

Bölüm içinde mevcut bu güçlüğe mukabil, (b) gurubundaki diğer bölümlerden alınacak dersler bakımından durum iyidir. Müfredat programında görüldüğü gibi çok sayıda ilgili ders verilmekte, arzu edilen diğer derslerin ise verilmesi mümkündür. Diğer bölümlerde verilen derslerin ne kadar selâhiyetle yürütüldüğüne dair bir şey söyleyecek durumda değilim, ancak bunların çok mütenevvi olması seçme yapmak imkânını verecektir.

GÜÇLÜK 2

İhtisasımızı yaparken gördük ki, bir kaç ders kitabı ile plâncılık tahsili yapılamaz. Memleketimizde, bizzat meslekle ilgili faydalanılabilecek neşriyatın sayısı bir düzineyi bulmaz. Bunların da bir çoğu mesleğin çoktandır geride bırakmış olduğu meselelerle meşguldür. Dış neşriyat, memleketimize has mevzularla meşgul olmadığı için, her ihtiyaca cevap veremez. Ayrıca onun da yeteri kadarını temin bütçe ve döviz bakımından pek kolay değildir. Bunlara rağmen bu güçlük eğitimin başlanmasına mani teşkil edecek kadar büyük değildir. Eğitime paralel olarak yerli neşriyatın da gelişeceği muhakkaktır. Üniversite kütüphanesinde bizzat meslekî mevzuda kitaplar az fakat ilgili sahalarda oldukça çoktur. Kütüphane ihtiyacına karşı bazı muhitlerin alâka göstermesi, meselâ bu arada Amerikan kütüphanesinin, müşavir rektörümüzün plânlamayla ilgili kitaplar hediye etmiş bulunması ümit verici imkânlar addedilebilir. Bu vesile ile müstakbel plânlama Bölümü adına, aralarında baskısı kalmamış kıymetli neşriyatta bulunan hediyelerinden dolayı Dr. Burdell'e teşekkür etmek yerinde olur.

GÜÇLÜK 3

Burada bahsedeceğim güçlük aslında neşriyat meselesi ile çok yakından ilgilidir. Mesleğin gelişmemiş olması ve plâncıların bulunmamasının tabii neticesi, şehirlerimiz, şehirleşmemiz ve ilgili mevzuularda araştırma ve etütlerin yapılamamış olmasıdır. Bu şartlar altında eğitimde üniversel problemler ve şartlar üzerinde durmak, başka memleketlerde tespit edilmiş temayüllerin memleketimizde tahakkuku, veya değişik mahiyet arz etmeleri üzerinde faraziyeler yürütmek, ve yine başka memleketinde müspet netice vermiş tekniklerin sıkı bir inceleme ve tecrübeye tabi tutamadan, ancak derhal makul sayılabilecek haşiyelere dayanarak kıymetlendirip talebelere öğretmek mecburiyeti vardır.
Ancak, ideal olmamasına rağmen bu usul plâncı namzetlerine esas anahtarı verebilecektir kanaatimdeyim. Esasen bu meslekte anahtarı elde etmek bilgi sahibi olmaktan daha mühimdir. Ayrıca eğitimin bu tip incelemeleri teşvik edip ortaya çıkartacağı da aşikârdır. Bir de son senelerde bir çok muhitlerde bu sahada araştırmalar yapma temayülü büyümüş olduğunu ve bazı teşebbüslere geçildiğini kaydetmek isterim.

GÜÇLÜK 4

Mesleki eğitimin mücerret olamayacağı aşikârdır. Hastaneleri olmayan bir memlekette tabip yetiştirilebilir mi? Çok mahdut ölçüde varlığını iddia edenlere hak versek bile, plânlama bakımından memleketimizde böyle bir muhitin yaygın olduğu söylenemez. Bu sebeple plânlama eğitiminde çok önemli olan, faydalanılabilecek meslekî muhitle temas imkânı pek mahduttur. Bu eksikliğin mahsurları üzerinde, bunlar kolayca düşünülebileceği için, ayrıca durmayacağım.

GÜÇLÜK 5

1959-1960 ders yılındaki tecrübemiz göstermiştir ki, eğitim programı gereken şekilde ve zamanda hazırlanmaz, ve bazı tedbirler alınmazsa, Türkiye'den aranan vasıfları haiz namzetlerin çok mahdut olması ihtimali ile karşılaşılır. Mamafih 1959'da alınabilecek talebe bulunamamasında, tahsilin mimarlara inhisar ettirilmesinin büyük rolü olduğu düşünülebilir. Bu güçlüğü doğuran başlıca sebepler şöylece izah edilebilir:

a) İngilizce'ye vakıf üniversite mezunlarının, mimarların alakasını celbetmek, bilhassa yüksek seviyede öğretim yapabileceği henüz kati olarak tebeyyün etmemiş bir bölüm için pek zordur. Esasen lisana vukufu olanların ekserisi dış memleketlere gitmeyi arzu ederler ve imkânlara sahiptirler. Tedrisatı Türkçe yapmanın ise mümkün olmadığını daha önce izah etmiştim.
b) Birçok hevesli ve aranan vasıfta meslek adamı ise, ikinci bir yüksek tahsilin malî külfetini göze alamamaktadır. Elde etmiş oldukları mesleğin sağladığı gelirle iktifa etmeğe mecbur olmaktadırlar. Bu günkü mali şartlar altında para biriktirme imkânı mevcut olmadığından bunların işlerini bırakıp tahsile başlamaları çok zaman imkânsızdır. Tatmin edici burs, veya çalışılan müessesenin müsaadesi meseleleri de henüz halledilmiş değildir. Ayrıca ayda eline 1500 liradan fazla geçebilen genç bir mimarın, bu parayı adeta teperek tahsile gelmesi bu günkü düşünüş iklimi içinde, pek ender olabilecek bir şeydir. Tabiplikte hariç, ihtisas tahsili daima dış memleketlerle assosye edilen bir nosyondur, Bunu değiştirmek zamanla mümkün olacaktır.
c) İsim yapmamış, bir bölüme girmek, hele yukarda bahsettiğim fedakârlıkları da gerektiriyorsa, pek az şahıs için caziplik arz eder.
d) Şehir planlaması, mahiyeti pek az şahıs tarafından bilinen bir meslektir. Meslek olarak manevi ve maddi hususiyetleri ile umumi efkâra anlatılması lâzımdır. Bu duyurma yapılmadıkça "Under Graduate" seviyede bile talebe bulmamız mümkün olmayacaktır.

Mamafih bu yıl Üniversitenin vereceği mezunlardan bölüme girmeyi arzu edenler vardır.

Görüldüğü gibi güçlükler ciddidir ve ilk bakışta aşılması mümkün görülmemektedir. Diğer taraftan ise ihtiyaç faaliyete geçilmesi için tazyik yapmaktadır. Güçlükleri öğrenmemiz bizi atıl kalmaya değil, hedeflerimizi realist bir şekilde tayine zorlamalıdır. Hedefler kesinleşir, makul oldukları bilinir ve gerçekleşme hakkında esas tereddütler ortadan kalkarsa, güçlüklerden mühim bir kısmını yok etmek için çareler bulunur, fedakârlıklar yapılabilir.
Bu kabulden sonra gerçekleştirme hakkındaki teklifime geçiyorum. Teklif aynı zamanda biraz önce izah ettiğimiz güçlükler için düşünülebilecek çözüm yollarını ihtiva edecektir. Ümit ediyorum ki bu rapor tamamlandığı zaman "Master" plân ve hatta bazı elemanların plânları olarak bir teklif ortaya çıkmış olacaktır. Ancak bu kuruluştan önceki safhanın tamamlanmış olması demek değildir. İlerde çıkacak bir çok güçlük, israf ve sürtüşmelere meydan vermemek için, eğitim faaliyetine geçmeden uzun bir müddet önce tatbikatla ilgili teferruat ve aletlerin hazırlanmasına veya teminine başlamak gerekecektir. Bu faaliyetin onu selâhiyetle yürütebilecek bir şahsın mesuliyetine tevdii gerekir.

Bundan sonra yapılacak iş ikidir:

1. Birleşmiş Milletler, yeni kurulan Avrupa îktisadî İşbirliği ve Geliştirme Teşkilâtı ve I.C.A. den veya diğer iki taraflı anlaşmaya dayanan teknik yardım imkânlarından faydalanarak, veya üniversitenin kendi malî imkânlarını kullanarak Bölüme Başkanlık yapacak bir yabancı profesör getirtilmelidir. (Bölüm şefi idarî işlere gömülmüş bir

tatbikatçı olmaya-cağına göre, kendisinin yabancı olmasında bir mahzur yoktur kanaatindeyim. Ayrıca kendisile, yetişmek üzere, beraber çalışacak Türk eleman kendisine bu hususta yardım edecektir. Aslında elbette gelmesi beklenen Mr. Roe bu maksatla celbedilmişti. Ancak hem kendisinin başkanlık vazifesini almak hususunda tereddüt göstermesi, hem de referanslarının muhteviyatı, bu görevi deruhte etmesinin doğru olup olmayacağı hakkında bazı tereddütlerin doğmasına sebep olmaktadır.)

2. Bir müddet sonra onun yerini alabilecek bir bölüm baştanının yetiştirilmesi için hemen teşebbüse geçilmelidir. Bu arada devamlılık sağlamak maksadile, bölüm başkanının tayini, değişmesi ve vazifeyi devir şekli ile ilgili usullerin formüle edilmesi lâzımdır.

Meselâ; "Başkanlar en az iki sene vazifede çalışmayı taahhüt eder, değişmesi ve yerini alacak şahıs, değişikliğin yer bulacağı tarihten en az bir yıl önce belli olur, v.s. " gibi. Bu temin edilirse, başkan olarak yetiştirilecek eleman hazırlığı bittikten sonra meselâ en az iki yıl başkanlık yapmak kaydıle evvelâ dışarıya tetkik ve staja gönderilir, sonra da bir sene kadar ilk olarak başkanlık yapacak yabancı profesörün yardımcısı olarak çalışır. Kanaatime göre bu maksat işin 1,5-2 seneye ihtiyaç vardır. Bu koldaki yetiştirmenin plancılık tahsili yaptırmak olmadığını ayrıca söylemeye lüzum görmüyorum. Bahis konusu şahsın zaten plancılık tahsilini tamamlamış olması lâzımdır. İlk altı ay iyi plancılık tahsili vermekle tanınmış 4 üniversitede birer buçuk ay kalmak, faaliyetlerini inceden inceye tetkik etmek, program, metot, kadro, bütçe öğretim üyeleri talebe seviyeleri, müfredat, ders muhteviyatı, kütüphane durumu konferanslar, seminerler, araştırma işleri, çalışılan projeler, v.s.yi etüt etmek, çalışmalara ait numuneler toplamak, plânlama bibliyografisi hazırlamak gibi faaliyetlerle geçirecek; derslere girecek; bölüm başkanları ile görüşecek; makinenin nasıl yürütüldüğünü görecek; altı ay hitamında dönecek ve bir sene yardımcı olarak çalıştıktan sonra başkanlığı deruhte edecektir. Vazifeyi bırakacağı zaman aynı şekilde yetişmiş birisi yerini alacaktır. Bu hususta hemen karar verilirse 1960 -1961 ders yılı başlarında yetiştirmenin ilk safhası bitmiş, olur. Hatta bahsettiğimiz yabancı başkan temin edilemezse, hiç olmazsa görgü ve oriyantasyon bakımından hazırlıklı olan bu eleman vazifeyi nispeten daha büyük bir salâhiyetle yüklenir.

3. Bu arada hazırlıkları yapmak vazifesini deruhte etmiş olan şahsın mesuliyeti altında şu hususlar temin edilir:

a) İlk yıl müfredatı için öğretim kadrosu doldurulur. Bu hususta ki ihtiyacın tespiti için (TABLO 1-7) hazırlanmıştır. KISIM V'te toplanmış olan bu tablolarda görüldüğü gibi 1961-1962 kışına yaz sömestrlerinde, UNESCO 'dan sağlanmış olup Şubat'ta gelmesi beklenen Mr. Roe'ya ilaveten 3/4 yabancı profesöre ve 1/2 yabancı "Lecturer"e ihtiyaç olacaktır. (TABLO:7) Bölüme başkan olarak getirtilmesini tavsiye ettiğimiz profesör zamanının 3/4'ünü öğretim ve l/4'ini bölüm idaresine vermek suretiyle yabancı profesör ihtiyacını karşılar. Yabancı "Lecturer" ihtiyacı ise Mr. Rifkin veya yerine gelecek şahıs tarafından karşılanır. İlâve yabancı profesör ve yabancı "Lecturer" temin edilmediği takdirde, kış sömestrinde ihtiyaca göre fazlalık olan l/4 asst. Prof. hizmetinden (TABLO: 5) istifade suretiyle tedrisata başlanabilir. Ancak bu halde düşük bir standarda razı olmak ve yaz sömestri için ayrıca 3/4 öğretim üyeliği temin etmek mecburiyeti vardır. Ayrıca araştırma çalışmalarını yürütmek imkânı tamamen ortadan kalkar. Bu şartlar altında ve bahusus yabancı bölüm başkanı temin edildiği takdirde bolüm faaliyete geçebilir. Yani bölüm 60-61 ders yılı başında tedrisata başlayabilir.

Yukarda izah ettiğimiz gibi seçmede imtihan usulünün iyi netice vereceği şüpheli olduğu için ve yabancı talebelerle yazışma uzun zaman aldığı için namzet kaydına, durum katileştiği takdirde, Nisan 1960'da başlanılmalı, Temmuz ortasında seçilenler kati olarak belli olmalıdır.

Bu arada bir noktaya işaret etmem faydalı olacaktır: Şubat başında Mr. Roe gelmiş olacaktır. Bölümün kurulmamış olması bir kaynağın pek iyi kullanılmaması neticesini verecektir. Ancak bölümün gelecek sömestr faaliyete geçmesi maddeten mümkün değildir. Bu itibarla kendisinden araştırma çalışmalarında ve Mimarî talebelere verilecek derslerde faydalanılmalıdır.

b) Derhal derslerin tafsilâtlı programları hazırlanır. Diğer bölümlerde verilen dersler dikkatle incelenir.

c) Talebe temin ve kabulü için faaliyete geçilir. Tesirli propagandaya önem verilir. Liselere "under graduate" seviyede başlayacak tahsil hakkında malumat verilir. Broşür hazırlanır. Seçmede kullanılacak kıstaslar ve usul tespit edilir. Talebe bulmakta çekilecek güçlükleri ortadan kaldıracak tedbirler aranır. Bu adara: Üniversitede bir ihzari sınıf açmakla dil; yerli ve yabancı imkânlardan burslar sağlamak (meselâ I.C.A. Ford Foundation mevzua alâka gösterebilir), talebelere araştırma enstitüsünde iş vermek veya iş verenlerle anlaşıp memurlarına tahsil için müsaade vermelerini temin etmek ve diğer tedbirlerle mali sıkıntı; sağlam bir program ve kadroyla bölüme itimat; yukarda bahsettiğim propoganda ve aydınlatma ile mesleğin tanınması meseleleri kısmen çözülmüş olur.

d) İyi bir plânlama kütüphanesi kurmak için derhal teşebbüse geçilir.

İçerde birçok resmî neşriyatı parasız temin etmek kabildir. Aynı şekilde Amerika'dan getirilebilecek ücretsiz neşriyat vardır. Kütüphaneye içerden ve dışardan hibeler sağlamak kabildir. UNESCO yardım etmektedir. Elbette bütçeden bir miktar tahsisat almak kabildir.

(a)dan (d) ye kadar olan hususları karşılamak gayet cüzi bir külfeti gerektirecektir. KISIM :V'teki TABLO: 13-15 bu bakımdan tafsilât vermektedir. Bu tablolarda görüleceği gibi: Tavsiye ettiğimiz Bölüm Başkanı ve Ziyaretçi Profesör temin edildiği takdirde senelik masraflar yekûnu 293,000 lira olacaktır. (TABLO: 15) Aynı halde personel masrafları 293.600 lira tutmaktadır. Yeniden getirtilecek profesöre ayrıca ödeme yapmak gerekmediği takdirde bu 270.000 liraya; Ziyaretçi Profesör de dış yardımla sağlandığı takdirde bu 250.000 liraya düşecektir. Halen mevcut iki olmak üzere olan eleman maaşları tutarı 105.000 liradır. Dışardan eleman getirtilmediği veya masraf yapılmadan getirtildiği takdirde gerekli senelik ilâve tahsisat, 167,600 lirası personel, ve 34.000 lirası diğer cari masraflar olmak üzere ceman 201.600 lira olacaktır. Aradaki 96.000 liralık farkın 21.000 lirasını üç Ast. Profesöre verilecek maaşlardaki fark, 20.000 lirasını "Lecturer" in maaşı ve 21.000 lirasını sekreterin maaşı teşkil edecektir. (TABLO: 13-15)

e) Kendi meşalelerimize yönelme imkânı sağlamak üzere, kabil olduğu kadar kısa bir zamanda araştırma çalışmalarına geçilir. Bu maksatla Plânlama ve Mesken Araştırma Enstitüsünün yeniden faaliyete geçmesi doğru olacaktır. İlerde bu enstitünün masraflarının hemen bütünü Üniversite dışı kaynaklardan sağlanabilir. Resmî müesseselerin, ilgili mevzularda yaptırmak istedikleri birçok araştırma projeleri vardır. 1960 bütçesinde Bölge Plânlama ile ilgili araştırmalar için 250000 liralık bir tahsisat temin etmiştik. Bunun bir kısmı o zaman faal olan enstitümüze yaptırılacak bir veya daha fazla projeye sarf edilecekti. Bu para halen sarf edilememiştir ve yeni bütçe yılına kadar kullanılabileceği şüphelidir. Aynı yıl bütçesinde Mesken araştırmaları için de büyük bir tahsisat ayrılmıştı. Üniversitemiz, malî muhtariyete sahip olduğu için bu tip projeleri cezbetme bakımından avantajlı durumdadır. Meselâ S.B.P. Şehircilik ve İskân

veya Maliye Enstitülerine, Bölge Plânlama Dairesi olarak, yaptırmak istediğimiz bir araştırmayı, projede çalışacak olanların parayı almaları mümkün olmadığı için yaptıramamıştık.

Ancak proje cezbedebilmek için, hiç değilse bir nüvenin mevcut olması lâzımdır. Çünkü teklif edilen projeyi bölümle ilgili araştırmaların gayesine uygun olup olmadığını, projeyi yürütmenin mümkün olup olmadığını, mümkünse maliyetinin ne olacağını, tespit ve esas proje sahibi ile gerekli İlk temas ve anlaşmaları yapacak bir "mesule" ihtiyaç vardır. Ayrıca bir nüvenin mevcudiyeti, esas gayeleri, ve öğretime yöneltilmiş bir araştırma programını ve onun muhteviyatını, takip edilecek öncelik esaslarını, enstitünün çalışma yönetmeliğini, gelir kaynaklarını ve çalıştırılacak eleman imkânlarını, plân-lama ve programla meselelerini ele alabilmek için şarttır. Bu nüve aynı zamanda mühim ve önceliği olan araştırmaları yürütebilir, ilk ve asgari kadrosu bir müdür ve bir sekreter-araştırma yardımcısından ibaret olabilir. Müdürlük vazifesini Türk Ast. Profesörlerden biri zamanının 1/2 ini enstitüye ayırmak suretiyle deruhte edebilir. Sekreter-Araştırma Yardımcısı Enstitü çalışmalarında devamlılığı sağlayacak idarî işleri müdürün direktifine göre yürütecek program vesairenin hazırlanmasında mekanik işleri yapacak, dosyaları ve arşivi idare edecek, ve başlangıçta araştırma faaliyetlerine yardımda bulunacaktır. Bu elemanın “Full-Time” olması İngilizceyi iyi bilmesi, geniş alâkalı ve çalışmalarında verimli olması şarttır. Yüksek tahsil yapmış olması ve daktilo bilmesi ise şayanı tercihtir.

Bunların yanında enstitünün faaliyetine istikamet verecek, yukarda bahsettiğim, hedeflerin yeniden gözden geçirilmesi, önceliklerin tayini, v.s. gibi faaliyetlere ve mümkün araştırmalardan birkaçına başlamak hususunda yardımı mümkün olan Şehir Plâncısı, Mrs. Goldie Ravkin'in de hizmetinden istifade etsek doğru olacaktır. Kendisi "Part-Time" olarak bu çalışmalara katılabileceğini ve haftada 15 - 20 saat bu işe hasredebileceğini söylemiştir.
Nüvenin kurulması, Perkins raporunda belirtilen başlangıç gayelerinin tahakkuku esbabı mucibesine dayanabilir. Sonradan bu nüve başlangıç gayelerini gözden geçirerek onlara ilâveler yapar, geliştirir veya eksiltir, vazıh ve operatif bir şekilde formüle eder. Nüvenin kurulması ve faaliyetini Üniversiteye yılda 50.000 lira gibi küçük bir masraf yükleyecektir. (TABLO: 16)

f) Bölüm ve enstitünün kurulması ile beraber, mesleki gurubun büyümesi ve muhitin tevekkülü için teşebbüse geçilir. İlgili vekâletler plâncı yetiştirmek üzere dışarıya talebe göndermeğe teşvik edilir. Konferans, sergi seminer, kurslar v.s. ile mevcut imkânlar nispetinde fikir ve bilgi mübadelesi olur. Plâncılar gurubu büyüdükçe ise arzu ettiğimiz muhit kendiliğinden ortaya çıkar. Aslında muhit yokluğunu, bir güçlükten ziyade, bir sebep-netice münasebeti olarak mülâhaza etmek daha doğrudur.

Netice olarak Bölümün faaliyete geçmesi için yenilemeyecek bir güçlüğün olmadığını ve derhal hazırlıklara başlamak gerektiğini belirtmek isterim.

Bölümün faaliyete geçmesi, ve gelişmesi ile ilgili program ve bütçe tahminleri bundan sonraki kısımda tablolar halinde belirtilmiştir.

KISIM : V - YETİŞTİRME VE ARAŞTIRMA PROGRAMLARI İLE İLGİLİ TABLOLAR

TABLO : 1-3 te, müfredatta gösterilen değişik dersler için lüzumlu haftalık mesai ve bu zamanın haftalık "full-time" mesaiye göre nispeti gösterilmiş ve hesaplanmıştır.
TABLO : 4 te başlangıç yılında ve müteakip yıllarda toplam profesör ve asst profesör ihtiyacı gösterilmiştir. Başlangıç yılında iki sınıf birden açılacağı kabul edilmiştir.
TABLO : 5 te 1961-1962 Ders yılı muhtemel öğretim üyesi mevcudu ile, bu yılın kış ve yaz sömestrlerinde, ihtiyaca göre noksanlık ve fazlalık gösterilmiştir.
TABLO : 6 da, arzu edilir standartta öğretim yapabilmek için ilk ders yılında değişik derslerin ne şekilde idare edilmesi doğru olacağı belirtilmiş, mevcut ve getirilmesi tavsiye edilen elemanlardan her birinin hangi derslere zamanlarını ne kadarını sarf edecekleri gösterilmiştir.
TABLO : 7 de ise yeni eleman getirtilemediği takdirde bölümün idare şeklini göstermektedir.
TABLO : 8,10 , Bolümü için teklif edilen sekiz senelik gelişme seyrini göstermektedir. Bunlar sırasıyla öğretim üyeleri, plancı namzetleri, yardımcı mütehassıs namzetleri ve bursiyerler sayılarını ihtiva etmektedirler.

TABLO : 11, de Bölüm ve enstitünün asgari yer ihtiyacı belirtilmiştir.

TABLO : 12-14 de Bölüm yıllık Bütçesi gösterilmiştir.

TABLO : 15 ise Enstitü nüvesinin yıllık bütçesini belirtmektedir.

TABLO : 1
DERSLER VE ÖĞRETİM ÜYESİ – ZAMAN İHTİYACI
..... Sınıf A

Sömestr	Ders. No.	Ders – Söm. E Haftada Saat	Derste		Hazırlık		Toplam		32 Saatlik Haftanın	
			P.	AP.	P.	AP.	P.	AP.	P.	AP.
I	PLAN 101	(2-8-2)	6	10	10	8	16	18	2/4	2/4 +
	PLAN 111	(3-0-6)	3	13	12	6	15	9	2/4	1/4 +
									4/4	3/4 +
II	PLAN 102	(2-8-2)	10	10	10	8	20	18	¾	2/4 +
	PLAN 112	(2-0-4)	2	2	8	4	10	6	1/4 +	1/4 +
									4/4	3/4 +

P.: Profesör, AP.: Asst. Prof. Full-time ders ve hazırlık mesaisi 32 saat kabul edilmiştir.

TABLO : 2
DERSLER VE ÖĞRETİM ÜYESİ – ZAMAN İHTİYACI
..... Sınıf B

Sömestir	Ders. No.	Ders – Söm. E Haftada Saat	Derste		Hazırlık		Toplam		32 Saatlik Haftanın	
			P.	AP.	P.	AP.	P.	AP.	P.	AP.
III	PLAN 201	(0-12-6)	12	12	6	6	18	18	2/4	2/4
	PLAN 211	(3-0-5)	3	3	12	6	15	9	2/4	1 / 4
	PLAN 221	(2-0-3)	2	2	6	4	8	6	2/4	1 / 4
IV	PLAN 202	(0-12-6)	12	12	6	6	18	18	2/4	2/4
	PLAN 212	(3-0-5)	3	3	12	6	15	9	2/4	¼
	PLAN 222	(2-0-3)	2	2	6	4	8	6	1/4	¼
									5/4	4/4

TABLO : 3
DERSLER VE ÖĞRETİM ÜYESİ – ZAMAN İHTİYACI
..... Sınıf C

Sömestir	Ders No.	Ders – Söm. Ev Haftada Saat	Derste		Hazırlık		Toplam		32 Saatlik Haftanın	
			P.	AP.	P.	AP.	P.	AP.	P.	AP.
V	PLAN 301	(0-16-6)	16	16	8	8	24	24	3/4	3/4
	PLAN 341	(0-3-6)	3	3	12	6	15	9	2/4	1 / 4 +
	PLAN 351	(0-2-4)	2	2	8	4	10	6	1 /4 +	1 / 4 +
VI	PLAN 302	(0-12-6)	12	12	6	6	18	18	2/4 +	2/4 +
	PLAN 332	(3-0-3)	3	3	12	6	15	9	2/4	1 /4 +
	PLAN 362	(1-4-2)	5	5	6	6	11	11	1/4 +	1 / 4 +
	PLAN 342	(0-2-4)	2	2	6	6	8	8	1/4 +	1 / 4
									6/4 +	5 / 4 +

TABLO : 4
BAŞLANGIÇTA ÖĞRETİM ÜYESİ TOPLAM İHTİYACI ..... Sınıf A
Sınıf B

Kış Sömestiri	P. –	4/4	5/4		2	1/ 4
3						
	AP-	3/ 4	4/4		1	3/ 4
2						
Yaz Sömestri	P. -	4/4	5/ 4		2	1/ 4
3						
	AP. -	3/ 4	4/4		1	3/ 4
2						

İKİNCİ VE MÜTEAKİP YILLAR ÖĞRETİM ÜYESİ TOPLAM İHTİYACI.....

		Sınıf A	Sınıf B	Sınıf C			
Kış Sömestiri	P. –	4/4	5/4	6/ 4	3	3/ 4	4
	AP-	3/ 4	4/4	5/ 4	3		3
Yaz Sömestri	P. -	4/4	5/ 4	6/ 4	3	3/ 4	4
	AP. -	3/ 4	4/4	5/ 4	3		3

TABLO : 5
1961 – 1962 DERS YILI MUHTEMEL ÖĞRETİM ÜYESİ MEVCUDU

KIŞ SÖMESTRİ		YAZ SÖMERTRİ
1 Yabancı Profesör	P	1 Yabancı Profesör
1 Türk Asst. Prof.	AP 1	1 Türk Asst. Prof.
1 Türk Asst. Prof.	AP 2	1 Türk Asst. Prof.
1 Türk Asst. Prof.	AP 3	1/ 2 Yabancı Lecturer
1/ 2 Yabancı Lecturer	L 1	

AYNI YIL İHTİYACI GÖRE NOKSANLIK VEYA FAZLALIK

KIŞ SÖMESTRİ	YAZ SÖMERTRİ
3/ 4 Profesör (eksik)	3/ 4 Profesör (eksik)
1 1/ 4 Asst. Prof. (fazla)	

Görüldüğü gibi 3/ 4 yabancı profesöre ihtiyaç vardır.

Bölüm başkan olarak getirilmesini istediğimiz profesör bu boşluğu doldurur ve zamanın geri kalan kısmını bölüm faaliyetlerini koordine ve idare etmek için kullanır.

Fazla Asst. Prof. Gücü ise araştırma faaliyetine aktarılır.

TABLO : 6

BÖLÜMÜN İLK SENEKİ FAALİYETİNİN ARZU EDELİR ŞEKİLDE OLABİLMESİ İÇİN DEĞİŞİK DERSLERİN İDARE ŞEKLİ

TABLO: 6a

KIŞ SÖMESTRİ

A Sınıfı	Plan 101 – 2/4 P1 + 2/4 AP1 Plan 111 – 2/4 P + 1/4 AP2
B Sınıfı	Plan 201 – 2/4 P + 2/4 AP2 Plan 211 – 2/4 L + 1/4 AP3 Plan 221 – 1/4 P1 + 1/4 AP3

TOPLAM : 2 1/4 + 1 3/4

61-62 Muhtemel Mevcuduna göre artan güç ve kullanılacağı yer

1/4 P1 (Bölüm İdaresi)
2/4 AP1 (Araştırma çalışmaları)
1/4 AP2 (Araştırma çalışmaları)
2/4 AP3 (Araştırma çalışmaları)

KISALTMALAR:

P= Yabancı Prof. (Mevcut)
P1= Yabancı Prof. (Başkan olmak üzere teklif edilen)
L= Lecturer (Muhtemel)
AP1= Asst. Prof. (Mevcut)
AP2= Asst. Prof. (Mevcut)
AP3= Asst. Prof. (Muhtemel)

TABLO: 6b

YAZ SÖMESTRİ

A Sınıfı	Plan 102 – 3/4 VP + 2/4 P Plan 112 – 1/4 P + 1/4 PA2
B Sınıfı	Plan 202 – 2/4 P1 + 2/4 AP2 + 1/4 VP Plan 212 – 2/4 L + 1/4 AP3 Plan 222 – 1/4 P1 + 1/4 AP3

TOPLAM : 2 1/4 + 1 3/4

61-62 Muhtemel Mevcuduna göre artan güç ve kullanılacağı yer

1/4	P1	(Bölüm İdaresi)
1/4	P	(Araştırma)
1/4	AP2	(Araştırma)
2/4	AP3	(Araştırma)

KISALTMALAR:

P=	Yabancı Prof.	(Mevcut)
P1=	Yabancı Prof.	(Başkan olmak üzere teklif edilen)
VP=	Visiting Prof.	(Teklif)
L=	Lecturer	(Muhtemel)
AP1=	Asst. Prof.	(Mevcut)
AP2=	Asst. Prof.	(Mevcut)
AP3=	Asst. Prof.	(Muhtemel)

TABLO: 7

YENİ HİÇ BİR ÖĞRETİM ÜYESİ GETİRTİLMEDİĞİ TAKDİRDE 61-62 MUHTEMEL MEVCUDU İLE DEĞİŞİK DERSLERİN İDARESİ:

TABLO: 7a

KIŞ SÖMESTRİ

A Sınıfı	Plan 101 – …….. + 2/4 AP1 + 2/4 AP2 Plan 111 – 2/4 P + 1/4 AP3
B Sınıfı	Plan 201 – 2/4 P + 2/4 AP3 Plan 211 – 2/4 L + 1/4 AP2 Plan 221 – …… + 1/4 AP2 + 1/4 AP3

TOPLAM : 1 2/4 P.L. + 2 2/4 AP

Artan güç ve kullanışı :

2/4 AP1 (Araştırma)

TABLO: 7b

YAZ SÖMESTRİ

A Sınıfı	Plan 102 – …….. + 3/4 AP2 Plan 112 – 1/4 P + 1/4 AP3
B Sınıfı	Plan 202 – 2/4 P + 2/4 AP3 Plan 212 – 2/4 L + 1/4 AP3 Plan 222 – …… + 1/4 AP2

TOPLAM : 1 1/4 P.L. + 2 AP

Artan güç ve kullanışı :

1/4 P (Araştırma)

TABLO : 8

SEKİZ SENELİK GELİŞME VE ÖĞRETİM ÜYELERİ

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
T. Prof.	--	--	--	--	1	2	3	4
F. Prof.	2	4	3	2	2	1	--	--
T. Assoc. Prof.	--	--	1	2	2	3	2	2
F. Assoc. Prof.	--	--	--	--	--	--	--	--
T. Asst. Prof	3	3	2	1	2	2	4	4
F. Asst. Prof.	--	--	1	1	--	--	--	--
Assistant	--	--	--	2	2	2	2	4
Instructor	--	--	2	2	2	2	2	4
Research Fellow	2	3	3	3	3	4	4	4
Lecturer	1	--	--	1	1			
Trainee (or dood)	2	2	2	2	2	-	--	--

T - TÜRK

F - YABANCI

TABLO : 9

S E K İ Z S E N E L İ K G E L İ Ş M E ..... P L A N C I

NA M Z E T L E R İ

UNDER GRADUATE

GRADUATE

YIL	Bütün Un.Grad. Sınıflar	1 Sınıf	2 Sınıf	3 Sınıf	A Sınıf	B Sınıf	C Sınıf	Bütün Grad. Sınıflar	Bütün Sınıflar
I	8	8	--	--	6	12	--	18	26
II	18	10	8	--	5	6+9	12	32	50
III	30	12	10	8	5	5+10	15	35	65
IV	34	12	12	10	8+4	5+10	15	42	76
V	36	12	12	12	10+4	12+8	15	49	85
VI	36	12	12	12	12+3	14+6	20	55	91
VII	36	12	12	12	12+3	15+5	20	55	91
VIII	36	12	12	12	12+3	15+5	20	55	91

TABLO : 10

S E K İ Z Y I L L I K G E L İ Ş M E ..... Y A R D I M C I M Ü T E H A S S I S N A M Z E T L E R İ

YIL	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Toplam Mezun Sayısı	Toplam Mezun % 20 zayiatla
	--	8	10	15	20	20	20	20	113	91

TABLO : 11

S E K İ Z Y I L L I K G E L İ Ş M E ..... K U R S İ Y E R L E R

YIL	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Kurs Bitiren Toplam
	--	--	12	15	20	20	20	20	107

TABLO : 12

BÖLÜM VE ENSTİTÜNÜN ASGARİ YER İHTİYACI

ADET	TAKRİBİ SAHA	MAKSAT
1	--	10 talebelik stüdyo
1	--	6 talebelik stüdyo (genişçe bir serbest kısmı olacak)
1	-	12 talebelik stüdyo (genişçe bir serbest kısmı olacak)
1	10 m2	Başkan Odası
1	10 m2	Prof. Odası
1	12 m2	Ast. Profesörler Odası (iki kişi için)
1	12 m2	Ast. Profesörler Odası (iki kişi için)
1	7 m2	Sekreter Odası
1	15 m2	Araştırma Enstitüsü Bürosu
1	7 m2	Araştırma Enstitüsü Sekreter Odası
1	25 m2	Araştırma Enstitüsü Atölyesi

TABLO : 13

BÖLÜMÜN İLK ÖĞRETİM YILI BÜTÇESİ (PERSONEL)

ÜNVAN	ZAMAN	AYDA TL.	TOPLAM TL.	İZAHAT
Y. Prof.	Full-Time	--	--	Unesco tarafından
Y. Prof.	Full-Time	4.000 / 2.000*	28.000	Dış yardımla getirtilecek Müt. Yalnız gündelikler
V. Prof.	Full-Time	5.000	20.000	
Asst. Prof.	Full-Time	4.200	42.000	
Asst. Prof.	Full-Time	4.200	42.000	
Asst. Prof Y. Lecturer Secretary	Full-Time Part-Time Full-Time	4.200 2.000 1.800	42.000 20.000 21.600	Üniversite dışında yabancı müt.
TOPLAM			215.600	

* İlk iki ay 4.000, ondan sonra 2.000

TABLO : 14

BÖLÜMÜN İLK ÖĞRETİM YILI BÜTÇESİ (DİĞER CARi MASRAFLAR)

MASRAF MEVZUU	MASRAF MEVZUU	TL
1	Seyahat – Umumi	5.000
2	Seyahat – Ziyaretçi Prof. Geliş Gidiş	10.000
3	Haritalar – Hava Fotoğrafları	3.000
4	Talebe Çalışmaları için Kırtasiye – Malzeme	2.000
5	Umumi Kırtasiye	3.000
6	Foto, “slide” ve Benzeri	5.000
7	Katalog, Broşür, Rapor ve Benzeri	3.000
8	Sergi, konferans,seminer ve benzeri	3.000
TOPLAM		34.000

TABLO : 15

BÖLÜMÜN İLK ÖĞRETİM YILI BÜTÇESİ (DEMİRBAŞ ve TOPLAM)

MASRAF MEVZUU	MASRAF MEVZUU	TL
1	Kitap ve Neşriyat	15.000*
2	Tersim aletleri	10.000
3	Maket Aletleri	1.500
4	Daktilo Makinesi	1.500
5	Möble ve saire	20.000

	DEMİRBAŞ TOPLAMI OPERASYON TOPLAMI PERSONEL TOPLAMI	49.000 34.000 215.600
	UMUMİ TOPLAM	298.600

* Kitap ve diğer neşriyat masraflarının mühim bir kısmının başka membalardan temini mümkün olabilir.

TABLO : 16

ENSTİTÜTÜ NÜVESİNİN YILLIK BÜTÇESİ

	B Zaman	B Ayda TL.	TOPLAM TL.	İZAHAT
Direktör	Part-time	450	5.400	% 10 idari vazife ilavesi
Sekreter – Araştırmacı	Full-time	1.800	21.600	
Müşavir	Part-time	1.500	18.000	
MAAŞLAR TOPLAMI			45.000	
Kırtasiye, Neşriyat, Yolluk vs.			5.000	
TOPLAM *			50.000	

* Başlangıçta Möble için ayrıca 2.000 lira

23.05.1963 Tarihli Mütevelli Heyeti Toplantısında Görüşülmek Üzere Eğitim Komisyonu Tarafından Hazırlanarak Sn. Abdullah Kuran'a Gönderilen 20.05.1963 Tarihli Rapor

Eğitim Komisyonu Tarafından Hazırlanan Rapor

Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden mezun olacaklara verilecek ünvanlarla ilgili olarak 5.4.1963 gününde İhtisas Komitesinin ve 25.4.1963 gününde Mütevelli Heyetinin toplantılarına ait tutanaklar ve bu toplantılarda ileri sürülen düşünceler incelendi.

Toplantılar sırasında ortaya atılmış bulunan fikirlere ayrı ayrı temas etmek istiyoruz.

Evvela şehir plancılığının genel karakteri üzerinde bir nebze durmak faydalı olacaktır. Şehir plancılığını münhasıran bir ilim (science) veya bir sanat (art) olarak vasıflandırmak mümkün değildir. Şehir planlamasının en iyi tariflerinden biri bu mesleğin öncülerinden olan Thomas Adams tarafından şöylece verilmektedir. Adams'a göre şehir planlaması, konusu şehir, kasaba ve sair insan topluluklarının fiziki gelişmelerini, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını ahenkli olarak şekillendirmek ve tanzim etmek olan bir ilim, bir sanat ve bir hattı hareket politikasıdır.

Yine James Ford'a göre şehir planlaması, hem bir bilim ve hem de bir sanat kolu olup sürek olarak değişmekte olan şehirle ilgilenmektedir.

Şehir planlaması insanın çevresi üzerindeki ve çevrenin insan üzerindeki etkilerinin ve bu olayın nedenlerini araştırma yönü ile teorik bir bilim kolu olarak gözükmekte, buna karşılık planlama verilerinin sentezi işleminde tatbiki bir ilim karakteri taşımaktadır.

Mühendislik, yapı, sosyoloji, istatistik ve benzeri muhtelif bilim dallarından faydalanmak suretiyle ortaya koyduğu verilere, ve şehir yapısında değişmeleri zorlayan olaylara foram ve mekan, ve muayyen anlayışlara yöneltme, şehirliyi ve şehir hayatını geliştirme ise şehir planlamasının sanat tarafını teşkil etmektedir.

Şehir planlamasının bu durumda mimarlıkla olduğu kadar ekonomi, idari ve sosyal ilimler ve mühendislikle ilgili olduğu kolayca anlaşılabilir.

Şehir ve Bölge Planlama bölümünün Mimarlık Fakültesi yerine, mesela Mühendislik veya İdari İlimler Fakültelerine bağlı olması fikrinin belki buna istinaden ortaya atılmış olabileceğini tahmin ediyoruz. Ancak, bizim bildiğimize göre dünyadaki üniversitelerin hepsinde aralarındaki yakın ilgi ve işbirliği bakımından hiç olmazsa idari olarak mimarlık ile birlikte organize edilmektedir. Ayrıca, tedrisat programının incelenmesinden de derslerin, diğer konulardan daha fazla bir nispette mimarlık dersleri ile ilgili olduğu görülür. Ders programından birer kopya bir kere daha bu yazımıza eklenmiş bulunmaktadır.

Ancak gaye, şehir planlaması ile ilgili bütün konulardan bilgi sahibi komple bir eleman yetiştirmek olduğuna göre, bunun mimarlara ..... bir iki ders vermek suretiyle elde edilemeyeceği de meydandadır. İstenilen evsafta şehir plancısı yetiştirmeye matuf bir tutumda ise bu öğrencileri mimar olarak mezun ve böylece kabul etmek imkansız olur. Böyle bir komprimeye gitmek gayeden uzaklaşmak ve kendi kendimizi aldatmak olur. Ders programının tetkiki bu hususun kolaylıkla anlaşılması için kafidir.

Konu ile ilgili olarak sırası gelmişken, bölümden iki tip şehir plancısı mezun edileceği üzerinde durmakta yerinde olur.

Filhakika liseden sonra doğrudan doğruya bu kola intisab ederek Master derecesi ile mezun olacak bir şehir plancısı ile, diğer ilgili fakültelerden birini bitirdikten sonra buradan aynı

dereceyi alacaklar arasında muhakkak ki yetişme bakımından farklar olacaktır. Ama bu fark, bizim Üniversitemize mahsus bir hal değildir. Şehir planlamasında (Bachelor) ve Master programı olan yabancı üniversitelerde de aynı durum bahis konusu olmasına rağmen her iki yoldan yetişenlere aynı ünvanın (M.C.P.) verilmesinde tereddüt edilmemektedir. Yoksa, diğer fakültelerin birinden mesela, inşaat mühendisliği kolundan gelin bir öğrencinin iki sene zarfında (şehir design'nda) mimarlıktan yetişmiş veya şehrin ekonomik analizlerinde ekonomiden gelmiş bir plancı kadar muvaffak olması normal olarak beklenemez.

Bu farklara rağmen, bu şekilde iki ayrı yoldan plancı yetiştirilmesi, programın bir zaafı olmayıp hakikatte bir ihtiyacın neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Şöyle ki, şehir planlamasında her iki tip şehirciye de ayrı ayrı ihtiyaç bulunmaktadır.

Şehir planlaması kompleks ve çok yönlü oluşu yüzünden bir çok hallerde bir ekip çalışmasını icabettirmektedir. Bu ekip bilhassa ileri memleketlerde, zannedildiği gibi mimar, mühendis, ekonomist, hukukçu ve buna benzer meslek elemanlarından teşekkül eden bir ekip değil, ideal olarak bu mesleklerden yetişmiş şehir plancılarının meydana getirdiği bir topluluk olmaktadır. Bu bakımdan planlamanın muhtelif yönelirenden bilgi ve tecrübe sahibi ve fakat kendi sahalarında bilhassa derinliğine inmiş şehir plancılarına olan ihtiyaç meydandadır.

Bunun yanı sıra böyle bir ekibin başında koordinasyonun temini veya ekip çalışmasını icabettirmeyecek bir çok hallerle, bunun muhtelif sebeplerle teşkiline imkan bulunamayacağı durumlarda kendi başına gerekli çalışmaların yapılması veya yaptırılması için komple diyebileceğimiz çekirdekten yetişme şehir plancılarının lüzumu da inkar edilemez.

Şehir plancılarının yok denecek derecede az, ve şehirlerin mali imkanlarının çok hudutlu olduğu memleketimizin şartları göz önünde tutulacak olursa her iki tipte plancı yetiştirmenin zarureti açıkça görülebilir.

Bir planlama ekibi teşkil etmek lüksünü karşılayabilecek muayyen iki üç şehrimizin dışında, diğer topluluklarımızın daha genel ve komple şehir plancılarına tevdi edilmesi gerekmektedir.

Bu iki ayrı tip şehirciye verilecek unvan ve diplomalar üzerinde evvelce Fakültemizde de uzun boylu düşünülmüş ve tartışmalar yapılmıştır. Bu konuda bir gruba (M.C.P.) diploması verirken diğerine sertifika vermek umumiyetle uygun görülmemiştir.

Esasen üniversitemizde herhangi bir bilim kolunda sertifika verilmemektedir. Ayrıca her iki programı ihtiva eden yabancı üniversitelerde de her iki yoldan mezun olanlara aynı unvanın verildiğine evvelce işaret edilmiş bulunmaktadır.

Başka fakültelerden gelerek şehir plancılığında Master çalışmalarını ikmal edenlere, ilk mesleklerine göre, iktisatçı şehir plancısı, mühendis şehir plancısı gibi alışılmamış ve hiçbir yerde benzerine tesadüf edilmeyen unvanlar verilmesi kanaatimizce mahsurlu olacak ve psikolojik olarak bir ayırıma sebebiyet verecektir.

Bu hususta sene içinde üniversitemize gelerek birkaç konferans vermiş bulunan tanınmış İngiliz şehir plancısı Sir William Holword'la yapılan görüşmeler sırasında, bu plancıları istihdam edecek müesseselere de bir fikir vermek üzere diplomalara verilecek M.C.P. (Şehir Yüksek Plancısı) derecesinden sonra kerre içinde ilk meslek konusunun belirtilmesi ve mesela M.C.P. (Mimarlık), M.C.P. (İnşaat Mühendisliği), M.C.P. (İktisat) şeklinde dercedilmesi fikri üzerinde durulmuş bulunmaktadır ki bunun hem mezunun ilk ihtisas kolunu tevzik etmek, hem de esas unvan konusunda dünyanın diğer yerlerindeki teamüle ve

üniversitemizin bugünkü sistemine aykırı düşmemek yönünde kabule şayan bir teklif olabileceği kanısındayım.

Bunun kabulü halinde B.C.P. derecesinden sonra (M.C.P.) alacak şehir plancılarının unvanlarının yanına kerre içinde ilk derece yazılabileceği gibi, herhangi bir tavzihatta bulunmamak ta kabil olabilir. (B.C.P.) derecesi ile mezun olanlara (Şehir Plancısı), (M.C.P.) ile mezun olacaklara ise (Şehir Yüksek Plancısı) denilmesi teklifi, bizim mühendislik ve mimarlık mesleklerindeki unvanları bir paralellik tesisi isteğinden ileri gelmiştir. Bu arada şehirlerin büyüklüğü ile ilgili intibaını vermemek için Yüksek Şehir Plancısı yerine (Şehir Yüksek Plancısı) unvanının teklif edilmiş olduğunu burada bilhassa tevzik etmek isteriz.

(B.C.P.) ile (M.C.P.) dereceleri arasında belirli bir fark olduğuna ve diplomalarda da bu farkın herhangi bir şekilde ifadesi gerektiğine göre, bunu açıklamak şartıyla (Şehir Plancısı) ve (Şehir Yüksek Plancısı)ndan daha iyi ve (Yüksek) kelimesini ihtiva etmeyen terimlerin bulunmasını biz de memnuniyetle karşılardık. Ancak, memleketimizde mühendis ve mimarlar için bu şekilde unvanlar kullanıldığını göz önünde tutarak, aynı fakültenin iki ayrı bölümünden mezun olacak ve genel olarak (teknik eleman) statüsü içine girecek mezunlarımız arasında bir farklılık yaratılmaması isteği güderek her şeye rağmen bu unvanların şimdilik zaruri olduğunu düşünmekteyiz. Mimarlık ve mühendislik kollarından (Yüksek)i ihtiva etmeyen yeni bir unvan sistemi uygulandığı zaman -ki bu konuda bazı teşebbüs ve çalışmalar olduğunu işitiyoruz- aynı sistemin şehir plancıları için de ele alınabileceği tabiidir.

Diğer fakültelerde dört senelik tahsil yapmış olanlar için Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün bir titr kaynağı olabileceği ve bu fakültelerden zorla mezun olmuş olanların bölüme kabulü halinde genel seviyenin düşeceği endişesine gelince, bu hususta her şeyden evvel bölüme yeni üniversite yönetmeliğine göre öğrenci kabul edildiğini belirtmek isterim.

Bölümün master programına halen 2.5 ve daha yüksek ortalama ile mezun olmuş kimseler kabul edilebilmekte ve bunun karşılığı diğer üniversitelerden gelenler için de aranmaktadır. Bu ise oldukça ağır bir şart olduğundan birçok müracaatlar bu yüzden daha başlangıçta reddedilmektedir ve bir nevi eliminasyon yapılmaktadır. Kaldı ki bunun dışında ayrıca bu şartı yerine getirenler arasında bir interview yapılmakta ve bölüme bunda muvaffak görülenler kabul edilmektedir.

Diğer cihetten bu şekilde gelenler için iki yıllık tahsil mutlak bir süre ifade etmemektedir. Nitekim geçen yıl bölüme kabul edilmiş talebeler arasından yalnız Mimarlık Bölümünü bitirmiş olan bir tanesinin bu yıl mezun olma ihtimali mevcut olup, diğer ikisinin üçüncü yıla kaldıkları görülmüştür. Bu bakımdan coğrafya, hukuk, sosyoloji, mühendislik, mimarlık ve benzeri kollardan gelen öğrencilerin mutlak olarak iki yıl sonunda diploma almaları bahis mevzuu olamaz. Bu arada bazı kollardan gelenlerin diğerlerinden daha fazla ders almak ve bu yüzden bazı hallerde iki seneden daha uzun bir sürede mezun olmak durumuna düşebildikleri de görülmektedir.

Memleketin şehir plancılarına olan ihtiyacı üzerinde uzun boylu durmak istemiyoruz. Bu husus evvelce de müteaddit vesilelerle açıklanmış ve memnuniyetle müşahede ettiğimize göre genel kalkınma planı çerçevesi içine de alınmış bulunmaktadır.

Bu konuda 1960 senesinde yalnız İmar ve İskan Bakanlığınca 1968 yılı için tespit edilen asgari şehir plancısı ihtiyacının 172 olduğunu, halen memleketimizde bulunan şehir plancısı adedinin beşin altında bulunduğunu ve bunlardan ikisinin bahis konusu bölümde vazifeli olduklarını belirtmekle iktifa edeceğiz

Mimarlık Fakültesine Bağlı
Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün Vereceği Unvanlarla İlgili Olarak Hazırlanan 05.04.1963 Tarihli Komite Raporu

5.4.1963

Mimarlık Fakültesine bağlı
Şehir ve Bölge Planlama Bölünün Vereceği

Unvanlarla İlgili Komite Raporu

Konu ile ilgili olarak 8.3.1963 tarihinde yapılan ve Prof. Fehmi Yavuz, Doç. Orhan Alsaç, Yard. Prog. Abdullah Kuran ve Yard.Prof. Rauf Beyru'dan müteşekkil Komite toplantısında varılan neticeler bir raporla değerlendirilmiş, ancak bir de Mütevelli Heyeti Üyesi Prof. Mustafa Santur Bey'in fikrinin alınması uygun görülmüştü.

Mütevelli Heyetinin 4.4.1963 tarihli toplantısında varılan usul kararı gereğince, 5.4l1963 Cuma günü saat 10.30'da toplanan Komitemiz, konuyu tekrar müzakere etmiş ve Doç. Orhan Alsaç'tan gerekli izahatı almıştır.

Müzakere neticesinde, ekli ilk Komisyon raporunun tasvibi ile, Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlaması Bölümünden 4 sene sonunda mezun olacaklara (Şehir Plancısı) "Bachelor of City Planning), ve 6 sene sonunda mezun olacaklara (Yüksek Şehir Plancısı) "Master of City Planning) unvanları verilmesinin kabulüne karar verilmiştir.

EK: İlk Ön-Komite Raporu

Prof. Mustafa Santur Doç. Orhan Alsaç Prof. Fehmi Yavuz

“Bachelor of City Planning” konusunda yapılan Komite Toplantısı
Zabıt Raporu
5.4.1963

Doç. Orhan Alsaç’ın 8.3.1963 günü yapılan toplantıya ait protokolü okumasından ve Prof. Mustafa Santur’a gerekli izahatı vermesinden sonra, mevzu hakkında Prof. Mustafa Santur tarafından aşağıdaki temenni ve görüşler belirtildi:

Prof. Mustafa Santur:
1 – “Mezunların, Şehircilik sahasında iş bulamamaları halinde ortada kalmamaları için Mimarlık sahasına rüku edebilmelerini temin edecek bir tedbir almak yerinde olur. Bu bakımdan da Şehir Planlaması derslerinin Mimarlık Fakültesinde (option) olarak verilmesi uygun olur”

(Cevaben Prof. Fehmi Yavuz Mimarlığa ağırlık verildiği takdirde Şehir Plancısı yetiştirilmesinde gayemizden ayrılmış olacağımızı, zira Şehir Plancısı ile Mimarın bugün kardeş olmaktan çıktığını belirterek, 4 sene sonunda bu sahada yetişenlere has bir unvan verilmesinin, mesleğin selameti bakımından gerekli olduğunu belirtti.)

2 – “Bu bölüm niçin Mimarlık Fakültesine bağlıdır? Dersler Mimari Fakültesindekilerle olduğu kadar İdari İlimler Fakültesi ile de ilgili bulunduğuna göre, bu bölüm o fakülteye de bağlanabilirdi”

(Bu noktada Doç. Orhan Alsaç, İdari İlimler Fakültesindeki derslerden ziyade Mimarlık Fakültesi derslerine daha yakın olması dolayısıyla ve ilerde Mimarlarla kolayca çalışıp anlaşmasına yardım edecek hususları öğrenmenin lüzumlu olduğu düşüncesiyle bu bölümün Mimarlık Fakültesine bağlı olmasının yerinde olduğunu izah etti.)

3 – “Yeni bir bölüm yerine, temel bilgileri almış olanları “Şehircilik” kursları vermek daha doğru olur, fikrindeyim, ve bu hususları sadece şahsi tereddüt ve düşüncelerim olarak belirtiyorum. Bu sahada henüz pek çok sayıda elemana ihtiyaç yok ise, bu yola gidilmesi daha yerinde olur. Hem Mimarı, hem İdari İlimler Fakültelerinden mezun olacaklara bir kurs halinde Şehircilik bilgisi verilirse, bu iki fakülteden gelenler bu sahaya en ziyade yakın fakültelerde temel bilgileri almış olduklarından, teksifi bir program tatbik edilebilir ve 2 senelik bir öğretim kafi gelir. Böylece, elemanları daha kısa zamanda yetiştirmiş oluruz. Mali külfet de ona göre azalmış olur.”

(Cevaben, Prof. Fehmi Yavuz memleketin her tarafında Şehir Plancılarına büyük ihtiyaç olduğunu, birkaç şehirde açılmış olan araştırma enstitülerinde, elemansızlık yüzünden, boş kadroların beklemekte olduğunu veya bu sahada iyice bilgisi olmayanlarla doldurulmaya çalışıldığını; bu Üniversitede ilk olarak açılması mutasavver bir bölüm olduğu ve memleketin, kendi içinde Şehirciler yetiştirmesine çok büyük ihtiyacı olduğunu C.Abrams’ın raporunda, daha kuruluş yıllarında belirtildiği halde, bölümü zaten geç açtığımızı, bu defa da mezunlara verilecek derece ve unvanları tespit edemediğimiz için uzun zamandır bu konunun muallakta kaldığını, her yeni sahada olduğu gibi bunda da bir miktar risk payı olduğunu,

fakat katlanmamız icap ettiğini söyledi. Doç. Orhan Alsaç Mimar ve Mühendisler için de ilk zamanlarda bu gibi tehlikelerin olduğunu belirtti.)

4 – "Memleketin şehircilere olan ihtiyacı, yeni talep kesin olarak tespit edilmişse mesele yok."

(Cevaben Doç. Orhan Alsaç memleketin, Şehir Planlaması sahasında, Mühendis ve Mimarlara nispetle birkaç misli ihtiyaç olduğunu, Beş Yıllık Planda tespit edilmiş olduğunu, bu grubun Beş Yıllık Planda "Teknik Eleman" adı altında bahis konusu edildiğini belirtti.)

5 – "Şu ricada bulunabilir miyim? Metodun ve sistemin doğru olduğu muhakkak. Fakat Devlet Planlama Teşkilatı ve İmar İskan Bakanlığı ile sıkı bir temas yapılabilir; programın tespiti ve talebi miktarı araştırılabilir, ihtiyaç tam olarak tespit edilir ve bir ayarlama yapılabilir."

(Neticede, Prof. Mustafa Santur'un 5. maddede zikrettiği hususun aydınlatılması ve alınacak bilgilerin konu ile birlikte Mütevelli Heyetine götürülmesi kaydı ile 8.3.1963 tarihinde yapılan toplantıya ait Protokol ve unvanlarla ilgili olarak varılan sonuç Komitece tasvip ve kabul edildi.)

Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden Mezun Olanlara Verilecek Derece ve Unvanlara İlişkin Olarak Mütevelli Heyetinin 25.04.1963 Tarihli Toplantısı Zabıt Tutanağı

Toplantı: 67

25.4.1963 Mütevelli Heyeti Toplantısı

M.H.67/429

"Bachelor of City Planning" konusu:

Üniversitemiz Mimarlık Fakültesine bağlı Şehir ve Bölge Planlama bölümünden mezun olanlara verilecek derece ve unvanlar üzerinde İhtisas Komitesinin yaptığı toplantıya ait zabıt raporu Heyete takdim edildi. Üyeden Prof. Fehmi Yavuz'un izahatı dinlenildi. Konu tekrar müzakere edildi ve üyeler tarafından çeşitli görüş ve endişeler ileri sürüldü.

Bu hususların ehemmiyeti muvacehesinde, bu toplantıya ait Zabıt raporunun mütevelli Heyeti Üyeleri ve özellikle ilgili Komite üyelerine tevzii ve komitenin tekrar bir toplantı yapması uygun görüldü, konu gelecek Mütevelli Heyeti toplantısı gündemine 1. madde olarak alınıp, muhakkak neticeye bağlanması gerektiği not edildi.

		(Bulunmadı)
Mersinli, Orhan (Başkan)	Alpan, Sadrettin Doç.DR	Eczacıbaşı, ... Dr.
(Bulunmadı)		
Koper, Daniş Y.Mün.	Santur, Mustafa Prof.	Talas, Cahit Prof.Dr.
Yavuz, Fehmi Prof.	Yazıcı, Bülent	

25.4.1963 Mütevelli Heyeti Toplantısından "Bachelor of City Planning" konusunda yapılan müzakereye ait Zabıt Tutanağı

(Üyeden Prof. Fehmi Yavuz daha evvel yapılan komite çalışmaları ait izahat verdi, ve Mütevelli Heyeti komite toplantısı neticesinde, bu Bölümün esasın teşekkül etmiş olduğu, sadece ne ünvan verileceği hususunun muallakta kaldığı göz önüne alınarak, 4 sene sonunda mezun olacaklara "Bachelor of City Planning" (Şehir Plancısı) ve bundan sonraki iki senelik ihtisas çalışması sonunda da "Master of City Planning" (Yüksek Şehir Plancısı) unvanlarının verilmesinin teklif edildiğini belirterek bu Üniversite Şehir ve Bölge Planlaması ve Mimarlık fakültesi olarak kurulduğu halde, fiiliyatta Şehir cilik Bölümünün en son açıldığını, bu defada mezunlara verilecek unvan üzerinde gecikme olduğunu; memleketin şehirciye büyük ihtiyacı bulunduğunu ve bu ihtiyacın Beş Yıllık Planda tespit edildiğini söyledi.
Bundan sonra söz alan Üyeler aşağıdaki görüş ve endişeleri belirttiler.)

1 – Başkan Orhan Mersinli

"İlk 4 senelik tahsilini bu bölümde yapması, bilahare 2 senelik Master çalışması sonunda "Master of City Planning" Yüksek Şehir Plancısı unvanını alması uygundur. Fakat yapılan teklifte, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Hukuk, Mühendislik gibi diğer fakültelerde 4 senelik tahsilini yapmış olanların da, bu bölümde iki senelik Master çalışması yaparak Yüksek Şehir Plancısı unvanını alacakları belirtiliyor. Zannımca, bu husus üzerinde durmak lazım. İyi niyetlerle açılmış olan bu bölüm, ilerde, diğer fakültelerden zorla mezun olmuş olanlar için bir titr kaynağı olarak dejenere bir duruma gelmesin. Endişem budur."

2 - Doç. Dr. Sadrettin Alpan

"(Graduate) çalışma yapacak olanlar, diğer fakülteler mezunları da olabilir, demekle biz, yeni bir çığır açmış bulunuyoruz. Şehirlerin planlanmasında mimarlardan faydalanılacağı akla geldiğine göre, mezunlara Mimar sıfatı verelim, yalnız diplomasına parantez içinde (Şehir Plancısı) – Yalnız şehir planlamasına iştirak ederler, proje yapamazlar" diye bir not koyalım.

Prensip olarak, (Yüksek) sıfatının kullanılmaması üzerinde durmak istiyorum. Yalnız "Şehir Plancısı – Bachelor of City Planning" unvanını verelim ve bunu, mimarlara ilave dersler vererek yapalım.

Netice olarak teklifim şu olacaktır: Şehir Plancısı ve Yüksek Şehir Plancısı diye iki seviye koymayalım. Bundan, köyleri planlama ve şehirleri planlama da anlaşılabilir. (Yüksek) sıfatını mümkünse kaldıralım, mühendislikte olduğu gibi seviye farkı yaratmayalım, bütün mezunlara 4 sene sonunda "Bachelor of City Planning" (Şehir

Plancısı) derece ve unvanını verelim, mezunlar aslında mimar olur, şehir plancılığını da bir ihtisas kolu olarak kazanmış olurlar, yani (Town Planner) dan daha yüksek unvan vermeyelim.

3 - Prof. Fehmi Yavuz

"Hepsine birden Şehir Plancısı dersek, bir takım zorluklar çıkacaktır. Üniversitenin sistemine uymak zarureti karşısında iki seviyeli öğretime gidildi.

Sadrettin Bey'in teklifine vereceğim cevap da şu olacaktır: Önceleri gelenek olarak mimarların şehirci olabilecekleri kabul edilmişti. Fakat sonraları bu görüş değişmiş ve diğer fakülteler mezunlarının da bu sahada yetişebilecekleri anlaşılmıştır. Şehir Plancılığı bir ekip çalışmasıdır ve bugün artık mimarlığın kardeşi olmaktan çıkmıştır.

Piyasasına gelince: Piyasası vardı, ihtiyaç büyüktür ve bu ihtiyaç Devlet Planlama Teşkilatının Beş Yıllık Kalkınma Planında tespit edilmiştir. Mr. Rodwin'in raporunda da bu ihtiyaç belirtildiği gibi, Charles Abram da "Siz, kendi memleketinizde Şehirciler yetiştirmelisiniz" demiştir. Boş kadrolar elemansızlıktan beklemektedir.

(Yüksek) sıfatına gelince. Bu husus Devlet baremi ile, verilecek ücretle ve Üniversitenin ikili tedrisat sistemi ile ilgilidir.

Diplomalara Sadrettin Bey'in teklif üzerine not koymaya gelince; Bu, bana tabii görünmüyor. Bu elemanlara en kısa zamanda büyük ihtiyaç vardır, departman açılmıştır, Under graduate tedrisata devam eden talebeleri mevcuttur ve artık bu konuyu bir neticeye bağlamak lazımdır. Saha ve unvan henüz memlekette yerleşmediği için bir takım ihtilaflar beliriyor. Her yeni saha için bir risk payını kabul etmemiz lazımdır. Mezunlarımız birer Şehirci olarak çıktıkça ve ihtiyacı karşıladıkça, bu gayretlerimizin mükafatını göreceğiz"

4 - Prof. Mustafa Santur

"Komite toplantısında, mimarlara munzam bir tedrisat vermekle Şehir Plancısı yetiştirilmesi fikrini ortaya attım. Nasıl ki, dünyanın hiçbir yerinde Atom Enerjisi sahasında 1. sınıftan itibaren eleman yetiştirilmiyor. Buna en yakın saha olan Elektrik Mühendisliği sahasında yetişmiş olanlar ilave tedrisat görüyorlar. Burada da aynı şey yapılabilirdi. Fakat, bu bölümde okumakta olan talebeler bulunduğu göz önüne alınarak, sistemin değiştirilmemesi cihetine gidilmesi gerektiği neticesine varıldı.."

5 - Başkan Orhan Mersinli

"Mühendislik ve Mimarlıkta olduğu kadar Şehircilik sahasında da (Yüksek) sıfatının kaldırılmasına taraftarım. Herhangi bir fakültede 4 senelik (Under graduate) tahsilini yapmış olanlar da 2 senelik (Graduate) çalışmaya girebildiklerine göre, bu durumda ilk dört senelik kısmı kurmakla pek gerekli bir iş yapmıyoruz demektir. Bence, Under graduate kısmı kaldıralım, diğer fakültelerden gelenlere 2 senelik Graduate tahsili verelim. Böyle yapılsa, bunun aleyhte ne gibi zararları olabilir? Amerikan sisteminde de ille önce 4, sonra iki senelik tahsil diye bir şart yoktur. Bunun tersi de olabilir. Gayemiz şu olmalıdır: Mezunlar hayata atıldığı zaman aradığı imkanları bulamazsa, tekrar mimarlığa dönebilsin. Bu bölümün açılmasını kabul ederken bu işi hüsnüniyetle yaptığımızdan emindik, fakat bazen iyi niyetlerle yapılan işler, üzerinde daha ince düşünüldüğü zaman değiştirilebilir. Teklifim: Bu bölümde (Under graduate)

seviyede öğretimi kaldıralım: 4 senelik devreyi –halen talebesi bulunduğu için- diğer ilgili fakültelere masedelim; diğer fakültelerden gelenlere 2 senelik (Graduate) seviyede M.C.P. tahsil verelim. Mesela İktisat Fakültesinden gelenlere "İktisatçı Şehir Plancısı", Mühendislikten gelenlere "Mühendis Şehir Plancısı" ilah, diyelim."

6 - Rektör Kemal Kurdaş

"(Under graduate) tedrisata başladık, değiştiremeyiz. Okumakta olan çocukları handikap edemeyiz. Hepsine "Master of City Planning" derecesini vermek demek. (Under graduate) kısmı kapamak olur. Ben, buna taraftar değilim. Bu kısmı kaparsak, kökten adam yetiştiremeyeceğiz demektir. Diğer fakültelerden gelecekleri sonradan ve sathi olarak yetiştirmiş olacağız. Bir Şehir Plancısı, Mimarlığın temel derslerini almış olmakla beraber, aynı zamanda bir ekonomisttir, bir sosyologdur, ilah...

(Yüksek) sıfatının kaldırılmasına gelince, bu sıfatı memleketimizde ve bu Üniversitede yalnız Mimarlar ve Mühendisler için kullanmaktayız. Nasıl ki Fizik bölümünden mezun olanlara "Fizikçi" – "Yüksek Fizikçi! Demiyorsak, burada da unvandan hiç bahsetmeyelim. Diplomasına, "Şehir Plancılığından Yüksek Lisans Derecesi –veya- Lisans derecesi almıştır" diyelim, halk sonra bir titr koyarsa koysun.

Bence, (Under graduate) kısmının kaldırılıp kaldırılmaması meselesini birkaç ay sonra tetkik edelim.

7 - Prof. Fehmi Yavuz

"Bence, biz Mütevelli Heyeti olarak unvanı tespit edelim. Bu hususta halka rehber olalım.

4 senelik (Under graduate) tahsilinin lüzumuna kaniim. Çocukları daha temelden bu Üniversitede yoğurmak lazım.

Usul bakımından teklifim şu: Bu noktaları ilgili arkadaşlara sormak ve fikirlerini almak üzere, konunun talikini rica ediyorum.

8 - Doç. Dr. Sadrettin Alpan

"Daha evvel yaptığım teklife paralel olarak bir şık daha var: Diğer fakültelerden geleceklere "Master of City Planning" nosyonu verilecekse bu şahıslar 2 senelik kursa tabi tutulurlar ve İngiltere'deki (Imperial College) de olduğu gibi kendilerine bir Sertifika verilir ve "Certificate of M.E.T.U. on Town Planning" denir. Bu sahada Doktora çalışması yapmak isteyenlere de imkan verilir ve bunlar daha geniş ihtisas çalışmaları yaparlar.

İlk 4 senelik (Under graduate) tahsili kaldırmayacaksak, o takdirde, burada çekirdekten yetişmiş olanlara ön vermek için yalnız onlara diploma verelim. Bu suretle mübayenet ortadan kalkar."

9 - Prof. Mustafa Santur

"Burada ihtiyacı karşılayacak bir mekanizma mevcut. Master of City Planning unvanını kazanmış olanlara ihtiyaç var. O halde, halen ikinci senesini okuyan talebelerimiz bulunduğuna göre 4 senelik devrede daha teksifi bir öğretim yaparak, 2

sene sonunda Master of City Planning unvanına hak kazanmış elemanlar yetiştirebiliriz. Bu suretle 4 sene sonunda "Master of City Planning" derecesi verilmesi yoluna gidilmiş olur. (Under graduate) kısmının ipkası veya kaldırılması hususuna ise, ancak bu alt seviyede elemanlara memleketin ihtiyacı olup olmadığının tetkiki neticesinde karar verilebilir.

Diğer taraftan, Üniversitenin seviyesinin yüksek tutmak bakımından, ancak muayyen bir seviyenin üstünde olanlar Master derecesini alabilirler diyoruz. Burada ise, henüz tecrübesi ve ananesi yerleşmemiş bir bölüm mevcut. Mesela, evvelce Meteoroloji sahasında elemana çok ihtiyaç var, denildi, sonra mezunlar perişan bir duruma geldiler. Aynı durum bu bölüm için de olacaksa hiç geliştirmemek daha hayırlı olur"

10 - Bülent Yazıcı

"Bütün tereddüdüm, diğer fakültelerden geleceklere (Graduate) tahsil verilmesinden çıktığı anlaşılıyor. Bu bölümün kaderini (Business Administration)a benzetiyorum. Evvela şu suale cevap verebilmemiz lazımdır: Şehir ve Bölge Planlaması, bir (art) mıdır, yoksa bir (science) mıdır?

- (Art) ise, bilgiler başından itibaren edinilmelidir,
- (Science) ise elemanların başlangıçta muayyen bir seviyede olmaları lazımdır. Fakat yine de iki sene içinde bu sahada gerekli nosyonu vermemize imkan yoktur.

Sadrettin Bey'in, diğer fakültelerden geleceklere iki senelik öğretim sonunda Sertifika; ve ancak temelden itibaren okuyanlara Diploma verilmesi teklifi çok yerinde. Bu takdirde de, bu Bölümü bir (Art) olarak kabul ediyoruz.

Bu işin talihsiz tarafı, açılmış bir bölümün münakaşasının bilahare yapılmasında."

11 - Prof. Mustafa Santur

"Usul bakımından, bütün bu görüşlerimizin ilgili arkadaşlara intikal ettirilmesi, onların tekrar bir toplantı yaparak bu mevzuu olgunlaştırmaları ve gelecek toplantıya getirmelere uygun olacak. O takdirde de, esasen fazla uzamış olan bu mevzuu hemen bir neticeye bağlamamız gereklidir."

(Müzakere neticesinde, bu konuya ait zabit raporunun Sekreterlik Bürosunca hazırlanarak, Mütevelli Heyeti Üyeleri ve ilgililere tevzii ve Komitenin, gelecek Mütevelli Heyeti toplantısından evvel mevzuu olgunlaştırmalarının teminini; konunun gelecek toplantı gündemine 1. madde olarak alınıp neticeye bağlanması karar altına alındı.

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 1963-1964 Eğitim-Öğretim Yılı Lisans ve Yüksek Lisans Programları

DEPARTMENT OF CITY AND REGIONAL PLANNING

General Information.

The city planner must have a basic interest in the various components of his subject matter and the process of coordinating them into workable relationships within a given physical space. He must be imaginative in applying his interdisciplinary approach. He must enjoy the challenge of doing jobs which in all probability have not been done before or in which there is very little earlier experience to guide him. Also anenterst in and ability for practical problem – solving is important.

Therefore, the training of a city planner must provide him with enough general understanding of economics sociology, architecture, civil engineering, law, public administratin, statistics, and other disciplines. Thus he will be able to work with specialists in these fields and to see how each of these fields is relevant to the problems with which he deals. Skills in presenting information, both verbally and graphically are also necessary.

Requirement for Degrees.

The curriculum of the Department of the City and Regional Planning offers a six year program leading at the end of the 4th year to a B.C.P. (Şehir Plancısı) and the 6th year an M.C.P. (Şehir Yüksek Plancısı) degree. The graduate program is also open to all candidates who are holders of University degrees from various related disiplines such as architecture, civil engineering, economics, sociology, public administration, statistics, geography, etc. For those who do not hold the degree of B.C.P. or its equivalent the gradute program will be especially arranged after consultation with the Chairman of the Department.

DEPARTMENT OF CITY AND REGIONAL PLANNING
UNDERGRADUATE CURRICULUM 1963-64

FIRST YEAR

Full Year Covering 1st and 2nd Semesters.

Planning					
Plan	121	Introduction to City Planning	(3-0-3)	6	
					6
General					
Arch	101	Techniques and Fundamentals of Design	(0-18-0)	18	
Eng	101	English	(5-0-5)	10	
Math	121	Mathematics	(5-0-5)	10	
Soc	101	Introduction to Sociology and Anthropology	(3-0-6)	9	

					47
					53

Summer Term

Plan	171	Summer practice in Surveying and Mapping	(8 weeks)	

SECOND YEAR

3rd Semester

Planning

Plan	201	Principles and techniques of Architectural Design	(2-4-0)	6	
Plan	211	Physical Environment	(2-10-0)	12	
					18

General

Econ	101	Introduction to Economics	(3-0-6)	9	
Soc	201	Urban Sociology	(3-0-6)	9	
Hist	201	History of Civilization)	(3-0-3)	6	
					24
Elective			(3-0-3)	6	
					6
					48

4th Semester.

Planning

Plan	202	Principles and Techniques of Architectural Design	(2-4-0)	6	
Plan	212	Physical Environment	(2-10-0)	12	
					18

General

Econ	102	Introduction to Economics	(3-0-6)	9	
Soc	202	Descriptive Sociology of Turkey and the Middle East	(2-0-4)	6	
Hist	202	History of Civilization	(3-0-3)	6	
					21
Elective			(3-0-3)	6	
					6
					45

Summer Term

Plan	271	Summer Experience in a City Planning Office	(8 weeks)	

THIRD YEAR

5rd Semester

Planning

Plan	301	Principles and techniques of Landscape Design	(0-15-0)	15	
Plan	321	History of Urbanization and Planning	(3-0-3)	6	
Plan	331	The City	(3-0-3)	6	
Plan	361	Transportation and Communications	(2-4-2)	8	
					35
General					
Econ/ Stat	215	Statistical Analysis	(3-2-4)	9	
Arch	321	History of Art and Architecture	(3-0-3)	6	
					15
					50

6th Semester.

Planning					
Plan	302	Principles and Techniques of Landscape Design	(0-15-0)	15	
Plan	322	History of Urbanization and Planning	(3-0-3)	6	
Plan	332	The City	(3-0-3)	6	
Plan	362	Community Services	(2-4-2)	8	
					35
General					
Econ/ Stat	216	Statistical Analysis	(3-2-4)	9	
Arch	322	History of Art and Architecture	(3-0-3)	6	
					15
					50

FOURTH YEAR

7rd Semester

Planning					
Plan	401	Principles and techniques of Planning Design	(0-18-0)	18	
Plan	421	History of Urbanization and Planning	(3-0-3)	6	
					24
General					
Adm	201	Elements of Government	(3-0-3)	6	
Arch	421	History of Art and Architecture History of Turkish Revolution	(3-0-3)	6	
					12
Elective			(3-0-3)	6	
					6
					42

8th Semester

Planning					
Plan	402	Principles and Techniques of Planning Design	(0-18-0)	18	
Plan	422	History of Urbanization and Planning	(3-0-3)	6	
					24
General					
Adm	208	Turkish Government	(3-0-3)	6	
Arch	422	History of Art and Architecture	(3-0-3)	6	
					12
Elective			(3-0-3)	6	
					6
					42

DEPARTMENT OF CITY AND REGIONAL PLANNING
GRADUATE CURRICULUM 1963-63

1st Semester					
Planning					
Plan	501	Planning Research and Design	(0-18-0)	18	
Plan	511	Advanced Techniques of Urban Planning	(2-2-4)	8	
Plan	541	Seminar on Regional Geography	(3-0-3)	6	
Plan	541 a	Seminar on Rural Planning	(3-0-3)	6	
					38
General					
Elective			(3-0-3)	6	
Elective			(3-0-3)	6	
					12
					50

2th Semester					
Planning					
Plan	502	Planning Research and Design	(0-18-0)	18	
Plan	512	Advanced Techniques of Urban Planning	(2-2-4)	8	
Plan	542	Seminar on Resource Conservation and Development	(3-0-3)	6	
					32
General					
Elective			(3-0-3)	6	
Elective			(3-0-3)	6	
					12
					44

Summer Term					
Plan	571	Summer Experience in a City Planning Office	(8 weeks)		

3st Semester

Planning					
Plan	601	Planning Research and Design	(0-18-0)	18	
Plan	631	Seminar on Urban Renewal and Housing	(3-3-3)	9	
Plan	641	Seminar on Regional Planning	(3-0-3)	6	
Plan	651	Planning Legislation and Administration	(3-0-3)	6	
					39
General					
Elective			(3-0-3)	6	
Elective			(3-0-3)	6	
					12
					51

4th Semester

Planning					
Plan	605	Thesis	(0-36-0)	36	
Plan	632	Seminar on Urban Design	(3-0-3)	6	
					42

DEPARTMENT OF CITY AND REGIONAL PLANNING
DESCRIPTION OF COURSES REQUIRED FOR THE B.C.P. DEGREE
(ŞEHİR PLANCISI)

Plan 121	Introduction to City Planning 1. The nature of urban areas: functions of the city, land use relationships, problems of growth and development, visible trends. 2. Orientation to urban planning: elements of the plan the planning process; role of the planners, historical background to urban planning.	(3-0-3)	6
Plan 201-202	Principles and Techniques of Architectural Design To develop in the student the understanding of architectural principles and values through lectures and studio wor.	(2-0-4)	6
Plan 211-212	Physical Environment An outline of geography, geology, physical structure and natural conditions ecology, relation of man to environment. The influence of natural elements on land use, population, agriculture, industry power development and transportation in planning. The action of natural forces in building the geographical structure	(2-10-0)	12
Plan	Principles and Techniques of Landscape Design	(0-15-0)	15

301-302	Basic environmental problems related to urban betting and to sit eplanning to develop an understanding of the creative expression and the aspects of color, light and shade, shape, size, texture and seasonal changes and space concepts in area design Prerequisite for Plan 302, Plan 301		
Plan 321-322 421-422	History of Urbanization and Planning Developing in the student an understanding of characteristics of past and contemporary cities and the history and theories about urban planning	(3-0-3)	6
Plan 331-332	The City It's function, its social, economic and physical structure. The technological, economic and social aspects of urban growth and structure. Problems of housing and use. Prerequisite for Plan 332, Plan 331	(3-0-3)	6
Plan 361-362	Transportation and Communications Location, design and principles of transportation and communication systems.	(2-4-2)	8
Plan 401-402	Principles and Techniques of Planning Design Basic design problems related to individual elements of a comprehensive community planning program, to develop an understanding of the principles, standards and studies involved in designing those elements	(0-18-0)	18

DEPARTMENT OF CITY AND REGIONAL PLANNING
DESCRIPTION OF COURSES REQUIRED FOR THE M.C.P. DEGREE
(ŞEHİR YÜKSEK PLANCISI)

Plan 501-502-601	Planning Research and Design Providing an opportunity for the students to apply the theory and techniques learned in other courses to real problems and experience in working cooperatively in "team" of planners. Student treatment of the problems assigned will include research into subjects relevant to the problems and their solutions, study of alternative solutions, proposals, design, and study of means for realizing planning objectives	(0-18-0)	18
Plan 511-512	Advanced Tachniques of Urban Planning More advanced and comprehansive treatment of the subject introduced in Plan 401. Prerequisite for Plan 512, Plan 511	(2-2-4)	8
Plan 541	Seminar on Regional Geography Geographical elements of the regional structure, and the profile of the region. The effect of topographical conditions, transportation routes, resources and soil conditions on regional development.	(3-0-3)	6
Plan 541 a	Seminar in Rural Planning An analysis of the technological, social and economic factors which underly the ecology of and the planning for rural areas.	(3-0-3)	6
Plan 542	Seminar on Resource Conservation and Development Land resource requirements and development, society's interest in resource conservation overcoming obstacles to conservation. Public measures for conservation	(3-0-3)	6
Plan 631	Seminar on Urban Renewal and Housing Studying methods of evaluating housing needs and aims of housing policy, technological, economic, legislative, and design considerations, housing conditions and needs in Middle Eastern countries, housing problems and alternative approaches to solutions	(3-3-3)	9

Plan 632	Seminar in Urban Design	(2-4-3-)	9
	Elements of form in cities; buildings, space and environmental design, analysis of historical examples and contemporary solutions, scale, function, individuality.		
Plan 641	Seminar on Regional Planning	(3-0-3)	6
	A regional approach to economic development, factors determining a region rural-urban relationships, experiences in Turkey and elsewhere		
Plan 651	Planning Legislation and Administration	(3-0-3)	6
	Goals and policies for physical planning, legal basis and organization; planning process in governmet, regulatory functions of planning bodies, tools for implementation of plans		
Plan 605	City Planning Thesis	(0-36-0)	36
	Admission to the thesis work is given only upon the written permission of the Chairman of the Department of City and Regiional Planning		

O. D. T. Ü. MİMARLIK FAKÜLTESİ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

Haziran 15, 1964

ŞEHİR PLANCILIĞI EĞİTİMİ

Hazırlayan: Y. Prof. Rauf BEYRU,
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Başkanı

ŞEHİR PLANCILIĞI EĞİTİMİ

Genellikle iki ayrı yaklaşım (dünyada ve bizde) üzerinde durulabilir:

1. Şehir planlamasını baştan sona kadar devamlı bir sistem içinde eğiten, planlamaya giren mimarlık, mühendislik, ekonomi, sosyoloji, hukuk, coğrafya, idarecilik ve diğer konuların özellikle şehirle ilgili kısımlarını dengeli bir şekilde veren ve neticede bütün bu bilgi dallarında söz sahibi, bir genel şehir plancısı yetiştirmeye yönelen yaklaşım.

2. Şehir planlamasını muhtelif ilgili branşlarda ihtisaslaşmış kimselerin üniversite sonrası (post-graduate) çalışması olarak yapacakları ve özellikle evvelki ihtisaslarının dışında, kalan sahalara teksif edilmek suretiyle düzenlenmiş bulunan sistem.

Birinci yolda gaye, icabında yalnız başına da çalışabilecek veya ekip halinde çalışıldığı zaman koordinatörlük görevini başarabilecek bir (Genel Plancı) yetiştirmek. İkinci yolda ise, bir şehir planlama ekibi çalışmasının elemanlarını eğitmek oluyor.
Memleketimizde her iki tip plancıya da şiddetle ihtiyaç var. İkinci tip elemanlar, -ki bunları muayyen yönlerde temayüz etmiş planlama uzmanları olarak tarif edebiliriz- ekip çalışması yapması gereken müesseseler ve yerler için çok lüzumlu olacaktır. Meselâ bir taraftan yapılmakta olan planları kontrol eden İmar ve İskân Bakanlığının, Şehircilik Dairesi ile İller Bankasının Şehircilik İşleri Müdürlüğünün; diğer taraftan doğrudan doğruya şehir planlarını hazırlamakta olan İller Bankasının Belediyeler İmar Planlama Müdürlüğünün böyle ekipler kurması birçok yönlerden elzem.

l. Teknik Yönden

a. Daha bilimsel, daha realist ve tatbiki planlar yapabilmek, veya yapılmış planları bu açılar altında kontrol edebilmek ve bu şekilde gerek planları uygulayacak idarecilere, gerekse planların uygulanacağı belde sakinlerine yararlı olmak.

b. Memleket ve şehir planlamaları için çok lüzumlu bulunan bir takım gerçekleri ortaya atacak, standartlar vazedecek araştırma çalışmalarına girmek.

2. Politik Yönden: Son kararı vermek durumunda olan bu müesseseleri bir planlama otoritesi haline getirmek halen şahsi görüşler arasındaki farklardan doğan anlaşmazlıkları azaltmak.

Ayni şekilde doğrudan doğruya imar planını hazırlamakla meşgul olabilecek durumda bulunan belediyelerin (İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa, Adana, v.b.) de planlamalarını böyle bir ekip yoluyla yürütmeleri lüzumu aşikârdır.

Bu şekildeki ekip çalışmaları için gerek genel şehir plancılarına, gerekse planlama uzmanlarına ihtiyaç olduğu hususunda herhangi bir şüphe olamaz. Planları İller Bankasınca veya şehir planı mütehassıslarınca hazırlanan yerlerde (ki bunlar bir şehir planlama ekibi kuramayacak derecede küçük ve gelirleri de az olan yerlerdir) hiç değilse gelen planların belediyesince bu günkünden daha değişik bir anlayış altında incelenmesi veya planlamasının sürekliliğinin temini yönünden buralarda birer genel şehir plancısı'nın istihdam edilmesi ideal bir çözüm olabilirdi. Ama bugün ve yakın bir gelecek için bunun uygulanamayacağı da aşikârdır. Yine de imar planlarının hazırlanması işini üzerine alan müteahhitlerin, bu işi tek başlarına yapacaklarsa "Genel Plancı" olmaları gerekecektir. Bunların ayrıca bir ekip kurmaları tabii bir çok şartların tahakkukuna bağlı olacaktır.(Serbest iş sahasında devamlılık, ve emniyet, daha uygun ödeme seviyesi, v.b gibi).

Şehir Planlamasında çalışacak genel plancılar veya planlama uzmanları nasıl yetiştirilebilir? Bu konuda aşağıdaki yollar düşünülebilir:

1. Normal üniversite eğitimi (gerek genel plancılık, gerekse planlama ihtisasları seviyesinde).

2. Mevcut elemanların üniversitelerde okutulan derslerin bir veya birkaçına devamı.

3. Kısa süreli kurslar.

4. Seminerler (muayyen konulara yöneltilen).

5. İş başında eğitim (uzmanlar getirilmesi yolu ile).

6. Kısa süreli dış tatbikat.

Hakikatte bu yolların bir çoğu bir arada yürütülmesi gereken yollardır. Bunlardan önce üniversite eğitimi tabiatıyla probleme en emin fakat neticesi hemen alınamayacak, uzun vadeli bir yaklaşma metodudur. Evvelce belirtildiği gibi bunda mevcut iki şekilden genel plancılık için liseden sonra en az 6-7 yıllık diğeri için ise üniversiteden sonra 2-3 yıllık bir eğitime ihtiyaç göstermektedir. Bununla beraber acil tedbirlerin yanı sıra bu yolu bir an önce gitme zarureti vardır. Planlama ile ilgili müesseselerin bu konuda yapabilecekleri bir takım kolaylıklar düşünülebilir:

1. Yurt içindeki eğitim müesseselerinde burslu talebe (gerek lise, gerekse üniversite mezunları arasından seçilecek) okutmak (bursların miktarı, meblâğı ve şartları normal talebe burslarından daha cazip olmalı).

2. Milletlerarası organizasyonlarca ve muhtelif devletlerce verilmekte olan burslarda özellikle planlama sahasına priorite verilmesi ve dış memleketlere eleman gönderilmesi (bu şekilde üniversite mezunları arasından şehir planlama ihtisası için öğrenciler gönderilmeli. Genel plancı yetiştirmek, için böyle bir yola kattiyyen gidilmemeli). Bunun bir çok mahzurları var:

   a. çünkü bu en az 7 yıllık bir iş.
   b. giden elemanlardan dönüşte istifade ihtimalleri şüpheli.
   c. ayrıca, bu şekilde öğrenim yapan dış üniversiteler de çok mahdut sayıda ve kalite olarak çok yüksek değil.
   d. giden kimseler henüz lise mezunu iken memleketlerini terk edeceklerinden, daha çok okuyacakları yerlerin şartlarına ve problemlerine yönelecekler, memleket gerçeklerini bilmediklerinden kendilerinden azami istifade edilemeyecek. Bu yönden üniversite mezunlarının ve tercihen bir iki sene bu işte çalışmış olanların gönderilmesi lazım.

Yine müesseselerin kendi elemanlarından bir kısmını aynı yollarla üniversitelerde şehir planlaması eğitimine tabi tutmaları iyi neticeler verebilir. Bu halde tabiatıyla bu elemanlara öğrenim gördükleri müddet içinde ayrıca iş verilmemesi icap edecektir.

Diğer bir yol da yine bir kısım elemanını yarım günler şeklinde, öğleden evvelleri veya sonraları üniversiteye devam etmeleri ve bu şekilde (part-time) bir tahsil sonunda (ki bu şekilde 3-4 yıl sürebilir) şehir plancısı yetiştirilmeleridir. Tabii yine dikkat edilmesi gerekecek noktalar bu

elemanlara dairede verilecek işlerin, yarım günleri hiçbir şekilde aşmaması, öğrenimini devam ettiği sürece seyahat ve diğer şekillerde devamsızlığa sebebiyet verilmemesi gibi hususlar olacaktır.

Bütün bunlar idari kademelerde işin zaruretinin anlaşılması ve takdir edilmesi halinde, yapılanılacak hususlar değildir. Aslında anlaşılması da gayet normaldir. Yeter ki uzun vadeli hareket etmenin lüzumuna karar verilebilsin.

Kısa vadeli yetiştirme programlarının normal üniversite öğrenimi kadar, verimli olması belki mümkün olmayabilir. Ancak, bu yolda da çok faydalı neticeler elde edilebileceği söylenebilir. Bu biraz da şahısların özel kapasiteleri ile ilgili olmakla beraber, bilhassa bir müddet şehir planlaması işinde çalışmış ve tecrübe edinmiş elemanların noksan taraflarını bu yollarla geliştirmenin mümkün olduğu iddia edilebilir. Tabii bunun aksi bir tez de muayyen alışkanlıkları olan kimselerde yenice gitmenin bilâkis daha zor olacağa düşüncesidir. Mamafih yine de mesele her şeyden evvel şahsi kapma kabiliyeti meselesidir ve burada idarecilerin seçme hususundaki başarılarının rolü mühim olacaktır.

Kısa vadeli tedbirlerden biri ilgili müesseselerin elemanlarının üniversitelerde verilen belirli bazı derslere dinleyici olarak devam ettirmek suretiyle eksik kalan bazı bilgilerle mücehhez olmalarına yardım etmektir. Üniversitelerde genellikle dinleyici olarak bir takım derslere devam edilmesi mümkün olabilmektedir. Meselâ halen mimarların teşkil ettiği şehir planlaması elemanlarının şehir ve kır sosyolojisi, şehir ve bölge ekonomisi, beşeri coğrafya, bölge coğrafyası, istatistiki analiz gibi dersleri almaları herhalde çok faydalı olabilir ve üstelik zaman içinde dağıtılmak şartıyla bu elemanların çalışmakta olduğu dairelerin işlerini fazla aksatmadan da halledilebilir. Ayni şey, aslında hukuk, sosyoloji, ekonomi gibi sahalardan gelenlerin mimarlık, arazi mimarisi, sağlık mühendisliği, trafik mühendisliği gibi kollarda eğitilmeleri için de söylenebilir. Bu günkü halde, şehir planlaması ile meşgul olan müesseselerde esasen bu tip elemanlar hemen hemen yok gibidir. Bu yönden planlama ekiplerinin mimariden gelenlerin dışındaki elemanlarla takviye edilmesi ve bunların bu şekilde bir oryantasyona tabi tutulması yapılacak işlerin en başında gelmektedir. Ancak, bu elemanların seçiminde de dikkatli davranmak gerekir. Zira memleketimizdeki yüksek öğretim müesseselerinde bu çeşit bilimler genellikle planlama kavramını ve planlı düşünme yolunu geliştirecek tarzda olmadığı için alınacak elemanların daha ziyade şahsi kabiliyeti neticesinde bu yolda yürüyebilecek kapasitede olmaları zaruridir. Bu da tabiatıyla iyi bir seçime bağlı bir iştir.

Kısa vadeli tedbirler meyanında yine üniversitelerle ilgili olarak fiilen şehir planlaması işinde çalışmakta olan elemanlar için kısa süreli kurslar düşünülebilir. Ancak, bu konuda üniversite elemanlarının daha serbest olduğu yaz aylarında genellikle müesseselerin en çok eleman sıkıntısı duydukları zaman olduğu göz önünde tutulursa bu usulün kolay tatbik edilemeyeceğini anlamak mümkün olur. Gerek üniversitelerin gerekse tatbikatta planlama ile meşgul olan müesseselerin daha hazırlıklı olabilecekleri ileriki yıllar da böyle bir metot aslında her iki taraf için de çok faydalı bir ortam meydana getirebilir. Aynı şekilde muayyen konular seminerlerin ve sergilerin tertiplenmesi ve bunda da tatbikatta görülen problemlerle metodoloji, araştırma vesaire bilimsel sahalardaki gelişmelerin açıklanması muhakkak ki çok faydalı olur.

İş başında eğitim, mütehassıs eleman celbi suretiyle öğrenme, öteden beri bizde tatbikatına çalışılan metotlardan biridir. Ancak, bundan iyi bir netice alındığı da pek söylenemez. Genellikle şehir planlamasının üniversitedeki öğreniminde olsun, bu şekilde getirilen uzmanlar yanındaki öğrenimde olsun, belli başlı iki tehlike daima mevcuttur.

1. Şehir planlaması gibi çok yönlü bir bilim dalında öğreten şahsın veya şahısların eğilimine tabi olmak. Bu öğretim üyeleri için de yabancı uzmanlar için de bahis konusudur. Meselâ gelen uzman ekonomiden gelen bir şehir plancısı ise ve bütün meseleleri özellikle ekonomi yönünden görmeye temayül ediyorsa bunun yanında çalışanların da aslında tamamen doğru olamayacak böyle bir yola gitmeleri mümkündür. Değişik kollardan gelen değişik şehir plancılarının ders verdiği üniversitelerde, durum daha iyi olmakla beraber yine de şahısların tutumu ve etki derecesi yönünden böyle bir tehlike varid olabilir.

2. Memleket gerçeklerinden uzaklaşmak, teorik ve dışardan ithal edilmiş fikir ve metodoloji üzerinde vakit kaybetmek.

Bu yönden gelecek yabancı uzmanlara müşavir olarak bir çok müesseselerde danışma yerine onların rauayyon bir proje üzerinde devamlı çalışmalarını sağlamak ve onlarla birlikte çalışanların genellikle metodoloji ve neticeleri hakkında tecrübe sahibi olmalarını temin etmek olmalıdır.

Aynı şey dışarıya muayyen süreler için gönderilecek elemanlar için de doğrudur. Onların da yarı turistik bir gezi yapmaları yerine önceden programlanmış, belirli bir proje ürerinde devamlı çalışmalarını temin etmek daha faydalı olacaktır. Tabiatıyla projeler ve gidilecek yerler, dikkatle seçilmeli.

Eleman alınması ve yetiştirilmesi konusunda bir takım tedbirler düşünürken, mevcut elemanların da kalmalarını temin etmek hususunda bir idari politika tatbiki zaruridir.

Gerek İller Bankasında, gerekse Bakanlıktaki şehir planlaması ile meşgul elemanların devamlı olmaması belli başlı problemlerden biridir. Şurasını düşünmek lâzım ki, şehir planlamasının ayrı bir bilim dalı olarak henüz tam gelişmiş olmadığı memleketimizde, gelen elemanlar esasen şehir planlaması eğitimi görmüş kimseler değil, ancak üniversitede okudukları arızî bir iki dersle bu konuya aşina olmuş kimselerdir. Bunlar öğrenebildikleri kadarını (doğru veya yanlış) işlerinim öğrenmektedirler. Bu yönden birinin yerine yenisinin gelmesi bir çok yönlerden mahzurlar tevlit etmekte.

1. Dairede her gelen eleman zaruri bir öğrenme devresi geçirmekte ki bu tamamen bir zaman ve para israfı demektir.

2. Bu eleman öğrenme devresi içinde verdiği planlama kararları ile bilmeden zararlı hiç değilse yararsız olabilmektedir.

3. Bu şekilde elemanlardan teşekkül eden bir mekanizmanın, kontrol ve tasdik işini otorite olarak yapabilmesi imkânsızdır. Nitekim bir çok anlaşmazlıklar buradan doğmaktadır.

4. Diğer yandan, bir müddet çalışmak suretiyle bu kolda tecrübe sahibi olmuş bir kimsenin bu işi terk ederek apayrı sahalara atılması da memleket yönünden bir kayıp olarak görülebilir.

Şehir planlaması ile meşgul elemanların memur olarak çalışmaları halinde normal üniversite mezunlarından daha ileri bir ödeme sistemine tabi olmaları esasen bir çok yönlerden mantıkîdir de.

1. Bu elemanlar, şehir plancısı iseler (yani şehir plancılığı tahsili görmüşlerse) bu esasen kendilerinin daha uzun bir tahsil görmüş olduklarını ifade eder (Mimarlık, mühendislikte ki 5 yıllık öğrenime mukabil şehir plancılığında en az 6-7 yıl). Bunlar evvelce mimarlık, mühendislik, sosyoloji, vs. gibi bir kolu bitirdikten sonra, şehir plancılığı tahsil etmişlerse bu onların ikinci bir meslek, bir ihtisas iktisap etmeleri demektir ki, hem bu yönden hem de öğrenim için sarf etmiş oldukları zaman yönünden daha yüksek bir maaşa hak kazanmaları icap eder.

2. Bu elamanlar bizde olduğu şekilde ekseriyetle mimar iseler, bunların şehir planlaması mevzuunu seçmeleri ve bu konuda çalışmaları bir yönden fedakârlık ve konuya bağlılık olarak görülmelidir. Zira, şehir plancılığının bu günkü halde serbest meslek sahasındaki çalışma ve kazanma seviyesi, normal mimarlık sahasında olandan çok daha düşüktür. Bu yönden şehir planlaması sahasına atılmış kimsenin, esas mesleği olan mimarlık ta ister istemez körlenmeye gideceğini ve bunun kendi istikbali bakımından bir fedakârlık olduğunu kabul etmemiz gerekir. Bu bakımdan şehir plancılarının bazı müesseselerde olduğu gibi mukavele yoluyla istihdam edilmesi, gerek devamlılığı sağlama, gerekse şehir planlamasını daha cazip bir hale getirme yönünden tavsiyeye şayandır.

Eğitim ile ilgili olarak görülebilecek bir diğer husus da bilhassa muayyen sahalarda ihtisaslaşmış bulunan şehir plancılarının yetişmesi için gerekli evsafın evvelden hazırlanması konusudur.

Açıklamak icap ederse, şehir plancısı olarak yetinmek isteyen hukuk, sosyoloji, ekonomi, coğrafya, idarecilik, mimarlık ve mühendislik sahalarında tahsil görmüş kimselere bu ilk tahsilleri sırasında şehir planlaması veya genellikle planlama hakkında bilgi verilmelidir. Böyle bir bilgi bu öğrencilerin şehir plancılığı sahasına atılmamaları halinde dahi çok faydalıdır ve her türlü idari görevlerinde tatbik sahası bulabileceklerdir.

Bu husus birkaç şekilde temin edilebilir:

a. Mecburi planlama derslerinin programlara alınması.

b. Planlama, özellikle şehir planlaması konusunda seçme dersler ihdas etmek.

c.Bilim kollarının köy, şehir ve bölge planlamaları ile ilgili konularında seminerler tertiplemek.

d. Serbest konferanslar tertiplemek.

Diğer bir hususta şehir planlaması ile dolaylı bir şekilde ilgili bulunan bazı sahalarda da eğitim imkânları hazırlamak olarak ele alınabilir.

Şehir planlama, desinatörü yetiştirmek, bu yolda bir adım olabilir, fakat bilhassa tatbikat yönünden belediye mühendisliği gibi branşların ihdası çok daha mühim bir eksiği tamamlayabilecektir. Şimdiki acil ihtiyaç ve belediyelerimizin durumu göz önünde tutulacak olursa bu eğitimin muhtelif seviyelerde yürütülmesi faydalı olabilecektir. Şöyle ki, üniversite, teknik okul ve tekniker okulları seviyelerinde yetişebilecek belediye mühendisleri, ve fen memurları kendilerine rahatlıkla iş sahası bulabileceklerdir. Aslında belediye mühendisliği de bir bakıma genel şehir plancısı gibi pek çok bilgilerle mücehhez bir adım olacaktır. Bu yönden de bilhassa tatbikat için ekip kurma imkânı bulamayacak belediyelerde böyle elemanların bulunması bir zarurettir. Tabiatıyla büyük belediyelerde daha dar bir ihtisaslaşmaya gitmek suretiyle tatbikatçı ekipler kurulması mümkün olabilecektir.

M. E. T. U. FACULTY OF ARCHITECTURE
DEPARTMENT OF CITY AND REGIONAL PLANNING

REPORT ON THE DEPARTMENT OF CITY AND REGIONAL PLANNING AT MIDDLE EAST TECHHICAL UNIVERSITY

June 23, I964

REPORT ON THE DEPARTMEHT OF CITY AND REGIONAL PLANNING AT MIDDLE EAST TECHNICAL UNIVERSITY

In today's higly development-conscious world, at a time when even more developed countries are increasingly turning their attention to setting goals for economic growth, in a country like Turkey, on the way of rapid development, a great need has emerged for people who can make plans, that is, people who can design practical courses of action which will lead to the achievement of national goals.

At present time in Turkey the different positions of the planning hierarchy are occupied: on the city level, by architects, without appropriate background or training in city planning —on the regional and national level, again by architects, economists, geographers, mathematicians, engineers, etc. in all cases, without any proper education in regional planning—-.

Hence, one of the major factors limiting the execution of regional planning in Turkey, at present time, is the lack of trained personnel, that make the education in this respective field an absolute necessity. An investigation of the needs of the major official organizations concerned with the national and regional planning (State Planning Organization and Regional Planning Organization of Ministry of Reconstruction and Resettlement) reveals some facts on the present situation and the short comings:

According to a newly prepared report(*) there is a rapid increase in the staff of the Regional Planning Organization in direct relation with the studies made between 1958-1964. This can be seen from the table below -including central and regional organization's STAFF.

Years	Number of Personnel
1959	10
1960	24
1961	39
1962	56
1963	72
1964	80

However, although the same report mentions that: "During this development tho education of the new members and their integration to the job has been given priority" and that "a careful distribution of

(*) "Regional Planning and its Organizations in Turkey", 1964. Regional Planning Organization. Ministry of Reconstruction and Resettlement

occupations so as to balance the socio-economic and physical aspect of regional plans was kept." one can easily notice the lack of properly educated regional planners:

The existing distribution of occupations in regional Planning Organization is in the following way:

Architects	17
Civil Engineers	2
Forest Engineers	2
Agricultural Engineers	5
Economists	19
Statisticians	1
Mathematicians	2
Administrators	1
Lawyers	7
Geographers	4
Sociologists	1
Archeologists	2
Regional Planners	2
Draftsman	10
Typewriters	4
Clerk	1
	80

Studying carefully this list of distribution we can conclude that in fact, there are no regional planners at all and the two, among the existing staff that were listed as regional planners are the graduates of our City and Regional Planning Department holding (M.C.P.) degrees.

Almost a similar type of composition exists in the State Planning Organization, where the lack of well educated regional planners is even more obvious. The need for regional planning education in this country is well expressed in the Dr. Raanan Weitz's recent report(**).

He points out in this report that: "Regarding the training of regional directors or comprehensive planners for longer-term needs —five years, for instance— they should and can be equipped with more basic and through training, suitable for the host of complex development problems that will crop up in the future, at a more advanced stage of regional development. To this end a premise, long-term programme should be prepared to cover both present and future regions and even envisage a

(**) Regional Planning – Report on a Visit to Turkey, March 1964 Dr. Raanan Weitz

certain reserve of manpower for the Head Office. Thus the R.P.D. should select its future regional directors according to the personal and basic capabilities mentioned above and put them to work after a short period of practical preparation as will be mentioned below. But parallel to this there should also be a longer range training programme which would slowly and gradually equip those directors with the necessary knowledge while the whole regional planning system is developing and gathering momentum. I would advise the O.E.C.D. to assist the R.P.D. to form such a programme and if necessary, I would gladly indicate some institutes in Europe and in Israel which would be suitable. Training should be given by means of special high-level university courses which combine theoretical and practical training— such as have recently been established in a number of countries".

"With regard to the training of planning personnel in their respective fields, I have found that best results can be obtained from short 2-3 months study tours which aim at teaching solutions to specific problems. This should be done, less by lectures than by practical work in an agency or office handling the specific problem which the trainee was sent to study.

In addition, it might well be advisable to arrange short (4-3 weeks) study tours with existing regional agencies abroad dealing with regional planning, for an entire team earmarked to take over a certain region. This team should include the prospective regional director, an economist, a sociologist, a physical planner and other agricultural or industrial experts —according to the requirements of the specific region. Training on these lines can be of help in setting up planning teams which will be needed in the near future. Such regional planning agencies in various countries should be considered for this purpose. Their suitability for this purpose depands on the nature of the region under consideration. If a general outline of the plan for which the team is intended were sent to me, I could recommend the most suitable place where practical work may be undertaken."

As we can see, Dr. Weitz's report suggests a combined approach, both educating future personnel in regional planning and mostly short-term training for the existing personnal of the above mentioned organizations, and thus tries to introduce on the job training system for them. This later approach is certainly a valuable method to solve some of the problems of those organizations but it can only be described as an emargency measure, and as was already mentioned in the report, taking in mind the future prospect of this field, one can not be satisfied with such short-term aining provisions alone. Therefore a more sound approach to the problem in this sense would be the establishment of a proper education in regional planning This will certainly take time but it is known that short-run measures cannot succeed alone, unless they are coupled with long-run ones.

As to the numerical evaluation of future needs in regional planners, considering that the establishment of 11 or 13 regional planning organizations is envisagad by the expiration of the first Five Year Plan, a rough prediction can be made accordingly. Assuming a minimum of 15 regional planners per regional organization and about 100 in the central administration, this will give us a total need of about 300 regional planners by the beginning of the year, 1968.

State Planning Organization estimates for its own needs around 40-50 people and if we count in the planning positions in terms of consultants to the General Directorate of Land-Resettlement, to the General Development of Water Works and Electricity and alike, the total figure will amount easily to 450 people, and figure will grow from 1968 on steadily at a high speed.

There is no doubt that this immense gap cannot be covered by the METU, immediately. But this certainly is a groper time to start this education. If we believe on the necessity of long-run

measures in this area. There are further points which make METU a unique institution in this field: Middle East Technical University's Department of City and Regional Planning has been established in recognition that:

i. Planning has a major contribution to make in areas under going rapid economic and social development as well as accelerated urbanization.

ii. Only a local educational institution could satisfy the growing needs of Turkey and the Middle East for professionals properly trained to do this sort of work.

Thus the program of the Planning Department is oriented toward applying the principles and techniques of a physical approach to various aspects of socio-economic development.

The METU Department of City and Regional Planning tries to give his students the greatest possible opportunity to study real problems, particularly in Turkey and the Middle East. Research in the field contact with knowledgeable government officials, University members and private individuals, and presentation of conclusions before groups of people qualified to make evaluations in terms of feasibilty are key elements in the students' course of study. However, even though the planning program conducted at METU is called City and Regional Planning, the Department offers degree only in city planning branch for the time being.

This is so, because the school has been initiated with the idea of providing education to train the most needed city planners who should bring order into Turkish towns as well as guide their future growth. However, the recent practice shows that the country needs as badly if not more so, regional planners. Since the establishment of the Ministry of Reconstruction and Resettlement some 6 years ago, Turkey has become region concious. Hence, regional development received great attention and especially agter the introduction of 5 Year Plan, regional development gets priority surpassing any planning on city level. This fact has been also felt by the Faculty of Architecture of City and Regional Planning Department at METU.

To begin with the program is called City and Regional Planning. Hence certain courses are being offered in regional planning, as well. Furthermore, in studio hours certain limited aspects of regional planning research and design are being covered. The number of courses in regional planning has undergone the following progression:

1961-1962 (The inauguration year of the Department)

Two courses:
I.. Regional Planning (Mr. E. Ergun, State Planning Or.)
II.Rural Planning (Mr. A.Hussein, S.P.O., UN. expert)

1962-1963 I. Regional Planning (Mr. E.Ergun, State Planning Or.)
II.Rural Planning (Mr. A.Hussein, S.P.O., UN expert)

1963-1964 I. Regional Planning (Mr. E.Ergun, State Planning Or.)
II.Regional Geography (Dr. L.Nestmann, METU)
III.Rural Planning (Mr. A.Hussein, S.P.O., UN expert)
IV.Resource Conservation and Development (Dr. E.H. Jurkat) (Ministry of Reconstruction and Resettlement, UN expert)

Furthermore the thesis subjects chosen by the students show the tendency of giving preference to regional planning.

Number of Students	Background	Thesis Subject
One Student	Architecture/ Administrative Sciences	Community Development
One Student	Administrative Sciences	Touristic Planning of Selçuk and Kuşadası Area
One Student	Engineering	Master Plan of Aksaray
One Student	Civil Engineering	Regional Planning for Underdeveloped Countries

At the time being three of our graduates are working in the Regional Planning Directory of the Ministry of Reconstruction and Resettlement. Hence, in the face of many urgent problems of regional scope, we feel that the time has come to open the section which would specifically train regional planners.

Being in the Faculty of Architecture the Department of City and Regional Planning has been receiving some assistance (in terms of teaching staff) from the UNESCO Special Fund ever since 1962 the openning of the Department. The two city planners send by this project were physical planners. The department has proposed to go on with this system. So if approved by the special fund the regional planner to come in the future, will be envolved in Regional Planning design work. In view of this situation the Department of City and Regional Planning will be in need of economic planners to take care of a proper regional planning education.

Thus, we believe that OECD could provide us as a part of our assistance program with the needed economic planners. The first draft of the complete list of courses necessary to be added to existing ones at the final staff of development are numerated below:

Courses	**Proposed to be given by**
Turkish Regional Structure	Dep.of City + Regional Planning, METU.
Introduction to Regional Planning	Dep.of City + Regional Planning, METU.
Regional planning Research and Design	OECD expert + UNESCO expert
Urban and Regional Ecology	OECD expert + UNESCO expert
Industrial Location and Regional Development Pattern	OECD expert
Seminar on Urbanization in Developing Countries	UNESCO expert
Regional Infrastructure	OECD expert
Regional and Social Science Theory	UNESCO expert
Linear Programming	Dept. of Economic, METU
In put - Out put analysis	Dept. of Economic, METU
Gravity, Potential and Introduction Model	OECD expert
Agricultural Land Economies	METU

With the additional courses in regional planning, the Department of City and Regional Planning will be in a position to offer a seperate degree in regional planning. The details of such a regional planning curriculum are investigated now. However, the general understanding is that, students seeking such a degree will be asked either to take a two year program in regional planning at the end of which they will be granted their M.R.P. or a one year program leading directly to a Master in Regional Planning for those having already their M.C.P. degree. In this later case city planners will be required to study an additional year of regional planning to receive also an M.R.P.

ON THE NECESSITY FOR THE CONTINUATION OF THE SPECIAL FUND ASSISTANCE TO THE FACULTY OF ARCHITECTURE FOR THE DEVELOPMENT OF ITS DEPARTMENT OF CITY AND REGIONAL PLANNING AND THE ESTABLISHMENT OF A NEW DEPARTMENT OF INDUSTRIAL DESIGN METU

PREPARED BY: ASSOCIATE PROFESSOR
APTULLAH KURAN DEAN,
FACULTY OF ARCHİTECTURE,
MIDDLE EAST TECHNICAL UNIVERSITY,
MARCH 1965

INTRODUCTION

The Faculty of Architecture of the Middle East Technical University, in Ankara, Turkey, has the distinction of being the oldest School of this unique experiment in higher education, because the very first 50 studants who enrolled in the Middle East Technical University in November 1956, were students of Architecture and of City Planning. As a matter of fact, the University was initially conveived as an Institute of Architecture and Planning to train such needed technical personnal in the fields of architecture, city planning and housing. This was the recommendation of Profossor Charles Abrams who, in the capacity of a United Nations export, had visited Turkey in 1954, to conduct a survey of building and planning legislation and to study housing conditions. The United Nations Special Fund extended a helping hand, and since 1956, has rendered financial assistance to the Faculty of Architecture. During the interview period, from 1956 to 1959, 9 United Nations Experts served in the Faculty and the Plan of Operation which was signed in November 20, 1959, provided more substantial aid of 20.5 Man Years of experts, 6 fellowships and $50.000 worth of equipment.

Today, the Faculty of Architecture is, perhaps, the best developed school in the University. Its buildings, which is designed to accomodate 500 students, has been completed and is in operation since October 1963. Its Department of Architecture is well established and except for one United Nations expert -Professor Frits Janeba- is functionning on its own rescurces. In the past four years, the Department has awardad 102 Bachelor and 42 Master Degrees in Architecture. The number of teaching staff reached 25 in the Academic Year 1964-65, on which three are part-time lecturers. And two of these were employed temporarily to replace two full-time staff members who are abroad on United Nations fellowhips. Current enrollment is 296, includings 21 Middle Easterners and 3 American exchange students. The student exchange program initiated in the academic year 1963-64 between this Faculty and Pratt Institute in New York, U.S.A., proved so successful that the Fulbright Commission in Ankara, which sponsers and partially finances the program, not only extended it through 1967, but increased the number of exchange positions to four in the academic year 1965-66; so, next academic year there will be four American students -3 from Pratt Institute and 1 from University of Pennsylvania- to take a year of architectural courses at the Middle East Technical University. The first three exchange students from Pratt Institute who were to receive our semester's credit for their fourth year work at M.E.T.U., were, in fact, found academically ready to be promoted to fifth year upon their return of the United States. Similarly, our own students at Pratt Institute and our graduates at various School of Architecture in the United States and in Europe have so far done commendable work and received the highest praise. Of our graduates in architecture 11 have joined the Faculty as teaching staff and already constitute the backbone of the School. In short, the Department of Architecture of the Faculty of Architecture may now be considered developed to a point that it can continue to mature without further foreign financial assistance, and consequently, no aid is being sought for the Department of Architecture either from tha Special Fund or from any other International Agency.

1. THE DEPARTMENT OF CITY AND REGIONAL PLANNING

Unfortunately, the same attitude cannot be applied to our Department of City and Regional Planning. Inspite of great deal of effort and good will, this Department of the Faculty of Architecture did not satisfactorily develop due to difficulties encountered in staff recruitment as well as attracting qualified students. From 1956 to 1959 the Dapartment existed in name only. The one planner who was recruited taught in the Department of Architecture. In order to create some activity in the field of planning, a short intensive refresher course was organised

in 1960. Participants in this program were the technical personnel of the Ministry of Reconstruction and Resettlement. It did not prove to be a satisfactory undertaking. Because of their jobs, which required a great deal of travelling the country, the students could not attend the course regularly and at the and of the second month, the project was cancelled. For another year, the department remained inactive; but, in the meantime, two more planners were persuaded to join the Faculty. And in the academic year 1961-62, the bold step of activating the Department of City and Regional Planning was taken. That year, only post-graduate students were additted. The following year, however, undergraduate students also enrolled and the Department, at long last, was on its way.

STAFF RECRUITMENT AND STUDENT ENROLLMENT:

Although under the Plan of Operation, United Nations assistance to the Faculty of Architecture, was designed to help both the Dapartment of Architecture and the Department of City and Regional Planning, in practice the former department got the lion's share. All the six fellowships, for instance, went to members of the former dapartment. And only two planning experts —Professor Mervyn Roe and Professor Jaakko Kaikkonen— so far have helped in the development of the Department. A third export is expected to arrive in September 1965; but because of the termination of the Plan of Operation in June 1966, his stay in Turkey will be limited to one academic year.

Yet despite serious difficulties, the Department of City and Regional Planning is slowly developing. The Turkish faculty has growm from 3 full-time and 3 part-time members to 6 full-time and 7 part-time members. At least 3 now full-time lecturers are expected to join the department in the summer of 1965. And the student enrollment has risen from 3 in 1961-62 to 51 in 1964-65. This growth is shown in the chart below:

Academic	Faculty		Students	
Year	Full-time	Part-time	Post-Graduate	Undergraduate
1961-62	3	3	3	-
1962-63	4	4	6	5
1963-64	4	5	10	18
1964-65	6	7	11	40

NEED FOR FURTHER ASSISTANCE:

Despite a late start and difficulties in development, the department of City and Regional Planning has proved itself to be worthy of existence. The need for qualified and well brained city and regional planners in Turkey and in the Middle East is still as great as it was ten years ago, when Professor Abrams first diagnosed the situation and recommended an Institute to train them. If anything, since the launching of the First Five Year Plan, the need, in Turkey at least is far more acute. And the Faculty of Architecture is doing all it can to bridge the gap. Of the Department of City and Ragional Planning is less developed today than its sister department of Architecture, this is not due to a lack of integrity on the part of the former; but to the five-year headstart of the latter. Under the Plan of Operation the United Nations Special Fund has set aside funds for the establishment and the development of a department of planning. it was perhaps prematurely allocated. It is now that this department critically needs funds. Now we can beat use the funds to get maximum results in a comparatively short period. And now we request further aid (see Annext I) for the Department of City and

Regional Planning to bring it up to the level of the Department of Architecture, which, in our opinion, has successfully met the challenge of academic maturity.

2. THE PROPOSED DEPARTMENT OF INDUSTRIAL DESIGN:

Industrial Design is the total process involved in hand and industrial manufacture to produce consumer goods for the general public.

The industrial designer, as well as the craftsman, whether designing, for mass production or for small lots, must take four factors into account when developing a useful object:

human behaviour, function, materials, and technique.

A man trainad in industrial design has to be capable of fulfilling those four requirements in the type of product that he is familiar with, as well as being sensitive and imaginative in envolving new products for the needs of society. It is obvious that to be able to meet all of the requirements of product judgement, an industrial designer has to be a highly trained person with a broad educational background in the academic and practical fields. He should concern himself not only with drawing, model making and machine tool manipulation but also with the associated fields of the physical and social sciences, technology and marketing. To develop the totality of the designer, an understanding of architecture, and associated arts is required; for the understanding of human living, man and his environment is the basic beginning for the desigger. Such schools as the Bauhaus in Germany in the nineteen—twenties is a classic example of what can be achieved by a well—integrated program in the training of the designer. The results of the bauhaus were so successful, and fulfilled the needs of society and the architect so well, that many schools throughout the world adopted this type of system to train the industrial designer more fully.

Based on the observation primarily and because of points numerated later, it is our belief that the Faculty of Architecture of the Middle East Technical University best qualifies as the catalyst to develop the educational ideals in Turkey that must surround a person interested in industrial design as a career.

One may rightly ask; is there a need for industrial design in Turkey? Are there sufficient industries and markets to design for? The answer is that Turkey is industrializing rapidly and the number of products may soon be in advance of personnel now available to design them. Turkey has good natural resources, abundance of land, an expanding populations and a slowly rising standard of living, which altogether make Turkey a community of great potantial in the field of industrial design.

It must be realized that the intelligent design of new and improved products and packages, whether machine or hand-made, is a prerequisite in an improved economy. In the absence of it, a designer keeps on producing without changing the inherited traditional designs of the past or attempts to imitate the successful products of other countries.

Without such a course of imagination and inventiveness, moulded in the realistics of production and the marketplace. The training of management individuals will not be sufficient. Of utmost importance is the creation of an atmosphere in which the use of imagination, inventiveness and creativity will be encouraged. The immediate need is for Turkish export commodities, especially those that would enliven the tourist trade. As this area of Turkish economy increases, more and more intensively trained personnel will be needed to answer the demands of this highly competitive fields. The potential in Turkey to produce fine quality products is here, provided proper educational facilities are available for the training of industrial designers and associated personnel.

What can the Middle East Technical University do to meet these needs immediately and in the future? The Middle East Technical University with its particular structure and philosophy of education is a most suitable institution to meet the challenge presented by a department which would be the first of its kind in Turkey. The Faculty of Architecture, of which the proposed Department of lndustrial Design would be a part, as has already been pointed out, is well established. Three other faculties —Faculties of Arts and Sciences, Administrative Sciences and Engineering— are also in operation. Those faculties with a total of fifteen departments, will be of help in offering related and elective courses.

Furthermore, Ankara, being the capital of Turkey and occupying a centrel position in the country, is a good location for the training of Industrial designers, ministries, government offices, trade schools and the headquarters of the Chambers of Commerce and Industry, the Central Library and the Ethnographic Museum are within easy access, and personnel can fan out over the country with a minimum travel.

Taking all these factors, into consideration, a Department of Industrial Design established at the Middle East Technical University within the framework of the faculty of Architecture would be highly suitable for the training of personnel in the various skills required by the field of industrial design.

AIMS AND PURPOSES:

The basic aims of the proposed Department of Industrial Design are the following:

A. Short - Range Objective:

- Professional Training:

Establishment of a two-year graduate program in industrial design within the Faculty of Architecture.

B. Long-Range Objectives:

1. Research Center:

Establishment of an industrial design Research Center within the Faculty of Architecture that will:

i. test Turkish and Middle Eastern products;
ii. create new products, packaging and manufacturing methods;
iii. survey Turkish products in their broadest sense-from handicraft items to manufactured goods;
iv. survey Turkish regional industries;
v. survey Turkish raw materials and sources used in the manufacture of Turkish products;
vi. survey of trade schools/vocational schools;
vii. publish results of research accomplished annually.

2. Public Education and Cuidance to Industry:

Establishment of a standard excellence in craftmanship, product and design for Turkish and Middle Eastern industries.

This report will primarily concern itself with the short-range objective of the Faculty of Architecture, i.e. the establishment of an Industrial Design Department to educate and train Industrial designers. The long-range projects will follow the successful implementation of the

professional training program at which stage properly trained industrial designers will be available to undertake responsibilities of research, public education and guidance to industry.

- Professional Training:

The training program for Industrial Designers at the Middle East Technical University is proposed, at least at the preliminary stage of development, as a graduate course of study. It is understood that the majority of the trainees will be architects, or hold provious degrees in design. The proposed curriculum has been prepared with this factor in mind and within the framework of the Faculty of Architecture at the Middle East Technical University. It consists of four academic terms supplemented by a ten-week period for practical experience, leading to the degree of Master of Science in Industrial Design.

The training and education of the industrial designer should include the following areas of study:

Market research
Cost analysis and quality control
Raw materials, selection, preparation and purchases
production methods
Functional factors
Aesthetic factors
Marketing methods

The first three terms will be devoted to technical subjects some of which will be offered by the Schools of Arts and Sciences, and the Administrative Sciences. The last term will consist of a thesis project and two elective courses whose selection by the student will be made in consultation with the Chairman of the Department.

Laboratories:

The following three laboratory units are the basic requirements for the proposed Department of Industrial Design:

1. Model Shop
2. Handicraft laboratory:

    a. Carpentory
    b. Metalwork
    c. Textiles
    d. Leather
    e. Pottery
    f. Ceramics
    g. Glassware, etc.

3.Plastics Laboratory.
4.Photography Laboratory

The laboratories must respond to practical needs and must be in line with the syllabus of the Department. Photography laboratory already exists and is excellently equipped, Carpentry Shop and Metal Work Shop are being developed in conjunction with the construction courses in the Department of Architecture. A ceramic kiln is also available. The rest of the Handicrafts Laboratory as well as Plastic Laboratory will have to be newly created and equipped.

The Museum:

Funds and space in the Faculty of Architecture Building will be made available to purchase and to display typical examples of Turkish handicrafts. At the initial stage the Department will concentrate on textiles, rugs, coppenware and pottery.

The Library:

The subject of Industrial Design, with its inherent relationship to various disciplines, requires texts outside of its immediate scope. Fortunately the Library of the Middle East Technical University has a sizeable collection in the fields of architecture, engineering, economics, management, psychclogy, etc. which would be an excellent nucleus from which to build. However, additional periodicals and technical publications on industrial design should be purchased immediately. During the formtive period of the Department, a generous library allowance is imperative.

The Staff:

It would be adviseable to have limited number of staff members in the developing stage of the Department in order that it mature and reach a level of stability quickly. Wherever possible, the selection of staff members should be made from the available sources within the University. Other staff members will have to be drawn from without, including foreign specialists, at the beginning; because there are no competent people available in the country at the present time ready to teach some of the specialized subjects required in the field. A foreign specialist should be prepared to remain for more than one year in Turkey since experience has shown that the first year is relatively unproductive because of problems of acclimatization, adjustment to a new environment and culture, etc. Some courses, at least at the beginning, can be adequately staffed with part-time lecturers, but the employment of part-time staff should be kept to a minumum and not considered appropriate on a long-term basic as the interests of part-time lecturers tend to be divided.

Conclusion:

The Faculty of Architecture, feels that the need for well-trained and competent industrial designer in a rapidly industrializing country, such as Turkey, is evident and that the Faculty of Architecture is desirous of and prepared to establish within its framework, a Department of Industrial Design, which would be the first Dapartment of its kind in Turkey. Despite, being in a position to provide physical facilities and meet local expenses, however, the Middle East Technical University does need financial assistance to recruit foreign experts, procure laboratory equipment and books and send talented Turkish staff abroad for further training.

ANNEX I

Required aid for the Department of City and Regional Planning and Industrial Design.

	Planning	Industrial Design	Cost Total
A. Foreign Experts	2 for 2 years		$ 80.000
	2 for 2 years		80.000
	1 for 2 years		40.000
			$200.000
		1 for 1 year	20.000
		2 for 2 years	80.000
		2 for 2 years	80.000
			$180.000
B. Fellowships	2 for 2 years		20.000
	4 for 1 years		20.000
			$40.000
		2 for 2 years	20.000
		2 for 1 years	10.000
			$30.000
C. Equipment		Model Shop	20.000
		Handicrafts Lab.	10.000
		Plastic Laboratory	10.000
			$40.000
D. Books	$2.500	$2.500	$5.000
E. Publications Researchs Field Trips	$10.000		$10.000

GRAND TOTAL: $505.000

1956 yılında bir bölümle eğitime başlayan fakültemize, o zaman Türkiye'deki diğer üniversite ve akademilerde de olduğu gibi Mimarlık Fakültesi adı verilmişti. Ancak 1956'dan bu yana fakültemiz gelişmiş olup, kurulan ve kurulmakta olan yeni bölüm ve seksiyonları "Mimarlık" adı altında toplamak imkânsız hale gelmiştir. İstanbul Üniversitesi Mimarlık fakültesi sadece mimarlık eğitimi vermekte ve bizim Mimarlık Bölümüne tekabül etmektedir. Güzel Sanatlar Akademisinde ise Mimarlık güzel sanatların bir kolu, yani bizde de olduğu gibi bir bölümdür; ve çeşitli eğitim kolları Güzel Sanatlar adı altında toplanmıştır. Halbuki Orta Doğu Teknik üniversitesinde Mimarlık hem bir bölümün hem de o bölümün bağlı bulunduğu fakültenin adıdır ve Fakültemizin gerçek hüviyetini aksettirmemektedir. Bu durumda, gelişme programına göre önümüzdeki beş yıl içerisinde Bölge Planlamasından "Industrial Design"a kadar yaygın bir eğitim alanını kapsayacak olan Fakültemize daha genel bir ad verilmesi düşünülmüş ve Fakültemiz Genel Kurulu diğer ülkelerde, birden fazla eğitim kolu olan mimarlık fakültelerinin adlarını incelemiş, ve Akademik Konseyde de yapılan müzakereler sırasında da açıklandığı üzere "Mimarlık ve Çevre Planlaması" terkibinin fakültemizde yürütülmekte olan ya da yürütülmesi planlanmış bulunan öğrenim kollarının hepsini birden kapsayacağı kanısını vermektedir.

Yabancı memleketlerde bu şekilde çok yönlü öğrenim kollarını ihtiva eden fakültelerin isimleri aşağıda verilmiştir.

Üniversite Adı	Fakülte Adı	Kapsadığı öğrenim Kolları
Harvard University	The Graduate School of Design	1. Architecture 2. Landscape Architecture 3. City + Regional Planning 4. Urban Design
University of Cincinnati	College of Applied Arts	1. Architecture 2. Design
Auburn University	School of Architecture and the Arts	1. Architecture 2. Building Technology 3. Arts 4. Music
University of California	College of Environmental Design	1. Architecture 2. City + Regional Planning 3. Landscape Architecture
Nottingham College of Arts and Crafts		1. Arch.and Town-Country Planning 2. Graphic Design 3. Design
The University of Michigan	College of Architecture and Design	1.Architecture 2. Art 3. Landscape Architecture
University of Durham	Faculty of Arts	1 Architecture 2. Town-Country Planning 3. Landscape Architecture

Bunların dışında bir çok üniversitelerde de College of Fine Arts, School of Architecture and Applied Arts, gibi isimlere rastlanmaktadır."Technology" adı altında mühendislik de dahil olmak üzere bu kolları birleştiren birkaç üniversite de mevcuttur. Genellikle İngiliz üniversiteleri "School of Arts" adı altında bu kolları toplamaktadır. Ayrıca bünyelerindeki farklılaşmaya rağmen halâ "School of Architecture" adıyla kalan birkaç üniversitenin de bulunduğu bilinmektedir. Kanımızca Mimarlık Fakültemizin bünyesinde bulunan "City Planning" ve "Regional Planning" gibi kolları bugün artık (Arts) adı altında toplamak ve "Sanat" olarak kabul etmek mümkün değildir. Bu iki kolun "ilim" (Science) yönü sanat yönünün yanında gün geçtikçe daha ağır basmaktadır. Öte yandan yabancı üniversitelerde çok rastlanılan "Design" kelimesinin Türkçemizde tam karşılığını bulmak mümkün olamamıştır. Bu yönden de "Planlama" en yakın bir kelime olarak teklif edilmiştir. Gerçekten, planlama bugün lisanımızda hem ilmi ve fikri yönleriyle geleceğe ait kararlara ulaşma, ve hem de mimari plan, şehir planı gibi çok kullanılan kelimelerdeki manasıyla bir bakıma bu kararların sanat ve estetik mülahazaları ile kaynaşmış olarak fiziki alana intikal ettirilmesi anlamlarını taşımaktadır. Bu anlamın "Çevre Planlaması" şeklinde konması ise konuya

daha fazla bir açıklık getirmektedir. Bu şekilde planlamanın belirli bir fiziki alana ait olacağı anlaşılmakta ve planlamaya bir sınır getirilmektedir. Bu anlamda bir eşyanın, bir evin tanziminden başlayarak bir parkın, bir köy-kasaba ya da şehrin, bir büyük şehir kompleksinin ve bir bölgenin planlanması daima bir fiziki çevre ile ilgilidir.

Bünyelerindeki değişik öğrenim kollarına rağmen bazı fakültelerin hala "Mimarlık Fakültesi" olarak (School of Architecture) adlandırılmalarının izahı kolaydır.

Bu nevi fakültelerin hepsinin sadece mimarlık kolu ile başladıkları ve şehir planlaması ve arazi mimarisi gibi konuların sonradan eklendiği anlaşılmaktadır. Genellikle eski ve her nevi değişime karşı reaksiyon gösteren bu üniversitelerde fakülte isminin de değiştirilmeden bırakılması tabii karşılanabilir.

Fakültemiz bünyesinde bulunan mimarlık dışındaki "City and Regional Planning, Landscape Architecture, Industrial Design, Restoration and Preservation of Historical Monuments" gibi bölümler daha başlangıçtan itibaren kurulacağı bilinen öğrenim kolları olup, sonradan zuhur eden icaplara göre eklenmiş olmamaktadır. Hepsi Türkiye'de ilk defa olarak öğretilmekte olan bu değişik konuları ihtiva eden fakültemize bu yönden gerek muhteva, gerekse yeniliklere intibak kolaylığı ve fleksibilite imkanları yönünden İstanbul Teknik Üniversitesi ya da Güzel Sanatlar Akademisi, ya da yıllanmış İngiliz üniversiteleri ile kıyaslamaya pek imkan yoktur.

Bu bakımdan değişik bir sistemi ve değişik bilim kollarını ihtiva eden üniversitenizde bu fakülte adının bunları imkan nispetinde aksettirmesinin doğru olacağı kanısındayız.

TÜRKİYE'DE BÖLGE PLANLAMA VE EĞİTİMİ HAKKINDA DÜŞÜNCELER

İLHAN TEKELİ

Eylül-1968

Harvard University, Theorethical Geography, Paper Series, 1969.

I. HANGİ GENEL ÇERÇEVE İÇİNDE BÖLGE PLANLAMA EĞİTİMİ :

Türkiye veyahut diğer bir ülke için bölge plânlama eğitiminden bahsedebilmek için önce, zaman ve mekan içinde genel bir çerçeveye oturtmak gereklidir.
Bölge plânlama konusunun özelliği ve yeniliği dolayısıyla eğitimi çeşitli ülkelerde oldukça farklı şekillerde yapılmaktadır. Bu konudaki eğitimin yönünü ülkenin o andaki ve yakın gelecekteki problemleri çizmektedir. Türkiye'nin feodal, tarımsal bir üretim düzeninden, modern bir endüstriyel düzene geçiş halinde bir ülke olmasının, bölge plânlama eğitimine getireceği özellikler vardır.

Diğer taraftan Türkiye'de son on sene içinde çeşitli seviyelerde yapılmış olan bölge plânlama çalışmalarının da bölge plânlama eğitimine vereceği önemli sonuçlar vardır.

Türkiye'nin bugünkü ve önümüzdeki yirmi yıl içindeki problemlerinin özellikleri, ve yapılan bölge plânlaması çalışmalarından alınacak derslerle, bölge plânlama eğitimini mekanda bir yere oturtmaya çalışırken, zaman içinde de bir yere oturtmak gerekecektir.

1968 yılının ikinci yarısında eğitim üzerinde yapılan öneriler, son yılın milletler arası ve ülke içi öğrenci hareketlerinin içeriğine yabancı kalarak, yalnızca bölge plânlama konusunun özelliklerine göre yapılırsa, problemin çözümünde talep kısmının tamamen ihmali olacağı için yetersiz olacaktır.

Zaman içindeki değişmesi önem kazanan ikinci çerçeve bölge plânlamadaki teorik gelişmelerdir. Bölge plânlama ve bölge ilminin son on senedeki gelişmeleri bu konudaki birçok yanılmayı artık açık hale getirmiştir. Böylece yukarıda sıralanan dörtlü genel çerçeve ve bunun bölge plânlama eğitimine yol göstericiliği incelenerek, Türkiye için geçerli olabilecek bir bölge plânlama eğitimi şeması önerilmeye çalışılacaktır.

O.D.T.Ü. de yapılacak bölge plânlama eğitiminde ise bu Üniversitenin kuruluş gayeleri ile ilişkili olan özelliklerde daima göz önünde tutulmalıdır.

II. BÖLGE PLANLAMA NEDİR?

Bölge plânlama eğitimini zaman içinde bir yere oturturken, bölge plânlama konusunun gelişmesini de zaman içinde gözden geçirmek faydalı olacaktır. Konunun evriminin incelenmesi, hem tanımlanması oldukça karmaşık olan konunun açılmasına imkân verecek, hem de bölge plânlama programı için yapılacak tekliflerin ve yer alacak konuların göreli ağırlıklarının ne olması lazım geldiği konusundaki yanılmaları azaltacaktır.

Bölge plânının ne olduğunu tanımlamaktan çok, bölge plânlaması eğitiminin ne olması gerektiğini araştırdığımız için, bu tanımlamada çeşitli genellik seviyeleri kullanılmaya çalışılacaktır. Bölge plânlamasına giren konuların sıralanması yapılacağı gibi tek bir genel tanım da verilecektir. Bu tip tanımlama, bölge plânlamayı sınırlamak, kapsamını daraltmak değil bölge plânlama eğitiminin nüvesini ortaya çıkarmak için yapılacaktır. Diğer ayrıntılı tanımlamalarda, bu nüve etrafında kesişen, ve açılabilen konuları (ihtisaslaşma dallarını) tanımlamaya imkân verecektir. Böylece bölenin kendi tanımına benzer bir bölge plânlama tanımlaması elde edilmeye çalışılacaktır.

BÖLGE PLANLAMANIN EVRİMİ NASIL OLDU :

İki uçlu gelişme : Hemen hemen bütün ülkelerdeki bölge plânlama çalışmalarının başlatılmasında birbirinden bağımsız iki farklı sebep ve yaklaşım kendini göstermektedir.

Birinci tip çıkış, büyük şehir problemlerinin klâsik şehir plânlaması anlayışı içinde çözümlenememiş olmasının büyük şehir bölgelerinde daha başka tekniklerle plânlama çalışmaları yapılması ihtiyacını doğurmasıyla olmuştur.

İkinci tip önemli itki, hemen hemen her ülkede görülen geri kalmış bölgelerin kalkındırılması yönündeki isteklerden gelmektedir. Bu neden çeşitli ülkeleri bu tip bölge plânları hazırlamaya itmiştir.

Bu ikili şema, A.B.D., Fransa, İtalya vb. gibi ülkelerin hemen hepsinde gözlenmektedir. Bu iki tipten hangisinin diğerinden önce başladığını ülkenin şartları tayin etmekle beraber, büyük şehir problemlerinin ele alınışı genellikle başlangıç olmaktadır.

Bu iki tip ayrı bölge planlama çalışmaları incelendiğinde, planlama yapılan bölge seçimleri, hedefleri kuvvet ilişkileri bakımından da farklı özellikler göstermektedir. Bu özellikleri göstermektedir. Bu özelliklere göre aşağıdaki şekilde tipleştirebiliriz.

	I (Büyük şehir)	**II (Geri Kalmış Bölge)**
Hedef	Problem çözümleme	Kalkınma
Yaklaşım	Normatif	Fonksiyonel
Bölge Seçimi	Nodal Bölge	Homogen Bölge
Plânlama Tipi	Fiziksel	Ekonomik
Kuvvet İlişkileri	Çok merkezli	Tek merkezli
Konu	Şehirsel	Kırsal
	Endüstriyel	Tarımsal
Fiziksel Yapı Bölünmesi	Radyo concentric	Grid

Bu tipleştirmeyi birçok konuda devam ettirmek imkânı var. Her ikili tipleştirme gibi bu tipleştirmenin de hataları ve ara tiplerin varlığı kaçınılmazdır. Bizim için böyle bir tipleştirmenin geliştirilmesi bir çok yanılmayı azaltmak için faydalı olmaktadır. Bu iki birbirinden çok farklı yapıdaki plânlamanın her ikisi de bölge plânlamadır. Probleme bu iki farklı uçtan girenlere göre bölge plânlama programı tamamen farklı şekillerde tanzim edilebilir. Ama gerçekte önemli olan, bu iki konuya ve yaklaşıma da bölge plânlaması denilmesinin sebeplerini bularak ona göre bir eğitim programı geliştirebilmektir.

Bu iki tip plânlamayı ekonomik ve fiziki plânlamanın her ikisini de plânlama diye adlandırıyoruz, yalnız bir batı dilinde (Rusça) ayrı terimler kullanılıyor. Ekonomik plânlama, "planirovanye" diye adlandırılırken, fiziki plânlama "planirovka" diye adlandırılıyor.

Böyle birbirinden ayrı iki yaklaşımı neden ve nasıl bölge plânı diye adlandırabiliyoruz? Bu sorunun cevabını, böyle ikili ayrımın problemlerin çözümlenmesinde doğru olmadığını söyleyerek bulabiliriz.

Geri kalmış bölgelerin kalkınması şehirleşmeye, endüstrileşmeye, nodal ilişkilerin teşekkülüne, bağlı iken, şehirsel alanların kırsal alanlar 'dolayısıyla varlığı ve bütünlüğü ileri sürülebilir. Böyle olunca farklı görünen bu problemlerin birbirleriyle önemli bağları vardır ve problemlerin doğru olarak çözümlenmesinde bu ilişkiler göz önüne alınmalıdır.

İnsan faaliyetlerinin birbirine bağlılığı ve ilişkisi arttıkça (sosyal sistemin gelişme seviyesinin fonksiyonudur) bunları çok yönlü olarak ve bir arada ele alma ihtiyacı önem kazanmaktadır. Plâncının müdahale edeceği olayın komplekslik derecesi arttıkça kalkınma gayretlerinin, veya büyük şehir düzenleme faaliyetlerinin sosyal, ekonomik, davranışsal, politik, fiziki sahaları kapsayan çok yönlülük ihtiyacı kendini hissettirmektedir.

Böylece başlangıçta ayrı görülen plânlama probleminin çözümü yeni bir disiplinin sahasına girer veya onu teşkil eder. Bölge Plânlama.

Bu ise plânlama gayretlerinde bir tek sorunu yalnızca kendi disiplini içinde çözmeye yönelen, tek yönlü vektör yaklaşımları yerine çok yönlü sistem tipi plânlama yaklaşımının kabul edilmesi olmaktadır.

Bu halde bölge plânlamanın tanımlanmasında açıklığa kavuşulması için bu iki tip plânlama yaklaşımını da tipleştirmekte fayda vardır.

Sistem yaklaşımı	→	Vektör yaklaşımı
Yatay plânlama	→	Düşey plânlama
Kapalı sisten	→	Açık sistem
Çok yönlülük	→	Proje
Genellemeler	→	Özel sonuçlar
Hedefler	→	Aletler
Uzun süre	→	Kısa süre
Performance hedefleri	→	Gerçekleştirme hedefleri
Büyültücü tesirleri	→	Büyültme tesirleri düşünülmeden

Bu tipleştirme bölge plânlamadaki sistem yaklaşımının özelliklerini ortaya koymaktadır. Sorunun diğer yanı yukarıdaki iki tip problemin de çözümlenmesindeki bölge plânlamalarında vektör yaklaşımlarından ne kadar kurtulunabildiğine kadar katıksız sistem yaklaşımı kullanılabildiğidir. Bu konudaki başarı derecesi başka bir şeydir, bu başarıyı arttırmak için eğitimin planlanması başka bir şeydir, karıştırmamak gerekir.

Buraya kadar yapılan tartışmayı özetlemek için bölge plânlamanın geçici olarak bir tanımlamasını yaparsak. Bölge plânlama çok farklı karakterde de olsa birbiriyle ve diğer olgularla ilişkili olan olguların planlanmasında belirli bir yaklaşım biçimidir.

Bu geçici tanının en önemli özelliği olan sistem yaklaşımının toplum sorunlarıyla ilgileri hemen her çeşit meslek sahibi için olan çekiciliğine işaret etmek yerinde olacaktır. Bir sorunu çözmeye uğraşan bir kimse kendi disiplinin toplumun karmaşıklığı içinde o problemi çözmede yetersiz kaldığını çok kısa zamanda hissetmekte ve diğer dallardan yardım istemektedir. Başka bir deyişle Bölge Plânlama çeşitli disiplinlerden olan kişilerin kendi yaşantısında bulduğu bir plânlama ölçeği olmaktadır. Bunun konu için faydaları olduğu kadar da önemli sakıncaları olmaktadır.

Bu genel ilişkilerle ilgili tanımlamayı daha belirliye indirerek diyebiliriz ki, bölge plâncısı, fiziki plâncı ve ekonomik plâncı arasında mekân –plânlama - kalkınma terimlerinin ilişkisini en iyi kuran olmakta, ve her iki tip plâncı ile çalışırken fiziki plâncıya kalkınma boyutunu, ekonomik plâncıya mekan boyutunu tanıtmaktadır.

NEDEN BÖLGE ?

Yukarıda geçici olarak yaptığımız bölge plânlaması tanımlamasında bölge teriminin bulunmasının gereğini ilk bakışta kavramak hemen kabil olmamaktadır.

Bölge kavramı bölge plânlamanın kendine konu olarak birbirine bağlı olguları seçmesi dolayısıyla kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Her eylem mekanda yer almaktadır. Mesafe dolayısıyla mekanın büyüklüğü karşılıklı eylemde bulunma yoğunluğunu azaltmaktadır. Başka bir deyişle mesafe olgular arasındaki bağlılığı azaltmaktadır. Öyle ise belirli bir mekan büyüklüğünden sonra birbirine bağlılıklar azalmakta ve bölge plânlamanın kendisine konu seçtiği olguların dışına çıkmaktadır.

Olguların birbirleriyle sistem ilişkileri olmasının istenmesi, etkileri büyültme tesirlerini maksimuma çıkarmak içindir. Bu ise göreli olarak kapalı bir sistem olmayı gerektirmektedir. Böylece bölge birbirleriyle **sıkı** ilişkileri bulunması dolayısıyla ele alınan plânlama olgusunda, bu tip plânlamanın faydalarını maksimum yapacak bir mekan ünitesi olmaktadır. Bu ise bir organizasyonel bütündür.

Böyle olunca bölge ülkenin teknolojik seviyesine ve ele alınan konunun genellik seviyesine göre izafi olmak durumundadır.

Yukarıdaki tartışmaları özetlemek için bölge plânlamayı yeniden geçici olarak tanımlayalım. "Bölge planı olgular arası iç bağlılıkların yüksek olduğu veya ileride yüksek olması istenilen (plânlama bölgesi) organizasyonel bir bütün teşkil edecek mekanda yapılan bir plânlamadır.

Her teknolojik seviye için kır-şehir bütünlüğü veya devamlılığı problemlerimizde ihmal edilemeyecek en kuvvetli iç bağlılıklardan biri olduğu için, bir organizasyonel bütün olarak tanımlanan bu alanın alt sınırı şehir-üstü "supra-urban" bir mekan olmaktadır. Böylece tanımlanan kaçınılmaz bir alt sınır varken, kaçınılmaz bir üst sınır yoktur. Mekân büyüklüğü olarak problemin genellik seviyesine göre, milli sistem, milli sistemin parçaları(bölge), Milletler arası sistemler seçilebilir.
Fransızların bölge plânlama yerine kullandıkları "L' amenagement du Territoire[4]" terimi bölge teriminden çok milli sisteme atıf yapmaktadır. Avrupa birleşik pazarı, Orta Amerika birleşik pazarı gibi içinde farklı milletlerin

bulunduğu sistemlerin plânlamaları da bölge plânları kavramlarına sokulmaktadır. Böylece mekan büyüklüğü olarak yalnız bir alt sınır verilmiş olmaktadır.

Sonuç olarak, bölge plânlamayı "faaliyetlerin şehir-üstü mekânda ve zaman içinde sıralanmasında sosyal hedeflerin açıklığa kavuşturulması ve formule edilmesi süreci" olarak tanımlayabiliriz.[5]

Buraya kadar verilen bölge plânı tanımlamasında, bölgelerin yeterli büyültme etkilerini yakalayabilmesi için göreli olarak kapalı sistemler olduğu belirtilmişti. Bir yanılmayı önlemek için açıklanması gereken husus, bölge plânlarının devamlı olarak daha büyük sistem içinde var olan bir sistemle ilgilendiğidir. Başka bir deyişle aynı zamanda açık sistem olmalarıdır. Buradaki açık sistem olma özelliği bölge plânlarını milli plânlardan ayıran esas özelliği olmaktadır. Kendi içinde göreli olarak yeterli olma bölge plânlama teknikleri bakımından açık sistemli özelliğine göre ikinci derecede kalmaktadır. Bölge plânlama tanımlaması bölge plânlama eğitiminde yol gösterici iki özelliği ortaya çıkarmıştır.

- Sistem yaklaşımı
- Mekân organizasyonu

Eğitimin yönünü çizmekte yol gösterecek olan diğer özellik plânlama kavramı üzerinde durmak faydalı olacaktır.

PLANLAMA KAVRAMI, EĞİTİME NE GETİRİYOR?

Plânlamanın bir düşünce aşaması olması[7] ve aynı zamanda toplumda bir müessese[8] olması plânlama konuyu ortaya çıkarmaktadır.

Plânlama eyleme geçmede esas olarak geleceğe yönelmiş, sınırlı kaynaklara göre, bir gayeyi en çoğa çıkarmaya yönelen bir düşünce yolu olarak tanımlandığında plânlama eğitiminde programlama, ve çeşitli programlama teknikleri önem kazanmaktadır.

Bölge plânlamanın toplum içinde müessese olma boyutunun ele alınması, plânlamaya ve plânlama kararlarına toplum referansını vermekte, bölge plânlamayı firma seviyesindeki kararlardan ve firma ölçeğindeki plânlama yaklaşımlarından ayırmaktadır.

Bu ise toplum için hedefler, toplum maliyeti gibi kavramları ve özel teknikleri gerektirmektedir. Batı dünyası plânlama tekniklerinin bu konularda göreli olarak az gelişmiş olması ilgi çekicidir. Bölge plânlamanın toplumsal bir müessese rolü bunun eğitiminde toplum maliyetleri hesaplarının önem kazanmasını gerektirmektedir.

NEDEN KAMU YARARI ?

Tek tek ünitelerin karar vermesine dayanan mükemmel pazar modelinin çeşitli nedenlerle, toplumu optimuma ulaştırmaktaki yetersizliği, plânlamanın çıkış sebebi olmaktadır. Bir plânlama müessesesi olan bölge plânlamada da kamu yararı prensibi esas olmaktadır. Böyle olunca toplum yararı, ve toplum maliyetlerinin hesaplanmasının geliştirilmesi bölge plânlama eğitiminde esas noktalardan bir diğeri olmaktadır.

Plânlama kavramının incelenmesi bölge plânlama eğitiminde esas olacak diğer iki noktayı daha ortaya çıkarmış olmaktadır.[9]

- Programlama
- Kamu yararı veya maliyetlerini hesaplama metotları.

BÖLGE PLANLAMA ÜLKENİN GELİŞME SEVİYESİNİN FONKSİYONUDUR :

Bir eğitimin özellikle hızla gelişen ilim dallarında 10-15 senelik verimli bir ömrü vardır. Bir meslek sahibinin hayatı boyunca bu değişmelere kendini uydurması gerekmektedir. Bu değişme bilim dalındaki ilerlemenin fonksiyonu olduğu kadar da, o ülkedeki problemlerin değişmesinin de fonksiyonudur. Buna göre yapılacak eğitimde önümüzdeki 10-15 sene süresinde ağırlık kazanması beklenen problemlere yönelinmesi beklenebilir. Bir ülkenin mekân organizasyonunun problemleri ise feodal toplumda, geçiş halindeki, endüstriyel, ve endüstri sonrası toplumlarda farklı ağırlıklar kazanmaktadır.

Geçiş halindeki toplumlarda, yeni bir organizasyon kurulmaya çalışılmaktadır, yapısal kararlar ve alt yapı kararları önem kazanmaktadır. Endüstrileşmiş toplumlarda teşekkül etmiş bir yapıdaki düzeltmeler,[10] başka bir deyişle incremental kararlar önem kazanmaktadır. Bu farkın eğitim programında kendini göstermesi beklenmelidir. Bu fark her konunun işlenişinde önem kazanacaktır.

BÖLGE PLANLAMA NE DEĞİLDİR ?

Bölge plânlama ölçeğinin çeşitli kimseler tarafından kendiliğinden bulunan bir ölçek olmasının ortaya çıkardığı önemli yanılmalar vardır. Bunların bazılarının burada sıralanması kavramın açıklığa kavuşmasına da imkân verecektir. Bunlardan en önemli karıştırma, toplum kalkınmasına benzer mahalli kalkınma gayretleri ile karıştırılması olmaktadır. (O.D.T.Ü. de bölge plânlama bölümü kuruluş hazırlıkları sırasında "development officier" yetiştirme adı altında bu yanılmaya düşülme tehlikesi olmuşsa da kısa zamanda kurtulunmuştur.) Bu konuda açıklanması gereken husus, her hangi milli sistemden küçük parçada yapılan herhangi bir kalkınma gayretinin bölge plânlaması olmadığıdır. Nedensel ilişkilerin çok kuvvetli olduğu organizasyonel bir bütün olan şehir-üstü mekânda yapılacak faaliyetlerin sıralanması hadisesi bölge plânlamadır. Böyle olunca kalkınma teriminin kaçınılmaz olarak tanıma girmesi gerekmeyebilir. Bu ifade geri kalmış ülkelerde kalkınma yönünde bölge plânından beklenen önemli faydaların ihmali denek değildir.

Böyle kalkınma gayretlerinde bölge plâncısının önemli katkısının olabileceği ayrı bir konudur. Bölge plânlamanın yalnızca bu yönden tanımlanması ise sınırlarını daraltma tehlikesi doğurur.

Diğer önemli karıştırma her disiplinler arası araştırmanın bölge plânlaması olmadığı gerçeğinden doğmaktadır. Bunun eğitimdeki akside çeşitli konularda yeterli derinliği olmayan birçok konuda eğitim yapılması şeklinde olmaktadır. Bölge plânlama çalışmalarında ise problemlerin çözümlenmesinde nedensel ilişkilerin kurulamaması şeklinde kendini göstermekte ve bir konu etrafında farklı disiplinlerden gelenlerin yaptıkları birbiriyle ilişkileri kurulmamış çalışmalar bütünü olarak ortaya çıkmaktadır. Burada belirtilmesi gereken husus disiplinler arası ilişkilerin, büyültme tesirlerini yakalamak için ele alındığıdır. Bu ilişkilerin adedini yapılacak çalışmanın konusu tayin edecektir. Büyültme tesirlerini yakalayamayan çalışmalar bölge plânlama konusu dışında kalır. Böylece bölge plânlama eğitiminde, sistem yaklaşımı-disiplinler arası yaklaşım olarak yeterli büyültme tesirlerini yakalamak için lüzumlu minimum miktarda ilişkinin incelenmesinin öğretilmesi önemini arttırmaktadır.

III. TÜRKİYE'DEKİ BÖLGE PLÂNLAMA DENEMELERİNİN EĞİTİME YOL GÖSTERMESİ YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ :

II.ci Dünya harbinden sonraki dönemde Türkiye'de başlayan şehirleşme hareketleri ve batıya açılma, Türkiye'de bu konuda yeni bazı çalışmaların yer almasını sağladı. Çeşitli tavsiyeler arasında bu konularda devamlı olarak yol gösterici bir rol oynayacak bir üniversite kurulması da yer aldı. Bu tavsiye O..D.T.Ü.'nin kurulma nedenini teşkil etti.[11] 0.D.T.Ü. dünyada çeşitli yayınlarda şehirleşme konularına cevap bulmanın

başarılı örneği olarak tanıtılırken, şehir ve bölge plânlama bölümleri diğer bölümlere göre daha sonra kuruldu ve göreli olarak zayıf kaldı. Hele Türkiye'de bu konularda alışılagelmiş plânlama ve karar alma alışkanlıklarının değiştirilmesinde şimdiye kadar çok etkili olduğu ileri sürülemez.

Diğer taraftan aynı dönemde çeşitli ülkelerde bölge plânlama ve buna yakın konularda eğitim gören Türk teknisyenlerinin ittirmesiyle başlatılan Bölge Plânlama çalışmaları da hemen hemen hiç bir tatbikata kavuşmadı. [12]

Gerek bu konulardaki eğitimin gerekse yapılan çalışmaların sınırlı etkileri olması, bu çalışmaların veya eğitimin şeklinden çok bu konuda yeterince politik destek veya güç bulunamamasının sonucu oldu. Belki de bugüne kadar Türkiye'deki Bölge Plânlama çalışmaları ve şehir bölge plânlama eğitimi arkasında yeterince politik desteği olmayan yerli veya yabancı teknisyenlerin istekleri ortaya çıkarılan bir müessesenin sistem içinde nasıl bir yayılma süreci olacağını göstermesi bakımından ilgi çekici olan bir tecrübedir.

Bu konuda cevap verilmesi gereken konu bundan sonra ne yapılabileceğidir. Burada eğitim ile uygulananın ilişkileri üzerinde durmak yararlı olacaktır. Eğitim bu konulardaki alışılmış uygulamanın değiştirilmesinde ne dereceye bağımsız rol oynayabilir? Eğitimin uzun sürede tamamen bağımsız olmayan ama belirli kısa sürelerde bağımsız değişken gibi etkilere sahip olma imkânı vardır. Bir konu için iyi eğitilmiş kimse uygulama sahasında yeni imkânlar açabilecektir. Üniversitede bunların çabasına, bir baskı grubu rolü oynayarak yardımcı olabilir. Uygulama uzun sürede başarısız devam ederse bu konuya yeterli kapasitede öğrenci çekilmesi imkânı ortadan kalkacak eğitim de etkisini kaybedecektir.

Benzer şekilde eğitimden bağımsız şekilde de başarılı uygulama imkânlarının ortaya çıkması eğitimin kalitesini yükseltecektir. Uygulama ve eğitim arasında birbirini yönlendiren çok önemli ilişkiler vardır.
Bugüne kadarki tecrübede genel olarak Türkiye'nin bütün üniversitelerindeki eğitim uygulamayı etkilemekte bağımsız değişken olma fonksiyonunu görememiştir. Konunun gerektiğince bozulmadan müesseseleşebilmesi için üniversiteye bu konuda düşen önemli roller vardır. Şehir ve Bölge plânlama eğitim faaliyetleri Türkiye'de bu konudaki karar verme alışkanlıklarını değiştirecek aktif rollerini almalıdır.

Türkiye'de de bölge plânlamanın gelişmesi başlangıçta verilen iki uçlu gelişme modeline uygun olmuştur. Önce doğu Marmara Bölgesi ön plânında olduğu gibi bir büyük şehir sorunu olarak ortaya çıkan bölge plânlama, D.P.T.'nin kurulmasından sonra bir kalkınma muhtevası kazanmış bölgesel kalkınma plânları hazırlanması önem kazanmıştır.

Kolaylıkla söylenilebilir ki, bölge plânları son on yıllık dönemde Antalya projesi gibi, maliyeti 30 milyon TL'nın üstünde olan araştırma imkanları [13] bulmasına rağmen hiç bir uygulamaya kavuşamamıştır.

Bu on senelik plânlama denemeleri bölge plânlama eğitimi ve dolayısıyla ileride bölge plânlamanın Türkiye'deki uygulama imkânına kavuşmasında çok önemli ip uçları vermektedir.

En belirgin sonuç bölge plânlarının uygulanması için gerekli politik isteğin ve baskının kurulamamış olmasıdır. Dolayısıyla bölge plânlama konusunda müesseseler gelişmemiştir. Bu durumun eğitimimize getirdiği dört önemli şart vardır.

Bölge plânlamadan yetişecek öğrencilerin konunun Türkiye'de kabul edilmesinde mücadele edecek şekilde yetiştirilmesi önem kazanmaktadır. Bunun için öğrencilerin eğitim sürecine aktif olarak katılması ve özellikle eğitim döneminde bu konuların çözümlenmesi mücadelelerine aktif olarak katılmaları gerekecektir.

- Bölge plânlama konusunun müessesleşmesinde, gerek bugünkü idari mekanizma için ve halk için eğitim fonksiyonunun görülmesinde üniversitenin aktif bir rol alması gerekecektir.
- Bölge plânlaması eğitimi, tatbikatı müesseseleşmediği için belirsiz bir uygulama sahası için yapılacaktır. Bu halde eğitim konularında öğrencinin uygulamaya uyum yapması imkânını arttıracak bir yol seçilmelidir.

• Bölge plânlamanın çeşitli şekillerdeki müesseseleşme imkânları ve bunların politik süreçlerle olan ilişkileri eğitimde yer almalıdır.

Bugüne kadar bölge plânlamanın uygulamaya kavuşamamasındaki önemli nedenlerden bir diğeri, yapılan bölge plânlarının getirdiği tekliflerin uygulamaya imkan verecek detay seviyesinde olmamalarıdır. Bunun belki de en önemli nedeni bölge plânlama çalışmalarının sonuçlarının, bölge plânlamanın Türkiye'de de proje tipi çalışmalara bir reaksiyon olarak ortaya çıkması dolayısıyla genel tavsiyeler seviyesinde kalması olmuştur.

Bu durumda ise belge plânları, sektör ilgililerinin yaptıkları tek yönlü yaklaşımları gibi özel teklifler getiremediği için uygulamada onlarla yarışamamıştır. Ayrıca bu yöndeki genel kabul, bugünkü bölge plâncılarının yabancı ülkelerde yetiştirilmesi politikasında da kendini göstermiş, herhangi bir konuda ihtisaslaşması olmayan değişik kalitelerde genel bölge plâncıları yetiştirilmiştir. Bu tip bir politika bölge plânlama ekiplerinin teşkilinde çıkardığı problemlerin ötesinde, ortaya çıkan plânların sonuçlarını da etkilemektedir. Ortaya çıkan genellik seviyesi yüksek plan teklifleri de özel sonuçlar isteyen milli plâncıları tatmin etmemektedir.

Bu gözlem Perloff'un [14] bir konuda ihtisaslaşmış bölge plâncısı yetiştirme isteği ile önemli bir paralele düşmektedir. Her öğrenciye verilecek genel bölge plânlama eğitimi yanında, bir ihtisaslaşma sahasının teşkilini gerektirmektedir.

Türkiye'de son on senelik bölge plânlama tecrübesi incelendiğinde, bölge plânlama çalışmalarında alt yapı problemlerine şaşırtacak derecede az yer verildiğini görüyoruz. Geçiş halindeki toplumlarda ise alt yapı konusunun bölge plânlamadaki göreli ağırlığını önceki bölümlerde görmüştük. Bölge plânlama İmar ve İskan bakanlığında oldukça, şehirleşme sorunları,, DPT'de oldukça ekonomik gelişme sorunları ağırlık kazanmıştır. Alt yapı ile ilgili sektör kuruluşlarının idari mekanizma içindeki (Karayolları, DSİ vb.) göreli olarak bağımsız davranışları bu ilişkilerin kurulmasını engellemiştir. Benzer olarak bölge planlama kaynak kullanma sorunlarına da yeterince girememiştir, (Orman Toprak Muhafaza vs) Böylece bölge plânlama bu konuyla ilgilenen kuruluşun idari mekanizma içindeki yerine bağlı olarak konusunun gerçek sınırlarına göre çok dar sınırlara itilmiştir.

Türkiye'de Bölge plânlama konusunun gerçek sınırlarına hiç olmazsa eğitim safhasında ulaşılması gerekir.

Bölge plânlama eğitimi de bir tek fakülte içinde sınırlı kaldıkça gerçek sınırlarının altındaki sınırlarda kalma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Fakülteler ve bölümler arası ilişkilerle bölge plânlama eğitiminin gerçek boyutlarına ulaştırılması gerekir . Bu konuda özellikle Mühendislik Fakültesi ve İdari İlimler fakülteleri ile müşterek konularda programlar geliştirilebilir.

Bugüne kadar bölge plânlamasının Türkiye'de kabul ettirilmesi için bölge plâncılar, bir müdafaa oyunu oynamıştır. Herkese bölge plânlamanın faydaları anlatılarak işbirliği imkânı aranmıştır. Bu ise bir sonuç vermemiştir. Kimse karar verme yetkisini daha doğru karar verme imkânı ile değişmek istememiştir. Şimdi artık hücum oyunu oynamak zamanı gelmiştir. Bölgesel plânlama tekniklerine uymayan araştırmalara göre kararlar alınmasının topluma maliyetleri gösterilmelidir. 13 milyon TL inşa edilebilecek bir baraj ilâve olarak 25 milyon TL.lık bir yol varyantının yapılmasına sebep oluyorsa bu açık hale getirilmeli ve böyle davranışlara karşı vaziyet alınmalıdır. Bu konuda eğitim müesseselerine düşen önemli roller vardır.

Türkiye gibi konunun müesseseleşmediği yerlerde teknik yapıya hakim olmayan bölge plâncılarının kolayca çeşitli etkiler altında kalarak konunun gelişmesine zarar verdiği son on senelik tecrübede kendisini göstermiştir. Bunlar kolayca konudan sapabilmekte, konuda gerekli mücadeleyi verememektedir. Her güçlük, bu güçlüğü yenme çabası yerine bu güçlüğe uyacak yeni bölge plânı tanımları yapmaya itmektedir.
Bu ise bölge plânlanmanın çeşitli saha ve aletlerinin bölge plânlama dışındaki müesseselere kaymasına sebep olmaktadır.

Yukarıda belirtildiği gibi Türkiye'de bölge plânından ne istenildiği her zaman değişik şekilde tanımlanmıştır.[15] Bu ise nasıl bir talep için eğitim yapılacağını belirsiz hale sokmaktadır. Bölge plânlamasının geleceği ve ne yönlerde ağırlık kazanacağı ancak önümüzdeki senelerde tanımlanacaktır. Bu halde gerekli flexibiliteyi sağlayacak bir eğitim yapılması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır, bu tip bir eğitimde ise teorik yapı ağırlık kazanacaktır.

TÜRKİYE'DE BÖLGE PLANCISINA OLAN TALEP NEDİR ?

Türkiye'de bölge plâncısı talebine iki yönden bakılabilir. Konu ile ilgili bugünkü müesseselerin hacimleri ve gelişme eğilimleri bu konuda bir fikir elde edilebilir. Diğer bir yaklaşım olarak Türkiye'de önümüzdeki senelerde bölge plânlaması tekniğinin uygulanmasının yararlı olacak problemlerin gözden geçirilmesi seçilebilir. Birinci yaklaşımda mevcut alışkanlıklara bağlı bir pazar söz konusudur. İkincisinde, bölge plânlama eğitimi ve eğitime paralel olarak yapılması ön görülen müesseseleştirme çabalarının başarısına göre genişletilebilecek bir pazar söz konusudur ve önemli olan budur. Bu iki yaklaşım bir anlamda bu pazarın alt ve üst sınırlarını çizmektedir.

Bugün bölge plânlama bölümünden mezun olacak öğrencilerin arandığı kuruluşlar olarak D.P.T., İmar ve İskân Bakanlığı, D.S.İ., Karayolları, Tarım Bakanlığı, Köy İşleri Bakanlığı, yeni kurulan Metropoliten Plânlama teşkilâtları, Ticaret ve Sanayi Odaları sayılabilir. Bu oldukça çok sayıdaki kuruluş içinde az sayıdaki bölge plânlama mezunlarının iş bulmaları kolay olacaktır. Bu konuda önemli bir problem yoktur.

Diğer bizim için daha önemli görülen potansiyel pazarı bulmak için yakın gelecekte bölge plânlama disiplinin önemli katkısının olabileceği konuları sıralamaya çalışalım.

- Önümüzdeki yirmi yılda Türkiye'de önemli bir şehirleşme olması beklenmektedir. Şehirleşmenin getireceği önemli problemler vardır.
- Türkiye'de de gerek şehirlerin ulaştıkları büyüklükler gerekse ulaşılan mobilite seviyesi Metropoliten ilişkileri ortaya çıkarmıştır. Bugüne kadar alışılan şehir plânlaması yaklaşımları ve ölçek alışkanlıkları dışında plânlama sorunları ortaya koyacaktır.
- Bölgeler arasındaki ekonomik ve kültürel fırsat farklarından gittikçe artan haberlilik geri kalmış bölgelerin planlanmasında önemli çalışmaları gerektirecektir.
- Özellikle Doğu Anadolu için söz konusu olan feodal izole yapıdan, Türkiye'nin batısı ile entegre modern yapıya geçilmesinde bölge plânlamanın katkıları olacaktır.
- Ülkenin kırsal alanlarında pazar ekonomisine geçiş ve bunun getireceği önemli dönüşümler olacaktır. Bunlar bir tarımsal plânlama ötesinde başka teknikleri gerektirecektir.
- Toplumda gelişme ile kompleksliğin artışı ve mobilite imkânlarının artışı kırsal alanda arazi kullanma şekilleri üzerinde taleplerin çeşitlenecek ve dolayısıyla bu arazi parçaları üstünde yapılacak taleplerin bir arada değerlendirilmesi gereği önem kazanacaktır.
- Su ve toprak kaynaklarının bir arada değerlendirilmesinde toplumun ulaşacağı komplekslik yalnızca bu kaynakların mühendislik bakımından değerlendirilmelerine dayanan plânlamaları yetersiz yapmaktadır. Su havzaları plânlamasının bölgesel plânlama, tekniklerine göre yapılması gerekecektir.
- Şehirleşme ve endüstrileşmenin artışına paralel olarak dinlenme ihtiyaçlarındaki artışlar, ve Türkiye'nin teşvik ettiği turizm yatırımları daha şimdiden sahillerin korunmasında olduğu gibi önemli arazi kullanma ve kaynak koruma problemlerini yaratacaktır.
- Toplumda görülen endüstrileşmede, özellikle ara malların yer seçimlerinde yapılabilecek hatalar ülke mekânın distorsiyonuna sebep olacağı gibi, devamlı olarak ülkenin ödeyeceği bir pahaya sebep olacaktır. Bunun için bu dönemde verilecek yer seçimi kararları çok önem kazanacaktır.
- Ülkede gerek tarımsal ve gerek endüstri bakımından geografik ihtisaslaşmanın doğuracağı mal akımı ihtiyacının karşılanması ve artan mobilitenin doğuracağı insan akımı ihtiyacının karşılanmasında uzun süreli görüşlere dayanan entegre ulaşım plânlarının hazırlanması ihtiyacı şimdiden belirmiştir.
- Metropoliten aşamaya ulaşılması sonucunda şehirlerin klâsik sınırları dışına taşışı ve toplanan şehirsel nüfusların büyüklüğü kamu tesisleri, alt yapı ve şehirsel servislerin planlanmasını bölgesel plânlama sınırları içine getirmektedir.

• Toplumda artan ihtisaslaşma bir çok konuda karar verme durumunda olan özel ve resmi kuruluşların bölgesel analiz tekniklerine dayanan araştırma isteklerini arttıracaktır. Yer seçimi kararlarında, pazar araştırmaları talep analizleri vb. gibi. Bölgesel araştırma tekniklerini, açık sistemlerde çalışma özelliğini bilen araştırmacılar gerektirecektir.

Yukarıda sıralanan alanlar gelecekte potansiyel olarak bölge plâncılarının çalışacağı alanlar olacaktır. Böyle geniş imkânlı saha içinde bugün için çok az öğrenci yetiştiren bölünün öğrencilerin iş bulması problemi olmayacaktır.

Burada sorun öğrencilerin iş bulmasının ötesindedir. Yukarıda sıralanan önemli konuların bugünkü alışkanlıklar dışında, bölge plânlama tekniklerine uygun olarak çözümlenmesini sağlamaktır. Bu geniş pazara da bölge plâncısı talebi yaratılması ve dolayısıyla eğitime daha çok öğrenci gelmesini ve daha çok alanda bölge plânlama tekniklerinin uygulanabilmesini sağlar. Mühim olan bu potansiyel talebin gerçekleşmesini sağlamak ve talebi yönlendirmektir.

Bu halde ortaya çıkan soru bunun yapılmasının kabil olup olmadığıdır. Bunun cevabını Türkiye'de bugüne kadar bölge plânlama aleyhine ileri sürülen iddiaları inceleyerek bulmaya çalışalım.

BÖLGE PLANLAMASINA KARŞI OLAN GÖRÜŞLER :

Bugüne kadar bölge plânlamaya ait karşı olan görüşlerin nedenlerini şu ana guruplar altında toplayabiliriz.

1.) Bölge plânlamasının fiziki plânlama özelliğinden doğan karşı koymaları Her yer seçimi kararı özelliği sonucu önemli politik karşı koymalara sebep olmaktadır. Bölge plânlama kararlarının içindeki yer seçimi özellikleri politik karşı koymalara sebep olmaktadır.

Bölge plânlama kararlarının arazi kullanma kararlarını da kontrol etme özelliklerinin olması, arazi spekülasyonundan önemli kazançlara, olan gurupların da karşı koymasına sebep olmaktadır.

Bu tip karşı koymalar güçlü olmakla beraber bunların varlığı da bölge plânlama ihtiyacının gittikçe daha fazla hissedilmesine sebep olacaktır. Bu gurupların kendi aralarındaki çatışmalar ve kontrolsüzlüğün artan miktarı plânlama yaklaşımlarına olan ihtiyacı arttıracak ve bu husus belirli süre içinde bölge plânlamanın uygulama imkânlarını arttıracak şekilde kullanılabilir.

2.) İkinci gurup karşı koyma ekonomik plânlananın özellikleri dolayısıyla doğmaktadır.

Ekonomi biliminin di£er sosyal ilimlere göre daha kantitatif hale gelmesi, ve ileri hassasiyet derecesine ulaşması sonucu fiziki plânlama kararlarının verilmesinde kullanılan metotlarla hassasiyet farkları doğmakta ve plânlamaya yalnızca ekonomik plânlama açısından bakılması halinde kolayca karşı çıkılmaktadır.

Bu konudaki çatışmanın azaltılmasında iki yaklaşım kendini gösterebilir. Birincisi fiziki plân çalışmalarında kullanılan tekniklerin hassasiyet derecesini yükseltmeye çalışmaktır. Bu konuda eğitime esas rollerden biri düşmektedir.

Diğeri ise probleme yalnızca ekonomik plânlama teknikleri yönünden bakmanın yanlışlığını anlatmaktadır. Aksi halde kararlar hiç bir seviyede hassasiyet derecesine ulaşmadan doğrudan doğruya politik olarak verilmektedir.

Bugüne kadar ekonomik plânlamanın sektörel esasa dayanması dolayısıyla hazırlanan çok yönlü entegre plânların tatbikinin ekonomik plânlamanın bugünkü proje seçimi mekanizması içinde kabil olmamaktadır.
Bu konuda tatbikat imkânı sağlayan süreç tipi plânların geliştirilmesi ile "yarışan bölge plânları" vb. teknikler ile bu zorluklar istenildiğinde ortadan kaldırılabilir,.

3.) Bölge plânının kendisine seçtiği hedefler dolayısıyla olan karşı koymalar :

Türkiye'de DPT'nin kuruluşundan sonra, bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesi hedef olarak seçildikten sonra, bölge plânları yalnızca bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesinde bir alet olarak görülmeye başlanmıştır. [17] Her bölge planı da varlığını koruyabilmek için devlet plânının bu ilkesine sarılmak lüzumunu hissetti. Aslında milli ölçekte çözümlenecek bir büyüme x refah çatışması kararı bölge plânlarının reddedilmesi için bir sebep olarak kullanılmaya başlandı..

Halbuki bölge plânları bir tesirlilik problemi olarak ele alınabilir ve bölgeler arası dağılım bakımında büyüme x refah ,çatışması ne şekilde çözümlenirse çözümlensin bölge plânlamanın oynayacağı tesirlilik rolü ve diğer rolleri ortadan kalkmaz.

Ayrıca belirtilmesinde fayda olan husus mekânda dağılım bakımından refah konusunda yapılacak her tercihin bölge plânlamanın rolünün önemini arttırdığıdır. Bu hallerde bölge plânlama Türkiye'de gelişme imkânı bulabilmesi için bu çatışmanın çözümlenmesinde önemli rol oynaması beklenmelidir. (Doğu meselesi gibi) Yalnız dikkat edilmesi gerekecek husus buradaki çözümlenme ne şekilde olursa olsun bölge plânlamaya önemli roller kalacağıdır. Bu çözümlemelerde konunun sınırlarının yalnız refah tercihinin seçimine bağlı olarak daraltılmaması gerektiğidir.

4.) Türkiye'de bölge plânlamaya karşı dördüncü tip karşı koyma ülkenin tarihi gelişimi ile ilgili bazı şüphelerden doğmaktadır. Bölge plânlama teriminin bölgecilik [18] ile karıştırılmasından doğan yanlış anlamalar, bölge plânlamanın bölgesel bağlılıkları arttıracağı, ülkenin bütünlümü zayıflatacağı, korkusunu ortaya çıkarmıştır. Böyle çok ilkel bir anlayışın bölge plânlamaya zararı sanıldığından çok fazla olmuştur.

Bölge plânlamanın bu bütünleşmeyi sağlamakta kullanılacak en önemli aletlerden biri olduğu kolayca gösterilebilir.

5.) Bölge plânlamaya karşı olan diğer bir gurup düşünce Türkiye'de çeşitli yanlış tutumlar sonucu olarak, şimdiye kadar hiç bir bölge plânlama projesinin uygulamaya geçememesinden doğmaktadır.

Bölge plânlamanın uygulanması için gerekli araçlar yeterince geliştirilmeden birçok bölgede birden bölge plânlama çalışmasına başlanılması sonucunda, çalışmaların hiç birinin uygulama imkânı bulamamış olması dolayısıyla, bölge plânları uygulama imkânları olmayan geografik çalışmalar olarak görülmeye başlamış ve Türkiye'nin bu gelişme seviyesinde bir lüks olduğu ileri sürülmüştür.

Bu bakımdan bugün için en az bir kaç bölge plânlama çalışmasının uygulanması imkânını bulmak gerekecektir.

Görülmektedir ki bölge plânlamaya karşı olan itirazlar, problemlerin varlığı hakkınca değil bugüne kadar bölge plânlarının bunları yenmedeki rolü hakkındadır. Bunun için başarılı bölge plânları örnekleri vermek ve gerekli politik desteği bulabilmek bölge plâncıların gelecekteki rollerini istenilen yönde geliştirebilecektir. Bu her iki şartın gerçekleşmesinde de eğitim müesseselerine önemli roller düşmektedir.

Bu husus alınacak öğrencilerin miktarı, onların iş seçme ve ihtisaslaşmalarını teşvik etmede uygulanacak politikaların seçilmesinde etkili olacaktır.

Bu konuda şu alternatifler düşünülebilir :
- Mümkün olduğu kadar çok sayıda eleman yetiştirerek, bu adet fazlalığının verdiği baskıyı kullanarak müesseseleşme imkânı sağlamak.
- Yüksek kaliteli az sayıda eleman yetiştirerek bunların çeşitli müesseselere dağılmasını sağlayarak daha uzun sürede talebin gelişmesini sağlamaya çalışmak.
- Öğrencilerin çeşitli ihtisaslaşma sahalarına sahip olan beraber takım halinde çalışacak şekilde yetiştirilip,

böyle birer takım halinde müesseselerde yer almalarını sağlamak böylece safha safha talep alanını genişletmek düşünülebilir.

Bu politikalardan hangisinin seçileceği müracaat eden öğrenci miktarına bağlıdır. Senelik öğrenci müracaatı miktarının 10 civarında olması halinde, en uygun politika üçüncüsü olacaktır. 10'dan az olması halinde ikinci ve bunun üstündeki değerlerde ise birincisi kullanılabilir.

Takım halinde yetiştirip daha sonra da aynı takım halinde çalışmalarını sağlamanın pratik güçlüklerine rağmen uygulama imkânının bulunması başarılı bölge plânlama çalışmalarının miktarının artmasında çok önemli tesirleri olacaktır kanısındayım.

Öğretim kadrosu da bir anlamda böyle bir takım olarak geliştirilmelidir.

IV. ÖĞRENCİ HAREKETLERİNİN İNCELENMESİ ÖNERİLERİMİZE NELER KATACAK:

Dünyada ve Türkiye'de olan öğrenci hareketleri üniversite eğitimi ve ondan beklenenler konusunda toplumlarda önemli değer değişiklikleri olduğunu ortaya koymaktadır. Bu değişiklikler özellikle talep tarafindadır. Son ayların tartışmaları toplumun üniversite eğitimindeki seçmelerinin ne olması lazım geleceğini gösterecek kriterleri ortaya koymuştur. Öğrenciler tarafından ortaya konulan bu toplumun değişme yönü dışındaki eğitim önerileri ancak yeni gerilmeler ortaya koyacaktır. Zaten yeni gelişme eğiliminde olan talebin müesseseleşmediği bölge plânlama eğitiminde tesirleri daha önemli olacaktır.

Bir topluma yeni olarak teklif edilen bir eğitim yaklaşımının, toplumun genel gelişme yönüyle tutarlı olması bu konunun gelişmesi için kaçınılmazdır.

Böylece öğrenci hareketlerinde konulan değer yargılarının, isteklerinin incelenmesinin teklif edilen program içindeki konuların seçilisindeki ve konulara veya öğretime karşı olan tutumların değerlendirilmesindeki esas kriterleri vermesinin ötesinde fonksiyonları vardır.
Böyle bir yaklaşımın klasik eğitim plânlaması yaklaşımındaki talebin analizine kattığı bir yeni boyut vardır. Genellikle (bizim beş yıllık plânda da olduğu gibi) gelecekte toplumun ulaşacağı öngörülen ekonomik düzey ve nüfus artışı verileriyle iş gücü dağılımını sağlayacak bir plân hazırlanır. Burada olan en önemli varsayım toplumun bugünkü yapısında işlemesi için gerekli hünerleri temindir. Mevcut düzenle tamamen ilişkili tek yönlü bir eğitim anlayışıdır.

Son öğrenci hareketleri öğrencilerin isteğinin de bu plânlamada alınması gerektiğini gösteriyor. Görülmektedir ki yukarıdaki tip eğitim plânlaması yaklaşımının da böyle bir boyut yoktur.

Bu boyutun katılması, eğitimde flexibilitenin yüksek olduğu bir süreci gerekli kılmaktadır. Nesillere kendi geleceklerindeki dünyayı kurma ve içindeki dağılımı elde etme imkânları tanınacaktır.

Bu yaklaşım eğitim plânlamasındaki zaman boyutunu mevcut sistemin ilişkilerinden serbest bırakmaktadır. Bu ikinci boyutun varlığı birinci boyuttaki talebin yanlış karşılanması üzerine kendini daha açık olarak ortaya çıkarmaktadır.

ÖĞRENCİ HAREKETİNİN ORTAYA ÇIKARDIĞI İSTEKLER :

- Üniversite olaylara girmeli, olaylarda rolü olmalıdır.[19]
- Üniversite toplumun siyasi hayatına ve gidişine ağırlığını koymalıdır.[20]
- Üniversite politikaya sokulmalıdır.[21]
- Kapitalist düzenin Üniversiteye yüklediği rolün sorulması. [22]
- Üniversite gençliğinin üniversite içi yapıyı yadsıması onun giriştiği eylemin ancak ikincil derecede,

yüzeysel yanıdır. Gençlik, asıl, sanayi toplumunun temel değerlerini yadsımaktadır. Bu yadsımanın zaman zaman göründüğü yer ya da halksal biçimler taşıması önemini görmemize engel olmamalıdır. [23]

- Ülkemizdeki eğitim genç beyinleri (mevcut düzene göre) şartlandırmamalıdır. Ne için ve kimin için eğitim yapıldığı açıkça kavuşturulmalıdır. [24]
- Üniversiteler gençleri meslek sahibi robotlar olarak yetiştirmeyi amaçlayan egemen sınıfın öğrenim kurumları olmamalıdır. [25]
- Bilimsel yönden aldatıcı dersler verilmemelidir. [26]
- Üniversite yadsıyan insanlar yetiştirmelidir. [27]
- Eğitimin devrimci bir içtenliği olmalıdır.[28]
- Üniversiteler gençleri devrimci ve ülke sorunlarını bilen ve çözüm arayan nitelikte yetiştirilmelidir. [29]
- Tutucu değil ilerici bir eğitim verilmelidir. [30]
- Üniversite araştırıcı olmalıdır.[31]
- Üniversite öğretim üyeleri araştırmacı olmaktan çok ders okutucu eleman olarak yetişmektedir. [32]
- Üniversite yalnız ilim nakledici değil üretici bir yer olmalıdır. [33]
- Bilimsel mesai üniversite dışına çıkınca ülkemize yararlı bilimsel araştırma durmakta sadece ders saatlerini geçiştirmeye ve çıkarmaya yeterli zaman üniversiteye kalmaktadır. [34]
- Öğretim üyeleri ülke sorunlarına dokunmaktan çekinmemelidir. [35]
- Memleket yararlarına uygun eğitim politikası güdülmelidir. [36]
- Yurt gerçeklerine dayanan eğitim.[37]
- Türkiye'nin kalkınmasına uygun elemanlar yetiştirmelidir.[38]
- İş gücü planlamasına dayanan eğitim. [39]
- Eğitim halka dönük olmalıdır. " Yurt geçeklerini yansıtan bir iktisat, tıp, hukuk ve teknik öğrenim yapacak halkın iktisatçısı, halkın doktoru, halkın hukukçusu, halkın mühendisi olmak istiyoruz. " [40]
- Üniversite artık tek yanlı insanlar – kent solu düzenin uslu, sınanmış, yabancılaşmış kadrolarını – değil özgürlüğün iki boyutuna, - toplumda bir yer elde etme aynı zamanda bu toplumu eleştirme hakkına kavuşmuş insanlar yetiştirecek . [41]
- İş piyasasında geçerli bir diplomaya sahip olmak.[42]
- Uzmanlaşma sağlayan en üst kademede eğitim. [43]
- İhtisas dersleri arttırılmalıdır. [44]
- Çağı geçmiş ve bugünkü hayatta kullanılmayan gereksiz bilgiler verilmemelidir. [45]
- Öğretim ve eğitim sistemlerine çağımız şartlarına uyan kavramların girmesi gerekir. [46]
- Mezuniyet sonrası sosyal güvenlik sağlanmalıdır. [47]
- Dersler arasındaki duvarı yık istiyoruz. Bir bakıma dar kafalı uzman yetiştirme amacını yıkmak istiyoruz. [48]
- Fikri yeteneklere sahip kişi olarak kendini geliştirmeye yardım edecek kültür verilmelidir. [49]
- Üniversite öğrencisi ilgisizlik, bırakılmışlık, yalnızlık hissetmektedir. [50]
- Öğretmen – öğrenci ilişkilerinin ve her iki grubun kültürle bağlarının tepeden tırnağa değiştirileceği kendi kendisini yöneten eleştirisel bir üniversite kurulmalıdır. [51]
- Öğrencilere de belirli oranda üniversite yönetiminde temsil hakkı tanımak. [52]
- Öğrenci ile öğretim üyesi arasındaki ilişkileri geleneksel çerçeveden çıkararak yeni bir temele oturtmak. [53]
- Gerek öğrencilerin zihni kabiliyetleri ve gerekse de öğretim üyelerinin ders verme yetenekleri arasında büyük farklar vardır. Öğrenci ve öğretim üyelerinin üniversiteden azami derecede yararlanabilmeleri yürürlükteki sistemi değiştirip yerine çok daha esnek bir sistem kurmak zorundayız. [54]
- Öğrenciler kendileri dışındaki öğretim öğelerinin amaca, isteğe çağın akışına uygun olmadığını tanıt ve kanıtlarıyla ortaya koydular. Öğrenciler yüksek öğrenim kurumlarının yönetimine katılmalıdırlar. [55]

Türk basınında yer alan bu 37 öneriye birçok diğer ara öneri katılarak zenginleştirilebilir. Bunlar birbiriyle oldukça bağlı olan bir öneriler gurubunu teşkil etmektedir. Fakat bunları bazı esas guruplara indirebiliriz. O zaman kendi içindeki tutarlılığını test etmek kabil olduğu gibi, Türkiye'ye özel bazı istekleri de ayırmak mümkün olur.

P (1). Birinci gurup öneriler üniversitelerin toplumun geleceğinin şekillendirilmesinde çok aktif bir rol almasını isteyen önerilerdir. Üniversite toplumun mevcut şekline bağımlı olmamalıdır. Toplumun değişmesinde bağımsız değişken olmalıdır.

P (2) . Eğitim kamu yararı kriterlerine önem veren halka dönük halk için bir eğitim olmalıdır.

P (3) . Eğitim devrimci olmalıdır.

P (4) . Ülke gerçeklerine, sorunlarına eğilen bir eğitim olmalıdır.

P (5). Çağdaş bilim düzeyinde olmalıdır. Bilimsel araştırma ve katkı yapabilmelidir. (Bu katkı kamu yararına ve ülke sorunları için)

P(6). Üniversite sonrasında öğrencinin toplumda fonksiyonel bir rolü olmasına imkân sağlamalıdır.

S1 . Öğrenciler üniversite eğitiminin yönetiminde aktif rol almalıdır.

Bu yedi esas seçim bütün genel görünümlerine rağmen üniversitede verilecek eğitimin belirli bir yönde gelişmesini sağlamaya yeterli olacak derecede kararlardaki serbestlik derecesini azaltacaktır. Altı politika seçimi ve bir süreç tariflenmektedir. Belki beşinci gurup politika isteği bunun az gelişmiş bir ülkedeki istekler listesi olduğunu göstermektedir. Fakat bu diğerleri ile tutarlı olmasını azaltmaz. Üniversitenin devrimci olması, ülke sorunlarına eğilmesi ülkenin geleceğinin şekillendirilmesinde aktif rol almasının tesir— ligi ancak bu beşinci şartla artacaktır. Mümkün olduğu kadar çağdaş düzeyde eğitim. Üniversite eğitiminin nasıl olması gerektiği üzerine söylenen bu sözler konulan kriterler gerek Türkiye'de gerek dünyada bir çok kere söylenmiştir. Ama üniversite eğitimi bu özlenen çerçeveden artık o kadar uzaklaşmıştır ki, diğer sosyal koşulların uygun hale gelmesi ile bir kriz yaratabilmiştir. Bu krizin çözülmesinde ve üniversitenin toplumda yapması gereken rolden uzaklaşmasını önleyecek bir mekanizma teklif edilmektedir. Bu 3ürec öğrencinin eğitime katılmasıdır. Bu istek bütün ülkelerdeki hareketlerde müşterektir. Bu süreç üniversite yapısında değişiklik meydana getirecek özelliktedir, öğrencinin eğicim sürecine katılması isteği yüzeyde olarak öğrenci-öğretmen ilişkilerinin iyileşmesi şeklinde yorumlanırsa önemli yanılmalara düşülmüş olur. Bu istek üniversite içinde diğer isteklerin gerçekleşmesini sağlayacak (devrimci eğitim, halka dönük eğitim, toplum sorunları ile ilgili eğitim) unsurdur. Ancak bu yeni müessesenin gerçekleşmesi halinde diğerleri hakikaten gerçekleşmesi ihtimali artar. Üniversite de gerçek devrim bu olacaktır.

Bazı ülkelerde bu konuda yeni müesseseler kurulurken, bizde en çok karşı konulacak teklifin de bu olduğu anlaşılmaktadır. [57]

Bu mekanizma kurulsa bile toplumun diğer şartlarının elverişli olmaması halinde bunun da çalışmaması veya bozulması ihtimalinin varlığını belirttikten sonra mekanizmanın özellikleri üzerinde duralım.

Bütün eğitim ilişkileri gibi üniversite öğrenimi de (hiyerarşik) asimetrik bir ilişkiye dayanmaktadır, fakat bu ilişki tek yönlü değildir. Öğretim üyesi ile öğrenci arasında kurulacak bağlarda bir karşılıklı olma unsuru vardır, öğrencinin eğitim sürecine katılmasının

eğitimin verildiği yöndeki kalitesini arttırması ötesinde eğitimin içeriğini değiştirme Özelliği de vardır.

Geleceğin toplumunda yaşayacak olanların o toplumun biçimlenmesini etkileyecek, gelecekteki toplumlarına bugünden nelerin kalmasını istedikleri hakkında söz söylemek hakları herhalde bugünkü öğreticilerinden fazla olacaktır. Onlara verilecek söz hakkı geleceğe yönelmiştir, "zaman içinde demokratik" bir anlam taşımaktadır.

Meselenin çok benzer bir boyutu nesiller çatışmasında gösterecektir, özellikle bölge plânlama gibi müesseseleşmemiş karar mekanizması içine yeni fikirleri, bilgileri ve yaklaşımları sokmaya çalışacak yeni nesil, işe başladığı anda, kendinden önceki nesilleri başında bulacaktır.

Baki gurup, kendilerine öğretilenleri tatbik imkânını yenilere vermeyecektir. [59] Böyle bir çatışmaya hazırlanan öğrencilerin bu mücadelede başarılı rol görebilmesi (bu toplumun, ilerlemesi ile üst üste düşer) için baştan bu çatışmaya hazırlanması lazımdır, Kaster seviyesinde bir eğitimi seçen bir öğrenci bu çatışmayı da aynı zamanda seçmiş olmaktadır. Böyle bir role hazırlanmada öğrencilerin eğitimin yönetimine katılmaları, yeni disiplinlerin toplumda kabul edilme sürecini hızlandıracaktır.

Öğrencilerin eğitime katılmasının en önemli rolü eğitimin devamlı olarak değişikliklere uymasına imkân vererek ilerdeki krizleri azaltması olacaktır. Örneğin Türkiye'de 1960 öncesinde üniversite sahip olduğu, bilimsel üstünlüğü yitirmiş durumdadır, öğrencilere eğitim sistemi çeşitli dünya görüşlerini veremiyor. Buna rağmen onlar bu bilgileri üniversite dışında bulmaya çalışıyorlar ve buluyorlar (1960 öncesinde bu imkân yoktu). Öğreticileri ile araları açılıyor.[60] Bu gerilmeler eğitimde krizler yaratıyor. Öğrencilerin eğitime katılması mekanizması bu gerilmeleri azaltıcı yönde etkileyecektir.

Öğrencilerin yönetime katılmaları eğitime devrimci, halk yararına, çağdaş vs. nitelikler kazandırır. Üniversite öğretim üyeleri öğrencilere göre yapısal olarak egemen güçlerin daha çok paralelindedir. [61]

Bunların mevcut düzenle çeşitli bağları teşekkül etmiştir. (Mali bağımlılık [62]). Gençliğin ise mevcut yapıyla bağları, teşekkül etmemiştir. Mevcut yapıyı daha kolay yadsıyabilir. Ayrıca gençlik üniversite eğitimi süresince vardır ve devamlı olarak yenilenmektedir her zaman gençtir. Yaşlanan ve yadsıma kabiliyetini kaybeden bu guruptan ayrılmaktadır. Böylece eğitim bugüne göre daha yüksek bir devrimci içerik kazanacaktır, dolayısıyla üniversitelerde öğretilen bilgiler farklı bir içerik ve derinlik kazanır.

Görüldüğü gibi öğrencilerin yönetime katılmasının önemli fonksiyonları vardır, öğretmeni her şeyi bilen öğrenciyi de pek az şey bilen varsayan paternalistik eğitim davranışa, ile bir anda ret edilemez, özellikle master seviyesindeki eğitimlerde.

ÖĞRENCİ İSTEKLERİ GENEL ÇERÇEVESİ İÇİNDE BÖLGE PLÂNLAMA EĞİTİMİNİN ÖZELLİKLERİ :

Bu yedi gurupta özetlenmiş değer seçimlerinin uygulanması için bölge plânlama eğitimi, konunun ve Türkiye'deki durumun özelliği icabı çok uygun bir çerçeve teşkil etmektedir.
Konunun bölge plânlaması olması bu seçimlerin bir çoğunu özellikle manalı yapmaktadır. Bölge plânlamanın tarifi icabı kamu yararına dönük ve disiplinler arası bir yaklaşım olması, bu değer seçimlerin bir çoğunu normal hale getirmektedir.

Türkiye'de yapılan bir plânlama eğitimi olması ise Türkiye'nin sorunları ve problemleri ile ilgiyi kaçınılmaz yapmaktadır. Plânlamanın geleceğe dönüklüğü ile P1 arasındaki ilişki açıktır.

Diğer taraftan bölge plânlamanın dünyadaki çok yeni bir konu olması bu konuda çağdaşlık ilkesini içinde kaçınılmaz olarak bulundurmaktadır. Tabii her çok yeni ilim dalı gibi hızla geliştiği için bu çağdaş düzeyi takip ayrıca önem kazanmaktadır.

Programın master seviyesinde olması ve diğer taraftan Türkiye'de halen bölge plânlama müesseselerinin kurulmuş olmaması ve yetişecek talebelerin bu müesseselerin gerçekleştirilmesi fonksiyonlarını da yüklenmek zorunda oluşu öğrencinin eğitimdeki aktif rolü için önemli bir neden teşkil eder.

Böyle olunca bölge plânlama master eğitiminde bu kriterlerin uygulanması konunun icabı olmaktadır. Bu özellik bu bakımdan bölge plânlama eğitiminde başarıyı kolaylaştırırken bu yöndeki başarısızlığın sorumluluğunu da arttırmış olmaktadır.

V. NASIL BİR BÖLGE PLANLAMA EĞİTİM PROGRAMI YAPILMALIDIR :

Üniversitede yapılacak bir plânlama eğitimini, her hangi bir yerde yapılacak bir plânlama eğitiminden ayırıcı özelliğin kriteri bu sahadaki eğitimin görevinin yalnızca mevcut bir bilgiyi nakletmek değil aynı zamanda bu bilginin sınırlarını genişletmek olduğudur. Özellikle yeni gelişmekte olan bu sahada Türkiye'nin bugünkü gelişme seviyesinin ve problemlerinin ortaya koyduğu sahalarda katkılar da bulunulması imkân dahilindedir. Bu katkıların büyük veya küçük olması yapılacak çabanın yönünü etkilemez, ancak başarı derecesini tayin eder.

Bölge plânlama, Türkiye tecrübesi, ve sen öğrenci hareketleri genel çerçeveleri üzerinde teker teker yaptığımız tartışmalar sonucu bölge plânlama eğitimi üzerinde çeşitli öneriler geliştirdik. Şimdiye kadar teker teker yaptığımız seçmelerin hepsi birbirleriyle tutarlı değildir aralarında çelişmeler vardır. Bu bölümde önce bu çelişmeler: çözümlenmeye çalışılacaktır.

Yukarıda verilen genel çerçevelerin her birinde kendini gösteren iki önemli çelişme vardır.

Birincisi : Genellik x İhtisaslaşma
İkincisi : Teorik Yaklaşım x Pratik Yaklaşım

Burada yapılacak olan kutuplardan birini seçmek değil, eğitimde bu iki kutubun mümkün olan karışımlarından hangisinin seçilmesi gerekeceğidir. Yani Bölge plânlama eğitiminde ne kadar genellikler üzerinde ne kadar ihtisaslaşma üzerinde durulacağı, veyahut teorik derslerin pratik derslere göre ağırlığının ne olacağıdır.

Bölge plânlamanın tanımlanmasında, sistem yaklaşımının genel ilişkiler kurabilmenin bölge plânlamada esas olduğunu görmüştük. Diğer taraftan Türkiye tecrübesinin değerlendirilmesinde, yalnızca genellikler üzerine eğilen bölge plânlama ve plâncıların uygulama şansını kaybettiğini gördük. Bu iki uç arasında bir dengenin kurulması gerekiyor.

Benzer şekilde teorik yaklaşımlarda pratiğin düşmanı değildir. Gösterilebilir ki, özellikle yeni gelişen mesleki disiplinlerde, teori, pratik sorunlara çözüm bulmalardaki yanılma paylarını çok azaltır. Toplum içinde halen müesseseleşemediği için eğitiminde, öğrencinin çeşitli

konulara uygun yapması imkânının arttırılması isteniyorsa, teorik yapının sağlam olması gerektiğini önceki bölümlerde gördük.

Yalnız burada kabul pratik problemlerin çözümünün öneminin ihmali değil, tek tek problemlerin çözümlerini reçeteler halinde veren yaklaşımların ihmalidir. Bu çözümlerin hangi zaman süresi içinde doğru kalacağı bile şüphelidir. Mühim olan her problemin çözümünde belirli bir disiplinin getirdiği genel yaklaşım içinde mümkün çözüm imkânları içinden seçmeler yaparak problemleri çözme yeteneğinin verilmesidir.

Böyle olunca çok geniş bir sahadaki eğitimin, oldukça sınırlı bir zaman içinde verilmesi zorunluluğu, ve ayrıca öğretim kaynaklarının tesirli olarak kullanılması isteği, öğretilecek hususların da üzerinde hassasiyetle durulmasını gerektirmektedir. Bu tip yaklaşım bazı belirli aletlerin öğretilmesi halinde öğrencinin birçok problemle karşılaştığında bunlar ve benzerlerini uygulayarak otomatik olarak çözeceği varsayımına dayanmaktadır.

Bu çelişmeleri çözümleyerek belirli bir dengeyi öngören bir bölge plânlama programının iki kısımda düşünülmesi bu denge üzerinde program test edebilmek için yararlı olmaktadır. Burada teklif edilecek program böyle iki ayrı kısımdan meydana gelecektir:

1-Nüve, 2-İhtisaslaşma Sahaları.

Nüve program : Öğrencinin konunun esası, esas prensipler ve kaynaklar ile karşı karşıya geleceği programdır. Bu kısımda genellikler ve teori ağır basacaktır. Bu nüve program üzerine ihtisaslaşma inşa edilecektir.

İhtisas programları daha çok plânlama dersleri olacakta. İhtisaslaşmanın ve pratiğin ağırlık kapanacağı kısımdır.

Nüve program ile ihtisas programı arasında bir alt yapı üst yapı ilişkisi bulunacaktır.

Aynı plânlama konusu farklı nüve programlara oturtulduğunda çok farklı sonuçlar verecektir. Örneğin mühendislik alt yapısı üzerine oturtulmuş bir ulaştırma plânlaması eğitimi ile bölge plânlama nüve eğitimine oturtulmuş bir ulaştırma plânlaması eğitimin sonuçları farklı olacaktır.
Nelerin öğretilmemesi konusunda en açık seçimler nüve program üzerinde olacaktır.

NÜVE PROGRAM ve BÖLGE İLMİ :

Son 10-12 yıl içinde bölge ilmi geliştirilmeye çalışılmaktadır ve bölge plânlama konusunda çalışan bir çok kimse bu konuda bir ilmin varlığına karşı çıktılar.

Nasıl ki ekonomiye sırt çeviren bir ekonomik plânlama eğitimi düşünülemezse, bölge ilmine sırt çeviren bir bölge plânlama düşünülemez.
Yalnız bu konudaki tereddütler belli de bu iki ilmin plânlamayla olan ilişkilerinin evrimindeki sıradır. Ekonomik plânlama ekonomiden sonra gelişmiştir. Bölge ilminin kristalize olması ise bölge plânlama geliştikten sonra ortaya çıkmıştır. Bu hal ise ayrı bir bölge ilmi var mıdır sorusunu ortaya çıkarmıştır. Çok yeni olan bu ilmin konularının incelenmesi teklif edilecek nüve programı tariflemekte önemli rolü olacaktır. Dolayısıyla bu konuda biraz tartışmaya girmekte fayda vardır.

Burada bölge ilmi ayrı bir disiplin midir sorusuna cevap ararken şu üç soruyu cevaplandırmaya çalışalım.

1. Bölge ilminin diğer ilimlerden ayrı bir konusu var mıdır ?Bölge ilminin ayrı bir metodu var mıdır ?
Bu sahaya bölge ilmi olarak adlandırmak kabil midir ?

Isard (1960) [63] bölge ilmini şöyle tanımlıyor :Bölge ilmi esas olarak bir sosyal ilimdir. Mekân ve mekân sistemleri, bölge ve bölgeler sistemleri, yer seçimi ve yerleşme sistemleri, üzerinde durur. Fiziki, ekonomik, sosyal ve politik mesafeler esas kavramlarıdır. Kapsadığı esas konular arasına ulaşım ve haberleşme, nüfus ve nal akımları, arazi, su ve diğer kaynakların korunması ve kullanılması girer. İlgilendiği özellikler nüfus, gelir, iş gücü, şehirsel-metropoliten ve kırsal sahalar, ve idari sahaların yapısıdır. Değişme ve geleceğe ait tahminler bölge ilminde esastır. Çok yönlülük, birbirine bağlılık ve ilişkiler (davranışsal ve mekanik) bölge ilmi yaklaşımını renklendirir.

Konusunun geniş tanımlanmasına rağmen, bugünkü şekliyle daha çok mesafenin, insanın çevreye intibakında, insan davranışlarına, toplumun müesseselerine etkisini incelemektedir.
Ne şekilde olursa olsun mekân organizasyonu bu ilmin esas nüvesini teşkil ediyor.

Bölge ilminin metot olarak en önemli özelliği disiplinler arası yaklaşımıdır. Garnsey [64] bunu bölge ilmini diğerlerinden ayırmak için yeterli görüyor. Burada belirtilmesi gerekli olan nokta bölge ilminin diğer ilimlerden bir çok metot almasına rağmen, yalnızca bazı bilim dallarının yan yana toplanması demek değildir. Metodu bir sistem yaklaşımını gerektirmektedir.

Bu tanımlamalarda bölge ilmi bir sosyal ilim olarak bölge, mekân, mesafe kavramları ile iç ilişkiler üzerinde duran, değişmenin ve dinamikliğin esas olduğu bir ilimdir. Bu ilmi yeni hale getiren kavram bölge oluyor.

Alonso da bölge ilminin konusu bölgede cereyan eden herşeydir diyor.
Isard'ın (1956) tanımlamasında üzerinde durduğu husus refah ve büyüme olgusunun incelenmesi için en iyi bir bölgenin varlığıdır.

Whitney de bölge ilminin konusu olarak yalnızca bölgeler arası ilişkileri tanımlıyor.
Ama bugüne kadar bu esas kavram (bölge) analizlere generik bir terimin ötesinde tam olarak girememiştir. Buna karşılık mesafe daha rahat olarak analizlere katılabilmiştir.

Belki gelecekte bu yönde katkılar beklenebilir.

Bölge ilmi çeşitli disiplinleri bir araya getirmekte daha çok ilişkileri mekân boyutlarını analize katarak yapmaktadır.

Bölge ilminin metodunun daha çok teoriye, model yapmaya, ileri statistik tekniklere genel teoriye yönelmiş olması ayrı bir saha teşkiline yeterli midir ?

Bölge ilmi ayrı bir saha mıdır ? Burada iki uzantı söz konusudur. Diğer ilimler analizlerine mekân boyutunu katarlarsa[65] bölge ilmine lüzum kalır mı? Bütün sosyal ilimlerin her birinden, son "ceteris paribus" 1ar kaldırılırsa nihai hedeflerinde bütün sosyal ilimler üst üste düşer. Böyle olmasına rağmen diğer sosyal ilim disiplinlerinin her biri devam ettiğine göre, nüvesi mekân organizasyonu Olan bir bölge ilmi her zaman var olabilecektir

İkinci önemli sorun bölge ilmi gibi mekân nüvesi olan ve yatay yaklaşımı esas alan coğrafyadan ayrı bir bölge ilmi var mıdır olmaktadır. Metodolojik olarak daha teorik olmasının daha kantitatif teknikler kullanması ötesinde en önemli ayrım özelliği sosyal ilim muhtevasının ağırlığıdır. Fiziki ve biyolojik süreçlere çok az önem verir.

Hagget'in [66] Venn diagramı ile yaptığı tanımlama bu ayırımı açık hale getiriyor.

Ayrı bir bilim dalı olarak gelişen bölge ilminin bölge plânlaması tarifinde verdiğimiz esas nüveyi çoğunlukla içinde bulundurduğu görülüyor.

Bölge ilminin mekân organizasyonu teorisi muhtevası ve kantitatif bölgesel analiz muhtevası özellikle bu ilmin değişmeye yönelmiş olması, bölge plânlama eğitimindeki nüveyi çizmek için en önemli çıkış noktası olmaktadır.

Burada ortaya çıkan diğer soru daha çok Amerika'da gelişen bölge ilminin ne kadar kültürün bugünkü durumumuzla bağımlı olduğudur. Normal olarak her ilim adamı bir kültür ve 'sosyal sistem içindedir. Bu onların sorduğu soruları, kullandığı aletleri ve elde ettiği cevapları etkiler. [67]

Bu sorun tabiidir ki bizim gelişen teorilerden faydalanmanızı veya disiplini ret etmemize sebep olamaz. Ancak bizim bu disiplin içinde kendi sorunlarımızın kendi aletlerimizle çözümünün ne olduğunu sormamız gerekir. Özellikle yeni ve tek bir ülkede gelişen bir ilim dalında bu çeşit sapmalar yüksek olur. Bu ise zaman geçtikçe diğer ülkelerin katkısı ile azalır.
Bu analiz tekniklerinde bölge plânlamada bizim sormuş olduğumuz kamu yararı teknikleri sorunun yeterince ele alınmamış olması bir kültürel tek yönlülük dolayısıyladır. Bu sorunun bizin programımızda geliştirilme imkânı bulunmalıdır.

DİĞER ÜLKELERDEKİ BÖLGE PLANLAMA NÜVE PROGRAMLARINDA YER ALAN DERSLER :

Perloff'un [68] şehir ve bölge plânlama konusundaki kitabında (1957) teklif edilen nüve program şu derslerden meydana gelmektedir :

1. Kaynak ve bölgesel ekonomik gelişmede teori ve metot
2. Kaynak ve bölgesel ekonomik gelişmede müessesevi çerçeve
3. Kaynak ve bölgesel ekonomik geliştirmede alternatif yaklaşımlar
4. Kaynak ve bölgesel ekonomik gelişme ile ilgili olarak şehircilik

Aynı kitapta gözden geçirilen Chicago (1950) tecrübesinde ise ihtisaslaşma dalları şehircilik ve bölge plânlama olan bir plânlama eğitiminde plânlama için teklif edilen nüve program şöyledir :

1. Plânlama teorisi
2. Plânlamada sosyo-ekonomik unsurlar
3. Plânlamanın fiziki unsurları.

Bu programın bölge plânlama konusundaki ihtisas dersleri Perleff'un bölge plânlama nüvesi olarak verdiği dörtlü guruba benzer olarak kaynak kullanmaya yönelmiş derslerdir.

Bölge plânlamanın evriminde gördüğümüz iki uçlu yaklaşımdan daha çok kaynak kullanmaya ağırlık veren bu ilk program ve düşüncelerden sonraki programlarda kaynak kullanma problemleri ağırlığını kaybetmektedir.

Örneğin J.Friedmann (1963)69 nüve program veya eğitimin minimum elemanları olarak şu dersleri tanımlamaktadır.

- Plânlama teorisinin öğeleri
- Mekân organizasyonu teorisi
- Bölgesel ve şehirsel analiz metotları
- Şehirsel sosyal yapı ve değişme
- Plânlama hukuku
- Koordine - stüdyo çalışması

Bu safhada programların teorik içeriğinin ve soyutluk derecesinin yükseldiğini görüyoruz, nüve programda kaynak içeriği gizli hale geliyor.

Önceki bölümde bölge planlama eğitiminin nüvesini teşkil edebileceği önerilen bölge ilmi programlarında Penhsylvania üniversitesinde Master derecesi almak içi gerekli dersleri incelersek [70] (1966)şunları görürüz:

- Bölgesel ve sosyal ilimler teorisi
- Yer seçimi teorisi
- Bölgesel muhasebe
- Sayısal teknikler
- Doğrusal programlama

Bölge plânlama konusunda en son olarak (1968) Hollanda da "Institute of Social Studies" de geliştirilmiş bir yıllık bölge plânlama programında şu dersler bulunmaktadır : [71]

- İnsan faaliyetlerinin mekânsal organizasyonu
- Bölge plânlama için, plânlama teorisi
- Bölgesel analiz metotları
- Bölge plânlama analizleri
- Örnek çalışma

Bu kısa gözden geçirme bölge plânlama konusunda geliştirilen son program yaklaşımları ile ilk bölümlerde verdiğimiz bölge plânlama tanımları arasında çelişmeler ortaya çıkarmamaktadır.

BÖLGE PLANLAMA EĞİTİMİ İÇİN PROGRAM TEKLİFİ :

Çeşitli ülkelerdeki bölge plânlama programlarının incelenmesi ve bölge plânlama kavramının incelenmesinden nüve programın esasını teşkil edecek dört ders ortaya çıkmaktadır.

N 1. Bölgesel plânlama ve programlama teorisi

N 2. Mekân organizasyonu teorisi

N 3. Bölgesel analiz metotları

Bu üç konu içeriklerinde bazı farklar olmasına rağmen bölge plânlananın nüve programım üzerinde anlaşılmış üç boyutunu vermektedir.

Nüve programın diğer konularında böyle anlaşılmış görünmüyor. Fakat bu üç derste bölge plânlamanın çıkış noktası olan önemli bazı özellikler yer almıyor. Sosyal sistem ve organizasyon, sosyal değişme, ekonomik kalkınma ve bölge ilişkileri açık değildir. Disiplinler arası ve yatay ilişkilere ağırlık verecek bir eğitimde yalnızca ekonomik sisten anlayışları yeterli değildir. Sosyal sistem yaklaşımları mutlaka verilmelidir.

Bu konuların ele alınacağı dersi dördüncü nüve elemanı olarak vermek gerekecektir.

N 4. Sosyal sistem - sosyal değişme - bölgesel gelişme politikaları
Bu dört ders nüveyi teşkil edecektir. Bu dörtlü elemanlar gurubu ile ihtisaslaşma dersleri arasındaki ara kesitte bulunan diğer dört ders daha tanımlanabilir. Bunlar genel bölge plâncısı olmak isteyenlerin alacakları derslerdir. Özel olarak belirli konuda ihtisaslaşmak istemeyenler almayabilirler.

A 1. Metropoliten plânlama
A 2. Kaynak muhafaza ve kullanma
A 3. Bölge plânlamanın uygulanmasında müesseseler çerçevesi
A 4. Sayısal analiz teknikleri

Bu sekiz nüve ve nüve çevresi dersinin incelenmesi bölge plânlama nüvesinde öğretilecek ve öğretilmeyecek konular hakkında şu seçimin yapıldığını göstermektedir. Mühendislik ile sosyal ve ekonomik disiplinler arasındaki bir kesitte bulunan bölge plânlama eğitiminin nüvesinde sosyal ilimler eğitimi verilmekte mühendislik ile ilgili ilişkiler ihtisaslaşma kısmına bırakılacaktadır.

Nüve programın en önemli fakat ayrı yapıdaki elemanı N 5. stüdyo çalışmaları olacaktır.

Stüdyolar nüvede verilen derslerle, pratik problemlerin ilişkilerini kuracaktır. İhtisaslaşma çalışmalarının tek yönlü stüdyo çalışmalarının programda ayrıca yer alması düşünülemez. Bölge plânlamasının çıkış prensiplerine aykırıdır. Bölge planlama stüdyolarında yer alacak problemlerin programlama, mekânda sıralama, disiplinler arası ilişkiler ve kamu yararı muhtevası olacaktır.

Bölge plânlama ihtisaslaşma programlarının teşkilinde oldukça büyük serbestlik verilebilir. Bu programların teşkilinde her yıl önemli değişiklikler yapılarak ülkenin ortaya çıkan problemlerine eğitim programının kolay uyum yapması sağlanmalıdır.

İhtisaslaşma programlarının arttırılabilmesi öğrenci ve öğretim üyesi adedi ile sınırlı olmakla beraber bölümler arası ilişkiler yoluyla arttırılma imkânı bulunabilir.

Mümkün olduğu kadar çok ihtisaslaşma programı açılabilmesi Türkiye'de bugün gerçek sınırlarının çok altında bir sahaya sıkıştırılmış bölge plânlamaya gerçek sınırlarını kazandıracaktır.

İhtisaslaşma programının imkânlarının arttırılması öğrencilerin seçme serbestliklerinin arttırılması demek olmaktadır. Seçme serbestliğinin arttırılması bir anlamda öğrencilerin kendi eğitimlerine katılmaları olmakla yorumlanabilir.

İhtisaslaşma konularındaki artış imkânı bölge plânlarında uygulamaya kavuşma imkânını sağlamak için faydalı olacaktır. Bu konuda Türkiye tecrübesi ve Columbia üniversitesindeki son öğrenci hareketlerinde plânlama öğrencilerin istekleri üst üste düşüyor.

Bölge plânlama ve Türkiye'nin önümüzdeki senelerdeki problemleri yönünden şöyle ihtisas dersleri veya sahaları teklif edilebilir bu sahalarda birden fazla ders bulunması da normal olacaktır.

I 1. Su havzaları plânlaması
I 2. Ulaştırma plânlaması (bölgesel, şehirsel)
I 3. Metropoliten plânlama
I 4. Kırsal plânlama
I 5. Endüstriyel plânlama
I 6. Turizm fiziki plânlaması
I 7. Şehirsel hizmetler ve alt yapı planlaması
I 8. Bölgesel analiz metotları

Bu başlıca iki guruba çok çeşitli sahalardan alınacak öğrencilerin bu programı takip edecek seviyeye ulaşması için ekonomi, matematik, istatistik ve sosyoloji konularında tamamlayıcı dersler elektik olarak verilmelidir. Bu tip hazırlayıcı derslerin verilmesinde iki tip politika güdülebilir.

Birinci yaklaşımda bu dersler yalnız plâncılar için hazırlanmış dersler olabilir. Bu öğrenciyi kısa zamanda dersleri takip edecek hale getirirse de kullandığı aletlerin hakiki imkânlarını tanımamış olur. Böyle derslerin kendi disiplinlerine ait bölümlerden alınması halinde, aletlerin kendi imkânlara, tanınacak öğrencinin problemleri çözmede aktif olma imkânı artacaktır. Bu iki yaklaşımdan hangisinin seçileceğini öğrenci ve diğer bölümlerde verilen dersler tayin etmekle beraber genel olarak ikinci yaklaşımının iki senelik bir Master eğitiminde daha verimli olacağı kanısındayım. Eğer bir yıllık bir eğitim yapılsa idi birinci yaklaşım daha faydalı olacaktı.

Computer teknikleri, son yıllarda yavaş yavaş Türkiye'ye de girmeye başlayan, dünya teknolojik gelişmesinde çok önemli yer işgalden Computer tekniklerinin plânlamada kullanılma imkânlarının öğretilmesi bu tip yaklaşımlara en çok direnen okullarda bile yer almaktadır. Uzun süre kantitatif plânlama yaklaşımlarına diğer üniversitelere göre çok daha az yer tanımış olan MİT şehir plânlaması eğitiminde de şehir plâncılarının konuyu başka bölümlere "Mühendislik" kaptırma tehlikesiyle karşılaşmaları üzerine, Computer tekniklerine öğrencilerin kalemi haline getirecek şekilde önem vermek durumunda kalmışlardır.

Computer teknikleri genellikle bir alet olduğu için bunun stüdyolardaki problemlerde kullanılma imkânı aranmalıdır ve öğrencilerin normal eğitim programı dışında yardımcı olarak alabileceği program hazırlamadan çok program ve Computer kullanmayı öğretmeye yönelen bir fiers temin edilmelidir.

Öğrenci yönetiminde serbest seminerler : Öğrencilerin eğitimine aktif olarak katılmasının bir yolu olarak, öğrencilerin yöneteceği iki gurup seminer faydalı olacaktır. Normal eğitim faaliyetleri dışında öğrencilerin dünyadaki bölge plânlama problemleri ve ülke problemlerine bölge plânlama yaklaşımları ile nasıl çözümler getirebileceği hakkındaki ilgilerini dolayısıyla verilen eğitimin tesirliliğini arttırmak bakımından, öğrencilerin yönettiği seminerler tertiplenebilir. Genellikle öğrencilerin kendi ilgi duydukları konularda kendi sahalarından ve kendileri dışındaki sahalardan davet edecekleri konuşmacılar bölüm öğretim üyelerinin de katıldığı seminerler tertiplenebilir. Bu seminerler ayrıca öğrencinin ihtisaslaşma yönünü seçmesinde faydalı olacaktır.

BÖLÜMLER ARASI İLİŞKİLER :

Genellikle iyi bölge plânlama programları diğer konularda da kuvvetli olan üniversitelerde gelişebilmektedir. Bu gerek öğrencilerin yeterli şekilde ihtisaslaşabilmeleri gerekse de diğer dallardan gelecek kuvvetli öğrenci bulabilmelerine imkân verecektir.

Diğer taraftan öğrenci adetlerinin oldukça sınırlı kaldığı bu programlarda her ihtisas dalı için bir öğretim üyesinin bulunması düşünülemez. Böyle olunca diğer bölümlerle müşterek dersler ve programlar geliştirilmelidir. Bu konuda sıkı işbirliği yapılacak bölümler şehircilik, inşaat mühendisliği, ekonomi ve istatistik, sosyoloji ve eylem araştırması bölümleridir.
Burada ilişkiler tek taraflı değildir, diğer bölümler için bölge plânlama konusunda özel dersler açılması da düşünülebilir. Bu öğretim görevlilerinden daha rasyonel faydalanma imkânı sağlayacağı gibi daha çok ve kaliteli öğrenci bulma imkânını da açacaktır.

EĞİTİM PROGRAMI VE EGİTİM PROGRAMI DIŞINDAKİ MÜESSESELER VE İLİŞKİLER:

Önceki bölümlerde, Türkiye'de Bölge Plânlama konusunun halen müesseseleşmemesi dolayısıyla bu konuda üniversiteye düşen rolü görmüştük. Burada teklif edilen serbest öğrenci seminerlerinde sorunlularla öğrencilerin karşı karşıya getirilmesinin öğrencilerin bu konuda ilerideki müesseselerini seçmesinde önemli yardımları olacaktır.

Ayrıca bölge plânlama konusunda sorumlu akademik kuruluş olmanın bütün imkânları kullanılmalı mevcut uygulamalarda yönlendirici rol alınmalıdır. Yeni düşüncelerin ve tekniklerin yayılmasında eski kadroların eritilmesi de önemlidir. Bu konuda Türk hükümeti bölge plânlama eğitimi yaptırmak için her yıl dış ülkelere öğrenciler göndererek kadrolarını yenileştirmek istemektedir. Bölge plânlamadan sorumlu eğitim kuruluşlarının Türkiye'de bu fonksiyonu görecek kısa süreli programlar düzenlemesi faydalı olacaktır. Bu tip ilâve eğitim fonksiyonları bölge plânlamanın yayılma imkânını arttırıcı olacaktır.

ÖĞRENCİ TEMİNİ POLİTİKASI :

Türkiye gibi eğitimde erken ihtisaslaşmaya gidilen bir üniversite sistemi dolayısıyla çok yönlü yaklaşımlar ihtiyacı ancak belirli bir miktarda çalıştıktan sonra kendini hissettirmektedir (Bulunan ölçek olma özelliği) Bu halde ise belirli bir yaşama.düzenine kavuşan kimsenin iki senelik eğitim için imkân bulma imkânı zorlaşmaktadır. Bu konuda halen burs verme imkânının bulunmaması veyahut çok sınırlı olması böyle öğrencilerin elde edilmesini önlemektedir.

Belirli bir konudaki ihtisaslaşma üzerine entegre yaklaşımların ihtiyacını hissederek daha başka kelimelerle bölge plânlama ölçeğini bularak gelecek bir öğrencinin eğitime katkısı ve

eğitimden faydalanması tabiidir ki çok yüksek olacaktır. Böyle burs İmkânının devlet memurları için yalnız yabancı ülkeler için takınması Türkiye'deki üniversiteler için tanınmaması önemli bazı fırsatları önlemektedir.

Bu halde öğrenci bulunması imkânı yalnız yeni mezun talebelerin bölge plânlama eğitimine çekilmesine bağlı kalmaktadır. Burada ise halen bölge plânlamanın müesseseleşmiş olmaması büyük engel teşkil etmektedir.

Bu imkânın geliştirilmesi için öğrenci gelmesi istenilen eğitim müesseselerinde bölge plânlamayı tanıtma faaliyetlerinde bulunmalıdır. Üniversite öğretim üyelerinin çeşitli yayın organlarında günlük sorunların bölge planlama ile ilişkilerine ait yayınları, daha çok ve kaliteli öğrenci bulmak imkânını arttıracak yönde etkiler yapacaktır.

KAYNAKLAR :

1. HANS BLUMENFELD : "Regional Planning", The Modern Metropolia. The MİT Press, 1967
2. İLHAN TEKELİ : "Ülke ölçüsünde Fiziki Plânlamanın Teorik Sorunları ve Bugünkü Müesseseler Çerçevesinde Türkiye İçin Bir Ülkesel Fiziki Plânlama Yaklaşımı", 1. Milli Fiziki Plân Semineri 1968 Ankara
3. JOHN FRIEDKANN : "Regional Planning as a Field of Study", JAIP. Ağustos 1963
4. JACQUES DE LANVER5IN : "L' amaenagement du territoire, Librairies Techniques, Paris 1965
5. HARVEY S.PERLOFF : "Key Features of Regional Planning" JAIP. Mayıs 1968
6. CHARLES LEVEK : "Regional Income and Product Accounts Construction and Applications", Werner Hoohwald ed. Design of Regional Accounts John Hopkins Press 1961
7. KARL MANHEIM : "From Trial and Error to Planning" The Planning of Change Edited by W.G,Bennis, K.D.Benne, R.Chin, Holt Rinehard and Winston Inc 1961, pp.34-33
8. GUNNAR MYRDAL : "Beyond The Welfare State", Yale University Press 1960
9. AYDIN GERMEN : "Toplum/Kamu Yararları ve Bölge Plânlaması Teknikleri" , 1.Milli Fiziki Plân Semineri, Ankara 1968
10. JOHN FRIEDMANN : "Regional Development Policy" MİT Press 1966
11. CHARLES ABRAMS : "Man's Struggle for Shelter in an Urbanizing World". MİT PRESS 1966
12. İLHAN TEKELİ : "Regional Planning in Turkey and Regional Policy in the First Five Year Development Plan", Planning in Turkey, Editörler S.İlkin ve S.İnanç, ODTÜ Ankara 1967
13. Regional Planning and its Organization, Bölge Plânlama Dairesi Neşriyatı, 1964
14. HARVEY PERLOFF :"Education for Planning',' The John Hopkins Press, Baltimore 1957
15. AYDIN GERMEN : İbid
16. İLHAN TEKELİ : Opcit
17. NECAT ERDER : 1. Milli Fiziki Plân Semineri
18. Devlet Plânlama Teşkilâtında MEMDUH AYTÜR'ün müsteşarlığı sıra sında bölge plânlama konusundaki müzakereler.
19. ADİL ÖZKOL : "Nasıl bir Reform" Akşam, 26 Haziran 1968
20. COLE : “Öğrenci Ayaklanması” Cumhuriyet, 23 Haziran 1963, BBC Televizyonunda Açık Oturum
21. COHN BENDİT : "Fransız Gençlik Hareketleri Lideri Bendit Konuşuyor" ANT, Sayı 73, 21 Mayıs 1968 Nouvel Observateur'dan naklen
22. COHN BENDİT : Ibid
23. MAURICE DUVERGER : "Avrupa Gençliğinin Başkaldırısı" ANT, sayı 78,25 Haziran 1968, Le Nouvel Observateur'den çeviren Bertan Onaran
24. HARUN KARADENİZ : "Eğitimde Devrim" ANT, 9 Temmuz 1968 (İTÜ Öğrenci Binliği Başkanı
25. HARUN KARADENİZ : Ibid
26. COHN BENDİT : "Fransız Gençlik Hareketi Lideri Bendit Konuşuyor"
27. J.P.SARTRE : Gençlerde Hocalarını Eleştirecek" ANT, sayı 82, 23 Temmuzl968, Le Nouvel Obaervaterır'dan çeviren Bertan Onaran
28. MÜMTAZ SOYSAL : "Delikanlılar Demokrasisi" ULUS
29. HARUN KARADENİZ : Ibid

30. ADİL ÖZKOL : "Nasıl bir Reform", AKSAM. 26 Haziran 1968
31. KEMAL BİNGÖLLÜ : "Eğitim Çıkmazı" MİLLİYET. 6 Temmuz 1968 , İstanbul Üniversitesi Boykot ve İşgal Komitesi İcra Kon.Bşk.
32. ŞEHMUZ DAĞ :
33. ERGİN GÜNCE : "Gençlik Hareketleri ve Üniversiteler", MİLLİYET
34. ŞEHMUZ DAĞ : "Düzen Bozukluğunun Eğitimde Patlaması", MİLLİYET 13 Temmuz 1968 Eskişehir İktisadi, Ticari İlimler Akademisi Talebe Cemiyeti Başkanı MUAMMER BİLGE : "Üniversitenin Hastalığı, AKŞAM, 2 Temmuz 1968
35. MÜMTAZ SOYSAL : Ibid
36. REHA POROY : "Pırtına ve Sonrası", MİLLİYET. 1 Temmuz 1968
37. KEMAL BİNGÖLLÜ : Ibid
38. ŞEHMUZ DAĞ : Ibid
39. Yukarıdaki birçok yazıda söz konusu edilmiştir.
40. TOYGUN ERASLAN : "Halk İçin Halka Ulusal Eğitim" Milliyet. 8 Temmuz I964 (İstanbul Üniversitesi Eoykot Komitesi İcra Konseyi Sekreter ve Sözcüsü)
41. J.P.SARTRE : Ibid
42. NERMİN ABADAN : "Üniversitenin Yapabilecekleri ve Yapamıyacakları" ULUS
43. "İstanbul Teknik Üniversitesi İşgal Konseyi Açıklıyor" ANT, 9 Temmuz 1968
44. TOYGUN ERASLAN : İbid
45. HARUN KARADENİZ : İbid
46. ŞEHMUZ DACİ. : İbid
47. EKREM ŞENTüRK : "Gençliğin Haklı Direnişi" MİLLİYET. 11 Temmuz 1968 (DTCF Boykot Komitesi Üyesi)
48. JOHN BENDIT : "Fransız Gençlik Hareketi Lideri Bendit Konuşuyor"
49. NERMİN ABADAN : İbid
50. FUAT GÜNER : "Gençliği Anlamak" ULUS
51. J.P.SARTRE : "Gebçler de Kooalarını Eleştirecek" ANT Sayı 82, 23 Temmuz 1968 Le Nouvel Obseyateur'dan çeviren Bertan Onaran
52. NERMİN ABADAN :"Üniversitenin Yapabilecekleri ve Yapamıyacakları" ULUS
53. NERMİN ABADAN : İbid
54. GEORGE MATHE : " Üniversite Öldü Yaşasın üniversiteler" CUMHURİYET 30 Haziran 1968
55. MEHMET YAZICI : "Gençlerle Yaşlılar Kavgası" CUMHURİYET. 30 Haziran 1968
56. ABDİ İPEKÇİ : "Haydi Fransa kadar ileri değiliz, İrandan da mı Geriyiz" MİLLİYET. 10 Ağustos 1968
57. Ankara üniversitesi Senato Kararları: "Öğrenciler, Üniversite Yönetime Katılamaz" AKSAM. 9 Ağustos 1968
58. MÜMTAZ SOYSAL : İbid
59. AHMET TANER KIŞLALI : "Nesiller Çatışıyor" ULUS
60. TARIK ZAFER TUNAYA : "Genç İnsanların Dünyası" MİLLİYET. 7 Temmuz 1968
61. YALÇIN KÜÇÜK : "Rüzgar Ekenler" ANT. 25 Haziran 1960 Sayı 78
62. GULTEN KAZGAN; "Üniversite Sorunu" CUMHURİYET. 10 Temmuz 1968
63. WALTER ISARD : "The Scope and Nature of Regional Science" RSAPP Cilt VI, 1960
64. M.E.GARNSEY: "The Dimensions of Regional Science" RSAPP Cilt II
65. L.RODWIN"Regional Science Quo Vadis" RSAPP Cilt V, 1959
66. P.HAGGET: "Locational Analysis in Human Geography" E.Arnold.pub. Ltd. 1965
67. W.AL0NS0: "Core of Regional Science" PPRSA Cilt 4, 1958
68. H.PERL0FF : " İbid"
69. J.FRIEDMANN :
70. 1965-1966 yılı Pennsylvania Üniversitesi Katalogu
71. 1968-1696 yılı Institute of Social Studies'in Programı

EARLY DAYS OF REGIONAL PLANNING IN TURKEY

Comments on some Policies and Problems

November 1968

EARLY DAYS OF REGIONAL PLANNING IN TURKEY

1. BRIEF HISTORICAL NOTE
2. POLICIES AND PROBLEMS OF THE EARLY YEARS
3. DEVELOPMENT PROCESS ACCORDING TO EARLY POLICIES

This is a simple and brief recording of some of the events leading to the institutionalization of Regional Planning in Turkey, and of the basic thinking and policies of the early period. Later periods are not discussed, only divergences from the original policies are indicated. The need for such background notes was felt and this text was prepared to meet this need, until a more complete account of the development of Regional Planning in Turkey is written. In addition it may fill some gaps that exist among the accounts so far given. It must be clear that not complateness but the recollection of some unpublicized aspects is its main aim.

1. REGIONAL PLANNING IN TURKEY BRIEF HISTORICAL NOTE

1957 - Building and Planning Department of the Ministry of public works (head Mr. Orhan Alsaç) considered expansion into regional planning. The need was felt during the discussions on the planning law. The problem: Cities had no control beyond municipal boundaries. The new law equiped the cities with extra territorial control power, planning of villages as well as the areas between two towns stayed unattended. To fill this gap regional planning was considered. In addition it was thought regional planning would give framework for city plans.

October 1967 - Regional Planning Directorate was created within the Department of Building and Planning. Tentative objectives, scope and contents of the program were formulated; on organization was conceived and a few informal seminers on planning were held. A few months after the establishment of the Directorate, the Department considered expanding into a General Directorate which would have a department of Regional Planning. Direetor of regional planning (Author of this paper) prepared a report for the organization of the proposed planning department. Soon after, two Ministries were created (Reconstruction and Resettlement, and Tourism) and ministers appointed. The department withheld all new appointments at the regional planning directorate as it was sure to be transferred to the new Ministry of Reconstruction and Resettlement. The appointment of the minister and the creation of the ministry did not follow a period of preparation, it seems that the full range of functions and the organization were barely scrutinized. The two major speculations about such an off hand appointment to up to then non existant ministry were:

a) The person who was appointed minister (Mr. Medeni Berk), a suc-cessful bank administrator, had left a very positive impression on Menderes, especially through his earlier ingenuity in finding ways to get around legal limitations emposed on banking practices (such as issuing bonds with percentage rates higher than normally authorized.[*1] He showed his dedication to Menderes and was ready and able to perform odd functions he was given. Thus Menderes either felt obligated or thought it would be useful to give him a ministerial post. Having no minister to dispose of, or thinking this politically unwise, he created the new ministry.

b) Menderes was pushing renewal - reconstruction in Istanbul, Ankara and some other cities. Mayors of many cities were imitating him.[*2] These often required changes in the plans or quick decisions. The Ministry of public works was slow in approving the changes[*3] or taking other decisions.

[*1] This possibility was mentioned to me by Mr. Orhan Alsaç.

[*2] It is believed in general that these activities, used an un-warranted percent of national resources and were often ill concerned or ill implemented.

[*3] All city plans and their alterations must be endorsed by the Ministry.

c) Provision of new municipal infrastructure was proving to be an excellent political investment. It would be wise to control the purse (Iller Bankası), and extend loans to the cities, which would give highest political returns (cities ruled by "Demokrat" councils).

The implication of these motives was important.

They influenced the functions and development of the ministry and the Department of Regional Planning.
The other factor that sealed the immediate future of the department was the Minister's choice of the persons who were to formulate the ministry's functions, conceive the skeleton of its organization and later to shape its policies and superwise their implementation. One of these two persons was the director of the construction Department of the national bank which the new Minister previously headed (Mr. Mithat Erçetin). He had no previous contact with planning. The other was the Assistant General Director and an other national bank (Mr. Mithat Yenen). He had heen involved in city planning. This small team prepared the first draft of a bill for the establishment of the new Ministry. Later the head of the existing Building and planning Department was consulted. He explained the basic shortcomings of their proposal. He was then requested to submit an alternate proposal, which he did readily since the department had already made preparations. This proposal was accepted in principle. However, later it was changed drastically in the absence of the head or representatives of the Department of Building and Planning[*4] . One of the important changes was the exclusion of the transfer of the building section of the building and Planning Department [*5] to the new Ministry. Existence of this function would increase enormously the implementation influence of the ministry and would make available very large appropriations (and budget) which would result in financial strength. In fact lack of such an investing function proved to be one of the main drawbacks of the ministry. A ministry of a few millions yearly budget was looked down by the Ministry of Finance who dominated the budgetory decisions. Especially since economic conditions were unfavorable, the new year's budget could be only a certain percent higher than the previous one, and this did not amount to much.

The Ministry was activiated in a confused atmosphere. One of the bank administrators mentioned above was appointed the undersecretary and the other, General director of planning. Various agencies from other ministries were transferred, and two national banks were put under the authority of the minister.

2. POLICIES AND PROBLEMS OF THE EARLY DAYS

The main drawback in the development of the Department of Regional Planning was inherent in the nature of the law which created it. Some of these, which applied to the rest of the Ministry as well, are discussed in the Historical Note. Here, those more specifically affecting the Department will be explained.

The law gave no indication of the scope and scale of the work. Hence, no one had any idea of the size of organization required. Similarly the law was not concerned, and had no provision for securing budget allocation of the size commensurate with the implicit scope of the function. No targets for the development of the program were mentioned. Qualifications of the top level staff were not specified. Two major consequences of these were:

[*4] This department of the Ministry of Public Works was and still is the largest builder in Turkey, spending hundreds of millions of liras on public buildings all over Turkey.
[*5] According to the account given by Mr.Orhan Alsaç.

a) The Ministry would start with a skeletal cadre, costly filled by those transferred from the Ministry of Public works and other agencies. Its future and the rate of its development vvould be basically in the hands of this cadre.

b) The first years would be spent first in deciding and formulating the scope of the function, the organization and the resources needed, the program for the development of the department. This done, it would struggle to have these accepted and resources allocated for action.

The higher level officials, who had initiated Regional Planning at the Ministry of Public works had some idea of the nature and scope of the function. But they were not brought to key positions at the new Ministry.

The background and the qualifications of the undersecretary were discussed above. Yet in a small and new ministry, the undersecretary naturally becomes the key person, gets involved in almost every work. He held the tap firmly. Since there was no interdepartmental or other type of council or board, and no core of advisors, all decisions, especially those related to the development of different departments of the Ministry were made by him. All new appointments had to be approve by him. Having practically no clue on regional planning, and no terms of reference given by the law for its development goal and speed, he simply decided to let it grow as far as it “Would not spoil the balance" which be auvisioned, among the departments. This "balance" permitted such a small cadre in the department that no effective planning activity could be considered. In any case the ministry itself had difficulty in getting appropriations of the size commensurate with the function it was assigned. These were economically critical days, the country was on the verge of bankruptcy.

Obviously lack of trained people was an other handicap.

Under this circumstances it would be futile to get involved in actual planning activity. Even if any thing of acceptable quality could be produced, there was practically no hope of having any thing implemented, no machinary or institutionalized practice for this existed, and the department had no man power or authority to follow this up.

The best and the only feasible policy at this stage seemed to be to concentrate on preparing grounds for the next stage. This would include mainly the following:

1. Formulation of the aims and contents of regional planning activities to be pursued by the Department.

2. Conception of a process for the development of the department and its activities, which will be explained in some detail later.

3. A program for training personnel in order to implement the development conceived.

4. Pulling international agencies into the picture to recure advisors, obtain trained foreign personnel, trans Turkish staff abroad and to impress the ministry more on the importance and needed scope of the work, through well knovm experts, whose words would naturally have more weight, and consequently push the ministry to make commitments.

5. Development of a framework to regulate the relations with other ministries and government agencies.

6. Establishment of a library and development of relevant bibliography.

7. Preparation of a program aimed at drawing up a general economic, social, physieal and urbanization picture of the country and braod studies along this program.

8. Identification and delimitation of planning regions, which would eventually have semi-autonomous planning organizations equipped with power to initiate, channalize and regulate development.

9. Preparations for the establishment of the first regional office and of handling a small metropolitan area to conduct pilot work.

10. Ground for using outside research capacity was secured through sizeable appropriation for this type of research.

From the above it must be clear that the original policies of the Department emphasized systematic development of the institution, of regional planning and the related organization, and set targets, though not necessarily with time dimensions.

These policies refused haphazard involvement in regional planning projects, in spite of their experimental advantages. Although, when equipped enough, specific work to complement and/or control the impacts or to take advantage of, the important government development projects were not ruled out. Only a certain percent of the departments' resources were to be allocated for this purpose.

Permanent and semi-autonomous Regional planning and development bodies were anticipated.

Strong, well organized, well staffed control agency and the regional agencies working along the lines of seriously prepared programs, and capable of following and pushing the implementation were envisioned.

The likely rapid advances in the field were considered, training and satisfaction of staff were regarded as matters of prime importance. A detailed training program was prepared.

I do not, at this time want to pass judgement on the work of last eight years and whether we have gone far enough within the past ten years since the departments' establishment. However, I will point to the divergences from these policies, and let others judge, whether such divergences were for the best or not.

1. It seems presently no plan for the systematic development of the Department and its activities exists even though it is far from being a fully developed Regional planning body. Furthermore, it seems the Department has very little say in deciding what its future should be. Whether it could have been otherwise or not, it has lost initiative and most of the major regional planning activities are now likely to be initiated by and under the control of State Planning Organization and possibly other agencies, although the Department is likely to participate in them. Handling of Çukurova and Western Anatolia planning activities and authorization of the General Directorate of Tourism to develop regional plans even if of relatively limited scope, demonstrates this trend.

Of course, the fact that these agencies have also assumed regional planning function has created a dichotomy and no one can tell up to where this will lead. However one thing is clear: for sometime there will be a fragmentation of authority with all its consequent drawbacks.

2. Except for the Marmara Directorate, no regional agencies have been established. Two temporary regional offices created in Çukurova and Antalya - in participation with SPO - were dismentaled the completion of works or "plans".

Marmara Directorate, especially with the important work produced during its early days, gave evidence of the value of a permanently established regional planning body. Even though the drive of the first days seems to be much lapsed now, the prospects of its remitalization and better equipment to follow up implementation always exist.

Çukurova, Antalya, and especially Zonguldak projects as well as a few other subregional work can be regarded as achievements. However little implementation of these proposals has been materialized.

This brings us to the question of implementation. Why is it that the eight year's regional planning work had such very limited influence on development patterns? One obvious factor is the lack of political interest. The other, as explained earlier was inherent in the structure of the Ministry and the Department, imposed by the law. But I am convinced that, audogeneous factors were equally, if not more, important. These are reflections of the Department's policies during the later years.

During the early days we tried to resist any temptation to start "Actual regional planning", before establishing conditions that would assure required quality of work and domination of implementation according to the plans prepared. Otherwise it would be waste. The present situation gives evidence on the soundness of this policy.

I doubt if any one could claim that the situation in the planned region are better than they would be without planning.

I question the relative value of the experience that has cost more than 100 million TL. An investment of that scale, together with its multiplier effects, may have worth more than this experience. Besides this experience may have established many undesirable habits and professional traditions which will be difficult to change. Furthermore since these plans - or work - contributed virtually nothing to the development itself, to the pattern of the development, or to the responses to the impacts of the development, it might have been better to spend a fifth of this - 20 million TL - to train professionals. With this money it would be possible to offer two year education abroad, to 200 young man and woman. With this core one could carry full scale regional planning at least in 8 planning regions.

Meanwhile's channels of assuring implementation could be established. Such a core of 200 staff, composed of professionals with formal planning education, would guarantee the position and the maintenance of the prestige of Regional Planning - presently at its low - and maintain or regain political interest.

Furthermore more systematic accumulation and use of experience is not evident.

Able people came, had some on the job and some formal training while staff members, and left; mainly due to various types of frustrations. Sometines it seems the ministry even preferred not to have able people work there - a kind of implicit desire to get rid of able people.

Finally today - ten years after its establishment - the ministry has only a handful of well trained and able staff.

DEVELOPMENT PROCESS ACCORDING TO EARLY POLICIES

The following brief explanation is concerned with the initiation and propagation of Regional planning activities and parallel development of the Regional Planning department, as conceived during the period of preparation mentioned in the last section.

1. Central office would continue working along the line a mentioned in the last section, and as part of this work conclude preparations for the establishment of a Pilot Region.

2. Marmara - one of the ten planning Regions - was to be the pilot region. In fact what prompeded the establishment of the Marmara Regional Planning Directorate may be summarized as follows: a) to gain experience, b) to test the quality of the available stock of data and develop techniques feasible within the limitations of these data, to develop models and processes as well as related information systems and required type of data, c) to channelize development which was of the greatest magnitude in the country, and to respond properly to the impacts of this development, d) to provide on the job training to the staff, who would be responsible for the future work.

The idea, whether judged right or wrong now, was to establish eventually, a decentralised regional planning system at each of the planning regions. Some of the staff who would gain experience in Marmara region, would initiate and carry on the work at the next planning region. Later some of those trained at these two regions would work at the third region, and so forth. Naturally the organization, approaches, techniques, etc. In the latest region coming into the circle would be based on the experience of all previous ones and consequently the most advanced.

The older regional organization, however, would renew themselves continuously, always taking as model the latest regional organization.

It was hoped that such a dynamic "training and transfering", "organizing and revising", and "building the new on pre-established foundations" program would produce within a decade or so, a core of trained staff and a set of decentralized regional planning agencies.

The central office would, briefly, be responsible for the inter-regional part of the national physical plan system, would develop and continuously improve information systems, models, methods of analysis, etc. It would assimilate and disseminate new advances in the field, would follow and evaluate the experiences of the regions, and act as the switchboard for the dissemination of these experiences among regions. It would program the establishment and staffing of the new regions, review the budget proposals of the regional agencies and prepare the Department's budget.

Also until the time when all regions would be blanketed by regional agencies, prepare subregional plans when major Government development programs call for complementary investments, infrastrusture and control of consequent population shifts and urbanization.

At this period, even if not expressed in the same words, the basic aims of regional planning were fixed as: a) the organization and reorganization of supra urban space, including syncromization of investments with each other, with infrastrustures and other major facilities, and with urbanization; b) full exploitation of natural resources through studies, planning and inducing development at sub national area units, c) prevent diseconomies and likely detrimental effects, of development on the physical and social structure and urbanization.

No national or economic planning existed. The Regional Planning Department was hopeful that by identifying the economic potentials of each region and estimating the resources needed for their exploitation and the complementary infrastructure and by deciding all needed government programs in the region, it could prepare grounds and force national economic and social planning. The requests from all regions for relatively long term commitment of funds would leave the government with no other choice.

---

*Census Bureau would be influenced to redesign national census to produce the required but missing type of data. Similarly, related agencies would be asked to keep records and produce needed datain the desired form.

The standard aims of economic planning, however, may not have been explicitly included among the objectives of regional planning, but study of economic forces and potential, due to their likely impacts on locations, urbanization, etc, constituted an important part of the anticipated activities.

However after the Revolution of 1960 and establishment of National Economic Planning. The aims and functions were reconsidered and a framework for working within the new context was developed.

İTÜ mimarlık fakültesi şehircilik enstitüsü

3. danışma kurulu toplantısı

şehircilik enstitüsü yayınları 7

27 kasım 1970

DANIŞMA KURULU TOPLANTISI III (1970)[38]

Giriş

İstanbul Teknik Üniversitesi Şehircilik Enstitüsü benden ODTÜ. nün 10 yıla varan şehir planlama eğitimini değerlendirmemi istedi.

Ben ODTÜ.'nün on yıla varan bu deneyi içinde hem bir öğrenci hem de bir öğretim görevlisi olarak yer aldım, ve bu sürede şehir ve bölge planlamanın Türkiye'deki uygulaması ile de yakın ilişkim oldu. Dolayısıyla değerlendirmemde bu üç farklı açıdan da bakmaya çalışacağım.

İTÜ Şehircilik Enstitüsünün şehir planlama eğitimine başlarken ortaya çıkabilecek problemleri ve mümkün olan planlama eğitimi yaklaşımlarını değerlendirmek için ODTÜ'nün on yıla yaklaşan deneyinden faydalanmasını olumlu bir tutum olarak görüyor, ve İTÜ'nün deneyinin de ileride ODTÜ.'nün programlarını etkileyen Türkiye'nin daha zengin bir şehir planlama eğitimi deneyine kavuşacağını umuyorum.

Bir eğitim programının yukarıda verilen gayeye göre değerlendirilmesinde tutulabilecek çeşitli yollardan biri, eğitim programlarının detayına girmek bu detayları, hangi dersin verilip verilmemesini, diğeri ise bu eğitimin sosyal sisteme olan etkilerini ve bu etkilerin nasıl arttırılabileceğini tartışmak olabilir. Bu yaklaşım daha çok eğitimin genel stratejisini çizmekte yardımcı olacaktır. Böyle olunca birinci tip bir tartışmayı rasyonel olarak yapabilmek ikincisinde bir anlaşmaya varmakla kabil olacaktır. Bunun için bu yazıda esas olarak ikinci yaklaşım ele alınarak, yer yer birinci konuya eğil inecektir.

Böyle bir ele alışta genel olarak üniversite ve eğitimi, bir .sosyal sistem içindeki alt sistem olarak ele alınarak bu alt sistemin çeşitli problemleri ve sistemi etkileme yolları incelenecektir.

Bir üniversite eğitiminin değerlendirilmesinin kriterleri ne olabilir?

Bir üniversite eğitiminin başarısını çeşitli kriterlere göre ölçebiliriz. Birinci gurup kişiyi esas alan ölçme şekilleri olabilir, bu halde öğrenciye aktarılan çeşitli hünerler ölçülmek durumundadır. İkinci gurup kriterler eğitimin söz konusu olduğu sistemin dışına ait referanslardır. Dışarıdaki herhangi bir ülkenin eğitim başarısıyla kıyaslamak gibi, üçüncü gurup kriterler sisteminin kendisi ile ilgili kriterlerdir. Sistemin talebini karşılamak, sistemde söz konusu olan sahadaki uygulamaları etkilemek gibi.

Bir üniversitenin bir yıllık eğitimini değerlendirmek istersek, o yıl içinde öğrencilere eğitim sırasında aktarılan hünerler üniversite içinde yapılan araştırmaların miktarı belki bir başarı ölçüsü olabilir. Bu ölçü iki farklı eğitim yılının başarısını ölçmekte kullanılabilir.

Daha uzun bir zaman süresi içinde bir üniversite eğitiminin başarısını ölçmeye çalıştığımızda, böyle bir başarı ölçüsünü kullanmamız zorlaşmakta, sosyal sistemi referans alan başarı ölçüleri daha anlamlı olmaktadır. Bu halde bir alt sistem olarak üniversitenin

[38] Danışma Toplantısı'nda İlhan Tekeli'nin konuşması

sosyal sistem içerisinde görmesi istenilen rollerin başarılmasına bakmak gerekmektedir. Referans sistemi,organizasyonun iç yapısından fonksiyona veya söz konusu işlerin sistem içinde görülme seviyesine çıkmaktadır.
Eğer sosyal sistemdeki değişme hızı yavaş ve eğitim fonksiyonu tam olarak sistemin isteklerine bağımlı olarak yapılıyorsa, sistemin denge haline göre tanımlanmış hüner aktarması veya araştırmalar toplamı bir başarı göstergesi olabilir.

Üniversitenin fonksiyonunun sistemde değişiklik yaratmak olarak düşünüldüğü bir dönemde, ve ODTÜ'de olduğu gibi şehir planlama uygulamasında değişiklik getirmek için kurulmuş bir üniversite için başarı ölçüsü sistem referanslı ve sistemde istenilen yönde değişikliği yapmasına bağlı olacaktır.

Böyle belirli yönü olan değişmenin ne olduğunu incelemeye çalışır. Her sistemin içindeki organizasyonun az veya çok açık şekilde sistem tarafından tanımlanmış hedefleri vardır. Ama her zaman sistemin "gerçek" hedefleri ile "göstermelik" hedefleri üst üste düşmez. (1) Bu ikisi arasındaki farkın açık hale getirilmesi bir sistem içinde çalışmakta olan bir organizasyonun çevresi ile olan ilişkilerinde doğan gerilmeleri açıklamaya yardımcı olur.

Sistemin bir konu ile ilgili hedefinin "gerçek" hedefi olup olmadığının test edilmesinde bir ölçü o hedefi gerçekleştirmek için yapacağı fedakârlık derecesi veya başka hedeflerinden vazgeçebilmesidir.

Türkiye'de şehir plancılarını yetiştirmenin hangi hedefi gerçekleştirmek için yapıldığını araştırdığımızda, bir şehir plancısı olarak bulacağımız hedef, Türkiye'de şehirleşme hareketlerinin, daha iyi bir yaşama çevresi sağlayacak şekilde kamu yararına düzenlenmesi işleminin tesirliliğini arttırmak veya benzeri olacaktır.

Böyle bir hedef her zaman sistemin "göstermelik" gayesi olacaktır ama acaba ayni zamanda sistemin gerçek gayesi midir? Eğer sistemin gerçek gayesi olsa bile bunun sistemin hedefleri içinde aldığı öncelik nedir sorusunu cevaplandırmak gerekir.

Türkiye'de halen çok hızlı olan şehirleşmenin doğurduğu ve hızlandırıldığı spekülatif faaliyetlerin, ülkede yaratılan değerin 1/3' üne yaklaşan bir kısmının şehirsel toprak sahiplerine transferini sağladığı bir ortamda, böyle bir şehirleşme düzeninin kamu yararına kontrol altına alınmasının sistemdeki kuvvet sahiplerince ne kadar istenilir olacağı önemle üzerinde durulacak bir sorudur.

Burada gerçek hedefi bulmak için yapılacak test bu tip bir transferden sistemin yukarıda verilen şehir planlama hedefi için vazgeçip vazgeçmeyeceğidir. Bunun için şimdiye kadar bu konuda yapılan önerilerin gerçekleşmemiş olmasını hatırlamamız yeter sanırım.

Eğer sistemde ifade edilmiş "göstermelik" hedefler ile "gerçek" gayeler arasında farklar var ise eğitimin başarısının kriteri ortaya çıkardığı "çatışma" miktarı olarak alınabilir. Başka bir deyiş ile sistem içinde bu konudaki uygulamayı belirli bir yönde değiştirebildiği ölçüde başarılı olacaktır.

Değişme söz konusu olunca bunun yönünün nasıl tanımlanacağı sorunu ortaya çıkar. Planlama ve eğitimi sorunlarına yalnız teknik açıdan bakan bir plancı için bu yön, dünyada şehir planlama sorunlarını ele almakta geçirilen evrim tarafından belirlenmektedir. Yalnızca bu açıdan bakıldığında bile bu yönü tanımlarken belirli bir ülkenin veya politik

sistemin kurumsal özelliklerinin aksi olan bazı yönleri taklit etmeye düşmekten kaçınmak gerekir.

Bugün için hemen karşılaşmak zorunda olduğumuz bir örneği ele alalım A.B.D.'nine şehir ve bölge planlama ile ilgili gelişmelerde dünyaya öncülük ettiği açık bir gerçektir. Şehir planlamasının dünyadaki gelişmesinin yönünü tanımlamakta en çok üzerinde durulacak deney olacaktır. A.B.D.de şehir üstü mekânlarda planlama faaliyetleri örgütleşmemiştir. Bu sistemin politik bir seçmesidir. Böyle bir kurumsal yapı dolayısıyla daha üst kademelerde daha rasyonel olarak çözümlenebilecek sorunlar şehir planlama ölçeğinde çözümlenmeye çalışılmaktadır. A.B.D.deki yüksek şehirli nüfus oranı bu ölçekte daha üst kademede ele alınması gerekli sorunlara yaklaşmaya imkân vermektedir. Bu durum konunun A.B.D. içindeki gelişmesinde diğer ülkeler için hiçte anlamlı olmayan distorsiyonlar yaratacaktır.

Planlama kavramını verilen hedeflere göre tesirliliği arttırmakta rasyonel karar verme tekniğinin ötesinde bir "toplum kurumu" olarak yorumladığımızda "kamu yararına uygunluk" değişmenin yönünü ölçmekte bir başka önemli kriter olmaktadır. Böyle bir ölçünün üçüncü boyutu sistemi etkilemesi yani "uygulama" olacaktır.

İstenilen değişmenin özelliklerini şöyle özetleyebiliriz. "Kamu yararına, şehir planlama hünerlerindeki gelişmeleri uygulamak".

Üniversite eğitimini böyle bir kritere göre ölçme; üniversiteleri, feodal toplumların durgun bir bilgi aktarma fonksiyonu veya kapitalist toplumların toplumdan etkilenen fakat onu etkilemeyen toplumla ilişkileri koparılmış "okulda öğrenilen hayata uymaz" sloganı ile belirtilmiş "izole üniversite modeli ile değerlendirme yerine, üniversiteleri hem bilgi aktarma hem de araştırma fonksiyonu ile toplumla karşılıklı olarak sıkı ilişkilerde bulunan bir modele göre değerlendirmeği önermektedir.

ODTÜ.'nün şehir planlama eğitimini böyle bir anlayışa göre değerlendirmece çalışalım.

ODTÜ. Üniversite olarak hangi hedefleri gerçekleştirmek için kuruldu?

1950'lerin ilk yarısında Türkiye'de hızlı şehirleşmenin ortaya çıkardığı konut sorununun yarattığı baskı bu konuda birçok yabancı uzmanın çağrılmasına neden oldu. Bunlar arasında birleşmiş milletler uzmanı olarak gelen Charles Abrahms esas olarak planlama konularına eğilen bir üniversitenin kurulmasını önerdi.

Abrahms, 1 Ekim 1954 tarihinde ODTÜ'nün kuruluşu ile ilgili olarak yazdığı bir memo'da şöyle diyordu:

1. Ülkenin uygun şekilde kalkınmasına yardım edecek kaliteli Mimar, Kır, Şehir ve Bölge ölçüsündeki plancıların sayısında kıtlık vardır.

2. Ülkede her ne kadar eğitim görmüş mühendisler mimarlardan fazla ise de mühendislik konularında da önemli eksiklikler vardır.

Bundan dolayı Mimarlık ve Planlama eğitimi organize olduktan sonra okul, Mühendislik dallarını kapsayacak şekilde geliştirilebilir. Mimarlık eğitimi mesleğin ihtisaslaşmış bir

eğitimine yönelmeli mühendislik eğitimi ile ne eğitimde ne de verilen derecelerde ilişki kurulmalıdır. Ayni prensip mühendislik mesleğinde de uygulanmalıdır.

Aynı yılların Türkiye'de Mimarlık mesleğinin Mühendislikten ayrı bir hüner olduğunun veya ihtisas ayırımı kavgasının yanıldığı yıllar olduğu hatırlanırsa, Abrahms'ın ihtisaslaşmayı öneren satırları neden yazdığı açık hale gelir.

Ernest Weisman'a yazdığı bir mektupta ise, "Türkiye'de beş haftadan sonra bana açık gelen şudur ki benim yapacağım herhangi bir teknik tavsiye savaş gemisinin teknesinde, sivrisinek ısırığından daha fazla etki yapmayacaktı. Türkler, istekli olsalar bile idari ve teknik teçhizatları yapılan teknik tavsiyeyi uygulamak için yeterli değildir. Hazırlayabileceğim kanunlar uygulanmayacak, detaylı raporlar tozlu kilerlere devredilecektir "

Abrahms'ın kitabından birkaç noktayı daha aktaralım.

Eğitim uzun ve yorucu bir süreçtir kestirme yolları yoktur. Eğitim ve araştırma beraberce gider, her ikisi de gelişme çabasının kaçınılmaz unsurlarıdır.

Şehirleşmede Araştırma yalnız bir problemi kapsamaz, birden fazla birbiriyle ilişkili problemi kapsar ve bunlardan birini diğerinden ayırt etmek mümkün değildir. Bu problemler, diğerleriyle birlikte, ekonomi ve arazi problemleri, şehirsel ve kırsal ekonominin ilişkileri, nüfus problemleri, demografi, vergi, finansman, teşvik işgücü problemleri, kamu hizmetleri, ulaştırma, şehir sağlığı, idare, politik ilim, sosyal organizasyon, bölgesel politika, konut politikası, mimarlık, şehir planlama, malzeme üretimi, kanuni zorlamalar, endüstriyel yer seçimidir.

Araştırmanın kıtlığı ortadaki birkaç çalışmaya mukaddes kitap havası vermektedir.

ODTÜ.'nün kurulmasında Abrahms'ın formüle ettiği hedefler ile gerçekleşen durum arasında önemli farklar vardır. Gerçekleşen üniversite Abrahms'ın önerdiğinden çok farklı bir üniversitedir. Bu fark hedeflerin formüle edilme biçimi ile açıklanabilir. Abrahms'ın üniversite için koyduğu hedefleri şöyle özetleyebiliriz.

1. Planlama ve Mimarlık konularında yeterli hünere sahip yetişmiş adama ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç karşılanmalıdır.
2. Bu ihtiyacın karşılanması için gerekli eğitimi Türkiye'de yaparak arz devamlı hale getirilmelidir.
3. Bu yetiştirme sırasında ihtisaslaşma teşvik edilmelidir.

Bu üç hedef de sistem referanslı ve gelişmeye yardım etmek bakımından doğru hedeflerdir. Ama bu hedeflerin varolan toplumsal yapı tarafından nasıl etkileneceği düşünülmemiştir. Hedefler bir topluma, toplumun.dışından bakan; onun problemlerini gören ve bu problemlerin nasıl çözülmesi gerektiğini "normatif" olarak inceleyen bir kişinin koyduğu hedeflerdir. Burada formüle edilen ihtiyaç sistem tarafından duyulan bir ihtiyaç değil, sistem için başkası tarafından gerekli görülen bir ihtiyaçtır. Başka bir deyişle toplumsal çevrenin bu tip hünerlerin uygulanmasını isteyip istemediği incelenmemiştir.

Bir üniversite gerçekleşmiştir ama bu öngörülen üniversite değil çevrenin etkisi ile yönü değiştirilmiş bir üniversitedir. ODTÜ nün gelişmesindeki sapmalar aşağıdaki şekilde

özetlenebilir.

- Planlama bölümleri üniversitede en son gelişen bölümler olmuştur. Şehir Planlama (1961),Bölge Planlama (1966) yıllarında kurulmuştur.
- Üniversite içinde ağırlık Mimarlık ve Planlama fakültesinde değil, Mühendislik fakültesinde olmuştur. Üniversite gelişme gayretlerini bu dallarda toplamıştır.
- Şehir ve Bölge Planlaması konularında araştırma fonksiyonu kurumsallaşamamış ve çok verimsiz olmuştur.
- Planlamaya yardımcı olacak sosyal bilim dallarının gelişmesi matematik, fizik, kimya gibi mühendislik dallarına yardımcı olacak bilim dallarının gelişmesine göre ikinci derecede kalmıştır.

Üniversitenin bu şekilde.gelişmesini çeşitli sorumlu kişilerin tutmalarından çok çevrenin özellikleri ile açıklamak daha gerçekçi bir tutum olacaktır.

Charles Abrahms'ın üniversitenin hedeflerini sistemde hüner ve bilgi seviyesini arttırmak olarak ele aldığına dikkat etmek gerekir.

Üniversitenin rolü sistemde bir "değiştirme" elemanı olarak ele alınmamıştır, ve bizim değerlendirme için esas aldığımız modelden farklıdır. Abrahms'ın önerisinin toplumsal sistemde istenen etkiyi yapabilmesi için çevrenin (randomly disturbed) "tesadüfi sapmalı" ve ekonomistlerin ifadesiyle "tam yarışmalı" bir çevre olması gerekir.

Türkiye'deki şehir planlama ile ilgili çeşitli çevreleri incelediğimizde göreceğiz ki hiç biri bu özelliklere sahip değildir.

Türkiye'deki şehir planlama eğitimini etkileyen çeşitli çevrelerin özellikleri

Herhangi bir organizasyonun çevre ile olan ilişkilerini incelemekte, kısa süreli analizler için, çevre değişmeyen sınırlayıcı bir faktör olarak alınabilir. Uzun süreli analizlerde ise çevre ve ona uyum halinde olarak organizasyonun kendisi de değişmektedir.

Üniversite bir çevreyi değiştirmekte rol oynamak istediğinde, bu ilişkiler daha karmaşık hale gelmektedir.

Çevrenin sistemin elemanlarını veya organizasyonları birbirine bağlıyan kaideleri genellikle organizasyonun içindeki ilişkileri de belirler. Çevrenin bir "belirleme dokusu" (causal texture) vardır.

Şehir ve bölge planlama bölümlerini bir organizasyon olarak incelerken çeşitli düzeylerde birbirinden farklı "belirleme dokusu"na sahip çevreler söz konusudur. Çevrelerin "belirleme doku"larının farklılıkları organizasyonun her çevre ile olan ilişkisinde farklı stratejiler kullanmasını gerektirmektedir. Bu çevreleri en genelden özel doğru sıralayarak özelliklerini ve bu çevrelerde uygulanacak stratejileri bulmaya çalışalım.

Bu genelde ODTÜ'nün şehircilik eğitimini etkileyecek çevre şehircilik biliminin dünyada bugün ulaşmış olduğu durumdur. Bilimsel bakımdan şehir planlamanın gelişmesine genellikle A.B.D. üniversiteleri öncülük etmektedir. Genellikle dünyadaki diğer ülkelerle

olan ilişkileri bir "öncü-takipçi" şeklindedir. İngiltere ve Polonya'da görülen gelişmeler genellikle bu modelin çok dışına çıkmamaktadır. A.B.D de önümüzdeki yıllarda bu konulara yatırım yapma eğiliminin artması bu durumu kuvvetlendirici yönde olacaktır. Böyle olunca daha çok "tek merkezli" Monopolistik bir çevre söz konusudur.

Türkiye'de genellikle ODTÜ öncesi şehir planlama akımlarının Fransa, İngiltere ve Almanya gibi Avrupa eğilimli olmasına rağmen bu ülkelerin de bir takipçi durumuna gelmesi, bir oligopolistic "çok merkezli" çevrenin değil "tek merkezli" monopolistik bir çevrenin doğmasına, sebep olmaktadır.

Böyle monopolistik bir çevre içinde bulunmanın eğitimde ortaya çıkardığı problemler şöyle sıralanabilir.

Şehir planlama konusundaki A.B.D. de gözlenen ilmi gelişme ülkenin kurumsal yapısının ve gelişme seviyesinin özelliklerini de birlikte taşımaktadır. Bu tip kurumsal sapmaların sonuçları, eğitim sürecinde nasıl bir elemeye uğrayacaktır.

Monopolistik bir "Çevre"de bu akımdan sapabilmek çok büyük kaynakları ve uzun süre içinde bu sapma çabacını sürdürmeyi gerektirir. .

Türkiye'de bu çevrede gerekli sapmayı yapabilecek büyük kaynak ayırımları yapılamayacağına göre tutulacak bir yol mevcut gelişmeyi eleştirisini yaparak takip etmek, sosyal sistemin kurumsal yapısı dolayısıyla ortaya çıkan gelişme biçimlerini elimine etmek olacaktır.

Geneldeki ikinci bir çerçeve olarak, Dünyada ve Türkiye'de gelişmekte olan genel fikir hareketlerini, bu hareketler içinde üniversiteye ve öğrencilere ait rollerin neler olduğunu ele alabiliriz. Bu çevre dinamik bir çevredir. Dinamiklik özelliğini sistem içinde açık olarak belirtilebilen elemanların karşılıklı eylemlerinden daha çok "alanın" (field) kendisinden dolmaktadır. Bu çevre (turbulent) girdaplı çevredir. Böyle bir çevrede tek tek organizasyonlar kendileri büyük olsa bile yalnızca kendilerinin eylemleri ile çevreye uyum yapamazlar. "Turbulent" alanlar sistemi top yekûn olarak ele almayı gerektirir ki bu alışılan kademeli ele almak yaklaşımından oldukça farklıdır. "Turbulent" çevre toplum içinde fonksiyonel olarak farklı ve gelecekteki durumları birbirine bağlı olarak belirlenecek organizasyonlar arasında bir işbirliğini gerektirir. Bu organizasyonlardan hiç biri diğerinin fonksiyonunu alamaz. Böyle organizasyonel ilişkiler bir organizasyonel matris teşkil eder. Bu matris bu alanda bir değer kriteri kurar ve ona hareket eder.

Öğrenci hareketlerinin ve Türkiye'deki fikir hareketlerinin gelişmesinin yarattığı "turbulent" çevre içinde bu hareketlerin önlenmesi yönünde teşekkül eden bir organizasyonel matris içinde ODTÜ yer almamıştır. Buna karşılık bu hareketlerin yeni bir alan yaratması için teşekkül etmiş bir organizasyonel matris de yoktur ve üniversite bunun öncülüğünü yapmamaktadır. Bu halde üniversitenin stratejisi tam bir belirsizlik içinde kalmaktadır. Belki tek belirli yön bu "turbulent" çevre içinde istenen değişiklik yönünü organizasyonel matrisin koyduğu bir değer olmamakla beraber, daha önce anlatılmış olan monopolist çevrenin teşekkülündeki temel şartlarla çalıştığıdır.

Şehir planlama eğitimini etkileyecek üçüncü çevre şehirleşme ve şehir planlama problemlerinin özelliklerini meydana getiren sosyal sistem içinde kuvvet dağılımı ile ilgili çevredir. Şehir planlama ile ilgili uygulamaları belirli bir yönde etkilemek bu kuvvet

gurupları ile temasta bulunmak demektir. Bu çevrede hedeflerin ve yerleşme olgusundan elde edilen payların dağılımı tesadüfi değildir, guruplar halinde toplanmıştır, bir çeşit (placid-clustered) "sessiz kümelenmiş" çevre teşkil ederler. Böyle bir çevre içinde çevrenin hedefleri bakımından önemli olan optimum yer tutmadır. Bu yere göre şehirleşme olgusundan elde edilecek pay dağıtılacaktır, kümelenme dolayısıyla bazı pozisyonlar diğerlerinden daha avantajlıdır.

Böyle bir çevre içinde şehir planlama ile ilgili bir problem olarak yeni şehirleşecek alanları inceleyelim. Şehirleşen topraklar kimin ise o araziyi elinde tutanlar doğan yeni değeri kontrol edecektir. Eğer o yer toplumda kuvvet sahiplerinin elinde değilse "yüzen" değerin kuvvet sahibi olan grubun elindeki araziye çökeltilebilmesini saplayacak bir planlama tekniği sistemin gerçek isteklerine çok daha uygun olacaktır. Bu halde sosyal bilim içeriği boşaltılmış, planlaması mühendislik çizimine, uygulaması hukuk uğraşısına indir genmiş bir şehir planlaması çok uygun hale gelecektir. Bilim içeririnin kaldırılması yeni şehirleşecek alanların seçiminde sis-temdeki kuvvet guruplarının istemini yerine getirmekte serbestlik derecesini arttırmakta, planlama bunun nasıl gerçekleştirileceğini tasarlamakta, hukuk kaideleri bunun istenilen noktada gerçekleşmesini sağlamaktadır. Böyle bir planlama uygulamasında kuvvet-gurupları aktiftir artık çevre (distrubed reactive environment)(8) "saptırılmış tepkili" veya oligopolistik bir çevre haline gelmiştir. Şehir planlamasının bilimsel içeriği korundukça veya şehirleşmeye planlama ile müdahale edilmedikçe "sessiz kümelenmiş" bir çevre özelliğine sahiptir. Burada tekrar sistemin göstermelik ve gerçek gayelerinin neler olduğu sorunu ile karşılanırız.

Şehir planlama eğitimi eğer "saptırılmış tepkili" bir çevrede yer alıyorsa planlamaya bilim içeriğini katmaya çalışması dolayısıyla getireceği çözümler sistemle kendisini çatışmaya götürecektir.

Bugün Türkiye'de böyle bir çevre vardır. Eğer çevre (placid clustered) "sessiz kümelenmiş" bir çevre olsa idi bu doğmayacaktı. Şehir planlama eğitimini etkileyen bir diğer önemli çevre şartı Türkiye'de eğitimin başladığı sırada uygulanmakta olan şehir planlama pratiğidir. Değişiklik getirecek herhangi bir eğitim teşekkül etmiş uygulama değerleri ile çatışmaya girmek durumundadır. Türkiye ODTÜ şehir planlama eğitimine başladığında şehir planlamayı "imar planı" hazırlamak olarak gören bir pratik ile karşı karşıyaydı. Böyle bir çevrede iyi şehir plancılığı demek iyi imar planı yapmak veya bu anlayışa göre hazırlanmış yarışmaları kazanmaktı. Bu mimarlık yönelimli şehir plancılarının şehir planı anlayışı idi. ODTÜ'nün ilk yıllarda düştüğü önemli hatalardan biri çevrenin bu değer ölçüsüne uygun şehir plancısı yetiştirmeğe çalışmasıdır.

Böyle bir çevrenin birbirini belirleme dokusu şöyle gelişmiştir. Sınırlı ve bir mimarın hünerleri içinde yorumlanan sosyal bilimsel içerimi boşaltılmış bir imar planı anlayışı, imar planı yapımını mimarlık bürolarının yar geliri haline sokmuştur. Ülkede bu tipte de olsa planlama hünerlerinin, ülkesel mekânda yaygın olmaması ve mahalli idarelerin zayıflığı dolayısıyla şehir planlama fonksiyonlarının da merkezi idarece yerine getirilmesi, bu yıkılmayı mimarlık bürolarının yan geliri olma durumunu kuvvetlendirmiştir.

Böyle bir çevrede disiplinler arası ve mahallinde araştırmayı öngören ve planlamayı bir anda dondurulmuş kararlar bütünü olarak almayan ve zaman içinde devam eden bir süreç ve kamu yararına bir müessese olarak gören bir planlama yaklaşımı çatışma yaratmak durumundadır. Bu yaklaşım konuyu bir mimarlık bürosunun yan geliri olmaktan çıkarmakta, ve daha çok mahalli ve devamlı bir organizasyona yöneltmektedir.

Kamunun sorumlu kuruluşlarında belirli pozisyonları işgal eden kişilerin yeni yaklaşımlarca öngörülen hüner bileşimlerine sahip olmaması ve bu değişmeyi yapamamaları pozisyonlarını koruyabilmeleri için yukarıda tanımlanan guruplarla koalisyona gitmelerine neden olmaktadır. Bu durumda böyle guruplar arasında koalisyona gitmiş bir çevre açısından şehir planlama eğitimine bakılınca yapılacak iş üniversite eğitimini bu yönde saptırmaktır. Bu da öğretim üyeleri ile bu çevrenin koalisyonu seklinde ortaya çıkabilir. Üniversite ile bu çevrelerin kendi anlayışına uygun şekilde olduğu halde işbirliğine gitmesi aksi halde işbirliği yapmaması olarak da görünebilir.

Böyle bir çevre de (disturbed reactive) "saptırılmış tepkili" dir. Bu çevrede eğitimin durumunu bir üniversite olarak nasıl işbirliği yaptığı ile ölçülebildiği gibi, yetiştirdiği elemanların bu çevredeki ilişkileri nasıl değiştirdiği ile de ölçülebilir. Bunun için ilişkiler sistemi içinde bu kişilerin tuttuğu yerin incelenmesi gerekir. Başka bir deyişle bunlardan ne kadarı sorumlu yerlere gelmişlerdir ve ne tip ilişkiler kurmaktadırlar bunların incelenmesi gerekir. Halen ODTÜ eğitim denemesinin çok sayıda mezun vermeğe başladığı yıllardan beri geçen süre böyle bir değişmeyi incelemek için çok anlamlı değildir.

ODTÜ Şehir planlama eğitimini çok yakından ilgilendiren özel bir çevre de üniversite içindeki göreli yeri olarak ele alınabilir. Bu çevrede daha genel çevrenin özelliklerine bağlı olarak oluşmaktadır. Meslek uygulaması çevresini kuvvetle etkisi altında bulunduran mühendislik eğilimi ODTÜ de etkisi altında tutmuş önceki bölümlerde gördüğümüz gibi üniversitenin kuruluş gayesinin aksine mühendislik bölümleri, sosyal bilimlere, mimarlık ve planlamaya göre oransız şekilde büyümüştür. Burada ilgi çekebilecek bir özellik, üniversitede bu bölümlerinin gelişmesine rağmen, şehir planlama eğitiminde mühendislik bilimlerinin etkisi az olmuş buna karşılık sosyal bilim dallarıyla çok sıkı bir işbirliği kurulmuştur. Bu ayrım üniversite içi ilişkilerde de oldukça kesin şekilde ortaya çıkmıştır. Bir çeşit duopolist çevre teşekkül etmiştir.

Görüldüğü gibi ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama eğitimi birbirinden farklı yapıda ve kademedeki çevreler ile karşılıklı ilişki içinde yürütülmektedir. Bu çevrelerin açıkça tanımlanması ve bunların, hiç biri için ayrı açık bir stratejiye sahip olunması eğitimin başarısı için gereklidir. Burada unutulmaması gereken husus, bu çevrelerin birbirinden bağımsız olmadığıdır, seçilen stratejilerde, bağımsız olmayacaktır, aralarında bir iç tutarlılık olacaktır. ODTÜ ve İTÜ aynı çevresel matris içinde yer aldığından daha sonra yapılan çalışmalarda bu problemin daha geniş şekilde tartışılması her iki kuruluş için de yararlı olacaktır.

Şehir planlama bölümünün bir organizasyon olarak kaynakları

Organizasyonun kaynakları, organizasyonun eylemlerine imkan veren "genel kapasitesi”dir. Kaynaklar çevreden farklı olarak organizasyonun kendisinin isteği yönünde değişiklik yapabildiği değişkenlerdir. Bu kaynakların organizasyon için tahsisi yapıldıktan sonra kontrolü organizasyona aittir ama, tahsis işlemi genellikle çevre tarafından belirlenmiştir.

Kaynakları, mali kaynaklar, dış teknik yardım, eritici kadro ve öğrenci kaynakları başlıkları altında inceleyelim.

Üniversitenin mali imkânları özellikle kuruluş yıllarında, diğer Türk Üniversitelerine göre

avantajlı olmuştur.

Böyle dış tavsiyelerle kurulan yeni bir üniversitenin kuruluş yıllarında önemli dış teknik yardım alması beklenen bir durumdur. Türkiye'de uzun süre yapılan ODTÜ, Amerikan yardımıyla kurulmuştur, propagandasına rağmen özellikle kuruluş yıllarında Türkiye'deki ABD yetkilileri bu Birleşmiş Milletler projesine karşı çıkmışlardır. Ancak daha sonraki yıllarda A.I.D. yardımı başlamıştır. Bu da marjinal özelliktedir.

Birleşmiş Milletlerin dış teknik yardımı bakımından önemli olan husus, kuruluş hedeflerine aykırı olarak gelişmekte olan, başka bir deyişle, planlama eğitimine ağırlık verilmeyen üniversitede, bu konunun gelişmesi yönünde ayrıcalıklı bir dış teknik yardım programının uygulanmamış olmasıdır. Dış teknik yardım üniversitenin her bölümünde olduğu gibi yabancı öğretim üyesi gönderilmesi ve asistanların dış ülkelerde staja gönderilmesi şeklinde ve aynı usuller ve ölçüler içinde olmuştur. Uzun süreli eğitim için gelen yabancı öğretim üyeleri genellikle ikinci ve üçüncü kalitede elemanlar olmuştur.

ODTÜ'nün öğretim üyesi temin etme ve yetiştirme sistemi A.B.D. üniversite modeline dayanmaktadır. Bu sistem A.B.D.'nin kurumsal yapısının özelliklerini aksettirmektedir. Yetişmiş bol sayıdaki eleman arasından yüksek ücret ödeyerek veya prestij sağlayarak Öğretim üyesi temini esas alınmıştır. Böyle bir sistem içinde üniversite içi yetiştirmeden çok mevcut stok içinde en iyisi seçilmeye çalışılmaktadır. Böyle bir stokun olmadığı Türkiye için bu sistemin ortaya çıkan yetersizliklerini ortadan kaldırmak için, sisteme eklenen asistanlık müessesesi sisteme yeterli şekilde entegre edilememiştir. Dolayısıyla üniversite içi eleman yetiştirme süreç öğretim kadrosunu geliştirmekte çok yardımcı olmamıştır. Zaman içinde Türkiye'de modern şehircilik eğitiminden geçen kişilerin dolayısıyla stock'un artışı ile öğretim üyesi seçme olanakları yükselecektir, ve sistem daha verimli olarak çalışabilecektir.

Özellikle eğitimin ilk yıllarında öğrenci kaynakları sınırlı kalmıştır. Ülkede şehir planlama pratiğinin mimarlarca kontrol edilmesi, mimarların zaten şehir plancısı da olduğu ayrı bir ihtisas dalı olmadığı konusunda yerleştirilmek istenen kanaat ilk yıllarda talebi sınırlamıştır. Buna karşılık durum zaman içinde değişmiş giriş imtihanlarında en yüksek puanla girilen bölüm haline gelmiştir

10 yıllık deneme dönemi boyunca öğrenci kaynağı bakımından meydana gelen en önemli değişme, İngilizce bilme zorunluluğunun giriş sınavlarından kaldırılmış olması ve meslek okulu mezunlarına da giriş imkanının tanınması olmuştur. Bu değişme öğrencilerin geldikleri ailelerin sınıfsal özelliklerinin değişmesine ve devrimcilik potansiyeli yüksek öğrencilerin üniversiteye girişine imkân sağlamıştır. Bu da genel olarak üniversitenin öğrenci hareketlerinde yer aldığı çizgide önemli değişiklikler yapmıştır.

Şehir planlama bölümünün bir organizasyon olarak elemanları

Bir sistemin elemanlarına ayrı ayrı bakmanın nedeni sistemin işleyişi üstüne teşhisler koymaya imkan vermesidir. Şehir planlama bölümünün böyle bir analizi için anlamlı elemanlar, eğitim hedefleri, eğitim programları ve araştırma programlarının ne olduğudur.

Bu elemanların kendileri için başarı ölçülerinin ne olabileceği tartışmasına burada girmeyeceğiz.

ODTÜ şehir planlama bölümünün son yıllara kadar olan eğitim politikası şöyle ifade edilmiştir. A.B.D. ve diğer ülkelerde görülen eğitimlerin aksine eğitimde esas ağırlık genel plancıların yetiştirilmesine verilmiştir. Bu ülkede plancı kıtlığı bir planlama takımını bir kaç organizasyonun sahip olabileceği bir lüks yapmaktadır. Planlama konusunda ihtisaslaşma "mastır" programında bile teşvik edilmemiştir. Herhangi bir dört senelik üniversite eğitimi üzerine alınmış genel planlama eğitimi bir dalda ihtisaslaşmış plancının.yetişmesini sağlamaz. İhtisaslaşma planlama eğitiminin içinde verilmelidir.

Genel Plancı yetiştirmek iddiası bir bakıma yurt gerçekleri ile bağdaştırılarak ortaya atılmış gibi görünmektedir. Diğer taraftan ise, eğitimi tekrar mevcut, "imar planı" yapma şeklindeki şehir planlama pratiğine itmektedir. Şehir planlama pratiğini tek kişinin hünerleri içinde tutma isteği açıktır. Bunun mantığını eğitimin içinde bulunduğu çevreleri incelerken açıkça görmüştük. Halbuki ODTÜ'den mezun olan şehir planlama öğrencilerinin hemen hepsi çeşitli bürolarda bir takım elemanı olarak çalışmaktadır. Bu, seçilen hedefle çelişik bir durumdur. Başlangıçta seçilen hedeflerin değişen çevre şartları dolayısıyla bugün için geçersiz hale geldiğini göstermektedir.

İhtisaslaşma gelişmenin doğal sonucudur. Zaman içinde hedefin aşılmış olması kaçınılmazdır. Genel şehir plancısı yetiştirilmesi hedefi genel karakteri ile meslek pratiğinin yürütülmekte olduğu çevrelerle çatışma çıkarmaya yönelmeyen pasif bir strateji seçmesidir.

ODTÜ şehir planlama bölümünün programlarının incelenmesinde doğal olarak yukarıdaki seçmelerin etkisi görülmektedir. Özellikle ilk yıllardaki programlarda design'a ağırlık verildiği görülmüştür. Buna rağmen öğrencilerin urban design ölçeğinde ihtisaslaştığı söylenemez. ODTÜ şehir planlama programlarının bir diğer özelliği "hard" yaklaşımlara "soft" yaklaşımların tercih edilmiş olmasıdır.

Bu iki özellik de Türkiye'deki o zamanki şehir planlama pratiğinin dışına düşmemektedir.

ODTÜ şehir planlama bölümü eğitim programlarının o zamanki şehir planlama alışkanlıklarına aykırı olan en belirgin özelliği sosyal bilim dersleri muhtevasının yüksekliğidir. Bu gelişmeye üniversite içinde sosyal bilim bölümlerinin varlığı yardımcı olmuştur.

ODTÜ şehir planlama bölümü programlarının diğer belirgin özelliği, uygulamaya ve planlama hukukuna ilişkin programların azlığı olarak görülebilir. Bir diğer özellik de mühendislik bilimleri ile şehir planlamanın ilişkilerine ait derslerin azlığıdır. Bu iki husus ta sosyal bilim içeriğinin artışına paralel olarak ortaya çıkmaktadır. Bir eğitim programının yarısındaki sosyal bilim-hukuk-mühendislik bilimi dengesindeki değişmelerin, çevre ilişkileri bakımından ne anlamı olduğunu önceki bölümlerde görmüştük.

Şehir planlama bölümünün araştırma programları genel olarak sınırlı kalmıştır. Burada ilgi çekici husus yapılan araştırma miktarından çok yapılan araştırmaların özelliği önemlidir. Yapılan araştırmalar uygulama çevrelerine yeni öneriler getirecek yönde olmaktan çok problemlerin çözümlerini mevcut alışkanlıklar içinde çözmek yönünde olmuştur. Örneğin imar planları veya İmar planları için hazırlık araştırmaları yapılması gibi üniversitede öğretim üyelerinin bazı özel çalışmalarının dışında uygulama çevrelerinin alışkanlıklarından farklı onları yeni değişmelere zorlayıcı çalışmalar yapılmamıştır. Eğitimin ilk yıllarındaki yüksek ihtisas tezleri de aynı şekilde nazım plan yapmaya

yönelmiştir.

Son on yıllık dönemde çevre nasıl değişti

Bu tip bir üniversite eğitiminin başarı ölçüsünün uygulamayı etkileme ve çevreyi değiştirme olduğunu görmüştük. Değiştirme sürecinin ölçülerinden birinin de ortaya çıkardığı çatışma miktarı olduğunu görmüştük. Bu iki ölçüye göre son on yıllık dönemdeki değiş meleri değerlendirmece çalışalım.

Şehir planlama ile ilgili çevredeki değişmeyi sağlayan bir çok etken vardır. Bunların içinde ODTÜ'nün payının ne olduğunu tartışmaya çalışmak verimsiz bir çabaya girmek olacaktır. Çevre bir alan olarak değişmektedir. ODTÜ bu değişmenin yönünde hareket etmektedir.

Bu bölümde incelenilecek çevre beş farklı düzeydeki çevreden, planlama pratiği ile ilgili çevre olacaktır. Diğer daha genel çevrelere ODTÜ'nün eğitiminin.etkilerinin mertebesinin çok küçük olacağı açıktır .

Bu dönemdeki en önemli değişiklik, şehir planlama kavramında olan değişme olmuştur. Başka bir deyişle şehir planlama yerleşmiş olan dar "imar planı" kavramlarının dışına çıkmıştır. İmar planı kavramına uygun olarak teşekkül etmiş kurumsal düzende bir dönüşüm halen gerçekleşmemiş olmasına rağmen planlama anlayışındaki değişim...

Şehir planlamanın şehrin sınırlarına bağlı tanımlamaları kalkmış daha büyük mekân ünitelerine, çevre düzenleme, bölge planlama gibi taşma meydana gelmiştir.

Şehir planlamasını bir kişinin hüneri içinde tutma istekleri ortadan kalkmış, şehir planlamasının disiplinler arası bir takım çalışması olduğu kabul edilmiştir. Şehir planlaması yalnızca bir çizim pratiği olmaktan ve bunu gerçekleştirecek hukuki çerçeveyi aramaktan kurtulmuştur. Önemli sosyal araştırma içeriği kazanmıştır.

Bu üç önemli değişmenin şehir planlama pratiği ile ilgili çevrelerde gerilmeler yaratacağı açıktır. Bir sistem İçinde böyle sapmalar meydana çıkınca sistemin seçtiği alternatif yollar sapmanın şiddetine göre, eski biçimi korumak, sapma yapanları izole etmek, sapmalarla eski biçimler arasında tampon mekanizmalar teşkil etmek, eski biçimi yeni bir yorumlamaya tabi tutmak, değişmeyi kabul etmektir. Sapmanın şiddeti yüksek ise son saydıklarımızdan biri sistemin tutumu olacaktır. Türkiye'de bizim konumuzda çevrenin tutumu değişmeyi kabul etmek yerine, bunun bir altındaki olan eski biçimi yeni bir yorumlamaya tabi tutmak olmuştur. Bu bize çevreye olan etkinin şiddeti hakkında bir ölçü verebilir.

Konumuzda yukarıdaki üç konuda çevrenin eski biçimini yeniden yorumlamaya tabi tutması başka bir deyişle çok az değişikle eski yapının devam ettirilmesi isteği vardır.

Bu yeniden yorumlamada çeliştirilen kavramlardan biri de şehircileri geçmişteki disiplinlerine göre sınıflandırmak olmuştur. Mimar-şehirci, iktisatçı-şehirci, sosyolog-şehirci gibi, buradan kavramsal ayırımın başarı yönelimli değil gurup azalığı yönelimli ve gurup azalığı dolayısıyla bazı pozisyonel avantajları koruma yardımcı olduğu açıktır. Bu anlayışa göre şehir planlama kendi başına bütün olarak gelişen bir hüner değil, ancak belirli mesleklerin üstüne sürülen bir krema olmaktadır. Bu kavramların "urban design"'da ihtisaslaşma, "şehir sosyolojisinde" ihtisaslaşma ve "şehir ekonomisinde" ihtisaslaşma

olmadığına dikkati çekmek gerekir. Bu tip bir ihtisaslaşma kavramında şehir planlama esas bir disiplin olarak ele alınmakta onun için de ihtisaslaşılmaktadır.

İkinci halde şehir planlama esas bir disiplinin ihtisası, haline gelmektedir. Bu ise disiplinlerin toplumda bir prestij sıralaması var ise, bu sıralamanın şehir planlama ile ilgili meslek çevresi içinde sürdürülmesine yardımcı olmaktadır.

Bir diğer yeniden yorumlama veya tampon ilişki kurma şekli şehir planlaması için gerekli araştırma ve planlama faaliyetlerinin birbirinden ayrı olarak düşünülmesidir. Araştırma ve design birbirinden ayrı kabul edilerek araştırmacın mutlaka yapılması gereği metafizik bir şekilde kabul edilmekte ve design'ın ayrı bir kapasite işi olduğu ve "mimar-şehirci"lerin bunu yapabileceği söylenerek, eski statüler "yardımcı"lar alarak korunmak istenmektedir.

İmar planı yaptırma usullerinde araştırmanın ayrı olarak yaptırılması vs biçimi kurumsal bir yapı kazanmıştır. Bu yapı yukarıda verilen araştırma ve planlamanın ayırımı, esasına dayanmaktadır. İmar planı yarışmaları da benzer ayrımı kuvvetlendirmekte bir başka kurum olarak devam etmektedir.

Burada toplumda halen çok az tartışılan bir konunun şehir design'ı hünerleri ile mimarlık design'ı hünerlerinin aynılığı veya ayrılığıdır. Şehir design'ının ayrı bir hüner olduğunun burada belirtilmesinde fayda vardır sanıyorum.

Diğer bir yeniden yorumlama özelliğinin imar planlarının merkezde takım teşkil ettiğini bildiren firmalara verilmesi eğilimidir. Burada önemli bir gelişmenin de hiç olmazsa İstanbul, İzmir ve Ankara gibi metropoliten sahalarda plan yapmanın özel kişilere ve firmalara verilmek yerine devamlı planlama bürolarının kurulmasıdır. Özellikle büyük şehirlerin planlamasının bürolara ihale edilmesi artık Türkiye'deki planlama çevrelerinde kınanan bir tutum haline gelmiştir.

Şehir planlamanın yeni bir disiplin olduğunu çevreye kabul ettirmekte ortaya çıkan en önemli çatışma, şehir planlamacıları odasının kurulması dolayısıyla olmuştur. Bu çatışmada ortaya çıkan taraflar çevredeki koalisyonları belirlediği gibi yeniden yorumlama çabalarının formüle edilmesine de imkân vermiştir.

Çevre sistemlerini incelerken, böyle dligopolistik bir çevrede yer tutma stratejisinden söz etmiştik, şehir planlama bölümünün büyük sayıda mezun vermeye başladığı yıllardan itibaren geçen süre bu bakımdan bir değerlendirme için yeterli değildir.

On yıllık ODTÜ Şehir Planlama uygulaması İTÜ uygulamasına nasıl bir yol gösterebilir

İTÜ Şehir planlama eğitimi de ODTÜ şehir planlama eğitimiyle ayni çevre şartlarına sahip olacaktır. Şehircilik bilimi, üniversite hareketleri, şehir problemleri ve şehir planlama pratiği çevreleri her iki üniversite için aynıdır. Yalnızca daha özel olan üniversitenin iç yapısı ile ilgili çevre bakımından önemli farkları vardır.

İTÜ'nün şehir planlama eğitimine başlarken sahip olduğu bir avantaj yeniden yorumlanmış bir şehir planlama. pratiği çevresi, içinde bir eğitime geçmesidir. (Bu durumun tehlikelerine ileride değinilecek).

Daha özel bir çevre olarak İTÜ ile ODTÜ'nün üniversite olarak yapısal farkları üzerinde de durmak faydalı olacaktır.

Bunları üç gurupta toplayabiliriz.

- İTÜ'nün eğitim kadrosunun teşkili ODTÜ'ne göre oldukça rijitli göstermekte, öğretim kadrosu seçme usulü yerine yetiştirme usulüne dayanmaktadır. Bu eğitime geçmekte zaman gecikmeleri "time lag" doğurmaktadır.

- İkinci ve şehir planlama eğitimi programını etkilemek bakımından daha önemli özelliği İTÜ kuruluşu içinde sosyal bilim bölümlerinin bulunmayışıdır.

- İTÜ'nün şehir planlama eğitimine geçmeden kurmuş olduğu araştırma enstitüsü, başka bir deyişle gelişmeyi önce araştırmada başarı sonra eğitime geçiş şeklinde ele alış eğitim programlarının formüle edilişinde çok olumlu bir yaklaşımdır.

Bu farklı çevre özelliklerini de göz önüne alarak İTÜ için şu temel önerileri yapabiliriz.

Şehir planlamaya temel bakış açısı seçmesi:

Şehir planlamanın çevredeki yeniden yorumlanmasından farklı olarak, herhangi bir disiplin üzerine alınan ihtisaslaşma olmadığı, kendi başına bir disiplin olduğu, bu disiplin içinde ihtisaslaşmaların olacağı kabulü yapılmalıdır. Bu seçme ülkemizdeki şehir planlama konusundaki ihtisaslaşmayı hızlandıracak ve şehir planlama disiplininin hızla gelişmesini sağlayacaktır.

Hangi meslek dallarında öğrenci kabul edileceği:

İTÜ İçindeki idari sorunlarının nasıl çözülebileceği bir tarafa bırakılırsa, mutlaka çeşitli meslek dallarından gelen öğrenciler yüksek ihtisas programına kabul edilmelidir. Bu öğrenciler ile yapılacak takım çalışmalarında öğrenciye eski mesleki ile ilgili konular dışında ihtisaslaşma olanakları açık tutulmalıdır.

Hangi konularda ihtisaslaşma:

Eğer İTÜ'nün bugünkü yapısı içinde İTÜ veya mimarlık fakülteleri dışında öğrenci kabulü olanakları bulunamıyorsa bile şehir planlama eğitimi, tek bir ihtisas olarak bir genel şehir planlama eğitimi şeklinde değil şehir planlama içinde ihtisaslaşmaya imkân verecek şekilde yapılmalıdır.

Kaç yıllık ve ne seviyede bir Şehir Planlama eğitimi

Şehir planlamanın ayrı bir disiplin olarak yerleşebilmesinde ve bunun içinde ihtisaslaşmaya imkan vermekte, lisans sonrası mimarlık eğitiminden bağımsız bir şehir planlama bölümünün kurulması çok faydalı olacaktır.

Araştırma ve Eğitim Bütünlemesi

İTÜnün şehir planlama eğitimine geçmeden kurduğu şehircilik enstitüsü, şehir planlama

eğitimi ve araştırmasının özellikle yüksek ihtisas seviyesindeki programda bütünleşmesine iyi bir fırsat vermektedir. Bu konuda İTÜ'nün mevzuat bâkımından problemleri ve bugünkü şehir planlama uygulama çevrelerinin temel araştırma verme eğilimlerinin bulunmaması önemli engellerdir. Belki diğer üniversitelerle birlikte (ODTÜ), İTÜ'nün şehir planlama eğitimi konusunda çevresi ile vereceği ilk çatışma bu olmalıdır.

Nasıl bir eğitim programı:

Teorik X pratik, kantitatif X kalitatif, sosyal bilim içeriği X mühendislik bilimleri içeriği, Araştırma X uygulama eğilimleri bakımından dengeli bir program geliştirilmelidir.

İ.T.Ü Şehir planlama eğitimi programının özellikleri ne olabilir

- İ.T.Ü'nün kuruluşunda mühendislik bilimlerinin ağırlık kazanmış olması, şehir planlamaya sosyal bilim içeriğinin getirilmesini zorlaştırabilir. Bu eğilim mutlaka yenilmelidir.

- Diğer taraftan mühendislik bilimlerinin gelişmemiş olması, Türkiye'de şehir planlama eğitiminde ve uygulamasında bugün için eksikliği hissedilen mühendislik yaklaşımlarının gelişmesine imkan verebilir. Bu ilişkinin kurulmasında İTÜ'nün diğer fakültelerinden ihtisas programına öğrenci kabul edilmesi çok yardımcı olacaktır.

- İTÜ'nün şehir planlama eğitiminde mühendislik fakülteleriyle işbirliğinin artışı program içinde "sert" (hard) yaklaşımların "dengesini "kurmakta da yardımcı olabilir. İTÜ'nün şehir planlama eğitiminde özellikle ilk yıllarda design eğilimlerinin ağır basması doğal olacaktır. Bu konuda özellikle mevcut "imar planı" anlayışındaki yaklaşımlardan kaçarak "urban design" ölçeğinde ihtisaslaşmanın başarılmasının Türkiye'de şehir planlamaya önemli katkısı olacaktır.

Öğretim kadrosunun gelişmesinde dış Teknik Yardımın rolü ne olmalıdır:

Genellikle bu yardımlar yabancı ülkelerde yeni öğretim üyelerinin eğitilmesinde en verimli şekilde kullanılabilmektedir. Uzun süreli ders vermek için gelen uzmanlar genellikle ikinci üçüncü kalite olmaktadır. Buna karşılık kısa süreli kesif eğitim programları için çok iyi kalite uzmanları getirmek imkânı olmaktadır Bu nedenle ikinci tip bir uygulama seçilmelidir.

Şehir planlama bilimindeki gelişmelere uyma stratejisi ne olmalıdır:

Monopolistik bir şekilde gelişen bu çevrede sapma olanakları sınırlıdır, dolayısıyla bu gelişmeye karşı çıkılamamaktadır, bu gelişmeyi geliştiği sistemin, eleştirisini yaparak ve kurum seçmelerin sebep olduğu sapmaları göz önünde tutarak izlemek gerekir. Bu eleştiri, yeni katkıların yapılabilmesi ve görüşlerin de geliştirilmesine imkan verecektir.

Değişen üniversite ve öğrenci modeli çevre düzenleme eğitimine ne getirmektedir:

Bir çevrenin design'ını yapma isteği sistemin kurumlarının kendiliğinden ortaya çıkardığı oluşumu değiştirmek isteminden doğmaktadır. Bir çevrenin başarılı olması bunun mevcut sisteme uygun olmasından başka kriterlere göre test edilmeğe başlayınca çevre düzeni design'ı aynı zamanda sosyal sistem design'ını da beraberinde getirecektir. Bu fiziki

plancılara çok yabancı bir yaklaşım değildir. Ütopik şehir modelleri gibi. Öyle ise çevre düzenleyici çevreyi yalnızca bugünkü kişilerin veya sistemin değerlerine göre planlayamaz. Bu ise çevre plancısını sosyo-politik düzeninin eleştirisine götürür, bunun doğal sonucu eğitiminde bu tip bir eleştiriye yönelmesidir.

Şehir planlama Uygulama Çevreleri ile ilişki nasıl kurulmalıdır

Bu ilişkide üniversite aktif bir rol almalıdır. Genellikle uygulama çevrelerinin isteklerine uygun araştırma yapmak ve eleman yetiştirmek yerine, onları değiştirmeğe yönelen bir ilişki biçimi geliştirilmelidir. Bunun başarı kriteri yaratılan çatışma miktarı olacaktır. Bu, eğitimin uzun süreli değerlendirmedeki başarısını arttıracaktır. Yakın gelecekte bu konuda düşülebilecek bir tuzak, halen uygulama çevrelerinde belirmiş olan yeniden yorumlama tipi değişmelerle yetinmek veya onlara anlatılmış olacaktır.

NOT (Sayın Dr, İlhan TEKELİ Danışma Kurulu toplantısında bu bildirinin açıklamalı bir Özetini sunmuştur.)

Başkan:

Evet efendim çok teşekkür ederim Sayın Tekeli. Bu safhanın ateşli bir müntesibi olarak konuyu türlü yönleriyle tahlil etmiş ve çok enteresan bir konuşma yapmışlardır. İstemeyerek maalesef kısaltması ricasında bulunmak gibi müdahale de oldu. Özür dilerim. Bununla beraber 65 (altmış beş) dakika içersinde problemi çok etraflı olarak izah etmek, yeteneğini de gösterdiler. Teşekkür ederim.

Şimdi bu eğitim konusu üzerinde söz almak isteyen arkadaşlarımı da rica ediyorum.

ODTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

BÖLÜM POLİTİKASI VE EĞİTİM PROGRAMI TASLAĞI

MURAT BALAMİR
MELİH ERSOY
ARGUN EVYAPAN

Mayıs 1976

BÖLÜM POLİTİKASI VE EĞİTİM PROGRAMI TASLAĞI (Mayıs 1976)[39]

Önsöz

Şehir ve Bölge Planlama, kısa geçmişi, toplumsal içeriği ve yerleşmiş disiplinler arası olma gibi özellikleri nedeniyle çok canlı, etken ve devrimsel içeriği olan bir konudur. Bu devingen içeriğin sık sık gerisinde kalmakla planlama eğitim süreci de kendisini yenileme gereğini duymaktadır. Nitekim Bölümümüz de kısa geçmişi süresince sürekli bu gereksinmeyi duymuş ve günümüze kadar bu konuda bir çok kez atılımda bulunmuştur. Yürütülen bu çalışmalar da bu genel çerçevede değerlendirilmelidir.

Gelişme ve Yöntem

Gelişme:

Eğitim programı konusunda son gelişmeler şöylece özetlenebilir: 1975 yılı Kasım ve Aralık aylarında yapılan Bölüm Kurulu toplantılarında idarece görevlerine son verilen Öğretim Üyeleri nedeniyle program yönünden ortaya çıkan sorunlara çözümler aranmış ve konuya stüdyoların kısa dönen için yeniden düzenlenmesi gibi dar kapsamlı bir çerçevede yaklaşılmıştı. Öneriler geliştirmek için kurulan komisyonlar, soruna kısa dönemli ve dar kapsamlı bir yaklaşımla sağlıklı çözümler bulunamayacağı görüşünde birleşmiştir.

5.1.1976 Tarihli Bölüm Kurulu toplantısında tamamıyla köktenci, geniş kapsamlı ve uzun dönem için uygulanabilecek bir eğitim program modelinin hazırlanması için Sn. Balamir, Evyapan, Derya, Şenyapılı, Taraklı ve Ersoy'dan oluşan bir komisyon görevlendirilmişti. Nihai taslak ise Murat Balamir, Melih Ersoy ve Argun Evyapan tarafından hazırlanmıştır. Kesin sonuca ulaşılmamış olmakla birlikte, bir an önce tartışma açmak ve görüş almak amacıyla, çalışmalar bu aşamada iletilmek istenmiştir.

Yöntem :

Komisyonun eğitim modelini geliştirirken izlediği yöntem üç aşamadan oluşmuştur.

l) İç bütünlüğün sağlanması:
Komisyon çalışmalarının sürdürebilmesi için konuya yaklaşım yönünden bazı ilkelerde görüş birliğine varılması gerekiyordu. Bunlar şöyle özetlenebilir :

a) Hazırlanacak model;geniş kapsamlı olacaktır; yani bölüm eğitim politikası, eğitim programı bir bütün olarak geliştirilecektir.
b) Somut olacak, özellikle içerik yönünden ayrıntılara inilecektir.
c) Uzun dönemde uygulanabilirliği göz önünde tutulacaktır.

[39] Murat Balamir, Melih Ersoy, Argun Evyapan tarafından hazırlanan program taslağı

2) Bilgi Toplama:
Komisyon ilk toplantısında konunun büyük bir kesime mal edilmesi gerektiğini ve soruna ancak bu yolla sağlıklı ve köktenci bir çözüm bulunabileceği görüşünde birleşerek aşağıdaki ön çalışmaların yapılmasını kararlaştırdı:

a) Tüm bölüm mezunlarını kapsayacak bir anket hazırlanması,
b) İşveren durumundaki kurumların yetkilileri ile görüşmeler yapılması,
c) Diğer üniversitelerin ilgili bölümleri ile bağ kurulması ve konu hakkındaki görüşlerinin öğrenilmesi.

3) Ön Taslağın hazırlanması:
Daha önceki eğitim programlarının incelenmesi ve aksaklıkların saptanması; saptanan eksikliklerin (2)de yapılan çalışma ışığında irdelenerek yeni modelin hazırlanması.

Uygulama

Geliştirilen eğitim modelinin onay için bölüm kuruluna sunulmasından önce bölüm öğrencileri ve öğretim üyelerinin eleştirilerine açılması böylece geniş bir tartışma ortamı oluşturulmasının yararlı olacağı kanısındayız. Getirilen eleştiriler ışığında modelin geliştirilmesine eksikliklerinin giderilmesine ve yanlışlarının düzeltilmesine çalışılacaktır.

Kitlenin onayından geçmemiş bir modelin uygulanma olasılığının çok düşük olacağını bilen komisyonumuz bu konu üzerinde titizlikle durmaktadır. Tartışmalar ancak tüm bölüm öğrencilerinin etkin katkıları ile sağlıklı sonuçlara ulaşabilir. Dileğimiz eleştirilerin soyut düzeyde kalmayıp geliştirilecek önerilerde somutlaşmalarıdır. Yeni eğitim programının 1976-1977 üniversite kataloguna yetiştirilmesinin uygulamaya geçmede hızlandırıcı bir rol oynayacağı göz önüne alınırsa, program üzerinde yapılacak tartışmaların kısa bir süre içinde sonuçlanması ve somut önerilerin bir an önce komisyonumuza iletilmesi yararlı olacaktır. Son biçimi ile Bölüm Kurulu onayına sunulacak olan program onaylandığı taktirde 1976-77 ders yılından başlayarak uygulanmasına çalışılacak bu konuda gerekli tüm çabalar gösterilecektir.

Dilekler

Eğitim programı çalışması, geniş bir kesimin görüşleri alınarak hazırlanmış olmasına karşın, geliştirilen model yine de komisyonun sınırlı sayıdaki üyesinin bir ürünü olduğu için eksikliklerinin, yetersiz kalan yönlerinin bulunacağı açıktır.

Anket sonuçlarının değerlendirilmesi ve diğer ön çalışmaların uzun zaman alması, diğer taraftan programın bir an önce hazırlanması zorunluluğu çalışmamızın sınırlayıcı etmenleri olmuştur.

Dileğimiz, bu çalışmanın eksik ve yetersiz kaldığı noktalarından yapılacak tartışmalarla belirlenmesidir. Getirilecek eleştiriler ışığında yapılacak düzeltmelerle ürünün daha da olgunlaştırılması sağlanacaktır.

Bölüm Politikası

Gerekçe

Kuruluşundan bugüne değin Bölümümüzde uzun dönem için geçerliliğini koruyabilecek belirgin bir politika saptanmamıştır. Geçmişin deneyimleri ve bugün içinde bulunduğumuz koşullar bu eksikliğin bir an önce giderilmesini zorunlu kılmaktadır.

Amaç

a)Bölümün toplumsal yapı içindeki işlevlerinin ana çizgileriyle belirlenmesi;

b)Bölüm dışı, bölüm içi ilişkilerde ve eğitim programında izlenecek stratejinin saptanması olarak özetlenebilir.

Bölüm Politikası (ülke, üniversite, fakülte, bölüm içi ilişkiler düzeylerinde)

1. ÜLKE DÜZEYİNDE

I) Temel İlkeler

1a) Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Türk kentinin güncel ve gelecekteki sorunlarının saptanması, çözüm önerileri geliştirilmesi ve planlama süreçlerinin bilimselliğe kavuşturulmasında öncülük etmelidir. Türk kentinin tarihsel oluşumunun ve bugünkü durumunun bilimsel yöntemlerle araştırılması, çözümlenmesi, belgelendirilmesi ve bu konuda çalışmalar sürdüren diğer eğitim ve araştırma kurumlarıyla yakın işbirliğine girilmesi zorunludur.

1b) Şehir ve Bölge Planlamayı ilgilendiren tüm güncel konularda ülke çapında kamu oyu oluşturulması için bölümümüz bir etki grubu olarak katkıda bulunmalıdır.

1c) Meslek örgütleri ve özellikle S.P.M.M.O. ile ilişkiler güçlendirilmelidir.

1d) İlgili kamu kuruluşları ve üniversitelerle bağlar kurulmalıdır

1e) Mezunlarımızın bölüm ile ilişkide bulunmaları sağlanmalıdır.

II) Uygulama Araçları

1a) •Stüdyolarda konu olarak güncel sorunları inceleyen ve çözüm öncüleri geliştiren nitelikte çalışma konularını işlemek; planlama süreçlerinde yeni bilimsel yöntemler uygulamak.
•Derslerde de niteliklerine bağımlı olarak, genel yoldaşım, örnekleme, kuram geliştirme açılarından bu ilkelerden bağımsız kalınabileceği düşünülemez.
•Proje ve Araştırma Enstitüsünün çalışmalarında araştırma ve tez konularında bu iki ilkeye bağlı kalmak,
•Dış bağlar
•Yayan olanakları
•Data-bank
Bunların gerçekleştirilmesi yapılan der programı modeli ne olursa olsun ön koşul olacaktır.

1b) Güncel konularla ilgili
•Seminerler, konferanslar düzenlemek.
•Stüdyo çalışmalarında güncel planlama sorunları ile ilgili araştırmalar yapmak, çözüm önerileri geliştirmek.

1c) Planlama konularında ortak çalışmalar yapmak.

1d) •Bölüm içinde bir 'Proje ve Araştırma Enstitüsü' kurarak ülke planlama pratiğine dolaysız olarak katkıda bulunmak.
•Konferanslar düzenlemek.
•Jürilere konu ile ilgili kamu kuruluşlarının yetkililerini davet etmek.

1e) •Anketler yolu ile mezunlarımızın sorunlarını öğrenmek ve sağlanan bilgiler ışığında bölüm politikası ve eğitim programında düzeltmelere gitmek, yayınlama.
•Bölüm yayınlarına yazı vermelerini sağlamak.
•Üniversite sonrası kurs ve seminerler düzenlemek.

2. ÜNİVERSİTE DÜZEYİNDE

I) Temel İlkeler

2a) Üniversite içinde ilgili bölümlerle sıkı ilişkilere girilmelidir.

II) Uygulama Araçları

2a) •Ortak konferanslar ve seminerler hazırlamak,
•Derslere ve stüdyo çalışmalarına diğer bölüm öğretim üyelerinin konferansçı olarak katkıda bulunmalarını sağlamak.

3. FAKÜLTE DÜZEYİNDE

I) Temel İlkeler

3a) Mimarlık fakültesi içinde diğer bölümlerle işbirliği yapılmalıdır

II) Uygulama Araçları

3a) •Öğrencilerin 3. yıldan itibaren isterlerse Mimarlık Bölümü ile ortaklaşa geliştirilecek 'Urban Design' stüdyosuna devamlarını sağlamak.
•Özellikle 3. ve 4. sınıf seminer derslerinin fakültenin diğer bölümlerince seçme dersler olarak alınması için çalışmalar yapmak.

4. BÖLÜM İÇİ İLİŞKİLER

I) Temel İlkeler

4a) Eğitimin amacı, orta öğretim kültürünün olumsuz yönlerinin yıkılması, öğrencilere nesnel dünyanın olaylarını, olgularını eleştirici bir gözle inceleme, tek boyutlu düşünmeme yani öğrenmeyi öğrenme alışkanlığının kazandırılması olmalıdır.

4b)Bölüm içi ilişkiler demokratikleştirilmeli, öğretim üyesi-öğrenci ilişkisi sağlam temellere oturtulmalıdır.

II) Uygulama Araçları

4a) Eğitim programının tümü bu genel ilke göz önünde tutularak hazırlanmalı, özellikle uygulamadaki düzenlemeler için gözetilecek temel kıstas bu olmalıdır.

4b)Bölüm kurulunda öğrencilere temsilcileri yolu ile söz söyleme ve oy verme hakkı tanımak.
•Her ders yılı sonunda stüdyo ve derslerin biçim ve içerik yönünden aksayan yönlerinin saptanması için ilgili dersi alan öğrenciler ve bölüm başkanı başkanlığında tüm öğretim üyelerinin katıldığı toplantılar yaparak eksiklerin düzeltilmesini sağlamak.
•Genellikle tüm derslerde, özellikle stüdyolarda not verme işlemine öğrencileri de saptanacak biçim ve oranda katarak sorumluluk yüklemek.
•Gerekli durumlarda tüm bölüm öğrencileri ve öğretim üyelerinin bir forum yaparak, karşılıklı sorunları tartışma ve çözüme bağlama olanağı sağlamak.

5. BÖLÜMLE İLGİLİ DİĞER POLİTİKALAR

I) Temel İlkeler

5a) İstihdam Politikası
5b) Öğretim üyeleri ile ilgili politikalar.
5c) Ürün Politikası

II) Uygulama Araçları

5a) •Her yıl bölümümüze alınacak öğrenci sayısının saptanmasında piyasa koşulları göz önünde tutulacağı gibi bu koşulların zorlanması açısından toplumda üniversitelere düşen rol de değerlendirilecektir.
•Öğretim üyesi istihdamında başvuranlarda Bölümümüz eğitim programı çerçevesinde, onun gereksinmelerini yanıtlayacak, boşluklarını dolduracak niteliklerin bulunması üzerinde değerlendirmede önemle durulacaktır.

5b) •Eğitimde öğretim üyelerine eşit yük dağılımı sağlanacaktır.
Öğretim üyelerinin işbölümü için önerilen model şöyle açıklanabilir: Her öğretim üyesi
a) Birinci 2 yıllık dönem A veya B grubu derslerinden birisi+stüdyo;
b)Birinci 2 yıllık dönem A veya B grubu derslerinden birisi+ikinci 2 yıllık A veya B grubu derslerinden birisi.
c) İkinci 2 yıllık dönem A veya B grubu derslerinden birisi+stüdyo,
d) Birinci 2 yıllık dönem A veya B grubu derslerinden ikisi,
seçenekleriyle karşılaşacak ve belirli dönemlerde bu 3 grupta da rotasyon yöntemi ile görevlendirilecektir. Böylece her öğretim üyesi en çok iki dersten sorumlu olacak ve yine her öğretim üyesi stüdyo, Birinci 2 yıllık ve İkinci 2 yıllık ders paketlerinde görevlendirilmiş olacaktır.
•Şehir ve Bölge Planlama geneli içinde ihtisaslaşmaya önem verilecektir.
•Her ihtisas dalında en az iki öğretim üyesinin görevlendirilmesine çalışılacaktır.
•Öğretim üyeleri salt kendi ihtisas dallarında ihtisaslaşmak isteyen öğrencilerin danışmanlığını yüklenecek ve öğrencilerin 3. ve 4. yıllarda alacakları seçmeli derslerin ihtisaslaşmayı belirli bir düzeyde de olsa sağlayacak bir bütünlük içinde almalarına yardımcı olacaklardır.

5c)
I.Şehir ve Bölge Planlama Bölüm Yıllığı.
Yılda bir kez çakacak olan yıllıkta
a) Bölüm öğretim üyelerinin araştırma, ve

bilimsel yazıları.
b) 2. ve 3. ve 4. yıl stüdyo çalışmalarının ürünleri.
c) Öğrencilerin 3. ve 4. yıllarda yaptıkları sınıf ödevlerinden seçilecek özgün örnekler.
d) Bölüm adına düzenlenen konferans bildirileri.
e) Bölüm mezunlarının yollayacakları yazılardan bilimsel nitelikte olanlar.
f) Bir yıllık bölüm güncesi.

II. Data Bank; bu kanalla stüdyo ve derslerde toplanan tüm verilerin arşivlendirilmesi sağlanacaktır.

III. Proje ve Araştırma enstitüsü ürünleri ülke planlama pratiğine katkıda bulunacaktır.

Şehircilik Lisans Eğitimi için Önerilen Model

Temel Yapı ve Kıstaslar

Şehircilik Lisans eğitimi süresinin yapısını belirlemede ve bir model kurmada gözetilen temel kıstas bu yapının mevcut bilgi alanlarına uyun düzeyi olmuştur. Ne var ki şehirciliğin çok sayıda bilgi .alanı ile olan ilişkileri bu tür düzenlemeleri özellikle zorlaştırmaktadır. Bir yönde sosyal bilimlerin oturmuş sınıflamalarına, diğer yönlerde doğal verilerin, fiziksel çevrenin ve mekan boyutunun ölçek farklılıklarına ve plancı (müdahaleci) yaklaşımın amaçlara, yöntemlere ya da süreçlere göre ayrımlarına olan bağımlılıkları bağdaştırmak olanak dışı kalabilmektedir.

Bu zorluklar yanı sıra ders birimlerinin, sürelerinin ve isimlendirilmelerinin getirdiği yapay ve biçimsel sınırlamalar bizi doğrudan doğruya ve elden geldiğince ayrıntılı bir düzeyde içerikleri düşünmeye itmiştir. İçeriklerin düşünülmesinde gözetilen kıstas ise konuları, kavramsal gelişme çizgilerine bağımlı kalarak sıralamak, gelişme sürekliliğine özen göstermek ve kavramsal sıçramaları en aza indirmeye çalışmak olmuştur.

Kavramsal gelişmeye duyarlı kalan bir eğitim modeli, başlangıçta her öğrenci için gerekli ve yeterli görüleri temel konuları kapsamış ve belli bir düzeyden sonra da öğrenciye, giderek birbirinden uzaklaşan çizgilerden yalnızca bir bölümünü izleme olanağını vermiş, çeşitli bileşim seçenekleri sağlamış olacaktır. Sürekliliği ve bütünlüğü sağlanan belirgin bir modelin, öğrencinin içinden geleceği süreci başlangıçtan itibaren algılayıp kavramasında ve belli noktalarda vermesini beklediğimiz karar ve değerlendirmelerde yardımcı olacağı inancındayız.

İçerik belirlemede gözetilen ayrı bir nokta, yalnızca piyasa ve günlük planlama uygulamaları gereksinimlerini karşılayan bir program değil, bu uygulamayı etkileyebilecek ve bilimsel katkıda bulunabilecek konulara bir bütünlük içinde yer vermeye çalışmak olmuştur.

Kodlamada izlenen yöntem, Konu dizeleri, 1. iki yıllık ve 2. iki yıllık dönemlerle ilgili açıklamalar

Derslerin kod numaraları üç rakamdan oluşmaktadır:
Birinci rakam: derslerin verildiği yılları yani eğitimin bütünü içinde birbirini izleyen derslerin öncelik sırasını simgelemektedir. Ancak geliştirilen modelde bu süreklilik yıllardan ziyade 1. iki yıllık, 2. iki yıllık dönemler ve Y.Lisans programı paketleri halinde düşünülmelidir.
İkinci rakam: ‘0’ ise dersin stüdyo olduğu, 1-6 arasında ise 'A Grubu' dersi, 7-9 arasında ise 'B Grubu' dersi olduğu anlaşılmalıdır.

A Grubu derslerinden en genel olanı (Felsefe dersi) tün dersler için temel olduğu gerekçesi ile '1' orta rakamı, planlama kuramı '2', Ekonomi ve Tarih '3', Fiziksel değişkenler, Coğrafya '4', Sosyoloji '5', Doğal Kaynaklar, Ekoloji '6' orta rakamları ile simgelenmiştir. Bunlar dışındaki A Grubu derslerine ilgi derecelerine göre bu rakamlardan birisi verilmiştir.

3. Rakamın saptanmasında izlenen yöntem ise şöyle özetlenebilir: Tüm yıllarda birinci dönem dersleri tek, ikinci dönem dersleri ise çift rakamlarla belirtilmiştir. İki sömestre süren ve birbirinin devamı niteliğinde olan derslerin son rakamları da birbirini izlemektedir. Bir dönem süren derslerin ise (verildiği döneme göre) kod numaralarının 3. rakamı 1. veya 2. dönem başka bir ders için kullanılmayarak göreli bağımsızlığı belirtilmiştir.

1. İki Yıllık Dönem (l. ve 2. Yıllar)

Şehir planlaması eğitimi için gerekli bilgi ve kültür birikiminde genel bir bütünlük sağlayabilecek yeterli ders (konu) sayısının iki yıldan kısa bir sürede verilemeyeceği görülmüştür.

Bu dönemin özellikleri;
(a) Temel sorunların ortaya konularak temel dürtülerin yaratılması.
(b) Planlama konularına girişlerin yapıldığı bu dönemde biran önce yeterli bilgi birikimini sağlayabilmek, ve sağlam bir temel oluşturmak amacıyla öğrenci katkısını yüksek bir düzeyde beklemeden yakın bir denetimle en fazla konunun iletilmesi.
(c) Öğrencinin 2. II yıllık dönemde seçeceği uzmanlaşma konusunu belirleyebilmesi için gerekli ön birikimi sağlaması.
(d) 2. II Yıllık dönemde öğrencinin seçtiği uzmanlaşma konusu dışında kalan konularda da genel bilgi sahibi kılınması.
olarak özetlenebilir.

Bu niteliklerin eğitim programında yansıması şu biçimlerde olmuştur.
(a) 2. II Yıllık Dönemdeki konulara girişler bu dönemde yapılmaktadır.
(b) Dersler genellikle (6) kredi olarak saptanmıştır. Toplam kredi saati düşürülmediği için
(1) toplam ders sayısının artırılması,
(2) Üniversitede ders saatlerinin yükseltilmesi amaçlanmıştır.

A GRUBU DERSLERİ

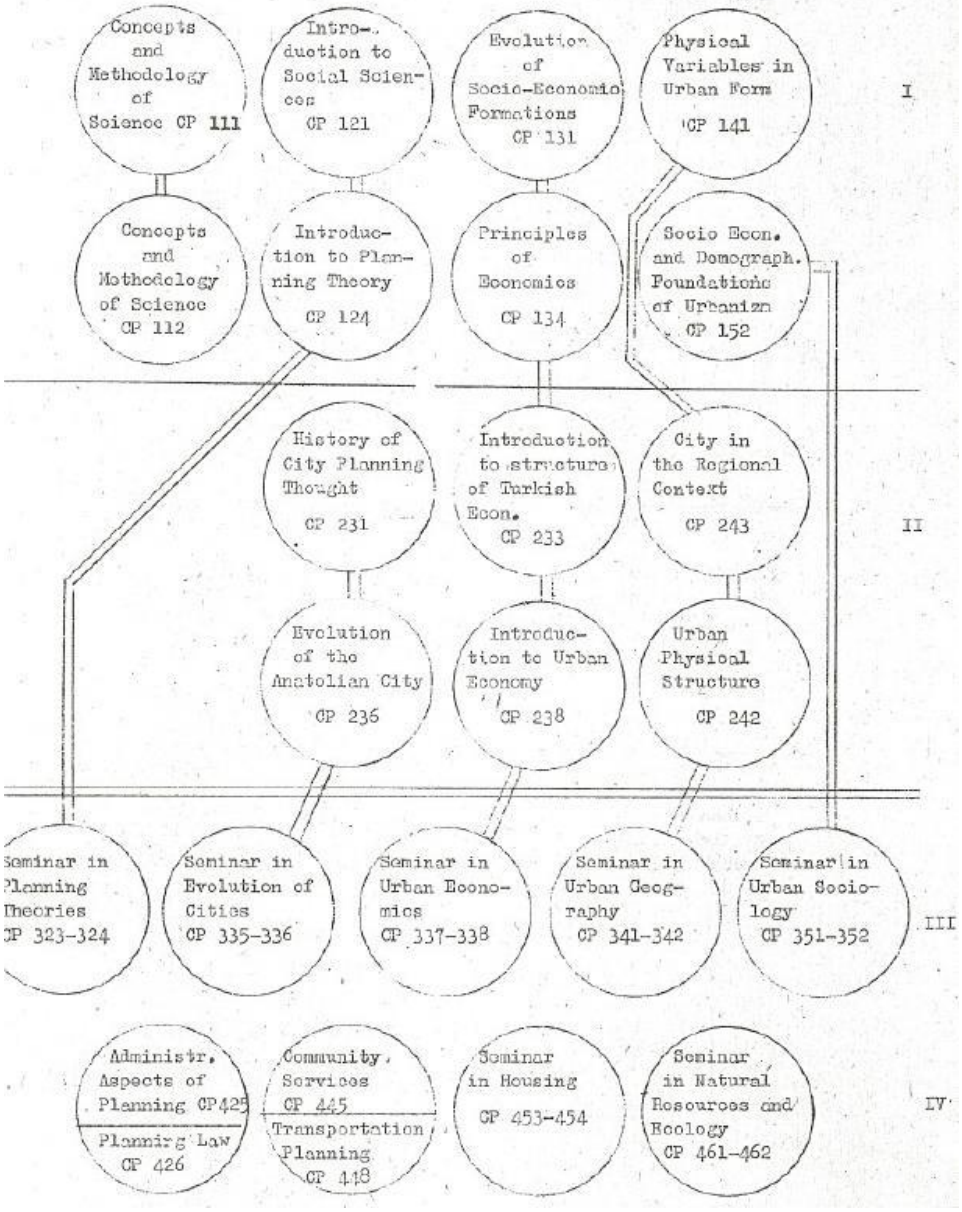

B GRUBU DERSLERİ

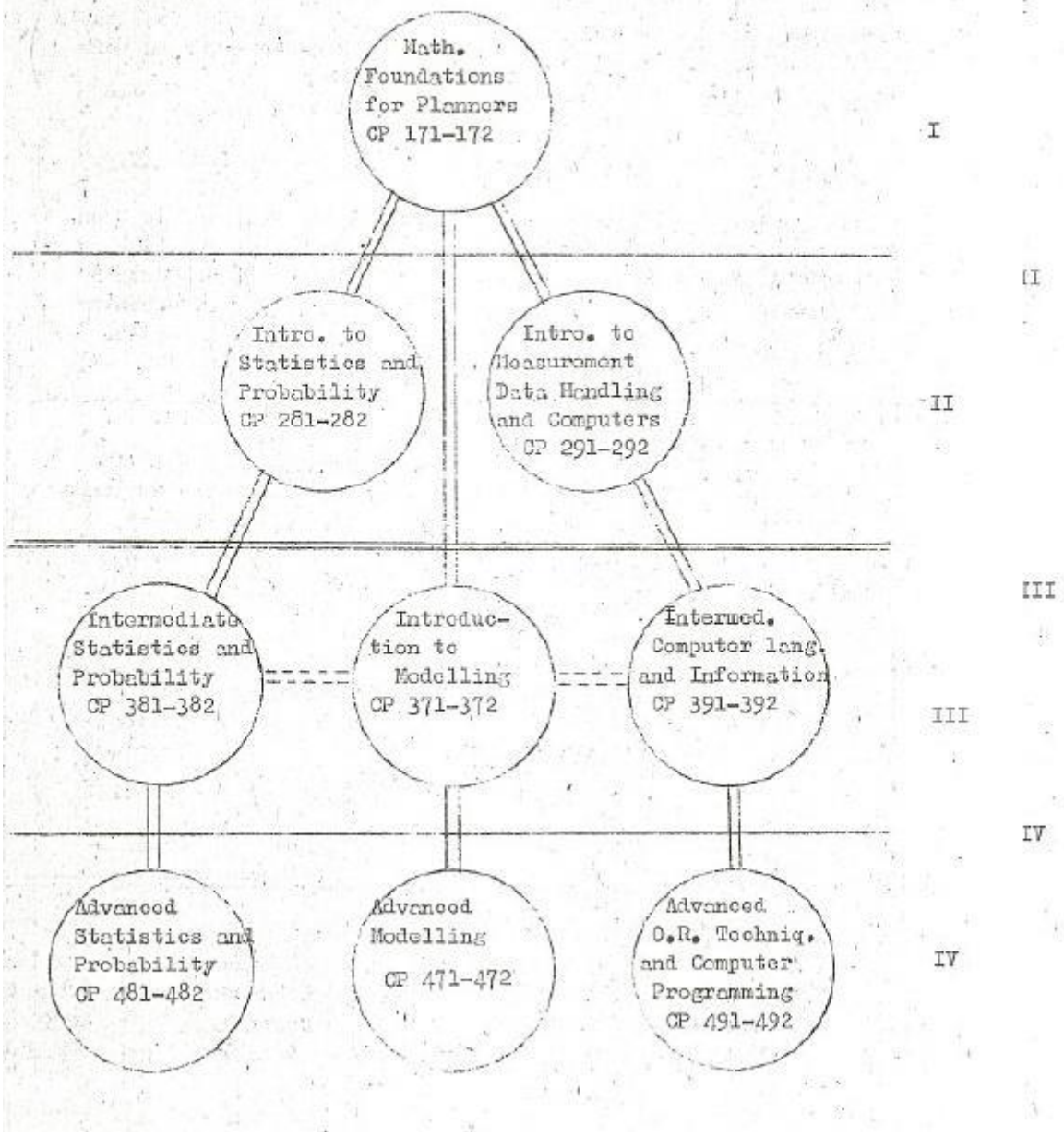

1. SINIF

1. Dönem

Toplam Ders Sayısı: 7
Toplam Kredi: 51
Üniversitede Haftalık Toplam Ders Saati: 28 (19 saat ders + 9 saat stüdyo)

STÜDYO

CP 101	Planning Studio (I) 9(0-9-0)

A GRUBU

CP 111	Concepts and Methodology of Science (CMS) 6(3-0-3)6
CP 121	Introduction to Socia1 Sciences (lSS) 6(3-0-3)6
CP 131	Evolution of Socio Economic Formations (ESF) 6(3-0-3)6
CP 141	Physical Variables in Urban Form (PVUF) 6(3-0-3)6
ENG 101	Freshman English (I) 9(3-0-6)

B GRUBU

CP 171	Mathematical Foundations for Planners (MFD) (I) 9(4-0-5)

1. SINIF

2. Dönem

Toplam Ders Sayısı: 7
Toplam Kredi: 51
Üniversitede Haftalık Toplam Ders Saati: 28 (19 saat ders + 9 saat stüdyo)

STÜDYO

CP 102	Planning Studio (II) 9(0-9-0)

A GRUBU

CP 112	Concepts and Methodology of Science (II) (CMS) 6(3-0-3)6
CP 124	Introduction to Planning 6(3-0-3)6
CP 134	Principles of Economic Formations 6(3-0-3)6
CP 152	Socio-Economic and Demographic Foundations of Urbanization (SDFU) 6(3-0-3)6
ENG 102	Freshman English (II) 9(3-0-6)

B GRUBU

CP 172	Mathematical Foundations for Planners (II) (MFD) (I) 9(4-0-5)

2. SINIF

1. Dönem

Toplam Ders Sayısı: 6
Toplam Kredi: 51
Üniversitede Haftalık Toplam Ders Saati: 24 (15 saat ders + 9 saat stüdyo)

STÜDYO

CP 201	Planning Studio (III) 15(0-9-6)

A GRUBU

CP 231	History of City Planning Thought (HCPT) 6(3-0-3)
CP 233	Introduction to the Structure of Turkish Economy 6(3-0-3) (ISTE)
CP 243	City in the Regional Context (CRC) 6(3-0-3)

B GRUBU

CP 281	Introduction to the Statistics and Probability (I) 9(3-0-6) (ISP)
CP 291	Introduction to Measurement. Data Hangling and Computers (I) (MDC) 9(3-0-6)

2. İki Yıllık Dönem (3. ve 4. yıllar)
İlk iki yıllık dönemi bitiren öğrenciler, 3. yıldan itibaren iki yıl sürecek olan 2. Döneme başlayacaklardır.

Bu dönemin özellikleri;
a) Sınırlı da olsa şehir planlama geneli içinde uzmanlaşma,
b) Araştırma yapmaya öncelik vermek, biçiminde .özetlenebilir. Bu niteliklerin eğitim programında yansıması seçmeli dersler konulması, derslerin kredi saatlerinin (9)a yükseltilmesi ve seminerler biçiminde verilmesi olmuştur.

İlk dönemi başarıyla bitiren öğrenciler şu seçeneklerle karşılaşacaklardır:

1) Stüdyolar; öğrenci şehir planlama stüdyosu veya Mimarlık Bölümü ile ortaklaşa verilebilecek olan ve tasarıma ağırlık veren Urban Design stüdyosuna davam edebilir.

2) Hangi stüdyoyu alırsa alsın öğrenci dersler konusunda yine iki seçenekle karşılaşacaktır;

2a) A GRUBU derslerine ağırlık vermek; bu seçimi yapanlar 3. ve 4- yıllarda her dönem (3A grubu + 1B grubu) dersi almak zorundadırlar. Burada da bazı kısıtlamalar getirilmiştir. Şöyle ki öğrenci 3. senede CP 341 - CP 351, CP 337 derslerinden birisini ve CP 323 dersini zorunlu dersler olarak alacaktır. Üçüncü A Grubu dersi, bölümün 3. ve 4. sınıf düzeyinde verdiği A Grubu dersleri arasından seçilebileceği gibi konu ile (CP 337, CP 341, CP 35l) ilgili diğer bölümlerde verilen dersler arasından da seçilebilir. (Diğer Bölümlerin verdiği ilgili derslerin listesi eklenmiştir).

Bu derslerin seçiminde konu ile ilgili danışmanın onayı şarttır. A grubu derslerine ağırlık veren öğrenci 3. sınıftan başlayarak her dönem B Grubu derslerinden herhangi birini almak zorundadır. 4. sınıfta ise ya bir önceki yıl alınan B Grubu dersinin devamını, veya

yine 3. sınıf B Grubu derslerinden bir başkasını alabilir.

A Grubu derslerden CP 425-426 4. yılın zorunlu dersi olarak saptanmıştır. Diğer iki ders bölümün verdiği 3. ve 4. sınıf A Grubu dersleri arasından seçilebileceği gibi, ağırlık verdiği dal ile ilgili diğer bölümlerin verdiği dersler arasından seçilebilir. (Seçmeli Dersler listesine bkz).

3.Yıl öğrencilerinden ilk iki yıllık dönemde bazı derslerden başarısız olanlar A Grubu seçmeli derslerinin bazılarını alamazlar. 3. Yıl derslerinin önkoşulları aşağıda belirtilmiştir

<u>II. Dönem (A) Grubu Dersi</u>
CP 323
CP 341
CP 351
CP 337

<u>Ön Koşul (Prerequisite) Ders/ler</u>
CP 124
CP 243–CP 242
CP 152
CP 238–CP 134

4. sınıf (A.) Grubu dersleri için herhangi bir önkoşul yoktur.

2b) B grubu derslerine ağırlık vermek; bu seçimi öğrenciler 3. ve 4. yıllarda her dönem (3 B Grubu + 1 A Grubu) dersi almakla yükümlüdürler. Her dönem verilen B Grubu dersleri toplam sayısı 3 olduğundan bu derslerin hepsi seçim yapılmadan alınmak zorundadır. 4. ders A Grubu dersleri arasından seçilecektir.
2. İki yıllık dönemde B Grubuna ayrılabilmek için ilk iki yıllık dönemin B Grubu derslerinden başarılı olmak gerekmektedir.

B Grubu dersleri için önkoşul dersleri;
CP 471-472
CP 481-482
CP 491-492

CP 381-382
CP 371-372
CP 391-392

<u>Önkoşul dersi</u>
CP 371-372
CP 381-382
CP 391-392

CP 281-282
CP 171-172
CP 291-292

3. SINIF

1. Dönem

Toplam Ders Sayısı: 5
Toplam Kredi: 51
Üniversitede Haftalık Toplam Ders Saati: 21 (12 saat ders + 9 saat stüdyo)

STÜDYO

CP 301	Planning Studio (V) 15 (0-9-6)

A GRUBU

CP 337	Seminar in Urban Economics (I) 9 (3-0-6)
CP 341	Seminar in Urban Geograpghy (I) 9 (3-0-6)
CP 351	Seminar in Urban Sociology (I) 9 (3-0-6)
CP 323	Seminar in Planning Theories (I) 9 (3-0-6)
CP 335	Seminar in Evolution of Cities (I) 9 (3-0-6)

B GRUBU

CP 381	Intermediate Statistics and Probability (I) 9 (3-0-6)
CP 371	Introduction to Modelling (I) 9 (3-0-6)
CP 391	Intermediate Computer Languages and Informatics (I) 9 (3-0-6)

3. SINIF

2. Dönem

Toplam Ders Sayısı: 5
Toplam Kredi: 51
Üniversitede Haftalık Toplam Ders Saati: 21 (12 saat ders + 9 saat stüdyo)

STÜDYO

CP 302	Planning Studio (VI) 15 (0-9-6)

A GRUBU

CP 338	Seminar in Urban Economics (II) 9 (3-0-6)
CP 342	Seminar in Urban Geograpghy (II) 9 (3-0-6)
CP 352	Seminar in Urban Sociology (II) 9 (3-0-6)
CP 324	Seminar in Planning Theories (II) 9 (3-0-6)
CP 336	Seminar in Evolution of Cities (II) 9 (3-0-6)

B GRUBU

CP 382	Intermediate Statistics and Probability (II) 9 (3-0-6)
CP 372	Introduction to Modelling (II) 9 (3-0-6)
CP 392	Intermediate Computer Languages and Informatics (II) 9 (3-0-6)

4. SINIF

1. Dönem

Toplam Ders Sayısı: 5
Toplam Kredi: 51
Üniversitede Haftalık Toplam Ders Saati: 21 (12 saat ders + 9 saat stüdyo)

STÜDYO

CP 401	Planning Studio (VII) 15 (0-9-6)

A GRUBU

CP 425	Administrative Aspects of Planning 9 (3-0-6)
CP 445	Community Services 9 (3-0-6)
CP 453	Housing (I) 9 (3-0-6)
CP 461	Natural Resources and Ecology (I) 9 (3-0-6)

B GRUBU

CP 481	Advanced Statistics and Probability (I) 9 (3-0-6)
CP 471	Advanced Modelling (I) 9 (3-0-6)
CP 491	Advanced O.R. Techniques and Computer Programming (I) 9 (3-0-6)

4. SINIF

2. Dönem

Toplam Ders Sayısı: 5
Toplam Kredi: 51
Üniversitede Haftalık Toplam Ders Saati: 21 (12 saat ders + 9 saat stüdyo)

STÜDYO

CP 402	Planning Studio (VIII) 15 (0-9-6)

A GRUBU

CP 426	Legal Aspects of Planning 9 (3-0-6)
CP 448	Transportation Planning 9 (3-0-6)
CP 454	Housing (II) 9 (3-0-6)
CP 462	Natural Resources and Ecology (II) 9 (3-0-6)

B GRUBU

CP 482	Advanced Statistics and Probability (II) 9 (3-0-6)
CP 472	Advanced Modelling (II) 9 (3-0-6)
CP 492	Advanced O.R. Techniques and Computer Programming (II) 9 (3-0-6)

Konu İçerikleri, Stüdyo ve Stajlar

CP 111 – 112 CONCEPTS AND METHODOLOGY OF SCIENCE 6(3-0-3)

• Bilimde Temel Kavramlar
• Farklı Dünya Anlayışları / İdealizm vs. Materyalizm.
• Bilim Nedir
• Bilgi Teorileri
• Bilimde Metodoloji / Metafizik, Diyalektik, Sistem Yaklaşımı
• Mantık Felsefesi, matematik felsefesi
• Bilimsel Paradigmalar
• Bilimde Analoji
• Modeller
• Ölçme

CP 121 INTRODUCTION TO SOCIAL SCIENCES 6(3-0-3)

•Toplumsal Bilimlerin Konusu ve Niteliği
Bilim ve Toplumsal Bilimler
Doğa Bilimleri vs Toplumsal Bilimler
•Toplumsal Bilimler arasında ilişkiler (toplumsal yapı ve mekan bütünlüğü)
•İnsan-Toplum-Doğa ilişkileri (tarihsel, ontropolojik, okolojik yaklaşımlar)
•Toplum ve Toplumsal Değişme Modelleri
(Organizmacı, Evrimci, Diyalektik, Fonksiyonel, Yapısal, Çatışma, Grupsal, Bireyci)

CP 131 EVOLUTION OF SOCIO-ECONOMIC FORMATIONS 6(3-0-3)

• Subject Matter of Economy
Elementary Concepts (l.Human needs, Production, Labour, Moans of Production and Consumption; 2. Social Nature of Production and Distribution, 3.Economic Relations 4.Production Relations and Social Productive Forces, 5.Distribution Relations and Production Relation, 6.Commodity,Money, Value, Capital, Accumulation.
• Methodology in Economics
• Laws of Economics
• Evolution of Economic Institutions (l.Precapitalist socio-economic formation, 2. Transition of Early Capitalism and Beginnings of the Mercantilist View, 3. Classical Liberalism, 4. Socialist Protest, 5. Rise of Corporate Capitalism, 6. Keynesian Economics, 7.Theories of Imperialism.

CP 141 PHYSICAL VABIABLES IN URBAN FORM 6(3-0-3)

• Components of Physical Structure: Closed Spaces, Open Spaces, Channels,
• Activities
•Landuse Classification and Interrelationships (Housing, Industry, Commorce, Services (public), Recreation, Transportation)
• Design Procedure and Design Theories
• Maps and their terminology
• Plans (master plan,detail plan)

CP 124 INTRODUCTION TO PLANNING 6(3-0-3)

• Planlama Tanımları
• Planlamanın işlevleri, tipleri, belirleyicileri
• Kent Planlaması (kavramı, tarihsel gelişimi, boyutları)
• Planlama Süreci
• Karar Verme Mekanizması
• Plancı-toplum ilişkileri
•Türkiye'de Planlama Pratiği (ilgili örgütler/Merkezi-Yerel, İmar Planı Süreci)

CP 134 PRINCIPLES OF ECONOMICS 6(3-0-3)

Micro Economics
• General Economic Concepts (Scarcity, Efficiency, Economic Rationality, Marginal Analysis, Equilibrium)
• Supply and Demand
• Factors of Production (Capital, Land, Labor, Production, Function, Productivity, Division of Labor,Diminishing Returns, Externalities)
• Price Theory (Utility Analysis, Indifference Analysis, Elasticity)
• Market Types (Perfect Competition, O1igopoly, Monopoly)
• Industrial Organization (Economic Concentration, Merger)

Macro Economics
• Framework of Macroeconomics (Aggregate demand, Unemployement, Inflation, Bussiness Cycles, National Income)
• Macro Economic Behaviour (Consumption, Saving, Investment)
• Public Finance (Taxation, Externalities, Cost-Benefit Analysis)
• Income Inequality (Income Distribution, Poverty)
• International Trade (Absolute and Comperative Advantages, Balance of Payments)
• Economic Development (Vicious Circles, Economic Growth)

CP 152 SOCIO ECONOMIC AND DEMOGRAPHIC FOUNDATIONS OF URBANIZATION 6(3-0-3)

• Kent ve Kentleşme Tanımları (Kır-kent Ayrımı/Bütünlüğü, Değişik Yaklaşımlar)
• Kentleşme Olgusu (Nitel ve Nicel özellikleri, Sanayileşme ve öncesi kent olgusu, Sanayileşme/ Tarımda yapısal değişme/Kentleşme)
• Demografi (Nüfus hareketleri 'göç' , Yaş-Cinsiyet Piramidi, Sosyal Sınıflar, Sosyal Devingenlik, Socio ekonomik Gelişme, Bazı Göstergeler, Bağımlılık Oranı, Doğurganlık Oranı, Aktif nüfus, Okullaşma oranı).
• Günümüzde Kent (Sanayileşmiş toplumlarda, Az gelişmiş ülkelerde)
• Türkiye'de Kentleşme.

CP 231 HISTORY OF THE CITY PLANNING THOUGHT 6(3-0-3)

Amaç: Bu dersin amacı çok yönlüdür.
1. Dünyadaki ilginç ve belirgin planlama düşünce, girişim ve davranışların inceleyerek değerlendirmek. Bu arada 20. yüzyıl özellikle vurgulanacaktır.
2. Aynı zaman kesimi içinde Türkiye'deki bu tür çaba ve girişimleri eleştirerek yorumlara varmak.
3. 1+2 karşılaştırması aracı ile çağımızın planlama felsefesini algılamaya çalışmak.

Kapsam: Gerçekleşmiş ve de fikir aşamasında kalmış ilginç örnekler verilecektir.

Yöntem: Görsel ve kavramsal yönleriyle sergilenecek olan ders kapsamı daha çok betimsel yöntemlerden yararlanacaktır.

CP 233 INTRODUCTION TO STRUCTURE OF THE TURKISH EC0N0MY 6(3-0-3)

• The Ottoman Economic Structure
• Republican Period (First liberal Policies, Etatist Period, Second Liberal Period, Planned Development)
• Present Structure of the Turkish Economy; Problems, Policies.

CP 236 EVOLUTION OF THE ANATOLIAN CITY 6(3-0-3)

Amaç: Anadolu'da belirli bir zaman kesiminde gelişmiş olan kentsel çevrenin bir süreç olarak algılanmasıdır.

Kapsam: Çalışmanın odak noktasını Osmanlı kentsel çevresi oluşturmaktadır. Osmanlı öncesi devimleri etkin katılımlar feed back sistemi .içinde içerilmekte olup Cumhuriyet sonrası kentle de bağıntı kurulacaktir.

Yöntem: Kentsel çevre olgusu, içinde yaşattığı toplumu ürün olarak varsayılmaktadır, giderek sosyal , ekonomik ve çevresel verilerin ba..ğınlaşmalarında ve mekansal görüntülerde neden-sonuç ilişkileri kuramsal bir çerçeve içinde incelenip.yorumlanacaktır.

CP 171 MATHEMATICAL FOUNDATIONS FOR PLANNERS (MFD) (I) (4-0-5)9

• Introductory and overview
Finite : Statements simple and compound, truthtables, diagrams, circurts, logical relations, argumentation.
Sets, groups Fields, Number Systems, Relation and Functions.

Combinatories; partitions and counting, series and sequences, permutations, introductory topology, spatial combinateries.

CP 172 MATHEMATICAL FOUNDATIONS FOR PLANNERS (MFD) (II) (4-0-5)9

Calculus.
Linear Algebra; vector spaces, transformations and linear equations, matrices, linear systems.

CP 281 INTRODUCTIO TO STATISTICS AND PROBABILITY (ISP) (I) (3-0-6)9

Definitions; populations, samples, events.
Measures of populations; dispersion, descriptive statistics intro.
Distributions.
Conditional probability: Random variables
Lyapunov Introductory probability

CP 282 INTRODUCTION TO STATISTICS AND PROBABILItY (ISP) (II) (3-0-6)'9

Statistical Inference: Sampting theory, Estimation
Hypothesis testing: type I and II.
Introductory, Correlation and Regression, analysis of Variance Design of experiments.
Introductory tests: Chisquare, t, f.

CP 291 INTRO. TO MEASUREMENT DATA HANDLING AND COMPUTERS (MDC) (I) (3-0-6)9

Measurement: Philosophy and practice, inphysical and social sciences, indices; social indicators.
Data: Categories, spatial data, institution of surveys, data analysis, structures storage and retrieval, introduction taxonomy, design of data storage systems, Automatic data handling.

CP 292 INTRO. TO MEASUREMENT DATA HANDLING AND COMPUTERS (MDC) (I) (3-0-6)9

Automatic data handling systems.
Computers: introduction to gargon, hardware and software.
Introduction to artificial languagcs and programming, Automatic data storage, retrieval, processing, Information processing systems.
Introductory FORTRAN.

CP 371 INTRODUCTION TO MODELLING I (3-0-6)9

Variables, relations, functions, mapping.
Systems of Variables, Cansality,structures, directional cansality in networks.
Models in social sciences and planning.

CP 372 INTRODUCTION TO MODELLING II (3-0-6)9

Theory based modelling, games, information, learning, ecological, cybernetic, Linear modelling, Network analysis, Urban models and modelling.

CP 381 INTERMEDIATE STATISTICS AND PROBABILITY (I) (3-0-6)9

Sampling theory, Regression and Correlation, Analysis of Variance, Introduotion to Multivariate analysis, Introduction to Spatial Statistics Spatial distributions: measures, areal sampling.

CP 382 INTERMEDIATE STATISTICS AND PROBABILITY (II) (3-0-6)9

Nonparametric statistics.
Probability: Random variables and distributions expectation.
Random processes: Mentior chains, Poisson processes.
Spatial processes as random procosses.

CP 391 INTERMEDIATE COMPUTER LANGUAGES AND INFORMATICS (I) (3-0-6)9

Advanced Fortran, Introduction to lch use of disk-tape.
Introduction to parkages.

CP 392 INTERMEDIATE COMPUTER LANGUAGES AND INFORMATICS (II) (3-0-6)9

Introductory Assembler, Non numerical methods, Management of information in organizations, Systems analysis.

CP 471 ADVANCED MODELLING (I) (3-0-6)9

Introduction to complex systems modelling, Introduction to simulation.

CP 472 ADVANCED MODELLING (II) (3-0-6)9

Causality structures, system manipulation, Simulation, Entropy techniques.

CP 481 ADVANCED STATISTICS AND PROBABILITY (I) (3-0-6)9

Multivariate Analysis: principle conponents, spherical maps, multiple regression. Factor analysis, factor rotations, higher order, rotations, orthogonality, Discriminant analysis, Analysis of Covarience.

CP 482 ADVANCED STATISTICS AND PROBABILITY (II) (3-0-6)9

Spatial Statistics: Quadrat analysis, nearest neighbor methods, distributions.
Intr. to spectral analysis, intr. to stochastic processes.

CP 491 ADVANCED OR TECHNIQUES AND PROGRAMMING (I) (3-0-6)9

Introduction to OR.techniques.

CP 492 ADVANCED OR TECHNIQUES AND PROGRAMMING (II) (3-0-6)9

Programming: linear, integer, geometric, combinatorial, dynamic, stochastic,..... Analysis.

STÜDYO VE STAJLAR:

Stüdyo ve stajlar birbirlerini bütünleyen öğeler olarak değerlendirilmektedir. Burada genel çizgileri ile. içeriklerin neler olabileceği belirtilmekte ise de ayrıntılı bir programın ancak tartışma ve eleştirilen sonucu gelişebileceğine inanıyoruz.

Stüdyo kapsamları genel olarak yöntem ve içerik açısından incelenecektir.

1. Sınıf Stüdyosu: temelde yönteme öncelik veren bir stüdyodur. Mekânsal olguların ve bunların temelindeki etkileri belirli dillere çevirerek iletişimsel hale getirmeyi amaçlar.
1. Sınıf ikinci döneminde küçük ölçekte bir yerleşim ünitesinin (örneğin 5.000 - 10.000 nüfuslu) planlanmasına dönük bütünsel bir çalışma yapılacaktır. Bu çalışmanın amacı ayrıntılarına inmeden mekâna dönük bir planlama sürecinin başından sonuna kadar genel bir perspektifini aktarmaktadır. Sürecin bütünselliğini gözden kaçırmamak için aşamaların her birine aynı değer verilecek ve bu genellik düzeyinin korunması için gereken girdiler hazır olarak verilecektir.

1.Yıl stajı (4-6 hafta): Genel ilkeye uyumla stajların bir sonraki stüdyo çalışmalarına temel ve organik katkılarını sağlamak ana hedeflerden biridir. Bu hedefe ulaşmanın ayrıntıları bir sonraki stüdyo görevlilerinin staj programı ve yürütmesini de yükümlenmeleri ile sağlanmalıdır.

Birinci sınıf stajının bu genel görüş altında iki bölümden oluşması önerilebilir:
1) Ankara'da ilgili kamu kuruluşlarından seçilen yerleşmeye ait verilerin toplanması ve bunları gözden geçirilerek değerlendirilmesi,
2) İlgili yerleşmeye giderek eksikliklerin bütünlenmesi.

2.Yarıyıl Stüdyosu: Stajda verileri toplanan yerleşimlerin imar planı yapılacaktır. Yerleşme büyüklüğü, kentleşme dinamiklerinin belirlenmeye başladığı düzeyde olmalıdır. (Örneğin 50-60 bin). Bu aşamada beklenen genel sonuçlar şöyle özetlenebilir:

1) Beklenen piyasada yürürlükte olduğu biçimiyle tatbikat projelerini de içeren onay görebilecek bir imâr planı üretmektir. Değerlendirme ölçütleri böylelikle kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.
2) İmâr Planı olgusunun işlevsel yeterliliği bu aşamada genel eleştiriye açılmayacaktır.

2.Yıl Stajı (4-6 hafta): Bu stajı alan öğrenciler 2.sınıfta aldıkları teknik derslerinin ışığında bilimsel bir araştırma yapacaklardır. Bu araştırma ürünlerinin data bank'a girmesi öngörülmektedir. Stajın konusu ve kapsamı doğrudan 3. sınıf stüdyosuna bir girdi olacağından konunun 3. sınıf stüdyo görevlileri tarafından düzenlenmesi gerekmektedir.

Ankara'da yapılacak ön çalışmalar (özellikle yerleşme ile ilgili verilerin kamu kuruluşlarından sağlanması) tamamlandıktan sonra, yerleşmeye gidilerek eksiklikler bütünlenecektir.

3.Yıl Stüdyosu: Bu stüdyoda yerleşme birimi olarak orta büyüklükte (Örneğin 150-250 bin nüfuslu) bir metropolitan alan üzerinde çalışılacaktır. Burada sosyo-ekonomik ve mekânsal ilişkiler düzeninde yeterince karmaşıklık gösteren bir kentin tüm kesimlerini kapsayan, kesimler arası ilişkileri bir modelle açıklayan, kesimlerdeki ana sorunları uygulayan ve bunları çözümlemede öneriler geliştiren bir yöntem olmalıdır.

İçerik yönünden ise burada şu tip konular ele alınabilir; kentsel büyüme, kentsel nitelik değiştirme, kent-bölge ilişkileri, iç ve dış dinamikler, v.b.

3.Yıl Stajı: Büro stajı yapacaklar için 6.bölümde yapılacak çalışmalara katılacaklar için 3.hafta olarak düşünülmektedir. Bölüm stüdyolarında yapılan çalışmalar dönem sonunda basılarak arşivlenecek duruma getirilememiş ise bu eksikliklerin.giderilmesinde 3. sınıf stajını bölümde yapacak öğrencilerden yararlanılacaktır. Bölüm yıllığı Data Bank, v.b. için de benzer sorunların bu yolla çözümlenmesine gidilebilir.

4.Yıl Stüdyosu: Bu stüdyoda izlenecek yöntem belli bir kesimin tüm yönleri ile çözümlenmesi, sorunlarının saptanması, sorunun çözümünde ayrıntılı önermeler yapılması, mekansal seçeneklerin irdelenmesi, önermelerde uygulanabilirlik kıstasına ağırlık verilmesi olmalıdır.

İçerik yönünden şu gibi kesimler incelenebilir: ulaşım, konut/ sanayi, ticaret, v.b.

Diğer Bölümlerden alınabilecek Seçmeli Dersler

ECON 303-304 History of Economic Analysis I-II (3-0-6)9
ECON 301-302 Intermediate Economic Analysis I-II (3-0-6)9
ECON 307-308 Introduction to Mathematical Economics I-II (3-0-6)9
ECON 310 Public Finance and Fiscal Policy (3-0-6)9
ECON 314 Economics of Growth and Develepment (3-0-6)9
ECON 315 Labour Economics (3-0-6)Ş
ECON 403-404 Comparative Economic Systems and Planning I-II (3-0-6)9
ECON 4O9 Ihtroduction to OptimizationTheory (3-0-6)9
ECON 410 Introduction to Computationaİ Aspects of Optimization Techniques (3-0-6)
ECON 411 Introduction to Cost-Benefit.Analysis (3-0-6)9
ECON 413 Theoretical and Empirical Aspects of Income,Distribution (3-0-6)9
ECON 414 Introduction to Econometrics
ECON 417 Regional Economics (3-0-6)9
ECON 421 Research and Sources of Data (3-0-6)9
ECON 422 Demographic Analysis (3-0-6)9
ECON 423 Basic Econometrics (3-0-6)9
ECON 424 Introduction to General Equilibrium Analysis (3-0-6)9
ECON 426 National Income and input-output (3-0-6)9
ADM 301 Research. Methods in the Social Sciences (3-0-6)9
ADM 304 Systems and Procedures (3-0-6)9
ADM 401 Budgeting and Financial Administration (3-0-6)9
ARCH 371-372 Housing I-II (3-0-3)6'
ARCH 381-382 Environmental Control I-II (3-3-3)9
ARCH 313-314 Urban Traffic Planning (2-2-2)6
ARCH 323-324 Philosophy. and Theory of Design (3-0-3)6
ARCH 423-424 Philosophy and Theory of Design (3-C-3)6
ARCH 444 Interaction Between Natural Systems and Man (3-0-6)9
HIST 208 Economy and Society in Ottoman Cities (3-0-6)9
HIST 212 İstanbul from the Conquest to the Early Nineteenth Century (3-0-6)9
PHIL 319-320 Philosophy of Science I-II (3-r0-6)9
PHIL 211-212 Theory of Knowledge I-II (3-0-6)9
PSYCH 410 Research Methods in Social Sciences (3-0-6)9
SOC 207 Population (3-0-6)9
SOC 201 Rural Sociolocy (3-0-6)9
SOC 303-304 Social Change and Development I-II (3-0-6)9
SOC 307 Industrial Sociology (3-0-6)9
SOC 308 Social Stratification and Mobility (3-0-6)9
SOV 310 Social Structure and Underdevelopment in the Third World (3-0-6)9
MAN 303 Introduction to Operations Research (3-0-6)9
MAN 304 Organization Theory (3-0-6)9
MAN 305 Research Methods in Bussiners (3-0-6)9
MAND 306 Forecasting (3-0-6)9
MAN 308 Decision Theory (3-0-6)9
MAND 313 Creativity and Problem Solving (3-0-6)9
MAN 401 Systems Analysis (3-0-6)9
MAN 417 Operation Research. I (3-0-6)9
MAN 424 Operation Research II (3-0-6)9
SOC 313 Social Planning (3-0-6)9

SOC 404 Sociology of Turkish Modernization (3-0-6)9
ENVE 433 Urban Drainage (3-2-4)9
ENVE 330 Principles of Environmental Engineering (3-0-6)9

Şehircilik Lisans Üstü Eğitimi

LİSANS ÜSTÜ EĞİTİMİ (5. ve 6. yıllar)

Yüksek Lisans, lisans eğitiminin nitelik ayrımlılığı olmayan bir devamı ya da yalnızca onun eksikliklerinin bütünlendiği bir dönem olmamalıdır. Amaç, uzmanlaşma dalında planlama kültürüne özgün bir yapıtla katkıda bulunmaktır. Bu nedenle Y.Lisans tezleri içerik, konu, yönetim, denetim açılarından sağlam temellere oturtulacaktır. Yüksek Lisans öğrencilerinin azami katkısını sağlamak için, araştırma asistanı, öğrenci asistan, araştırmacı olarak çalışmak isteyenlere öncelik tanınacaktır. Y.Lisansta Bölümümüz mezunlarına ve bölün dışından başvuranlara uygulanacak programlar doğal olarak farklı olacaktır.

Bölüm mezunları

1. Toplam en az (60) kredi saatlik ders almak ve Y.Lisans tezi yapmak zorundadırlar.
2. Bölümümüz mezunlarının Y.Lisans programında stüdyo dersi almalarını gerekli görmüyoruz.
3. Y.Lisans eğitimi süresince kredili olarak Bölüm veya bölüm dışından en çok (18) kredilik 3. ve 4. sınıf lisans dersi alınabilir.

Bölüm dışı başvuranlar

1. En az (120) kredi saatlik ders almak ve Y.Lisans tezi yapmak,
2. Üçüncü ve dördüncü sınıf stüdyolarını almak zorundadırlar,
3. Stüdyoların dışında kalan (60) kredilik ders dağılım Y.Lisans eğitimi başında danışmanla birlikte lisans ve Y.Lisans derslerinden seçilmeli ve bölüm kurulu onayına sunulmalıdır.
4. Y.Lisans süresi en az 2 en çok 4 yıl olmalıdır.

Y.Lisans Dersleri

Şehir Planlama ve Bölge Planlama Bölümlerince verilecek Y.Lisans Dersleri hazırlanan eğitim modeli çerçevesinde Bölüm Öğretim üyeleri tarafından belirlenecek ve programın son biçiminde içerilecektir.

Y.Lisans Tezi

Tez konuları özellikle ülkemiz planlama kültürüne katkıda. bulunacak nitelikte olmalıdır.

a. Tez konularının seçimi ve zamanlama; Bölüm Öğrencilerinin lisans eğitiminde başlattıkları sınırlı uzmanlaşma dalında tez yapmaları zorunlu olmasa da yararlı olacağı kanısındayız. Öğretim üyelerinin uzmanlaşma dalları belirleneceği için tez konularına göre danışmanların saptanması kolaylaşacaktır. Tez konusu ve geçici programı öğrenci tarafından en erken Y.Lisans eğitimine başladığı dönem içinde, en geç ise ders gereksinmelerinin bitiminden sonraki bir aylık süre içinde Bölüm Kuruluna sunulacaktır.

b. Tez Konusunun Onayı; tez konuları, tezi yapacak öğrencinin de bulunduğu bir Bölüm Kurulu toplantısında tartışılarak onanıp onanmaması kararlaştırılacaktır. Böylece, tüm öğretim üyelerinin ve (öğrenci temsilcileri yolu ile) öğrencilerin Bölümümüzde yapılacak toz çalışmaları konusunda bilgi edinmeleri, görüş üretmeleri sağlanabileceği kanısındayız.

c. Danışmanların Saptanması; Tez konusu, uzmanlaşma dalı, öğretin üyelerinin yükleri ve benzeri noktalar göz önünde tutularak tez çalışmasını yürütecek bir tez danışmanı ve bir de yardımcı danışman Bölüm Kurulunca atanacaktır. Öğrenci bu danışmanlara itirazda bulunabilir. Bu durumda çalışmayı yürütebilecek başka Öğretim görevlisi bulunamazsa tez konusunun değiştirilmesi söz konusu olabilir.

d. Çalışmanın Yürütülmesi; Toz çalınmalarının yürütülmesi ve denetiminden tez danışmanı ile yardımcı danışman yükümlüdür. Öğrenci tez konusunu değiştirebilir. Değişiklik konusunda danışman tarafından Bölüm Kuruluna bilgi verilmelidir. Tez danışmanlarının değiştirilmesini gerektirecek düzeyde olan konu değişikliği, tez süresince ancak bir kez yapılabilir.

Sonuçlar

Modelin getirdikleri

Yukarıda belirlenmeye çalışılmış olan eğitim süreci modeli, bugün geniş bir alan kapsayan planlama konularında öğrenciler için yeterince kapsamlı sayılabilecek bir genel ve ortak temelden sonra gereken farklı uzmanlaşma yönelmelerine olanak tanıyabilecektir.

Öğretim üyeleri yönünden, böyle bir model belirgin bir iç bölümün sağlanmasına ve tamamlayıcı roller edinilmesine katkıda bulunabilecektir. Böylelikle öğretim üyeleri de kendi uzmanlık alanlarında çalışmalarını daha etkinlikle sürdürebileceklerdir. Model, uygulamada öğretim üyeleri için de uzmanlaşmayı özendirici bir süreç niteliği kazanacaktır.

Model, bütünlük ve sürekliliği olan bir eğitim sürecinin, kolayca algılanan bir belgesi olmaktadır. Böyle bir belge, öğrenciler için önem taşıdığı kadar bölüm öğretim kadrosunun eksikliklerini de belirlemiş ve dolaysıyla yeni öğretim üyesi alınması işlemlerinin dayandırıldığı objektif bir kıstas olacaktır.

Öğrencilerin bu süreci bütünlüğüyle kavramalarına yardımcı olmak amacıyla birinci sınıfın ilk dönemi başlarında bütün öğretim üyelerinin katılarak açıklamalarda bulundukları bir haftalık bir panel önerilmektedir. Burada modelin anlatımıyla bütün derslerin nitelik ve içerik özetlerinin verilmesi yararlı olacaktır. Benzer bir panelin yine ikinci sınıf ikinci dönem sonlarında tekrarlanması, bu sınıf sonrasında seçmeler yapma durumunda olan öğrenci için aydınlatıcı olabilecektir.

Planlama bölümü için temel nitelikte olduğu düşünülen derslerin kesinlikle bölüm içinde verilmesi ilkesi getirilmektedir. Bugüne gelen deneyim, bölüm dışından alınan servis derslerinin umulan amaçlara katkı sağlayamadığı görüşünü yaratmıştır. Bu nedenle özellikle ilk iki yıl içinde bu tür derslerin kaldırılması yoluna gidilmiştir. Bölüm dışından alınabilecek dersler ancak öğrencinin gerekli temeli oluşturduktan ve yöneltisini saptadıktan sonra ve bu seçimine bağımlı kalmak koşuluyla verilme yoluna gidilmektedir.

Modelin uygulanmasında, gözetilmesi gereken noktalar

Belirlenen modelin tam uygulanması ancak bir geçiş dönemi sonrasında gerçekleşebilecektir. Bu dönemde insan-emek kaybına uğramamak bölüm için bir temel ilke olmalıdır.

Bir an önce uygulamaya geçmek üzere izlenecek yöntem 1976-77 öğrenim yılı için birinci sınıf programının öncelikle tamamlanması ve yürürlüğe sokulması olmalıdır.

Aynı şekilde 1976-77 döneninde yüksek lisansa başlayanlar için de modelin getirdiği yenilikler uygulanmaya başlanabilecektir. Böylece tam uygulamaya en az dört yıl içinde geçilmiş olacaktır. Bu süre, bölümce alınması gereken önlemler ve düzenlemeler için yeter uzunlukta sayılmalıdır.

Geçiş döneminde, modelde önerilmekte olan yeni kodlama düzeni ile çelişkiler yaratılmamasına özen göstermek gerekebilecektir.

ŞEHİR PLANLAMA EĞİTİMİYLE İLGİLİ GÖRÜŞLER ANKETİ SONUÇLARI

Hazırlayan: Melih ERSOY

Ağustos 1976

ŞEHİR PLANLAMA EĞİTİMİYLE İLGİLİ GÖRÜŞLER ANKETİ SONUÇLARI (1976)[40]

Önsöz

ODTÜ. Şehir ve Bölge Planlama Bölüm Kurulunun 5.1.1976 tarihli toplantısında alınan bir kararla oluşturulan eğitim komisyonu, ilk toplantısında ilke olarak, geliştirilecek önerinin en geniş tabana dayanması görüşünü benimsemiş ve bunu sağlamak için neler yapılması gerektiğini görüşmüştür. Bu çalışmaların bir parçası olarak Bölümümüz lisans ve yüksek lisans programlarını bitiren mezunlarımızın görüşlerini öğrenmek, katkılarını sağlamak amacı ile bir anket çalışmasına girilmişti. Bu rapor, yanıtlanan anketlerin genel bir değerlendirmesini içermektedir.

Ankette 21 soru vardır. Ancak, her bir sorunun birkaç yan sorudan oluşması, yanıtların genellikle nesir biçiminde istenilmesi, anketleri doldurmanın uzun zaman almasına, doldurulan anket sayısının azalmasına ve anket sonuçlarını değerlendirmenin .güçlenmesine neden olmuştur.

Anket formunun bir ön çalışma yapılmadan çok kısa sürüde hazırlanma zorunluluğu, format kısıtlamalarını asgariye indirerek mezunların görüşlerini en kapsamlı, biçimde iletmeleri sağlama isteği, yukarıda adı geçen sorunların ortaya çıkmasında temel etmenler olmuştur. Gerek sözle, gerek anketlerde, anketin hazırlanma biçimini eleştiren arkadaşlara böylesine kısa bir özeleştiriyle de olsa katıldığınızı belirtmek isteriz.

Bölümümüz ve ŞPMMO'dan sağladığımız adreslere elden verilen ve posta ile yollanan 90 anketten 46 sı yanıtlanmıştır. Katılma oranı % 52'dir. Şehir Planlama Bölümü 1966 yılından 1975 yılına kadar toplam 188 mezun (BS) vermiştir. Anketiniz toplam mezunların % 47,9 'unu kapsamıştır. Diğer bir deyişle, aşağıda değerlendirmesi yapılan anketler tüm bölüm mezunlarının % 24,5'inin görüşlerini içermektedir.

Anketlerin değerlendirmesinde izlenen yöntem şöyle özetlenebilir: önce aynı yılda mezun olanların anketlere verdikleri yanıtlar kendi içlerinde değerlendirilmiştir. Bu yolu izlemenizin ana nedenleri olarak bölümümüz eğitim programının sürekli yenilenmesi, derslerin içeriklerinin belirlenmesinde öğretim üyelerinin etkinliği ve öğretim üyesi kadrosunun sık sık değişikliğe uğratılması gösterilebilir. Yıllara göre yapılan değerlendirme yanında anket sonuçlarının izlenmesini kolaylaştıracağı görüşüyle toptan bir değerlendirmesini de yaptık. Değerlendirmede hiçbir yoruma yer verilmemiş, salt anket sonuçlarının derlenmesiyle yetinilmiştir.

Anket Sonuçları

Yıllara göre değerlendirme

1967 –1970

1) 1967 Yılında "Şehir Planlama Bölümünü bitirmiş ve yüksek lisans eğitimini yine bölümümüzde tamamlamış 2 mezunumuz anketimizi yanıtladı. Bu sayı 1967 yılı toplam mezunlarınım % 18,18'ini oluşturmaktadır.

[40] Hazırlayan: Melih Ersoy; Ağustos 1976

Hiç işsiz kalmadıklarını ve meslek .dışı işler yapmadıklarını belirten mezunlarımızdan biri şu anda İ.İ.M. (İmar ve İskan Bakanlığı) da Şehir Planlama Daire Başkan yardımcısı, diğeri ise Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığında Fiziksel Planlama Uzmanı olarak çalışmaktadır. Şu anda bulundukları iş yerinde göreve başlama yılları 1968 ve 1973 'dür. Daha önce aynı durumda farklı görevler yaptıklarını belirten mezunlarımız şu andaki net gelirleri (3-4000)TL ve (4-6000)TL. dır. Görev yaptıkları iş yerlerinden memnundurlar. Bölümümüzden alınan eğitimin iş yerlerindeki çalışmaya katkısı olup olmadığı sorusunu 'evet' ve 'kısmen' olarak yanıtlamışlardır. 13. Soruda 'evet' ve 'kısmen' olarak yanıtlanmıştır. Planlama eğitiminin eksildikleri konusunda her iki mezunumuzun görüşleri eğitimin uygulamaya dönük olmaması, Türkiye'deki planlama pratiğinin öğretilmediği yönündedir.

15. Soruya verilen yanıtla en çok yararlanılan derslerden ilk 6sının 24 üzerinden aldıkları puanlar şöyledir; Planning Techniques (23), Transportation Planning(22), Housing (20), Planning Studio (12), Sociology (12), Economics (12).

Meslekle ilişki, 16. soruda belirtilen tüm yollarla sürdürülmek istenmektedir. 17. Soruya her iki mezunumuzda olumlu yanıt vermişlerdir. Önerilen konular; konut, kent toprakları, planlama süreci, imar yasaları, belediyelerin sorunları, imar planı uygulamaları.

Yüksek lisans eğitiminin çalışmalarına katkısı olduğunu belirten mezunlarımız, temel sorun olarak uzmanlaşmanın sağlanamamasını göstermektedirler.

2) 1968 Yılı mezunlarından anketimizi yanıt1ayan olmamıştır.

3) 1969 Yılında biri Şehir Planlama, diğeri Bölge Planlama bölümlerini bitirmiş iki mezunumuz anketimizi yanıtladı. Hiç işsiz kalmadıklarını ve başka mesleklerde çalışmadıklarını belirten mezunlarınızdan birisi İller Bankasında baş plancı, diğeri ise DPT'de Araştırma ve planlama konularında çalışmaktadır.

Aylık net gelirleri (4-6000)TL arası ve (3000TL.dan az) olarak belirtilmiştir. Çalışmalarına ODTÜ'de alınan eğitimin katkısı olmuştur, "eğitim programını değiştirmekten ziyade etkinliğinin sağlanması yeterlidir" görüşündedirler. Eğitim programındaki en büyük eksiklik olarak uygulamaya dönük olmaması gösterilmiştir. En çok katkısı olan dersler konusunda (24) üzerinden en fazla puan alan ilk altı ders şunlardır; Planning Theories (12), Sociology (12), Economics (l2), Planning Techniques (9), Transportation Planning(9) ve Statistics (9).

16. ve 17. sorulara olumlu yanıtlar verilmiştir. Yüksek lisans programında karşılaşılan temel sorunlar şöyle sıralanmıştır: Fakültedeki huzursuzluk, öğretim kadrosunun yetersizliği, uzmanlaşmanın sağlanamaması, uygulama ile bütünlük sağlanamaması, bugünkü program çerçevesinde mesleki çalışma ve eğitimi birlikte sürdürmenin olanaksızlığı.

21. Soruya verilen yanıt da şöyle: Eğitim gerçekçi olmalı, pratik çalışmalara eğilmeli; uygulamaya dönük çalışmalar yapılmalı; öğretim üyelerinde kamu kuruluşlarında çalışmış olma zorunluluğu aranmalı; planlama ile ilgili kamu kuruluşlarıyla yakın ilişkilere girilmeli öğretim üyesi kadrosunun niteliği yükseltilmelidir.

4) 1970 Yılında Şehir ve Bölge Planlama Bölümünü bitiren birer mezun anketimizi yanıtladı. Katılım oranı % 11,76 dır. Şehir Planlama Bölümü mezunumuz 1972 den beri özel bürosunda çalışmaktadır. Bölge Planlama mezunumuz bugünkü iş yerinden önce üç ayrı iş yerinde görev almıştır. Hiç işsiz kalmadıklarını ve başka mesleklerde

çalışmadıklarını belirten mezunlarımız iş yerlerinde şehir plancısı ve uzman mimar olarak çalışmakta ve imar planı yapmaktadırlar. Aylık net gelirleri (4-6000) arasa ve (-3000) tl.dır.

Mezunlarımız halen yaptıkları işlerden memnun değillerdir. Nedenlerini şöyle belirtmektedirler: İmar planı yapma işi çok mekanikleştirilmiş, tek düze, mesleki açıdan kişinin kendisini yenilemesini, geliştirmesini engelleyici niteliktedir. Hazırlanan plan önerilerinin uygulama olasılığının çok düşük olması, piyasada tekelleşme, elde edilen gelirin düşüklüğü, çalışmaların verimliliğini düşüren etmenlerdir. Diğer yakınmalar, örgütlenme yetersizliği, mesleki becerileri uygulama olanağının tanınmasıdır.

ODTÜ de alınan eğitimin sorunlara genel bir bakış açısı, bir dünya görüşü sağladığı, bunun yapılan iş çerçevesinde düşünülürse yeterli sayılabileceği belirtilmekte ise de verilen eğitimin yetersizliği vurgulanmaktadır.

13. Soruya verilen yanıt olumsuzdur. Bu konuda şu görüş ileri sürülmektedir. Politik yapı bugünkü niteliğini sürdürdükçe plancının katkısı en az düzeyde kalmaya mahkumdur. Eğitim program katkısı ancak bu yapının daha iyi tanıtılması ve eleştirisinin yapılması ile sağlanabilir.

Eğitim programında eksikliği görülenler yetersiz kuram, teknik ve uygulamaya dönük olmama nitelikleridir. 15. Soruya verilen yanıtta sosyoloji dersi (24) puan alırken diğer dersler (12) şer puan almıştır.
16. ve 17. sorular olumlu yanıtlanmıştır.

Seminer konuları olarak önerilenler ise şöyle sıralanabilir. Planlama teorisinde son gelişmeler, sosyal fayda-maliyet analizleri; planlamada dışa bağımlılığın etkileri ve sonuçları, çeşitli ülkelerde imar planları ile ilgili çalışmalar ve yasalar.

Yüksek lisans eğitiminin aksaklıkları konusunda şu görüşlere yer verilmiştir: Ders sayısı fazladır, öğretim üyesi kadrosu yetersizdir, danışmanlık sistemi bugünkü niteliğinden kurtarılmalıdır.

21. Soruya verilen yanıt da şöyle:

-Housing, Legal and Administrative Aspects of Planning, Comparative Analysis of Planning Experiments, dersleri yeniden gözden geçirilerek, kapsamları genişletilmeli, içerikleri yeniden düzenlenmelidir.

-Türkiyede planlama pratiği, planlama süreci, karar mekanizması en iyi biçimde tanıtılıp eleştirilmeli.
-Stüdyo çalışmalarında güncel konular incelenmelidir.

1971 – 1976

5) 1971 Yılı Şehir Planlama Bölümü mezunlarından 9'u anketimizi yanıtladı. Katılma oranı 39,l3'dür. Ankete katılanların 5'i halen master eğitimini sürdürmektedirler. Y.Lisans eğitimini bitiren 2 kişi ve doktorasını bitirmiş 1 kişi lisans üstü eğitimlerini yurt dışında gördüklerini belirtmişlerdir.

7. Soruya verilen yanıtta başka meslekte çalıştığını belirten bir mezunumuz gerekçe olarak yabancı uyruklu olmasını göstermiştir. 4 Kişi hiç işsiz kalmadığını belirtirken, soruyu olumlu yanıtlayan .5 kişinin ortalama işsiz kalma süresi 4 aydır. Planlama ile ilgili kamu

kuruluşlarında çalışan 6 kişi şehir plancısı unvanı ile plan denetleme ve araştırma görevlerini yürütmektedirler. Mezunlarınızdan biri 3000 Tl. nin altında aylık net gelir kazanırken altısı (3-4000) Tl. arası, biri (4-6000) Tl. arası ve biri de (6000 Tl.den fazla) kazandıklarını belirtmişlerdir.

Halen çalışmakta oldukları iş yerinden memnun olduğunu söyleyen 5 kişi yanında soruyu olumsuz yanıtlayanların öne sürdükleri gerekçeler şöyle özetlenebilir; örgütlenmedeki çarpıklık, bozukluk, mesleki becerileri uygulama olanaklarının kısıtlılığı, planların uygulanmasında karşılaşılan. yasal ve parasal güçlükler, yeniliklerin büyük engellerle karşılaşması, bilimsel araştırma olanaklarının kısıtlılığı, diğer meslek örgütleriyle olan ilişkilerin zayıflığı, maddi olanaksızlık,. çalışma mekanının yetersizliği.

Üniversitede de alınan eğitimin iş yerindeki .çalışmalara katkısının yeterli düzeyde olduğunu belirten iki kişi yanında bu katkının hiç düzeyinde veya kısmen olduğunu belirtenlerin görüşleri şöyle özetlenebilir: eğitimin yarattığı birikim sezgisel düzeyde .de olsa konuyu algılamayı hızlandırıcı bir rol oynamaktadır. Ancak bu alışkanlık şehir planlama dışı disiplinlerde gelen ve aynı işi yapan kişilerce de kısa sürede kazanılmaktadır.

13. Soruya olumlu yanıt veren beş kişi toplumun politik yapısının etkinliğinin yadsınamayacağı fakat bu gerçeğin eğitim programı çalışmalarını engellememesi gerektiğini vurgulamışlardır. Eğitim programının yetersiz kaldığı söylenirken düzeltilmesi gereken noktalar olarak belirtilenler şunlardır; uygulamaya dönüklük(5), teknik (3), stüdyo ile diğer dersler arasındaki kopukluk(3), ihtisaslaşma (2), kuram (l). 15. Soru yanıtlarının derlenmesi sonucu (108) üzerinden en fazla puan alan ilk 6 ders şunlardır: Economy (67), Sociology (63), Statistics (62), Planning Studio (54), Planning Theory (45), Techniques of Planning (43).

Ankete katılan tüm mezunlar meslekle ilişkilerini sürdürmek isteğinde olduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda yapılacak çalışmalara katkıda, bulunmak isteyenlerin sayısı 4. seminer konuları olarak önerilenler; Türkiyede, yürürlükte olan planlama pratiğinin eleştirisi, şehir sistemleri, kentsel yapı ve değişimi, planlamada yöntem sorunu, Türkiye'de konut sorunu.

Yüksek Lisans eğitimine devam edenlerden 19. soruyu yanıtlayanlar, bu eğitimin mesleki çalışmalarına yeni bir şey eklemediğini belirtirken bu eğitimi bölüm dışından alanların yanıtları olumlu olmuştur. Yürürlükteki Y.Lisans programının temel sorunları olarak şu noktalar vurgulanmıştır: Programın ders yükü açısından ağırlığı, öğretim üyesi kadrosunun yetersizliği, programın ülke sorunlarından kopuk olması, ders programının lisans programı yineler nitelikte olması.

21. Soruya verilen yanıtta eğitici programı ile ilgili öneriler şunlardır: Eğitimde kuram-uygulama bağı kurulmalıdır; kuram derslerinde anlatılanların Türkiye örneği için geçerliliği araştırılmalı, bu konuda stüdyolarda incelemeler yapılmalıdır, stüdyoların önemi artmalı, uygulamaya dönük, ancak sağlam kuramsal temellere oturtulmuş bir eğitim verilmelidir. Fiziksel planlamaya ağırlık tanınmalı, altyapı mühendisliği gibi teknikler verilmelidir. Tüm derslerin içerikleri planlamaya dönük duruma getirilmelidir, kamu bürolarında çalışma belirli bir ders olarak kabul edilmelidir, ihtisaslaşmaya yönelinmeli, sömestre değerlendirmeleri sınav notlamak yerine, araştırma ürünlerinin derlenmesi ve yayınlanması ile yapılmalıdır.

6) 1972 Yılı Şehir Planlama Bölümü mezunlarından 9'u anketimizi yanıtladı. Katılma oranı % 52,94'dür. Yüksek Lisansını başka Üniversite ve Bölümlerde yapan iki kişi eğitimlerini

bitirdiklerini, Bölümümüzde Y.Lisans programına kayıtlı bir öğrenci ise henüz çalışmalarını bitiremediğini belirtmiştir. Altı mezununuz mezuniyet sonrası hiç işsiz kalmamıştır. İşsiz kaldığını belirten üç kişinin, ortalama işsiz kalma süreleri 5,5 aydır. Bir mimarlık bürosunda maket yaptığını belirten bir kişi dışında meslek dışı işlerde çalışan olmamıştır. 4 Kişi İller Bankasında, 3 kişi İmar İskan Bakanlığında şehir plancısı olarak çalışırken 1 kişide TBTAK'da araştırma asistanı olarak görev yapmaktadır. Yapılan işlerin niteliği genel olarak, plan yapmak, kontrol etmek, analitik etüt ön çalışmalarına katılmak vb.dir. Anketi yanıtlayanlardan iki kişinin aylık net geliri 3000 Tl.nin altında, diğerlerinin ise (3000-4000) Tl arasındadır. Üç mezununuz çalıştıkları iş yerinden memnun olmadıklarını belirtmişlerdir, diğerleri ise soruyu 'evet' veya 'kısmen' diyerek yanıtlamışlardır. İş yerinde karşılaşılan genel sorunlar şunlardır: mesleki becerileri uygulama olanağının bulunmaması, yürürlükteki mevzuat ve örgütlenme yetersizliği, hazırlanan imar planlarının uygulanma olasılığının çok düşük olması, ilgili kuruluşlar arasında koordinasyon yetersizliği, meslekteki yeni gelişmeleri izleme ve uygulama olanağının tanınmaması veya çok güç kabul edilmesi, birlikte çalışılan kimselerin kent planlaması eğitimi görmemiş kişiler olması.

Üniversitede alınan eğitimin iş yerindeki çalışmalara hiç katkısı olmadığını belirten iki kişi dışındakiler soruyu 'kısmen' veya 'yetersiz' biçiminde yanıtlamışlardır. 6 Kişi eğitim programında yapılacak değişikliklerin bu katkıyı artıracağı kanısındadır. Eğitim programında görülen eksiklikler şöyle sıralanmıştır: uygulamaya dönük olmaması (6), ülke planlama pratiğinin tanıtılmaması (5), teknik (3), ihtisaslaşma sağlanamaması (3).

15. Soruya verilen yanıtta en çok yararı olan ilk altı dersin (108) üzerinden aldıkları puanlar şöyledir: Planning Studio (62), Sociology (51) , Planning Theory (40), Transportation Planning (37), Economics (35), Statistics (3l).

Anketimizi yanıtlayanların tümü meslekle ilgili çalışmalarını sürdürmek isteğinde olduklarını ve düzenlenecek kurslara katılmak istediklerini belirtmişlerdir. Önerilen seminer, kurs konuları şunlardır; Bugünkü kurumsal çerçevede şehir plancısının somut görevleri ne olmalıdır ? Planlama felsefesi, karar teorileri ve şehir planlama konusunda optimal kararları bulma yöntemleri, planlamada hukuksal araçlar, Türkiye'de imar ve tatbikat planlarının uygulanmasında karşılaşılan sorunlar, çözümler, ulaşım alt yapı.

Y.Lisans eğitimini bölüm dışında yapanlar bu eğitimin çalışmalarına katkısı olduğunu, bölümde yapanlar ise olmadığını belirtmişlerdir.

Y.Lisans programında karşılaşılan temel sorunlar şunlardır: Lisans programından farklı olmaması, uzmanlaşma sağlanamaması, programın yüklü oluşu, fakültedeki huzursuzluk, başka mesleklerden gelenlerle aynı eğitimin alınması.

Eğitim programı için önerilenler şöyle özetlenebilir: Plancının görev yapacağı sosyo-ekonomik yapı tanıtılmalı, ülkemizdeki planlama sürecinin eleştirisi yapılmalıdır. Öğrencilere olanaklar çerçevesinde çok imar planı yaptırılmalı, l/l000 tatbikat planı ölçeğine inilmelidir. İller Bankası ihale teknik şartnamesi yönlendirici olarak kabul edilmelidir, yardımcı dersler şehir planlamasına dönük olarak verilmeli, kuramsal eğitimin niteliği değiştirilmelidir, kamu kurumlarında çalışma belirli bir ders olarak kabul edilmeli, öğretim üyeleri ve öğrencilerin kamu kuruluşlarındaki uygulamalarla yakın ilişkisi sağlanmalı, ihtisaslaşmaya lisans eğitiminde başlanmalıdır.

7) 1973 Yılında Şehir Planlama Bölümünü bitirmiş 6 kişi anketimizi yanıtladı. Katılma oranı % 20 dir. Bölümünüzde Y.Lisans eğitimine kayıt olan 5 kişiden 4' ü halen

eğitimlerini sürdürmektedirler. Anketi yanıtlayanlardan 4' ü hiç işsiz kalmamışlardır. İşsiz kalan 2 kişinin ortalama işsiz kalma süresi ise 6,5 aydır. Başka meslekte çalışan yoktur. 4 Kişi İmar ve İskan Bakanlığında, diğerleri İller Bankası ve DSİ'de Şehir plancısı olarak çalışmaktadırlar. Yapılan işler genellikle plan kontrolüdür.

4 Kişinin aylık geliri 3000 Tl. nın altında, 2 kişinin ise 3000-4000 Tl. Arasındadır. İş yerinden memnun olduğunu belirten iki mezunumuza karşı, diğerleri soruyu olumsuz yanıtlamışlardır. Genelde sorunlar şöyle özetlenebilir; mesleki becerilerin uygulanamaması, örgütlenme yetersizliği, bürokratik engeller, iş süreci, yapılan planların uygulanma olasılığının düşük olması, politik baskılar. Anketi yanıtlayanların tümü. planlama eğitiminin yetersiz olduğunu, iş yerindeki çalışmalara katkısının asgari düzeyde kaldığını ve eğitim programında yapılacak yeniliklerin bu katkıyı artırabileceği kanısında olduklarını belirtmişlerdir. Yürürlükte olan eğitim programının eksiklikleri konusunda şu noktalar vurgulanmıştır: uygulamaya dönük olmayışı(6), ülkemizdeki planlama pratiğinden kopuk olması planlama eğitimi veren kurumlarla, planlama yapan kuruluşlar arasındaki iletişimin yetersizliği(2), teknik(l), ihtisaslaşma sağlanamaması(1).

15. Soruya verilen yanıtların değerlendirmesi ile en çok katkısı olan ilk 6 ders (72) üzerinden şu puanları almışlardır : Techniques of planning(52), Planning studio(42), Economics (42), Sociology (41), Statistics (40), Planning Theories(36).

Anketi yanıtlayanların tümü meslekle ilişkilerini sürdürme isteğinde olduklarını, kurs ve seminerler yapılmasının yararlı olacağını belirtmişlerdir. Önerilen seminer ve kurs konuları şunlardır: mekansal standartların saptanması, planlama teorilerinin bugünkü verilerle planlama pratiğine uygulanması uygulanmakta olan planlama süreci ve yönteminin köklü eleştirisi, planlama yasaları. Y.Lisans öğrenimini sürdüren 4 kişi, alınan eğitimin iş yerindeki çalışmalara bir katkısı olmadığını belirtmişlerdir. Y.Lisans eğitiminde karşılaşılan temel sorunlar ise şunlardır; Ders sayısının fazlalığı, lisans eğitiminden nitelik yönünden bir farklılığı olmayışı, ihtisaslaşma sağlanamaması, başka mesleklerden gelenlerle aynı eğitimin alınması. Eğitim programı için önerilenler aşağıda özetlenmiştir kuram dersleri ile stüdyo bağı kurulmalı, uygulamaya dönük, Türkiye koşullarına uygun gerçekçi bir planlama yaklaşımı verilmelidir; tasarım derslerine ağırlık verilmeli, 1/25.000 den 1/500 ölçekli vaziyet planlarına kadar inilmelidir; Hava fotoğrafları, harita vb. belge ve dokümanların okunması, değerlendirilmesi gibi beceriler öğretilmelidir. Planlama tekniklerinin uygulamada kullanılışı öğretilmeli, öğretim üyelerinin pratikten kopmamalarını sağlayacak önlemler alınmalıdır.

8) 1974 Yılında Şehir Planlama Bölümünü bitirmiş mezunumuz anketimizi yanıtladı. Katılma oranı % 29.62‘dir. Y.Lisans eğitimine devam eden üç kişi başka üniversite veya bölümlerde öğrenimlerini sürdürmektedirler, işsiz kalan 4 kişinin ortalama işsiz kalma süresi 2,5 aydır. Meslek dışı işlerde çalışmadıklarını belirten mezunlarımızın 3’ü İller Bankasında 4'ü İmar ve İskan Bakanlığında şehir plancısı olarak plan kontrollüğü yapmaktadırlar. 7 Kişinin, aylık net geliri 3000 TL'nin altında 1 kişinin ise 3-4000 TL arasındadır. İki mezunumuz dışındakiler iş yerlerinden memnun olmadıklarını söylemişlerdir.

Ana sorunlar olarak şunlar gösterilmiştir: Örgütlenme yetersizliği, mesleki becerileri uygulama olanağa bulunmayışı, planlama anlayışındaki farklılıklar, diğer mesleklerden gelip aynı işi yapanlarla iletişim güçlüğü. ODTÜ'den alınan şehir planlama eğitiminin işyerindeki çalışmalara hiç katkısı olmadığını savunan üç kişi dışındakiler soruyu ‘evet’ ve 'kısmen' biçiminde yanıtlamışlardır. 5 Kişi eğitim programında yapılacak değişikliklerin bu katkıyı artıracağı kanısındadır. Planlama eğitiminde görülen eksiklikler ise şöyle

özetlenebilir: uygulamaya dönük olmaması(3), uzmanlaşma sağlanamaması(2), teknik (2), teori-pratik bütünlüğü olmayışı(l), kuram(l), eğitimcilerin kendilerini yenilememesi(l), 15. soruda ilk altı dersin (96) üzerinden aldıkları puanlar şöyledir: Techniques of planning (55), Planning studio (52), Statistics (49), Planning theories (42), Mathematics(4l), Transportation planning (33).

1 Kişi dışında tüm mezunlarımız meslekle ilgili çalışmalarını sürdürmek istemektedirler ve öğrenim sonrası kurs ve seminerlerin yararlı olacağı görüşündedirler. Önerilen konular: ülkemizdeki planlama süreç ve uygulamasının eleştirisi, planlama eğitimi ve pratik bağının kurulması için alınacak önlemler.

Y.Lisans programında karşılaşılan temel sorunlar şöyle özetlenmiştir; programın yüklü oluşu, ihtisaslaşma sağlanamaması, lisans programının bir devamı niteliğinde oluşu, başka bölümlerden gelen öğrencilerle aynı eğitimin alınması, çalışma ve öğrenimi birlikte yürütme güçlüğü.

21. Soruya verilen yanıtla şunlar önerilmektedir. Planlama eğitimi uygulamaya ülke sorunlarına dönük olmalı, mevcut yapı eleştirilmeli, çözüm önerileri geliştirilmelidir. Tasarım derslerine ağırlık verilmeli, diğer bölümlerden alınan dersler bölüm içinde planlamaya dönük olarak verilecek tasarım dersleri ile organik bağ kurulmalıdır. Fiziki plan yapını çalışmalarına önem verilmeli, stüdyolarda l/l000 ölçeğine kadar imar planı çalışmaları yapılmalıdır. Bölümün kamu kuruluşları ile bağ kurması sağlanmalı, pratikle ilişki kopmamalıdır; stajlar öğrenciye yararlı olacak biçimde düzenlenmeli, demokratik eğitim anlayışı yerleştirilmelidir.

9) 1975 Yılı Şehir Planlama Bölümü mezunlarından 8 kişi anketimizi yanıtladı. Katılma oranı % 25'dir. 2 Kişi. Y.Lisans programına kayıt olmuştur. Hiç işsiz kalmayan iki kişi dışındakiler,yeni mezun olduklarından henüz iş aramadıklarını veya iş bulamadıklarını belirtmişlerdir. İş bulduklarını belirtenler meslek dışı işlerde çalışmaktadırlar. (TÜTED, serbest ticaret). Aylık net gelirleri 3000 TL'nin altındadır. 13. Soruyu yanıtlayanların 3'ü eğitim programının. yeniden düzenlenmesinin işyerindeki çalışmalara bir katkısı olmayacağı görüşündedir. Bir kişi ise karşı görüşü savunmuştur. Planlama eğitiminde görülen eksiklikler şunlardır: uygulamaya dönük değildir, teknik ve kuram dersleri yetersizdir, teori—pratik bütünlüğü yoktur, eğitimciler kendilerini yenilememektedirler.

15. Soruya verilen yanıtların değerlendirilme sonucu ilk (6) dersin (96) üzerinden aldıkları puanlar şunlardır: Sociology (65), Economics (58), Planning studio (56), Statistics (41), Concepts (24), Legal and Administrative Aspects of Planning (24).

Biri dışında tüm mezunlarınız meslekle ilişkilerini sürdürmek isteğinde olduklarını, bunun için mezuniyet sonrası kurs ve seminerlerin yararlı olacağı kanısında olduklarını belirtmişlerdir.
Önerilen konular; Türkiye'de planlama süreci, planlamanın işlevleri, politikaları ve bu konu içinde planlama eğitiminin yapısı.

Y.Lisans eğitimine devam etmeyenlerin nedenleri şunlar: Y.Lisans eğitiminin bir. katkısı olacağına inanmadığın için(2), kümülatif yetersiz olduğundan (2), eğitim için gerekli ortamın olmaması (l), öğretim üyesi kadrosunun yetersizliği(l).

21. Soruya verilen yanıtlarla önerilenler şunlardır: Dersler ülke gerçeklerine dönük olmalı, bölüm dışından alınan dersler bölümce planlamaya dönük olarak verilmelidir. Eğitim program yeni baştan düzenlenmelidir, stüdyo ile kuram dersleri arasında organik bağ

kurulmalıdır, dersler arasındaki kopukluk önlenmelidir, stüdyolarda tasarım teknikleri geliştirilmeli, 1/1000 ölçeğine kadar mekânsal düzenlemeler yapılmalıdır. Öğretim üyesi kadrosu yenilenmelidir, demokratik eğitim anlayışı yerleştirilmelidir.

Genel değerlendirme

Yıllara göre yapılan değerlendirmeden sonra her bir soruya verilen yanıtların tümünü içeren bir genel değerlendirme, sonuçları bir arada izlemek kolaylığı sağlayacağından yararlı olacaktır kanısındayız.

Anketimizi yanıtlayan 46 kişinin mezuniyet yılları ve yıllara göre ankete katılma oranları aşağıda belirtilmiştir :

Mezuniyet yılı	Gelen Anket Sayısı	Katılma oranı (%)
1967	2	18,18
1968	0	0
1969	2	11,76
1970	2	11,76
1971	9	39,13
1972	9	52,94
1973	6	20,00
1974	8	29,62
1975	8	25,00
Toplam	46	24,46

Gönderilen toplam anket sayısı: 90
Gelen toplam anket sayısı : 46
Ankete katılım oranı :51,11

Y.Lisans eğitimi gören ve sürdüren 27 kişiden, 20'si Bölümümüze 7si ise başka Üniversite veya bölümlere kayıt olmuşlardır. Mezuniyet durumu yıllara göre aşağıda özetlenmiştir.

(Lisans) mezuniyet yılı	Anketi yanıtlayanlardan Y. Lisans programına katılanların sayısı	Y. Lisansa devam edenlerin oranı (%)	Üniversite ve Bölüm	Sonuç
1967	2	100	ODTÜ Şeh.Pl.	Bitti
			ODTÜ Şeh.Pl.	Bitti
1968	Ankete katılan yok			
1969	2	100	ODTÜ Böl.Pl.	Bitti
			ODTÜ Şeh.Pl.	Bıraktı
1970	2	100	ODTÜ Şeh.Pl.	Bitti
			"	Devam ediyor
1971	8	88	ODTÜ Şeh.Pl.	Devam ediyor
			ODTÜ Şeh.Pl.	Devam ediyor
			ODTÜ Şeh.Pl.	Devam ediyor
			ODTÜ Şeh.Pl.	Devam ediyor
			ODTÜ Şeh.Pl.	Devam ediyor
			Leigh University	Bitti
			Penns. Univer.	Bitti
			Columbia Univer.	Bitti

1972	**3**	**33**	**ODTÜ Şeh.Pl.**	**Devam ediyor**
			ODTÜ Operations Research	**Bitti**
			Hacettepe ekonomi	**Bitti**
1973	**5**	**83**	**ODTÜ Şeh.Pl.**	**Devam ediyor**
			ODTÜ Şeh.Pl.	**Devam ediyor**
			ODTÜ Şeh.Pl.	**Devam ediyor**
			ODTÜ Şeh.Pl.	**Devam ediyor**
			A.İ.T.İ.A İşletme Yönetimi	**Bitti**
1974	**3**	**37**	**ODTÜ Şeh.Pl.**	**Devam ediyor**
			ODTÜ Şeh.Pl.	**Devam ediyor**
			Ege Üniversitesi Şehir mimarisi	**Devam ediyor**
1975	**2**	**25**	**ODTÜ Şeh.Pl.**	**Devam ediyor**
			ODTÜ Şeh.Pl.	**Devam ediyor**
Toplam	**25**	**54**		

1967 Yılından bu yana Bölümümüz Y.Lisans programına kaydını yaptıran 20 kişiden ancak 4'ünün mezun olmasına karşı eğitimini başka üniversite ve bölümlerde yapanlarda bu oran 5/6 dır.

5. Soruya verilen yanıtların genel bir değerlendirmesinde öğrenci asistanlık yapanlarla özel büroda çalışıp ayrılanların çoğunlukta olduğu, görülmektedir. Ayrılma nedenlerinin başında parasal tatminsizlik gelmektedir, öğrenimin sona ermesi, askerlik vb. diğer nedenler arasındadır.

Mezuniyet sonrası hiç işsiz kalmadığını belirten 26 kişi yanında soruyu olumlu yanıtlayanların ortalama işsiz kalma süresi 4 aydır. Şehir planlama ile ilgili olmayan mesleklerde çalıştıklarını belirten 4 kişinin (% 8) yaptıkları işler şunlar; serbest ticaret, TÜTED'de örgütlenme sekreteri, Tepe Mobilya satış işleri yetkilisi, mimarlık bürosunda maket yapımı.

Anketimize katılan mezunlarımızın görev yaptıkları kurumlar şunlar; İmar ve İskan Bakanlığa (16 kişi), İller Bankası (l2), Özel Büro (3), Devlet Su İşleri (l), Afet İşleri Gn.Md.(l), Öğretim Görevlisi (l), Toprak ve Tarım Bakanlığı (l), TBTAK (l) .

Mezunlarımızın Üniversiteyi bitirme tarihleri ile halen çalıştıkları kurumda göreve başlama tarihleri arasında geçen ortalama sürenin 23 ay olduğu saptanmıştır.

Yukarıda adı geçen kurumlarda çalışan mezunlarımızın görevleri ise şunlar: Şehir plancısı (20), şehir planlama daire başkan yrd.(l), uzman raportör (2), raportör (l), baş plancı(l), uzman mimar(l), imar plancısı(l), araştırmacı(l), fiziksel planlama uzmanı (l), uzman şehir plancısı (l).

9 Kişi halen çalışmakta oldukları kurumda farklı görevlerde bulunduklarını belirtmişlerdir. Anketi yanıtlayanların aylık net gelirleri ise şöyledir;

3000 Tl; den az: 18 kişi
3-4000 TL. Arası: 18 kişi
4-6000 TL. Arası: 3 kişi
6000 TL. ve fazlası: 1 kişi

Mesleki açıdan işyerinizden ve görevinizden memnun musunuz? sorusunu 17 kişi 'hayır' biçiminde yanıtlamıştır. Nedenleri ise şöyle özetlenebilir: örgütlenmedeki yetersizlik (l6), mesleki becerileri uygulama olanağının tanınmaması (l3), mevcut mevzuat ve karşılaşılan

bürokratik engeller (7), politik baskı (3), yapılan planların uygulanma olasılığının çok düşük olması (3), diğer mesleklerden gelip aynı işi yapan kimselerle planlama konusunda iletişime girme güçlüğü (3), diğer mesleki örgütlerle olan ilişkilerin zayıflığı (3), parasal tatminsizlik (2).
ODTÜ Şehir Planlama Bölümünde gördükleri eğitimin işyerlerindeki çalışmalara katkısının 'hemen hiç düzeyinde' olduğunu belirten 12 kişiye karşılık soruyu olumlu yanıtlayanların sayısı 7dir. Soruyu 'kısmen' diye yanıtlayanlar ise 16 kişidir. Bu son gruptaki mezunlarımız özellikle şu görüştedirler; ODTÜ de verilen şehir planlama eğitimi sorunlara sezgisel düzeyde genel bir bakış açışı kazandırmış geliştirdiği dünya görüşü görev anlayışımızı ve çalışma biçimimizi belirlemede etkili olmuştur. Ancak, özellikle mesleğimizi ilgilendiren ayrıntılara inememek, mekan boyutunu, yeteri kadar konuyla bütünleştirememek, meslekle ilgili teknikleri kullanamamak temel sorunumuzdur. Konuyu sezgisel düzeyde algılama ise diğer mesleklerden gelen kimselerce de kısa sürede kazanılmakta ve plancı olarak bizlerin bir ayrıcalığı kalmamaktadır.

Eğitim programında yapılacak değişikliklerin bu katkılı artıracağı görüşünde olan 28 kişi şu ortak görüşle birleşmektedirler:

"Planlama pratiği ve planlamanın etkinliği doğal olarak sosyal yapı tarafından belirlenmektedir ve birçok şehirsel ve bölgesel sorunlara getirilecek çözümler bu yapı tarafından sınırlandırılmaktadır. Ancak bu genel ilişkinin kabulü yürürlükteki eğitim programını onaylamak, onun bu yapı içinde yapılabileceklerin en iyisi olduğunu savlamayı gerektirmez. Plancıların işyerlerinde mücadele vermelerini sağlamada verilecek eğitimin niteliği çok önemlidir. Kısacası, eğitimin ülkenin çarpık sosyo-ekonomik yapısının yansısı olduğu gerçeği, şehircilik eğitimindeki bozukluk ve düzensizliği nedenleyen diğer bir soyutlamayı gerektirmemeli, eğitimin programlanmasında son değil bir başlangıç olmalıdır.

Soruyu olumsuz yanıtlayan 5 kişi ise özetle, "politik yapı bugünkü niteliğini sürdürdüğü sürece plancının katkısı her durumda en az düzeyde kalmaya mahkumdur" görüşünü savunmuşlardır.

Eğitim programındaki eksiklikler konusundaki 14. soruya verilen yanıtlarda, temel yetersizlikler olarak şunlar vurgulanmıştır: verilen planlama eğitimi uygulamaya dönük değildir (28), planlama teknikleri yeterince öğretilmemektedir (l4), teori—pratik bütünlüğü yoktur, (stüdyo ile kuram dersleri arasında, planlamayı öğreten kurumlarla planlama yapan kurumlar arasında), ülkemizdeki planlama pratiği öğretilmemektedir (14), meslek içinde ihtisaslaşma sağlanamamaktadır (8), kuram dersleri yetersizdir.(4)

15. Soruda lisans eğitiminde alınan derslerden en çok katkısı olan ilk altı dersin (552) özerinden aldıkları puanlar şöyledir: Planning Studio (290), Sociology (286), Economics (268), Techniques of Planning (249), Statistics (244), Planning Theories (189).

İki kişi dışında anketi yanıtlayanların tümü meslekle ilişkilerini sürdürmek istediklerini belirtmişlerdir. Biçimleri konusunda en çok tercih edileni mesleki yayınları izlemek yolu ile olanıdır (23), diğerleri ise konferans ve seminerlere katılmak (19), ŞPMMO çalışmalarında görev almak (11), dergilere yazı vermek (5). Görev yaptıkları kurumların bu tip çalışmalara engel olduğunu belirten 6 kişi dışındakiler böyle bir engelle karşılaşmadıklarını söylemişlerdir.

Anketimizi yanıtlayanların tümü öğrenim sonrası hazırlanacak kurs ve seminerlerin yararı olacağı görüşündedir. Önerilen kurs ve seminer konuları şunlardır: ülkemizde yürürlükte olan planlama süreç ve yönteminin eleştirisi (4), imar ve tatbikat planlarının

uygulanmasında yerel örgütlerin karşılaştıkları sorunlar, çözüm önerileri (3), imar yasaları ve planlamanın hukuksal yönü (3), planlama eğitimi (2), Türkiye'de konut sorunu (2), ulaşım (1), kent toprakları (l), planlama felsefesi(l), planlama teorisinde son gelişmeler (l), sosyal fayda-maliyet analizleri (l), planlamada dışa bağımlılığın etkileri(1), çeşitli ülkelerde imar planı faaliyetleri ve ilgili yasalar (l), şehir sistemleri (l), planlamada yöntem (l). Bugünkü kurumlar çerçevesinde şehir plancısının somut görevleri neler olmalıdır (l), karar teorileri ve şehir planlama konusunda optimal kararları bulma yöntemleri(l), mekansal standartların saptanması (l), planlama teorilerinin bugünkü verilerle planlama pratiğine uygulanması.

10 Mezunumuz kurs ve seminer çalışmalarına katkıda bulunabileceklerini belirtmişlerdir.

Y.Lisans programında karşılaşılan genel sorunlar konusunda şu görüşlere yer verilmiştir: yürürlükteki program çok yüklüdür, üniversitemizin başka hiç bir bölümünde bu denli ağır bir Y.Lisans programı yoktur (9); Y.Lisans programı Lisansın bir devamı niteliğinde olup gereksiz tekrarlarla doludur (9); uzmanlaşma sağlanamamakta hatta engellenmektedir (8) , Öğretim üyesi kadrosu yetersizdir(5); Başka bölümlerden gelip, şehir planlama bölümünde Y.Lisans programına kayıt olanlarla, bölüm öğrencileri aynı eğitimi almamalıdırlar (4), yürürlükteki programın gerekçelerini getirmek, özellikle memuriyet yapanlar için büyük güçlükler yaratmaktadır (3), Fakültemizde eğitim için gerekli huzur ortamı yoktur (3) eğitim programı ülke sorunlarından kopuktur(3).

21. Soruda mezunlarımızdan Şehir ve Bölge Planlama eğitim programı için önerileri varsa belirtmeleri istenilmişti. Öneriler şöyle özetlenebilir ;

Plancının hizmet edeceği toplumun yapısı, bu yapı içinde plancının yeri, işlevleri; yürürlükteki planlama süreci, hukuksal çerçevesi tüm yönleri ile öğrenciye tanıtılmalı, köklü bir eleştirisi yapılmalı, çözüm önerileri geliştirilmesine çalışılmalıdır (l2); mekan boyutuna, fiziksel planlamaya ağırlık verilmeli, öğrencilerin olanakların elverdiğince çok imar planı yapmaları ve l/1000, 1/500 gibi büyük ölçeklerde de çalışmaları sağlanmalıdır (l0); Bölüm dışından alman dersler içerikleri planlamaya dönük olarak yeniden düzenlenip bölüm içinde verilmelidir (9); Eğitimde verilen planlama kuram ve önerileri yine eğitim içinde 'Türkiye Kentleri' için uygulanmalı, geçerlilikleri saptanmalı, stüdyo ve kuram dersleri arasında organik bağ kurulmalıdır (9); stüdyolarda ülke gerçeklerine dönük, güncel sorunları konu alan çalışmalar yapılmalıdır (7); planlama tekniklerinin stüdyo çalışmalarında uygulanması sağlanmalıdır (5); eğitim, kadrosu yetersizdir, yenilenmelidir (3); demokratik eğitim anlayışı yerleştirilmelidir (3); ilgili kamu kuruluşlarıyla yakın ilişkilere girilmeli bu kurumlardaki yetkililerin ODTÜ'de ders vermeleri sağlanmalıdır (3); kamu kuruluşlarında belirli süre çalışmak belirli bir ders yerine sayılmalıdır (3); öğretim üyelerinden pratikte çalışma koşulu istenilmelidir (3), lisans programında ihtisaslaşmaya yönelinmelidir (3), stajlar öğrencilere yararlı olacak biçimde yeniden düzenlenmelidir (2), sömestre değerlendirmeleri sınav notlamak yerine araştırma ürünlerinin derlenmesi ve yayınlanması biçiminde olmalıdır (l). Bölge planlama-şehir planlama bağı kurulmalıdır (l), şehir planlaması=imar planı, planlama=projeksiyon anlayışı terk edilmelidir (l).

Anket formu

ANKETİMİZİ YANITLAYAN TÜM MEZUNLARIMIZA TEŞEKKÜR EDER, İLİŞKİLERİMİZİN DEVAMINI DİLERİZ.

Sayın.....

Şehir ve Bölge Planlama Bölüm Kurulu 1975 Kasım ve Aralık aylarında yaptığı toplantılar sonucu Bölüm eğitim programının yeniden gözden geçirilmesine ve uzun vadeli köklü değişiklikler yapılmasına karar vermiştir. Bu konuyla ilgili olarak Bölümümüz mezunlarının şimdiye kadar olan planlama pratikleri ışığında Şehir ve Bölge Planlama eğitim programını eleştirmelerinin ve öneriler getirmelerinin çalışmalarımıza büyük katkıları olacağına inanıyoruz.

Lütfen anketi en kısa zamanda doldurup adresli ve pullu kısım üste gelecek biçimde katlayıp postalayınız.

Teşekkür ederiz.

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA EĞİTİMİYLE İLGİLİ GÖRÜŞLER ANKETİ

1) ODTÜ.'den mezun olduğunuz bölüm (ilgili kareyi işaretleyiniz)

Şehir Planlama Bölge Planlama.

2) ODTÜ.'den mezun olduğunuz yıl.
.....

3) Master yaptınızsa başlama ve bitirme tarihleri.
Başlama tarihi.....Bitirme tarihi.....

4) Halen master öğrencisi iseniz başlama tarihini yazınız.
.....

5) Halen çalışmakta olduğunuz iş yerinden önce nerelerde çalıştınız? Yaptığınız işlerin niteliği? (araştırmacı, plan kontrol, raportör, özel büroda imar planı yapmak, vb.) çalışma süreleri ?

.....
.....
Ayrılma nedenleriniz?
.....
.....

6) İş bulamama nedeniyle işsiz kaldığınız oldu mu ? Olduysa süresi?
.....
.....

7) İş bulamama nedeniyle meslek dışında işlere başvurdunuz mu? Evet ise neler? Süreleri?
.....
.....

8) Halen çalışmakta olduğunuz
kurum?.....
a) İşe başlama tarihi (sene / ay) .....
b) İş yerinde şu andaki göreviniz?
.....
c) Fiilen yaptığınız çalışmanın niteliği?
.....

9) Aynı kurumda daha önce farklı görevlerde bulundunuz mu? Bulunduysanız yaptığınız işlerin nitelikleri? .....

10) Aylık net geliriniz ? İlgili parantezi işaretleyin.
(3000 TL.den-az) (3000-4000 TL) (4000-6000 TL) (6000 den fazla)

11) Meslekî açıdan, iş yerinizden, iş yerindeki görevinizden memnun musunuz? Hayır ise ana nedenleri nelerdir? (Örgütlenme yetersizliği, iş süreci, iş ilişkileri, meslekî becerilerin uygulanma olanağının tanınmaması vb.) Kısa eleştirisini yapınız.

12) ODTÜ.'den aldığınız Şehir ve Bölge Planlama eğitiminin iş yerinde yaptığınız çalışmalara katkısı ne düzeydedir ?

13) Eğitim programının yeniden düzenlenmesi bu katkıyı arttırabilir mi? Yoksa bu durum ülkenin sosyal yapısını, planlama pratiğinin bir sonucu mudur? Her iki nedenin de geçerli olması durumunda ağırlıklarını belirtiniz?

14) Planlama eğitiminin eksiklikleri var ise sadece bu konuda neler yapılmalıdır? Temel eksikliklerinin giderilmesinde planlama eğitiminde hangi konulara ağırlık verilmelidir? (Kuram, Teknik, Uygulamaya dönüklük) Şehir planlama mesleği içinde ihtisaslaşma vb.)

15) Bugüne kadarki pratikte size en çok katkısı olan dersleri katkıları derecesine göre sıralayınız.

Planning Studio
The City
Urban Planning Techniques
Transportation Planning
History of Cities

Housing
Statistics
Mathematics
Computer Programming ,
Sociology

(Introduction,Urban,Rural)
Planning.Theories Economics,

Diğerleri. (Dersin adını belirtiniz)

16) Meslekle ilgili çalışmalarınızı sürdürme gereğini duyuyor musunuz.? Hayır ise nedenleri? Evet ise biçimleri? (Meslekî yayınları izlemek, konferans, seminer vb. mesleki toplantılara katılmak, dergilere yazı vermek, ŞPMMO çalışmalarına katılmak vb) Çalıştığınız kurum bu yöndeki çabalarınıza destek veya engel oluyor mu ?

17) Şehir ve Bölge Planlama konusundaki gelişmeleri isleyebilmek için kısa süreli kurslar, konferanslar, seminerler yapılması gereğine inanıyor musunuz ? Bir an önce yapılması gereğini duyduğunuz planlama ile ilgili konferans, seminer konuları nelerdir? Bu çerçevede hazırlanacak çalışmalara katkıda bulunmak ister misiniz ?

18) Master yaptınız mı? Yapmadıysanız nedenleri?

19) Master yaptınızsa meslekî açıdan katkıları oldu mu?

20) Master yapmakta iseniz, master eğitiminde karşılaştığınız temel sorunlar nelerdir? Çözüm önerileriniz varsa belirtiniz. Mastera kayıt olma nedenlerinizi kısaca belirtiniz.

21) Şehir ve Bölge Planlama eğitim programı için önerileriniz varsa açıklayınız.

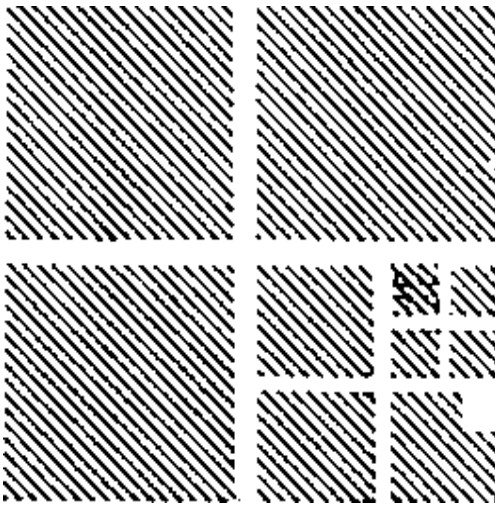

MİMARLIKTA İKİNCİ KADEME EĞİTİMİ: KURAM, ARAŞTIRMA, UYGULAMA

MİMARLIK ve ÇEVREBİLİMLERİNDE İKİNCİ KADEME EĞİTİM ŞEHİR ve BÖLGE PLANLAMA ÖRNEĞİ

Gönül TANKUT

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
21- 23 MART 1977 ANKARA

GİRİŞ

Seminer başlığı Mimarlık Eğitimi-İkinci Kademe olarak verilmiştir. Her ne kadar çevre bilimleri terimciği de eklenmişse de bunun köklü bir anlam taşıdığı seminer programında yansımadığından sonradan eklenmiş olarak var sayılmalıdır.

Sorunun tanımı

Seminer başlığı *a priori* iki sorunu beraberinde getirmektedir.

1. Şehir ve bölge planlama eğitimi böyle bir üst başlık altında bir alt başlık olamaz, kendi adına bir sempozyum konusudur.
2. İkinci kademe eğitim bütünden koparılmış olarak ele alınamaz. Eğer alınıyorsa ne derece geçerlidir. Yoksa birinci kademe daha önceden tartışılıp açıklığa kavuşturulmuş mudur?

Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde bir ve ikinci kademe eğitiminin bütünlüğüne inanmış bir eğitici olarak parçacı yaklaşımın ancak yapay bulgular getireceği kanısındayım.

Yenileme, değişme, tabandan başlayıp yukarı uzanmalıdır. Haklı olarak da seminer bildirileri arasında yüksek lisansın Türkiye için geçerli olup olmadığı temel sorusu bile tartışmaya açılmıştır.

Fakat gene de bu iki kısıtlamaya rağmen Şehir ve Bölge Planlama adına konuşulacaksa akla gelen en ciddi soru, bu bölümün Mimarlık Fakültesinde ne denli doğru, ya da eğri oturduğudur.

İrdeleme

Yanıtlanması gereken sorular şöyle özetlenebilir. Eğer söz konusu ikili geçerli ise, iki bölüm programlarının birbirlerini besleyici iletişimleri ne olmalıdır?

Eğer bu ikili geçersiz ise ve de Şehir ve Bölge Planlama dışarı kayacaksa, geriye kalan boşluğun Mimarlık eğitimi için anlamı nedir?

Türkiye'de ve dış dünyada Şehir ve Bölge Planlama eğitimi ya yalnızca, ya Bölge Planlama eşliğinde, bu isim altında, yada başka isim altında, fakat çoğunlukla Mimarlık Fakültesi içinde yer almaktadır. Bu geleneksel bir olgudur. Türkiye'de 16, dış dünyada 25 yıllık bir geçmişi olan bu geleneğin kuşkusuz duygusal değer yargıları vardır, fakat işlevsel yönlerinin ciddi bir değerlendirilme zamanı da gelmiştir.

Planlama Üzerine

Planlamanın yetkili bir ağzı şu görüşü savunur:

Planlama sözcüğü şaşırtıcı derecede farklı tanımlara olanak vermektedir. Kimisi için sosyalizm, kimisi için ise şehirlerin tasarımı anlamına gelir. Hele bölgesel ölçekteki gelişme söz konusu olunca, tanımı daha da değişmekte, endüstri sektöründeki bilimsel işletmecilikten, iş çevrelerinin kontrol edilebilmesi için seçenek önlemlere kadar değişebilmektedir.

Görüldüğü gibi planlamanın ilgi alanı çok engindir. İlginç olanı bu geniş spektrum içinde Mimarlık programının yerinin neresi olduğudur?

Bir deney yapmak gerekirse,son 10 yıl içinde yönelttiğim 30 kadar master tezinin içinden rasgele 4 tanesinin ismini dökersek,

1- Kentsel alt yapı maliyeti-kent büyüklüğü ilişkileri.
2- The planning process in the social Turkish structure.
3- The caravan cities of the Middle East.
4- Methodology for the planning of urban systems,

başlıkları elde edilir.

Görüldüğü gibi bu sorunların çarpıcı yönü benzerlikleri değil de bu sorunların farklılıklarıdır. Giderek bu isimler ve Mimarlık ilk ve ikinci kademe eğitimleri arasında bağlantı kurmak gerçekten zor olacaktır.

Burada bir yönü saptamak gerekir. Zaman zaman Mimarlık ikinci kademesinde şehir ve bölge ölçeğinde konular seçilmekte ve iki bölüm arasında iletişim olmadığından, gerek üretim gerek yönetim açısından amatörce çaba harcanmaktadır. Bu çabanın hoş bir heyecanlı yönü varsa da bilgi birikimi sağlayamaz.

Şehir ve Bölge Planlama Eğitimi-Mimarlık Fakültesi İlişkileri (ODTÜ Örneği)

Görüşlerin bu aşamasında akla gelen soru şudur: Şehir planlama eğitimini belirleyen meslek tanımı ve meslek adamının kimliği nedir? Bu soruların yanıtı çok özgül olduğu gerekçesi ile sempozyumun çerçevesi içine girmez. Bu gerekçe ile de tartışmaya sokulmayacaktır. Demek ki, bu mekanda -bu platformda- tartışılacak sorun ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Eğitimi-Mimarlık Fakültesi İlişkileridir.

Historisist Yaklaşım:

Planlama bölümü Mimarlık Fakültesinde 1961 yılında yüksek lisans programı ile perdeyi açmıştır. Bunu, bilindiği gibi, hemen lisans programı izler. (Bu konunun gerekçe ve nedenleri ayrı bir tartışma konusudur.)

Demek ki 16 yıldır iki programlı bir öğretim paketi sürdürülmektedir. Bu uzun bir geçmiştir ve çeşitli değişikliklere uğramış olması da doğaldır.

İlk altı yılın sloganı fizik planlamadır. Gerçekten arazi kullanımı düzenlenmesi ve bunun eşliğinde kısıtlı bir analitik etüt bu yılların amacıdır; Beklenen çıktı ise, bir cins imar planıdır. Sadece denilebilir ki, piyasadakinden daha yetenekli ve içerikli bir imar planı.

Bu dönemde Mimarlık Fakültesi şehir planlaması için uygun bir barınaktır. Zaten öğretim üyelerinin hemen hepsi mimar kökenli veda çoğunlukla Mimarlık Bölümünde de eğitimle görevlidir.

İlk dönemi izleyen dört yıl eğitim programındaki geleneksel vurguyu kaydırmış ve öğrencilerin, o günkü deyimi ile, çağdışı kalan imar planlaması reddedilerek iki yeni odak noktası belirlenmiştir. Bunlar şöyle özetlenebilir:

- Sosyal içeriğin ağırlığı
- Kantitatif yöntemlere özlem

Bu değişim sonucu bölümde gelişen hayat görüşünde kentsel formun seçmeci konseptlerine dayanan ideal mekansal düzenlemeler, dar açılı ve sorunların kökenlerine inememe gerekçesi ile yetersiz ilan edilerek, şehrin sosyal problemlerine öncelik verilmiştir. Az gelişmişlik, sağlıksız şehirleşme, işsizlik, fakirlik, sosyal farklılaşma, dengesiz gelir dağılımı gibi sorunlar ön plana itilmiştir.

İkinci önemli aşama yukarıdaki ve diğer sorunların çözümlenmesinde kantitatif yöntemlere itibar edilme eğilimidir. Bu yenilik öğrencilerin baskısı ve de bu işten anlamayan öğretim üyelerinin öncülüğü ile başlatılmıştır.

İlk eylem, bu tür birkaç dersin acele ve gelişmeden devreye sokulması olmuştur. Bu dersler sadece yöntemlerden bahsedip, bu araçları kullanma ve becerileri geliştirmeye yetmeyen derslerdir ve de dersi olan öğrencilerin yeter derecede ön hazırlıkları, yani matematik bilgisi-rasyonel düşünce alışkanlığı yoktur. Bu nedenle de sonuç beklenen mutluluğu sağlayamamış ve 1972 yılında öğrencilerin ikinci bir tepkisi oluşmuştur.

Bu kez kantitatif yöntemlerin özellikle kentsel yapı modellerin kullanım zorlukları ve bu zorlukları yenemeden geçen dört yıl boyunca piyasadaki imar planlama uygulamasından tamamen kopmuşluğun telaşı bir ikinci tepkinin temelini oluşturmuştur.

1968-1972 aşaması:

Bu aşama önemlidir. Giderek en azından iki açıdan:

a. Ülkenin öz sorunlarına eğilmek ve şehir planlamasını ancak gerçek toplumsal verileri kullanma koşuluyla tanımlama bilinci,
b. Kantitatif yöntemlerin programa sokulmuş olması,kendilerini doğru ağırlık ve biçimde öğretme gereksinimi,
anlamlıdır.

Bu temel ilkelerden geri dönüş yoktur. Önemli olan bu ilkelerin gerçekten ilk ve ikinci kademenin programlarda ne oranda ve ne bileşkeler halinde dökümleneceğidir.

Bu dönemde Şehir ve Bölge Planlama Bölümü yeni akımlara canlı hedef olurken, Mimarlık Bölümü yenilenme, değişim gibi eylemlere oldukça kapalı kalmıştır. Bu nedenle de bölümler arası alış veriş en aza indirgenmiş ve ilk defa bu Fakültede kalmakta ısrarın ne yararı olduğu sorusu ortaya çıkmıştır.

1972'den bugüne dek olan dönem özellikle 1976/77 yılları Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün program yenileme çabalarına tanık olmuştur.[41]

Son aşamada önerilen program taslakları henüz tartışmaya açılmamışsa da, temelde benimsenen görüşler şöyle özetlenebilir:

- Kentsel sorunları çözümlerken mekansal boyut görmezlikten gelinemez. Çevreye yönelik tasarım, planlama sürecinin sonlarında, fakat içinde yer alan bir aşamadır ve de plancının sorumluluğundadır.

[41] Şehir Planlaması Bölümünde birinci kademe eğitimi için hazırlanmış, fakat henüz tartışılmamış bir program önerisi vardır.

- Kantitatif yöntemler planlama sürecinin çeşitli aşamalarında kullanılan, uzsal, güvenceli araçlardır. Kendilerinden vazgeçilemez.

Bu beceriler plancının yetenekleri arasına girer. Demek ki, iki kademeli eğitim paketinde bu temel ilkeler gözetilecektir.

İkinci Kademe Eğitimi

Şehir Planlama Bölümü lisans programının yenilenmesini tamamlamış olduğundan yüksek lisansta kesinleşmiş olamaz. Buna rağmen ikinci kademenin temel ilkesi olan tez olgusu ele alınarak bazı ön görüşler geliştirilmiştir.

Gerçekten bugüne dek adeta birinci kademenin uzantısı olarak süregelen ikinci kademenin bu belirsiz durumunda etkin olan bir yön yüksek lisans tezinin kimliğidir.[42]

Ayrıca ikinci kademe programı içindeki ağırlığı, vurgusu çok anlamlıdır ve yeniden tanımlanması yapılıp tüm eğitim programı ile bütünleşmelidir.

Bugünkü Durumda Mimarlık-Şehir ve Bölge Planlama Bölümü İlişkileri:

İlişkiler marjinal olmakta devam etmektedir. Başka bir deyimle, ortaklaşa çalışmalar pek yoktur. Ders alış-verişi de çok küçük bir ölçekle kısıtlanmıştır. Bu böyle olunca da, Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün Fakülteden dışarı kayması olanak içindedir.

Bugün için sadece Şehir ve Bölge ölçeğinde sorunlara eğilen bölüm yeni ve güncel konular kazanmıştır. Örneğin çevre sorunları, ekolojik planlama, endüstri ve enerji planlaması, yeni kentleşme, banliyöleşme, tarihi çevrenin korunup, gelişmesi vb.gibi. Bu konuları önce çekirdek programlar (core program) olarak düşünüp, sonradan hangilerinin bölüme bütünleşeceği saptanmalıdır.

Planlama Bölümünden Yoksun Bir Mimarlık Fakültesi:

Eğitim platformundaki iletişim eksikliği ve farklılaşma, uygulamaya da yansımış görünmektedir. Türkiye'de yavaş yavaş planlama sorunlarında plancı olarak eğitilmiş kişileri yeğlemek eğilimi başlamıştır. Bu eğilim hem kamu sektöründe, hem de özel sektörde işveren tarafından daha geçerli ve yararlı olarak değerlendirilmektedir. Bu eğilimin kesin eyleme dönüşmesinde de plancılar odasına önemli görevler düşmektedir.

Demek ki, hem ODTÜ'deki eğitim modelinde, hem de yer yer uygulama alanında şehircilik ve mimarlık meslekleri arasında yaklaşmak, çakışmaktan çok, kopmak ve yabancılaşmak söz konusudur.

Bu arada akla gelen soru bu evrimin nedenli sağlıklı olacağıdır.

Kuşkusuz, şehir ölçeğinde ve onun sorunlarına eğilen hiçbir dersi olmayan bir mimarlık programı düşünülemez. Ayrıca kent tasarımı dediğimiz (urban design) kent parçası ölçeğindeki tasarım her iki mesleğin çakıştığı bir uğraşı alanıdır.

Her Mimarlık Fakültesinde kent tasarımı ismi altında bir çekirdek programı ve her iki kademe eğitimde bazı genel şehircilik bilgisi zorunludur. Ayrıca Mimarlık Fakültesinde çeşitli disiplinler

[42] Bu konuda bölüm tarafından seçilen ve benim de üyesi olduğum bir Komisyonun kararına bakınız.

arası çalışmaların yürütülmesi gereğini de anımsarsak şehir ölçeğinde çeşitli çalışmaların da eğitimi zenginleştireceği sonucu çıkar. Ancak bu sonuçlara varmak için Fakültelerin mutlaka bir Şehir ve Bölge Planlama Bölümünü içermesi de gerekmez.

Sonuç :

Bugün Türkiye'de yetişecek bir plancıdan şu yetenekler beklenmektedir:

- Değişen bir sosyal yapının baskısına dayanmak,
- Reel gelişme hızını fedakarlıklar pahasına korumak,
- Yakın gelecekteki dev ölçekli çevre sorunlarını göğüsleyebilmek.

Bu yetenekleri destekleyecek kaynaklara gelince de :

- Eksik veri,
- Az güvenilir bilgi ile yetinip, doğruya en yakın plânlamayı yapmaya çalışmak. Hem de bunu yaparken siyasal sistemlerin hiç de yardımcı olmayacağını bilerek.

Bu tür meslek adamının çok yönlü bir kimliği olacaktır. Eğitim programının birinci kademesinde vurgulanan uygulamacı yönüdür. İkinci kademede vurgulanan araştırıcı, yaratıcı, eğitici yönüdür.

Görüldüğü gibi bu temel ilkelerden çıkış yapan ve ilgi alanı bu denli geniş kapsamlı bir eğitim programı bir Fakülte oluşturacak kadar zengin ve anlamlıdır. Eğer mimarlar bu geniş çerçeveye katılmak isterlerse kuşkusuz kendilerine uygun ve bütünleyici bir yer bulunabilecektir.

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
MİMARLIK FAKÜLTESİ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ -1978

planlama eğitim programını geliştirme seminerleri dizisi

20, 27 temmuz ve 3,10 ağustos 1978 perşembe günleri
13:30 da 28 no'lu odada yapılacaktır

PLANLAMA EĞİTİM PROGRAMINI GELİŞTİRME SEMİNERLERİ DİZİSİ (1978)

Bölümde varolan sorunlar son birkaç yıldır beraberce yaşadığımız; olayların etkisiyle daha da büyümüş ye çeşitlenmiştir. Bu sorunlar ve kaynakları nelerdir? Hangilerini, nasıl çözümleyebiliriz? Kısa ve uzun dönemde neler yapmalıyız? Bu ve benzeri sorular hepimizi rahatsız etmektedir.

Varolan sorunlara,. özellikle eğitim programına ilişkin olarak, çözüm önerileri geliştirmek ve bunları uygulama gereği Bölüm Kurulunca benimsenmiş ve bu çalışmaları yürütmekle bizleri görevlendirmiştir.

Yapılacak değişiklikleri, geniş bir katılımla oluşturulacak platform üzerinde şekillendirmekle ilerideki çalışmalarımızın daha sağlıklı olacağı düşüncesiyle bu ön çalışmayı yaptık. Bu çalışma, bölümün kısa bir geçmişiyle beraber bugün bölümde bulunanların görüşlerinin derlenmesidir. Umarız, tartışmalarımız için ortak bir temel ve dayanak işlevi görecektir.

Çalışmamıza, sözlü veya yazılı olarak görüşlerini bildirerek, anketlerimizi yanıtlayarak katılan tüm öğretim üyesi, mezun ve öğrencilere teşekkür ederiz. Daktilo ve diğer bazı işlemleri yüklenen Sinan Akışık'a ayrıca teşekkür ederiz.

Bölümün Kuruluşu

5 Eylül 1951 tarihinde Birleşmiş Milletler ve Türkiye Hükümeti arasında imzalanan anlaşma doğrultusunda BM Teknik Yardım Yönetimi' (Technical Aid Administration) Dr. Charles Abrahms 'ı konut ve planlama konularında hükümete danışmanlık yapmak üzere Türkiye'ye göndermiştir. Danışmanlık görevi 1 Eylül-31 Ekim 1954 tarihleri arasında 2 ay sürmüştür. Bu süre içinde yabancı uzmanlarca yapılan çalışmalar özel olarak ülkenin konut ve mekansal planlama sorunlarına ve ŞBPB'nin kurulmasına yönelik olmalarına rağmen, pratikte ODTÜ'nün kurulması yolunda atılmış ilk somut adımdır.

Abrahms, Türkiye'de geçirdiği 2 aylık süre sonunda hazırlamış olduğu raporda günün koşulları içinde, ülkenin kent planlama, imar uygulamaları, konut gibi konulardaki izlenimlerini -çoğunluğu olumsuzdur- belirtmiştir.[43] Değişik batı ülkelerinden aktarılan öğeler -imar hukuku, planlama kavramları, mimarlık anlayışları v.b- yabancı uzmanların çalışmalarıyla o güne dek sorunların çözümünde yararlı olmamıştır. Raporda yerli uzmanların, yerli "Know-how"ın olmayışı en büyük sorun olarak ileri sürülmüştür.

Çözüm olarak, bir mimarlık ve kent planlama okulu kurarak, yerli teknik eleman yetiştirmek önerilmiştir. Önerilen kurumun görevi salt öğretim yapmak olmayıp; çeşitli kamu görevlerinde bulunan kişilerin planlama ve konut alanlarında eğitilmesi; Ankara dışına, özellikle küçük kentlere hizmet sunmak gibi görevlerin yapılması da önemle belirtilmiştir. Charles Abrahms 'ın raporunda belirtilen noktalar daha sonra Pennsylvania

[43] Charles Abrams, "The Need for Trainihg and Education for Housing and Pla.nning UN.TAA, NY, 1955.{Ra-Porun birinci kısmında yukarıda açıklanan konular yer almakta., ikinci kısnı ise zamanın alışma Bakanlığınca üstlenen bir konut kooperatifi projesine ilişkindir.)

Üniversitesinden gelen bir grup tarafından ele alınmıştır.

Pennsylvania Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı Dr. Perkins 1 yıl sonra yaptığı incelemeler sonunda Abrahms raporu doğrultusunda öneriler hazırlanmıştır.[44] Buna göre, ODTÜ Mimarlık ve Planlama Bölümleri ve beraberinde Planlama ve Konut Araştırma Enstitüsü ile çalışmaya başlamalı, mühendislik ve diğer fakülteler daha sonra açılmalı sonucuna varılmıştır. Kurulacak üniversitenin teknik eleman yetiştirmesi düşüncesi özellikle ağır bastığından, Türk Hükümeti mühendislik dallarında içerilmesini istemiştir. Ancak BM uzmanları kuruluş aşamasında fakülte sayısının geniş tutulmasının başta akçasal olmak üzere çeşitli sorunlar doğuracağı ve asıl amaçlanan "bölümlerin gelişmesini engelleyebileceği gerekçesiyle bu görüşe karşı çıkmışlardır. [45]

Fakat dana sonraki gelişmeler ve çeşitli sorunlar bölümün eğitime başlamasını çok sonralara ertelemiştir. ODTÜ, 1956'da kurulup, çalışmaya başlamış buna karşın Şehir Planlama Bölümü ancak 1961-62 ders yılında eğitim başlayabilmiştir. Yüksek Lisans programı ile bölüm öğrenci almış, 1 yıl sonra 1962-63 ders yılında lisans programı başlamıştır.

Bolümün tüm çalışmalara karşın, bu kadar geç çalışmaya başlamasının çeşitli nedenleri vardır. Öğretin kadrosu yokluğu, öğrenci yokluğu, mesleğin ülke içinde yeni olması en önemli etmenler arasındadır. [46]

Yüksek lisans programında ilk yıl 2'si özel olmak üzere 4 öğrenci vardı. 2. ders yılında ise 4 öğrenci daha katılmıştır. Bölüme kabul edilenlerin ortalama yarısı öğretime devam etmiş olup, diğerleri ayrılmıştır. Planlama yüksek lisans programına öğrenci bulunmayışının nedenleri o dönemde hazırlanmış bir raporda, şöyle belirtilmiştir.[47]

1. Mezuniyet sonrası öğretim ülkemiz için yeni bir kavramdır.
2. Kent planlamanın konusu ve içeriği iyi bilinmiyor.Bölüm Öğrencileri bile kuşku içindeler,
3. 2 yıllık yüksek lisans öğretimi öğrencilere parasal bir yük olmaktadır.
4. 2 yıllık ek öğretim . parasal olarak, zaten yüksek gelir sağlayan mimarlık ve mühendislik meslekleri için çekici olmuyor.

O dönemde mimarlık bölümü ile ortak birçok ders yapılması ve büyük ölçüde mimarlık eğitimi etkisi altında yürütülen planlama yüksek lisans programında yalnızca bir mimar öğrenci vardı. Buna karşın hukuk, ekonomi gibi disiplinlerden gelen öğrenciler fazlaydı. Bunlarda o günkü programa uyum saklamakta zorluk çekiyorlardı.

Planlama programının büyük ölçüde mimarlık programı etkisinde yürütülmesinde ihtisas ayrımı, disiplinin yeni olması gibi etmenlerin yanı sıra öğretim üyesi kadrosunun sayısal

---

[44] Bölüm arşivinde bulunan, yazarı belli olmayan bir raporun daktilo kopyası

[45] Kuruluş aşamasında diğer bir tartışma konusu ise bölümün Ankara Üniversitesi içinde veya ayrı bir statüde olup olmaması idi.Kanımızca finansmanı ve akademik yapısı büyük ölçüde ABD etkisinde olan bu projenin Avrupa etkisinde apayrı bir kurum içinde yer alamâzdı; BM uzmanları disiplinlerarası farklılığı ileri sürerek yeni bir' statüyü yeğlemişler vo bu durumda daha fazla finansman kaynağı bulunabileceğini belirtmişlerdir.

[46] Yabancı uzmanların ısrarla bir planlama, öğrenim kavramının gereğini vurgulamaları ve Türk yetkilerinin de desteklenmesine karşın, projenin gerçekleşmesi çok sonraları olmuştur.Görülen şu ki, toplum bu yeni işlevi, yeni meslek dalını kabullenmekte direnmiştir.İki türlü yorum yapılabilir:Sistemin bu tür bir işleve gereksinimi yoktu.Yada projenin formülasyonu, zamanlaması yanlıştı,

[47] 1962-63 ders yılında Şehir ve Bölge Planlama Bölümü tarafından hazırlanan bir rapor

olarak yetersiz olması da rol oynamıştır. Sorun öğretim üyesi/öğrendi oranının düşük olması değil; programda yer alan oldukça farklı derslerin birçoğunu aynı kişinin vermek zorunda kalmış olmasıydı. Bu nedenle bazı dersleri, özellikle stüdyoları mimarlık bölümü ile ortak işletmek yoluna gidilmiştir. Ayrıca. planlama öğrencilerinin çok az sayıda olması nedeniyle stüdyo ve diğer derslerde insan gücü ihtiyacı doğmuş, öğretimi ekonomik olmaktan çıkarmıştır.

Bu dönemde normal kuruluş zorluklarının yanı sıra -belki daha da önemli olan bir nokta- ülke için çok yeni olan bir disiplini başlatmak ve yerleştirmek sorunu temel olmakta

Bölümün Gelişmesi

Öğrenci ve. öğretim üyelerine ilişkin veriler

Bölümün öğrenci ve öğretim üyeleri sayılarının yıllara göre-gelişini aşağıdaki tabloda verilmiştir. [48]

TABLO 1:

	CP		RP		Toplam	
Yıllar	**Sayı**	**Artış %**	**Sayı**	**Artış%**	**Sayı**	**Artış%**
1961-62	14					
1962-63	16	14				
1963-64	34	113				
1964-65	57	68				
1965-66	76	33				
1966-67	102	34				
1967-68	118	16				
1968-69	132	12	12		144	22
1969-70	161	22	27	125	188	31
1970-71	190	18	30	11	220	17
1971-72	185	-3	30	0	215	-2
1972-73	222	20	18	-40	240	12
1973-74	225	2	14	-22	239	-4
1974-75	240	7	15	7	255	7
1975-76*						
1976-77	253	5	9	-40	262	2,4

*Kayıt ve Kabul Müdürlüğü istatistikleri takvim yılı esasına göre derlendiğinden 1975-76 ders yılı öğrenci sayıları burada gösterilmemiştir. Çünkü o dönemde eğitim yapılamamıştır.

Görüldüğü gibi öğrenci artış oranları 1968 yılına dek en yüksek oranlarda olmuştur. 16 yıllık dönem içinde genel yıllık öğrenci artışı %26 civarındadır.

Tam gün görevli öğretim üyesi sayısı, ise yıllara göre şöyledir:

[48] Kayıt ve Kabul Müdürlüğü İstatistikleri*Özel Öğrencilerde bu sayıların içindedir

TABLO 11:

Yıl	1961-62	1962-63	1963-64	1964-65	1965-66	1966-67	1967-68
Sayı	3	2	3	*	11	10	12

* Bu yıla ait sayılar bulunamamıştır.

Yıl	1968-69	1969-70	1970-71	1971-72	1972-73	1973-74	1974-75
Sayı	24	26	26	19	22	14	16

Yıl	1975-76	1976-77	1977-78
Sayı	17	16	19

Yukarıdaki tabloda ok görevli(part-time) üyeler kapsam dışında bırakılmıştır.Genellikle düşüş olan yıllarda ek görevli üye sayısı artmaktadır. Yani amaç, öğretin üyesi sayısındaki açığı kapamak oluyor.

Ek görevli üyeler katıldığında dağılım şöyle olmaktadır:

TABLO III:

Yıl	1961-62	1962-63	1963-64	1964-65	1965-66	1966-67	1967-68
Sayı	3	2	6	*	12	15	12

Yıl	1968-69	1969-70	1970-71	1971-72	1972-73	1973-74	1974-75
Sayı	26	26	27	22	25	15	16

Yıl	1975-76	1976-77	1977-78
Sayı	17	22	23

* Bu yıla ait sayılar bulunamamıştır.

Aşağıdaki tabloda ise yıllara, göre öğrenci/öğretim üyesi oranları verilmiştir.

TABLO IV:

Yıl	1961-62	1962-63	1963-64	1964-65	1965-66	1966-67	1967-68
Sayı	4,7	8	11,3	*	6,9	10,2	9,8

Yıl	1968-69	1969-70	1970-71	1971-72	1972-73	1973-74	1974-75
Sayı	6	7,2	8,5	11,3	10,9	17,1	16

Yıl	1975-76	1976-77
Sayı	*	16,4

Ek görevlileri de eklendiğinde öğrenci/öğretim üyesi oranları şöyle oluyor,

TABLO V:

Yıl	1961-62	1962-63	1963-64	1964-65	1965-66	1966-67	1967-68
Sayı	4,7	8	5,7	*	6,3	6,8	9,8

Yıl	1968-69	1969-70	1970-71	1971-72	1972-73	1973-74	1974-75
Sayı	5,5	7,2	8,1	9,8	9,6	15,9	15,9

Yıl	1975-76	1976-77
Sayı	*	14,0

*Bu yıllara ait sayılar bulunamamıştır.

Öğretim üyesi sayılarının yıllara, göre incelenmesiyle şu noktalar açıklık kazanmaktadır:

1. Öğretim üyesi kadrosundaki artışlar öğrenci sayıları ile koşut değildir.
2. Politik devrelerin etkisi açıktır. 1968-71 döneminde bölümde en fazla. öğretim üyesi bulunmuş ve öğrenci/öğretin üyesi oranı en düşük düzeyine inmiştir. Buna karşın 1975'ten bu yana bu oran en yüksek değerlere ulaşmıştır.
3. Akademik kademelere göre öğretim üyesi sayısıda 1968-71 döneminde bölümde en fazla elemana sahip olduğu dönemi göstermektedir.

Akademik kademelerdeki sayılardan şu izlenimleri edinmek mümkündür;
1. Eğitmen(instructor) sayısı her dönemde en fazla olan gruptur.
2. Asistan ve profesör sayıları ise yıldan yıla çok az değişiklik göstermektedir. Daha doğrusu profesörlük unvanına sahip kişiler kuruluş dönemlerinde gelen yabancılar olmuştur. Bunlar ayrıldığında bu kademeler doldurulamamıştır.

Görülüyor ki, uzun dönemde öğretim üyesi yetiştirme, kadroyu zenginleştirme gibi ilkeler uygulanmamış veya uygulanamamıştır. Yeni elemanların yokluğu yanı sıra, görevde olanların ilerleme kanalları da büyük ölçüde tıkanmış gözükmektedir. Ek görevli çalıştırma ilkesi ise tamamen sayısal olarak var olan açıkların kapanması amacıyla uygulanmaktadır. Oysa bu statüde çalışan kişiler programı zenginleştirme, uygulama ile ilişki kurma gibi amaçların aracı olmalıdır.

Öğretim üyesi kadrosunun öğrenci sayısı ile orantılı gelişememesi, öğretim üyelerinin ders ve öğrenci yükünü arttırmaktadır. Büyük çoğunluğu ders dışı akademik çalışmalarına, yeterli zaman ayıramayışlarının olumsuz etkilerini belirtmiştir. [49] Kısıtlı sayıda elemanın olması, ayrıca kişilerin ilgi alanları dışında dersleri de yüklenmek zorunluluğunu getirmektedir. Yada hiçbir zaman.ilgili oldukları konulardır ders verme olanağını bulamamaktadırlar. Kanımızca bu durum eğitimin niteliksel gelişmesini oldukça engelleyen bir durumdur. Gerek öğrenci gerekse Öğretim üyesi bu durumdan zararlı çıkmaktadır.

Diğer bir olumsuz yönde herhangi bir nedenle, ki yakın geçmişte somut bir deneyim yaşadık, bölümden ayrılan bir öğretim üyesinin yerini var olan kadroyla, düşük standartla

[49] Yapılan ankete %44 katılım olmuştur. Bunların değerlendirmesine göre, % 72 ders yüklerinin ağırlığından şikayet etmiştir. $50 si ise ihtisas konuları dışında dersler vermek zorunda olduklarını belirtmişlerdir. Yönetim görevleri olanlar dışındakiler ortalama 18.5 saat ders. dışı, 22.2 saat derse vakit ayırmaktalar.

da. olsa doldurma. olanağı olmuyor. Açık kalan ders ya kapatılıyor yada ilgi alanı olmasa bile diğer bir öğretim üyesi yüklenmek zorunda kalıyor.

Bu konular daha. ilerideki bölümlerde tekrar ele alınacaktır.

Bölüm ders programlarının gelişmesi

Türkiye 'de kent ve bölge planlamanın özel bir meslek dalı olarak var olmasının gereği ilk defa 1951 yılında yine yabancı uzmanlarca (Skidmore Owings and Merrill Conpany, I.C.A) hazırlanan bir raporda belirtiliyor. 1960'lara kadar benzer görüşler değişik yerlerde vurgulanıyor. Ancak hiçbirinde gerek duyulan, plancıların ne tür elemanlar olması konusunda görüş geliştirilmemiştir. 1958 yılında İskan ve Şehircilik Haftasında şu deniliyordu: "Şehirleşmemizi, planlama ihtisası görmemiş mimar ve mühendislere teslim etmekle yaptığınız hatalar meydandadır. Yeteri kadar kaliteli Şehir ve Bölge plancısı yetiştirmedikçe şehirlerimizde, nizam, işlerlik, rahatlık, iktisadilik ve güzellik bakımından tekamül değil gerileme beklememiz icap edecektir."[50]

Bu dönemlerde plancıların niteliklerine ilişkin yapılmış çalışmalarda "yüksek kaliteli, geniş bilgiye vakıf" gibi soyut kavramlar kullanılmıştır. Plancı elinde sihirli bir değnek olan "Misyoner" olarak görülmüştür. İmar Bakanlığınca hazırlanan rapor o dönemin en somut çalışmasıydı. Planlama öğreniminde gerekli görülen konular ihtisas sahaları olarak şöyle sıralanmıştır:[51]

Arazi Kullanımı
Demografi
Mekansal Organizasyon Teorileri

Hukuksal İdari Konular

Zonlama
Parselasyon
Mülkiyet

Bunlara ek olarak konut, ulaştırma ve kamu hizmetleri gereksinim duyulan konular olarak belirtilmiştir.

Bu raporda plancılar, adı geçen konularda bilgi ve beceri kazanmış teknisyenler olarak görülmektedirler. Yöneticilik, karar verici olma görevleri kapsam dışında tutulmuştur. Plancıların çalışma koşulları, ücretleri dikkate almaksızın insan üstü bir çabayla işlerine sarılmaları gereği üzerinde özellikle durulmuştur.
Kısacası bölümün kuruluş çalışmalarında elemanların ne tür bilgi ve beceri kazanmaları gerektiği konuları üzerinde pek durulmamıştır. Bunun önemli bir nedeni olarak plancıların sistem içindeki yerleri ve işlevlerinin açıklığa kavuşmamış olmasını ileri sürebiliriz.

Bölüm kurulduğundan bu güne değin bu soruların yanıtlarını bulma çabaları içindedir. Ders programları değişikliklerini bu arayışın yansıması olarak görmek olasıdır.

---

[50] "Şehir ve Bölge Plancıları ve Yetiştirilmesi", Planlama ve İmar Umum Müdürlüğü Bölge Planlama Dairesi Neşriyat: 1/3,1959, Ankara
[51] A.g.e.

a. 1970'e kadar olan dönem

Bölümün kuruluşundan 1970-71 ders yılına kadar olan sürede uygulanan eğitim programlarında temel vurgu planlamanın mekansal yönleri üzerinde olmuştur. Her sınıfta. 18 kredilik stüdyo çalışmaları eğitimin odağını oluşturacak şekilde değerlendirilerek daha çok harita/plan hazırlamaya yönelik beceri ve teknikler aktarmaya özen gösterilmiştir. Bu arada "kent", "kent planlamasına giriş", "kent tarihi", "konutlandırma" gibi bölüm içinden verilen derslerde daha çok mekansal konulara ağırlık verildiği görülmüştür. Bu dönemde planlamanın mekansal boyutlarının ön plana geçmesinin nedenlerini öğretim üyelerinin hemen hepsinin mimar kökenli olmalarında aramak gerekir. Öğretim üyelerinin niteliklerindeki koşutluğun sonucu olarak bölüm içinden verilen dersler ve stüdyo çalışmaları arasında, dar çerçeveli de olsa, bir devamlılık ve tutarlılık sağlandığı doğrudur. Ancak bu durumun aynı anda sosyoloji, ekonomi, matematik, istatistik, politika gibi bölüm dışından alınan derslerle, bölümün planlama yaklaşımı, arasında bir kopukluk oluşturduğunu da unutmamak gerekir. Bu kopukluk doğal olarak planlamanın politik, sosyal ve ekonomik boyutlarının vurgulandığı bir eğitim programı arayışını başlatmıştır. 1970-71 ders yılında gerçekleştirilen değişikliklere ortam hazırlamıştır.

b.1970-77 dönemi

1970-71 ders yılında bölüm ders programında bilinçli bir değişiklik yapılmıştır. İşlenen konular, verilen dersler katalog ve kayıtlarda geçmiş dönemlere göre çok az ayrılıklar göstermektedir. Ancak 1970-71 döneminde derslerin ağırlıkları (kredileri) ve dört yıllık program içindeki dağılımları değişik bir yaklaşımın benimsendiğini, değişik bir planlama anlayışının yerleştirilmek istendiğini göstermektedir.

1970-71 döneminde başlatılan değişikliklerin en göze çarpan özelliği, programın mimarlık etkisinden, 'urban design' dalından uzaklaşmasıdır Stüdyo çalışmalarının göreli ağırlığı azalmış ve özellikle ilk iki sınıfta sosyoloji, ekonomi gibi sosyal bilin dalları ve matematik önem kazanmıştır. Örneğin, stüdyoların kredileri 13 krediden, ilk iki sınıfta 9'a ve son iki sınıfta ise 12'ye inmiştir. Buna karşın matematik dersleri sayısı artmış ve kredisi 10'dan 18'e çıkmıştır.

Görülen odur ki, ağırlık sosyal ve ekonomik boyutlara verilmiş ve mekan bağımlı bir değişken olarak ikincil olmuştur. O dönemde toplumsal değişme ve çalkantılar tüm öğrenim kurumlarını az veya çok etkilemiş tir. Toplunda oluşan bu gelişmeleri izlemek ve anlamak gereksinimi, bölüm programını fiziksel tasarımdan, toplumsal yapıyı ve işleyişi açıklayan bilim dallarına doğru çekmiştir. Diğer yandan batı dünyasında oldukça ilgi toplayan matematiksel modeller ve neoklasik yaklaşımlar bu dönemde, programa yansımıştır.

Bu yapılan değişikliklerle genel bir plancı tipi yetiştirilme yoluna gidilmiştir. Birçok konuyla tanışıklığı olan, ihtisaslaşmamış fakat değişik konu ve durumlara rahatlıkla uyum sağlayacak elemanlar yetiştirme amaçlanmıştır.

Bu amaç -eğer doğru tanımladıysak- belli ölçüde gerçekleşmiştir. Bu dönemde bölümde öğrenci olan mezunlarımıza verilen bir anketin genel değerlendirmesine göre, "ODTÜ'de verilen şehir planlama eğitimi sorunlara sezgisel düzeyde genel bir bakış acısı kazandırmış, geliştirdiği dünya görüşü görev anlayışımızı ve çalışma biçiminizi belirlemede etkili olmuştur. Ancak özellikle, mesleğimizi ilgilendiren ayrıntılara inememek, mekan boyutunu yeteri kadar konuyla bütünleştirememek, meslekle ilgili teknikleri kullanamamak temel

sorunlarımızdır [52]

Genel(comprehensive) planlama yaklaşımı içinde uygulama yapılan bu dönemde ihtisaslaşmanın önemsenmemesi, özel tekniklerin uygulanan örnekleriyle birlikte öğretilmemesi başlıca eleştirilen noktalar olmaktadır. Bu dönemde yetişen elemanlarda araştırma becerileri geliştirilmeye çalışılmıştır Ancak tasarım ve politika saptama evreleriyle bütünleştirilmeyen bu çalışmalar bir süre sonra eleştirilere hedef olmuştur.

Zamanla, özellikle son üç yıl içinde yine mekan boyutu ağırlık kazanmaya başlamıştır. Stüdyoların ağırlıkları tekrar artırılmış, teorik çalışmaların önemi giderek azalmıştır. Bu dönemde de piyasa ihtiyacına uygun olma isteği imar planı yaklaşımını güncelleştirmiştir.

Görülmektedir ki, bölüm hala. bir arayış içinde, sınama, yanılma yöntemiyle davranmaktadır.Zaman zaman tekil yada grup halinde program düzenleme çalışmaları yapılmıştır.[53] Fakat bunlar uygulamaya konulamamıştır. Ders programlarında parçacı bir şekilde bazı zorunluluklar sonucu değişiklikler yapılmıştır.

1976-1977 Dönemi Bölüm Üyelerinin Değerlendirmeleri

1976-77 ders yılında uygulanan, öğrenci anketleri sonuçları

1975-77 ikinci döneminde yüksek lisans öğrencilerini de kapsayan bir anket çalışması yapılmıştır. Bu anketin amacı, öğrencilerin yürürlükte olan ders programı ve uygulanışına ilişkin görüşlerini derlemekti. Ancak bu anketlere katılım umulanın altında olmuştur. Bu nedenle elde edilen değerlendirmelerin tüm öğrenci kitlesinin görüşlerini yansıttığını ileri sürmüyoruz. Fakat belli eğilimleri yansıttığına inandığımız bulguları sunmayı faydalı görüyoruz.

Anketleri yanıtlama oranları sınıflara göre şöyledir:

TABLO VI:

1. Sınıf: %27.4
2. Sınıf: %52.9
3. Sınıf: %62.9
4. Sınıf: %26.1
Lisans üstü: %8.3
Toplam: %35.9

*Lisans üstü öğrencilerden yalnızca üç yanıt gelmiştir. Çok az olduğundan bu grup değerlendirmelere katılmamış, 91 anket çalışmaya temel alınmıştır.

Öğrencilerin geldikleri sosyal .çevrelere ilişkin bazı göstergeler; Büyük kent liselerinden mezun öğrenciler çoğunluktadır. İllere göre öğrenci oranları şöyledir:

TABLO VII:

---

[52] Melih Ersoy, "Şehir Planlama Eğitimiyle İlgili Görüşler Anketi Sonuçları", Ağustos 1976, ODTÜ, s.13

[53] Bu tür çalışmalar içinde Mayıs 1976 tarihinde hazırlanan bir komisyon raporu oldukça kapsamlı ve ayrıntılı bir çalışmadır. Bu çalışmayı gerçekleştiren komisyon üyeleri: Balamir, Evyapan, Derya, Şenyapılı, Taraklı ve Ersoy'dur.

	1.Sınıf	2."Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Toplam
Ankara	% 65	%64	% 59	% 75	% 65
İstanbul	% 5	%8	% 14	% 17	% 10
İzmir	—	—	% 9	—	% 2
Eskişehir	%10	%6	% 4	—	% 6
Bursa	—	%3	—	. —	% 1
Adana	—	—	—	% 8	% 1
Yurt Dışı	% 5	% 3	—	—	% 2
Diğer	% 15	% 16	% 14	—	% 13

Üniversite öncesinde İngilizce öğrenmiş olanların oranı 1. sınıfta % 20, 2. sınıfta % 25, 3. sınıfta % 50, 4. sınıfta % 50'dir. Toplam yanıt verenler için ise % 32'dir.

Ailenin yıllık gelirine göre sınıflarda ki oranlar:

TABLO VIII:

	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	Toplam
..- 50000	25%	3%	0%	11%	8%
50001-100000	31%	58%	35%	78%	49%
100001-150000	38%	27%	53%	0%	32%
150001-....	6%	12%	12%	11%	11%

Baba Mesleğine göre sınıflardaki dağılım oranları:

TABLO IX:

	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	Toplam
Memur	%65	%70	%32	%64	%58
Serbest Çalışan Yüksek Öğrenimliler	%15	%24	%50	%27	%29
Serbest İş Sahibi	%20	%6	%18	%9	%13

Anne mesleğine göre sınıflardaki dağılım:

	1 Sınıf	2 Sınıf	3 Sınıf	4 Sınıf	Toplam
Ev kadını	% 90	% 90	% 90	% 67	% 86
Memur	% 5	% 6	% 10	% 25	% 10
Profesyonel	% 5	—	—	% 8	% 3
Serbest iş sahibi		% 4		—	% 1

Bu tablolarda açık olan; öğrencilerin büyük çoğunluğu:. kentlerden, orta sosyal gruplardan geldikleridir.

Öğrencilerin, yüksek öğrenim seçimlerinde ŞBPB'nin varlığını nasıl duydunuz sorusuna verdikleri yanıtların oranları ise şöyledir:

TABLO X:

	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	Toplam
Üniversite Broşüründen	%60	%51	%73	%55	%59
Tanıdık İlişkileriyle	%40	%46	%27	%36	%39
Bölümün Kamuya Dönük Etkinlikleriyle		%3		%9	%2

Büyük çoğunluk üniversite broşüründen bilgi edinmiştir. Bu durum bir bakma bölümün konuya dönük etkinliklerinde zayıf kaldığını gösteriyor diye yorumlanabilir.

Büyük çoğunluğun üniversite broşüründen seçme yapıp gelmelerine karşın, meslek olarak kent planlamasını sevdiklerini belirtmişlerdir. ŞBPB'ye niçin girdiniz sorusuna verilen yanıtlar şöyledir:

TABLO XI:

	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	Toplam
İş bulma kolaylığı parasal olanaklar	%5		%9	%9	%5
Sevdiğim bir meslek olduğu için	%50	54	%77	%64	%60
Başka bir yere giremediğim için	%45	%46	%14	%27	%35

Kent planlamasına alternatif olarak belirtilen meslek grupları öğrencilerin meslek seçimi eğilimlerine daha fazla açıklık getirmektedir.

TABLO XII:

	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4. Sınıf	Toplam
Mimarlık ve görsel sanatlar	%35	%23	%46	%40	%34
Sosyal bilimler	% 17	%27	%18	%40	%24
Mühendislik ve fen bilimleri	%24	% 30	%36	%10	%28
Tıp bilimleri	%24	%20	--	%10	%14

Mimarlık alanını alternatif olarak görenler büyük çoğunluktadır. Kanımızca üniversite broşüründen edinilen bilgi ve ülkemizdeki meslek ihtisaslaşması düzeyi sonucu, öğrencilerin çoğunluğu kent planlamasını mimarlığın bir türevi olarak algılayarak seçim yapmaktalar.

Üniversite sonrası meslekle ilgili planlar ise aşağıdaki tabloda verilmektedir:

TABLO XIII

	1. Sınıf	2.Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	Toplam
a	% 15	% 24	% 30	% 9	% 22
b	—	% 6	% 10	—	% 5
c	% 40	% 27	% 25	% 46	% 32
d	% 5	% 6	—	—	% 13

e	% 5	% 8	% 5	% 18	% 8
f	% 5	% 6	% 5	% 9	% 6
g	% 20	% 19	% 25	—	% 18
h	% 10	—	—	% 9	% 3
i	—	% 6	—	—	% 2
j	—	—	—	% 9	% 1

a: Yurt içinde öğrenime devam etmek
b: Yurt içinde akademisyen olmak
e: Planlama ile ilgili bir işte ücretli olarak çalışmak
d: İmar/mevzi plan müteahhitliği
e: Ticaret yapmak
f: Diğer işler
g; Yurt dışında, öğrenime devam etmek
h: Yurt dışında planlama işinde çalışmak
i: Yurt dışında herhangi bir işte çalışmak
j: Yurt dışında diğer uğraşılar

Öğrencilerin büyük çoğunluğu planlama ile ilgili kamu kuruluşlarında çalışmak eğilimindedirler. Özel büro açmak eğilimi yok denecek kadar azdır. Lisans sonrası öğrenime yurt içinde veya yurt dışında devam etme eğilimi ise oldukça kuvvetlidir. Şu iki belirgin eğilimin bir arada değerlendirilmesi değişik yorumlara açıktır. Mesleğin sağladığı parasal ve iş bulma olanaklarının çekici olmayışı. Özel kesimde iş bulma ve iş güvencesinin sorun olması sonucu kamu kuruluşlarında. yığılmayı doğurmaktadır. Lisans üstü derecelere sahip olmak bu durumu pek değiştirmediğine göre, öğrenime devam.etmek isteyen büyük bir kesim bu seçmeyi niye yapmaktalar? İyimser bir yaklaşımla verilen eğitimi benimsemeleri, beğenmeleri olabilir. Öte yandan verilen eğitimin kötü olması, daha üst kademelerde yapılacak çalışmalarla, bu eksikliği giderebilme beklentisi yada işsizlik, düşük gelir gibi sorunlardan bir kaçış yolu olarak değerlendirebiliriz.

Ne yazık ki kötümser yorumlanınız gerçeğe daha yakın olmaktadır.[54]

Program uygulamasına yönlendirici öğeler

Bir eğitim programı eleştirisinde veya önerisinde çizdiğiniz çerçevede temel öğeler, çalışma konuları ve bunların işleyiş biçimleri olmaktadır. Bu konuları irdelemek için iki soru sorulmuştur. Biri, program uygulamasında bilgi üretme, bilgi aktarma, problem tanım ve çözümlemesi üçlüsü içinde ağırlık ne olmalı sorusudur .Doğal olarak bir bütünün parçaları olan bu üçlüyü birbirinden soyutlamak niyetinde değiliz ancak ağırlık yönünü saptamak amacıyla bu tür bir değerlendirmeye girdik.

Genel bir sıralama da birincil seçim planlama problemleri tanım ve çözümleri yolundadır. Bunu sırasıyla bilgi üretme ve bilgi aktarma izlemektedir. İlk üç sınıf değerlendirmesi de buna uygundur. Yalnızca son sınıf öğrencileri araştırma ve bilgi üretmeyi en önemli olarak nitelemekteler. Bilgi aktarımı en sonda yer almakta ve hiçbir öğrenci bunu birinci sıraya koymamıştır. Sınıflar büyüdükçe bilgi aktarımına verilen önem azalmakta, buna karşın

[54] Mezunlarla yapılan ankette bu konuca belirtilen sorunların başında ücret düşüklüğü ve yetkilerin kısıtlı olması, kanımızca, planlama mesleğine özgü olmayıp, günümüzde üniversite mezunlarının büyük bir kısmının karşılaştıkları sorunlardır.

problem çözümü ağırlık kazanmaktadır.

Dördüncü sınıf öğrencilerinin yanıtları diğer konularda da ilk üç sınıftan ayrılıklar göstermektedir. Örneğin temel alınması gereken konularda ilk üç sınıf için, "güncel veya yaygın ve mekansal boyutu olan sosyal, ekonomik ve politik sorunların analiz ve tanımları" önemli olmaktadır. Buna karşın 4. sınıf, "planlama süreç, yöntem, teknik ve araçları" temel alarak göstermiştir.

Yanıtların bir genellemesini yaparsak, somut güncel sorunlarla ilgili politika saptama ve mekansal düzenlemeler yapılması ve eğitimin bu yönde şekillenmesi istenmektedir. [55]Verilen yanıtlarda plancıların etkinliğini sağlayacak bilgi ve beceri1erin kazandırılması gerektiği söylenmektedir.

Bölümün görevleri arasında bu istek başta gelmektedir. Tüm sınıfların değerlendirmesine göre bölümün yetiştirdiği elemanlar bugünkü uygulamayı zorlayan ve değişik seçenekler üretebilen plancılar olmaları gereklidir. Buna karşın hiçbir öğrenci piyasa talebine uygun olarak yetiştirilmek istenmiyor. Yani öğrenciler ülkedeki planlama çalışmalarına çatışma yaratarak katılma özlemindeler. Daha doğrusu, bölümü çalışmalarıyla, yetiştirdiği elemanlarıyla ülkedeki planlama. sürecinde etkin bir kurun olarak görmek isteğindeler. Özetlersek, bölümün görevleri bugünkü uygulamayı zorlayan ve aynı zamanda alternatifler üretebilen plancılar yetiştirmek, ülkedeki planlama çalışmalarına katılmak ve ürün vermek, ilgili konularda kamuoyu oluşturmak ve yönlendirmek olarak sıralanmaktadır. Bölümün ürün vererek planlama çalışmalarına katılmasıyla hem kurum olarak etkinlik kazanacak hem de bu tür ilişkiler eğitimi yukarıda açıklanan yönde daha olumlu bir yapıya kavuşturacaktır.

Bölümün değerlendirilmesi

Bölümün yapısını, program uygulamasını çeşitli yönlerden değerlendirmeleri sorulan öğrencilerin büyük çoğunluğu ne yazık ki olumlu çok az şey söylemişlerdir. Bu konudaki sorulardan birisi bölümün en önemli ve güncel sorununun saptanmasıydı.Tüm yanıtların %38'i bölümün belirgin bir eğitim politikasının olmamasını en önemli sorun olarak ileri sürmüşlerdir. Yani bölümün kurum olarak işlevi ve ne tip eleman yetiştirmek istendiği konuları belirgin değil. İkinci sırada eğitim programının içeriğinin doyurucu olmaması yer almaktadır. Yanıtların % 20'si bu yöndedir. Bu konuda eleştirilen nokta, verilen derslerin içeriklerinin tamamen dersi yöneten öğretim üyesinin ilgi alanına, niteliklerine bırakılması nedeniyle devamlılık sağlanamıyor ve .öğretim üyeleri arasında ilişkinin az olması nedeniyle dersler arasında kopukluklar ve tekrarlar fazla olmaktadır.

Yanıtların %14'ü de öğrenci/öğretim üyesi oranının çalışmaları engelleyecek kadar düşük olduğunu ve öğretim üyesi sayısının gerek öğrenci sayısıyla ve gerekse verilen ders sayısı ve konusuyla uyumlu olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Diğer belirtilen sorunlar sözünü ettiğimiz bu konuların değişik yorumlarıdır. Özetle öğretin üyelerinin sayısı ve ihtisas konularının yetersizliği ve çerçevesi çizilmiş bir bölüm politikasının olmaması başlıca sorunlar olarak ortaya, konulmuştur. Bu değerlendirme sınıflar arasında farklılık göstermemektedir.

Eğitim programı ve uygulamasını daha ayrıntılı bir şekilde değerlendirebilmek için çeşitli

[55] 1976 yılında yapılan mezunlar anketinde de bu doğrultuda istekler belirtilmiştir.Uygulamaya dönük, güncel sorunlara çözüm getirebilecek' bir eğitim verilmesi istenmektedir

konuların 10 üzerinden notlanmasını istedik. Sonuçları şöyle özetleyebiliriz:

TABLO XIV:

	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	Genel
İhtisaslaşma	5,2	5,1	2,9	2,1	4,2
Derslerin iç ilişkileri açısından dönem içi ve dönemler arası dağılımı	4,9	4,9	3,2	1,9	4,1
Derslerin içerikleri	4,9	5,3	4,7	3.0	4,7
Derslerin veriliş şekli	4,9	5,7	5,6	3,6	5,1
Staj uygulamasının öğrencinin gelişmesine	YAPILMADI			2.2	2.2
Kitap, makale, ders notu ve benzeri araçların niteliği	6,3	6,0	5,2	3,8	5,6
Miktarı	5,6	5,2	4,4	3,5	4,9
Erişebilirliği	6,2	4,8	4,9	4,3	5,1
Stüdyoların genel bilgi ve beceri birikimine	5,6	6,0	5,1	3,2	5,3
Stüdyoların verilen derslerin sentez aracı olarak değerlendirilmesi	4,6	4,4	3,3	1,5	3,8

Yukarıdaki tabloda göze çarpan ilk özellik, öğrencideki büyük tatminsizliktir. Bu durun özellikle son sınıf öğrencilerinde daha da belirginleşmektedir.

Dört yıllık programın sonuna gelmiş olmaları nedeniyle bu grubun değerlendirmeleri üzerinde durmakta yarar var. Yukarıda sözünü ettiğimiz derslerdeki kopukluk ve genel bir çerçevenin yokluğundan kaynaklanan öğeler en düşük puanları almıştır. Stüdyoların sentez aracı olmamaları, derslerin birbirleriyle ilişkileri ve ihtisaslaşma konuları en çok şikayet edilen üç öğe olmaktadır. Buna ek olarak staj konusu vardır. Kavram olarak stajlar benimseniyorsa da bugünkü uygulamanın anlamsız olduğu belirtilmiştir.
Acaba tüm bu yakınmaların öğrencilerin başarı düzeyi ile ilgisi nedir? Başarı düzeyini burada dar anlamıyla, karne notlarıyla eş tutmaktayız. Üç sınıfta bulunan öğrencilerin şimdiye dek aldıkları dersleri ve notları inceleyerek aşağıdaki tablolar bulunmuştur.[56]

1. sınıf öğrencilerinin aldıkları dersler ve notlar açısından % oranları şöyledir;

TABLO XV:

Ders kodu	AA	BA	BB	CB	CC	DC	DD	FD	FF
CP	1,4	26	43,8	23,3	5,5				
ECON	9,6	9,6	15,1	9,6	26	9,6	2,7	16,4	1,4
MATH	14,9	17,6	20,2	18,9	12,2	9,4	2,7		4,1
SOC	18	25	34,7	11,1	5,6	2,8	1,4		1,4
ENG	8,5	9,9	15,5	14	15,5	7	14	2,8	12,7

3. sınıf

TABLO XVI:

Ders kodu	AA	BA	BB	CB	CC	DC	DD	FD	FF

[56] Kayıtların düzensiz olması nedeniyle 2.sınıfı bu değerlendirmeye katmadık

CP	20,5	30	19,4	13,2	10,6	2,8	2,6		0,9
ECON	5,3	12	25,4	17,3	28	9,4	1,3		1,3
MATH	16,7	12,5	15,3	15,3	26,3	8,3	5,6		
SOC	11,2	9,7	20,8	23,6	20,8	9,7	4,2		
ENG	13,4	9	20,9	14,9	7,4	14,9	13,4	1,4	4,7
STAT	28	25	8,8	7,4	8,8	8,8	4,4	4,4	4,4
CS			5,4	5,4	29,8	13,5	16,2	13,5	16,2
ARCH	5,6	11,1	27,7	38,9	11,1				5,6

4. sınıf

TABLO XVII:

Ders kodu	**AA**	**BA**	**BB**	**CB**	**CC**	**DC**	**DD**	**FD**	**FF**
CP	15,3	17,6	22	16	14	6,4	6,7	0,9	1,1
ECON	5,7	14,3	14,3	19	24,8	11,4	10,5		
MATH	8,8	2,9	14,7	17,5	29,5	14,7	11,8		
SOC	14	13,5	30,8	18,4	15,7	4,9	2,7		
ENG	4,4	14,5	20	22,2	10	14,5	12,2		2,2
STAT	15	9,2	12,6	12,6	13,8	16,1	9,2		11,5
CS	11,8	15,7	7,8	7,8	27,5	9,8	9,8		9,8
ARCH	6,4	20	40,5	12,8	11,7	1,2	2,1		5,3
ADM			25	16,6	16,6	16,6	25		

Yukarıdaki tablolarda, dikkat çöken önemli nokta, CP kodlu derslerde başarı oranının bölün dışındakilere göre çok daha yüksek olmasıdır. Bu farklılık küçük sınıflarda daha da artmaktadır. [57] Bölün derslerinde BB ve üstü kademelerde büyük bir yığılma gözlenirken; bölüm dışı derslerde bu başarı oranı görülmektedir. Yığılma CC civarında olmakta ve daha. alt kademelerdeki oranda yükselmektedir.

Bu durumu değişik şekillerde yorumlayabiliriz. Örneğin, bölümlerin kendi öğrencilerine karşı daha esnek ve tarafgir olmaları sonucu bu farklılık doğmuş olabilir. Yani benzer bilgi ve çalışma düzeyi bölüm içinde ve dışında farklı değerlendirilmiş olabilir. Veya öğrencilerin bölüm derslerine daha fazla önem vermesi, buna karşın dışarıdan alınan derslere daha az ilgi göstermesi söz konusu olabilir. Bu iki grup derslerin içerikleri, çalışma koşulları, bütünleşmeleri büyük olasılıkla öğrencinin seçimlerini, başarı düşeyini etkilemektedir. Kanımızca yukarıda sunulan tablolardaki değerler, bu konuda düşünmeniz gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca öğrencilerin tatminsizliğinin notlarla ilgili olmadığını da göstermektedir.

Öğrencilerin çoğunluğu, bölüm derslerinin birbirinin tekrarı veya birbirlerinden tümüyle kopuk olması konusunda eleştirilerini yoğunlaştırmaktadırlar. Çoğunun ezberlenip unutulan içeriklere sahip olduğu düşüncesi yaygındır. Bölümü dışı derslerde yine aynı yöntemle verilmekte olup, ek olarak, bölüm programıyla bütünleştirmede zorluk çekilmektedir.

Bu parçacı yaklaşım stüdyolarda da etkisini göstermektedir. Stüdyoların diğer derslerle ve

[57] Ancak 4. sınıftaki öğrencilerin büyük çoğunluğunun başarısız oldukları dersleri tekrarladıklarını göz önüne alırsak bu karşılaştırma çok anlamlı olmamaktadır

kendi içlerindeki kopukluğu bir iki kişi dışında tüm öğrenciler tarafından belirtilen noktalardır. Her yıl gelişigüzel saptanan konuların, yöntemlerin birbirleriyle ilişkisiz olması; daha çok veri toplamak ve analitik çalışmalar yapılması buna karşın tasarımı, problem çözümü etaplarının işlenmemesi, işlense bile. göstermelik olması stüdyo çalışmalarının verimini düşürmektedir. Bunun dışında stüdyolara ilişkin sorunların başında öğretim üyesi ve öğrenci sayıları arasındaki dengesizlik, gerekli olan bire bir ilişkileri ortadan kaldırmakta, öğretim üyeleri ve öğrenciler arasında çatışmalar doğurmaktadır.

Ders programına ilişkin öneriler

Öğrenci yanıtlarından elde ettiğiniz önerileri stüdyolar, diğer dersler ve bölünün genel işleyişi diye üç grupta toplamak olasıdır.

Dersler

a) Verilmekte olan derslerin hemen hemen hepsi konuları bakımından benimsenmemektedir. Ancak içeriklerinin yeniden düzenlenmesi gereği vurgulanmıştır. Dersler arasındaki tekrarlar kaldırılmalı, birbirleriyle bağlantıları kurulmalıdır. Değişik derslerde aynı konuları işlemenin amacı, geliştirmek ve /veya değişik bakış açıları getirmek olmalıdır.

b) Programda bulunması gereken dersler sosyal bilimler, teknik, ve özellikle planlama teorileri ve uygulamaları diye üç grupta toplanmaktadır. Halen bölüm dışından alınmakta olan ekonomi, sosyoloji, istatistik gibi dersler planlama eğitimine uygun bir şekilde düzenlenmeli ve mümkünse bölüm dersi olarak verilmelidirler.

c) Bu derslerin içereceği konuların, ders programı bütünlüğünü sağlayacak bir katılıkta, ve .aynı zamanda Öğretim üyesi ve öğrencilere serbestlik verecek ölçüde esnek olarak saptanmalıdır. Böylece belirli yönlerde gelişme, yenilenme olanakları sağlanmış olacaktır,

d) Derslerin uygulamaları salt tek yönlü bilgi aktarını şeklinde olmamalıdır. Öğrenci neyi, niçin öğrendiğini bilmelidir.

e) Zorunlu derslerin yanı sıra daha fazla sayıda, daha çeşitli seçmeli dersler verilmelidir. İhtisaslaşma veya. daha genel bir söyleyişle, belli konularda daha geniş bilgilenmek isteği vardır. Öğrencilerden gerekli gördükleri 5 dalı sıralamaları istenmiştir. Buna göre, ortak değerlendirmede Türkiye koşullarında ihtisaslaşmayı gerektiren beş konu sırasıyla şunlardır.

Konut, barınma.
Sanayi planlaması
İmar planlaması
Kent ekonomisi
Kent planlama kuramları

Sınıflara göre bu değerlendirme şöyledir: Türkiye koşullarında ihtisas gerektiren beş dal önem sırasıyla;

1. Sınıf : (d) Kamu hizmetleri planlanası
(c) Urban design, imar planı
(a) Kent planlama kuramı

(i) Altyapı planlaması
(e) Konut planlanası

2. Sınıf : (e) Konut planlanası
(f) Sanayi planlaması
(c) İmar plancılığı
(g) Ulaşım planlaması
(a) Kent planlama kuramı

3. Sınıf : (f) Sanayi planlaması
(e) Konut planlaması
(k) Kent ekonomisi
(g) Ulaşım planlaması
(l) Metropolitan planlama

4. Sınıf : (a) Kent planlama kuramı
(k) Kent ekonomisi
(h) Ekoloji, çevre planlaması
(b) Kent yönetimi ve hukuku
(e) Konut planlanası

Stüdyolar

a) Stüdyo çalışmaları dört yıllık program göz önüne alınarak düzenlenmelidir. Yıldan yıla ölçek, yöntem ve konular bakımından birbirlerini tamamlar biçimde düzenlenmelidir. Bilgi ve beceri düzeyi yıldan yıla artmalıdır, zenginleşmelidir.
b) Diğer derslerde edinilen bilgilerin uygulandığı, bütünleştirildiği bir çalışma alanı olmalıdır. Bu. nedenle stüdyolardaki çalışma programları verilen diğer dersler göz önüne alınarak düzenlenmelidir. Bu iki grup arasında karşılıklı bir ilişki gözetilmelidir.

c) Stüdyo çalışmalarının, yukarıda sözü edilen yatay ve düşey ilişkileri nedeniyle az sayıda öğrenci dört yıllık öneriler vermiştir. Bu yanıtların ortak noktaları şunlardır: Öğrenim süresi iki yıllık iki devreye ayrılmaktadır. Birinci dönemde stüdyolardan beklenen, temel kavramların, çizim tekniklerinin öğretilmesi; görsel ve el becerilerinin geliştirilmesi, veri toplama,, analiz sentez işlemlerinin öğretilmesidir. Bunun için "basic design", "lecturing" veya ikisinin çeşitli karışımları öneriler arasındadır. Öğrenimin ikinci devresinde fiziki planlama eyleminin bütününü büyük ölçekli kentlerde yürütmek.bu evrede diğer derslerde edinilen bilgi ve becerilerini uygulamakta öğrenci serbestlik istemektedir. Öğretim üyesinden beklenen büyük ölçüde yönlendirmedir.

Bölümde genel işleyiş

a) Yukarıda sözü edilenleri gerçekleştirmek için Öğretin üyesi sayısının çoğaltılması gereklidir. Fakat önemli plan salt sayı değildir. Programın öngördüğü alanlarda yetişmiş kişilerin bölüme katılmaları gereklidir. Yani önce program ve konular düzenlenmeli, sonra eleman alınmalı veya yetiştirilmelidir. Özellikle ek görevli elemanlarla bu açığı kapama yoluna gidilmemeli. Gerektiğinde bölüm dışından kişiler konuşmacı olarak çağrılmalıdırlar.

b) Programın bütünlüğünü ve sürekliliğini sağlamak için öğretim üyesi kadrosunun kendi içindeki ve öğrencilerle olan ilişkilerin düzeltilmesi gereklidir. Kişisel sürtüşmelerin bölümdeki eğitimi etkilememesine çalışılmalıdır. İki grup arasındaki güvensizlik sorun

olmaktadır. Birçok öğrencinin görüşüne göre, öğretim üyeleri gizli hesapları bırakmalı, açık olmalı; buna karşılık öğrenciler de daha hoşgörülü ve ilgili olmalılar.

c) Bölüm dışarıda yapılan çalışmalara katılmalıdır. Öğrenciler, bu tür çalışmalarda veya öğretim üyelerinin özel çalışmalarında, katkıları belirtilerek ve ücret karşılığı çalıştırılmalıdır. Böylece bölümün dışarıyla ilişkileri gelişmiş olacak, öğrencilerin deneyimi artmış olacaktır.

d) Öğrenci çalışmalarının yayınlanmasına çalışılmalı, veya arşivlenerek kullanıma açılmalıdır.
e) Bölüm üyeleri yaptıkları çalışmaları, deneyimlerini diğerlerine aktarmalılar. Böylece akademik ortamın geliştirilmesi sağlanmalıdır.

f) Bölüm diğer öğrenim kurumları, kamu kuruluşları ile ilişkilerini. pekiştirmeli, ortak etkinlikler sağlamalıdır.

g) Bölümdeki teknik işlemler -fotokopi, ozalit, fotoğraf, v.b- kolaylaştırılmalı, ucuzlatılmalı, görsel araçlar daha fazla kullanılmalıdır.

Öğretim Üyelerinin Görüşleri

Öğretim üyelerine verilen anketleri yalnızca 8 kişi yanıtlamış, bir kişi de soruların bu tür bir çalışmayla ilişkisiz olduğu gerekçesiyle soru kağıdını boş olarak geri vermiştir.[58] Anket, öğretim üyelerinin öğrenimleri, akademik çalışmaları ve bolümle ilgili çeşitli soruları kapsamaktadır.

Birinci kısımdaki sorular; öğretim üyelerinin öğrenimleri, akademik çalışmaları, yayınları, v.b kapsamakta, bö1üm üyelerini tanıtmak amacını gütmekteydi. İletişimin oldukça zayıf olduğu bölümde bu tür bir çalışmaya gereksinim duyulmaktadır. Ancak 8 kişiden elde edilen bu tür bilgilerin derlenmesi bölümün bütünü için oldukça eksik bir görünüm vereceğinden bu kısım. çalışmamıza almamayı yeğledik. Bölüm işleyişi ve programla ilgili görüşlerini aktarmakla yetineceğiz.

"Bölümün akademik düzeyi , ülkenin ve bölün üyelerinin(öğrenci ve öğretim üyeleri) gereksinimlerini karşılıyor mu? Karşılamıyorsa nedenlerini belirtiniz" sorusu olumsuz yanıtlanmıştır.

Eğitim program ülke koşullarına uygun değildir. Somut sorunlardan kaynaklanan, uygulamaya yönelik çalınmalar yapılmamaktadır. En önemli neden bölümün içine kapanmasıdır. Öğretim üyelerinin azlığı, her ders dışı çalışmaları, hem de öğrencilere yeterince zaman ayırmayı engellemektedir. Bu durum aynı zamanda öğretim üyelerinin gelişmesine de engel olmaktadır.

Fakat buna karşın, yeni eleman alınmamaktadır. Yeni kişilerin kadroya katılmasıyla, kişilerin yüklerinin azalacağı ve yeni, değişik görüşlerin bölüme katılmasıyla bir canlılık gelebileceği belirtilmiştir. Ek olarak bölüm program ve politikasının uzun süredir yenilenmemiş olması da bugün için bölümü iyice çevreden soyutlamıştır. Kendi içinde iletişimin az olduğu, çok, kapalı bir kurum haline gelmiştir. Bir öğretim üyesinin tanımladığı gibi hala yerleşmeye çalışan bir bölüm için açıklanan yönlerin önemi daha da artmaktadır.

[58] Bu Öğretim üyesine teşekkür ederiz. İstediğimiz bilgileri vermedi fakat bizi yanıtsız da bırakmadı

Yukarıda özetlediğimiz görüşlerden farklı olarak yalnızca bir öğretim üyesi programın var olan kadroya uydurulabileceğini söylemiştir.

Bölümde iletişimin zayıf olması tüm öğretim üyelerince belirtilmiştir. Değişik nedenler ileri sürülmüştür. Öğretim üyeleri arasındaki ilişkiler genellikle sağlıksız olarak nitelendirilmiştir. Kişisel sürtüşmeler, zayıf akademik ve entelektüel iletişim ve .hatta tecritler olarak özetlenen bu aksaklıkların nedenleri olarak şunlar gösterilmiştir; bölümün içine kapanmış olması, kişisel ve mesleki güvensizlik, kötü ve yan tutan yönetim.

Bölümde yönetimden kaynaklanan aksaklıklar konusunda yanıt verenlerden dört kişi önemli bir aksaklık olmadığı düşüncesindedir. Diğer görüşler ise bölüm yönetiminde aksaklıklar olduğu ve bunun programı etkilediği yolundadır. Yönetim üniversitenin yapısı gereği dış etkilere fazlasıyla açıktır. Diğer bir deyişle özerklik yoktur. Bu yüzden ilkelerde devamlılık olamamakta, belli gelenekler yerleşememektedir.

Birim olarak, bölüm, bölüm başkanı olan kişinin tutumuna bağlı olmaktadır. Sistemin işleyişi kişisel gayretlere bırakılmak yerine yetki ve sorumluluklar dağıtılmalı ve eğitim süreci demokratikleştirilmelidir.

Bölümde Öğretim üyesi-öğrenci ilişkileri, öğrenciler gibi öğretim üyelerini de rahatsız etmektedir.Burada da iletişim sorun olmaktadır. Nedenlerine inersek, değişik görüşler ileri sürülmektedir. Öğretin üyeleri öğrenciler kadar dinamik olamamakta, statüko kaygıları ağır basmaktadır. Öğretin üyeleri arasındaki sürtüşmeler öğrenciye yansıtılmakta ve çeşitli şekillerde kullanılmakta. Diğer bir deyişle öğrenciler bu çekişmelere alet edilmektedir. Bazı öğretim üyeleri öğrencide kendilerine karşı doğan tepkileri derslerin kalitesini düşürerek, yüksek not vererek gidermekte ve böylece öğrenciyi yatıştırmaktadır. Öğrencilerin yönetime katılmaması, öğrenci temsilcilerinin kitleyle bağlarının sağlıklı olmaması, temsilcilerin avukat gibi görülmeleri nedeniyle öğrenci kitlesiyle yönetim ve öğretim üyeleri arısında özlenen ilişkiler kurulamamaktadır.

Öğretim üyelerince öğrencide olumlu olarak nitelenen yönler, otoriteye gözü kapalı boyun eğmemeleri, yenilik aramaları ve kitle dayanışmasıdır. Buna karşılık sorun olan yönler ise akademik konulara karşı ilgisizliktir. Çok kısıtlı sayıda kaynağı kullanarak, kolay yollarla not alma isteği çalışmalar için engel olmakta ve yukarıda belirtilen ilişkiler içine girmelerini kolaylaştırmaktadır. Not kaygısı birçok öğrencinin davranışını etkilemektedir.

Yukarıda sıraladığımız eleştirilerin birçoğunda öğretim üyeleri ve öğrenciler aynı görüşleri paylaşmaktalar. Her iki grubunda ön yargılardan kurtulup, ortak ilkeler çerçevesinde düzenlemelere girişmesi ve uygulama için çaba harcamaları gereği büyük çoğunlukla belirtilmiştir. Programa ve bölüm içi işleyişe ilişkin öğretim üyeleri şu görüşleri ileri sürmüşlerdir:

Program içeriği gözden.geçirilmeli, saptanan stratejiye uygun şekilde uygulamaya dönük bir yapıya kavuşturulmalı.

İhtisaslaşmaya önem verilmeli. Teori, teknik ve uygulama düzeylerini yükseltmek için ilgili dalların sayısı maddi koşullar göz önüne alınarak saptanmalı.

Bu doğrultuda, yeni zorunlu ve/veya seçmeli dersler konulmalı. Belki hepsinden önemlisi, öğretim üye1eri kendilerini yeni1emeye, disipline etmeye çalışmalılar.bugünkünden çok daha fazla zamanlarını öğrencilere ve akademik çalışmalara ayırmalılar. Program

uygulamasında ve bölüm yönetiminde sürekliliği sağlayacak değişiklikler saptanmalı ve gerçekleştirilmelidir.

ŞBPB İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR:

ERSOY, M. “Şehir Planlama Eğitimiyle İlgili Görüşler Anketi Sonuçları”, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ankara, 1976. (teksir)

DERYA, E. “ODTÜ Şehircilik Bölümü ve Tasarım Eğitimi”, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ankara, 1975. (teksir)

OKYAY, T, “1976-77 Ders Yılı CP 401 Planlama Stüdyosu Çalışmasına Temel Olan Görüşler”, ODTÜ MF-ŞBPB, Ankara, 1977. (teksir)

ŞBPB, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Master Tezleri", Ankara, 1975-76.(teksir)

ŞBPB, ODTÜ MF-ŞBPB Master Tezleri 1975-76 Akademik Yıllı", Ankara, 1976.(teksir)

ŞBPB, Yüksek Lisans Programı Komisyonu, "Rapor" , Ankara, 1976. (teksir)

ŞBPB, Yüksek Lisans Tezleri Komisyonu, "Rapor", Ankara, 1975-76. (teksir).

ŞBPB, Eğitim Komisyonu, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölüm Politikası ve Eğitim Programı Taslağı", ODTÜ MF, Ankara, (teksir)

TMMOB, ŞPMMO, “Bülten No:5”, Ankara, 13/12/1977. (teksir)

TEKELİ, İ. “ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Eğitiminin Değerlendirilmesi Üstüne", Bülten ve Geliştirme Enstitüsü, c.l, n.l, Ekim 1971, ss. 9-22.

TURAK, E. “ODTÜ Mimari Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Kuruluşu-Gelişmesi-Eğitim Esasları, Müfredat-Tedrisat-Araştırma İşleri", Ankara, Aralık 1960.

EĞİTİM VE ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜNÜN EĞİTİM PROGRAMI HAKKINDA GÖRÜŞLER

MİMARLIK FAKÜLTESİ ÖĞRENCİ DERNEĞİ

ŞUBAT 1979
ODTÜ -ANKARA

EĞİTİM VE ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜNÜN EĞİTİM PROGRAMI HAKKINDA GÖRÜŞLER (1979)[59]

Eğitim

Eğitim toplumun gelişmesinin "belirli bir aşamasındaki ekonomik düzenin gerektirdiği düşünce.davranış, "bilgi ve becerilerin bireylere aktarılmasıdır. Tanımdan anlaşılacağı gibi eğitim kurumu hukuk, sanat, kültür, din vb. gibi bir üst yapı kurumu niteliğindedir. Toplumun üst yapı kurumları, toplumun sahip olduğu ekonomik yapının düşünsel ve sosyal ilişki düzeyinde de yetiştirilip pekiştirilmesi amacına yönelik olarak geliştirilirler.Toplumun üst yapısı alt yapısının gereksinmelerine göre, alt yapı tarafından belirlenir. Üretici güçlerin gelişmişlik düzeyi ile birlikte toplumsal üretimin gerçekleştiriliş biçimi insanlar arasında belirli ilişkilere yol açar.Üretim ilişkileri dediğimiz bu ilişkiler toplumdaki egemen düşünce yapısının temel belirleyicisidir.Yani ekonomik yapının ilişkileri üst yapının temelini oluşturur.Bu nedenle üretim biçimi ve onun içerdiği üst yapı kurumları da değişken sürece girer. Üretim biçimi de ,üst yapı kurumlarını kendi gereksinmelerine göre yaratır.

Üst yapı kurumlarının temel işlevi, toplum "üyelerinin belirli üretim ilişkilerinin oluşturduğu sosyal yapıya uyumlarını sağlamaktır. Bu maddi ilişkilerin belirlediği eğitim, hukuk, ahlak, düşünce sistemlerinin ve davranış biçimlerinin bireylere çeşitli yöntemlerle benimsetilmesi ile gerçekleştirilir. Böylece toplumdaki egemen üretim ilişkilerinin sarsıntısız yürümesi sağlanmış olur. Üst yapının bu özelliği,onun üstünde yükseldiği ekonomik yapıya hakim olan sınıfların hizmetinde olduğunun en belirgin anlatımıdır.

Eğitim kurumu üst yapı kurumları arasında alt yapı ile en sıkı bağlantısı olan ondan en dolaysız bir biçimde etkilenen ve dolayısı ile üretim biçiminin belirlediği ilişkilerin kurumsallaştırılabilmesine en fazla hizmet eden bir kurumdur. Bu nedenle değişik aşamalarda toplumdaki eğitim kurumları toplumların içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşulların özelliğini taşır.

Lenin eğitimin, her toplumun zorunlu yaşama ve gelişme koşullarından biri olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda eğitim, genel, ebedi ve zorunludur. Onun ebedi olması değiştirilemez olması demek değildir. Toplumsal bir olgu olarak eğitim, toplumsal gelişme yasalarına bağlıdır. Her toplumun düzeninde özgül nitelikler kazanır ve sınıflı toplumda söz konusu egemen sınıfın amaçlarına bağımlı olur. Böylece sınıfsal bir nitelik taşır. Eğitim özel bir belgi olarak ele alıp politikaya karşı çıkarılamaz. Uzlaşmaz sınıflara ayrılmış toplumlarda belli verilere dayalı yapısal unsurlar temeli üzerinde, bütün öğrencilere aynı şekilde hizmet edebilecek, kendi başına demokratik bir öğretim sistemi olamaz. Bir öğretim sisteminin değerlendirilmesi için belirleyici olan, tek tek biçim unsurları değil tersine,söz konusu öğretim sisteminin sınıf savaşımındaki işlevidir. Egemen sınıflar, her seferinde, politik ve ideolojik saflarını savunmak ve ekonomik çıkarlarını sürdürmek için halk eğitimine el koyarlar ve bunu bir silah olarak kullanırlar. Anamalcı toplumda, kentsoylu hiçbir zaman okulları insan kişiliğini eğitmek için kullanmamıştır. Kentsoylunun asıl amacı, okulları kullanarak kendi iradesini uygulayacak insanlar ve sermaye köleleri yetiştirmektir. Eğitim sorunlarını söz konusu toplum düzeninden ve bu düzendeki sınıf savaşımlarından ayrı olarak ele alma çabaları modern reformizm içinde bir özelliktir. Örneğin, öğrenci gençliğin açık ve doğrudan siyasal eğitimini, uzun süreden beri tekelci

[59] Şubat 1979'da Mimarlık Fakültesi Öğrenci Derneği tarafından hazırlanan görüşler

sermayenin devlet anlayışına göre şekillendirmiş ülkeler, toplumcu ülkelerdeki eğitimin ideolojiden uzaklaştırılmasını istemektedirler.

Eğitimi her türlü toplumsal hayatın sorunlu bir aşaması ve sınıfsal bir olgu olarak, kendi diyalektiği içinde ele almak gereklidir. Lenin,diyalektiği, "gerçeğe her yaklaşmanın çok sayıda nüansa sahip, canlı, çok yönlü bir (bu yönlerin sayısı sonsuz bir şekilde artmaktadır) bilgisi"[60] olarak tanımlamıştır. Maddeci diyalektikte, her türlü bilimsel çalışmanın vazgeçilmez aracıdır.

Diyalektiğin özü, içeriği ve doğru kullanılması önemlidir. Her bilimsel yaklaşımın nesnel çok yönlü ilişkilerin bütünlüğü ve ayrılmaz bağlılığı içinde konusunu ele alması gereklidir. Diyalektik, bir konuyu karşılıklı ilişkilerin somut gelişmeleri içinde ve bütün yönleriyle ele almayı gerektirir. Şu yada bu parçanın veya parçacığın koparılıp ayrılması olanaksızdır. Bu, eğitim bilimi içinde temel bir metodolojik yöntemdir. Bu yöntem insanı, tek bir bütün olan eğitim ve öğretim sürecinin şu yada bu yönüne,bütünü gözden kaçıracak bir şekilde yaklaşmaktan korur. Doğal olarak, her bilimsel araştırmada belli bir sınırlama ve kısıtlama vardır. Bu yüzden olgunun bütün yönlerinin ele alınması hiç bir zaman tam olarak yerine getirilemez, ancak, böyle bir yaklaşım bizi, yanılma ve edilgenlikten koruyacaktır. Seçmecilik ve örneklemede, olgunun tüm yönleri ile ele alınmasının yerine geçemez. Eğitim bilimsel işlevin deneysel olarak ele alınmasının bilimsel sonuçlar elde etmek için yeterli güvence olduğunu ileri sürmek bilgi teorisini kabalaştırmak demektir. Bilimsel sonuçlar elde etmek için üç ayrı koşul gereklidir.

Birinci olarak, bir nesnenin ilişkileri ve çeşitli yönleri, evrensel olarak, ancak "bu nesnenin(ya da olgunun) gelişmesi, kendi öz hareketi, kendi öz hayatı" [61] araştırılırsa kavranabilir. Her olguyu, durağan bir şey olarak değil de tersine, devinimi ve değişimi içinde, oluşma ve yok olma süreci içerisinde ele almak, maddeci diyalektiğin önkoşullarındandır.

İkinci olarak, bir nesnenin bütün yanları, ilişkileri ve bağlantıları, ancak bu nesnenin ilgi alanlarına girdiği bütün bilimler, sıkı bir şekilde birlikte çalışırlarsa tam olarak kavranabilir.

Üçüncü olarak, her bilimsel araştırma, “özel”in ve “genel”in diyalektik birliğini ortaya koymak zorundadır.

Lenin 'in şu tespiti eğitim bilimi içinde geçerlidir.

"Birey geneldir...Birey, ancak genele götüren ilişki içinde varolur. Genel, ancak bireyde, birey aracılığı ile vardır."[62]

Eğitim bilimi açısından bundan iki sonuç çıkar.

"Birincisi, teorik düşüncenin ve ilkelerin pratikten kopuk, tecrit edilmiş bir şekilde getirilmesi ve gerçeğe yabancı bir şekilde soyut şemalar çizilmesi eğilimlerinden sakınılmalıdır.

---

[60] V.I.Lenin,Diyalektik Sorunu üzerine,1E,Cilt 3&, s.343.Türkçesi için baksFelsefe defterleri,Sosyal yayınlar»İstanbul 1976.

[61] V.I.Lenin,Hegel'in "Mantık Bilimi" üzerine,LE,Cilt 38,s.213. felsefe defterleri,Sosyal Yayınlar,İstanbul 1976.

[62] V.I.Lenin,Diyalektik Sorunu Üzerine,age.s.340

İkincisi, bireyi, onu genele götüren ilişki içine yerleştirmek gerekmektedir. Bu anlamda, her ampirik ve tarihsel araştırma, daha başından teorik bir genelleştirme olmak zorundadır."[63]

Lenin, eğitim kurumlarına özgü çelişkileri şöyle belirlemiştir.

"Çalışmanın temel yöntemi olan ikna ve eğitim ile, zor kullanma önlemlerine başvurma arasındaki çelişki; Emekçi kitlelerin çıkarlarını koruma ile, devlet gücünün uygulayıcısı ve tüm ekonominin kurucusu olarak taşınan sorumluluk arasındaki çelişki; Kitlelerin düzeyine uyma ile, bu düzeyi sürekli yükseltme zorunluluğu arasındaki çelişki."[64]

Bilgi, düşüncenin nesneye sürekli ve sonsuz olarak yakınlaşması, yeni unsurların, ilişkilerin vb. katılmasının sonsuz bir sürecidir.

"İnsan bilgisi düz bir doğru değildir, (yada böyle bir doğru çizmez) tersine, bir dizi daireye, bir helezona, sonsuz bir şekilde yaklaşan bir eğridir. Bu eğrinin her parçası, özerk, bütün ve düz bir doğruya dönüştürülebilir,(tek yanlı olarak dönüştürülebilir); bu ise, (eğer ağaçlardan ormanı görmek mümkün olmazsa) bataklığa, papazlığa götürür."[65]

Marks'ın Feuerbach üzerine III. tezinde şöyle denilmektedir.

"İnsanlar, mevcut koşulların ve yürürlükteki sistemin etkisi altında yetişirler. Bu bakımdan, farklı görüşlere sahip insanların değişik koşullarda ve değişik bir eğitimden geçerek yetiştiklerini iddia eden maddeci öğreti, koşulları değiştirenlerin aslında yine insanlar olduğunu ve eğitimcinin kendisinin de eğitimciye muhtaç bulunduğunu unutuyor. Bunun içindir ki kaçınılmaz olarak toplumun, biri toplumun üzerinde diğeri de onun altında bulunmak üzere iki bölüme ayırmaya yöneliyor.

Koşullardaki değişimin ve insan faaliyetlerinin birbirine intibakı, ancak devrimci eylem olarak akla uygun bir şekilde ele alınabilir ve anlaşılabilir."[66]

Lenin, eski kentsoylu toplumun en belirgin niteliğini oluşturan kuram ve kılgı arasındaki uçurumu eleştiriyor. Eğitimi lafazanlıkla karıştıran, yada eğitimcinin faaliyetini uyarmak, danışmak, konuşmak, çağrıda bulunmak ve emretmek düşeyine indirgeyen bir eğitimin anlamsızlığıma değiniyordu.

Kişiliğin gelişmesi, görüş ve bilgilerin sistemli bir şekilde aktarılmasını, çeşitli sistematik öğrenme biçimlerinin kullanılmasını ve söyle aracılığıyla bilgi aktarımını kesinlikle gereksiz kılmaz.

İnsanın dış dünyaya, çevresine bu şekilde bir etkide bulunması, onun nesnel bir dünya görüşüne sahip olmasını şart koşar, nesnel olarak, kendi bilincinden ve iradesinden bağımsız bir şekilde var olan olguları, bağlantıları ve kuralları bilip göz önüne almasını gerektirir. İnsan ancak böylece, kendi eylemine gerçekçi amaçlar koyabilir; işlevi ancak böylece amacına erişebilir, ancak böylece özgür davranabilir.

---

[63] V.I.Lenin,Eğitim Politikası Ve Pedagoji Üzerine,Konuk Yayınları İstanbul,Ocak 1977. Çev.Zülfü Dicleli.
[64] V.I.Lenin,Kegel' in"Mantık Bilimi "Üzerine ,age. s .214-.
[65] V,I.Lenin,Diyalektik Sorunu Üzerine ,age.s. 344
[66] K.Karks,F.Engels , "felsefe incelemeleri" ,Peuerbach Üzerine- Tezler, Sol Yayınları,ânkara 1976

Bilgi (kavrama) gerçekten varolanı, öznel anlamda bir sanı olarak değil, bağımsız varolan gerçek olarak karşısında bulur. Kendisini bilgiden ayırdığında, dış gerçeği gerçekten varolan olarak kavramadığında insanın usu ve eylemi, dolaysız bu amaca ulaşmasında engel olur. Gerekli olan bilgi ve eylemin birleştirilmesidir.

İnsan, bilgiyi ve nesnel gerçeği durup seyrederek kazanmaz; tersine, bunu etken bir hesaplaşma ile -elde eder. Marksçılığın klasikleri, her zaman kılgının, bilginin kaynağı ve sınama taşı olduğunu belirlemiş. İnsanlık için, insan yarattığı için, bilgi edinme süreci ile dış dünyayı değiştirme işlevi üst üste çakışır.

Bilinç ve kılgı hiçbir zaman yalnızca bireysel deneyin üzerinde yükselemez, içeriği amaçları ve biçimleri, daha çok toplum aracılığıyla belirlenir. Nesnel gerçeğin doğru bir şekilde yansıtılması ve kılgıda başarılı bir şekilde değiştirilebilmesi, toplumsal deneyimlerin olanaklı olan en geniş ve usçu biçimde kavranmasına belirleyici bir şekilde bağlıdır.

Lenin'in kendiliğindenliği yücelten küçük kentsoylu reformist “özgür eğitim" akımını, diğer emperyalist akımları etkisiz hale getirmede kendine temel aldığı şey Lenin'in bu görüşleri olmuştur.

"Kim, insanın dış dünyasını ve objektif gerçeği insan faaliyetindeki pratiğinin az yada çok keyfi bir ürünü olarak ele alırsa, iradeciliğin ve sübjektif idealizmin kucağına düşer. Dünyanın insanın yaratıcı faaliyeti tarafından değiştirilmesi, mevcut gerçeğin mutlak ve sadece sübjektif isteğe bağlı bir reddi olamaz; bu tersine, ancak saf dışı etme, koruma ve yükseltme anlamında bir ortadan kaldırma olabilir.[67]

Diyalektik maddeci felsefe ile modern doğa "bilimleri arasında sağlam bir birlik kurma isteği büyük önem taşır. Böylece özellikle bilimsel teknik devrimin hızla ilerlediği günümüz koşullarında büyük önem taşıyan bu istek eğitim planlarının hazırlanışında büyük bir yol gösterici olmaktadır.

"Eğitimin içeriğinin,biçiminin ve amacının söz konusu sosyal yapıdan vb. çıktığını söylemek yetmez; ayrıca,devam ederek,her eğitim sisteminin yalnızca sınıf savaşımının bir sonucu olduğunu değil, ayrıca sınıf savaşımının bir silahı ve aleti de olduğunu,yani sınıfların elinde bulunduğunu ve sınıf amaçları için kullanıldığını söylemek cesaretini de göstermek gerekir'[68]

Türkiye'de yüksek öğrenim ve olaya bakış

Ülkemizin bugünkü eğitiminin özelliklerini kavrayabilmemizin en önemli koşulu, toplumumuzun sosyo-ekonomik yapısının özelliklerine göz atmak oluyor. İkinci paylaşım savaşından sonra, emperyalist anamalcı sistemin kendi içinde geri bıraktırılmış ülkelerle olan ilişkilerinde bir dizi değişikliğin ortaya çıkması, Türkiye'de bilinen gelişmeleri doğurmuştur. 1950'lere gelindiğinde genel bunalımın üçüncü evresini yaşayan emperyalizm büyük bir pazar darlığına düşmüş, bu nedenle geri bıraktırılmış ülkelere önem vermiştir. Bu anlamda geri bıraktırılmış ülkelerde anamalcı pazarın ve üretim ilişkilerinin yukarıdan aşağıya yerleştirilmesi için sermayenin bileşenleri içinde sermaye unsurunun yanında teknolojik bilgi unsurları da önem kazanmıştır. Bunun sonucu olarak geri bıraktırılmış Türkiye gibi ülkelerde emperyalizm kendisine bağlı biçimde yarattığı yerli

[67] V.I.Lenin,Eğitim Politikası ve Pedagoji Üzerine,age.s.56
[68] E.Hoernle,Eğitim Politikası ve pedagoji Yazıları,Volk und Wissen Yayınevi,s.281.Berlin 1958

tekelci kentsoylu ile ortak yatırımlara girmiş ve emperyalist çıkarlarına uygun bir anamalcılığı yaygınlaştırmıştır.

Türkiye'de 1950 sonrası emperyalizmin çıkarlarına yönelik bir pazar gelişmesinin başladığı, tarımda anamalcılığın hızlandığı bir dönem olmuştur. Buna bağlı olarak, bu dönem emperyalizmin eğitim ve kültür politikasının programlanmasını ve uygulanmasını sağlayacak kurumların açıldığı, uzmanların boy gösterdiği emperyalist-anamalcı ilişkilerin yaygınlaştığı dönem olmuştur. İşte bir yandan çok uluslu şirketler, uluslararası para fonu, dünya bankası, uluslararası kalkınma kurumu, nato, cento v.b ile emperyalizmin uluslararası örgütlerinden aldıkları yardımla güçlenen anamalcı üretim ilişkileri, bir yandan da bu ilişkilerin ülke içinde ekonomik ve ideolojik gelişmelerini sağlamak için, Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası, diğer özel bankalar ve vakıflar ile ODTÜ, Hacettepe Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi v.b gibi kuruluşlar yolu ile çarpık bir sosyal-ekonomik-kültürel gelişim oluşturulmuştur. Uluslararası tekele anamalcılık orta doğudaki teknik eleman gereksinmesini karşılayacak ve ABD emperyalizminin orta doğu ülkelerini sömürüsünü pekiştirecek, 'Kültür Üsleri' kurmak için Pennsylvania Üniversitesi Mimarlık Fakültesi dekanı Dr. Perkins başkanlığındaki bir kurul orta doğu ülkelerinde araştırma yaparlar. Gerekli 'üs' için en uygun ülke Türkiye'dir. 25 Mayıs 1959'da 7307 sayılı yasa ile ODTÜ kurulur. ODTÜ'nün kuruluşu ile ilgili olarak Türkiye'de de bazı görüşler ortaya atılmaktaydı ve bunlardan DP milletvekili Burhanettin Onat'ın görüşü ise şöyleydi; 'Arkadaşlar, bu yalnız Türkiye'yi alakadar eden bir müessese değil, Ruslar Hindistan'da muazzam bir teknik üniversite açıyorlar, Prag'da, Varşova'da muazzam müesseseleri var. Uzak ve yakın doğuda size ilim öğreteceğiz diye gençleri topluyorlar. Bunun için hür dünya cephesi, başta Amerika olmak üzere orta doğuda böyle bir müessesenin açılmasına karar vermişlerdir.'

1750 sayılı Üniversiteler Yasasının 3. maddesinde üniversitelerin görev ve amaçları şöyle belirtiliyor:

-Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak,

-Öğrencilerin bilim anlayışı kuvvetli "milli tarih şuuruna" sahip vatanına bağlı milliyetçi ve sağlam düşünceli aydınlar ve yüksek öğrenime dayanan mesleklerde türlü bilim ve uzmanlık koşulları için iyi hazırlanmış bilgi ve tecrübe sahibi sağlam karekterli vatandaşlar olarak yetiştirmek.

-Memleketi ilgilendirenler başta olmak üzere bütün bilimsel ve teknik sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalarda bulunmak, bu çalışmalarda ilgili milli bilim araştırma kurumları ile yabanca uluslararası kurumlarla işbirliği yapmak.

Bu ilkelerle emperyalist eğitim politikası doğrultusunda düzene uygun kafalar yetiştirilmeye çalışılıyor.

İTÜ öğretim üyesi Prof. Dr. Gündüz Atabek de üniversite anlayışını şöyle anlatıyor.
Üniversitelerin 1950'lerden bu yana gözlenen gelişimde yasalarla belirlenen görevleri yerine getirilmemiştir. Üniversiteler stratejisi belirli bir siyasal tercihe göre oluşturulmamıştır. Üniversitelerin kuruluş ve gelişim kaynaklarının saptanmasında da bilimsel bir yaklaşım izlenmemiştir. Bilimsel esasa dayanmayan siyasi tercihler sonucu ülkede kamu yatırımlarının etkin olmayan kullanımına neden olduğunu belirtip ve her isteyene yüksek eğitim olanağı verilmesi gerekliliğinin öne sürülmesi ile de yüksek öğrenim kurumlarının yozlaştırıldığından söz ediyor.

Bunun sonunda üniversite kuruluşlarının niceliksel olarak büyük yığınları nitelikleri tartışılabilecek bir düzeyde yetiştiren üniversitelerin araştırma, yayın görevlerini ikinci derecede değerlendiren kurumlar haline geldiğini söylemektedir.

Ayrıca üniversite özerkliğinin de özdenetim ve özeleştiri ile kullanılabileceğini, fakat üniversitelerde ne mali ne de bilimsel ve yönetimsel özerkliğin olmadığını belirtmektedir. Sonuçta üniversitelerden beklenenler sağlanamamışa varmaktadır. Üniversiteleri şöyle nitelemekte:

"Üniversiteler, toplumdaki değer yargılarının gelişiminde uyarı etkiyi oluşturması beklenen kuruluşlardır. Bu kuruluşlar, yalnız bilimsel görev değil aynı zamanda çağdaşlaşma süreçlerinde odak noktaları görevlerini yüklenmek zorundadır."[69]

Yüksek Mimar ODTÜ Öğretim üyesi Y. Prof. Enis Kortan'nın görüşleri de şöyle özetlenebilir.

Çağımızla beraber Üniversitelerin görevleri de değişmektedir. Eskiden toplumun değer yargılarını, geleneklerini, kültürünü koruma onları genç kuşaklara aktarmak ve uzmanlaşmış bireyler yetiştirme görevlerini yüklenen üniversiteler, şimdi topluma öğretim-eğitim, araştırma, bilgi üretme, uygulama, hizmet ve yenilik kaynağı olarak işlevini sürdürmekte ve tek yönlü uzmanlar yerine çok yönlü aydınlar yetiştirmeye çalışmaktadır.

Şimdi karmaşık ve çok yönlü bir eğitim söz konusudur. Eğitim, "en küçük yaşlardan itibaren çocuklara, birey ve toplumun çağdaş yaşamına egemen bulunan bir kurallar, düşünme biçimleri ve tutumlar, davranışlar bütününü sürdürmektir."[70]

Yeni eğitimin görevi ise,
"-Gençleri neden-sonuç ilişkilerini kavramaya yöneltmesi gereken bir ilgilendirme ve gözlem ruhu,
-Sonuçları değiştirmek, düzeltmek için gençleri bu sonuçların nedenlerini aramaya yöneltecek neden sonuç kavramları,
-İnsanı doğayla birleştiren ve insanın doğa üzerinde eylemde bulunmasına olanak veren teknik. Bu kaderciliğe karşıt olan teknik demektir.
-İlerleme özlemi ve çaba duygusu ki, bunlar insanı, hem kendisini, hem çevresini, hem de içinde toplumun kalkınmasını sağlama görevine çağırır.
-Metot, analiz ve sentez düşüncesi. Mantık, akıl ve hayal gücü ve yaratıcı anlayış
-Araştırma yönelişi"[71]

Üniversite gençlerinin bir kısmının bu tür eğitim eksikliği sonucu dogmatik davrandığı söylenebilir. Birey önüne çıkan, doktrine kuşkucu ve araştırıcı davranırsa bu onu yeni tezler kurmaya, özgün düşünceler, buluşlar yaratmaya yöneltecektir.

Tek disiplinli, bireysel araştırmalar yerine takım çalışması ile disiplinler arası konularda yapılacak araştırmaların yer alacağı üniversite toplumun planlamasında, teknolojinin toplumun yararına uygun bir biçimde kullanılmasına öncelik edecektir.

---

[69] G.ATABEK, Üniversite Anlayışında .Yapısal Değişim İçin,Milliyet,
19 Ekim 1978
[70] E.KORTAN "Kaderci Adam", "Aydın Adam" ve Üniversite, Milliyet,' I
9 Mayıs 1978
[71] E.KORTAN", "Kaderci Adam", "Aydın Adam" ve Üniversite, a.g.e

Üniversitelerin endüstri devrimi sonrası toplumun anahtar kurumları olması ve topluma yön verebilmesi için önce kendini yenilemelidir.

Üniversite bir üst yapı kurumudur. Toplumun alt yapısı bu kurumu etkiler. Bilimsel ve kuramsal çalışmaların topluma faydalı bir eylem haline gelebilmesi için bu yapının topluma dönük olarak işlemesi gereklidir. Burada üniversitelerin görevleri çok önemlidir. Üniversiteler evrensel bilgi aktarmalı, bu bilgileri topluma dönük araştırmalarla üretmeli ve bütün sorunlar karşısında ilerletici, uyarıcı olmalıdır.

Türkiye'de Şehir ve Bölge Planlama eğitimine gereksinme duyulması ve ŞBPE'nin kurulması yolunda çalışmalar

A- 1960'lara kadar olan kentleşme hareketleri ve boyutları:

Cumhuriyet Türkiye'sindeki kentleşme hareketleri ve kent plancılığı alanındaki çalışmalar iki dönemde değerlendirilebilir.

1) II.Dünya Savaşı öncesi; bu dönemin başlarında, gerek Birinci Dünya ve kurtuluş savaşı sırasında gerekse savaş sonrası yapılan göçlerin yarattığı yerleşim sorunu ve göçmenlerin üretici duruma getirilmesi devleti uzun yıllar uğraştırmıştır. Göçmenler bir süre sonra yerleştirilmiş, yerleştirilemeyenler kendi inisiyatiflerinde özellikle Marmara Bölgesine gitmişlerdir. Göçmenlerin bu şekilde özellikle Marmara Bölgesine yerleşmelerinden sonra II.Dünya Savaşının birkaç yıl öncesinde yerleşme sorununun ağırlığının doğu illerine kaydırılması olayı işlenmektedir. Bu dönemde diğer sorun doğu illerinde yer yer ortaya çıkan ayaklanmalar olmuştur. Ayaklanmalardan ötürü kimi bölgeler boşaltılmış, kitleler yer değiştirmeye zorlanmış ve süreç içinde her ay tekrarlanması olası olan bu tür olayların yarattığı karışıklıkları düzenlemek amacıyla yasal önlemler alınmıştır.(1954 yılında yürürlüğe giren 2510 sayılı İskan Kanunu)

Ülkemize gelen göçmenlere ve topraksız çiftçiye toprak sağlama amacıyla gösterilen çabalar 1945 yılına kadar sürdü. Bu târihte 4753 sayılı kanun 66 madde içinde bu alanı düzenlemek istemiştir. Daha sonra bu kanunla ilgili uygulama sonucu dağıtılan topraklar türlü yollardan büyük toprak sahiplerinin ellerine geçmiş, toprak ve tarım reformundan beklenenler gerçekleştirilememiştir.

Planlı gelişme düşüncesi, 1933'den başlayarak 25 yıl yürürlükte kalan 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Kanununda görüldü. Bütün belediyelere imar planı yapma zorunluluğu getiren bu kanun uyarınca hazırlanan imar planları çoğunlukla uygulamak için değil de bir formalitenin yerine getirilmesi için yapılmıştır. II. Dünya Savaşından önceki dönemde kent plancılığı çalışmalarının sadece Ankara'da yoğunlaştığını görüyoruz.

2) II. Dünya Savaşından sonraki dönem: Bu dönemde Türkiye'de sanayileşme buna bağımlı olarak tarımda makineleşmenin sonucu; kırsal kesimde bir işgücü açığı ortaya çıktı. Bunun yanında toprağın giderek bölünmesi birinci nedenden doğan kırın itici gücünü kuvvetlendirdi. Böylece kırdan kente göç sonucu kentlerin gelişme ivmesi hızla arttı. Fakat bu gelişme; kentlerin,yeni gelenlere kalkınmanın gerektirdiği üretim alanlarında iş sağlamak olanağına sahip olmadıklarından, bir gecekondulaşma yönünde sürüp gitmektedir. Bu dönemin en önemli özelliklerinden biri ulusal düzeydeki planlama çabalarının 1960 da başlamış olmasıdır.

B- Uzman kişilerce planlama gereksiniminin ortaya çıkması:

Ülkemizde özel bir meslek dalı olarak kent ve bölge planlamasının gerekliliği ilk kez 1951 yılında yabancı uzmanlar tarafından vurgulanıyor. I.C.A. teknik yardım programı ile ilgili olarak Türkiye'de inşaat, kent planlaması ve konut konularında araştırmalar yapan Skidmore, Owings and Merril firmasının hazırladığı raporda kentlere planlama anlamında müdahalenin gerekliliği ve bu anlamda yabancı plancılara gereksinim olduğu ve Türk plancıların dış ülkelerde yetiştirilmesi gerektiği belirtiliyor. 1953 yılında İskan ve Şehircilik Haftasında mimar ve mühendislere sorumluluk vermenin yanlışlığı, yeteri kadar kaliteli şehir ve bölge plancısının yetiştirilmesi gerektiği belirtiliyor. Bu dönemlerde gereklilikleri önemle vurgulanan plancıların nitelikleri tanımlanmamış, abartılmış, soyut bırakılmıştır.

1958 yılında B.M konut uzmanı Mr.F.Bath Türkiye'de izlenecek konut politikasını formüle etmek için yazdığı raporlarda ülkenin ihtiyacı olan şehir plancılarının dışarıda yetiştirilmesini söylüyor. Dönemin en somut raporu İmar Bakanlığınca hazırlandı; raporda planlama eğitiminde gerekli görülen konular ihtisas sahalarına göre şöyle sıralanmıştır. Arazi kullanımı, demografi, mekansal organizasyon, hukuksal ve idari konular, zonlama, parselasyon, mülkiyet. Bunların yanı sıra konut, ulaşım ve kamu hizmetleri gereksinim duyulan konular olarak belirtilmiştir.

Bu raporda plancılar yöneticilik, karar verici olma özellikleri kapsam dışında bırakılarak, yukarıda söz edilen konular üzerinde bilgi ve beceriye sahip teknisyenler olarak gösterilmiştir.

Ülke içinde elaman yetiştirmeye yönelik ilk somut adımı, B.M tarafından görevlendirilmiş, Charles Abrahms tarafından Türkiye'de bir şehircilik ve mimarlık okulunun kurulmasını öneri yolunda oluyor. Öneri B.M tarafından olumlu bulunuyor ve geliştirilerek uygulamaya konuluyor. İlk yıllarda uygulamanın asıl amacı plancı yetiştirilmek olmasına karşın bu hedefe yönelik çalışmalar birçok faktörlerin etkisi ile çok yavaş oluyor.

Bu yıllarda ODTÜ'nde çalışan Prof. B.M Şehir Planlama Uzmanı Jaakko Kaikkonen, B.M verdiği bir raporda Türkiye'de plancı yokluğu ve gereksinimi üzerinde ısrarla durmuş ve gerek uzman gerekse burs temin edilmesini önermiştir.

İmar ve İskan Bakanlığı Bölge Planlama Dairesi Uzmanı Prof. Lloyd Rodwin 1959'da yazdığı ilk raporunda şunları diyor.

"Koordinasyon ihtiyacının aşikar olması, bölgelerin gelişmesi için imkanların sistematik bir şekilde değerlendirilmesi ve milli karar ve programların arzu edilir bir bölge kalkınma deseni meydana getirmesi ihtiyacı Türkiye'de bölge planlamayı gerektirmektedir. Bölge ve şehir plancılığı faaliyetlerinde başlıca zorluk para ve elemanın kısıtlı olmasıdır. Planlama alanında eğitim programını hızlandırmalıdır. [72]

1960 yılında yüksek mimar-şehir plancısı Esat Turak yazdığı bir raporda yetişmiş plancı gereksinmesini özetle şu şekilde dile getiriyor:

Hızlı kentleşmeye karşın son yıllarda yetişen şehir ve bölge plancısı sayısı oldukça kısıtlıdır. Bu yapılan planların yetersizliğini getirmektedir. Nitelikli plancıların bulunmaması bu işten, anlamayan az sayıda, mimarın olaya karışması Türk kentlerinin olumlu gelişmesini engellemektedir.

[72] Report No.on R.P.A.Mission to İmar ve İskan Bakanlığı on Regional Planning by Lloyd Rodwin-Consultant, 9.10.1959

II. Dünya Savaşı'ndan sonra yabancı ülkelerde planlamanın gelişmesine karşın Türkiye'de konunun uygulanmasında hiçbir gelişme görülmemektedir. Planlama alanında şu noktaların üzerinde önemle durulmalıdır:

1.Planın sağlam bir araştırma zeminine dayanması,
2.Planlamanın yerinde ve orada oturan iyi yetişmiş, plancılar tarafından yürütülen sürekli bir çalışma olması,
3.Planlamanın gerçekleşme yollarını da kapsaması ve bu amaçla parasal, yönetsel ve hukuksal program, önlem ve konumların, planların diğer boyutları olarak varsayılması.

Bu unsurların yanında şehirlerimizi her yönden sağlıklı çalışır hale getirecek iyi yetişmiş plancılar kitlesine gereksinim vardır. Ülkenin iyi yetişmiş plancılara olan gereksinimi ve onların eğitimi için yapılacak harcamaların her yönden birer 'yerinde harcama' olarak kabul edilmesi gerekmektedir.[73]

C- ŞBP ve Mimarlık Bölümlerinin İlişkisi:

Ülkemizde ve dünyada bir anlamda sezgisel olarak(?) şehir ve bölge planlama, mimarlık eğitimi ile birlikte düşünülmüş ve bunun yansısı olarak da Gönül Tankut'un deyimiyle 'geleneksel bir olgu' olarak şehir ve bölge planlama bölümü çoğunlukla mimarlık fakültesi içinde yer almıştır. Bu durum ODTÜ'nde ŞBPB'nin Mimarlık Fakültesi bünyesinde kurulması ile başlamış ve bugüne dek süregelmiştir;

ODTÜ'nde ŞBPB'nin kurulmasıyla başlayan ilk 6 yıllık dönemde eğitim, çoğunlukla mimarlık fakültesinde görevli ve hemen hepsi mimar kökenli eğitmenlerin yönlendiriciliğinde sürdürülmüştür. Bu dönemde eğitimin ağırlık noktasını fiziki planlama oluşturmuştur. Bunu izleyen 4 yıllık dönemde ise, eğitim programının sosyal bir içerik ve niteliğe kavuşması yönünde istemler olmuştur. Özellikle öğrencilerin baskısıyla istenilen yönde eğitim, böyle bir programı kotarabilecek nitelikte olmayan öğretim üyeleriyle başlatılan ve tam anlamıyla geliştirilmeden konmuş derslerle başarılı bir sonuç getirmemiştir.

1968-72 döneminde, ülkenin sorunlarına eğilmek ve şehir planlamasında toplumsal verileri kullanma koşulu benimsenmiş, buna bağımlı olarak da niceliksel yöntemlerin yeterli ağırlık ve biçimde öğretilmesi gereksinimi ile karşılaşılmıştır.Görüldüğü gibi ŞBPB yeni akımlarla devingen bir yapı göstermiş, buna karşılık Mimarlık Bölümünde değişim çok az olmuştur. İki bölüm arasındaki ilişkiler en aza inmiş birlikteliğin bir anlamı kalmamıştır. Bugün ise, iki bölüm arasında birkaç ders alışverişi dışında hiçbir ortak çalışma yoktur. Bu anlamda şehir ve bölge planlamanın Mimarlık Fakültesi dışına çıkması daha gerçekçi görünmektedir.

Kent parçası ölçeğinde tasarım iki bölümünde ortak eylem alanıdır. Öte yandan, şehir ölçeğindeki bazı çalışmaların mimarlık eğitiminde gerekliliği kesindir. Bu çalışmalar mimarlık eğitimini zenginleştirecektir. Buna karşılık gerekçeler, şehir ve bölge planlama eğitiminin Mimarlık Fakültesi bünyesinde verilmesini gerektirmez.

Şehir ve Bölge Planlaması eğitimi

[73] E.TURAK, ODTÜ-MF ŞBPB, Kuruluşu-Gelişmesi-Eğitim Esasları-Müfredat-Tedrisat-Araştırma İşleri,.ODTÜ, 26 Aralık 1960

Genelde olaya iki türlü yaklaşım olduğunu söyleyebiliriz:

"**1.** Şehir planlamasını baştan sona kadar devamlı bir sistem içinde eğiten, planlamaya giren mimarlık, mühendislik, ekonomi, sosyoloji, hukuk, coğrafya, idarecilik ve diğer konuların özellikle şehirle ilgili kısımlarını dengeli bir şekilde veren ve neticede bütün bu bilgi dallarında söz sahibi, bir genel şehir plancısı yetiştirmeye yönelen yaklaşım.

2. Şehir planlamasını muhtelif ilgili branşlarda ihtisaslaşmış kimselerin üniversite sonrası(post graduate) çalışması olarak yapacakları ve özellikle evvelki ihtisaslarının dışında kalan sahalara teksif edebilmek suretiyle düzenlenmiş bulunan sistem." [74]

Birinci tip plancıya ekip çalışması yapan kuruluşlarda gereksinim duyulmaktadır. Metropoliten Nazım Plan Bürolarında, İmar ve İskan Bakanlığı ve İller Bankası gibi kuruluşlarda bilimsel ve uygulamalı planlar yapılabilmesi için bu tür plancılar gerekmektedir. Planları her açıdan kontrol etmek, standartlar geliştirmek, toplumun gereksinmelerini belirleyecek araştırmalar yapmak bu tür plancıların görevleridir. Yanı sıra böyle bir çalışma bireyler arasındaki anlaşmazlıkların (en azından örgütlülüğün kuvvetli olması, v.b gibi) süreç içerisinde giderilmesini de sağlayacaktır.

İkinci tip plancıya ise, hem yukarıdaki gibi ekip çalışmasında, hem de planlamanın denetleme ve uygulama sürecini kontrol etmede gereksinim vardır. Uzmanlaşmış plancıların yetiştirilmesinde şu ilkeler izlenebilir;

1. Hukuk, sosyoloji, ekonomi, coğrafya, idarecilik, mimarlık, mühendislik v.b gibi dallarda eğitim gören ve şehir ve bölge plancısı olarak yetişmek isteyen kimselere planlama ile ilgili dersler verilebilir. Söylenmek istenen, buna bağımlı olarak onların şehir ve bölge planlamada yüksek lisans yapmaları sağlanabilir.

2. Şehir ve bölge planlamada okuyup da, yukarıda sayılı dalların birinde uzmanlaşmak isteyen kişilere de, bu dallarla ilgili dersler verilerek o dalda yüksek lisans yapmaları sağlanabilir.

Birinci şekilde yetişen bir kişi, lisans eğitimini yaptığı bilim dalına, şehir yada bölge planlamada öğrendiği bilgilerle katkıda bulunabilir. Çünkü kişi belli bir döneme kadar ve belli bir dalda bilgilerini yoğunlaştırmış, örneğin sosyolog olmuştur. Bundan sonra alacağı planlama yüksek lisans eğitimi ile sosyoloji bilimine katkıda bulunabilecektir.

Diğer nitelikteki kişi ise temel eğitim olarak planlamayı almıştır. Bu da yukarıdakinde olduğu gibi diğer bilim dallarından yararlanarak planlamaya katkılarda bulunacaktır.

Her iki tip uzman kişilere de toplumumuzun gereksinimi vardır. Bilim dalları arasındaki ilişkiler, çeşitli bilgi alışverişleri iki birim içinde ilerleticidir. Bu anlamda, özellikle sosyal bilimler arasında bu tür eğitim yapmak isteyen kişilere olanak sağlamak ve eğitimin belirli bir seviyesinden sonra gerekli dersleri almaları kolaylaştırılmalıdır.

Genel ve uzman nitelikteki plancılarla ilgili birkaç söz ile aralarındaki ilişkiyi biraz daha açmaya çalışalım. Genel nitelikteki plancı, toplumun çok değişkenli yapısının birçok yönleri ile olan sıkı ilişkisiyle, bunlar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini kurabilecek, çeşitli bilim dallarında olduğu gibi kendi bilim dalındaki değişkenleri bir araya toplayabilecektir.

---

[74] R.BEYRU, Şehir-Plancılığı Eğitimi, 15 Haziran 1964, s.l

Uzman nitelikteki plancı ise, genel nitelikteki plancının en azından ayrıntısına inemeyeceği konulara değin bilgi sahibi olacak, olgunun kendi içindeki değişkenlerini özümleyip, bireşimler yapabilecektir. Genel nitelikteki plancı ile olan dolaysız ilişkileri yanında onu tamamlayacak nitelikte olacaktır.

Toplumsal işbölümü içinde uzman nitelikte plancıya duyulan gereksinmenin, genel nitelikte plancıya duyulan gereksinmeden fazla olması doğaldır. Planlamanın bir ekip çalışması olarak örgütleniş biçiminin genel nitelikteki plancı ile uzman nitelikteki plancı arasında karşılıklı ilişkileri gösterir şekilde olması gerekmektedir. Ekip çalışmasında özü oluşturacak uzman, nitelikteki plancıların çoğunluğu yanında, genel nitelikte plancılar da bulunacaktır.

ŞBPB'de eğitim programının gelişmesi

Daha önceki bölümlerde, 1950 sonlarında çeşitli çevrelerce, ülkenin şiddetle şehir ve bölge plancılarına gereksinme duyduğunun ve gereksinimi karşılayacak bir okulun kurulması gerektiğinin vurgulandığını, ancak uygulamada; bölümün kuruluş çalışmalarında bu okulun yetiştireceği plancıların niteliğinin ne olacağı, ne tür bilgi ve beceri kazanmaları gerektiği konularına açıklık getirilemediğini, somutlaştırılamadığını belirtmiştik. Gereksinimin dayattığı zorunlulukla açılan bölümün 1970 e kadar süren eğitim sürecinde fiziki planlamaya önem verildiği görülüyor. Planlamanın mekansal yönlerinin işlendiği bu dönemde, stüdyo dersleri kendini arazi kullanımı düzenlemesi ve dar analitik etüt çalışmaları olarak göstermiştir. Bu dönemdeki öğretim üyelerinin hemen hepsinin mimar kökenli olması, planlamada mekansal boyutların ön plana geçmesinde en önemli nedenlerden biri olmuştur denebilir.

Bunu izleyen dört yıllık dönemde, imar planlaması olarak niteleyebileceğimiz eğitim programına tepkiler gelmiş ve sosyal içerik önem kazanmaya başlamış, çalışmalar bu yönde yoğunlaştırılmıştır. Dar açılı mekansal düzenlemelerin sorunları çözemediği gerekçesi ile şehrin sosyal içerikli sorunlarına eğilinmiştir. Yeteri kadar geliştirilemeyen derslerle bunda da pek başarılı olunamamıştır. Yanı sıra, bölüm dışından alınan derslerle bölüm dersleri arasında dengeli bir ilişki kurulamamış olması öğrencilere beceriler kazandırmada olumsuz sonuç getirmiştir.

Bu döneme geçiş, eğitim programının değiştirilmesi doğrultusunda bilinçli çabaların gösterildiği 1968-72 aşamasından sonra olmuştur. Geçiş aşamasına damgasını vuran anlayış, ülkenin sorunlarını ele almak ve bunları veri alarak şehir planlamasına toplumsal açıdan yaklaşmak olmuştur. 1970-71 döneminde yeni anlayışa yönelik uygulamalar başlamış, en belirgin değişiklik ise 'urban design'ın önemini azaltmak olmuştur. Stüdyo derslerinin yükü azaltılmış, ekonomi, sosyoloji gibi sosyal içerikli dersler ile matematiksel yaklaşımları içeren dersler programa alınmıştır. Yapılan değişikliklerle, eğitim programına birbirinden farklı nitelikli derslerin girmesi, birçok konuya yakınlığı olan, uzmanlaşmamış, hemen her konuya uyumda esneklik gösterebilecek şehirci tipi yaratmak amaçlanmıştır.

1976 yılında şehir plancılarına verilen anketlerin yanıtlarında ortak görüş şudur:

"ODTÜ'de verilen şehir planlama eğitimi sorunlara sezgisel düzeyde genel bir bakış açısı kazandırmış, geliştirdiği dünya görüşü görev anlayışımızı ve çalışma bilincimizi belirlemede etkili olmuştur. Ancak özellikle mesleğimizi ilgilendiren ayrıntılara inememek, mekan boyutunu yeteri kadar konuyla bütünleştirememek, meslekle ilgili teknikleri kullanamamak temel sorunumuzdur. Konuyu sezgisel düzeyde algılama ise diğer

mesleklerden geleni kimselerce de kısa sürede kazanılmakta ve plancı olarak bizlerin bir ayrıcalığı kalmamaktadır."[75]

Bolüm mezunlarının ortak-görüşleri de yeni eğitim programının bir anlamda olsa gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Şehir planlaması, Bölge planlaması

Bölüm, şehir ve bölge planlaması eğitimini birlikte veren bir bölümdür. Şehir planlaması ile bölge planlaması arasındaki farklar ve olanaksızlıklar, eğitimin birinden biri üzerinde yoğunlaşmasını. önlemektedir. Buna karşılık şehir ve bölge planlaması eğitimi verilirken, aralarında optimum bir denge kurulduğu da söylenemez. Bu noktayı daha iyi irdeleyebilmek için şehir planlaması ile bölge planlamasının, ayrı ayrı tanımlamaya ve aralarındaki ilişkileri açmaya çalışalım. Her ikisinin de kısa bir geçmişe sahip olması, henüz tam anlamıyla tanımlanmalarında ve kendilerine özgü özelliklerin saptanmasında güçlükler çıkartmaktadır.

Şehir planlaması bu anlamda birçok ülkelerde değişik yorumlanmış, uygulamalar aynı zaman içinde birbirinden farklılıklar göstermiştir. Kimi zamanlar kadastro mühendisliğinin, hukukun, idareciliğin, sosyolojinin, mimarinin bir uygulama şekli olmuş ve bir alt disiplin niteliği taşıdığı görülmüştür. Bununla birlikte şehir planlaması gelişme hızından bir şey kaybetmemiş, eğitimini temel bilgiler, planlama süreci, kentleşme süreci, planlamada arazi kullanımının fiziksel ve sosyo-ekonomik yönleri ile ilgili olarak kuramlar, varsayımlar ve ilkeler üzerinde yoğunlaştırmıştır.

Bölge planlaması ise bölgenin çeşitli şekillerde tanımına bağlı kalarak, şehir planlama gibi değişik şekillerde yorumlanmıştır.Ancak genelde;

"Faaliyetlerin şehir üstü mekanda ve zaman içinde sıralanmasında sosyal hedeflerin açıklığa kavuşturulması ve formüle edilmesi süreci" [76]şeklinde tanımlayabildiğimiz bölge planlama, eğitimini temelde; kent ve bölge ekonomisi, bölgelerin geliştirilmesi, kalkındırılması, sanayinin yer seçimi, ekonomik işlevler ile nüfus arasındaki ilişkiler konularını içermektedir. Bölge planlamasının bu çerçeve kapsamında alt sınırının şehir olduğunu söyleyebilirsek de üst sınırı hakkında kaba tanımlamalar yapamıyoruz.

Şehir planlama ve bölge planlamayı böylece tanımladıktan sonra, ikisi arasındaki temel farklılıkları belirlemeye çalışalım. Genelde şehir planlama, sosyo-ekonomik veriler ışığında fiziksel çevrenin düzenlenmesi ve iyileştirilmesine yönelik bir nitelik taşımasına karşın, bölge planlama, doğal kaynakların geliştirilmesi ve ekonomik kalkınma sorunlarının çözümüne yönelmiştir. Bölge planlama bunları gerçekleştirirken geniş ölçüde sistem yaklaşımı ve mekan organizasyonu kuramlarına dayanmaktadır. Bölge planlamasının çoğunlukla ekonomik gelişme modelleri üzerinde durması ve şehir planlamanın da kentsel arazi kullanımına dönük plan çizimlerine dayanması ikisi arasındaki farkları daha açık bir şekilde belirler niteliktedir.

Yapılan kısa açıklamalar bölümümüz gibi her iki disipline de eğitim veren kuruluşlarda ders programının hazırlanışında optimumlar aranması gerektiğini gösterebilir. Oysa bölümümüzde, şehir planlamaya yönelik dersler daha ağırlıklı olarak verilmektedir. Ancak bu görünümün, verilen eğitimin yanlışlığını gösterdiği kanısında da değiliz. Bölge

[75] M.ERSOY, Şehir Planlama Eğitimiyle İlgili Görüşler Anketi Sonuçları, ODTÜ, Ağustos 1976, s. 13
[76] H.S.PERLOFF, Key Futures of Regional Planning, JAİP, Ağustos 1963

planlamasını tanımlarken alt sınır olarak koyduğumuz şehir üstü mekan kavramı, bir üst mekana geçebilmek için alt mekanın iyi belirlenmesi gerektiği sonucuna götürebilir. Bu şartta bölüm ders programlarının temelde yöneldiği çizginin doğruluğu ortaya çıkabilir. Bununla birlikte verilen eğitimin hangi ağırlıklarla şehir planlama yada bölge planlamaya.yönelik olması gerektiğinin daha iyi saptanması gerektiği kanısındayız. Öyle ki bölge planlama, bölüm öğrencisine yabancı bir kavram gibi gelmemelidir. Eğer iki tip planlama arasında ağırlık olarak seçim yapılacaksa bunun şehir planlaması yönünde olması gerekir. O zaman bölge planlama, yüksek lisans eğitiminin bir parçası olarak düşünülebilir. Yada şehir planlama ve bölge planlama, lisans eğitiminden başlayarak iki ayrı bölüm olarak işlerliğe kavuşturulmalıdır.

Plancı

Planlamanın bir düşünce aşaması olarak temelde eyleme yönelik olma, geleceğe dönüklük, eldeki kaynaklarla amaçlananı en fazlaya çıkarma özellikleri, bunları gerçekleştirebilecek türde plancıların yetiştirilmesini gerektirmektedir. Toplum yararı ilkesi çevresinde şekillendirilmiş, somutlaşmış eylemler zincirinin halkalarını birbirine bağlayacak plancılar, geniş ekinsel bilgiye sahip olarak yetiştirilmek zorundalar. Buna karşılık plancı, her zaman entellektüelizmden kaçınmalıdır.

Plancı, giderek karmaşıklaşan, hızla değişen toplumsal yapıyı iyi anlamak durumunda olmalıdır ki, bugünkü sistemin çelişkilerinden yararlanan, onları usçu kararları ile kullanabilen ve bu araçları kullanarak.da topluma hizmet götüren kişi olabilsin. Plancının topluma hizmet götürmesi temel de toplum içinde var olan çıkar gruplarının hepsinin istemlerini karşılayabilen bu çıkarları optimize etmeye yönelik bir dünya görüşüne sahip olmalı anlamına mı gelmelidir? Hayır, plancı toplum-üstü, çıkar grupları-üstü birisi olamayacağına göre, onun yeri gerek sosyal ve gerekse fiziksel çevreyi bozan, kirleten grupların karşısında olmalıdır. Yani topluma hizmet götürme, toplum yararı ilkesinden gücünü almalıdır. O zaman genelde bugünkü plancı da şu yeteneklerin bulunması gerektiği söylenebilir:

1. Hızla değişen bir sosyal ve fiziksel çevrenin baskısına dayanmak,
2. Sistemi eleştirebilecek, değiştirebilecek, araştırıcı ve yaratıcı bir dünya görüşüne sahip olmak,
3. Eldeki karmaşık verilerle bireşimler yapacak, olayları çok boyutlu olarak düşünecek güce sahip olmak,
4. Karşılaştığı sorunları toplumsal yarar ilkesi ile iyiye en yakın olarak çözebilmek,
5. Tüm yukarıdakileri yaparken de, gelişmeyi, değişmeyi iyi ve doğru olan yönde hızlandırmak, yavaşlatıcı, engelleyici davranış biçimlerinden kaçınmak.

Plancı bu yeteneklerini;

"Eksik veri, az güvenilir bilgi ile yetinip, doğruya en yakın planlamayı yapmaya çalışmak. Hem de bunu yaparken siyasal sistemlerin .hiç de yardımcı olmayacağını bilerek" [77] ortaya koymak durumundadır.

Plancıda bulunması gereken nitelikleri sayarken şehir plancısı ve bölge plancısını birlikte aldık. Oysa şehir planlaması ve bölge planlamasının özellikle uygulamada birbirinden farklılıklar gösterdiğini biliyoruz. Dolayısıyla iki tip plancıyı, yükümleneceği görevlere

[77] G.TANKUT, Mimarlık ve Çevre Bilimlerinde İkinci Kademe Eğitim, Şehir ve Bölge Planlama Örneği, Mimarlıkta İkinci Kademe Eğitimi:Kuram, Araştırma, Uygulama , 21-23 Mart 1977 ODTÜ, s.6

göre uzmanlık konuları dışında genelde şöyle tanımlamak olasıdır: Şehir plancısı;

"Şehri genellikle anlayan, geniş planlama alternatiflerini ortaya koyan, seçmelerde yol göstericilik eden, meslekler arası koordinasyonu yürüten ...".[78]

nitelikte, bölge-plancısı ise;

"...fiziki plancı ve ekonomik plancı arasında, mekan-planlama-kalkınma terimlerinin ilişkisini, en iyi kuran olmakta ve her iki tip plancı ile çalışırken fiziki plancıya kalkınma soyutunu, ekonomik plancıya, mekan boyutunu ...".[79]
tanıtır nitelikte olmalıdır.

Genelde eğitim programı

Plancıda bulunması gereken nitelikleri açıkladık. Bu niteliklerin kazanılmasında eğitim programına ise en önemli roller düşmekte. Ancak burada eğitim programının derslere yönelik kesimi tartışılmamaya çalışılacak, daha çok genelde beklenenler açılmaya çalışılacaktır. Eğitim programının sosyal ve siyasal gerçeklerden soyutlanmayarak hazırlanması uygulanabilirliğini büyük ölçüde etkileyecektir. Böyle bir eğitim programı hem öğrenciler hem de öğretim üyeleri tarafından sahiplenmeli, iyileştirilmesi yönünde çabalar harcanmalıdır.

Genelde eğitim programının içeriğini oluşturması gereken konuları şöyle sıralayabiliriz: Toplumsal yapı içerisinde planlamanın nereye oturduğu göz ardı edilmeden, olması gereken yere ulaşılması için olanaklar ölçüsünde kökten çözümleri hazırlayıcı uzun ve kısa dönemli uygulamaya dönük çözümler aramak programın en temel işlevi olmalıdır. Bu anlamda var olan yapının değişkenleri açıklıkla ortaya çıkartılmalı, aksaklıklar aranmalı. Yani olaylara yalnızca tümdengelim görüş açısı ile bakılmamalı, tüme varım ve tümdengelim arasında diyalektik ilişkiler aranmalıdır.

Tasarımın kent ve bölge planlama içindeki anlamı açıklığa kavuşturulmalı, ulaşılmak istenen noktaya doğru sistemli ve tutarlı adımlar atılmalıdır. Yoksa gerçekten işe yarayacağı belli olmayan şeylerin, planlamada tasarımın içine sokulmaya çalışılmasından vazgeçilmelidir. Ancak burada yeri gelmişken belirtmek isteriz ki, şehir ve bölge planlamanın henüz kendi içinde tam bir açıklığa kavuşmamış olması ve devamlı gelişmekte olması, temel sayılabilecek bazı ilkelerin bile arayış halinde olmasını getirmektedir. İşte bu ilkelerin anlam bütünlüğüne ulaşabilmeleri şüphesiz deneme yanılma pratiğinde de araştırılacaktır. Buna karşılık yapılacak olan deneme yanılma pratiği an azından geçmiş deneyimlerden kalan bazı temel kuramsal bilgileri de içinde barındıracaktır. Böyle şartta arayışlar çok daha kısa sürelerde sonuç verecek, yeni arayışların kapısını açacak eskilerin içinde .kişileri kaybolup gitmekten kurtaracaktır. Bu sürece öğretim üyesi ve öğrenci birlikte katılacaklardır. Dolayısıyla ilgi alanımızın en temel öğelerinden, birini oluşturan tasarıma gereken önem ve ağırlık verilmelidir. Tasarımı geliştirecek kaynaklar saptanmalı, onlardan en fazla yararlanma olanakları aranmalıdır. Kaynaklardan yararlanılarak özellikle öznel değerlendirmelere oldukça açık olan tasarımın nesnel değerlendirmelerinin ağırlıklı olarak yer alması sağlanmalıdır. Söz konusu kaynaklar içinde yaşadığımız çevre, yaratılmak istenen çevre, bunların değişkenleri, v.b olmalıdır.

---

[78] T.AKÇURA, Şehir Planlama Bölümünün Eğitimi Hakkında Not, Haziran 1969, ODTÜ, s.2
[79] İ.TEKELİ, Ülke Ölçüsünde Fiziki Planlamanın Teorik Sorunları ve Bugünkü Müesseseler Çerçevesinde Türkiye İçin Bir Ülkesel Fiziki Planlama Yaklaşımı, *I. Milli Fiziki Plan Semineri,* 1968, Ankara.

Kuramsal çerçeve ile uygulama arasındaki bağların kuvvetlendirilmesine çalışılmalı, kuramsal bilgilerin uygulamayı destekler nitelikte olmasına özen gösterilmelidir. Kuramsal bilgilerin bir bireşiminin uygulamaya yansıtılması amaçlanıyorsa, ki böyle bir durumun 4 yıllık bir eğitim süreci içinde gerçekleştirilebileceğine inanmıyoruz. Ve kanımızca yapılacak olan, amaçlananı gerçekleştirmeye yönelik uğraşma alışkanlığının kazanılmasına çalışmaktır. Buna karşılık unutulmaması gereken bir diğer önemli nokta kuramla kılgı arasında pek de yakın ilişkiler bulunmadığı yada gerçekleştirilemediğidir. Yani kuram, uygulamayı destekler besler nitelikte değilse, ikisi arasında ilişkiler kurulmaya çalışılması boşuna uğraştan öteye bir şey vermeyecektir. O zaman ilk elde kuramla kılgı arasında karşılıklı ilişkiler aranmaya çalışılmalı, program ona-göre şekillendirilmelidir. Diğer bilimlerle olan sıkı bağımlılık şehir ve bölge planlama anlayışının kapsamını dağıtmamalı tersine daha tutarlı bir yere oturmasında araç olarak kullanılmalıdır. Amaca ulaşmada seçilecek araçlar sıkı bir değerlendirmeye tutulmalı ondan sonra seçilmelidir;(diğer bölümlerden alman dersler gibi).

Çok genelde eğitim programının içeriğini oluşturması gereken konuları bu bölüm olanaklarının el verdiği Ölçülerde getirmeye çalıştık. Yazılan raporun tülden eğitimin planlanmasına" yönelik olması,-" programda ele alınması gereken diğer konuların yeri geldikçe belirtilmesinin yellenmesini getirmiştir.Dolayısıyla yukarıda söylenenler bazı genel düşüncelerden," bütünün parçalarından başka, şeyler değildir".

Plancı Eğitmenleri

Önceki bölümlerde söz konusu edilen nitelikteki şehir ve bölge plancılarını yetiştirecek ortamın varlığı; öncelikle bu amaca yönelik bir planlama anlayışının olmasını ve sonrada bunları öğrenciye aktaracak eğitmenler kadrosunu zorunlu kılmaktadır. Ve bu planlama anlayışının kuvvetli bir yapıya kavuşturulması için diğer bilimlerde görülen duyarlılık seviyesine ulaşabilme yolunda çabalar göstermek gerekmektedir. Görüşlerimizi eğitim ve eğitim programı üzerinde yoğunlaştırıyor olmamız bu yazıda planlama. anlayışı üzerinde daha fazla durmamızı engellemektedir.

Bölüm.içinde eğitmenler olarak gördüğümüz öğretim üyeleri, öğretim üyesi olmanın bilincine varmış olmalıdırlar. Hemen her toplumda en saygın görevlerden birisini yüklenen öğretim üyeleri, var oluşlarının nedeni olan öğretme, öğrenme olgusunu kavramış ve ona saygı duyan insanlar olmalıdır. Bölümde en temel görev olarak kabul ettiğimiz öğrenmeyi öğrenme alışkanlığını öğrencilere kazandırmayı, en az bir öğrenci kadar çalışarak ve sahip olduğu yeteneklere her an bir yenisini ekleme amacıyla bir örnek olarak gerçekleştirmelidir. Öğretim üyesi, hele plancılık gibi bir meslekte en başta kendisinin öğrenci olduğunu unutmamalıdır.

Kanımızca, öğretim üyelerinde bulunması gereken en önemli nitelik; bugünkü sistemi eleştirecek, değiştirecek, kısacası-kendiside bir plancı olarak, plancıda var olması gereken tüm nitelikleri üzerinde barındırmasıdır. Söz konusu niteliklere sahip olmayan bir öğretim üyesinden, o niteliklere sahip plancılar yetiştirmesi beklenemez.

Bu kadar zor ve saygın bir görevi yüklenen öğretim üyeleri toplumdaki her kişi gibi çabalarının, uğraşlarının, ürünlerinin gerek özdeksel ve gerekse tinsel karşılıklarını almak isteyeceklerdir. Bugün öğretim üyelerinin gerçek değerlerinin verildiğini söylemek safdillilikten öteye bir şey olamaz. Buna karşılık öğretim üyelerinin karşılıkları verildiği ölçüde çaba göstermeleri, yada asıl görevlerini unutup çabalarının karşılığını göreli olarak daha çok aldıkları alanlara yönelmeleri hiç düşünülemez. Zorluklara, engellemelere karşı

durulmalıdır. Şüphesiz bu karşı, durmalar kısa dönemde olumlu sonuçlar verecek anlamına da gelmeyebilir. Ancak bulundukları yerin saygınlığını korumak en başta kendi görevleri olmaktadır.

İçinde yaşadığımız sistemin sosyal hayata getirdiği tüm bozukluklar, yozlaşmalar, sistemin içinde yaşayan kimiler olarak hepimize de yansımaktadır. Şunu yadsımak, böyle bir ortam içinde bulunduğunu bilerek ona karşı mücadele vermeye yeğlenecek bir şey değildir. Önemli olan kendimizde bulunan aksaklıkları, bozuklukları hissedebilme yeteneğini kaybetmemeye çalışmak, kendimizi de eleştirecek gücü her zaman bulabilmektir. Dolayısıyla, olayları daha yansız, daha esnek düşünüp yorumlamaya çalışmak, sorunların çözülebilmesinde atılacak ilk adımlardan biridir.

Öğretim üyelerinin bu konumları karşısında ise öğrencilere de çok önemli roller düşmektedir. Aşağıdaki bölümde bu konulara değinilecektir.

Öğrenciler

Şehir ve Bölge Planlama öğrencilerinin tümü bu bölüme gelmeden, ilk ve orta eğitim süzgecinden geçerek buraya gelmişler. Üstelik o süzgeç kendi yapısına en çok uyum gösterenleri alıp bu bölüme getirmiş. Açmaya çalışalım. Ülkenin genel yapısından bağımsız düşünülemeyen (ve hatta zincirleme bir fonksiyon düşünülürse, bağımlılık ilk eğitimden üniversite eğitimine ’bireydeki' iç ve dış etkenler nedeniyle giderek azalmaktadır) bu süreç kişinin oluşumunda en önemli çağları kapsamaktadır. Olayların gerçek neden sonuç ilişkilerine inmeyen yüzeysel düşüncelerin, aşırı milliyetçi bir anlayışın, kişi kafasını bir banka olarak gören anlayışla verilmesi ve bunun karşılığı alındığı oranda da bir üstüne geçme olanağının tanındığı bir eğitim süzgecinden geçip gelen kişilerde, şüphesiz o eğitim sisteminin kalıntıları etkili bir biçimde bulunacaktır.

Üniversite eğitimini de sistemin bir parçası olarak görmekteyiz. Buna karşılık en azından üniversitenin doğası gereği bir üreticilik fonksiyonunun bulunması, esnek bir yapıya sahip olması, v.b gibi etmenler kişiyi alışageldiği dar çerçeveli kalıplar içerisinden çıkmaya zorlamaktadır. Kişinin bu kalıptan çıkabilmesi, süreler, almakta, birileri bir geri gidişler yapabilmektedir. İşte böyle bir yapının içine giren kişi, kendi niteliğine de bağımlı olarak başka bir; bakış açısı kazanmaya çalışmaktadır. Kişinin bu yapıdan kurtulmasında ise, karşılaşacağı eğitim programı çok önemli; etken olacaktır. Eğitim programı, onun bu yapıdan çıkmasını hızlandırıcı, kolaylaştırıcı olmalıdır. Ancak bu hızlandırıcılık, kolaylaştırıcılık olayları çok boyutlu düşünebilme, bireşimler yapabilme yönünde olmalı, yoksa çok boyutluluğu tümden karmaşıklaştırıcı bir işlem olarak oluşturmamalıdır. Şöyle ki üniversiteye gelen her öğrenci konumunun üstünde bir bilgi, değişik görüşler bombardımanına tutulmakta ve bu bombardımandan, kişi yine iç, dış etkenlere bağımlı olarak ya kendini belli ölçülerde koruyarak, yada tümden açarak kendi yararına sonuçlar elde etme durumuyla karşılaşmaktadır. Bunu başaramayanlar ise bir başka, süzgeçte elenmiş olmaktadır. Evet, kişilerin hepsinin aynı nitelikte olamayacağını, ve tümünün başarılarının aynı kertede olamayacağını kabul ediyoruz, ama o süzgeci daha usçu bir duruma getirme (düzenin sınırlarını zorlayarak) ve o süzgeçten daha fazla kişinin geçmesini sağlama bir ölçüde öğretim üyelerinin ve öğrencilerin, dolayısıyla eğitim programının kendisinde yatıyor.

Toplumsal yapının, düzenin girdileri sonucu bir yozlaşma içinde bulunduğundan söz etmiştik. Şüphesiz bu durum öğrenciler üzerinde de etkisini göstermektedir. Düzenin zorlamaları kişinin çıkarlarını toplumsal çıkarlarla özdeşleştirememesine neden olmakta ve

bu, kişinin kendine yabancılaşmasına, giderek aşırı bireyselleşmesine varmakta. Başarının ölçütü bireysellikten geçer düşüncesi, yaygınlaşmakta ve körüklenmekte. Oysa planlamanın bir grup çalışması, bir kollektif çalışma istediğini söylüyoruz. Bireysel çalışmanın zararları kayıpları kavranmayıp kollektif çalışma yapmaya ve başarmaya çalışmak ne kadar yanlışsa, bireysel çalışmalar körüklendiği halde kollektif bir çalışmanın gerçekleşeceğine o kadar yanlış olur. İçinde bulunduğumuz ortamda karşılaştığımız sorunların farkına vararak, neyin, nasıl, nerede geçerli olacağını, uygulanacağını anlamaya, kavramaya çalışmalıyız. Eğitim programının içeriğinde, üzerinde önemle durulması gereken konulardan biri de bu olacaktır.

Öğrencilerde genelde tembellik olduğunu da kabul ediyoruz. Ancak bunun suçu tümüyle öğrencilerde aranmamalı, diğer etmenler de göz önüne alınmalıdır. Hızlı bir değişim geçiren toplumumuz, günden güne kişiyi hemen tümü birbirinden önemli sorunlarla karşı karşıya getirmektedir. Kişi kendi niteliğine (sınıfsal kökeni, gençliği, kültür düzeyi, v.b) göre karşılaştığı sorunlara ağırlık vermekte, onlara çözüm aramaktadır. Kanımızca üniversite eğitimi de, kişini çözüm bulması gereken önemli sorunlardan birisi olarak karşısında durmaktadır. Bu şartlarda öğrencinin tümüyle bu eğitim seviyesini geçmek, başarmak için uğraşan 'çalışkan öğrenci' durumunda olması beklenemez, beklenmemelidir. İşte eğitim programının toplumsal olaylardan soyutlanamayacağını söylerken, anlatmak istediğimiz yönlerden birisi de bu oluyor. Sonuç olarak eğitim programı, öğrenim sürecinin ağır olmayan bir çaba ile bitirilmesini sağlayacak nitelikte, kendisini etkileyen diğer değişkenler de göz önüne alınarak hazırlanmalıdır. Böyle bir ortam gerçekleştirildiğinde neyin tembellik neyin tembellik olup olmadığı daha iyi anlaşılacaktır.

Kanımızca tembellik üzerinde bir diğer etken, üniversite girişlerinin bir eleme sistemi olmasından da kaynaklanmaktadır. Kişinin ilgi alanına göre değil, aldığı puana göre belirlenen yeri, mesleği; kişi üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Kişi, o dala gereken ilgiyi gösterememektedir. Sonuç tembellik. Aslında adını tembellik değil çaresizlik koymak daha doğru olmakta. Kişi bu durumda, üniversite girişlerinde bir kenara itildiği yetmezmiş gibi şimdi de bulunduğu yerde bir kenara itilme durumunda kalmaktadır. Oysa burada suçu kişide değil, daha başka yerlerde aramak gerekmektedir.

Tüm bu etkenler birleşmekte ve kişi, öğrenci olarak önce kendisine daha sonra öğretim üyesine saygısını yitirmektedir. Öğrenci uğraşa en çok dayanıklı olduğu dönemde teslim mi olmalıdır. Hayır, içinde bulunduğu koşulları yaratan etkenleri araştırmalı, onlara karşı mücadele vermelidir.Mesleğe olan yitirdiği saygısını yeniden kazanmaya çalışmalı, bunları yaparken kendini hiçbir zaman toplumsal olaylardan soyutlamamalıdır. Ve zaten eksiklikleri ile birlikte yukarıdakilerin farkına varmadan girilecek uğraş, hiçbir anlam taşımayacak ve sonuç getirmeyecektir. En iyi hazırlandığı sanılan eğitim programları bir işe yaramayacaktır.

Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde demokratikleşme

Demokratikleşmeden ilk elde söylenmek istenen tüm yüksek öğrenim kurumları için geçerli olabilecek istemlerden oluşmaktadır. Bunların bölümümüzün konumu gereği ayrıntıdaki yansımaları değişik olacaktır. Öncelikle genelde demokratikleşmeden neleri anladığımızı kısaca açmaya çalışalım. Demokratikleşmeyi bilimsel maddecilik kapsamında düşünüyoruz.

Üniversiteler toplumun değişmeye açık kurumlarıdır. Toplumu değiştirici, ona yön verici işlevler yüklenmek durumundadırlar. Dolayısıyla var olan yapıyı tümüyle bağımlı bir

üniversite düşünülemez. Ve zaten sistemin kendi mantığı açısından da böyle olmak zorundadır. En azından üniversiteler yeni değerlerin yayıldığı, üretildiği kurumlardır.

Üniversiteler devrimci bir nitelikte olmakla, toplum yararına dönük eylemlerin öncülüğünü yapan, halk için halka dönük eğitim anlayışının doğmasını, gelişmesini gerçekleştireceklerdir. Böyle bir eğitim ise en başta bilimselliği gerektirecektir. Üniversitenin devrimci bir nitelik kazanması, kendisini toplumsal olaylardan soyutlamamakla, onlara kapısını kapamamakla, topluma hizmet götürmekle, eğitimin bir parçasını da toplumun içinde yürütmekle olanaklı olacaktır. Kısaca toplum yararı ilkesinden kalkınan işlevleri omuzlayacaklardır.

Bölümümüzün konumu gereği, kabaca iki kesimde aktardığımız demokratikleşme ilkeleri göreli olarak diğer dallardan daha kolaylıkla uygulanabilir niteliktedir. Planlamanın öz olarak toplum yararına yönelik olması yeni gelişmekte olan bir dal olması nedeniyle, bilimselliğe diğer bilim dallarından çok daha fazla açık olması, planlamanın geleceğe dönüklük özelliğinin olması, bölümümüzün topluma yön verici, onu değiştirici, ona hizmet götürücü üniversitenin koşullarının en iyi uygulanabileceği yerlerden biri olmasını getiriyor.

Öğrencilerin eğitime etkin olarak katılımı. Öğrencinin niteliğinden (gençliği, atılganlığı, yeni bilgilere açıklığı, sınıfsal konumu) kaynaklanan değiştirici, yenilikçi özellikleri, bilimselliğe, çağdaşlığa ulaşmada önemli olacaktır. Öğrencinin eğitim sürecine etkin katılımı, eğitimin değişen toplumsal koşullara uyum sağlamasını getirecektir. Değişimi en çabuk kabullenen, ondan en fazla etkilenen öğrenci, yıldan yıla değişim gösteren kitlesinin istemlerini, gereksinmelerini en açık bir şekilde anlatabilecektir.

"Üniversite öğretim üyeleri öğrencilere göre yapısal olarak egemen güçlerin daha çok paralelindedir. Bunların mevcut düzenle çeşitli bağları teşekkül etmiştir (mali bağımlılık). Gençliğin ise mevcut yapıyla bağları (yazarın notu:henüz tam anlamıyla) teşekkül etmemiştir. Mevcut yapıyı daha kolay yadsıyabilir. Ayrıca gençlik üniversite eğitimi süresince vardır ve devamlı olarak yenilenmektedir, her zaman gençtir.Yaşlanan ve yadsıma kabiliyetini kaybeden bu gruptan ayrılmaktadır."([80])

Öğrencinin en azından bu nedenden dolayı eğitime katılmalıdır. Eğitimin bu anlamda devrimci bir nitelik kazanması daha kolaylaşacaktır.

Bölümümüzde öğrencinin eğitime katılımı hangi biçimde ve hangi koşullarda gerçekleşmelidir:

Öğrenci en başta eğitim programının hazırlanmasında söz sahibi olmalıdır. Öğretim üyesi, öğrenci ikilisinden oluşacak çalışma grupları eğitim programının hazırlanmasında görevleri paylaşmalıdır. Öğretim üyesi, öğrencinin özelliklerinden, öğrenci de öğretim üyesinin niteliklerinden yararlanmalıdır. Kanımızca öğrencinin eğitim programının hazırlanmasındaki biçimsel yönlerdeki katılımı, içerik yönlerdeki katılımından daha ağırlıkla yer alması gerekmektedir.

Öğrenci bölümle ilgili kararlara temsilciliği aracılığı ile söz ve oy hakkını kullanarak katılmalıdır. Bölümle ilgili olarak alınan kararların öğrenci üzerinde er yada geç etkisini göstereceğine göre katılım öğrencinin en doğal haklarından biridir.

---

[80] İ. TEKELİ, Türkiye'de Bölge Planlama ve Eğitimi Hakkında Düşünceler, Eylül 1968, s,27-28.

En geniş kitle katılımının eğitimde söz sahibi olması amacıyla, belirlenen zamanlarda öğretim üyeleri, öğrenci temsilcileri ve öğrencilerin bir araya geldiği toplantılar yapılmalı, sorunlar birlikte tartışılmalı, kitlenin sorunlara olan ilgisi, duyarlılığı canlı tutulmalıdır. Böylece birlikte tartışma ortamından sorunlara yeni çözümler bulunabilecek, karşılıklı söyleşi ortamı yaratılacaktır.

Öğrenci çalışmalarının değerlendirilmesinde nesnel kriterlerin ağırlığı arttırılmalı ve öğrencinin değerlendirmeye katılımı sağlanmalıdır. Nesnel kriterlerin tutarlı bir biçimde korunması, onlara saygılı davranılması, öğrencinin değerlendirmeye karşı duyduğu kuşkuyu azaltacaktır. Bunun yanında öğrencinin değerlendirmeye belli oranlarda katılımı kuşkunun, azalması için bir başka neden olacaktır. Ancak bölüme yeni gelmekte olan öğrencilerin değiştirilmeye en fazla gereksinme duyması böyle bir uygulamanın daha üst sınıflarda yapılması daha uscu olmaktadır. Değerlendirmeye katılım, daha öncede belirttiğimiz gibi planlamanın öznel değerlendirmelere açık olması nedeniyle ayrı bir önem taşımaktadır.

Öğretim üyesi ve öğrenci arasındaki ilişkilerin iyileştirilmeye çalışılması demokratikleşmenin bir diğer yönü olacaktır. Karşılıklı iyi niyet ve saygıya dayanan böyle bir ortamın yaratılması, eğitimin niteliğinin de yükselmesine katkıda bulunacaktır. Çünkü öğretim üyesi ile öğrenci karşılıklı yardımlaşma içine girecek, sorunlara birlikte çözüm aranacaktır. Bulunacak çözümlerde ise öğretim üyesi ve öğrenci birlikte çalışma isteğiyle hareket edeceklerdir. Ancak böyle bir ilişkinin sağlam temellere oturabilmesi için öğrenci ile öğrenci arasında olması gerektiği gibi öğretim üyesi ile öğretim üyesi arasında karşılıklı iyi niyet ve saygı ortamının olması ve bunun gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Bölümde oluşturulacak demokratikleşme, bölüm öğrenci ve öğretim üyelerinin olayı sahiplenmeleri ölçüsünde başarılacaktır. Öğretim üyesi ve öğrenci yüklenecekleri sorumlulukların bilincine varmalı, tüm diğer söylediğimiz amaçlar çerçevesinde olaya yaklaşmalıdırlar. Tersi durumda içerikten yoksun tümüyle biçimselliğe dayanan 'demokratikleşme', yarardan çok zarar getirecektir. O zaman da, ne öğretim üyesinin yapması gereken eylemlerin, ne de öğrencinin eğitime katılmasının bir anlamı kalmayacaktır. Yani kısaca, öğretim üyesi ve öğrenci öyle bir ortama yaraşır olmalıdır.

Kaynak kullanımı, dış ilişkiler

Kaynak Kullanımı;

Şehir ve bölge planlamanın disiplinler arası bir bilim dalı olması, kaynak kullanımında kendisine zorluklar yaratmakta. Buna karşılık bazı konularda(nüfus, işgücü, yatırım, v.b) oldukça fazla kaynak bulunabilmektedir. Bu kaynakların toparlanması, kullanıma açılması kendi başına bir sorun olarak ortada durmaktadır. Var olan kaynakların nerelerde ve ne oranda olduğunun bile çoğunlukla bilinememesi, gereksiz yere zaman ve insan gücü kaybına yol açabilmektedir. Planlamayı gerçekleştirebilmek için veri toplama gereksinmesi, kaynakların yetersiz kullanımından dolayı bir diğer önemli planlama öğesi olan tasarımın bir kenara itilebilmesini getirmektedir. Dolayısıyla bölümümüzde var olan arşiv, usçu kaynak kullanımını örgütleyen, bir büro haline getirilmelidir. Bölüm adına yapılacak araştırmalarda arşiv bürosu, gerekli kaynakların nerelerden, nasıl elde edilebileceğini araştırmalıdır.

Eğitim programının işlerliğini sağlamada usçu kaynak kullanımı, zaman ve insan gücü kaybını önleyecek, öğrencinin ve öğretim üyesinin diğer konularla ilgilenme olanağını

artıracaktır. Çünkü, kanımızca bazı kaynakların elde edilebilmesi için ayrılması gereken zamandan, çok daha fazla zaman, ayrılmaktadır. Araştırmacı bir ürün ortaya koymak durumundaysa ve eğer bu ürünü ortaya koymak için tanınan zaman aralığında yeterli kaynak bulamıyor yada bulduğu kaynakları özümleyip istenilen biçimde ürün haline getirmek için yeterli zaman bulamıyorsa, ne toplanan kaynakların ne de sonuçta ortaya çıkarılan ürünün bir önemi kalmaz.

Bölüm içinde var olan kaynaklar bile kullanılamayabilmektedir. Geçmişten bu yana kaynak olarak nelerin var olduğu yada üretildiğinin bilinememesi, aynı kaynakların bölüm dışından aranmaya, bulunmaya çalışılmasını getirmektedir. Bölüm içinde var olan kaynakların da derlenip, düzenlenerek öğretim üyesi ve öğrencilerin kullanımına açılması gerekmektedir.

Dış İlişkiler:

Yine bölümümüzün niteliği kuvvetli dış ilişkiler kurulmasını zorunlu kılmaktadır. Topluma dönüklüğü ilke olarak kabul eden bir bölüm, dış ilişkilerini de bu ilke etrafında düzenlemeli, kamuya yönelik çalışmalarını artırmalıdır. Üniversitenin yaratıcı yön verici niteliklerine değindik, bunları uygulamada da göstermek gerekmektedir. Bölüm yayın komitesi(MF Dergisi dışında) güncel sorunlara değin ilgi alanlarında sistemli olarak görüşlerini kamuoyuna aktarmalıdır. Bu görüşler gerek öğretim üyelerinin ve gerekse öğrencilerin çalışmalarından derlenmelidir. Bölümün geleceği ve toplumdaki yeri açısından bu konunun önemli olduğu kanısındayız.

Üniversite içinde diğer bölümlerle en azından kaynak kullanımı olarak ilişkiler kurulmalıdır. Bölümümüzün onların ilgi alanlarına dönük ve onların bölüm ilgi alanlarına dönük konularda işbirliği sağlanması yoluna gidilmelidir.

Diğer üniversiteler, kamu kuruluşları ve meslek odaları ile ortak çalışmalar yapmalı, kimileriyle ortak eylem platformuna girilmelidir. Bu kuruluşlarla birlikte halka açık tartışmalı toplantılar düzenlenmelidir. Bu kuruluşlardan bölüm eğitimine katkıda bulunacakları bölüme çağırmak ve yine bölümden katkıda bulunabilecekleri bir politika çerçevesinde oralara göndermek, kamuya dönüklüğün uygulamadaki göstergeleri olacaktır.

Eğitim programı

Şehir ve bölge planlama gibi çeşitli bilim dallarını kapsayan iki ayrı disiplinin eğitimini 4 yıl gibi kısa sürede vermek olanaksız. Burada önemi olan plancı olacak kişiye temel bilgilerle birlikte ayrıntıdaki konulara hazırlayıcı bilgileri vermek oluyor. Kurulan böyle bir model çerçevesinde ise eğitimin yapılabilmesi var olan kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasıyla olanaklı.

Temelde çeşitli kuramsal bilgilerin öncelikle öğrenciye verilmesi gerekiyor. Bunun yanında plancının belli konularda uzmanlaşma durumunda olması 4 yıllık eğitim süreci içinde bir ön hazırlık yapılmasını gerektiriyor. Uzmanlaşma 4 yıllık eğitim süreci içinde gerçekleştirilemeyecek, bu sürede öğrenciye ilgi alanlarını belirleme olanağı sağlanacaktır. Görüldüğü gibi iki ana ilke etrafında şekillenen modelde, eğitim programı iki ayrı kesim halinde düşünülmektedir. Bölümümüz eğitim programının hemen herkesin üzerinde anlaştığı gibi nüve ve uzmanlaşma programlarından oluşacağını kabul ediyoruz. Temel ağırlık nüve program üzerinde olacak ve uzmanlaşma programı onun bir devamı olarak gelecektir.

Nüve Program:

Bu programla öğrenci şehir ve bölge planlamanın ikisini birden kapsayan konunun özü, kuramsal yaklaşımları, temel ilkeleri ve kaynakları ile karşı karşıya gelecektir. Kuramsal bilgi ağır basacak ve konular arasındaki bütünlüğü sağlayacak olan kültür birikiminin oluşturulmasına çalışılacaktır.

Öğrenci geldiği çevrenin değerleriyle, bu çevre arasındaki değer çatışmasını sağlıklı biçimde kavrayacak, yeni bilgileri kökenlerinde yatan düşünce biçimleriyle öğrenecektir. Bu durum öğrencinin planlamada çok önemli yer tutan seçenek geliştirme ve seçme gibi yönlerinin gelişmesine katkıda bulunacaktır. Değişimi esas alan yaklaşım nüve programın temelini oluşturacaktır. İlgi alanlarının belirlenebilmesini kolaylaştırmak için konular olanaklar ölçüsünde değişik boyutları ile tanıtılacaktır (örneğin: anamalcı konut üretimi, toplumcu konut üretimi, standartlar, ekonomik çözümlemeleri gibi). Şüphesiz bunların bir kısmı yüzeysel olmak durumundadır.

Uzmanlaşma Programı:

Öğrencinin sağlıklı olarak ilgi alanlarını belirleme, onlar üzerinde, araştırma yapma olanaklarını hazırlama amacını güdecektir. Öğrenci kendi isteğine göre önünde bulunan çok sayıdaki seçeneklerden birini yada birkaçını seçebilecektir. Seçenekler konu hakkındaki bilgisinin özle birlikte özden öte neleri kapsadığını açıklıkla öğrenciye gösterebilmelidir. Bu anlamda bölüm içi ve dışından çok sayıda seçmeli dersin bir kısmı ağırlıklı olarak uzmanlaşma eğitimini destekler nitelikte olacaktır. Özellikle bölüm içi seçmeli dersler öğrenciye ilgi alanlarını belirlemede yardımcı olacak içeriğe kavuşturulacaktır.

Ancak burada hemen belirleyelim uzmanlaşma programı öğrenciyi bir ya da iki yöne zorlayıcı nitelikte olmayacaktır. Öğrenci böyle bir şeye gereksinime duymaya zorlanmayacak, genel nitelikte plancı yetiştirilme gereksinimi göz ardı edilmeyecektir. Dolayısıyla bu program yüksek lisans eğitimi yapacak olanlara, ona hazırlayıcı bir içerik de taşıyacaktır.

İki Yıllık Dönemler:

Eğitim programı modelinin nüve ve uzmanlaşma olarak iki kısımdan oluşması, 4 yıllık eğitim dönemi içinde bunların belli yerlere oturtulmasını gerektirmekte. Vurgulayalım, programın nüve kısmı, uzmanlaşmanın temelini oluşturduğuna göre, eğitimin ilk yıllarını şüphesiz nüve program kapsayacaktır. Yani nüve program 4 yıllık eğitim sürecinde her zaman eğitimin ağırlıklı kesimi olacaktır. Disiplinin çok geniş boyutları olması onun 4 yılda bile tam anlamıyla verilememesini getirmektedir. Ancak, eğitimin temel işlevlerinden birini, nasıl öğrenileceğini öğrenmek olarak koymamız, üniversite eğitimini genelde eğitimin, yalnızca bir bölümü olarak kabulümüzü getirmiştir. Bölümde verilecek bir planlama eğitimi de, plancılık eğitiminin bir parçası olmaktadır. Bu anlamda bölümde verilecek olan, özde nüve ve uzmanlaşma programına dayanan, iki yıllık dönemlerden oluşan iki bölüme ayırdık. Bu ikişer yıllık dönemlerde verilecek eğitim, öğrencinin, zorlanarak verilebileceğin en fazlasını verilmek amacıyla, her şeyi karmakarışık algılamasını sağlamaya değil, sindirip özümleyebileceğinin en fazlasını vermeye dayanacaktır.

a) Birinci iki yıllık dönem: Şehir ve bölge planlamaya girişin yapılıp, olayların birbirine bağlandığı ve genelde kültür birikiminin sağlanacağı dönemdir. Kanımızca, eğitim

sürecinin temelini bu dönem oluşturmaktadır. Çünkü geçmiş bölümlerde sözünü ettiğimiz öğrencinin üniversitede alacağı konum, bu yıllarda oluşacaktır. Öğrencinin kendi içinde çelişmelerle karşılaşacağı ve bunlara çözümler aramasını öğreneceği yıllar bunlardır. Dolayısıyla bu dönemde verilecek eğitim, bir anlamda planlama konusunun da gereksinme duyduğu kafa yapısını, düşünce biçimini oluşturmayı amaçlayacaktır.

Bu dönemin diğer önemli özelliklerini ise şöyle sıralayabiliriz;

1. "Temel sorunların ortaya konularak temel dürtülerin yaratılması,
2. Planlama konularına girişlerin yapıldığı bu dönemde bir an önce yeterli bilgi birikimini sağlayabilmek ve sağlam bir temel oluşturmak amacıyla öğrenci katkısını yüksek düzeyde beklemeden yakın bir denetimle, en fazla konunun (Yazarın notu:, en fazladan ne anladığımızı yukarıda belirtmiştik) iletilmesi" ([81])
3. Öğrencinin daha ileride belirleyebileceği ilgi alanları için ön birikimin sağlanması ve seçeneklerin tanıtılmaya çalışılması. .

Özelliklerini bu şekilde belirlediğimiz, birinci 2 yıllık dönemde verilecek dersler konusunda; gerek zaman yetersizliği ve gerekse yeterli birikim eksikliği nedeniyle verilmesi gereken dersleri değil, bu dönemde öğrencinin planlama ile ilgili olarak öğrenmesi gereken konuları belirlemeye çalıştık.

Birinci sınıfta üzerinde durulması gereken konuları genelde: Bilgi teorileri, bilim metodolojisi, insanın tarihsel gelişimi, toplumun doğuşu kökenleri, toplum yapısı mekan ilişkisi, toplumun sahip olduğu kaynaklar bunların kullanımı, üretim, planlamaya giriş, planlama teorileri, planlama süreci, planlamanın işlevleri, planlama mekan ilişkisi, kent ve kentleşmenin anlamları, kentin ve kentleşmenin değişkenleri, Türkiye'de kentleşme, topografik veriler, arazi kullanım biçimleri, ekonomi bilimi, mikro ve makro ekonomi, ekonomik sistemlerin gelişimi, lineer cebir, set teorisi, matrisler diye sıralayabiliriz.

İkinci sınıfta üzerinde durulması gereken konuları ise genelde şöyle sıralayabiliriz: Kır-kent sosyolojisi, kentin elemanları, kent mekansal yapısının değişkenleri, yerleşme teorileri, sosyal araştırma metotları, veri toplama değerlendirme teknikleri, kent ekonomisine giriş, Türkiye ekonomisi, olasılık teorisi, regresyon çözümlemeleri, plancılar için matematik, girdi-çıktı modelleri.

Bolüm dışından verilecek dersler, olanaklar ölçüsünde bölüm içinden verilmeye çalışılacak, bu derslerin planlamaya dönük olmasına özen gösterilecektir. Öğrenci bu dersleri planlama içinde bir yere oturtabilecektir.

b) <u>İkinci iki yıllık dönem</u>: Bu dönemin temel kurgusu yine nüve programa dayanmakla birlikte, uzmanlaşma programına ayrıca önem verilecektir. Öğrenci bu döneme planlama hakkında bazı temel görüşlere, sahip olarak gelecek, olayları çok boyutlu düşünme yeteneğini kazanmış olacak ve dolayısıyla kendi başına araştırma yapabilme ve özel konulara eğilme becerisine sahip olacaktır. Bu dönemin özellikleri şunlardır:

1. Öğrencinin ilgi alanlarının belirlenmesine katkılı giriş ve olanaklar sağlanması,
2. Planlamanın ayrıntıdaki değişkenlerinin incelenmesi,
3. Öğrenciye araştırma olanaklarının sağlanması,

---

[81] M.ERSOY, ODTÜ-MF, ŞBPB Politikası ve Eğitim Programı Taslağı, ODTÜ, Mayıs 1976, s.11.

4. Öğrencinin eğitim sürecine öğretim üyesi ile birlikte katılımı, seminer turu dersler verilmesi.

İkinci 2 yıllık dönem içinde bulunan 3. ve 4. sınıflar, planlama üniversite eğitim sürecini bitirmeye aday durumundadırlar. Onlar aynı zamanda eğitim bittikten sonra, mesleğin kurumsallaşması, toplumda saygın bir yer etmesini sağlamak görevini de yükümlenmişlerdir. Bu dönemde onların, plancılığın ülkedeki konumu, var olan yapı yerine seçenekler üretmesi, toplum içinde ne tür işlevler yükümlenmesi gerektiği hakkında bilgi sahibi olması ve bunları benimsemesi sağlanmalıdır. Sınıflarda üzerinde durulması gereken konulara gelince:

Üçüncü sınıfta; kentlerin evrimi, Türk kent biçimleri.ve kalıcı öğeleri, planlama tipleri, planlama tekniği, karar verme süreci, kentsel ve bölgesel çözüm yöntemleri, modeller, planlamada sistem yaklaşımları, kent ekonomisi, bölge ekonomisi ve uzmanlığa yönelik seçmeli dersler.

Dördüncü sınıfta; planlama hukuku ve uygulama, köy-kent-bölge planları ve aralarındaki ilişki, kent-ulaşım ilişkisi, konut, çevre, doğal dengenin korunması, teknik altyapı özellikleri ve uzmanlığa yönelik dersler.

Kabaca da olsa ikişer yıllık dönemlere ayırdığımız eğitim sürecine karşılık gelen konuları belirttik. Ancak planlama eğitiminin en temel öğelerinden biri olan stüdyolar hakkında ayrıca durmak istiyoruz. Stüdyolarla ilgili olarak özellikle tasarım konusuna eğileceğiz. Kanımızca stüdyolarda karşılaşılan diğer sorunlar eğitim programının geneldeki sorunları ile birlikte çözülecektir.

Stüdyolar:

Stüdyolar, öncelikle tasarımın ele alındığı yerler olma durumundadır. Tasarımın öznel ölçütlere açık olması önün tanımını güçleştirmekte ve değerlendirme kriterlerinin açıklıkla saptanamamasını getirmektedir. Tasarım konusunda, öğretim üyelerinden Ekmel Derya'nın bir kısmına katıldığımız görüşlerini özetlemeye ve bizim görüşlerimizi eklemeye çalışacağız.

Tasarımın insancıl bir eylem olması, onun uygulamaya geçmeden önceki düşünce aşamasıdır diye tanımlanmasını kolaylaştırıyor. Tasarımın amacı öncelikle çevreyi değiştirmek olmasına karşın, bilimin amacı çevreyi açıklamak olmaktadır. Çevreyi değiştirirken tasarımcı büyük bir sorumluluk altındadır. Çünkü uygulanmış bir proje üzerinde denemeler yapıp yeniden değiştirme olanağı yoktur. Dolayısıyla tasarımcı benzetme, kıyaslama, kendi kendini eleştiri yöntemlerini kullanıp ön seziye dayanarak eylemlerini gerçekleştirir.

Tasarımla ilgili bütün bilgilere tasarım sürecine geçmeden toplamak olanağı olmadığından, tasarım problemlerinin eksiksiz tanımı yapılamaz. Ancak burada önemli olan geçmiş deneyimlerden yararlanarak problemin, tanımlanabildiği ölçüde bilgileri eksiksiz olarak toplamaya çalışmaktır. Kanımızca tasarım problemlerinin en önemli güçlüklerinden biri de, önceleri de vurguladığımız gibi kesin nesnel kriterlerinin olmamasıdır. Tasarım probleminin çözümünde en iyi çözümlerin bulunduğunu gösterir nesnel değerler yoktur. Buna karşılık tasarımcının bilgi toplaması, kullanacağı teknikleri saptaması, seçenek seçimleri yapması tasarımda göz önüne alınması gereken nesnel ölçütlerin ortaya çıkmasını sağlayabilir. Nesnel ölçütlerin geçerliliğini arttırmak, tasarım problemi çözümünden elde edilen sonuçların tasarımın içine yeniden sokulması ile olur. İşte tasarımcı problem

çözümünde başarıya ulaşabilmek için ilk elde nasıl öğrenileceğini öğrenmek zorundadır.

"Tasarım öğretiminin amacına ulaşması için öğrenciye zaman aşımına uğrayacak bir takım bilgileri zorlamak veya öğrenciyi okul sonrası dönemin kaderine bırakmak yerine nasıl öğrenileceğini öğretmek ve gelişmesini öğrencinin kendi çabasına bırakmak kanımca izlenecek en geçerli yoldur". ([82])

Tasarımda: bilimsel tekniklerin kullanılması; tasarımcıyı kesin doğru sonuçlara götürmez. Ancak bu teknikler, yöntemler, istatistiksel işlemler tasarımcıya, problemin çok boyutlu değişkenlerinin tanımlanabilmesinde ve daha sağlıklı çözümler bulunabilmesinde yardımcı olur.

Stüdyolardaki tasarım olayına bu görüş açısı ile yaklaştıktan sonra, öğrenciye tasarımın nasıl iletilebileceğine gelelim:

- "Öğrenciyi tasarım güçlükleri ile karşılaştıracak problemler seçilmelidir,
- Problemler her defa bir güçlüğün çözümüne önem verecek biçimde hazırlanmalıdır,
- Sosyal bilim dersleri ile mühendislik; bilimleri-şehir planlamanın ilişkilerine ait yardımcı teknikler veren derslerin konuları tasarım probleminin içeriğinde bulunmalı ve uygulama ile öğretilmelidir,
- Sosyal, ekonomik, kültürel, politik faktörlerin tasarımı nasıl etkilediği ve kendilerinin tasarım yönünden nasıl etkilenebileceği öğretilmelidir,
- Gerçek problemler ileri sınıflarda verilmeli ve gerçekçi çözümler beklenmelidir."([83])

Yüksek Lisans Eğitimi:

Yüksek lisans eğitim konusu bu rapor kapsamı dışında kalmaktadır. Ancak bölümümüzde eğer böyle bir eğitim veriliyorsa bu hiçbir zaman lisans eğitiminden ayrı olarak düşünülmemelidir. Lisans eğitimi nasıl planlama eğitiminin bir parçası ise, yüksek lisans eğitimi de onun bir devamı ve parçasıdır. Dolayısıyla lisans eğitiminde yapılacak bir değişimin yüksek lisans eğitimine etki yapması doğal ve zorunlu olduğu gibi, yüksek lisans eğitiminde yapılacak bir değişiklikte lisans eğitimine etki yapacaktır.

Eğitim programının işleyişi

Hazırlanacak bir eğitim programının işlerliğe kavuşabilmesi, raporun ana temasını oluşturan öğretim üyesi ve öğrenci üzerindeki görüşlerin doğruluğunun kabullenilmesi, insanlar arası karşılıklı iyi niyet ve saygı ortamının oluşturulması ile gerçekleşebilecektir. Kanımız, bunlar gerçekleşmediği şartta, en iyi eğitim programının bile işlerliğe kavuşamayacağı yönündedir. Bölüm içindeki eğitimin bozukluğunu, yalnızca eğitim programının iyi olmamasına ya da hiç olmamasına bağlamak yanıltıcı olacaktır. Dolayısıyla sorunları daha açık yüreklilikle görebilmek, çözümleri de ona göre aramak zorundayız. Böyle bir davranış şeklinin bizlere çok şeyler kazandıracağını anlatmaya gerek yok. Sorun yalnızca öğrencinin ya da yalnızca öğretim üyesinin sorunu değil, hepimizin dolaylı olarak da toplumun sorunu. Öyleyse öğretim üyesi ve öğrenci, sorunu sıkı bir dayanışma içinde olanaklar elverdiğince çözümlemeye uğraşmalı.

Kabaca önerdiğimiz eğitim programı, en azından öğrencilere ilgi alanlarını belirlemede,

[82] E.DERYA, ODTÜ Şehircilik Bölümü ve Tasarım Eğitimi, 1975, s. 3
[83] E.DERYA, ODTÜ Şehircilik Bölümü ve Tasarım Eğitimi, 1975, s. 4

öğretim üyelerine de uzmanlık alanlarını açıklığa kavuşturmaya ve daha bir derinleşme olanaklarını sağlamaya yarayacaktır. Bölüm hem genel nitelikte hem de uzman nitelikte plancılar yetiştirebilecektir. Öğrencinin eğitime etkin olarak katılımı ortak çözüm seçeneklerini arttıracak, bölümüm değişime açık bir kurum haline getirecektir. Bölümdeki eğitimin yalnızca kendi içine kapalı olmaktan kurtulması, planlamanın topluma yönelik işlevlerini yerine getirmede hazırlayıcı bir adım olacaktır.

Bölümün gereksinme duyduğu öğretim üyesi açığını kapatma politikası, bölüm eğitim programına uyum sağlayabilecek nitelikte kişilerin alınmasına özen gösterir şekilde olmalıdır. Bölüm mezunlarına öğretim üyesi olma olanakları yaratılmalıdır.

Bölüm eğitim programının değişen koşullara ayak uydurabilmesi için eğitim programı bürosu oluşturulacaktır. Bu büronun kadrosu öğretim üyeleri ve öğrencilerden oluşacak, programın iyileştirilmesi yönünde öneriler geliştirilmeye çalışılacaktır. Büro aynı zamanda eğitim programına göre verilmekte olan derslerin aksayan yönlerinin tespitine çalışacak, aksaklıkların dersin içeriğinden mi, veriliş şeklinden mi v.b mi? olduğunu belirleyecek, bunların düzeltilmesi yönünde öğrenci ve öğretim üyesinin görüşlerini alacaktır. Bölüm eğitim programının değişimi büronun örgütlülüğünde tüm öğretim üyesi ve öğrencilere açık bir şekilde yürütülecektir. Değişimde temel düşünce, bölümün kendi içinde kapalı bir sistem olmadığı düşüncesi olmalıdır.

Gerek eğitim programı bürosu, gerek bölüm yayın komitesi ve gerekse arşivi denetleyecek bir üst kuruluş oluşturulmalı ve bu kuruluş diğer üç alt kuruluşla ortak çalışarak ülke çapında araştırmalar yapmalıdır. Şimdiye kadar tüm söylediklerimizin eksiklikleri giderilerek uygulanması, bölümün ve dolayısıyla plancılığın toplumda saygın bir yer kazanmasını getirecektir.

Kaynaklar

ABRAMS,C. The Need For Training and Education For Housing and Planning, 23 Ağustos 1955.
AKÇURA,T. Şehir Planlama Bölümünün Eğitimi Hakkında Not, Haziran 1969
AKIŞIK,S. BENLİ,E. UĞUREL,N. Eğitim ve ŞBPB'nde Eğitim Programı Hakkında Görüşler, ODTÜ-MF ŞBPB, Ocak 1979
AKIŞIK,S. BEKLİ,E. UĞUREL,N. Eğitim Planlamasına Bir Giriş, ODTÜ-MF ŞBPB, Ağustos 1978.
ATALIK,G. Üniversite Anlayışında Yapısal Değişim İçin, Milliyet, 19 Ekim 1978
BADEMLİ,R. KALKAY,N. Planlama Eğitim Programını Geliştirme Seminerleri Dizisi Ön Raporu, ODTÜ,MF ŞBPB, 17 Temmuz 1978
BEYRU,R Şehir Plancılığı Eğitimi, 15 Haziran 1964
DERYA,E. ODTÜ Şehircilik Bölümü ve Tasarım Eğitimi, 1976
EMBDEN,S.J.V. The Present Situation of Planning and Design, 28 Mayıs 1964
ERSOY,M. Şehir Planlama Eğitimiyle İlgili Görüşler Anketi Sonuçları, Ağustos 1976
ERSOY,M. The Political Economy of Urban Areas, METU, Ankara, Şubat 1978
ESMER,Ö. Bilgi Aktarılması ve Şehir Planlama Eğitimi Pedagojik Kuralları Üzerine, ODTÜ ŞBPB, 24 Eylül 1969
ESMER,Ö. Şehir Planlama Eğitimi Üzerinde Notlar, Nisan 1969
İMAR ve İSKAN VEKALETİ. Şehir ve Bölge Plancıları ve Yetiştirilmeleri, 1969
KELEŞ R. Kent ve Bölge Planlaması Eğitimi, 1978
KELEŞ,R. GERAY,C. YAVUZ,E. Şehircilik: Uygulama, Politika,Sorunlar, ŞBP, 1978
KORTAN, E. "Kaderci Adam", "Aydın Adam" ve Üniversite, Milliyet, 9 Mayıs 1978

LENİN,V.İ. Eğitim Politikası ve Pedegoji Üzerine, Çeviren: Zülfü Dicleli, İstanbul, Konuk Yayınları, 1977
OKYAY,T. 1976-77 Ders Yılı CP401 Planlama Stüdyosu Çalışmalarına Temel Olan Görüşler, 6 Ocak 1977
ÖĞRENCİLER. Şehircilik Eğitimi, ODTÜ-MF ŞBPB, 30 Aralık 1975
PARS,V.B. Eğitim Psikolojisi, M.E.B Basımevi, Ankara 1969
ŞBPB. Eğitim Komisyonları Çalışmaları Özeti, 29 Aralık 1975
ŞBPB. Çevre Planlaması Disiplini İçinde Mimar ve Şehircinin Değişen Özellikleri, 20 Mayıs 1969
ŞBPB Şehir Planlama Bölümü Eğitim Programı Ön Raporu
ŞPMMO Haber Bülteni, n.8, 15 Ocak 1979
TMMOB. Türkiye'de Kentleşme,Mimarlar Odası Ankara Şubesi adına yayın komitesi,Ankara,Ocak 1971.
ŞPMMO. Türkiye'de Plancıların Meslek Durumları, Aralık 1976
TANKUT,G. Mimarlık ve Çevre Bilimlerinde İkinci Kademe Eğitim, Şehir ve Bölge Planlama Örneği, 21-23 Mart 1977
TEKELİ,İ. Türkiye'de Bölge Planlama ve Eğitimi Hakkında Düşünceler, Eylül 1968
TURAK,E. ODTÜ-MF ŞBPB, Kuruluşu-Gelişmesi-Eğitim Esasları-Müfredat-Tedrisat-Araştırma İşleri, ODTÜ, 26 Aralık 1960
UNESCO. Revised Plan For The METU, 26 Eylül 1962

ODTÜ MİM. FAK. ARA-YAYIN DİZİSİ
No. 6 / Ağustos 1979

ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

PLANLAMA EĞİTİM PROGRAMINI GELİŞTİRME SEMİNERLERİ - I

Ankara, Temmuz - Ağustos 1979

PLANLAMA EĞİTİM PROGRAMINI GELİŞTİRME SEMİNERLERİ – I (1979)[84]

Önsöz

ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde uygulanan eğitim programında bazı aksamalar olduğu ve bunların ivedi olarak giderilmeleri gerektiği konusunda bölüm üyeleri arasında görüş birliğine varmak hemen her zaman kolay olur. Ancak, iş aksaklıkların nedenlerini irdelemeye veya yeni politika ve programlar oluşturup uygulamaya gelince, hep ortaya çeşitli zorluklar çıkar; ciddi köktenci ve kalıcı adımlar atılamaz. Bölüm politikaları saptama ve yeni eğitim program önerileri hazırlama yönünde yapılan birçok araştırma, çalışma ve olumlu tartışma, dar amaçlı kişisel sürtüşmeler, kısır ilke çekişmeleri, ve incir çekirdeğini doldurmaz ayrıntı düzeltmelerinin kaldırdığı toz bulutu içinde kaybolup giderler. Gerçekleşen politika ve program değişiklikleri ise, ya akademik sorunların teker teker ve daha çok yüzeysel çözümleriyle (buna geçiştirilmeleriyle de diyebiliriz) yani yumurta kapıya dayandığında, yama üstüne yama, parça parça şekillenir; ya da, yer yer öğretim üyelerinin kendi alanları doğrultusunda ittirmeleriyle plansız, programsız oluşur. Uzun sözün kısası, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü on yedi yıldır 'Eğitim' dahil, 'Kaynak Kullanımı', 'Araştırma ve Yayın', 'Planlama Uygulaması veya Eğitimi Yapan Diğer Kuruluşlarla İlişkiler', 'İstihdam ve Adam Yetiştirme' gibi birçok konuda açık seçik politikalar saptamadan ve uzun vadeli eğitim plan ve programları hazırlamadan işler durur.

Planlama eğitimiyle uğraşan bir kuruluşun böylesine plansız işleyişinin altında azgelişmiş toplumlara özgü ekonomik, siyasal, kültürel, kurumsal ve hatta kişisel niteliklerin olduğu kadar, kent ve bölge planlamanın yeni bir uygulama, bilim ve öğreti dalı olmasının da payını aramak mümkündür. Ne var ki, bütün bunlar ne bölüm eğitim programını yüzeysel sorunların parçacı çözümleriyle yamayarak durumu İdare etmeye, ne de bölüm politikalarını açık seçik ortaya koymaktan kaçınmaya devam edeceğimiz anlamına gelmez. Tersine, bölümün işleyişinde köktenci ve kalıcı değişiklikler yapmak artık kaçınılmaz olmuştur. Bir an önce yürürlükteki eğitim politikası (buna kolaylıkla eğitim politikasızlığı da diyebiliriz) ve programını belirli bir süreklilik ve bütünlük içerisinde ele alıp eleştirmemiz, uygulamaya dönük gerçekçi almaşıkları saptamamız, ve giderek, eğitim dahil çeşitli konularda bölüm politikalarını demokratik yöntemlerle belirleyerek uygulamaya koymamız gerekmektedir. Ancak, doğal olarak bütün bunlar yani on yedi yıldır yapılamayan (veya yapılmayan) işler bir çırpıda çözümlenemez. Bunu hepimiz biliyoruz. Ve yine biliyoruz ki, kalıcı çözümler iyi niyet, karşılıklı anlayış, sabır, çalışma ve zaman gerektiren süreçler içerisinde şekillenir.

İşte 1978 yılında gerçekleştirdiğimiz 'ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Eğitim Programını Geliştirme Seminerleri' böyle bir süreci başlatabilmek için atılmış küçük fakat kararlı bir adımdır. Amaç uygulanmakta olan eğitim politikası ve programının yanı sıra bölümün çeşitli sorunları etrafında fikir alışverişlerini yoğunlaştırarak demokratik bir eleştiri platformu oluşturmaktır. Tutanakları elinizde bulunan bu seminerler dizisinde ileri sürülen yapıcı görüşlerin, eskiden olduğu gibi, unutulup gitmeyeceklerini, bölüm politika ve programlarının saptanması yönünde yapılacak çalışmalara ivme kazandıracaklarını umarız.

'ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Eğitim Programını Geliştirme Seminerleri'nin hazırlıkları kapsamında iki ayrı çalışma yapıldı. İlkin, bölümün kuruluşu, gelişmesi ve

[84] R.Bademli ve S.Akışık tarafından düzenlenen seminerler dizisi.

sorunları üzerine yazılmış bütün makale, rapor, araştırma ve bildiriler bir araya getirilmeye çalışıldı. Fakülte, bölüm ve özel arşivlerin taranmasıyla toplanan yazılar, Sinan Akışık'ın sabırlı katkılarıyla derlendi ve bölümün geçmişi ile ilgilenenlerin faydasına sunuldu. İkinci olarak, bölümün içinde bulunduğu durumu saptamak amacıyla bölümdeki bütün öğretim üyelerini ve öğrencileri kapsayan bir anket çalışması gerçekleştirildi. Nimet Kalkay'ın değerli çabalarıyla şekillenen bu çalışmanın sonuçları ise bir raporda toplanarak seminerler dizisine katılanlara dağıtıldı.

İlke olarak 'Seminerler'in Şehir ve Bölge Planlama Eğitimi ile ilgilenen herkese açık olması benimsendi. Bu doğrultuda yaygın bir katılım oluşturmak amacıyla da, öncelikle bölüm mezunları, öğretim üyeleri ve öğrencilerine gerekli duyurular yapılırken, planlama uygulaması veya eğitimi yapan diğer kuruluşlardan en az birer temsilcinin toplantılara gelmesini sağlayacak girişimlerde bulunuldu. Her şeye rağmen, yaygın bir katılım oluşturma konusunda ancak kısmen bir başarıya ulaşıldı ve ortalama 60-70 kişinin katıldığı 'Seminerler', 1978'in Temmuz ve Ağustos aylarında birer hafta arayla, dört oturum şeklinde gerçekleşti. Oturum aralarının birer hafta olarak saptanması, hem katılanlara bir önceki veya sonraki oturum konuları etrafında düşünce üretme olanağı sağlamak, hem de bölüm üyelerinin eğitim saatleri dışında bir araya gelebilecekleri yeterli ortak boş zaman ayarlamasını kolaylaştırma açısından uygun bulunmuştu.

İlk oturum, 20 Temmuz 1978 Perşembe günü İlhan Tekeli'nin başkanlığında yapıldı. Gündem "Ne Tür Plancı, Ne Tür Planlama Eğitimi" konusunu kapsıyordu. Bu oturumu Tuğrul Akçura'nın başkanlığında "Ne Tür Stüdyo Çalışmaları" konusunun tartışıldığı 27 Temmuz 1973 Perşembe günkü oturum izledi. Tam bir hafta sonra, yani 3 Ağustos 1973 Perşembe günü, bu sefer Gönül Tankut'un başkanlığında yapılan üçüncü oturumda "Ne Tür Dersler" konusu ele alındı. Ruşen Keleş'in yönettiği 10 Ağustos 1973 Perşembe günkü son oturumun gündeminde ise "Ne Tür Dış İlişkiler" konusu vardı. Bütün bu toplantılar boyunca yapılan konuşmalar banda alınarak, zaman geçirmeden bant çözüm işlemine geçildi. Ne var ki, bant kayıttaki teknik yetersizlikler çözüm işini tahminlerin ötesinde aksattı. Sinan Akışık, Murat Güvenç ve Nimet Kalkay'ın değerli katkılarıyla sekilenen çalışmalar iki ay kadar sürdü, ve 20 Temmuz 1973 Perşembe günkü oturumun bantlarında kesinlikle anlaşılamayan bir bölüm dışında, toplantılarda yapılan tüm konuşmalar yazıya geçirildi.

Yazıya aktarılan konuşmalarda hemen göre çarpan cümle düşüklükleri ve gereksiz tekrarlar, tek başına Sinan Akışık'ın titiz çabaları ile üç dört ay içerisinde düzeltilerek konuşmacılara gönderildi. Konuşmacıların anlam kaymaları ve düşünce kopukluklarını düzelterek, ancak iki üç ay sonra, iade ettikleri konuşma metinleri son bir derlemeden geçirildi ve baskı hazırlıklarına başlandı. Baskı hazırlıklarının bittiği şu günlerde, 'Seminerler'in bir kaynak olarak geniş bir kitleye aktarımı yaklaşık bir yıl almış oluyor.

Gecikmeyle de olsa 'ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Eğitim Programını Geliştirme Seminerleri' bazı hedeflere ulaşmış gözükmektedir. Her şeye rağmen bölüm ölçeğinde bir özeleştiri platformu oluşturulmuş, bölümde uygulanan politika ve programlar kapsamında çeşitli görüşler geliştirilip özgürce tartışılmış, ve bütün bunlar geniş bir kitleye bu çalışma ile aktarılabilmiştir. Şüphesiz, bölümün sağlıklı bir İşleyişe kavuşması, başlatılan çabaların sürdürülmesi yani bölüm üyelerinin konuya sahip çıkmasıyla başarılacaktır 'Eğitim Programını Geliştirme Seminerleri'ni kısa zamanda planlama eğitimi konusunda bildirilerin sunulacağı bir ikinci seminerin, onu da bölüm genel kurulunca görevlendirilmiş komisyonlardan farklı olarak çalışacak öğrenciler, öğretim üyeleri ve mezunlardan oluşmuş 'Eğitim Politika ve Programını Geliştirme Komiteleri'nin yapacağı çalışmaların izleyeceğini umuyoruz.

'ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Eğitim Programını Geliştirme Seminerleri'nin gerek hazırlanmasında, gerek gerçekleştirilmesinde ve gerekse tutanaklarının geniş bir kitleye iletilmesinde emeği geçenlere teşekkürü borç biliriz.

Hata, gecikme ve eksiklerimizin bağışlanması dileğiyle.

R. Bademli Ankara, 10 Ağustos 1979

1. Oturum: Ne tür planlama, ne tür plancı, ne tür planlama eğitimi

ODTÜ MİM. FAK. ARA-YAYIN DİZİSİ No.6 / Ağustos 1979
PLANLAMA EĞİTİM PROGRAMINI GELİŞTİRME SEMİNERLERİ - 1:
OTURUM 1
NE TÜR PLANLAMA, NE TÜR PLANCI, NE TÜR PLANLAMA EĞİTİMİ
İ.Tekeli (Oturum Başkanı), S. Aktüre, B. Günay, B. Tanık, G. Tankut, S. Teber, R. Bademli
Ankara, 20 Temmuz 1978

İlhan Tekeli

Bu toplantının kurgusunu eleştirerek ilerleyemeyeceğimiz ve yeterli katkı birikimini sağlayamayacağımız için konuşacak olan arkadaşlardan ortaya konulan konular hakkındaki düşüncelerini aktarmalarını isteyeceğim.

Sevgi Aktüre

Öncelikle bir konuya değinmek istiyorum. Planlama Eğitim Programını Geliştirme Semineri'ne ön hazırlık olarak yapılan çalışmada Bölümümüzden mezun olan plancıların nerelerde çalıştıklarını gösterir bilgiler eksik. Buna karşın elimizde 'yeni' olarak nitelendirebileceğimiz 13.12.1977 tarihli ŞPMMO Bülteninde yayınlanan bir araştırma var. Araştırma Kasım 1977 tarihinde ŞPMMO'ya kayıtlı üyelerin nerelerde ve hangi statü ile çalıştıklarını gösterir bilgileri kapsamakta. Bu sonuçlara göre, büyük kısmını bizim mezunlarımızın oluşturduğu bu üyelerin % 65 kadarı resmi kurumlarda çalışmaktalar. Serbest büro sahiplerinin oranı %11.5 ve serbest bürolarda ücretli olarak çalışanların oranı ise % 3. Geriye kalanları meslek dışı çalışanlar, yurt dışında bulunanlar, v.b. oluşmaktadır. Bu bilgilerden açıkça görülüyor ki, mezunlarımızın çoğunluğu kamu kuruluşlarında çalışmaktalar.

Planlama çoğu kez takım çalışması halinde sürdürülen bir eylem. Plancı sosyolog, istatistikçi, ekonomist gibi farklı disiplinlerde yetişmiş kişilerle birlikte çalışıyor. Ancak, mekânsal boyutu içeren kararlarda karar verici (decision maker) işlevini gören kişi plancının kendisi, başka bir kişi değil. Bu mekansal boyuta istersek bir kent merkezi, bir kent birimi, daha başka şekilde somut bir fiziksel olay olarak, ya da daha büyük ölçekte, örneğin ülke ölçeğinde, ekonomik mekân olayı olarak bakalım durum pek de değişmiyor. Plancının bu işlevini dikkate alarak, bizim, eğitim sürecinde eksikliğini duyduğumuz uzmanlık konularını tanımlamamız gerekiyor. Benim, yanıtını tam olarak bulamadığım konulardan biri bu. Biz eksikliği duyulan bu bilgileri öğrencilerimize hangi sınıflarda vermeliyiz? Kentsel tasarım ölçeğini mimarlara mı bırakmalıyız? Sanıyorum temel seçme bu ikisi arasında kalmakta, İster kentsel yenilenme, ister ulaşım planlaması, ister başka bir örnek konu alalım bunların hepsi uzmanlık düzeyinde bilgi gerektiriyor. Biz eğitim süreci

içinde bu konuların hepsine mi el atacağız? Planlama Eğitim Programı açısından bu sorunun yanıtlanması ve kapsamının tanımlanması kanımca büyük önem taşıyor.

Baykan Günay

Galiba tartışmanın içinde bulunduğu aşama eğitim sürecinde neler öğretileceği. Bunu iki ana başlıkta toplayabiliriz: (l) Planlama teknikleri, (2) Politik bilinçlenme.

SEMİNER 1 OTURUM 1

Politik bilinçlenme eğitimin bir parçası olmayabilir. Ancak zorunlu olarak, bu düzende çalışacak adam yetiştirildiği ya da başka bir düzene adapte olması istenilen adam yetiştirildiği için, eğitimin bir unsuru olarak politik bilinçlenme ele alınmalıdır. Ben deneyimimin yoğunluğu nedeniyle okulda bulunduğum zamandan başlamak istiyorum. 1963-68 benim okulda bulunduğum süre. Pencere detayları da çizdik, metropolitan planlama kavramlarına da girdik. Ancak ben bunlardan şikayetçi değilim. Pencere detayı çizmenin bana çok zararı olduğunu söyleyemeyeceğim, hatta yararlı olduğuna inanıyorum.

Plancının öğrenmesi gereken matematiksel teknikler ve tasarım unsuru var. Şimdiye kadar uzmanlaşma üzerinde duruldu. İmar planları üzerinde duruldu. Bunlardan öte temeldeki olay, planlama teknikleri ve bu tekniklerin öğrenciler tarafından algılanıp mekana yansıtılmasını öğreten tasarım konusunda neler verilebileceği. Tasarım ve teknikler konusunda nasıl bir oran kuracağız ki, öğrenci mezun olduğunda hem bugünkü düzende belirli konulara el atabilsin, hem de bir başka düzende kendini kaybetmeden yenileyebilsin. Şüphesiz tüm bunları yaparken politik bilinçlenmeyi yer yer eğitimin içine katmak gerekiyor.

Sanıyorum uzmanlaşma bu temel olaydan sonra gelen bir şey. Hele biraz önce söylemeye çalıştığım şeyleri yapmak için hazırlanacak programda uzmanlaşmaya da yer ayrılabilecek mi? Uzmanlaşmanın olması mutlaka gerekli ancak gerekli eğitim verildikten sonra ne zaman, nerede uzmanlaşmaya girilecek? Bizlere verilen eğitimde tasarım üzerinde duruldu ve matematiksel teknikler hakkında bilgimiz azdı. Bu eğitim şekli imar planı sürecini yansıtıyor diye karşı çıkıldı. İmar planlarının bugünkü düzen içinde uygulanma biçimleri yanlıştır diye imar planlarını bugünkü düzenin bir parçası olduğu kadar, bir plan olarak da düşünmeye çalışalım.

Tasarım ve matematiksel teknikler genelde evrensel kavramlar olarak gözüküyor. Böyle planlamada işin içine bir de politik bilinçlenmeyi sokalım. Öğrendiklerinizi uygulamaya başladığınızda, yani pratiğe girdiğinizde politik bilinçlenmenin etkisi başlıyor. Gerek kamu kuruluşlarında çalışan arkadaşlarım ve gerekse özel olarak çalışan arkadaşlarım politik bilinçlenmelerinin oranıyla ilintili olarak düzendeki yerlerini alıyorlar.

Şimdi ben ve benim dönemimden birkaç arkadaşın şu anda ne yaptığını anlatmaya çalışayım. İsmini belki duymuşsunuzdur, Güney Antalya Projesinde çalışıyoruz. Bu proje içinde bizim yerimiz nedir, ne kadarına müdahale edebiliyoruz? Öncelikle buranın bir turizm gelişme alanı olarak karar verilmesi bizim dışımızda. Yine o bölgede bilmem kaç bin yataklık proje yapılacak diye politik bir karar daha verilmiş. Verilmiş bu kararlardan sonra biz nerede işin içine giriyoruz? Belirli sit alanlarının turizm alanında yer seçimi ve bunların tasarımları bizim tarafımızdan yönlendiriliyor. Ancak bunları yaptıktan sonra görüyoruz ki seçtiğimiz noktalarda başka gelişmeler de var. Bu durum bizim politik bilincimizi etkiliyor. Sonuçta, yapabileceğimiz fazla bir şey yok. En sonunda bize kalan küçük bir yerin imar planını yapmak oluyor. Bu planı da bugünkü normlara göre yapıyoruz.

Ancak sanıyorum yaptığımız bu işleri bir teknik ressam yapamaz. Yani bunlar bize verilen eğitimin bir sentezi olarak ortaya çıkıyor. Buna karşılık eksikliklerimiz yok değil. Örneğin matematiksel tekniklerimiz çok zayıf. Eksikliklerimiz bir başka yapıya adapte olmamızı engelliyor. Özetleyeyim; öğrenmemiz gereken şey, tasarım ve matematiksel tekniklerden oluşan planlama teknikleri ve ondan sonra zaman elverirse uzmanlaşmaya girmek ve tüm bunların içine politik bilinçlenmeyi zaman zaman sokmak.

NE TÜR PLANLAMA/ NE TÜR PLANCI, NE TÜR PLANLAMA EĞİTİMİ

Bülent Tanık

Bana bir kelime öğretenin kölesi olurum. Bize verilen eğitimde de pencere detayına kadar öğretildi, elbette bunların yararı var. Örneğin elimdeki çanta kendi imalatımdır. Bunu, ilkokuldaki el işleri hocamdan öğrendim. Bizim burada yapmamız gereken konunun can alıcı noktasındaki temel stratejiyi belirlemek.

Burada yapılanlar gerçekten kollektif bir üretim biçimini yansıtıyor. Umarım bunların sonuçları da aynı kollektif anlayış içerisinde değerlendirilsin. Felsefe eğitimini alan bir eğitim sistemi gerekli. Bu benim kişisel gözlemlerim ve deneyimlerim sonucu ortaya çıkardığım birşey. Doğru ya da yanlış olabilir. Bunun değerlendirilmesi için bazı sorular sormamız gerekiyor, hem eğitenler hem de eğitilenler olarak. Böyle bir konuya dışarıdan ilk yaklaşan insanın yapması gereken bazı tespitler var. Şöyle ki buraya gelen tüm öğrencilerin sürekli aynı yapıdan aynı materyalden oluştuklarını düşünmek yanlış. Öğrenci kitlesi sürekli bir değişim içerisinde. 1965'de ŞBPB'ye gelen öğrenciler ile 1970'de ŞBPB'ye gelen öğrenciler arasında yapısal farklılıklar var. Örneğin, biz lisede okurken politika bizler için yoktu. Oysa bugün liseden gelenlerin belli bir politik aktivizasyona sahip olarak bölüme geldiklerini kabul etmek gerekiyor. Bu yapıyı değerlendirmek ve onun gereksinmelerini bulmak gerekiyor. Ve tüm bunları değişim içerisinde olan birçok şey için yapmak gerekiyor.

Bir teknik ressam elbette bizim kadar nitelikli imar planı yapamaz ama bugünkü imar planı anlayışıyla bunu yapıyor ve hatta ne yazık ki tasarım kararları verenler bile var. Evet, bu biraz abartılmış bir örnek, arkadaşıma burada hak veriyorum ve bununla yapılan tüm şeyleri yadsımak istemedim. Yalnızca uzmanlığın geliştirilmesi için bir soru yaratma amacını güdüyordu.

Bir inşaat mühendisi de şehir plancılığı yapabiliyor ve bu konuda gelişebiliyor. Bu insanın aldığı eğitimin esnekliğinden ve soruları kendisinin kanalize edebilmesinden, formüle edebilmesinden kaynaklanan bir şey.

ODTÜ'deki esnek eğitim, özellikle bizim fakültede verilen eğitimin planlanması eskiden beri tartışıla gelen bir olay. Bu tartışmaların bir sonuca bağlanamaması üzücü ancak, süren bir tartışma olması açısından da yararlı. Bunlar buradaki gelişmenin hızlı bir biçimde olduğunu, konuların sürekli kurumsal çerçevenin dışına çıktığını ya da işleyişin ötesinde belirli güçlerin patlama verdiğini ortaya koyan belirtiler. Bu bölümdeki eğitim biçimi örgütlenmesinin devingen bir yapıya kavuşturulması gerekiyor. Sorunumuz bunun nasıl gerçekleştirileceği. Bir insana gereksinme duymadığı bir şeyi öğretmek kadar zor bir şey düşünemiyorum. Gerçi öğretmen psikolojisi eğitimi almış değilim, ancak kendimden bildiğim bir şey varsa o da öğrenmek istemediğim bir şeyi öğrenememem.

Öncelikle buraya gelen kitlenin geliş biçimini, sorunlarını, yapısını kavramamız gerek. Problemin iyi tanımlanabilmesi için olayı üç ana temada düşünmek gerekiyor sanırım.

Birincisi okul öncesinin tespiti. İkincisi eğitilenlerin ve eğitenlerin ilişkilerinde belli düzenlemelerin yapılması ve özellikle eğiticilerin ve öğrencilerin bugün bilgi birikim düzeyinin ilerisinde aktivizasyonla belirli bir bağlantı kurulması kaçınılmaz. Bunlar olmadığı sürece öğreticilerle öğrenciler arasında belli diyalog kopuklukları oluyor. Üçüncüsü yapılan tespitleri gelecekte yapılacak olan çalışmalara yöneltmek oluyor. Ortaya koyduğum bu genel çerçeve tartışılabilir bir çerçeve olması açısından yararlı olur sanırım.

Baykan Günay, Güney Antalya projesinde çalıştığını söyledi. Bizim toplumsal yapımızı, içinde bulunduğumuz ortamı belirleyen güçler var. O projede çalışan kimse karar verici midir, çizimci midir ve oradaki işlevi nedir? Bir de öyle bir projede çalışacak olan insanın politik yapısı ne olmalıdır? sorusu var. İşte Baykan Günay, tasarım ve matematiksel tekniklerin verilmesi sırasında politik yapı eğitiminin nerelerde verilebileceği hakkında sorduğu soru oldukça yerinde bir soru. Örneğin Güney Antalya projesini etkileyen güçlerin neler olduğu anlamında bile böyle bir eğitimin verilmesi gerekliliği ortaya çıkar. Yine örneğin, felsefe eğitiminin yanı sıra ekonomi eğitiminin verilmesi, şöyle ki; ekonominin genel kurallarının yanında somut olaylara dönük ve güncel pratikte işleyişi kavratabilecek, dolayısıyla ilişkiler bütününü açıklayan bir eğitimin verilmesi, öğrencinin politika saptamasında ve bakış açısını belirlemesinde çok önemli bir etken olacaktır. Güney Antalya projesinde IMF ya da Dünya Bankası etkilerini böyle bir eğitimle görebilir, ilişkileri anlayabilir. Bizler bu tür ilişkileri ancak 4. ve 5. sınıfta anlamaya başlamıştık. Ancak bugün tüm bunları çok önceden kavrayabilecek bir öğrenci kitlesiyle karşı karşıyayız.

Bir genel plancı ve bir de uzman plancı diye çok açık olmayan kavramlar vardı. Duran Taraklı şimdiye kadar konuşulanlardan öteye bir üçüncü tip plancı kavramı getirmişti. Aktarmaya çalışacağım. Genel plancı var, ancak o burada yetiştirilmiyor. Ondan sonra gelen genel şehir plancısı var ki, onları da bizler oluşturuyoruz. Bu genel şehir plancısından sonra bugün anladığım kadarıyla yetiştirilmesi gereken uzman plancılara gereksinme var. Belki sektör plancıları, belki tarihi sit plancıları diye gibi. Sorun burada hangi tip plancıların yetiştirilmesinde yatıyor. Gerçekte genel şehir plancısı diye bir şey var mı, yok mu bilemiyorum ve onu hocalarımın değerlendirmesini istiyorum. Kişi belli bir sektörde pratik içinde çalıştığında bilgi birikimini genişletecek ve kendisini geliştirecektir. Dolayısıyla uzmanlaşmanın kolu daha ilerilere kadar ulaşıyor. Dolayısıyla burada temel olarak verilmesi gerekenin genel planlama nosyonu olduğuna inanıyorum.

Eğitim süresince oldukça fazla teknikler öğrendik. Bunların hemen hiçbirini mevcut yapıda kullanamıyoruz ve uzun bir dönem de kullanamayacağız. Tüm bunlardan, daha esnek, bulunduğu ortama uyarlanabilen bir genel planlama nosyonunun kaçınılmaz olarak fiziki boyutla birlikte verilmesi gerektiği kanısındayım.

Bir başka sorun eğitimin zamana ve değişen kadrolara uygun bir dinamiğe kavuşturulması. Kanımca öğretim üyeleri öğrencilerden daha aktif, daha dinamik bir gelişme süreci içinde olması gerekir. Hızlı bir değişim içerisindeyiz. Bunun sonucu olarak öğrenciler devamlı sistemi yadsıyorlar. Bu ise mevcut sistemin hem en çok reddettiği hem de en çok gereksinme duyduğu şey. İstedikleri ikisi arasında bir denge durumunun gerçekleştirilmesi, kendileri için tehlikeli olacak unsurlar yetiştirmek istemiyorlar. ODTÜ'de verilen eğitimin esnek olması öğrencilerini dinamik bir yapıya kavuşturuyor. Bu da kimi zamanlar ODTÜ mezunlarının işlerinden atılmasına kimi zamanlarda ise onlara olan istemin yükselmesine neden oluyor.

Gönül Tankut

Toplantıda çok sayabileceğimiz kadar arkadaş var. Ancak buraya gelenler yine de belirli bir kesim. Buraya gelmeyenlerin, gelmeme nedenleri iyi niyetli olmamalarından mı ileri geliyor? Hayır. Eğitimin planlamasının nasıl yapılacağı önemli bir konu.

SEMİNER I; OTURUM I

Konunun biçimsel yönü ile getirilip, özüne inilememesi temel etmen oluyor. Şehirciliğin bir bilim dalı olduğuna ve nasıl yapılageldiğine değinilmiyor.

Şimdiye kadar getirilen görüşlerde belli bir bütünsellik algılanıyor. Ancak yine de üzerinde pek düşünülmeyen konular var. Bunlar öğretim üyelerini düşündürdüğü gibi sınıflarda da aynı eğilime rastlamaya başlıyoruz. Örneğin değerlendirmelerde %10 sınıfa devamdan, %10 ödev yapmaktan gibi ağırlıklar kullanılıyor. Sonuçta öğrenciler, ne kadar iyi niyetli olurlarsa olsunlar, ne kadar ortak çaba içine girerlerse girsinler hep aynı noktaya gelip takılıyorlar. Demek ki biçimsel tartışmalardan kurtulup olayların özüne inmeğe çalışmalıyız. Öncelikle söylemek istediğim, şehirciliğin bir bilim dalı olduğu, günümüzde nasıl kullanıldığı, yöntemlerinin neler olduğu gibi konuları açığa kavuşturulduktan sonra, şehirciliğe girilmesidir. Yoksa hayatta, ya da okulda edindiğimiz deneyimler vardır, bunların bizi nereye kadar götüreceği tartışılabilir. Yalnız basit anlayışlar üzerine kurulmuş bu deneyimlerle meselelerin halledildiği dünyanın neresinde görülmüştür. Bizim okulda bu tür anlayışın görüntüleri çok oldu.

Burada tartışılan konunun biraz yönünü değiştirip daha geniş bir platformda konuşmamız gerekiyor. Bilimin ne olduğu, günümüzde ne tür işlevleri yüklendiğine bakmak gerekiyor. Tartışmaların bu yöne kaydırılması ve arkadaşlarımın bu konularda fikirlerini söylemeleri yararlı olacaktır.

Sedvan Teber

Bu toplantı niçin bu sıralarda gündeme geldi, niçin üç yıl önce bu konuda yoğun çalışmalar varken terk edildi? Olayı şöyle yorumluyorum, üç yıl önce bu konuda öğrencilerin inisiyatifi ile pratiği etkileyecek eğitim programı getirilmeye çalışılıyordu. Bu çabalar sonuçsuz bıraktırıldı, olay tersine işletildi. Eğitimin dinamik unsurları, öğrencilerin eğitim programının demokratikleşmesi yönündeki istemleri böyle bir yapıya hazır olmayanlarca uyutuldu. Bu konuda inisiyatifi ellerinde bulundurmak isteyenler bu çabaları çeşitli bürokratik manevralarla etkisizleştirdiler. Bugün güncel pratik bu eğitimi giderek daha fazla denetimi altına almakta, onu metalaştırmakta, ticari biçime dönüştürmektedir. Bazı öğretim üyeleri üniversite dışı kurumlarca ihale edilmiş kentsel sorunlarla ilgili projeler için istihdam edilmektedir. Bu sorunlar, mevcut pratiğin güdümünde, birbirinden ayrı konularmış gibi ele alınmakta, bütünün perspektifi dışında palyatif çözüm önerileri getirilmektedir. Böylece sorunlar temelde çözülmeden kalmakta, aynı sorunlar üzerinde tekrar tekrar çözüm önerileri getirenler bu konuda uzmanlaşmış sayılmaktadır. Bütünü göz ardı eden, sorunları radikal değişimler açısından ele almayan "kaptıkaçtı uzmanlaşma"nın olumsuz sonuçları olacağı kanısındayım.

Olayı "fictif" olarak şöyle örneklemek istiyorum. "Otoyol" diye bir roman var, olaylar Brezilya'da, kentleşmenin yoğun olduğu bir çevrede geçiyor. Konu şöyle: bir ulaşım uzmanından, metropolden çevreye ulaşımı yetkinleştirecek bir otoyol projesi isteniyor. Uzman olayı salt "teknik" bir sorun olarak değerlendiriyor. Onun için yalnızca yol gerçeği var. Hazırladığı proje, politik olarak bilinçlenmiş yoksul kitlelerin oturduğu, metropolü

çevreleyen gecekondu alanlarının buldozerle kazınmasını gerektirmektedir. Projeyi verenlerin istediği sonuç da budur. Amaçları yolunda teknik olarak da destek bulmuşlardır. Bu yoksul kitleler için sempati duyan uzman, yaptığı işi böylesine her şeyden soyutlamış olmanın, egemen güçlerin baskı politikalarına şırınga sağlamanın ezikliğini duyuyor, filan. Romanın kısaca konusu bu. Acaba bizde de böylesi bir uzman niteliği sağlamanın yolları mı araştırılmakta, sorunları bütünden soyutlayarak, bütün içinde değerlendirmekten uzaklaştırmak mı amaçlanmaktadır. Yeni olarak getirilen neye çare olacaktır? Sistemin aksaklıklarına günlük, geçici ilaçlar mı önereceğiz? Bölümümüz günlük politikadan kolay etkilenmektedir. Bugün de, sosyal demokrasinin çıkmazlarına mı çözüm aramaktayız? Uzmanlaşmanın bir reform gibi tepeden inme gündeme getirilmesi bunlarla ilişkili midir? Bilemiyorum, ama bu yönde kuşkularım var.

Bir konu daha var. DPT'de 5 yıllık planların ön çalışmalarını özel ihtisas komisyonları hazırlar. Bu komisyonların üzerinde bir üst komisyon daha var. Bu komisyon, İhtisas komisyonlarının hazırladığı rapordan istediği paragrafları alıp, bunları birleştirebilir. Böylece arzu edilen biçime uygun bir rapor elde edilebilir. Burada yapılan seminerlerde de böyle bir yöntem mi izlenecektir? Seminerlerin derlenmesi, sonuçlarının değerlendirilmesi nasıl olacaktır bilemiyorum. Doğrusunu isterseniz bu konuda somut açıklamalar da yok. Seminerler sonunda "uzmanlaşma" benimsendi diye bir sonuç çıkabilir mi, buna gerekçe olarak, örneğin, seminerler boyunca uzmanlaşma en çok sözü edilen konu olmuştur. Yine öğrencilerin anketlere verdikleri yanıtlar da "uzmanlaşma" istendiği yönündedir, gibi savlar gösterilebilecek midir? Seminerleri düzenleyenlerden seminerler sonuçlarının nasıl değerlendirileceğine ilişkin yanıtlar bulmak isterim.

Raci Bademli

Bilindiği gibi "uzmanlaşma" üretim biçimi ve toplumsal gelişme aşamalarına bağımlı olarak şekillenen bir olgu. Bizi şu anda ilgilendirdiği kadarı ile ise şehircilerin toplumsal işbölümündeki rollerin tanımlanması kapsamında gündeme gelmekte. Bu nedenle, "uzmanlaşma" konusunu en genel anlamı ile ele almak yerine, "Şehirciler ne tür işler yapar?", Türkiye'de şehircilik hizmetlerine olan talep hangi yönde değişmektedir?" gibi soruları tartışmak daha doğru olur kanısındayım.

Şurası muhakkak ki şehir planlama hizmetlerinin asıl amacı kentsel sorunların çözülmesi. Yani şehir plancıları kentlerin teker teker ve ülke kentler sisteminin bir bütün olarak daha iyi çalışmasını, kamu yararını ön planda tutarak sağlamak durumundalar. Şehir plancılarının meslek görevi kentsel sistemleri içeren sosyal sistemin nasıl değiştirilmesi gerektiği değil de, verilen bir sistem kapsamında kentsel sorunların nasıl çözüleceği üzerinde öneriler geliştirmek olduğu için, Polonya veya Fransa'da çalışa bir şehir plancısı ile Türkiye'deki meslektaşlarının gördüğü hizmetler özde aynıdır, diyebiliriz. Ne var ki, özellikle kentsel sistemleri içeren sosyal sistemin sorunlarının öne çıktığı azgelişmiş ülkelerde, şehir plancılarının birey olarak toplumsal siyasi sorumlulukları mesleklerinin teknik ve siyasal boyutlarını aşmaktan öte önemli çelişkiler de sergileyebilir. Bu durumda bilinçli bir şehir plancısı toplumsal siyasi sorumluluğunun, mesleğin teknik ve siyasal sorumluluğundan soyutlanamayacağını bildiği gibi, bu iki sorumluluğun özdeşleştirilemeyeceğinin de farkındadır.

Demek ki asıl önemli olan bu iki sorumluluğun bir diğerine nasıl indirgeneceği değil, aralarındaki dengenin nasıl oluşturulacağıdır. Bu açıdan bakıldığında, planlama eğitimi yapan bu kuruluşun temel hedefini "bir yandan şehir plancısı olarak görev yapmaya aday kişilere mesleki sorumlulukların gerçekleştirilmesinde gereken duyarlılık, düşünce tarzı, bilgi ve becerileri aktarmak; diğer yandan da kişilerin değişik sorumluluklar kapsamında

denge arayışlarına yol göstererek yardımcı olmak" şeklinde özetleyebiliriz. Bu konuda aramızda büyük fikir ayrılıkları olduğunu sanmıyorum.

Bu kurumda şu anda aşağı yukarı 250 şehir plancısı ve şehir plancısı adayı bulunmakta. Bilindiği gibi şehir planlama hizmetlerine olan talebin artmasıyla bu sayının hızla kabarması söz konusu. Fakat asıl önemli olan şehir planlama hizmetlerine olan talebin niteliğindeki değişimler. Kentsel sorunların çeşitliliği, ihtisaslaşmış (uzmanlaşmış) hizmet talebini çoğaltmakta. Öte yandan, bu haliyle dahi, bölümde bir ilgi alanı çeşitliliği ve yetenek farklılaşması göze çarpıyor. Yapılacak iş açık: ihtisaslaşmış şehircilik hizmeti taleplerine, ihtisaslaşma (uzmanlaşma) yönünde şekillenmiş bir eğitim modeli ile cevap aramak, ve bunu yaparken de, bölümde mevcut ilgi alanları ve yetenek farklılaşmaları ile şehircilik hizmetlerine olan talebin yapısındaki değişmeleri iyi değerlendirmek.

Değişik ilgi eğilimlerini ve yetenek birikimlerini köreltmeyen, bunları yönlendirip geliştirecek bir planlama eğitimi modeline ihtiyacımız var. Sayısı giderek artan şehir plancısı adaylarını 4 yıllık bir dönem sonunda, tek tip duyarlıkta, tek tip düşünce tarzında, standart bilgi ve beceriler ile donatılmış kişiler olarak ihtisaslaşmış hizmet taleplerinin arttığı bir ortama çıkartmaya çalışmanın yanlışlığı açık. Ortak bir planlama anlayışı ve bilgi-beceri temelinin oluşturulmasından sonra kişilerin eğilim ve becerileri İle kentsel sorunların ağırlıklarına göre şekillenmiş bir ihtisaslaşma programı geliştirilmesi kaçınılmaz. Diğer bir deyişle, artık tek tip değil değişik tiplerde plancı yetiştirmeye yönelmiş bir eğitim programı gündemdedir. Umarım seminerimiz bu yöndeki tartışmalara bir katkı olur.

(Bu oturumda yapılan konuşmaların önemli bir bölümü, bant kayıttaki teknik yetersizlikten dolayı çözülemeyecek yazıya aktarılamamıştır. Özür dileriz-Derleyenler)

2. Oturum: Ne tür stüdyo çalışmaları

ODTÜ MİM. FAK. ARA-YAYIN DİZİSİ No.
6 / Ağustos 1979

PLANLAMA EĞİTİM PROGRAMINI GELİŞTİRME SEMİNERLERİ – I: OTURUM 2

NE TÜR STÜDYO ÇALIŞMALARI
T. Akçura (oturum Başkam), R. Bademli, İ. Tekeli, A. Atalay, A. Çetinel , M. Ersoy, A. Bulca, S. Aktüre, G. Tankut, M. Balamir, Ö. Esmer, H. Dereli, T. Gök, Z. Tiğrek, C. Erginkaya, M. Koca
Ankara, 27 Temmuz 1978

Tuğrul Akçura

Bir önceki oturumda ne tür planlama ve buna ilişkin olarak ne tür bir planlama eğitimi konuları tartışılmıştı. Aynı çerçeve içinde bu oturumda, eğitimin önemli bir öğesi olan stüdyolar hakkında tartışmaya çalışacağız. Ancak stüdyo olayını bu genel çerçeve içinde bir yere yerleştirebilmek için, geçen oturumun bir özetini o toplantıyı yöneten İlhan Tekeli ya da oturumları organize eden Raci Bademli'den kısaca aktarmalarını isteyeceğim. Buna oranla da stüdyo olayını birlikte tanımaya çalışalım.

Raci Bademli

Geçen oturumda şekillenen fikirleri, oturumun başkanı İlhan Tekeli'nin özetlemesi daha doğru olur kanısındayım. Bir de, bana öğrencilerin geçen toplantı üzerinde bazı değerlendirmeleri olduğu iletildi. Müsaade ederseniz, kendilerinden görüşlerini kısaca sunmalarını da ayrıca rica edelim.

İlhan Tekeli

Geçen toplantıda çok açık olarak belirli bir sonuca varamadık. Yalnız bazı konular üzerinde konuşuldu denilebilir. Bunları da çok kaba bir şekilde şu başlıklar altında toplayabiliriz.

Bizim bölümden mezun arkadaşlar pratikte sağlıklı bir işbölümünün oluşmasını engelleyen sorunları dile getirdiler. Başlangıçta böyle bir çerçeve konmuştu. Bundan sonra gelen tartışmalar bu çerçeve içinde gelişti. Bunun ötesine geçmek gerekir, acaba 10-15 senelik bir geçmişi olan bu bölümün başarısı hangi kriterlere göre ölçülebilir? Bunun için üç - dört kriter ortaya atıldı. Bunlardan birincisi, bu örgüt kurulduktan sonra planlama pratiğine yeni fikirler getirebilmiş olup olmayışıdır. Yeni bir akım yaratabilmiş midir? Bu konu imar planlaması pratiği ile ilgili olarak tartışıldı. Bölümün kurulmasından sonra bu pratiğe ne gibi katkılar yapıldı? İmar planlama pratiğinin eleştirisine bu bölüm ne getirdi? Eleştirilerden biri, geçmişte planlamayı pasif kontrol biçiminde ele alışa karşı çıkış idi. Çok sınırlı bu tür bir tasarımla yetinmek yerine, planlama ile uygulamayı bütünleştiren aktif planlama düşüncesi geliştirilmek isteniliyordu. Var olan İmar planlama pratiğine karşı çıkışta, karşı çıkılan tasarım ya da fiziki şekillendirme olgusu değildi. Bu pratiğin kent yapısını tanımadan ondan bağımsız şekilde sürdürülmesiydi. Karşı çıkış pratiğin keyfiliği idi.

Bir başka başarı kriteri olarak bölümden mezun olanların pratikte aldıkları roller üzerinde duruldu. Acaba bölümden yetişenler pratiği denetleyebilecek yerlere gelebiliyorlar mıydı?

Üzerinde durulan bir diğer başarı kriteri de bölümdeki öğretim üyelerinin eğitim faaliyeti dışında verdikleri ürünler olmuştur. Öğretim üyeleri verdikleri ürünlerle, kuramsal alana ya da pratiğe ne katkılarda bulunmuşlardır?

Tartışmalarda üzerinde durulan bir başka başarı ölçütü, eğitim sürecinin kendisine ilişkindi. Bu süre içinde bilgi aktarımında ne kadar başarılı olunabilmiştir?

Bölümün başarısının tartışılmasında imar planı pratiğinin eleştirisine önem verildiğinden, geçen toplantımız içinde Türkiye'de şehir planlama pratiğinin tarihsel gelişimi üzerinde de duruldu. 19. yüzyılın ikinci yarısında önceleri yangın yerlerinin yeniden düzenlenmesi sırasında, harita mühendisliği uğraşının bir uzantısı olarak başlayan şehir planlama faaliyetlerinin 1930'larda önemli bir nitelik değiştirdiği söylenmiştir. 1930'larda başlayan bu atılımda Jansen planıyla başlayan Ankara deneyinin etkisi olduğu kadar, yabancı şehir plancılarının çalışmalarına karşı direnen Türk plancılarının da etkileri olmuştur. Daha çok mimarlık faaliyetlerinin bir parçası olarak görülen şehir planlama faaliyetlerinin ikinci önemli dönüm noktasının 1960'lar olduğu belirtilmiştir. Bu dönüşüm, aralarında bölümümüz öğretim üyelerinin bir kısmının da bulunduğu şehir planlaması konusunda dış ülkelerde uzmanlık eğitimi gören plancıların ülkeye dönmesiyle, ortaya çıkmıştır. Bu tarihten sonra kurulan İmar ve İskan Bakanlığı, ODTÜ Şehir Planlama bölümü v.b. konularda, planlamanın toplumsal boyutları da ön plana çıkmaya başlamıştır.

İşte geçen oturumda, oldukça sistemsiz olarak tartışılan konuları kaba çizgileriyle böyle

özetleyebilirim.

Ata Atalay

Bizler bu çalışmadan neler bekliyoruz. Bu seminerler dizisine öğrencilerin katılımı ne düzeyde olacak, katkılarımız neler olabilir? Genel yaklaşımımız olarak, eğitim planlama çalışmaları olarak bölümümüzde böyle bir çalışmanın başlatılması ve bunun için ilk adım olarak seminerlerin düzenlenmesi sevindirici bir olay. Ancak bu tartışmaların öğrenciler için en önemli yanı katılım ve konu hakkında ilgili görüşlerin açılması. Bunların gerçekleştirilmesi bizim için de kısa dönemde yararlı sonuçlar doğuracaktır. Öğrencilerin katılımından mümkün olduğu kadar çok sayıda öğrencinin buraya gelip toplantıları izlemesini kastetmiyoruz. Katılımdan anladığımız şudur; herkesin pratikte yaşadığı aksaklıkları ve bununla ilgili görüşlerini getirebilmesidir. Ancak böyle bir katılımın aksamasına neden olan bir takım aksaklıklar da var, bunlara da değinmekte yarar görüyoruz. Bunun başında sanırım, anketlerin dökümü ve ön hazırlıkların gecikmesinden dolayı bu toplantıların, öğrencilerin akademik olarak oldukça sıkıştığı bir döneme rastlaması. Kısıtlayıcı unsurların en başında bu geliyor, kaldı ki anket dökümlerinin fazlaca bu tartışmayı etkilediğini de göremedik. Sonuçta yapılan seminerler hakkında kanımız, daha doğrusu bunlardan alınacak sonuçlar hakkındaki düşüncemiz, bir takım konuların bundan önceleri de yapıldığı gibi dile getirilmesinden öte bir şeylerin olamayacağıdır. Bizlerin şu anda yapmak istediği yalnızca, tartışmalar hakkında somut platformlar oluşturup görüşlerimizi getirmektir. Konuyla ilgili olarak görüşlerimizi benden sonra söz alacak arkadaşlar ayrıntılı olarak getirecekler.

Tuğrul Akçura

Öğrenci arkadaşlarımız seminerler hakkındaki görüşlerini özetlediler. Şimdi, bugünkü gündemimiz içinde yer alan stüdyo konusu üzerindeki görüşlere geçelim. Ancak, bunlardan önce birkaç noktaya değinmek istiyorum.

Planlama müessesesinin genel eğilimi olarak, biraz da bizlerin katkısıyla bazı genel eğilimler ortaya çıktı. İlki, planlama olayının soyut olarak değil de, biraz daha fazla tanıdığımız şehir gerçeğine oranla ele alınmaya çalışılması. Dolayısıyla bizdeki şehir olgusu nedir, nereye gidiyor, bu olguyu somut olarak dolaysız ilişkiler içinde, yaşanılan bir olay olarak tanımak: tüm bunların yanıtlarını bulabilmede stüdyoların katkısı ne düzeyde olmalıdır ya da oluyor? Eğitimimiz içerisinde sayılan yönlerdeki en önemli aracımız stüdyolar mıdır? Bunları tartışmamız gerekiyor.

İkinci sorun, bu konuyla ve geçen tartışmalarla ilgili imar planlama kurumunun bugün gerçekten geçerliliğini yitirmiş olması; onun daha yapıcı, uygulamaya dönük bir müessese olabilmesi için neler yapılabilir? Stüdyolarda üretilen ürünlerin bu konuya katkısı ne olacaktır?

Yine geçen toplantıda ihtisaslaşmadan söz edilmişti. Raci Bademli'nin söylediği şekilde, klasik disiplinlere oranla değil fakat planlama müessesesi içinde ihtisaslaşmaya gitmek acaba bizim etkenliğimizi artırır mı? Buna stüdyo bir araç olabilir mi? Büyükçe grupların birlikte bir konu üzerinde çalışmaları, stüdyoların esas amacı olarak kabul ediliyor. İşte aynı konu üzerinde çalışıp farklı yönleri ele alan kimselerin ortak bir ürün vermeleri açısından stüdyoları tekrar gözden geçirmek olanağı var mıdır? Şimdilerde sanıyorum bütün dünyada ortak çalışma ve gittikçe diyalog şeklinden çok taraflı bir konuşmaya geçiş eğitim sürecinde bir hedef durumunda. Bu konuda bilgisi olan arkadaşların onları bize aktarmaları ile biz de kendimizi dünyadaki denemeler içinde bir yere oturtabiliriz.

Ahmet Çetinel

Burada 20 Temmuzdan 10 Ağustosa kadar gittikçe özelleşen konular tartışılacak. Ancak en önemli mesele temelin güçlü olması. Yanlış olmasının ötesinde eksik olması bile ileride çeşitli eksikliklere neden olacaktır. Bu anlamda geçen seminerde açılmadığını gördüğümüz bazı noktaları belirtmek istiyorum.

Geçen seminerle ilgili olarak öğrenci tespitini çok kısa olarak şöyle özetleyebiliriz. İlhan Tekeli'nin söylediği gibi mevcut planlama pratiğine bağımlı mı kalalım, yoksa bunun dışına mı çıkmak gerekiyor. Bölümümüzde yapılan eğitim, tablolardan da görüleceği gibi mevcut piyasa anlayışının hakim olan ideolojisini amaçlayan bir eğitim anlayışı değildir. Bunun için okul ve okul sonrası kitlesine tümden bakmak gerekiyor. Oysa geçen toplantıda yalnızca imar planı, metropolitan planlama ve diğer planlama türleri üzerinde durularak ekonomik, politik merkez, yani karar mekanizmasının işletildiği yerlere değinilmedi. Şimdi okul ve okul sonrası durumu genelde düşünürsek, yapılması gereken, mevcut sistemdeki eğitim programlaması ve bu mekanizmanın içinde yer alması gerektiğine inandığımız plancının, bu mekanizmayı nasıl ele geçirmesi gerektiğinin sistemleştirilmesi gelmelidir. Dolayısıyla yalnızca eğitimin planlaması üzerinde yapılan çalışmalar eksik kalacaktır. Söylenenlerin eğitim planlaması içinde gerektiği yeri alması şarttır.

Bu eğitim düzeninde, geçen konuşmalardan da gördüğümüz gibi bize hakim ideolojinin istemleri doğrultusunda şeyler verilmeye çalışılıyordu. Bunun kırılması gerekiyor, ancak zamanından önce özel konulara inme eksiklikleri bir araya getirerek yanlışlıklara neden olacaktır. Onun için yapılması gerekeni yalnızca programın düzenlemesi değil verilecek mücadelenin örgütlenmesi olarak da görüyoruz. Dolayısıyla yapılacak toplantıların ilk toplantıda olduğu gibi dar bir çerçeve içinde kalmaması gerektiğine inanıyoruz.

Raci Bademli

Bölümümüzde lisans çalışmaları boyunca kayda değer bir ihtisas yönlendirilmesi yapılamadığı açık. Öyle ki, yüksek lisans programına katılan arkadaşlarımızın büyük bir kesimi tez konularını ancak güçlükle ve çok uzun sürelerde saptayabiliyorlar. Kanımca, ihtisaslaşma yönlendirmesi lisans programında şekillenmelidir, Bu işi yapmak için en uygun ortam ise, planlama eğitiminde elde edilen bilgi ve becerilerin birleştirildikleri stüdyo, yani işlik, çalışmalarıdır.

Şehir planlama lisans eğitimi boyunca stüdyo çalışmalarının göreli bir ağırlığı vardır. En az bu nedenle iyi değerlendirilmeleri gerekir. Birinci sınıf stüdyosunun, temel Şehir planlama lisans eğitimi boyunca stüdyo çalışmalarının göreli bir ağırlığı vardır. En az bu nedenle iyi değerlendirilmeleri gerekir. Birinci sınıf stüdyosunun, temel planlama kavramlarının aktarılması ve plancıda aranan temel yetenek ve becerilerin oluşturulması yönünde düzenlenmesi gerektiği konusunda sanırım aramızda derin fikir ayrılıkları yok, Ama, her nedense, bugüne kadar olan uygulamalar bu anlamda pek başarılı değiller. İkinci, üçüncü ve dördüncü sınıf stüdyolarında yapılan çalışmalar ise, maalesef, tekrarlardan oluşuyor. Bence, ikinci ve üçüncü sınıf stüdyolarında yapılacak çalışmalardan sonra, değişik konulara yönelmiş birçok küçük dördüncü sınıf işliği gelmeli. Bu küçük işliklerde, "konut", "kent merkezleri", "sanayi", "yeşil alanlar", "çevre kalitesi", "yerel yönetim", "alt yapı ve kentsel hizmetler", "ulaşım" gibi sorun kümelerinden sadece biri, derinlemesine, yani ekonomik, sosyal, örgütsel, yönetimsel, mekansal, v.b. boyutların tümünü bir arada içerecek şekilde ele alınmalı; ve bu arada, seçmeli dersler de işlik konularına koşut olarak geliştirilmelidir. Sanırım ancak böyle mesleklere veya akademik yaklaşım ve disiplinlere

göre değil de, planlamanın sorun kümelerine göre şekillenmiş ihtisaslaşma yönünde olumlu bir adım atılabilir.

Stüdyolar konusunun değişik boyutları var, ancak şimdilik söyleyeceklerim bu kadar.

Melih Ersoy

(Konuşması kendisi tarafından yazılı olarak ayrıca bize verilmiştir.)

Her ne kadar seminerin bugünkü konusu "nasıl bir stüdyo" olarak belirlenmişse de, kapitalist toplumda genelde eğitimin işlevine değin gecikmiş bir konuşmanın bugünkü özel konu içinde yararlı olacağı kanısındayım.

Bugün, eğitim kurumlarının, kapitalist toplumda devletin en etkin ve egemen ideolojik aygıtı olduğu konusunda görüş birliğine varılmış gibidir. Devletin başka hiçbir ideolojik aygıtı, bireylerin kafalarına egemen sınıfın ideolojisini bu denli uzun bir süre, bu denli yoğun ve etkin bir biçimde, üstelik de kısmen zorunlu olarak yerleştirme ayrıcalığına sahip değildir. Konu ciddidir ve ciddiliği ölçüsünde de üstünde düşünmemizi gerektirir. Bu kurumdaki günlük pratiklerimizde oynamak için bize verilen rollerin acımasız eleştirel bir değerlendirmesini yapmak zorundayız. Marks'ın dediği gibi, "acımasız derken, eleştirimizin kendi elde edeceği sonuçlardan da yerleşik güçlerle çatışmaya girmekten de korkmaması gerektiğini" söylemek istiyorum.

Konuyu biraz daha açalım. Fonksiyonalist sosyal bilimci E. A. Ross'a göre toplumların yaşamlarını sürdürebilmeleri için toplumsal işbölümü kaçınılmazdır. Bu farklı bölümler arasında karşılıklı ilişkiler ve birlikte hareketlilik olmaksızın toplumsal dayanışma varlığını sürdüremez. Özetle, sosyal işbölümü her bir bireye farklı ve özel bir rol vermektedir. Düzenli bir toplumsal yaşam için herkesin toplumsal işbölümüne, bulunduğu yerden hoşnut olması, diğer kesimlerle sürekli bir işbirliği ve dayanışmanın toplumsal kalkınma için zorunlu olduğuna inanması gereklidir.

Bu 'solidarist' yaklaşım A.B.D.de tekelci kapitalizmin doğuş yıllarında fonksiyonalist okulun sarıldığı bir ideolojik araç olurken farklı bir tarihsel gelişme aşamasında, farklı türde, ancak benzer nedenlerle ve bu kez Durkheim'cı okulun etkinliğinde 1930'larda Cumhuriyet Türkiye'sinde de ideolojik bir araç olarak kullanılmaya başlandığını görüyoruz.

İşte sınıf bilinçliğinin 'disfunctional' olduğu ve sosyal yapıdaki eşitsizliğin getirdiği huzursuzluğu gidermek için sınıflar arası işbirliğinin önerildiği bu dönemin filozofu Amerikalı pragmatist Dewey aynı zamanda tanınmış bir pedegogdur, ve daha da ilginci ülkemizde de eğitim kurumlarının kuruluşunda önemli etkinliği olmuş olan bir kişidir. Dewey için de temel hedef, toplumun bireysel ve sınıf çıkarlarının üstünde bir işbirliği ilkesinde bütünleşmesidir. Bu 'sosyal uyum' dinini bireylere devlet öğretmelidir; bunun için en uygun kurum da eğitim kurumlarıdır. Böylece, bu solidarist görüş, yani toplumsal dayanışma ve birlik inancı, dışsal, fiziki baskı araçları ile değil, içsel, kendini yönetici araçlarla, eğitimle sağlanmalıdır.

Özetlersek, devletin tüm ideolojik aygıtları gibi öğretimsel aygıtının da yöneldiği temel amaç, kapitalist toplumda üretim ilişkilerinin yani, sömüren ile sömürülen arasındaki ilişkilerin yeniden üretimini sağlamaktır. Böylece eğitim kurumları bir yandan bireylerin toplumsal hiyerarşide bulundukları yeri meşru kılmakta, yani meritokratik görüşü bireylerde içselleştirmekte, diğer yandan da okul sonrası iş hayatında karşılaşacağı sosyal ilişkilere uyum sağlamasına yardımcı olmaktadır. Bir başka deyişle, okul içindeki sosyal

ilişkiler fabrikada, bürokratik örgütlerde var olan sosyal ilişkiler bütününün öğrencilerin içselleştirilmesine yardımcı olmaktadır.

Ancak sözü geçen yerlerdeki ilişkiler baskıcı, totaliter ve hiyerarşiktir. Hiyerarşinin her bir aşamasında hak, yetki ve görev katı kurallarla belirlenmiştir. Üretim dışsal değerler için yapılır. Disiplin en birincil tanrısal buyruktur. Bu özellikleri uzatmak olanaklı. Peki, eğitim kurumlarında sosyal ilişkiler yukarıda çizilen tablodan çok farklı mı? Üstünkörü bir gözlem bile benzer işleyişi kolayca ortaya koyabilir, Yönetim, öğretim üyesi, öğrenci hiyerarşisinin her bir aşaması için farklı haklar, yetkiler ve görevler söz konusudur. Öğrenci başarılı olup olmadığını ve daha da korkuncu bu başarının derecesini, dışsal olarak öğretim üyesi tarafından 'objektif olarak verilen bir notla ölçmek durumundadır. Mevcut ilişkilere kolay uyumu sağlayan, yerini, yani öğrenciliğini bilen, disiplinli öğrenci ödüllendirilir. Öğrenci ile demokratik olarak tartışıdır, ancak öğrencinin dönem sonu değerlendirilmesinde tartışma not verme hakkına sahip olan öğretim üyesi, demokratik olma gereğini pek de duymaz.

Çok 'doğal' görüp benimsediğimiz, üstünde hiçbir tartışmaya gerek duymadığımız bir çok okul içi sosyal ilişkilerin özünde statükoya uyum sağlayacak, totaliter yapıya boyun eğmeye hazır kişiler yaratmada ne denli etkin olduğunu bu ilişkilerin eleştirel bir çözümlemesi ile açıklığa kavuşturmak güç değil. Kısacası, okuldaki sosyal ilişkilere uyum sağlamak 'başarılı' bir iş hayatının vazgeçilmez ön koşulu olmaktadır.

Demek ki, eğitim kurumları salt bazı mesleksel becerilerin verildiği bir kurum değil, çok daha önemli ve etkin bir işlevi de yüklenmektedir.

Bu nedenle kişisel kanım, eğitim programı tartışmalarının salt öğretimin teknik içeriği düzeyinde tutulması, yukarıda sözünü ettiğimiz yönünü olduğu gibi kabullenmek hiçbir değiştirmeye gerek olmadığı görüşünden hareket etmektedir. Bu nedenle, seminerin hazırlanmasında emeği geçen tüm arkadaşların gösterdikleri çabaya büyük saygım olmasına, tüm iyi niyetlerine içtenlikle inanmama karşın iki yıl önce bir komisyon tarafından hazırlanmış olan ancak çeşitli nedenlerle üzerinde tartışma olanağı bir türlü yaratılmayan çalışmanın başlığındaki ‘Bölüm Politikası ve eğitim programı' sözcüklerinden, 'Bölüm Politikası' sözcüğüne yeni seminerde yer verilmemesini önemli bir eksiklik olarak belirtmeden edemeyeceğim. Adı geçen çalışma bir taslaktan önce bölüm eğitim politikasını belirleme çabasındaydı. işte yine bu kapsam içersinde öğrenciler ve öğretim üyeleri arasında karşılıklı saygı ve güven ortamı yaratılmasında önemli katkıları olabilecek bir bölüm politikasının ana çizgilerini birlikte burada oluşturamaz mıyız? Bölüm içi sosyal ilişkilerin, öğrencilere daha çok sorumluluk vererek yeni ve sağlam temellere oturtamaz mıyız? Böylelikle her dönem başı ve/veya dönem sonunda ortaya çıkan verim ve zaman kaybına neden olan huzursuzlukları asgariye indirmemiz söz konusu olamaz mı? Ve stüdyolar böyle bir deneyim için laboratuar olarak kullanılamaz mı? Eğer nitelikli eğitimden anladığımız salt teknik düzeyde şehircilik bilimine özgü mesleki becerilerle donatılmış kişiler yetiştirmekse tüm çalışmaları bu yönde yoğunlaştırabiliriz. Ancak eğitimin özünde mesleki berecilere ek olarak, otoriteye boyun eğmeyen, özgür karar verebilen, nesnel dünyanın olaylarını, olgularını, eleştirel bir gözle inceleyebilen, tek boyutlu düşünmeme,' yani öğrenmeyi öğrenme alışkanlığını kazanabilmiş, sorumluluk sahibi kişilikler geliştirmek ise okul içi sosyal ilişkilerinde gözden geçirilmesi zorunludur. İlk ve orta öğrenim kültürünün üniversite eğitimi süresince bir nebze olsun kırabilirsek topluma karşı en temel, saygıdeğer bir işlevi yerine getirmiş olacağımıza inanıyorum. Eğitim, mesleki becerileri kazanmak da dahil, tüm bir yaşam boyu sürdürüldüğü sürece anlamlıdır. Bunun için de, öncelikle, her şeyden önce eğitimin bireylerde içselleştirilmesi gereklidir. Eğitime yabancılaşmamış kişiler üretebildiğimiz takdirde 4 yıllık eğitimi bir

yaşam boyu sürecek hale getirebiliriz. Bu yönde harcanacak çabaların başarısız kalmaya mahkum olduğunu ileri süren görüş, özellikle henüz toplum olarak bu olgunluk düzeyine ulaşmadığımızı savlamaktadır. Otoriter sosyal ilişkiler bütününü haklı kılmak için sık sık ortaya atılan bir savdır bu. E. Kant kendi çağında, insanların özgürlükleri için henüz olgun olmadıklarını ileri sürenlere; "bu varsayıma göre, özgürlüklere hiçbir zaman ulaşılamayacaktır; çünkü sözü geçen özgürlükler yaşanmadıkça onlar için olgunlaşmak da olanaksızdır" demekte idi.

Başka bir deyişle, insanları olgunlaşmadıkları gerekçesiyle demokratik haklardan yoksun kılındıkları sürece hiçbir zaman kendilerini yönetecek olgunluğa ulaşamayacaklardır. Sözü uzatmak pahasına da olsa aynı konuda Marks'tan bir alıntı yapmadan edemeyeceğim. Marks benzer savda bulunanlara şöyle sesleniyordu: "Eğer demokratik haklar için henüz olgun değilsek ve eğer hepimiz kundaktaki çocuk olarak kalacak isek kundağımızı kim yapacak? Eğer hepimiz beşikte yatacak isek beşiğimizi kim sallayacak? Eğer hepimiz hapiste isek hapishane bekçiliğini kim yapacak?"

Özetle demokratik özgürlük, mezuniyet töreninde verilen bir olgunluk diploması değildir. Demokratik haklar, bu hakları kullanmaya henüz hazır olmayanların verdikleri mücadele sürecinde kazanılır. Bu çerçevede bölümümüz için en birinci somut talep, öğrencileri temsilcileri aracılığı ile bölüm kurullarında söz söyleme ve oy verme hakkının tanınmasıdır. İkinci ve çok daha güç kabul edilebilecek olanı ise, öğrencinin değerlendirilmesinde öğretim üyesinin sınırsız hakkının sınırlandırılmağıdır. Daha önce de belirttiğim gibi stüdyoların böyle bir girişim için en uygun ortamın oluşturulabileceği yerler olduğu kanısındayım.

Şimdi izninizle, stüdyolar konusuna, daha doğrusu salt birinci sınıf planlama stüdyosuna değinmek İstiyorum. Bölümümüzde 1970 başlarına dek tümüyle şehir planlama disiplinine yönelik bir birinci sınıf stüdyo çalışması yapılamamıştır. Bunun da en önemli nedeni kanımca, mimarlık disiplini için anlamlı olan tasarım ödevlerinin pek önemli değişiklikler yapmaksızın planlama stüdyosuna aktarılması olmuştur. Yadsınamayacak yararları olmasına karşın böyle bir yaklaşımda şehir planlama disiplininin çeşitli boyutlarına, örneğin toplumsal, ekonomik ve yasal boyutlarına hiç değinilmemekte idi. Mekan boyutu ise yine mimari ölçeğin gereksinmelerini karşılamakta, kentsel ölçekte çalışma yapılamamakta idi. Böyle bir içerik, 13 kredi ağırlığı ile birinci sınıf programının en temel dersi olan stüdyo dersine karşı öğrencilerin yabancılaşmasını da beraberinde getiriyor ve etkin eleştiriler geliştiriyordu. Nitekim 1970 başlarında yeni bir eğitim programının uygulanmaya konulması ile stüdyoların gerek ağırlığı ve gerekse de içeriği önemli bir değişiklik geçirdi. Bu kez nihilistlik bir yaklaşımla mekan boyutu, prezentasyon teknikleri tümüyle bir yana bırakılıp, tüm ağırlık felsefeye ve sosyo-ekonomik boyuta verildi. Bunun sakıncaları ve beraberinde getirdiği sorunlar için bölümümüz mezunlarını kapsayan ve iki yıl önce yapılmış bu anketin sonuçlarına göz atmak yeterli olacaktır kanısındayım.

1974'lerden bu yana birinci sınıf stüdyolarında sürekli bir arayış içinde olunması ve oldukça değişik yaklaşımların denenmesi, bölümün de bu konuda bir şeyler yapılması gereğine inandığının bir göstergesidir. Birinci sınıfın ikinci döneminde son iki yıldır uygulamakta olduğumuz program az çok bir belirginlik kazandı. Bu uygulamanın yararlı olduğu konusunda son iki yılın, ikinci sınıf öğretim üyeleri görüş birliği içindedirler. Birinci sınıfların ikinci dönemlerinde sınıf için sürdürülmesinin yararlı olacağını savunduğumuz bu uygulamaya göre nüfusu 10,000'e kadar varabilecek ve değişik sektörlerde gelişme potansiyeli olan, dinamik yapıya sahip bir yerleşme için planlama kararları üretilmektedir. Yerleşme seçiminde, yukarıda sözü edilenlere ek olarak göz

önünde tutulması gereken bir nokta da, çalışmanın bir dönemde bitirileceği düşünülerek, imar planı yakın bir tarihte yapılmış olan ve analitik etütlerinden yararlanabileceğimiz bir yerleşme olması noktasıdır. Her ne kadar çalışma tümüyle (F) grubu bir imar planı hazırlanmasına dönüştürülmüyorsa da, imar planı pratiğinin de tanıtılmasına gidilmektedir. Kanımca bugünkü ele alınış biçimiyle (F) grubu bir imar planı 1. sınıf öğrencilerinin üstesinden gelebilecekleri bir çalışma niteliğindedir. Nitekim, son iki yılın deneyimi bu görüşün geçerliliğini ortaya koymuştur, Ülkemizde var olan imar planı gerçeğine sırt çeviremeyiz; ancak ne denli yetersiz, anlamsız ve hazırlanmasında medrese yöntemlerinin hâlâ ne denli geçerli olduğu da bir gerçek. Öyleyse imar planı gerçeğini öğrenciler olanakların elverdiği en alt basamakta tanımalı ve eğitim süresince buna karşı sağlıklı eleştiriler geliştirebilmeli, onu aşabilmelidirler. Bunun için de birinci yılın ikinci dönemi oldukça uygun bir seçim.

Birinci sınıf stüdyolarının birinci dönemi için hala iki kez art arda aynını uyguladığımız bir program geliştirilemedi. Ancak, bu yılki deneyimin oldukça umut verici olduğu, ciddi bir eleştiriye tabi tutulması ve belirli düzeltmelerle en az birkaç yıl daha denenmesinin yararlı olacağı görüşündeyim. Bu yıl Aydan Bulca, Melih Ersoy, Sedvan Teber ve Türkay Ateş'ten oluşan bir grup olarak yönettiğimiz stüdyo çalışması şöyle özetlenebilir. Dönemin ilk üç haftasında temel kavramların, çizim ve prezentasyon tekniklerinin tanıtılmasına bir giriş yapmak amacına yönelen bir dizi tasarım ödevleri verildi. Burada hemen, bu yıl verilen ödevlerle hâlâ mimari ölçekten kurtulamadığımızın özeleştirisini yapmakta yarar vardır. Bu çalışmayı,herkesin Ankara'da oturduğu evin içinde bulunduğu yapı adasının 1/500 ölçekli planını hazırlaması izledi. Bu yapı adasında zemin kat kullanımları, kesit ve cephe çizimleri, net, brüt yoğunluk, TAKS, KAKS, dolu-boş oranı hesaplamaları istendi. Yapı adasından, mahalle ölçeğine geçildi. Mahalle tanımını öğrencilerin yaptığı çalışmada özellikle büyük merkezler dışında semt sakinlerinin kullandığı en yakın ticaret yoğunlaşmasının da mahalle sınırları içine alınması istendi. Çalışmada arazi kullanımı ve ticaretin yoğunlaştığı yerdeki ticari birimler üzerinde ayrıntılı olarak duruldu. Üçüncü aşamada Ankara kent bütünü düzeyinde belirli işleyiş ağlarının (örneğin bu dönem için konut, ulaşım, yeşil alan ve beslenme alt başlıkları seçildi) incelemesine gidildi. Bu dönemin geriye kalan son iki haftası tümüyle haritacılık eğitimine ayrıldı. Böylelikle, ikinci dönemde ele almayı düşündüğümüz küçük yerleşme çalışmasına başlarken gerekli olacak temel kavram ve ilişkilerin bilgisini öğrencilere aktardığımızı sanıyoruz.

Birinci sınıf stüdyolarında iki yıldır sürdürülmekte olan 'lecture' dizilerinden de kısaca söz etmekte yarar var. 1970 başlarına dek birinci sınıflarda planlama ile ilgili olarak bölümümüzde verilen tek ders olan 'Introduction to Planning' dersi programdan çıkarılmıştı. Bunun yerine konulan 'Concepts' dersi de Prof. Nusret Hızır'ın bir süre sonra üniversiteden ayrılmak zorunda bırakılması sonucu kaldırılınca programda büyük bir boşluk ortaya çıktı. Yeni bir eğitim programının hazırlanmamış olması nedeniyle bu boşluk kapatılamadı. Böyle bir eksikliği bir parça olsun gidermek üzere iki yıldır kredisi 9'dan 12'ye çıkartılan birinci sınıf stüdyosu kapsamında bir dizi 'lecture'lar verdim. Bunların içerdiği konular şöyle özetlenebilir: Bilim nedir, metafizik, ideoloji, bilgi sosyolojisi, formel ve diyalektik mantık, bilimde yöntem. İkinci dönem 'lecture' dizisinde ise gerek konferansçılar getirterek, gerekse de bölüm öğretim üyelerini davet ederek, planlama, imar planı, konut, ulaşım, istihdam, sanayi, v.b. konularda konferanslar verilmesini düşünmekteyiz. Sanıyorum bu açıklama ile birinci sınıf planlama stüdyolarında uygulanan çalışma konusunda yeterli bir bilgi vermiş olduk.

Son olarak değinmek istediğim nokta, yıl sonu değerlendirmesinde öğrenci katkısı konusunda son üç yılda birinci sınıf planlama stüdyolarında yaşadığımız pratiğin kısa açıklaması ve genel bir değerlendirmesi olacak. İlk deneyimimiz en radikal olanı idi. Yıl

sonu jürisinde tüm öğrenciler jüri üyesi olarak değerlendirmeye katıldılar. Her bir öğrenci gibi öğretim üyeleri de eşit ağırlıkla notlamada söz sahibi oldu. Öğrencilerin ve öğretim üyelerinin verdikleri notların ortalaması alınarak projeler değerlendirildi.

ikinci yıl öğrenciler projelerin değerlendirilmesine %50 hakla katıldılar. Diğer bir deyişle, öğrencilerin verdiği notların ortalaması %50 ağırlıklı olarak değerlendirilmeye katıldı.Üçüncü yıl ise, gerek yıl sonu, gerekse de yıl içinde yapılan jürilerde her bir gruptan birer kişinin rotasyon yöntemiyle oluşturduğu bir öğrenci jürisi kuruldu. Her bir jüri üyesi, projelerin yazılı eleştirilerini, değerlendirmede göz önünde tutulmak üzere öğretim üyelerine vererek değerlendirmeye katıldı. Öğrencilerin değerlendirmeye katılması konusunda karşılaştığımız temel sorunlar da şöyle özetlenebilir: (a) geçmiş yılların eğitim kültürü, (b) uygulamanın çok sınırlı olması, yani üniversite, fakülte, bölüm düzeyinde olmayıp salt bir sınıfın stüdyo dersinde uygulanması, (c) kapitalist toplumun yarışmacı, bireyci, yapısının öğrencilerce içselleştirilmesi, (d) hak, yetki ve sorumluluklarının farklı olması nedeniyle öğrenci ve öğretim üyelerinin çıkarları karşıt gruplar olarak değerlendirilmesi, (e) birinci sınıf öğrencilerinin yukarıda sözü edilen engellere en açık grup olması.

Bu listeyi uzatmak olanaklı. Ancak eğer amacımız salt iyi birer teknisyen değil de insanın insanı sömürmediği bir toplum için, savaşım verebilecek insanlar eğitmek ise tüm bu engeller ama amacımızdan sapmak için birer gerekçe olmamalıdır. Çünkü bu amaç için verilecek savaşımın kendisi de eğitimin bir parçasıdır ve Marks'ın dediği gibi "eğitenler de eğitilmelidir".

Tuğrul Akçura

Melih Ersoy birbirinden oldukça kopuk konulardan söz etti. Böyle bir oturumda çok farklı basamaklarda, çok farklı amaçlara dönük yaklaşımlara tanık oluyoruz. Raci Bademli çok daha somut olarak geçen toplantıdaki tartışmalardan türeyen bir konuyu ele aldı. Yani ihtisaslaşma, etkinlik -bu hangi seviyede olursa olsun, teknik etkinlik ve hatta politik etkinlik- yönünden ihtisaslaşma, bir beceriye daha fazla hakim olmanın yararlılığı, önemi üzerinde durmuştu. Bunlardan kalkarak, lisans eğitiminde dördüncü sınıf stüdyoları acaba nasıl kullanılabilir demişti.

Melih Ersoy ise, otoriter olmayan, birbiriyle ilişki biçimleri farklı olan ütopik bir toplumun içinde eğitim acaba nasıl laboratuar olabilir düşüncesini geliştirdi. Eğitim enstitülerine köy enstitülerine benzer bir konu geliştirdi. İkinci olarak, birinci sınıf stüdyolarında neler yapıldı ve neler yapılacak konuları üzerinde durdu. îkisi arasındaki ilişkiyi doğrusu pek izleyemedim. Buna karşılık her ikisi de ilginç olan iki konu geliştirmiş oldu.

Bundan sonraki konuşmalarda daha çok somut olaylara değinirsek, olayların stüdyolara nasıl yansıdığını tartışırsak yararlı olacak. Özellikle öğrenciler açısından da stüdyoların çok önemli olduğunu ve bu konuda onlar tarafından getirilebilecek görüşlerin, stüdyo programlarına somut şekilde yansıyabileceğini sanıyorum. Acaba konuşmaları daha bir kolaylaştırmak İçin Raci Bademli ve Melih Ersoy'dan başka, stüdyolar hakkında diğer sınıflar için görüşler getirilebilir mi? Stüdyoların değerlendirmesi, problemler, olanaklar v.b. gibi. Farklı sınıf stüdyolarından arkadaşlar, gerek öğretim üyelerinden gerek öğrencilerden, her ne kadar her ikisi aynı topluluk içinde yer alıyorlarsa da birbirlerine karşı eleştirileri değerlendirmeleri varsa görüşlerini açmaları bizi yararlı noktalara götürebilir.

Aydan Bulca

Tartışmaya açmak üzere, ortaya iki görüş atmak istiyorum. Üzerinde durduğumuz bir konu olan stüdyoların işlevi nedir? Bu güne kadarki tartışmalarımız hep eğitimin "dar" çerçevesinde bakarak "yararlı oldu mu, olmadı mı" düzeyinde oldu. Stüdyo çalışmalarından ne beklenebileceğini, bazı temel seçmeler doğrultusunda, daha açık olarak ortaya koymakta yarar var, öğretim üyelerinin yönettiği bu oldukça kalabalık kadroların ortaya koyacağı ürünlerin pratikte bir yararı olmalı mı? Yoksa stüdyoların amacı salt, alınan teorik bilgilerin, seçilen bir problem kapsamında pratik uygulaması mı olmalı? Bu İki görüşün netleşmemiş iç içeliği çok kez, özellikle konu seçimi ve yürütülmesinde çelişkilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Eğer amaç, genelde bazı becerilerin kazandırılması, teorik bilgileri daha ustaca kullanmak ise, problemin seçiminde gerek yer, gerek büyüklük, gerekse verilerin önemi ikinci planda kalabilir. Ancak bu konuda izlenegelen eğilim "gerçekçi" olma yönünde olmuştur ve bilgi toplama ve değerlendirme aşırı ağırlık kazanabilmiştir.

Kendimizi, aynı dalda eğitim yapan diğer kurumlarla karşılaştırırsak, çok da kötü bir eğitim vermediğimiz görülür. Türkiye koşullarında bir ülkede eğitim çok pahalıya mal olmaktadır. Her öğrenci 5-6 yılını, öğretim üyeleri de kendi kapasiteleri çerçevesinde belirli zaman ve enerjilerini harcamaktalar. Dolayısı ile, topluma geri döndürülecek belirli bir yararın, eğitim süreci içinde de olabileceği göz ardı edilmemeli. Bunu, yozlaşmaya eğilimli basit bir "örgüt sorumluluğu kaydırma" ye da "boşluk doldurma" çabası olarak değil, çağdaş eğitimin olumlu ve zorunlu bir yönü olarak görüyorum.

Şehircilik ya da mimarlık eğitimi veren diğer kurumlara oranla ODTÜ bulunduğu şehrin dışına çıkmış. Anadolu çapında konu seçme, eğitimin en ağır basanıdır. Ancak bu eğitimin sonucunda, ele alınan yörelere hiçbir şey götürülmez, somut bir katkı yapılmadığı gibi, çalışmaların sonuçları dahi aktarılmaz. Bunun aksi olan katkı vardır, ama çok enderdir.

Birçok gelişmiş ülkede 1963 döneminde, özellikle planlama okullarındaki patlamaların kökenini eğitimin içinde yaşanan çevreden ve o toplumun sorunlarından soyut olmasına karşı çıkış oluşturmuştur. Bugün eğitim programlarının tümü bu yönde köklü değişimlere uğramıştır.

Eğitim kurumları - toplum bütünleşmesi Türkiye gibi ülkelerde daha da önem kazanmaktadır. Stüdyolardan ne bekliyoruz sorusunu ben daha çok bu çerçeve içinde düşünüyorum. Kapalı bir kutu olmaktan kurtulabiliriz. Buraya her yıl yeni yeni insanlar gelmekte, onlara bir takım bilgiler verilmekte, onlar da tek tek birer elçi olarak bunları başka yerlere yansıtmaktalar. Ancak toplum içine, bu elçiler aracılığı ile değil, bir kurum olarak girmeli, varlığımızı kanıtladıktan sonra, saygınlığımızı kazanmalıyız.

Zaman zaman ilgi alanımızla doğrudan ilgili sorunlar çıkmaktadır. Bunlar karşısında bölüm olarak hiçbir zaman fikir üretmedik, sesimizi duyurmadık.

Eğitimi, böyle temel bir seçmeye göre düşündüğümüz ve ona göre gerçekleştirmeye çalıştırdığımız zaman, tam anlamı ile bir ekip olarak konuların içine girdiğimiz zaman, eğitim alanı için de, veren için de çok daha çekici ve anlamlı olacaktır. Programın iyileştirilmesini, değiştirilmesini tartışırken, bugün elimizde varolan kaynakların alt-üst sınırları içinde mi kalacağımızı, yoksa olması gerekeni ortaya koyup buna ne ile ve nasıl erişilebileceği seçeneğini de tutup tutmayacağımızı baştan belirlememiz gerekir.

Bir üniversite ya da herhangi bir okulda bir eğitim programı neden değişir? Genellikle ya

eğitici kadrosundaki değişiklikler ya da meslekte olan belirli değişimler bir neden olarak ortaya çıkar. Dolayısı ile eğitim programı tartışmasının çıkış noktası, kanımca toplumsal işbölümü içinde mesleğin çok iyi bir tanımının yapılması, anlaşılması, bugün istenenle olması gerekenin ortaya konması olmalıdır.

Bu toplantılarda fikirler, üstü kapalı olarak ortaya atılmakta, çoğumuz radikal öneriler getirmekten kaçınmaktayız. Yapılan öneri içinde kendi yerini tartma, varlığını, yokluğunu gözleme güdüsünü aşamıyoruz. Bu aşılmadan, kaldığımız 'mütevazı' sınırlar içinde, gerçekten yararlı olabilecek bir tartışma ortamı yaratabileceğimiz kanısında değiliz.

Özel ve önemli bir konu da dil sorunudur. Bugün İngilizce mi, eğitim mi gibi çok temel bir seçimle karşı karşıyadır hocalar, çünkü, özellikle Hazırlık Okulundan gelen öğrenci ile İngilizce eğitimi yapma olanağı yoktur. Bu sorunun bir an önce çözümü gerekir.

Sevgi Aktüre

Ben, stüdyo çalışmaları kapsamı içinde kalmak koşuluyla, öğretim üyelerinin rolünü tanımlamaya çalışacağım. Eğer toplumdaki işbölümüne inanıyorsak, öğretim üyelerinin de kendilerine yüklenmiş bazı görevleri olduğunu kabul etmeliyiz. Toplum içindeki işbölümü açısından öğretim üyeleri ile öğrencilerin aynı kefede durmadığı görüşündeyim. Çünkü öğretim üyelerinin ve Öğrencilerin sorumlulukları farklıdır. Şimdi konuya geri dönerek, stüdyo çalışmaları sürecini ve bu süreç içinde öğretim üyelerinin rolünü belirlemeye çalışacağım.

Biz, öğretim üyelerinin birer meslek adamı olarak, stüdyoda, stüdyo konuları üzerinde harcadığımız zaman, meslek yaşantımızın önemli bir bölümü olmaktadır. Öğretim üyeleri deney birikimlerini arttırmak, bilgilerini yenilemek istiyorlarsa, gerçek olgularla dolaysız ilişkinin kurulduğu planlama stüdyoları birer “laboratuar” işlevi görebilir. Bu nedenle, diğer derslerden farklı olarak, öğretim üyeleri ve öğrenciler stüdyo çalışmaları kapsamı içinde işe aynı noktadan başlarlar, her iki grup için de ortak amaç, öğrenmektir. Başka bir deyişle öğretim üyeleri seçilen örnek üzerinde, özellikle analitik çalışmalar sırasında öğrencilerle aynı süreç içine, yani "öğrenme" sürecine girerler. Ancak bundan sonra konu bir noktada ayrılmaya başlar. Öğretim üyeleri yapmakta oldukları işi devam ettirirler, sürekli birikim sağlama olanakları vardır. Öğrenciler ise geçicidir ve dönem sonunda sürecin dışına çıkarlar, yerlerine başka bir öğrenci grubu gelir. Belki 4-5 yıl aynı öğrenci grubuyla çalışma olanağı bulsak, birlikte daha yoğun ve etkin bir öğrenme sürecinin koşullarını yaratabiliriz. Buna karşılık her yeni gelen öğrenci grubunun nitelikleri ve sorunları farklıdır. On yılı aşan deneyim süresince bunu açıkça gözledim. Bu açıdan kanımca öğretim üyesinin en önemli eksikliği dış dünya yani üniversite dışındaki hayat ile ilişkilerinin çok sınırlı olmasıdır. Örneğin orta öğrenimdeki değişiklikleri gözleme, bilgi edinme olanağı, gazete haberleri dışında yoktur. Öğretim üyesi karşısındaki öğrencileri hep aynı düzeyde, aynı süreçten geçmiş kişiler olarak kabul eder ve bir süre sonra da bu varsayımın yanlış olduğunu görür.

Stüdyo çalışmaları sürecinde genelde üç farklı evre tanımlayabiliriz. Birinci evre, daha önce değindiğim, öğretim üyesi ile öğrencinin birlikte yürüttüğü "öğrenme" evresi, ikinci evre, birlikte bir ürünün ortaya konduğu "üretim" evresi, üçüncü evre ise ortaya çıkan ürünün uygulama alanına aktarıldığı evredir. Öğrenciler ve öğretim üyeleri stüdyolardaki eğitim sürecinin belirli noktalarında karşılaşan iki gruptur. Yapılan ortak çalışmada heyecan yaratan öğe ise ortaklaşa bir şeyler üretmektir. Bu ürün somut olarak bir rapor, bir proje ya da başka bir şey olabilir. Ancak ortaya bir ürün çıkartılamıyorsa çalışmada heyecan yaratacak öğe eksik demektir. Kanımca, zaman zaman stüdyolarda çıkan krizlerin

temelinde ortaya bir ürün koyamamak, birlikte somut bir şey üretememek sorunu yatmaktadır.

Ortaya çıkan ürünün uygulama alanına aktarılması konusunda ise önemli sınırlamalarla karşılaşıyoruz. Zaman zaman bir sınıfta üretilen bir bilgiyi diğer bir sınıfa aktarmakta bile güçlük çekiyoruz. Son 5-6 yıldır, çok kısıtlı da olsa stüdyo çalışmalarının çoğaltılması ve arşivlenmesi denenmektedir. Bu konuda öğrenciler çok bilinçli davranmakta, ortaya çıkan ürünlerin kalıcı olmasını sağlamaktadırlar. Bu süreç yaygınlaştığında zaman içinde elimizde oldukça büyük bir birikim olacağı kanısındayım. Çok sınırlı olan bu birikimden bugün bile diğer eğitim kurumları ve yerel yönetimler geniş ölçüde yararlanmaktadırlar. Bu sürecin yaygınlaşmasını sağlamak Üniversite olarak kanımca temel toplumsal görevlerimizden biridir.

Kısaca özetlersem, ben stüdyo çalışmalarını öğrenmek, üretmek ve üretilenlerin uygulama alanına aktarılması veya daha geniş bir tanımla, toplum yararına sunulması gibi bir üçlü kapsam içerisinde görüyorum.

Tuğrul Akçura

Bir değerlendirme de ben yapmak istiyorum. Ne kadardır tam hatırlamıyorum, yaklaşık 10-15 yıldan bu yana, stüdyoların bir ucunda da biz bulunuyoruz. Şu stüdyolarda neler oldu, neler bitti, ne işe yaradı şeklindeki soruları geçen defa ki ilkelere de dayanarak bir değerlendirmek istiyorum.

Birincisi, belki bizim fakültenin, bölümün büyük iddiası bir anlamda gerçek katkısı, Türkiye'deki planlama olayına Türk şehirlerine oranla yerleştirmede oldu. Stüdyo ve diğer araçlar yoluyla oluşturulan bu çabanın Türkiye'deki şehirlerin tanınmasında şehircilikle ilgilenen diğer meslek dallarından daha fazla katkısı oldu. Yani yapılan bütün planlama çalışmaları, gerçek problemlerini, eğilimlerini gördüğümüz, mantığını anlamaya çalıştığımız somut şehirler üzerinde olduysa, bunda amaç, yalnızca planlamayı daha bir ciddi, daha bir gerçekçi yapmak değil, özellikle o şehirleri tanımaktı. Buna stüdyolar ve ne yazık ki şimdi kaldırılmış olan ikinci sınıf stajı da girerdi.

Ancak son yıllarda gördüğüm, yukarıda söylediğim amaç çerçevesinde ilerleyemediğimiz ve hatta gerilemekte oluşumuzdur. Eski öğrencilerimiz hatırlarlar, gerçekten şehirlerle daha ciddi ilişki kurma olanağına, zamanına, belki de heyecanına sahiptik, Şehirlerde haftalarca bulunurduk ve bence planlıyoruz diye iddia ettiğimiz şehir hakkında iyi kötü bir bilgi sahibi olurduk. Ve bizim öğrencilerimiz planlama işinde çalışan daha yaşlı meslektaşlarına oranla önemli bir avantajla hareket ederdi. Örneğin şehrin merkezinin merkezde olduğunu bilmek çok bilgi gerektiren bir şey değildir. Ancak Türkiye'de bunu bilmeyen çok planlar gördük. Hiç olmazsa biz şehirlere baktık ve şehirlerde merkezin merkezde olduğunu gördük. Ondan sonra da planlama yaparken merkezde olmayan merkezler çizmekten vazgeçtik. Bu kendi başına bile çok önemli bir olguydu. Ya da şehrin belli yerlerinde zenginler, belli yerlerinde ise fakirler oturur, bunları da gezilerimiz sonunda algıladık, ve bu konuda önemli katkılarımız oldu.

İkinci olarak, bu yönde yaptığımız çalışmalar Türkiye'deki şehirler hakkında genel bir birikime yol açıyor mu? Yani şahıslarda yaptığı birikimin daha ötesinde bir şey. Umarım fazla iyimser değildir, Sevgi Aktüre'nin söylediği şekilde son yıllarda bunlar gerçekleştiriliyordur. Doğrusu bunları ben pek izlemek fırsatını bulamadım, eskiden bunlar pak olmazdı. Belki dokümantasyon eksikliğimizden ve belki de şehirlerdeki algılamalarımızı yeterince özet, ana noktaları belirleyen bir şekilde sentetize etme

yeteneğinden yoksun olmamız nedeniyle, bilgiler toplanır ve mutlaka hepimizde iyi kötü bunların kalıntıları kalırdı. Ancak bunların ciddi bir sistematik birikim şekline gelmesi için fazla çaba göstermedik. Anlaşılan şimdilerde göstermeye başlıyoruz.

Üçüncü olarak, teknikler meselesine gelmek istiyorum. Özellikle analiz ve projeksiyon tekniklerinin uygulanmasının yöntemleri nelerdir? Kanımca yanlış yerlerde duruyoruz, fakat eskisi kadar mekanik şeylerden de kaçınmaya başladık. Şöyle ki, kırk tane projeksiyon metodunu kullanarak kaybedilen zamanı daha dikkatli kullanmaya başladık. Yani istediğimize oranla hangi tekniklerin anlamlı olduğunu, hangi precision seviyelerinin anlamlı olduğunu seçmede daha dikkatli olduk. Teknikleri reddetmek anlamında değil, fakat yine de stüdyo çalışmalarında, tekniklerin belki de kötü şekilde kullanılmasına yol açacak kadar analizlere fazla yer veriyorduk. Bu konuda da kendimizi toparlamamız gerektiği kanısındayım.

Son olarak kararlar, amaçlar ve varsayımların hazırlanma yeri stüdyolar olabilir mi? Bunlar içinde çizimi, raporu, politikası, v.b. var. Buraya kadar yapılan tartışma konularından bir çoğunun sosyo-politik ortamdan bağımsız denebilecek türden, farklı sosyal sistemlerde geçerli olabileceğine inanıyorum. Ancak iş; amaç ve karar verme seviyesine geldiğinde politik kararlar, varsayımlar önem kazanmaya başlıyor. Bunlarda stüdyolarda nerelere kadar gidebiliriz? Çoğunlukla oralara gelmeden sene bittiğinden pek fazla bir şey söyleme olanağı yok gibi. Bunların kendi yapılarındaki güçlükleri de unutmamak gerekiyor. Bu durum içerisinde verilecek kararların, amaçların saptanmasında ne gibi yaklaşımlar olabilir? Galiba en fazla tereddüt içinde olduğumuz, doğal olarak öyle olduğumuz konular bunlar. Bu çok genel, doğru yanlış taraflarıyla yapılan değerlendirmeyi tartışmalara yararlı olabileceği düşüncesi ile yaptım.

Raci Bademli

Melih Ersoy oldukça önemli bir noktaya değindi. Ancak, ortaya konulan görüşleri daha iyi değerlendirebilmek için bir kaç noktaya açıklık getirilmesi gerekiyor.

Eğitim sistemlerini kabaca ikiye ayırabiliriz. İlki "banka" veya "depolama" sistemi. Öğrenci bu modelde pasif bir alıcı durumunda. Öğrencinin kafası adeta bir banka kasası veya bir soğuk hava deposu olarak görülüyor. Öğretim üyeleri ise, bu kasaya "bilgi" doldurmakla görevli. Sonra, sınavlar yolu ile stok edilen bilgilerin durumunun araştırılması söz konusu. İkinci model ise, öğreten ile öğrenenin birlikte bilgi ürettiği "işlik" sistemi. Bu modelde eğitimin süreci önemli. Hedef kişilerin kafasına belirli bilgilerin depolanması değil, öğrencilerde yaratıcı eleştiriye dönük tavır ve düşünme biçimlerinin oluşturulması. Sanırım, ODTÜ'de, özellikle bizim bölümümüzde, birinci türden bir eğitimin söz konusu olduğu iddia edilemez.

Gintis ve Bowles'in birlikte yazdıkları makalede sözünü ettikleri araştırmaya gelince; ilkin bu araştırmanın Amerika'da ilk ve orta okul düzeyindeki eğitim kuruluşları kapsamında gerçekleştirilmiş olduğunu bilmekte yarar var. Sonra, ortaya çıkan konu, Amerika'nın ilk ve orta okulları düzeyinde uygulanan eğitimin özde öğrencilere bilgi üretme yollarını göstermek ve yaratıcı eleştirici bir tavır geliştirmek yönünde değil de, "otoriteye boyun eğme", "kurallara uyma", "düşünmeden çok iş üretme" gibi daha çok fabrikalarda v.b. çalışacaklarda aranan özellikleri pekiştirme yönünde şekillendiği. Bence Bowles ve Gintis'in yazısı gerçekten değerli. Ancak buradan hareketle, ODTÜ gibi bir yüksek eğitim kuruluşunda da öz olarak benzer bir eğitimin gerçekleştiğini ima etmek anlamsız. Kıvançla işaret etmemiz gerekir ki, ODTÜ genelde düzeni çalıştırabilecek düzeyde bilgi ve becerilerle donatılmış, ancak aynı zamanda karşılaştığı düzenleri yadsıyarak dinamik,

gerçekçi ve uygulanabilir yorumlamalar, değişiklikler getirebilen, var olan bilgileri eleştirip yeni bilgiler üretebilen, yaratıcı aydınlar yetiştirmekte. Biz burada bu geleneğin nasıl daha ileriye götürülebileceğini tartışıyoruz.

Bölümümüzde verilen eğitim, sadece imar planı yapabilecek kişiler yetiştirmeye yönelmemiş. Açık kafalı, ileri görüşlü, yetenekli, yaratıcı, eleştirici, ve aynı zamanda üst düzeyde mesleki bilgi, görgü ve becerileri olan plancılar yetiştirmeyi amaçlıyor. Ancak, bu amaca tam anlamıyla ulaşabiliyor muyuz? Eksiklerimiz neler? Su eksiklikleri kısa ve uzun vadelerde nasıl tamamlayabiliriz? Hatalarımız neler olmakta? Nasıl düzeltilebilirler? Bu noktaları tartışmamız gerekiyor. Eksiklerimizi tamamlayıp, hatalarımızı düzelterek daha ileri bir planlama eğitimini gerçekleştirmek, elbette, eninde sonunda bir ortam meselesi. Bu konuda Melih Ersoy'a katılmamak güç. Ancak, sorunlarımızı tartışıp çözüm yolları aramak yerine ortamın düzelmesini beklemek, veya ortam düzeldiğinde sorunlarımızın kendi başlarına çözümleneceğini sanmak safdillik olur.

Yeri gelmişken, bu seminerler dizisinin hedeflerinden birine, bir kez daha değinmekte yarar var. Burada gerçekleşen tartışmalar, pekala bir komisyonda veya bölüm genel kurulunda da oluşturulabilirdi. Ancak, görüldüğü gibi, böyle bir yol izlenmiyor. Gerçekten demokratik bir platformda, daha yaygın bir katılımın gerçekleşmesi, ve bu tartışmaların aynı zamanda eğitsel bir niteliği olması amaçlanmış. Bölümümüzde böyle bir özeleştiri ortamının oluşturulması bile tek başına, uygulamaya çalıştığımız eğitim modelinin olumlu bir göstergesi değil mi? Bu tartışmalar, bölüm İçinde sağlıklı bir eğitim ortamı yaratma yönünde atılmış ileri bir adım olmuyor mu?

Birinci sınıf stüdyosunda uygulanan bir yaklaşımdan söz açıldı. Kanımca başka deneyimlere değinmekte, yaptığımız uygulamaları iyi ve kötü yanları ile tartışmaya açmakta büyük yararlar var. öğrenciler ve öğretim üyeleri arasında gerek bilgi, gerekse planlama ve planlama eğitimi deneyimleri açısından oldukça büyük bir birikim farkı olduğu gerçek. Öğrenciler ve öğretim üyelerinin ortak bir çalışma sürecinde buluşmaları, planlama eğitimini ortak bilgi veya plan üretme sürecinde gerçekleştirmeleri en doğru yol. Ve bunun en kolay, en verimli yapılabileceği yerin de stüdyo çalışmaları olduğu açık. 0 halde, stüdyo dışındaki derslerde de bu anlamda çabalara girmemiz doğru olmaz mı?

Ben "küçük üretim" konulu bir seminer yürütüyorum. Öğrencilerle birlikte araştırma yapıyor, eleştirileri, tartışmaları, yazılmakta olan raporların etrafında şekillendiriyoruz. Önemli olan, bu sürecin Özlemini çektiğimiz bir eğitim ortamını gerçekleştirmiş olduğu. Elbette, seminere katılanların niteliği bu sonuca önemli bir katkı olmakta. Ancak, önemli olan bir başka nokta da, çalışma grubunun fiziki boyutu. Seminere 10-12 kişi katılıyor. Sanırım bu noktayı iyi değerlendirmemiz gerekiyor. Benimsediğimiz eğitim modeli ve amaçladığımız eğitim süreci ilişkileri ancak belirli büyüklükteki gruplar İçinde gerçekleşebiliyor. Sınıflar, stüdyolar büyüdükçe, özel nitelikleri olan planlama eğitimi niteliği bozuluyor. İster istemez, "işlik modelleri" yerine ,”banka, depolama modelleri” ağırlık kaşanıyor. Bence, stüdyo sorununun çözümü öncelikle çalışma gruplarının boyutlarını iyi ayarlayabilmeden geçiyor.

Tuğrul Akçura

Bazı konuların ağırlık noktaları stüdyolar içindeki ilişki biçimlerinde yoğunlaştı. Gerçek problemlerin buralarda yattığı konusunda şüphelerim var. Öncelikle genel seviyede düşüklükler var. Ondan da önemlisi içerik meselelerindeki hatalar geliyor. Bir de, Raci Bademli'nin getirdiği diktatörlük konusu var. 70 kişilik bir sınıfta diktatör olmak istiyorsan Hitler kabiliyetine sahip olman gerekiyor. Dolayısıyla gerçek problemler dururken, olayları

daha ikincil problemler çevresinde kümelendiriyoruz. Bu konularda konuşmacıların dikkatini çekmek istemiştim.

Gönül Tankut

Daha önceki konuşmalarda stüdyoların bir sosyalizasyon, bir üretim platformu niteliğinden söz edildi. Ben stüdyoların eğitim açısından daha az özgün bir yönüne değinmek istiyorum.

Stüdyoları bir eğitim platformu olarak düşününce, şüphesiz bunu eğitim programından soyutlanmış olarak ele almak yanlış olur. Bir eğitim ve eğitim programı sorunumuz var. Bunları bir bütün içerisinde ele alamadık, bugün de alamıyoruz. Zaten amacımızın da bu olmadığını verilen yazıdan anlamış bulunuyorum. Böyle olmasına rağmen, herhangi bir eğitim modeli içerisinde de belirli bir ağırlık taşıyacak olan planlama sürecinin tasarım aşamasına değinmek istiyorum.

Daha önceki konuşmalardan birine referans vereyim. Herkes biraz tarihten bahsediyor, ben de aslında tarihçiyim; söylenenlerin hepsini biliyorum, biraz da benim bu konuda söz etmem gerekiyor, Biz burada şehir planlarını değil şehri tanımadan yapılan planları yadsıdık şeklinde doğru bir gözlem var. Bunu yadsıdığımız içindir ki, bir takım analitik yöntemlerin kullanılması gibi kısıtlı bir şehri tanıma platformu geliştirdik. Buna karşılık 1970-71 döneminde de tasarımı bütünüyle yadsıdık. Yadsıma o düzeye geldi ki, stüdyolarda bir sürü lâf edildi, belki bir şeyler yazıldı, teknik çalışma sanılan yanlış çalışmalar yapıldı ve fakat tasarım tümüyle reddedildi. Son yıllarda tasarıma yönelişin nedeni ise imar planlama sıkıntısı çeken, öğrencilerimizden geldi. Bu yönde bizim içimizde herhangi bir gelişme olmadı. Bu nokta üzerinde önemle durulması gerekiyor.

Bizler stüdyolardan neler anlıyoruz? Tasarım olgusu ne kadar ağırlık taşır, Tasarım ve tasarımı hazırlayan teknikler, besleyici bilgiler nasıl bir bütünleşme içerisindedirler? Bunların ağırlıkları nedir? Tasarım her ne kadar çeşitli bilgiler ve tekniklerle besleniyorsa da, aynı zamanda tasarım bir beceri bir alışkanlık olayıdır ve zaman içinde herkes tarafından denenmesi gerekmektedir. Burada bir saplama yapmak istiyorum. Geçen yıl 1/5000 ölçeğinde çalışma yaptığımız dördüncü sınıflarda geçen bir olaya değinmek istiyorum. Öğretim üyeleri olarak öğrencileri kentsel tasarıma alıştırmak ve belli ölçek anlayışları geliştirebilmek için 1/1000 ölçekli bir çalışmanın da yapılmasını istedik. Gelen tepkiler çok ilginçti. Böyle bir çalışmanın kendileri tarafından yapılamayacağını, zor olacağını savunup, böyle bir çalışmanın kendilerine bir ders olarak verilmesini isteyecek kadar çeşitli tepkiler geldi.

Buradan, bizim bir takım temel yanlış görüşler içerisinde olduğumuz ortaya çıkıyor. Öncelikle tasarım olayını nasıl algılıyoruz, kabul ediyor muyuz? Aramızda tasarım yapabilen ve yapamayan hocalar var. Buna göre yorumlar değişebilecektir. Buna karşın kendi programımızda, yetiştirdiğimiz plancıların, belirli bir ölçekte, belirli bir oranda da olsa hepsinden bu beceriyi bekliyor muyuz? Bunlara hiç değinilmedi. Bundan sonraki konuşmalarda bu konunun da göz önünde bulundurulması gerekiyor sanıyorum. Ancak, böyle konulara değinerek, birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıfların stüdyo çalışmalarını konuya yönelik olarak değil, içeriğine yönelik olarak saptayabiliriz sanıyorum.

Murat Balamir

Stüdyolar konusuna girmeden önce bu konudaki düşüncelerimi belirleyen ve genellik taşıyan bazı noktalara değinmek istiyorum.

Başka konuşmacıların da değindiği gibi bölümümüz Türkiye'de ve hatta bazı konularda daha evrensel ölçeklerde öncülük etmiştir. Son yıllarda ise belki birden fazla nedenle bu niteliğini kaybetmeye yüz tuttuğunu sanırım hemen hepimiz kabul ettiğimiz ve bu durumu önemsediğimiz için burada toplandık.

Öte yandan Türkiye'de, konularımızda bir atılım yapmak için gerekli koşulların hemen hepsi hazır veya hazırlanmakta gibidir. Türkiye gelişme süreci içinde yakın gelecekte çok sayıda farklı planlama hizmetlerine gereksinme duyacaktır. Ancak bu konuda mevcut durumu değişmez bir veri varsaymak, var olan koşulların darlığına kapılarak hüküm vermek yanıltıcı olabilir. Yine başka konuşmacıların belirttiği gibi, mevcut yasal ve kurumsal durum geçerliğini yitirmiş (disfunctional) bir kalıntıdır. Türkiye, planlama hizmetleri gereksinmelerinde büyük sıçrayışlara sahne olacaktır; bu sıçrayışlarla sadece nicelikte değil, planlama hizmetleri çeşitlenmelerinde de karşılaşacağız. Böyle bir duruma daha erken varmakta kurumların ve özellikle bölümümüzün olası katkıları küçümsenemez.

Bölümümüzün durumunu irdelerken güncel sınırlamalar ve sıkıntılardan yakınmalar, ya da geçmiş deneyimin niteliklerini gözden geçirmeler elbette yararlı ve ışık tutucu olabilir. Sıkıntıları belirlemekle, bunları doğuran nedenlere inebiliriz; neleri istemeyeceğimizi saptayabiliriz. Geçmişi incelemekle bazı ipuçları bulur, dersler alabiliriz. Ancak bunlarla yetinemeyiz. Geçmişten her defasında aldığımız en değerli ders, geleceği daha iyi düşünmek gereğidir.

Bölümümüzün öncü niteliklerine yeniden kavuşabilmesi, güncel durumunda parçacı ve biçimsel değiştirmeler peşine düşmekle değil, özde bütünlüğü olan geleceğin bir modelini kurmaya çalışmakla olasılık kazanır. Gelecek bizim için büyük potansiyel olaylar saklamaktaysa, bu birinci tutum (ki bunun özürcülüğünü ve savunusunu yapmak kolaydır) bağnazlığın en tuzaklısı olacaktır. Bütünlüğü ve genelliği olan temel bir görüşe sahip olmak ise eylem yolunu yarılamaktır.

Geleceği biçimlemek, gelecek hakkındaki düşüncelerimizi bugünden biçimlemekle olanaklıdır ancak. Bu öngörüşlerle bölümümüz geleceği karşılamak ve ona ön ayak olmak üzere yeniden örgütlenebilecekse:

Daha geniş bir planlama anlayış ve kapsamına sahip çıkmalıyız. Bu, özellikle sosyal bilimlerin bazılarında ve planlama tekniklerinde genişleme ve uzmanlaşma olanaklarının yaratılarak planlamanın 'doğal' sınırlarına erişmesi anlamına gelecektir. Bu konu, bölüm için stratejiler belirleyen en üst bir amaç olmalıdır.

Taktik düzeyde ise vermemiz gereken kararlar arasında, sadece bize özgü olan temrinlere dayalı stüdyo eğitiminin mekân boyutu dışına da taşırılması gelecektir. Bir üçüncü düzeyde, somut öneri getirmenin kutsal değerini vurgulayan bir kültürü geliştirmek ve bu anlayışı egemen kılmak zorundayız.

Stüdyolar bize özgü en önemli eğitim eylemlerinin yürütüldüğü ortamlardır. Stüdyoların bir eğitim süreci içinde yeri ve işlevi nedir? Neden stüdyolara gereksinmemiz var? Mekân boyutunda çalıştığımız, bu boyutta ise iletişimin büyük ölçüde çizili belgelere dayandırılması zorunluluğundan mı? Kanımca salt fizik sınırlamalardan kaynaklanmıyor bu zorunluk. Asıl neden, stüdyolarda soyutta yürütülen eylemde, 'tasarım'da yatmakta.

Hangi kapsam ve ölçekte olursa olsun planlama eylemlerinin odak noktası bir önerinin uygulanmak üzere ortaya konulmasıdır. Bu niteliğiyle planlama, bazılarınca salt gözlemci

ve bulgucu doğa bilimlerinin ve sosyal bilimlerin karşıtı -mühendislik ve diğer meslekleri de kapsayan- bir 'yapay bilimler' bütünü içinde yer almakta.

Plancı olarak, öneriler yapan ve yaptığımız önerilerin uygulanabilirliğini kanıtlamaya çalışan bir tutum içinde buluyoruz kendimizi. Gözlemci ve bulgucu olmak zorundayız, ancak bunların da üstünde çözüm getirici, buluşçu ve yaratıcı, tasarımcı ve gerçek dünyada değişmeler sağlayıcı olmak yolundadır asıl işlevimiz.

Gerçek dünyaya yönelik bu iki farklı tutumun öğretilme biçimleri de kaçınılmaz ayrılıklar taşıyor. Bugün, gözlemci ve bulguculuğun (örneğin; sosyal bilimlerin) gelenek kazanmış öğretim yöntem ve süreçlerinden söz etmek olanaklıdır. Burada bilgi birikiminin aktarılması, öğrenenin, bilgi toplamak, okumak, kavramak ve belleğe yerleştirmek gibi eylemleriyle yürütülmektedir.

Oysa planlamaya (tasarıma) özgü bu tür bir öğrenim (tasarım yöntemcilerinin çabalarına karşın) kurulamamakta ya da yetersiz kalmaktadır. Tasarım eğitimini daha uzun süreler bilgi biriktiriri ve aktarımı yanı sıra beceri geliştirme ve kavramsal olgunlaşma yollarıyla da sürdürmek zorunda olduğumuzu ve bunları sağlamak üzere temrinlere dayalı bir öğrenim sürecinden kaçınamayacağımızı vurgulamak isterim. Kanımca stüdyolarda eğitim sürecini oluşturan ve birbirini tamamlayan üç farklı yön vardır.

Gerçek dünya deneyimlerinden süzerek edindiğimiz bilgiler, (positive/normative) standartlar, bazı işlemsel ilkeler ve çözümleme teknikleri gibi kuramsal araçlar bilgi dağarcığımızı oluşturmaktalar. Bunları biriktirebilmekte ve iletişim konusu yaparak birbirimize aktarabilmekteyiz. Yeni konular, yeni temrinler birikenlerin artmasını sağlarlar.

Çizgi çizmek, düşünceyi görsel belgelere dönüştürmek, örgütlenerek hızla üretmek gibi bazı fiziksel eylemlerdeki becerilerimiz bu eylemleri tekrarladığımız ölçüde gelişmekte. Bunları anlatmaktan çok, birbirimize göstererek ve deneme, sınama yoluyla iletebilmekte, edinebilmekteyiz. Bunun için ise temrinlere gereksinmemiz var.

Yine, ancak temrinler yoluyla elde edilebilen daha soyut düzeyde bir birikimin niteliğine ise, önemine karşın çok az değinildiğini görürüz. Bu, tasarımda deneyimler kazanan kişinin zamanla yeni kavramlar geliştirmesidir. Bu kavramların büyük çoğunluğu yaşayan dilde sözcük karşılıkları bulunmayan dolayısıyla iletişim konusu olamayan 'ara-kavram'lardan oluşmaktadır. Zamanla bunların ortak simgelere ve hatta giderek sözcüklere dönüştüğünü görmek olanaklıdır; bilinç düzeyini geliştirme amacı bu yolda çaba gerektirir. Tasarımcıların yapay diller ve simge sistemleriyle İlgilenmeleri bu nedenle yersiz ve gerekçesiz değildir. Öte yandan 'kavramların oluşması' konusu psikolojide düşünce süreç ve modellerinin beyin biyofizik ve kimyasının ve başka bilimsel girişimlerin de giderek daha önemli araştırma ve bulguları ile gelişmektedir.

Plancı tutumun özünü oluşturan önerici, yaratıcı ve buluşçuluğun öncelikle bu kavramsal gelişme süreci ile bağlantılı bulunduğu ve bileşimsel (combinatorial) nitelikler taşıdığı anlaşılmaktadır. (Bu konuda çok kaynak, satranç oyuncusu analojisini kurar. İletilebilir tüm kurallar ile programlanmış bir bilgisayarın, orta derecede bir oyuncu karşısında şansının hemen hiç olmadığı belirtilir.) İşte özellikle son iki kategorideki birikimin sağlanmasında temrine dayalı eğitim gerçek bir değer ve zorunluk taşımaktadır. Bu nedenle temrine dayalı bir öğrenim sürecinden geçmeyen birey plancı ve tasarımcı tutumun özünü oluşturan kavramlar birikimine sahip olamayacaktır. Bunun da ötesinde, iletişim yoluyla (kitaplardan) edinilemeyecek farklı bir bilgi ve anlayış bütünlüğünün varlığını dahi metafizik bulup kabul etmeyebilecektir. Bu durumun kavranamaması doğaldır.

Oysa bu önemli nokta, planlama eğitim sürecini ve izlenmesi gereken politikaları etkileyecektir. Bu gerçeğe dayanılarak planlamada lisans eğitiminin gerekirliği, stüdyoların alması gereken biçimler, plancıların uzmanlaşma olanakları, v.b. konulara açıklık kazandırılabilecektir. Yine bu açıdan temrinler sürecinden geçmeyen bireyin (örneğin bir sosyal bilimcinin) plancı/tasarımcı tutumun özünü oluşturan kavramları başka bir yolla edinmesi olanaksız kalırken, plancının dilediği herhangi bir sosyal bilim dalında derinleşmesine bu tür bir engelin bulunmadığı anlaşılacaktır. Bunun, bölümümüzün geleceğinin irdelenmesinde birden fazla konuda (örneğin uzmanlaşma, istihdam konularında) yeri olacaktır.

Stüdyoların nitelik ve işlevlerine bir ölçüde değindikten sonra bunlara bağlı olarak ne tür politikalar izlenebileceği, hangi uygulamaların yapılabileceği yolundaki bazı görüşlerimi iletmek istiyorum.

Kanımca, önemine karşın bugün stüdyolarımızda yaptığımız/ yapmamız gereken çalışmaların boyutları/içerikleri/yapıları/ düzenlenmeleri konularında yeterince düşünce ve politika açıklığına sahip değiliz; uygulamaların kopukluğu da bunu gösteriyor.

a. Oysa bütünleşmenin ve sürekliliğin en fazla ağırlık kazandığı eğitim eksenimiz stüdyolarımızdır. Temrinlere dayalı eğitimin sürdürüldüğü stüdyolarda süreklilik, bu temrinlerin konu ve kapsamlar/ölçekleri/karmaşıklık düzenleri/ürünleri/yürütülme biçimleri/ve birbiri ardınca dizilenmeleri yollarıyla sağlanabilecektir. Stüdyo çalışmalarında süreklilik ve gelişme kavramlarının geçerli olabileceği yönler belirlenmeye çalışılırsa küçük mekânsal birimler geniş alanlar/büyük birimler büyük ölçek çalışmaları çeşitli küçük ölçeklerde, çalışmalar dar ve basit kapsamlı geniş ve karmaşık kapsamlı çalışmalar fiziki boyutlu çalışmalar çok boyutlu çalışmalar sık ve kısa temrinler uzun süreli ve yüklü projeler bireysel tasarım örgütlü tasarım süreçleri temrinlerin dizilenmelerinde bir anahtar tablo önerisi olabilir.

b. Stüdyo çalışmalarının öbür ders konularını ve bunlardan edinilen bilgi birikimlerini enlemesine kesen biçimlerde kurgulanmaları doğaldır. Özellikle üst sınıflarda konuların güncel gerçek dünya sorunlarından seçilmesi, bu tür kurgulara olanak sağlarken eğitimin toplumsal işlevlerinden birini daha yerine getirmesine önayak olabilecektir.

c. Temrine dayalı eğitim, öğrenci/öğretim üyesi oranının küçük tutulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu konuda eğitimin ilk yılları yine ağırlık ve öncelikler taşıyacaktır.

d. Stüdyolar örgütlenme temrinlerinin de yapıldığı ortamlardır, Küçük sınıflarda bireysel çalışmalarla başlatılan stüdyo programları giderek daha karmaşık örgütlenmelerle sürdürülmelidir. Dersler düzeni ile de sınıflarda uzmanlaşma fırsatları yaratılmışsa, bu örgütlenmeler daha yerinde ve geçerli sayılabilecektir.

e. Stüdyolar, geleceği düşünme alışkanlık/anlayış/geleneğinin (ethos) yaratıldığı ortamlardır.

Özcan Esmer

Tasarım konusuna ben de değinmek istiyorum. Çünkü stüdyolarımızda gördüğüm temel eksiklik bu konuya gereken önemin verilmemesidir. Tasarımın böyle bir toplantının zaman sınırları içinde kitleye anlatılması olanaksızdır. Burada kadar ileri sürülen düşüncelerle birlikte konuyu ele alacağım.

Geçmişte imar planlarının biçimsel olarak ele alındığı ve sonra bu şeklinin reddedildiği söylendi. Ancak buna karşılık ne yapıldı? Kendi bölümümüzün tarihine baktığımızda olayın çok önem kazandığını görüyoruz. îller Bankasının kastettiği anlamda imar planı yapmaktan vazgeçtiğimiz söz konusu edildi. Buna karşılık planlama süreci içinde araştırmanın gerektirdiği işlemleri yaptık mı? Bu sorunun yanıtı olumsuz oluyor. Geçen toplantılarda konuşmaların odaklaştığı noktalar şunlardı: Planlamadan araştırmaya geçişte ne tip araştırmalar yapılmalı, temel konu konut mu, kentin merkezi mi, yoksa sanayi mi olsun; Bursa'yı mı yoksa Ankara'yı mı yapalım? Hemen her problem seçiminde ve burada gerek öğrenciler ve gerekse konuşmacılar bunu tartışıyorlar, Benim görüş açımdan bunların hepsi eşdeğerdedir. Yalnızca özün problemleri birbirinden farklı olabilir. Stüdyo çalışmalarında araştırma ve planlama konusunun tanımlanmasını coğrafik yer seçiminden daha önemli gördüğümü belirtmek istiyorum. Bugün bazı stüdyolarımızda yapılmakta olan çalışmaları reddedilen ya da devamlı eleştirilen imar planı hazırlanırken de yapılmaktaydı. Neresi seçilmiş olursa, ya da konu nasıl formüle edilmiş olursa olsun, stüdyolarımızda birkaç arkadaşımızın da değindiği gibi tasarıma hemen hiç ağırlık verilmediğini görüyoruz.

Bütün bilgi dallarında olduğu gibi tasarım konusunda da son yıllarda çok önemli aşamalar ve gelişmeler oldu. Bizim bölümümüz ise bu gelişmeleri izleyemedi ve bunların oldukça uzağında kaldı. Ben sınıflarda üzerinde durulan konuları şu anda bilemiyorum, buna karşılık daha önceki yıllarda da yukarıda sözünü ettiğim konu yararına çalışmalar yapılmadı.

Birkaç cümle ile tasarımın özelliklerini açmaya çalışacağım. Bir tanesi yeni ilişkilerin aranması, yani süreç içinde bir yenilik arama ve bulguya dönük çabaların olması gerekliliğidir. Stüdyo çalışmaları içinde bu tip çabalar var mıdır, sorusunu kendimize sorabiliyor muyuz? Tasarım, bir başka tanıma göre, problem çözümüne yönelik aktiviteler toplamıdır. Demek ki ortada tanımlanmış özel problemler olacak ve bunlar çözülmeye çalışılacaktır. Özellikle kentlerimizin çok amaçlı olduğunu düşünürsek ki, Tuğrul Akçura da buna değindi, problemlerimizin tanımı bile kendi başına problem oluyor. Eğer kentleri çok boyutlu sistemler ya da olgular seti olarak tanımlarsak, bunlara uygun amaçlar ileri sürmeyi kendimize temel problem olarak alıyor muyuz? Bana kalırsa tasarım içinde önemli bir yer tutmasına karşın konuyu bu biçimde ele almıyoruz.

Bir başka tanıma göre de tasarım, bugünkü olgulardan gelecekteki olanaklara bir geçiş ya da atlayıştır. Söz konusu olan bu geçişe ister yaratıcı ister diyalektik bir sıçrayış deyiniz, her ikisini de burada eş anlamda kullanıyorum. Tasarım özelliğinin kaldırılması ile bölümümüz coğrafi araştırmalar bölümüne dönüştürülebilir. Herhalde böyle olmasını istemeyiz.

Tasarımın çözümleyici olmayan temel özelliğinden dolayı algoritmasının kurulamadığını görüyoruz, örneğin bir stüdyo çalışmasını çözümleyici bir problem olarak öğrenciye sunarsak, deneyimlerim öyle gösteriyor ki konu çok yanlış olarak yorumlanıyor, ya da yorumlanacaktır. Çözümleyici tipte problemler iyi tanımlanmıştır, değişkenleriniz belirlidir, ne yapılacağı ortadadır ve dolayısıyla, çözüm zaten size verilmiş gibidir. Eğer tasarımın ya da stüdyo çalışmalarının temelinde çözümleyici olmayan niteliği vurgulanmazsa, problemlerin ortaya konuş ve çözümleme biçimi birbirlerinden çok farklılaşmayacaktır. Bu noktanın stüdyolar içinde nasıl ele alındığını öğrenmek isterim.

Bir tasarımcının nasıl tanımlanması gerektiği konusu da var. Acaba tasarımcı bir kapalı kutu olarak mı, yoksa açık bir kutu olarak mı tanımlanıyor? İnsan beynini bilgisayar olarak düşünebilir miyiz? Şunu söylemek istiyorum, ürünü tanımlarken raporlara ya da yazılı

çizili dokümanlara fazla önem verilmemesi gerekir. Bu dokümanların saklanması bir arşiv meselesidir ve eğer bölümün ciddi bir arşivi varsa oraya konur. Ancak arşiv için bilgi toplamakla da yetinmemeliyiz.

Plancı olarak farklı niteliklerimizin olması gerekir. Özellikle geleceğe dönük hedefleri koyma açısından oldukça büyük boşluklarımız olduğu kanısındayım. Planların nasıl değerlendirileceği, kriterlerin ne olacağı, standartların ne olacağı ve bunların zaman içinde nasıl değişeceğini, uygulama problemlerinin neler olacağı, problemlerde yaklaşım olarak sistemci, devirsel ya da vektörel yaklaşımlar mı kullanılacağı temel problemlerimizdendir. Onun için elimize hangi kenti alırsak alalım fark etmez diyorum. Bir örnekle 1969'a kadar olan eğitim programlarını yine bugünkü amaçlara benzer bir şekilde incelemiştim ve bu eğitim içinden ben de geçtim. Dört senelik eğitim süreci içinde alınan 400 kredi saatlik dersin %52 si teori, sosyal bilimlere ve bunlara dönük bilgilere, %48'i ise stüdyo ve teknolojik bilgilere ayrılmıştı. Demek ki o zamanlar kriter olarak bunlar alındığında sosyal bilgilerin ağırlığı daha fazla imiş.

İncelediğim diğer Üniversitelerde de aşağı yukarı buna benzer sonuçlar elde etmiştim. Konuyu daha önceki tarihleri içerecek şekilde ele almak işimizi oldukça kolaylaştırıyor. Mevcut sistemin eleştirisini yapmanın gelecekte ne olacağını söylemekten daha kolay olduğunu biliyoruz. Doğrusu gelecekte kentlerimizin ne tür biçimler alacağı düşüncesinin üzerinde fazla durulmamasının nedenlerinden birinin de tasarımın zorluğundan geldiği kanısındayım. Sonuç olarak stüdyoların temel probleminin tasarımla mutlaka ilişkili olması gerektiğini söylemek istiyorum.

Tuğrul Akçura

Son üç arkadaşımız özellikle tasarım üzerinde durdular. Planlamada tasarım kelimesi mimarlıktan bize aktarılmış bir deyim olduğu için, çok daha fazla mimari seviyede ya da kentsel tasarım seviyesindeki şekillendirme meselelerinde kullanılageliyor. Tasarım kelimesi, şehircilik seviyesinde kullanıldığı zaman, daha genel olarak karar verme kavramını mı yoksa şekillendirme meselelerini mi içeriyor? Ben bunları tam izleyemedim, daha sonra bir arkadaşın bunu biraz açması yararlı olur kanısındayım.

Hülya Dereli

Bölümümüzde eğitimin planlanması konusunda teorik açıklamalar yapmayacağım. Öğretim üyelerinin dikkatini çekmek istediğim bazı noktalara değineceğim.

Kendi yaşadığım eğitim sürecini de gözden geçirerek, üniversite öncesi eğitimin öğrencilere neler verdiği, onları nasıl biçimlendirdiği konusunda bazı sonuçlar çıkardım. Bunları açıklamaya çalışacağım,öğrenciler küçük bir azınlık dışında kalanların hemen hemen tümü— üniversite eğitimine, hem orta öğrenim sürecinde okulda verilen eğitimin, hem de okul dışında çeşitli araçlarla verilen eğitimin biçimlendirdiği bir kişilikle başlarlar.

Kendilerine verilen eğitim sonucu öğrenciler, orta öğrenim sürecinde, olayları yorumlayamayan, neden ve sonuçlarını göremeyen, aralarındaki ilişkiyi kuramayan kişiler olarak çıkarlar. Örneğin, okul kitaplarında I. Dünya savaşının nedeni olarak bir veliahdın öldürülmesi gösterilir. Bu savaşın gerçek nedenleri, gelişim süreci ve sonuçları anlatılmaz. Öğrenciden beklenen, olayı yorumlaması değil, öğretileni ezberlemesidir. Gene orta öğrenim süreci boyunca aldığı eğitim sonucu öğrenci kendi gücünü bilmeyen, toplum içindeki yerini tanımlayamayan, toplumu etkileme gücünü bilmeyen bir kişi olarak yetişir. Kendisine toplumun bir takım doğa üstü güçler tarafından yönetildiği, yönlendirildiği

öğretilir. Anlatılan masallar, atasözleri bile paranın padişahlığını, kaderin belirleyiciliğini vs. vurgulamaktadır. Üniversite öncesi eğitimden kollektif çalışma anlayışını kavrayamadan çıkar öğrenci. Hatta tam tersine bencillik öğretilir kendisine. İlk bencillik dersini alfabeden alır. Okuduğu, yazdığı ilk cümleler 'baba bana top al, baba bana ip al' olmaktadır.

Tüm bu eğitimler sonucu öğrenci ortak üretmeyi, yaratmayı öğrenemeden üniversiteye gelir. Kafasındaki iyi öğrenci imgesi genel olarak şöyledir; öğretmeninin her dediğini yapan, derslerini ezbere bilen, en çok ders anlatan öğrenci, başarılı öğrenci demektir.

Oysa ki, bölümümüzdeki eğitim süreci bu öğrenciden o güne kadar aldıklarından farklı ürünler vermesini beklemektedir. Şehircilik eğitiminden geçmiş bir kişi başarılı olmak için, toplumsal olayları etkileyebilen, kendisine güvenen, olayları yorumlayıp, çözümlerini alternatifleriyle ortaya koyabilen bir kişi olmak zorundadır. Yani orta öğrenim sürecinde kazandığı kişiliğini değiştirip, tam tersi bir kişiliğe sahip olmalıdır. Yaratılacak yeni insanın gereksinimi olan eğitim nasıl olmalıdır, sorusuna yanıt verebildiğimiz zaman bölümümüzde nasıl bir eğitim yapılmalı, bu eğitin ne şekilde programlanmalı, sorusunun karşılığı da verilmiş olacaktır.

Şehircilik eğitimine yeni başlayan bir öğrenci için en kolay çalışma, boyamak ve gördüğünü aynen çizmektir. Onun için en zor problem bir sistemi bütünü ve parçaları ile inceleyip, aralarındaki ilişkiyi kurmak, yeni sonuçlar çıkarmaktır. Yani kısaca yeni bir şey üretmektir.

Öğrenciyi üretken duruma getirmek için, öncelikle, kendisini doğru tanımlamasına yardımcı olmak gereklidir. Bu konuda en büyük desteği stüdyo eğitimlerinden alacaktır. Stüdyolarda üretime dönük, kollektif çalışmayı öğretici bir eğitim uygulanmalıdır. Diğer derslerde öğrendiklerini öğrenci, stüdyoda uygulayabilmelidir. Aksi takdirde ezbere öğrenmiş olacak, yani ilk ve orta öğrenimde başladığı eğitime aynen devam edecektir.Bu noktada öğretim üyelerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Özellikle I. sınıf stüdyoları sadece boyama tekniklerinin öğretildiği, grafiklerin çizildiği yerler olmamalıdır. Daha üst sınıf stüdyolarında da öğretim üyelerinin, öğrenciye, kendi içinde tutarlı bir sistem oluşturabilmesi, yani yaratması için yardımcı olmaları gereklidir.

Jüriler, öğrencinin yaratıcılığının ve öğretim görevlilerinin üretken insanın yaratılmasındaki katkılarının değerlendirildiği organlar olarak çalışmalıdır. Bu, genel olarak kabul edilen bir gerçek gibi göründüğü halde, bazı jürilerde, iyi boyama, öğrenci ile öğretim üyesi arasındaki yakınlık v.b. kriterler değerlendirmeyi yönlendirebilmektedir.

Fakültemizdeki eğitimin, orta öğrenimden farklı olması gerektiği gibi, bu eğitim sürecinin değerlendirilmesinin de farklı olması gereklidir.

Eğitimin planlanması çalışmalarında düşüncelerimin yararlı olacağına inanıyorum.

<u>Tamer Gök</u>

Hülya Dereli, birinci sınıfa gelen öğrencinin ne tür sıkıntılar içinde olduğunu, Öğretim üyesinden neler beklenildiğini, eğitimin nasıl olması gerektiğini doğru bir şekilde ortaya koydu. Gerçekten birinci sınıfa gelen kişi, verilen bilgiyi öğrenmek ve onu aynen uygulama alışkanlığında olan bir kişi. Oysa eğitim sistemimizde gerçekleştirmek istediğimiz şey bilgi aktarmak değil, belki düşünce sürecini geliştirmek, düşünmesini öğretmek ve bunun devamını sağlamak. Bir sorun çıktığında, yeni bir yaklaşım türü yaratabilecek insan

yetiştirmek. Yoksa ortada olan yaklaşım türlerinden biriyle problemi çözmek, tekniklerden birini alıp uygulamak değil.

Bazılarımız önemli olan süreç, bazılarımız ise önemli olan ortaya çıkarılan üründür diyoruz. Acaba dönem sonunda çıkan ürün mü, yoksa stüdyoda yapılan çalışma mı önemli? Sonda çıkan ürün gerçekte sürecin bir sonucu olmasına karşın, süreç önemli bir rol de oynamayabilir. O zaman dönem sonlarında verilen notlar gerçek karşılıklar olmayabilir. Bunu düzeltmenin yöntemlerinden biri; öğretim üyesi ile öğrenci arasında bir düşünce akımı kurmak, o alışkanlığı yaratmak, karşılıklı etkileşim içerisinde öğrencinin hangi noktadan nereye geldiğini izlemek olabilir.

Yaklaşık olarak iş yıldır bölümde stüdyo dersleri yapılmakta, ama bu süre içinde stüdyoların ne anlama geldiği pek tanımlanmadı. Ancak edindiğim deneyimler sonucunda stüdyoların; problem çözücü, araştırıcı, yaratıcı, yeni karar seçenekleri ortaya koyucu düşünen insanlar, teknokratlar yarattığı söylenebilir. Tasarım, belki bu noktada tüm olayı tanımlayan bir kelime olur.

Tuğrul Akçura, tasarımın bizdeki anlamının kentsel tasarımdan mı, yoksa mimari tasarımdan mı oluştuğunu soruyordu. Gerçekte ikisi arasında pek fark göremiyorum. Bir kentsel tasarım seviyesinde mahalle ölçeğinde karar veriliyorsa mimari ölçeğe yakındır, belediyenin ulaşım politikasını gösterir bir karar ise kentsel tasarım seviyesine yakındır, dolayısıyla tasarım aslında bir karardır.

Stüdyolar, karşılıklı etkileşim içerisinde yoğun çaba gerektiren bir süreç oluyor. Önceleri az sayıda öğrenciyle haftada 5 gün stüdyo yapardık, bugün ise 2 güne indirdik. Sürece zaman gerekli. Bu kadar fazla öğrenci ve bu kadar az öğretim üyesi, kısacık stüdyo saatlerinde nasıl etkileşime girer bilemiyorum. Stüdyolarda öğretim üyesi ve öğrenci eşit çaba harcamalıdır. Bir öğretim üyesi sınıfa vereceği problem üzerinde en az o stüdyo saatleri boyunca düşünmüş, araştırma yapmış olmalıdır. Olayın bir başka boyutu var. Öğretim üyesi her şeyi düşünüyor, problemi hazırlıyor ve sonra stüdyoya getiriyor, o zaman da öğrenci biz bu problemi istemeyiz diyor. Öğretim üyesi de işleri yavaşlatıyor öğrenciler de olaya katılsın diye. Bizler açısından da öğrencinin karara katılması son derece önemli, en azından sonradan itiraz etmiyor. Tüm bunlara öğrenci ve öğretim üyesinin gereken ağırlıkta önem verdiklerini söylemek oldukça güç. Sürenin azlığı, öğretim üyesi öğrenci oranının bozuk olması gereken önemin verilmemesinin nedenlerinden bazıları. Buna karşılık bir mekan plancısının stüdyo eğitiminden geçmeden ortaya çıkabileceğine inanmıyorum ve dolayısıyla bizim mesleğin bel kemiğinin stüdyolar olduğunu söylemek istiyorum.

Özcan Esmer

Tamer Gök'ün belirttiği şekilde tasarım kelimesinin mimarlardan alındığını söylemek çok yanlış. Ben tasarımın tanımını verirken birkaç önemli unsuruna değindim ve mimarlardan alındığı şeklinde bir imge yaratmaya çalışmadım. Örneğin, yeni ilişkilerin aranması. Şüphesiz mimar arkadaşımız da yeni ilişkiler arayacaktır, ama bir kent plancısının da temel sorunu budur. Özellikle geleceğe dönük kestirimlerde bunun önemi iyice belirginleşmektedir. Varolan sistemden kalkınarak yeni olanakların neler olacağını araştırdığımızda belirsizlik durumu ile karşılaşırız. Olay çözümleyici bir problem olmaktan çıkarak bir tasarım problemi haline gelir. Hiç şüphe yok ki, eğer mekan organizasyonu bizim için temel sorunsa, hangi eylemlerin hangi eylemlerle ilişkisi olduğunu ve neden böyle olduğunu ararız. Varolan sistemin ilişkileri bunlardır diye belirlemek sosyologlara düşüyor. Kent sosyologları mekanı keşfettiler, kent plancıları artık mekanı yeniden

'keşfetme' durumunda olmamalıdır.

Bir başka konuya geçiyorum. Plancılar karar vericidirler dendi. Çünkü İmar ve İskan Bakanlığında planların altlarına onlar da imza atıyorlarmış. Karar verme, planlama süreci içindeki adımlardan bir tanesidir. Plancı çözümleme yapacak, bilgi toplayacak, yankı beslem (feed back) yapacak, geleceği kestirimleyecek ve ondan sonra da karar verecek. Yani plancılar eşittir karar vericiler görüş açısı çok yanlıştır.

Olayları daha somut düzeylere indirgemek için bir şey sormak istiyorum. Elimde Tuğrul Akçura ve diğer iki üyemizin Bursa kentine ilişkin 1977-78 CP.301 stüdyosu için hazırladıkları 'problem tanımı' başlıklı teksiri var. Öğrencilerden planlama süreci içinde zorunlu olarak belirlenmesini istedikleri ana hedefler var. Zaman yetersizliğinden yalnızca birini okuyacağım; "kamusal-toplumsal maliyetlerin en aza indirgendiği bir mekansal yapı gelişiminin koşullarının belirtilmesi, ...". Bu noktada öğrenci ve öğretim üyesine ne gibi problemler düşer? Böyle bir tanımlama en azından tek hedef olmadığı için doğrudur. Kentler çok boyutlu ve çok hedefli yerler. Öğrenci öğretim üyesine 'bu kadar hedefi bu kente nasıl uyarlayayım' diye bir soru sorarsa, öğretim üyesinin yanıtı ne olacaktır? Ben böyle bir tanımın içerisinde kullanılan teknikleri de görmek isterim. Örneğin, diğer derslerde bir takım teorik sözler ediyoruz, teknikler öğreniyoruz, fakat bunlar stüdyoya uyarlanamıyor. Uyarlanamadığının bilincindeyiz, ama bu durumun ortadan kaldırılması için de çaba göstermiyoruz

Anket yapma tekniğimiz de yoktur. Her adada üç tane yapılsın, öğrenci sayısı fazla ise on tane yapılsın daha fazla öğrenci sayısı olursa yirmi tane yapılsın. Anket sayısının çoğaltılmasının mantığı iş bulunması mıdır? Niteliksel plandan niceliksel plana kaymışız, araştırma yapıyoruz. Eğitim programı alt-üst olarak sözüm ona 'devrimci' bir nitelik almış, ancak görülüyor ki araştırmalarımız bilimsel bir tabana kavuşamamıştır. Tasarım derken de, tasarımın temeline bu nitelik nasıl gelecek onu sormak İstiyorum.

Raci Bademli

Öncelikle Özcan Esmer'in değindiği konular kapsamında bir şeyler söyleyeceğim. Gerçekten, şehirler çok boyutlu. Karşımızdaki sorunlar da karmaşık. Ayrıca, elimizdeki planlama teori ve teknikleri sayıca çok ve çeşitli olmakla beraber her zaman işe yarar cinsten değiller. Böyle bir mesleğin, böyle bir uğraş alanının eğitimi tek boyutlu nasıl olabilir? Hele hele, çok boyutlu aydınlar yetiştirmeyi amaçlamışsak, eğitime tek boyutlu yaklaşabilir miyiz?

Massachusetts Institute of Technology'den söz açıldı. MIT'deki planlama bölümünün adı "Urban Studies and Planning”dir. Dikkat edilirse, "Şehir ve Bölge Planlama" türünden değil de, "Kentsel Çalışmalar ve Planlama" gibi daha esnek bir isim tercih edilmiş. İşin asıl ilginç yanı ise, söz konusu bölümde birbirinden farklı dört planlama yaklaşımının yan yana bulunması, yani bölüm içi bir planlama yaklaşımı çoğulluğunun varlığı.

Hedef konulmuş. Çok yönlü insan yetiştirmek istiyoruz. Öyle çok yönlü aydınlar yetiştireceğiz ki, kafaları "banka kasası" gibi olmayacak. Eleştirici olacaklar. Yaratıcı olacaklar. Ayrıca üst düzeyde mesleki bilgi ve beceriler ile de donatılacaklar. Planlama gibi karmaşık bir uğraş alanında bu niteliklerde insan yetiştirmenin zorlukları açık. En az bu nedenlerle, planlama eğitiminde "süreç" önemle ön plana çıkıyor. Fakat karşımızda Tamer Gök'ün belirttiği, zaman, personel yetmezliği, sınıf büyüklükleri gibi sorunlar var. İstenen nitelikte bir eğitim sürecinin bu engellere rağmen gerçekleştirilmesi olanaksız. O halde, ne yapmak gerekiyor? Kısa vadede pek bir şey yapılacağına ihtimal vermiyorum. Ancak, orta

ve uzun vadelerde en pragmatik çözüm yolu "bir büyük stüdyo yerine birkaç küçük işlik oluşturma" çabalarında yatıyor. Stüdyo, yani işlik çalışmalarının kapsamı da önemli. Murat Balamir'in vurguladığı gibi "bilim dalları"na yönelik işlikler düşünülebilir. Ancak ben, "kentsel sorun kümelerine" yönelik işliklerin daha geçerli bir ihtisaslaşma yolu seçeneği olduğuna inanıyorum. Çünkü, sorunlara yönelik küçük işliklerde, bilimlere, bölgelere, kent büyüklük özelliklerine göre farklı vurgulamaların ele alınan problem kümesi içeriği kapsamında değerlendirilebileceğine şüphem yok.

Orta Öğretimden çıkıp üniversiteye gelen öğrencilerin niteliklerini az çok biliyoruz. Temelde biz bu kişileri "pasif bilgi depoculuğu", "not merakı" gibi saplantılardan kurtarmak, karmaşık bir uğraş alanında "eleştirici", "yaratıcı", ve "yetenekli" aydınlar yapmak istiyoruz. Bu bir anlamda, su birikintisi görmemiş birisine yüzme öğretmeye benziyor. Bugüne kadar bu işin yöntemi oldukça kolaydı, öğretim üyeleri Öğrencileri suya atıyor, "yüz bakalım" diyor, sonra da bozulma tehlikesi geçirenlerin durumuna müdahale ediyorlardı. Şimdi durum değişik. Yetmiş kişilik sınıflarda aynı yöntemi izlemek olanaksız. Öğrencilerden boğulanlar çoğunlukta oluyor. Hatta, öğretim üyelerinin de boğuluşlarına şahit oluyoruz.

Eğer öğrencilerden yürümek yerine yüzmek gibi nitel bir beceri değişikliği istiyorsak, ve planlama konusunun karmaşıklığı gereği olarak da ne öğretileceğini kesin olarak saptamamıza olanak yoksa, yapılacak iki şey var: Birincisi, büyük stüdyoları küçük işlikler haline dönüştürüp değişik planlama yaklaşımlarının yan yana şekillenmesine çalışmak. İkincisi ise, herkesin katılacağı en doğru planlama yaklaşımını, ki ben böyle bir şey olduğu kanısında değilim, saptayana kadar uyguladığımız sistemi işletebilecek şekilde stüdyoların sadece boyutlarında değişikliğe gitmek. Bütün iyimserliğime rağmen, kısa vadede geçerli çözümleri uygulamaya koyabileceğimizi sanmıyorum. Ancak, her şeye rağmen önerimi kısaca yineliyorum: "bir büyük stüdyo yerine birkaç küçük işlik", "kentsel problem kümelerine yönelim", ve "tek bir planlama yaklaşımı yerine bir çok planlama yaklaşımına hayat hakkı tanıyan bir planlama felsefesi eğilimi".

Zekeriya Tiğrek

Raci Bademli'nin söyledikleri üzerinde durmak istiyorum. Yanlış anladığım noktalar olduysa düzeltilmesini isteyeceğim. Melih Ersoy'un söylediklerinden aktarmalar yaparak bazı şeyler söyledi. Sonuçta da şöyle bir çıkarsamaya vardılar.

Kapitalist ülkelerde de yaratıcı niteliği olan elemanlar yetiştirilebiliyor. Ve bunlardan benim çıkardığım sonuç bir ikilem olarak kapitalist ülkelerde de kasa sistemi ve İşlik sisteminin uygulandığı. Sizin öneriniz işlik sisteminin uygulanması yönünde. 1963'lerden sonra bölümümüzden düzene tepki duyan, düzeni yadsıyan insanların çıktığını söylediniz. Ancak bölümde bu tip insanların yetişmesi kapitalist sistemlerde böyle bir şeyin olanaklı olduğu anlamına gelmemeli. Belki söylemek istediğiniz bu değil ama, bir örnekle; fabrikada da düzene tepkisi olan işçiler, tutucu olarak bildiğimiz köylülükten de düzeni yadsıyan unsurlar çıkabiliyor. Daha da genelleştirirsek kapitalizm kendini yok edecek gücü yine kendi içerisinden çıkarıyor. Kapitalizmi yok edecek en temel güç proletarya ve onun müttefikleri yine kapitalizm içerisinden çıkıyor. Bunlardan, kapitalizm kendini yok edecek unsurları yetiştirmek istiyor sonucuna hiçbir zaman varamayız. Ama verdiğim örnekten kalkınarak kapitalizm gelişirken bir yandan da kendini yok ediyor sonucuna varabiliriz.

Üniversite öncesi eğitimine gelince, gerçekten bize düzene bağlı destanlar ezberletiliyordu. Oysa bugün burada düzenin kendisi tarafından düzeni değiştirebilecek unsurlar yetiştiriliyor. Bu çelişkiyi nasıl tanımlamak gerekiyor?

Kimin söylediğini hatırlayamayacağım, 20 yıl deneyimli öğretim üyeleriyle bir öğrencinin özdeşleştirilemeyeceği konusu. Şüphesiz ikisi arasında bir farklılık olacaktır. Ve biz öğrenciler olarak o tecrübeli öğretim üyelerinden yararlanmak isteriz. Ancak bunlar genellikle sözde kalıyor ve uygulamada çok daha değişik şeylerle karşılaşıyoruz. Örneğin, 20 yıllık deneyimi olan öğretim üyesi, kendisinin her şeyi daha iyi bildiği, söylediklerinin daha doğru olduğu sonuçlarına varıyor ki bu yanlıştır. Karşı çıkılması gereken bir nokta da bu.

Hemen bütün konuşmacıların fikir birliğine vardığı, belli bir süreç içinde ürünler ortaya koyabilme konusuna özellikle Tamer Gök'ün değinmesi, bu konuya da değinmeme neden oldu. Örneğin, stüdyoda hiçbir uygulaması söyledikleri ile doğru orantılı olarak gelişmemekteydi.

Not konusuna da değinildi. Not kendi başına bir önem teşkil etmemesine karşın bir öğrenci her zaman iyi not almak ister. Çünkü bu eğitim sisteminde kriter budur. Yani kaçınılmaz olarak öğrencinin başarısını belirleyen yalnızca not. Bütün öğrenciler iyi not almak ister, ütopik olmanın bir anlamı yok. Bilemiyorum bu bölümde plancılığı fahri olarak yapan var mı? Bir plancı olarak varolabilmem için nota bağlanarak uğraş vermem gerekmiyor mu? Bu bölümü bitirmem için not almam gerekmiyor mu? Not konusu bu anlamda oldukça önemli gibi.

Cüneyt Erginkaya

Aydan Bulca'nın oldukça haklı olarak endişe duyduğu konular hakkında ben de kısaca bir şeyler söylemek istiyorum. Burada üretilen şeyler dışarıda kullanılamıyorsa ne işe yarar? Ve biz burada öğrendiklerimizi dışarıda kullanamıyorsak, biz neyiz? Kanımca stüdyolardaki uygulamalar veri toplama şeklinde biçimlendirildiği sürece istenilen sonuç elde edilemez. Ancak veri toplamamız da gerekiyor. Çünkü en azından bize veri sağlayabilecek kuruluşlar veri toplarken hem değişik amaçlarla yola çıkıyorlar, hem de bunlar birbirleriyle karşılaştırılamayacak şekillerde oluyor. Ancak belki başkalarının toplaması gereken bilgileri biz topluyor ve bunları düzgün bir arşivlemeye bile sokamıyorsak hiçbir şey yapamıyoruz demektir. Sonuçta sağlıksız bir veri toplama düzeni içerisinde ne gibi sağlıklı sonuçlara gidebiliriz? Bir öğrenci olarak bunun yanıtını bulamıyorum. Ancak bize verildiği kadarıyla, olması gerektiği kadar bir şeyler yapabiliyoruz. Yani bir kentin şu parçası bu açıdan planlanırsa şöyle gelişir diyebiliyoruz ama gerçekte öyle mi, değil mi o bir tartışma konusu. Böyle bir plan tam tersi bir şekilde de olabilir, Yalnız bunların arkasında not kaygısı var sanıyorum. Ve böylece kişiler eldeki veriler arasında bile sağlıklı ilişkileri kuramıyorlar. Kentin birçok değişkenleri var, bu değişkenlerden nasıl bir senteze varılabileceğini bilmemiz gerekiyor. Biz buraya bir arkadaşımın söylediği gibi çok değişik düşüncelerle geliyoruz ama burada bizden sentezler yapmamız isteniyor.

Öğretim Üyelerinden bir tanesi özellikle stüdyo çalışmalarında kendileri için de öğrenmenin söz konusu olduğunu söyledi. Gerçekten öğrenci ve öğretim üyesinin birlikte öğrenme süreci içine girmeleri iyi bir şey. Ancak soruyorum, öğretim üyeleri kendileri öğrenmekten öğrencilere öğretecek zaman bulabiliyorlar mı?

Diğer yandan verilen eğitimin bir yönü de şu: öğrenci gider araştırmasını yapar ve elde ettiği veriler hakkında görüşlerini, değerlendirmelerini sunar. Öğretim üyeleri de notları ya da kritikleri ile yapılan hakkındaki kararlarını, yargılarını belirtir. Ancak stüdyolarda bunun ne kadar geçerli olduğu tartışma konusu. Stüdyolarda görsel işlevler ve bunlar arasındaki

bağlantıların gösterilmesi söz konusu. Bir sosyal bilimlerde, bir mühendislik bilimlerinde böyle olmayabilir. Dolayısıyla öğretim görevlisi burada bir yargıç olmadığı gibi, bu doğrudur, ya da yanlıştır diye kritik veremez kanımca. Yine öğrencinin daha ileri adımlar atabilmesi için öğretim üyesinin bu böyle olur diye kestirip atmaması gerekmekte. Çünkü burada öğrencinin ileri adımlar atmasını her zaman engelleyebilen orta eğitimin verdiği dürtüler var. Böyle bir dürtünün ortadan kaldırılmasında bu önemli görev öğretim üyelerine düşmekte.

Şimdiye kadar anlattıklarımın çerçevesinde birkaç soru çıkarmıştım onları sormak isterim. Biz burada veriye göre mi problem tanımlayacağız, yoksa tanımlanan probleme göre mi veri toplayacağız? 3. sınıfın 1. döneminde böyle bir problemle karşı karşıya kaldık. Toplanan veriye göre problemi tanımlayamadık, çünkü veri probleme göre toplanmamıştı. Bunu yapabilmek için kendim istatistik bölümünden bir öğretim üyesi arkadaşa gittim ve onunla üç gün uğraştık. Yine de verileri derleyip bir şekle sokamadık. Bunlar şimdiye kadar öğrencinin üzerine yıkılan konu oldu.

Karar verici ve kontrol ediciler kimlerdir? Diyelim ki planlamanın nasıl olduğunu öğreniyor ve bunu yapıyoruz. Dışarıya çıktığımızda yaptığımız planla ilgili kararları verebiliyor muyuz? Planımızı kontrol edebiliyor muyuz? Bu soruların yanıtları olumsuz olduğu sürece de buradan çıkan arkadaşlarım dışarıda plancılıktan başka bütün işlerle uğraşıyorlar. Gelip diplomasını almayıp bakkal dükkanı açanlar bile var. Acaba öğretim üyeleri biz burada eğitim verirken, genel olarak plancılık heyecanını verdik mi diye hiç düşünüyorlar mı?

Türkiye kentlerinin gelişmelerinin nedenleri, gelişmelerinin değişkenleri tanımlanmış mı? Evet, söylenen bir takım sözler var. 1940'lardan bu yana bazı dış yardımlar nedeniyle kırdan kopuş, gecekondulaşma gibi. Diyelim ki bunlar böyle başlamış ama ondan sonra bunun içine hangi değişkenler girmiştir? İşte buralar tam açık değil, bizlere pek aktarılamıyor. Belki de bizlerden isteniyor. Ama bir arkadaşın dediği gibi buraya geldiğimiz düşünce sistemiyle bunları nasıl çözeriz?

Genel bir planlama politikası var mıdır? Böyle bir politikanın olmadığı açık galiba. Çünkü herkes bu konu hakkında bir şeyler söylemeye çalışıyor, ancak bir türlü içine giremiyor. Eğer böyle bir politika olursa kime hizmet edecektir? Bu da belirsiz. Yalnızca Raci Bademli'nin biraz değindiği, öğrenci arkadaşlarımın getirdiği konuların da önemle tartışılmasını isterdim. Niçin daha geniş ölçeklerde tartışılmadığının nedenlerini duymak isterim.

Raci Bademli'nin değindiği, kişiyi suya atarak yüzme öğrenmesini sağlamak konusu ise hayli ilginç, iyi bir şey olduğuna inanıyorum, ben de öyle öğrendim, yalnız bir hata yapılıyor. Yüzmede bir stil öğretmedikleri için bir süre sonra nefesim yetmiyor ve tıkanıp kalıyorum. Dolayısıyla, kanımca biz nal toplamaktan ötelere gidemeyeceğiz. Eğer bize problemin altında yatan değişkenleri göstermeden, yalnızca bizden çözmemiz isteniyorsa, sonuç Tuğrul Akçura'nın değindiği gibi bu, merkezi bilmeden merkez tanımlamaya benzer. Merkez olması gereken yerden çok farklı yerlerde çıkar ve bu da hiçbir işe yaramaz. Kanımca bundan böyle problemin tam olarak tanımlanması ve bunun altında yatan değişkenlerin açıklıkla belirtilmesi gerekiyor. Örneğin, bir merkezi yaratan etmenler nelerdir, bunlardan hangisi değişirse merkez değişir, ya da değişmez? Bunları göstermeden bunların çözümünü istemek bence biraz haksızlık oluyor.

Hülya Bereli

Raci Bademli stüdyoların küçük gruplar halinde olmasını önerdi. Önümüzdeki yılda böyle bir şeye başlayabiliriz anlamını çıkardım. Yani bu sistem sürerken böyle bir şeyi yapabiliriz anlamını çıkardım.

Raci Bademli

"Küçük birçok stüdyo" önerisi, meslek eğitiminin transformasyonu için gerekli gördüğüm bir yönelimin belirtilmesinden öte bir şey değil. Bu öneri benimsenir mi, benimsenmez mi, uygulanabilir mi, uygulanamaz mı, bizim verilerimizle çalışır mı, çalışmaz mı, ortaya birçok işlik çıktığında hocaların ve öğrencilerin dağılımı nasıl olur tam olarak bilemem. Şu anda dört stüdyo olduğu halde bile aralarında yeterli eşgüdüm yok. Stüdyo sayısı artınca eşgüdüm sorunu hangi boyutlara ulaşır? Her stüdyoda İstenilen düzeyde bir öğretim üyesi - öğrenci ilişkisi kurulabilir mi? öğretim üyelerinin bilgi birikimi düzeyleri ve nitelikleri bu tür bir uygulamada ne oranda işi kolaylaştırır? Şüphesiz bu tür soruların cevabını şimdiden vermek olanaksız. Görüldüğü gibi, ortada henüz ayrıntıları ile şekillenmiş, benimsenmiş bir program yok, sadece bir yönelim önerisi var.

Mehmet Koca

Ben daha çok stüdyo derslerinde eksikliğini duyduğumuz ya da eksik olarak yetiştirildiğimiz konular üzerinde birkaç söz söylemek istiyorum. Bunlar genel olarak planlama sürecinde karşılaştığımız sorunlardan, güçlüklerden oluşuyor.

Bilindiği gibi planlama süreci, sonuçta bir karar vermeyi amaçlayarak gelişir. Ancak karar aşaması için ele aldığımız seçenekleri değerlendirmek istediğimizde, başvurduğumuz kriterlerin neyi ne ölçüde etkilemesi gerektiğini gösterir bilgilere sahip değiliz. Kriterlerin hangi düzeyde teknik bilgilerle donatıldığını bilemiyoruz, kestiremiyoruz.

Konuyu bu yıl 3. sınıfta yapmakta olduğumuz stüdyo çalışmasından bir örnek vererek açmak istiyorum.

Bursa'da sanayi "A" noktasına alırsak kent lineer olarak gelişiyor, "B" noktasına alırsak da ovayı harcamak zorunda kalacağız. Kentin lineer olarak gelişmesinin bir maliyeti, ovayı yemenin farklı türden bir maliyeti var. Hangisinden vazgeçmemiz. gerekir? Bu biçimdeki seçeneklere yalnızca öznel değerlendirmelerle yaklaşmak olanaksızdır. Bir takım ayrıntılı hesaplamalar gerekiyor. Biz bu tür teknik bilgilerden ve tasarıma yön verebilecek diğer temel verilerden yoksun olarak yetiştiriliyoruz, kanısındayım.

Stüdyo derslerinde, 1. sınıftan başlayarak son sınıfa kadar giderek daha ayrıntılı planlar yapmak ilke olarak benimsenmiş gibi görünüyor. Böyle bir tutum, birçok konuların her dönemde sıkıcı bir şekilde tekrarını getiriyor. Oysa bunun yerine, planlama çalışmalarının bir yünü olarak, bazı dönemlerde, örneğin, birinci sınıfta, karar aşaması için gerekli teknik bilgiler bizlere aktarılabilse, kanımca daha olumlu planlar yapılabilecektir.

Tuğrul Akçura

Toplantıyı burada kapatmak istiyorum. Okul bugünlerde tatil oluyor, devam mı edilecek yoksa bu toplantılar gelecek sömestre mi aktarılacak onu bilemiyorum. Ancak hangisi olursa olgun, bugün ortak olarak varılan bazı noktalardan sonra, bu toplantılarda karşılıklı iyi niyet unsurunun yerleşmeye başladığını görüyoruz. Toplantıları örgütleyen arkadaşlara teşekkür ederiz.

3. Oturum: Ne tür dersler

PLANLAMA EĞİTİM PROGRAMINI GELİŞTİRME SEMİNERLERİ 1: OTURUM 3
NE TÜR DERSLER

G. Tankut (oturum başkanı), R. Bademli, S. Teber, S. Aktüre, İ. Tekeli, S. Saddegh, A. Bulca, Ö. Esmer, M. Balamir, T. Okyay, B. Tanık, P. Bulca, N. Kal Ankara, 3 Ağustos 1978

Gönül Tankut

Gördüğüm kadarıyla oturuma çok az kişinin katılmış olması, oturumun nasıl yapılabileceğini tartışma konusu haline getiriyor. Oturuma çok az sayıda öğretim üyesi ve öğrenci katılmasının bir değerlendirmesinin yapılması gerekiyor. Öğrencilerin bu oturumlara çok az sayıda katılmış olması oldukça önemli. Öğretim üyeleri ise zaten başından beri pek katılmıyorlar. Hele öğretim üyelerinin katılmaması çok geçerli gerekçeler olmadığı müddetçe kabul edilebilecek bir şey değil. Buna karşılık oturumların amacına ulaşabilmesi için öğrencilerin görüşleriyle katkılarıyla katılmaları gerekirdi. Her ne kadar bu seminerlerin açıkça belirlenmiş amaçları olmasa da, oturumların da amaçsız olmasını gerektirmez. Yine de bizler için çok önemli olan konuların tartışılmasını bir biçimde başlatmış olan bu seminer sevindirici bir olay olarak görülebilir. Bu oturuma katılanların görüşlerini öğrenmek istiyorum.

Raci Bademli

Seminerlerin en önemli amacı bu tür tartışmaları bölüm genel kurulları dışına çıkarmak, olayı bir zorunluluk haline sokmadan, çeşitli görüşlerin demokratik bir platformda tartışılmasına olanak sağlamaktı. Kişiler çeşitli nedenlerle bu seminerlere gelirler ya da gelmezler. Kimseyi zorlama durumunda değiliz. Ayrıca, katılım oranı, ne seminerleri düzenleyen ve yürütenlerin, ne de seminerlerin başarıya ulaşıp ulaşmadığının bir göstergesidir. Önemli olan düşünce ve eğilimlerin özgürce ortaya atıldığı, bu tür toplantıların yapılabileceğinin kanıtlanmasıdır. Eğitim programımızı özgür bir özeleştiri ortamında geliştirmeyi sağlamak için gerekli bir basamaktır, bu toplantılar. Elbette, bu tartışmalara daha çok kişinin katılması daha iyi olur. Ancak, kanımca burada yeteri kadar öğrenci ve öğretim üyesi var. Sonra gördüğüm kadarıyla yeni gelenlerle katılanların sayısı da artma eğiliminde. Dolayısıyla bu konuyu bırakıp, tartışmalara geçelim derim.

Gönül Tankut

Bu öneriyi herkes kabul ediyorsa, başkan olarak ben de kabul ederim. Herkesin görüşlerini belirtmesinde yarar var. Bugün bu kadar az öğrenci ve öğretim üyesiyle toplantıyı sürdürme eğiliminde miyiz?

Sedvan Teber

Başkanın önerdiği yaptırım gücü olan bir çözüm yolu var mı? Olması gerekirdi, öğretim üyelerinin burada zorunlu olarak bulunmaları gerekirdi, oysa öğrencilerin buraya gelmeleri isteğe kalmış bir şeydir.

Raci Bademli

Hatırlatmak için söylüyorum, bu toplantılar hem öğretim üyeleri hem de öğrenciler için ihtiyaridir. Kişileri buraya çeken, konuya duydukları ilgi, mesleğe olan tutkularından başka bir şey değildir. Burası bir bölüm kurulu toplantısı olmadığına göre bu tür sözlerin pek anlamı zaten yok. Seminerler demokratik birer platformdurlar, hiç kimsenin katılma ya da gelme zorunluluğu yoktur. Gelenlere ancak gösterdikleri ilgiden dolayı teşekkür edebiliriz.

Sedvan Teber

Aslında bölüm kurullarında burada konuşulanlardan pek mi farklı şeyler konuşuluyor. Üstelik kurullara katılım zorunlu olduğu halde, katılmayanlar her zaman olabiliyor.

Sevgi Aktüre

Kanımca toplantıyı açmaya yetecek kadar çoğunluk var. Toplantının devam etmesini öneriyorum.

Gönül Tankut

Sevgi Aktüre'nin önerisine hemen herkes katılıyor gibi gözüküyor. O zaman toplantıya başlayabiliriz. Toplantıyı, bundan önceki toplantıları olabildiğince özetleyip, bugünkü toplantının konusu için bir ortam yaratmak istiyorum.

Birinci toplantıda üzerinde durulan en temel konular; bölümümüz ne tür plancılar yetiştiriyor ve bunların yetiştirilmeleri için eğitim programının kapsamı ne şekilde düşünülmüştür? Olayın zaman yörüngesi içinde evrimine değinildi. Bir başka görüş olarak, bölümden mezun olan plancıların dış dünyadaki deneyimleri, olayları ne derece etkileyebildikleri, çalışma koşullarının nasıl olduğu üzerinde duruldu ve bütün bunların şimdiye kadar bölüm eğitim programına nasıl yansıdığına eğilindi. Uzmanlaşma meselesi de birinci toplantıda ortaya çıkan konular arasındaydı. Uzmanlaşma konusuna, ikinci toplantıda da biraz değinildi, belki bugün de değinilecek. Bu konuda bir değerlendirme de ben yapmak istiyorum. Her ne kadar seminerlerin amacı belirgin sonuçlara varmak değilse de konuşmalarda gerçekten belli noktalara varılamadı. Bunu biraz da imar planı gibi bir olguyu alıp ona göre yorum yapmamıza bağlıyorum. 1. toplantının kısaca özeti bu idi.

2. toplantının tartışma konusu, plancı yetiştirilmesinde çok önemli yer tutan stüdyoların hangi dizi içerisinde değişeceği, birbirlerini nasıl besleyeceğinin yanı sıra beklenilen ürünlerin neler olduğu üzerinde duruldu. Stüdyolar bir üretim platformu mudur? yalnızca bazı sorunlara eğilip onların çözümlenmesine çalışılan, bir takım bilgilerin uygulamaya aktarılmaya çalışıldığı bir yer midir? konularına değinildi. Bir de bunların dışında geleneksel olmayan bir düşünce biçimiyle tasarım, konvansiyonel şekilde tanımlanmayıp onu aşan bir şekilde tanımlanmaya çalışıldı. Stüdyoların yeni bir işleyişe kavuşturulması yönünde çeşitli düşünceler ortaya atıldı, ancak üzerlerinde yeterince ayrıntıya inilmedi.

Bugün de 3. toplantının konusu olarak dersler tartışılacak. Tartışmaları başlatabilmek ve bazı konuların üzerinde durulmasını sağlamak için bazı konular ortaya atacağım. Stüdyoları nasıl, derslerden soyutlayarak ele almanın zorluğunu kabul ettiysek, dersleri de stüdyolardan soyutlayamayacağımızı kabul etmeliyiz. Bunun bilincindeyiz, ancak uygulamada açıklıklar yok. Dört yıl boyunca belirli diziler içerisinde dersleri veriyoruz, buna karşın bu derslere temel olan görüşler nelerdir çok açık değil. Derslerin birbirleriyle olan bağlılıkları, birbirlerini besleyici nitelikleri, derslerin hep birlikte ortaya çıkardıkları bilgi paketindeki boşluklar, bunun içindeki yinelemeler ve bunların bilinçli bilinçsiz yönlerinin açıklığa kavuşturulması yönünde tartışmaların şekillenmesinde yarar var.

Sevgi Aktüre

Ders programımızın genel yapısına ilişkin olarak, önemli gördüğüm bazı noktaları belirtmek istiyorum. Bölümümüzün ders programına baktığımızda derslerin dört ana gruptan oluştuğunu görüyoruz. Bu gruplardan birincisi bölüm dışından aldığımız dersler oluyor ki, bunlar oldukça büyük bir grup oluşturuyor. Ekonomi, istatistik, İngilizce, Matematik v.b. dersler toplam on iki tane ediyor. Üniversitemizde daha kaç tane bölümün, bizim kadar fazla zorunlu dersi bölüm dışından aldığını bilmiyorum ama bu sayı kanımca oldukça büyük. İkinci grup olarak eğitim programının yaklaşık l/4 yükünü taşıyan stüdyo dersleri geliyor. Stüdyolarla ilgili konuları geçen oturumda ele almıştık, burada tekrar değinmeyeceğim. Geriye kalan ders gruplarını ise zorunlu dersler ve seçmeli dersler oluşturuyor. Şimdi bu ders gruplarının eğitim programı içindeki dağılımını inceleyelim: Dışardan alınan dersler ilk yıllardaki ağırlıklarına karşın son yıllarda azalmakta. Örneğin, 4. sınıfta hiç yok. Stüdyolar ise yıllara göre eşit ağırlıklarda dağılmış. Bölümümüzce verilen zorunlu dersler, bölüm dışından alınan derslerin tersine ilk yıllarda az, son yıllarda ise en fazla; seçmeli dersler ise 3. ve 4. sınıflarda yoğunlaşmış. Oldukça uzun bir süredir bölümde görevli bir kişi olarak bölüm ders programına ilişkin bir genel gözlemimi aktarmak istiyorum. Söz konusu dört grup arasındaki göreli ağırlık bazen nitelik değişimlerine uğruyor. Örneğin uygulamakta olduğumuz program içinde seçmeli dersler önceleri çoğunlukla diğer bölümlerden alınan derslerden oluşmaktaydı. Bu temel seçmeyi yaparak bölümümüzden mezun olan öğrencilerin ekonomi, istatistik gibi alanlarda lisans üstü eğitim yapmalarına olanak sağlanmaya çalışılıyordu. Bu derslerin kent plancısı için yararlarının çok sınırlı olduğu yolunda öğrencilerimizin getirdiği değerlendirmeler sonucunda, seçmeli derslerin bölüm içinden verilmesi ve kent planlamasına doğrudan yönelik olması yoluna gidildi. Bu geçişin bir diğer nedeni olarak bölümdeki öğretim üyesi kadrosunun giderek bazı konularda ihtisaslaşmaya yönelmesini gösterebiliriz. Bu geçişin dış belirleyicilerinden biri de öğrenci sayısındaki artışın koşutu olarak ders programlarının düzenlenmesinde karşılaşılan güçlükler olarak ortaya çıkıyor ve ders programları giderek esnekliğini yitiriyor. Bugün diğer bölümlerden seçmeli ders alma olanağı bu nedenlerle oldukça kısıtlanmış durumda.

Ders programında zaman içinde ortaya çıkan nitelik değişmesi amaçların yeniden tanımlanmasını gerektiriyor. Bunu yaparken eğitim programının geliştirilmesi yönünde yeni seçenekler de ortaya çıkabilir. Örneğin, acaba seçmeli dersler paketi ders programının bazı boşluklarını dolduracak şekilde yeniden düzenlenemez mi? Kanımca öğrencilere dört yıllık eğitim sürecinde belirli konularda daha fazla birikim sağlayacak bir düzenlemenin getirilmesi bir ölçüde danışmanlık kurumunun etkinleştirilmesi ile olanaklıdır. Böylece ders programındaki açıkların kapatılması yönünde bazı yeni çözümler geliştirme ortamı yaratılmış olacaktır.

İlhan Tekeli

'Şehircilik Bölümü programını nasıl seçiyor? dan başlamak istiyorum. Sanıyorum Amerika'da hiçbir şehircilik bölümü programını belirlerken bizim gibi davranmıyor. Yani bütün dünya için geçerli olacak şehircilik öğrenme yöntemini tartışarak bulmuyorlar. Genellikle çok sayıda okulun bulunması okullar arasında farklılaşmaya, çeşitli ekollerin ortaya çıkmasına neden oluyor. Şehircilik ve planlama sorunlarına farklı farklı yaklaşılıyor. Örneğin Isard'ın okulunda niceliksel analizler ağır basarken, Friedmann'ın okulunda niteliksel ya da politik yönler ağır basıyor. Dolayısıyla bu değişik okullardan çıkanları toplumun çeşitli kesimlerinde görevlendirme olanağı bulunduğundan standart bir plancı türü ve standart bir planlama eğitimi yok. Belki on-on beş yıl önce Türkiye'de tek ve en

doğru planlama okulu aramanın bir anlamı bulunabilirdi. Oysa bugün şehircilik eğitimi veren dört-beş tane okul var ve sayıları da giderek artıyor. Giderek sayısı artan bu tür okulların aynı şehir planlama anlayışıyla eğitim vermeleri pek anlamlı olmayacaktır. Okullar arasındaki eğitim farklılaşma eğilimlerini ortaya koymakta yararlar olabilir. Örneğin, İTÜ.'nün şehir planlamaya bakışı bizimkiyle, Ege Üniversitesiyle, Çukurova Üniversitesiyle ya da önümüzdeki yıllarda açılacak olan okullarınkiyle farklı olabilir. Bu farklılığı nasıl ortaya koymak ve ne düzeyde tutmak gerekir? Batıda bu farklılıkların ortaya çıkış biçimi şöyle oluyor. Bir okulu yönlendiren bir veya birkaç kişi öncelikle beliriyor. Pennsylvania Okulu deyince akla Isard'ın geliştirdiği model etrafında kümelenen bir grup akla geliyor. Ve o grup UCLA'da Perloff, Friedmann grubu oluyor. Demek ki şehir planlamada bir ekol farklılaşması olabilmesi için, konuya bakış açıları değişik, farklılaşmış fikir akımlarının oluşması gerekiyor. Şehir planlamada standart olmayan yeni bir program önerilebilmesi için ön koşul bu. Böyle bir oluşumun birden fazla koşulu var. Amerika'da böyle bir oluşumun doğabilmesinin nedenlerinden biri öğretim üyelerinin mobilitesinin çok yüksek olması. Herkes ömrü boyunca bir okula bağlanmış değil, bir sirkülasyon var. Kişiler hangi fikir akımı kendisine yakınsa onun etrafında kümelenip başka bir okula transfer olabiliyor ve söz konusu fikir gruplarının oluşması kolaylaşıyor. Buna karşılık Türkiye'de üniversite yapısı bu tür grupların oluşmasına pek fazla olanak vermiyor. Dolayısıyla daha önce değinilen bir sorun ortaya çıkıyor. Yani belirli bir ekolün etrafında biçimlendirilen eğitim programı tartışmalarının olmaması, Türkiye'deki üniversite sisteminin kurgusuyla ilişkili olarak çeşitli bakış açılarının bir arada verilmek durumunda olmasından kaynaklanıyor. Dolayısıyla Türkiye'de bu tür akımların oluşması pek beklenemez. O zaman acaba ne yapılabilir diye bir soru sorulabilir.

Genellikle planlama literatüründeki eğitim tartışmaları şu yapıyı varsayar: Biri merkezde 'core' olduğu kabulüyle her programın bir “core”ı vardır. Bu 'core' planlama formasyonunun temeli sayılır. Her öğrenci almak zorundadır. Bunu 'core'un çevresindeki ihtisas dersleri tamamlar. 1950'lerde Amerika'daki ilk planlama okulu olan Chicago Okulu'nun programı ele alış biçimi budur. Perloff'un bu görünüşe seçenek olabilecek pek farklı bir görüş bugüne kadar gelişmedi. Temelde dayandığı düşünce; ekonomide, matematikte, sosyolojide v.b. giriş düzeyinde dersler vermek. Sonra da bu giriş dersleri üstüne planlamanın özeğini oluşturan dersleri vereceksiniz. Yani her plancının bilmesi gereken bir özek olacak. Plancı bu özeği bilerek uzmanlaşabileceği konu ile ilgili dersleri alacak. Bir plancının bu özeğe sahip olmadan uzmanlaşmış konulardaki dersleri alması, o dersi yalnızca öğrenmesini getirir. Örneğin bir iktisatçı gibi iktisat öğrenir. Oysa bir plancının iktisat öğrenmesi farklı bir olaydır. Plancının iktisat öğrenmesinin farkı, plancının o özeğe sahip olmasından doğar.

Şu anda bölüm dışından verilen giriş derslerinin yine bölüm dışından verilmesini en doğru yol olarak görüyorum. Bu derslerin alınması en azından ileride uzmanlaşılabilecek konuların ön koşullu dersleri olması açısından gereklidir. O derslerin de kendi disiplinlerinin katılığı içinde alınmasında yarar var. Bu dersler bölüm dışından alındıktan sonra şüphesiz özek dersleri bölüm verecektir. Daha sonra gelen planlamanın uzmanlaşma alanlarındaki bütün derslerin de bölüm içinden verilmesine gerek yoktur. Bu tip dersler üniversitemizin çeşitli bölümlerinde verilmektedir. Demek ki pratiği veren stüdyolar dışında program göreli olarak az bir hazırlık düzeyi ile gerçekleştirilebilir.

Bölüm dışından verilen dersler, bölümün vereceği özekle ilgili dersler ve oldukça zengin uzmanlaşma olanakları yaratan bir eğitim programı nasıl geliştirilebilir? Bölümümüzün kadrosuna düşen görevler nelerdir? Kadrodan ileri gelen kısıtlamalar var mıdır? Örneğin kadro ile ilgili kısıtlamalar nelerdir? Kadronun uzmanlaşma derecesi hangi dallarda yoğunlaşmaktadır? Kadro kısıtlılığı yalnız Öğrencilerin sorunlarla karşı karşıya

kalmalarına değil, öğretim üyelerinin da önemli sorunlarla karşı karşıya kalmalarına neden oluyor.

Sedvan Teber

Hepimiz biliyoruz buradaki eğitimle dışarıdaki pratiğin birbirinden farklı konumlarda olduğunu. Buradaki eğitimin içinde dışarıdaki pratiği geliştirecek unsurlar bulunmalıdır, bunlar özde sorunlardır, öğretim üyesi azlığı gibi niceliğe dayanan sorunlar değildir. Bölümdeki bugünkü eğitim programı mevcut öğretim görevlileri ile iki sene içinde pekala verilebilir. Sorunu, öğretim görevlisi/öğrenci nicelik ilişkisinde görenler, gelişmelerin istenilen biçimde, söylendiği gibi gerçekleşememesini öğrenci sayısının yüksek bulunmasına bağlamakta, stüdyoların ikiye bölünmesi v.b. ucuz çözüm önerileri getirmektedirler ve bütün bu öğrenci kitlesini ilgilendirir kararları öğrencilerin görüşlerine itibar etmeden yukarıdan aşağıya uygulamayı tercih etmektedirler.

'Eğitim programı ne olmalıdır' sorusuna gelmek istiyorum. Politikleşmeden ilk seminerde biraz söz edildi. Ondan sonra üzerinde durulmadı. Mesleğimizin diğer birçok meslekten daha fazla politik yanının bulunmasına karşın bu özellik bölümde hiç bir programa yansımadı. Şehirciliğin bir enstitü olarak ilk önce SBF bünyesi içinde ortaya çıkmasını politikliğinin bir göstergesi sayabiliriz. Biz şehirciliği daha çok fiziksel mekân olarak değerlendirmeyi ve teknik çözüm getirmeyi yeğ tuttuk. Disiplinimizle ilgili politik/hukuksal belgeleri ise başka mekân plancıları, başka meslekten kişiler hazırladı. Bugünkü imar kanununun temelini hazırlayan Orhan Alsaç bir mimardır. 20 yıla yakındır şehircilik üzerinde eğitim yapan bölümümüzden henüz yasal düzenlemelerle ilgili hiçbir değişiklik önerisi getirilmedi. Mesleğimizin çerçevesini çizen bu konuda hukuksal/politik alanda bir girişim, bir kamuoyu oluşturulması halâ ortada yok. Bölüm eğitim programı bu yönde oldukça pasif kalmaktadır. Getirmek istediğim şey biçim sorunu gibi gözüküyor, ama bence özde bir sorun. Bütün derslerde kişilerin varolanı aşabilecek biçimde yetiştirilmeleri amaçlanmalıdır, varolanın nasıl aşılabileceğini, bunun yollarını düşünüyorum. Eğitimde demokratikleşme, öğrencinin de öğretim üyesi kadar eğitime ilişkin kararlarda etkin olacağı bir ortam, bunun en önemli unsurlarından biridir kanımca. Bu, hem stüdyolar, hem de diğer dersler için geçerli demokratikleşme değerlendirme ve tüm diğer süreçleri de içeriyor şüphesiz derdimizi anlatabilecek kadar olabiliyor. Üstelik eğitimin de Türkçe olduğu söylenemez. Türkçe, Farsça, İngilizce karışımı bir şey oluyor,

Aydan Bulca

Eğer diğer bölümlerle kendimizi karşılaştırırsak, çok da kötü eğitim vermediğimizi görebiliriz. Buna karşılık Türkiye gibi bir ülkede eğitim çok pahalıya mal oluyor. Her öğrenci ortalama 5-6 yılını ve öğretim üyeleri de kendi kapasitelerinde belli bir zaman ve enerji harcıyorlar. Bunların nasıl, nereye yansıdıklarını vurgulamak istiyorum. Örneğin, İTÜ yalnızca İstanbul'dadır, oysa biz Anadolu'ya gider, farklı sorunlarla karşılaşırız, karşılık olarak gittiğimiz yere de hiçbir şey götürmeyiz. Yaptığımız çalışmaların gittiğimiz yöreye katkısı olmaz, jürilerimize oralardan adam bile gelmez. Yapılan çalışmaların yöreye katkısı olduğu çok seyrek görülen olaylardandır. Örneğin, 1968'lerde hemen hemen dünyanın en büyük planlama okulu olan Penn'de oluşan patlama, ırk sorununa, arkasından da zenci olaylarına karıştı. Ve bunlar dolaysız olarak eğitim programını etkiledi.

Bu tip olaylar, yani okulun toplumun içine girmesi olayı Türkiye gibi bir yerde daha çok önem kazanıyor. Stüdyolardan neler bekliyoruz sorusunu da ben buna bağımlı olarak düşünüyorum. Birer kapalı kutu olmaktan kurtulabiliriz. Buraya yeni yeni insanlar geliyor, onlara bir takım şeyler aktarılıyor ve onlar da birer elçi olarak bunları yansıtıyorlar; Demek

istediğim, toplumun içine birer elçi olarak değil de, bir kurum olarak girsek, sesimizi duyuracak bir şeyler yapsak.

Bazı zamanlar mesleğimizi ilgilendiren çok özel konular olabiliyor, bunlar karşısında bölüm olarak hiçbir fikir yansıtmayız. Eğitimi böyle temel bir tercihe göre düşündüğümüz, gerçekleştirmeye çalıştığımız zaman, bir ekip, bir grup olarak olayların içinde yer almaya başladığımız zaman, eğitim daha çekici olacaktır. Kısaca bir örnekle, 8 yıl bir dersi aynı programla vermek, işkenceden başka nedir? Öğretim üyesi için tatsız, öğrenci için ise zaten tatsız bir şey.

Raci Bademli

Belirtilenler hiç de olmayan şeyler değil. Örneğin, bu dönem verilen "küçük üretim" dersinde bu yönde gelişmeler oldu. Ayrıntılarına burada girmeye gerek yok, ancak bu tür yaklaşımların sorun ve kısıtlamalarını da iyi değerlendirmek gerektiği açık.

Sedvan Teber

Aşağı yukarı aynı şeyleri anlatmaya çalışıyoruz, benim de politikleşme olarak anlatmak istediklerim bunlar. Deyim yerindeyse, planlamayı sokağa götürmemiz gerekiyor. Planlamayı, planlamanın olacağı yere, sahibini bulacağı yere götürmeliyiz. Bunları yaparken, çalışma birimini biraz daha genişletip, işinizle ilgiliyse, onların temsilcilerini de katmak olanaklı, özellikle stüdyoların konumunun buna yatkın olması nedeniyle, bu derslerde bu tür uygulamaya öncelikle ve daha da ağırlıklı olarak yer verilebilir. Raci Bademli'nin dersinin özünü, içeriğini bilmiyorum, ancak onun anlattığı biçimde diğer bütün derslere da yaklaşılabilir sanıyorum. Bölüm dışı dersler konusuna gelince, bölümdeki öğretim üyeleri sanıyorum bu dersleri verebilirler, kadro bunu gerçekleştirebilecek kompozisyonda görünüyor. Bence asıl sorun derslerin içeriğini değiştirmek, derslerde hep daha yeni şeyler bulmaya yönelik çalışmalar amaçlanmalıdır. Derslerde geliştirilenleri hayata geçirmek için dışarıya açılarak, planlamanın toplumla içice geçmesine çalışmalıyız.

Özcan Esmer

Daha önce başka bölümlerden alınan derslerin giderek bizim bolümden verilmesi eğiliminden söz edildi. Bir iki şey de ben eklemek istiyorum. Yeni öğrencilerimiz kütüphaneyi daha az kullanıyorlar. Şüphesiz bunun bir kitabı kaç kişinin paylaşabileceği gibi fiziki etmenleri de var.

Eğer bölüm giderek kendi içine kapalı bir duruma geliyorsa bilimsel gelişmeleri izleyecek durumda da olamayacağız demektir. önceleri düşünceler şöyleydi: Planlama disiplinler arası bir disiplindir, ilk kuruluş yıllarında SBF'nden, İdari İlimler'den, Hukuk'tan, Mimarlıktan arkadaşlar geldiler, disiplinler arası bir ortam yaratılmaya çalışıldı. Buradan mezun arkadaşlar da eğitim kadrosu içinde yer aldılar. Ancak, İlhan Tekeli'nin söylediği gibi bir özek oluşturulamadığından, bu arkadaşlar kendi disiplinlerini unutmadılar. Örneğin verilen matematik ve istatistik hiçbir zaman stüdyolara gereğince yansımadı. Ben bunları yapıyorum anlamında değil, olması gerekeni söylüyorum. Geçmişten bu yana hep bunların sözü edildi, ancak uygulamada çaba gösterilmedi. Öncelikle olayı engelleyen etmenlerin ortadan kaldırılması olayı var. Çok açık bir şekilde de anketlerden belli olduğu gibi iletişim ortamı yok. Verdiğim dersi bir yerlere oturtabilmem için diğer derslerde neler anlatıldığını bilmem gerekiyor. Çok kısıtlı bir çevrede ders programı dağıtılıyor ve bir işe yaramıyor. Tüm öğretim üyelerinin böyle bir prensibe uymaları sanıyorum birçok problemi ortadan kaldıracaktır. Dolayısıyla yalnızca dışarıdan alınan derslerin bölüm içinden verilmesini

söylemek gerekli ön koşullar yerine getirilmedikçe bir yarar sağlamayacaktır.

L. Rodvin 1975 yılı Norma Wilkinson Konferansında Massachusetts Institute of Technology'deki şehir ve bölge planlama bölümünün 1970 başlarında 'department of urban studies and planning' olarak neden değiştiğini ve kentsel incelemelerin yoğunlaştığı böyle bir örneğin diğer bölümlerle nasıl ilişki kurduğunu anlatır. Konuta dönük, küçük üretime dönük, ya da benzer konular hazırlanarak yeni bir eğitim programının temelini acaba oluşturabilir mi? Bir nokta var, onu da vurgulamak istiyorum. Uzmanlara göre eğitim programları disipline yönelik (discipline oriented) ve problem çözümüne yönelik olmak üzere iki gruba ayrılabilir. Disipline yönelik programlar taşıdığı sakıncalardan dolayı geçerliliğini kaybetmiştir.

Problem çözümüne yönelik eğitimde öğrenciler konunun içinde yaşatılıyor. Bu görüş de değişime uğramış gözüküyor. Örneğin, nehirden ya da fabrikadan söz ederken öğrencileri oraya götürmek de çözüm için artık yeterli olamıyor. Bunların temelinde dışarıya açılmak, pratiğin içinde olmak yatıyorsa sınırlarını koymak gerekiyor, örneğin dökümcülerin, kabzımalların, zanaatçıların problemlerini inceler gazetede yayınlarsak bölümün Basın Yayın Yüksek Okulu'ndan farkı ne olacaktır. Benim için bunların yanıtı açıktır. Bunlarla da ilgileneceğim ama, planlama içerisinden çıkan bir bakış açısıyla. Fakat o disiplinlerin görevini yüklenerek değil.

Genel plancı mı, uzman plancı mı diye de tartışıyoruz. Kanımca problem bir ikilem olarak yanlış ortaya konuluyor. Şöyle ki, genelleşme konusunda uzmanlaşılabilir kent plancıları 'specialist in generalist' durumunda olabilirler. Dolayısıyla her konuyu kendi içinde parçası ve bütünüyle birlikte ele almayı başarmaya çalışırsak sorun çözümlenecektir. Yoksa sokağa da çıksak, v.b. ne yaparsak yapalım bu koşullar altında çağdaş planlama eğitimini gerçekleştirebileceğimize inanmıyorum,

Hemen her planlama olayında karşımıza çıkan kadro olayına ne kadar bağımlı kalacağız? Varolan kısıtlamalar iyi değerlendirilmeli. Bir eğitim programı hazırlanmasının da kendi içinde sorunları var, yan ısıra eğitim programı gelişirken bizlerin yapması gereken başka şeyler de var. Yapmamız gereken diğer şeylerin neler olduğunu gerçekten aramış durumunda değiliz. Umarım, bugün çözemediğimiz çok basit problemleri de çok yakın bir gelecekte çözebiliriz. Eğer yeterli iletişim ortamı yaratılırsa dersler içlerine kapalı birer kutu olmaktan çıkarılırsa bazı ileri adımların atılabileceğine inanıyorum.

Murat Balamir

Eğitim sürecinin özünü oluşturan derslerin, dersler düzen ve programının ne olduğu/ne olması gerektiği konularına girmezden önce, genelde bu kurumlaşmanın zaman içinde nasıl ortaya çıktığını gözden geçirmek yararlı olacaktır. İlhan Tekeli bunu yaptı; Amerika örneğinde bireylerin ve öngörüşlerinin nasıl odaklaşmalara yol açtığını ve eğitim programlarının bu görüşler üzerinde nasıl gerçekleştirildiğini, bu odakların sayıca çokluğu sayesinde bireyler ölçeğinde nasıl seçme ve yer değiştirme fırsatlarının yaratılmış olduğunu açıkladı.

Eğitim düzeninin belirlenmesinde bir çeşit 'piyasa sistemi' olarak tanımlayabileceğimiz bu modele, yine İlhan Tekeli'nin de değindiği gibi, Türkiye'de neden başvurulmaması gerektiği yolunda söylenebilecekler az değildir:

1. Öncelikle bireyler etrafında örgütlenmelerin, bilimsel gerekçelerden çok ideolojik-politik amaçlar taşıdığı ileri sürülebilir. Bu görüşle, bu sistemle eğitim sektörünün örgütlenmeleri

de (özel olarak aksi yönde planlanmadıkları sürece), egemen güçler piyasasının uzantılarıdır. Bilimsel uğraşın bazı alanlarda yoğunlaşıp başka alanları boş bırakması da böyle açıklanabilir. Ayrıca, azgelişmiş ve bağımlı bir ulusal sistemden söz ediliyorsa, eğitim kurumları içerdikleri (iç örgütlenmesi, dersler düzeni, personeli) ile aynı koşulların içindedirler. Bu nedenle bir eğitim kurumu varolan bağımlılık sınırları içinde kendisi için geçerli, yeni ve farklı bir eğitim içeriği ve düzeni aramada içten girişimlerde bulunamayabilecektir. Oysa, yine bu görüşe göre, bu çemberin kırılması, her şeyden önce bilimsel özgünlükler yolunu açmış olacaktır.

2. Daha dar bir çerçeve içinde ise, 'bir eğitim programının kurumsallaşması sürecinde bireyler mi? konular mı? ya da işgücü mü? içerik mi? öncelik ve belirleyicilik taşımalıdır? sorusunu kendimize yöneltmemiz gerekiyor. Hangisi, hangisini gerçekleştirmek ve yürütmek (subservient) içindir? Hangisi amaç, hangisi araçtır? Bu soruya verilecek yanıt bireyler düzeyinde değil, toplumsal ölçeğin gerekçelerine dayanmak zorundadır. Bu yanıt merkez/çevre ülkeler için göreli farklılık ve önemler taşıyabilir. Yine bu soru yanıtlanırken bir eğitim programı ile onu yürürlüğe sokacak işgücünün nicelik ve nitelikçe bağımsızlıklar gösterebileceği gözetilmelidir. Örneklenmeğe çalışılırsa şunlar söylenebilir;nitelikçe üstün bir eğitim programı küçük bir işgücü ile de gerçekleştirilmiş olabilir veya 'nitelikçe üstün işgücü ile zayıf bir ders programı örgütlenmiş olabilir.

Bir ders programının nitelik üstünlüğü eldeki işgücünün niteliklerinden (ve niceliğinden) önce kendi iç örgütlenmesinde ve kapsamlılığında aranmalıdır. Başka bir deyişle, başarılı eğitim ilkin doğru bir yapı kurma sorunu değil midir?

3. Bir eğitim programının hazırlanması (kurumlaşma) sürecinde evrensel bir model mi izlenmelidir? yoksa duruma, amaca özgü (ad hoc) yöntemler mi geliştirmelidir? Süreçte, ikinci yolun izlenmesi daha gerçekçi bulunsa bile bu, üzerinde anlaşmaya varılan (kurumsal yapının) ders programının evrensel nitelikler taşımayacağı, taşımaması gerektiği anlamına gelmez.

4. Bir eğitim düzeninin geliştirilmesi piyasaya mı bırakılmalı, yoksa bu düzen planlanmalı mıdır? sorusu bilim dallarına göre de farklı önemler taşır mı? Bilimsel yönelmelerin ve gelişmelerin planlanamayacağı düşüncesini aşmamız gerekir.

Planlama bölümü, öncelikle kendi yapısını ve geleceğini planlamaktan kaçınmamalıdır.

"Eğitim programını geliştirme" seminerlerinde farklı oturum konuları belirlemiş olmamıza karşın bunları bağımsız ve bağlantısız düşünmemek gerekir. Bir eğitim düzeninin dersler, kaynaklar, işgücü (istihdam) gibi öğelerine ilişkin tutumları, politikaları düzenin amaçlarından ve genel bir anlayıştan kaynaklanmazlarsa tutarlılıklarını yitirebileceklerdir.

Bu inanışla, dersler konusunda bazı düşüncelerimi iletmezden önce bu düşüncelerin kaynaklandığı öngörüşleri tekrarlamak istiyorum:

1. Türkiye'de yakın gelecekte, nitelik ve becerilerde farklılaşmış plancılara gereksinmeler belirginleşecektir. Bu sadece gerçekleşme olasılığı yüksek bir durum değil, aynı zamanda istenen ve zaman içinde daha erkene alınması için çaba göstermeğe değer bir durumdur. Bu istek ekonomik ve politik gerekçeler taşır. Farklılaşmalar, etkinlik ve örgütlenme düzeylerinin yükseltilmesini zorlayacak, toplumda 'opsiyonları' artıracak, yeni 'kombinasyonları' olanaklı kılacaktır. Amacımız durağan bir planlama bürokrasisine tek tip memurlar yetiştirmek yerine, planlama dünyasına devingenlik kazandırmak ise gereksinmelere, fırsatlara uyanık durmamız gerekecektir.

2. Gereksinmenin ağırlığını mekansal planlamanın (ölçek ayrımları yanı sıra) farklı sosyal bilimlerde derinlik kazanmış türleri ve sosyal planlama ya da sosyal mühendislik dalları oluşturacaktır. Mekan plancılığını genişletilmiş bir kapsamda ele almanın gerekçeleri farklı bağlamlarda, değişik tanımlamalarla da olsa belirlenegelmiştir. Adına ister 'inter-disiplinary approach', 'policy planning', ister 'systems planning' ya da 'decision-making process' denilsin amaçlanan fiziki planın politik, ekonomik, yasal, örgütsel vb. boyutları ile birlikte ele alınmasıdır. (Ben buna 'planlamanın doğal kapsamına kavuşturulması' diyorum.) Bu tutum, mekândaki gerçekliklerin toplumsal belirleyicilerini veri varsaymakla yetinmez, gerektiğinde mekânsal bir öneriyi gerçekleştirme uğruna toplumsal boyutlarda girişimci ve değiştirici olmayı öngörür. Başka bir deyişle, etkileşim ilişkilerinin çok yönlülüğünü kabul eder. (Bu, fizik çevreyi yaşayan sistemlerden ve toplumsal olgulardan soyutlayan planlama anlayışına bir karşı çıkıştır aynı zamanda.)

Bu gereksinmeyi karşılayacak kadroların planlama eğitiminden geçmeleri zorunludur. Planlamaya özgü nitelikler, sosyal bilimler eğitimiyle yetinmeyi dışlayacaktır, öte yandan, planlama, sosyal bilimler üzerine sürülecek bir krema hiç değildir. Toplum bilimcilerin planlamada uzmanlaşabilmelerinden çok, plancıların toplum bilimlerde uzmanlaşma yolları açık görünmektedir. (Bunun nedenlerini geçen oturumda açmaya çalışmıştım.) Bilgi birikimlerindeki yapılaşma ve bölünebilirlikler de bu ikinci seçeneği zorunlu kılmaktadır. (Toplum bilimlerde bazı yeni eğilimler bu gerçeği yansıtan iyi örnekler sergilemektedir: toplum bilim dallarında pozitivist tutum yadsındıkça bu bilimlerin giderek planlama tutum ve konularına daha fazla önem verdikleri ve daha yakınlara yöneldikleri gözlenmektedir. Özellikle coğrafyacılar (mekân boyutunu kapsadıkları için de olmalı) fiziki planlamanın hemen her konusuna el atmış olmalarına ve tüm heveslerine karşın plancılar gibi davranamamaktadırlar. Bu nedenle yeni girişimleri ile 'tasarım sürecinin gizlerini kavrama'ya çalışmaları da şaşırtıcı değildir.) Planlama doğal sınırlarına kavuşturulmaya çalışıldığında toplum bilim dallarının bir bölümü farklı bir yaklaşımla kapsanmış olacaktır. Planlamanın toplum bilimlere bu farklı yaklaşımı, buluşçuluğu, yeni bileşimleri olanaklı kılıp bu bilimlere de yeni düşünsel zenginlikler kazandırabilecektir.

4. Bölümümüzün eğitim düzenini yeniden gözden geçirirken, kendimizi güncel nicelik sorunları ile sınırlamak yerine yukarıdaki noktaları göz önünde tutarak yapısal aramalara yönelmeliyiz. Sadece güncel sorunların üstesinden gelmeyi hedefleyen ve bu kapsamda kalan girişimlerin, zaman içinde öncülükler yapmış bu kurumu durağan bir yapıda tutsak etmesi 'status quo'yu pekiştirmesi olasılığı vardır,

5 Bir planlama bölümünün dış dünya ile ilişkileri birincil önem taşır. Bölümün iç yapısının kurulmasını sağlayan tanım ve sınıflamalar ne olursa olsun, kurulacak yapı farklı biçimlerde gerçek dünya ilişkilerinin yoğunlaştırılıp sürdürülmesine olanak tanımalıdır. Planlama bölümü için, gerçek dünya ile ilişkilerin kurulmasında anlayış yukarıda değindiğim etkileşimin çok yönlülüğü çerçevesindedir. Bu, kuram ve kılgı arasındaki köprülerin kurulması anlamındadır. Güncel gerçekler, yeni konular ve sorunlar tanımlayacağı gibi, kuramsal ilerleme de deney alanımız (laboratuarımız) olan gerçek dünyanın yakından ve denetimle gözlemlenmesini gerektirecektir. Çeşitli ilişki alanları ve bu ilişkilerin yürütüldüğü amacıyla farklı alt örgütlenmeler düşünülebilir. Örneğin: eğitim sırasında öğrencilerin 2. sınıftan sonra bir yıl çalışmaları, öğretim sonrası kurslar, öğretim üyelerinin belli süreler planlama kurumlarında görevler almaları, belli konular etrafında popularizasyon girişimleri, v.b.

6. Yukarıda belirtmeye çalıştıklarıma bağlı olarak, dersler konusunda da şu gibi, ilkelerin izlenmesi yararlı olabilecektir.

a. Ders tanım ve sınıflamaları her şeyden önce öngörülen yapıdan kaynaklanmalı; biçimsel kategorilere değil içerik düzenlemelerine dayandırılmalıdır. Zorunlu-seçmeli, özek - çevresel, giriş-çıkış dersleri gibi tanımların ikincil ve biçimsel olduğu düşünülmelidir.

b. Seçenekleri görebilmek için ders birimlerinin oluşturduğu bir eğitim programı ve yapısı düşünme şartlanmasından sıyrılmak gerekebilecektir. Eşdeğer nitelikli birim dersler yerine içeriklerin belirlediği ders kümeleri yapılaşmaya daha elverişli tanımlamalar verebilir. (Bu konuda 1976 yılında Bölüm Politikası ve Eğitim Program Taslağı bir öneri yapmıştır: Toplum bilimlere dayalı bir kümeleşme yanı sıra, stüdyolar ve mantık/matematik/istatistik/modelleme/ kantitatif yöntemler kümeleri ile yapısal üç eşdeğer ana eksen tanımlayan bu öneri ile bilimsel birikimlere ve yöntemlere duyarlı kalındığı ileri sürülebilir.)

c. Dersler içeriklerine yani kavramsal ve düşünsel gelişme çizgilerine göre düzenlenmeli; bu düzenleme yapılırken dönem süresi, yıl gibi zamanlama birimleri başlangıçta ikinci planda görülmelidir. Böylelikle içerik çakışmaları ve boşluklar büyük ölçüde giderilebilecektir.

d. Uzun dönemde derslerin hepsinin bölüm içinde verilmesini sağlamak üzere girişimlerde bulunulmalıdır.

e. Yürütme açısından, derslerin küçük sınıflarda daha çok tek yönlü bilgi aktarmaları biçiminde olması, giderek öğrencinin daha fazla katkısının beklendiği seminerlere dönüşmesi doğaldır.

Gönül Tankut

Tekrar yabancı öğrenciler meselesine dönerek, içimizden bazı öğretim üyelerinin de yabancılara ders vermek konusunda uzmanlaşmaları gerektiği sonucunu mu çıkarmalıyız? Türkçe ders veriliyor, Türkçe sınav yapılıyor ve yabancı öğrenci de Türkçe'yi anlamıyor. Bu durum üniversite ölçeğinde alınan temel bir karardır ve doğru bir platformda ve yerde konuşulması gerekiyor. Sorun, gerçekten oldukça önemli ve ben İngilizce anlamayan, örneğin 63 öğrencimin zorlamasıyla dersi Türkçe veriyorum. Yanı sıra yabancılar da beni anlamıyor. Onları sınava da sokamıyorum, başka türlü değerlendirmek zorundayım. Gün geçtikçe Türk öğrenciler daha az İngilizce anlar oluyorlar ve sorunun boyutları daha da büyüyor. Bugün az anlıyorlar, yarın hiç İngilizce anlamayacaklar. Sonuçlarından birisi de Özcan Esmer'in değindiği gibi kütüphaneyi kullanamaz oluyorlar. Eğer eğitimi Türkçe yapıyorsak, bunun getirdiği sonuçları da karşılamak durumundayız. Yani, kaynaklarımızı, kütüphanemizi, literatürümüzü buna göre ayarlamalıyız. Yanı sıra yabancı öğrenci de almayabiliriz, sorun böylece bir ölçüde çözülür, bir şeyler yapılmış olur. Çünkü çözülmesi gereken bir sorunla karşı karşıyayız.

Raci Bademli

Bölüm içindeki yabancı öğrencilere gerekli ilgiyi göstermediğimiz açık. Sorunun cevabı ancak üniversite ölçeğinde bulunabilir. Ancak, sınıf içinde öğretim üyeleri ve öğrencilerin ortak anlayış, iyi niyet ve çabalarıyla sorun çözülmeğe bile biraz hafifletilebilir inancındayım.

Tarık Okyay

İngilizce-Türkçe sorununu çözmenin bir yöntemi belki bir matematikçi arkadaşın kullandığı yöntemdi. Ben de bu yöntemi istatistikte kullandım. Türkçe anlatırken, anlaşılabilecek bir şekilde cümleyi değil terimleri tahtaya İngilizce yazmak. Yöntem öğretim üyesine yük bindirmesine karşın kullanılabilecek bir yöntem.

Asıl değinmek istediğim, politikayla teknik yaklaşımın birbirine zıt şeylermiş gibi gösterilmiş olması. Kanımca bu yanlıştır. Çünkü politikacılar, politikayı sevdikleri kadar bilime de büyük 'saygı' duyduklarını ileri sürüyorlar. Politikacıların çoğu zaman, istatistiğe, ekonomiye, hukuka değindiklerini biliyorum. Bundan 20 yıl önce yazılmış, oldukça önemli bir kitap var. "How to Lie With Statistics" adlı bu kitapta temel konu istatistiklerle nasıl yalan söylenebildiği. Özellikle emperyalizmle olan ilişkilerde ileri teknikleri çok iyi bilmek zorundayız. Eğer onlar bu tekniklerle bizleri aldatmak yoluna gidiyorlarsa ve biz bu teknikleri bilmiyorsak çok daha kolay aldanabiliriz. Geçmişte olduğu gibi bugün de bilimle politika iç içedir ve bundan kaçma olanağı yoktur.

Böyle olunca, bölüm eğitim programındaki istatistik, ekonomi ve matematik gibi üç temel dersin nasıl verilebileceği konusuna gelelim. Kanımca önemli olan,tekniklerin ayrıntılarını bilmekten çok özünü kavramaktır. O nedenle sorun, ekonominin özünü, ya da istatistiğin felsefesini bilen kimselerin ders vermesi ile çözümlenmektedir. Bu tür öğretim üyeleri ise, ilgili bölümlerin kendi içinden çıkan teorisyenlerdir. Kendi bölümümüzde bu tür uzmanların kendilerini geliştirecek bir ortam yaratmak olanağı azdır. Bu tip derslerin dışardan alınmasından başka çözüm yolu yoktur.

Bülent Tanık

Görüldüğü kadarıyla, alınmış temel bir planlama eğitimi üzerinde belli konularda uzmanlaşma olduğu gelişmelerden anlaşılıyor. Bu gelişmeyi iteleyici bazı seçmeli derslerin açılması ise olumlu bir şey. uzmanlaşma konularının artması ve bunlarla ilgili arkadaşların çoğalması gelişmelerde birbirini destekleyici bir rol oynayacak. Diğer bölümlerle ilgili farklı uzmanlık dallarındaki dersleri o bölümlerden almamız gerektiği görüşüne katılıyorum. Ancak bunların temel planlama eğitimi ile nasıl birleştirilebileceği konusunda açık görüşlerim yok. Yani ekonomi bölümünden alınan ekonomi dersinin hangi birikimden sonra plancıya yararlı olacağı konusunda belirgin görüşlerim yok. Buna karşılık üzerinde durulması gereken en temel sorunlardan birisi de bu.

Üniversitenin gizli olarak politikanın içine katılması görüşüne katılıyorum. Çünkü, üniversitede, bugüne kadar çeşitli kuruluşların yaptıklarından daha çok şeyler yapacak (hem işgücü, hem yetenek, hem de aydın olma) nitelikte insan var. Dolayısıyla üniversite, yalnızca belli politik uygulamaların eksik yanlarının ortaya çıkartılması ve onları engellemenin ötesinde diğer kurumların uyguladıkları planlama anlayışının geliştirilmesine de katkıda bulunmalı. Yani bolümden mezun olup örneğin, İller Bankasına giden bir plancının imar planı yapım sürecinin düzeltilmesine katkıda bulunması sağlanmalı. Bu ve bunun gibi şeyler yapılabilecek türden girişimler.

Bilimin politikadan ayrılması gerçekten sakıncalı bir şey. Bu tür bir düşünce tarzı bizlerden gelemez, buna karşın politikacılar bilim adamlarını hep politika dışında tutmak istediklerinden böyle bir şeyi savunmaları doğaldır. Üniversitenin politikaya katılması varmak istediği hedefle doğru orantılı ve tutarlı olmalıdır. Bunun gerçekleşmesi ise en temelde üniversitenin çevresini tanımasıyla başlayacaktır. Örneğin 'Türkiye Ekonomi Tarihi' adı altında bir dersin verilmesi yararlı olacaktır. Yanı sıra bugün gündemde olan yerel yönetimlerle ilgili bir dersin konması bir gereksinme haline gelmiştir.

Sevgi Aktüre

Bölümümüz kurulduğundan bu yana hep dışarıya açılma çabası içindeyiz. Biliyoruz ki kent plancıları için üniversitenin dışındaki dünya bir laboratuar niteliğinde. Dışa açılmamızda karşılaşılan en önemli engellerden biri bürokrasinin tepkileri olmaktadır. Örneğin, üniversite yönetiminin bölümümüzün dışarıya açılmasının ne kadar gerekli olduğunu anlamamakta direnmesi bu konuda en iyi örnektir. Zaman zaman stüdyo dersleri için düzenlenen inceleme gezileri geçerli nedenler gösterilmeksizin engellenmeye çalışılmış, harita v.b. gerekli kaynakların kullanılmasında büyük bürokratik engeller yaratılmıştır. Bu engelleri aşmamız ise ancak çok kısıtlı düzeylerde olabiliyor. Sorunun çözümü ise, kanımca, iyi bir arşiv düzenlemek gibi, araştırma projeleri almak gibi, kendimize yeni kaynaklar yaratmak yoluyla olacaktır.

Bülent Tanık

Kanımca bir okulda bu tür seminerlerin düzenlenmesi yararlı oluyor. Çünkü bu okulda ne öğrendiysem en fazla bu tür toplantı ve jürilerde öğrendim. Öğrenciyi araştırmaya, incelemeye yönelten, olaya devingenlik kazandıran ve basit araştırmalar şeklinde oluşturulan raporlar da çok yararlı oluyor. Bu söylediklerimin geliştirilmesi ve kurumsallaştırılmaya çalışılması olumlu bir atılım olacaktır.

Sedvan Teber

Politikleşmenin sağlanmasında neler yapılabileceğini düşünüyorum. Planlamaya taraf olan ve potansiyeli olan kitleye öyle yanaşmalıyız ki, kitle 'kendisi için' politikleşmeyi gerçekleştirebilsin. Bu amaç, programda nasıl somutlaşır tam bilemiyorum. Bence, olayı tek tek sorunlar olarak değil, genelinde değerlendiren, bütünle tutarlı radikal sonuçlar için davranacak kişilerin yetiştirilmesinde neler yapılması gereklidir diye koymalıyız.

Pınar Bulca

Buraya kadar olan konuşmalar dışarıya açılma konusunda odaklaşıyor ve çeşitli engeller öne sürülüyor. Kanımca ne sıkıyönetim ne de bürokratik engeller bizim (fakültenin) eylem alanımızı kısıtlamamalı. Öyle eylem biçimleri oluşturulsun ki bölüm sorunlara aktif çözüm önerileri getiremese bile en azından sorunlar üzerinde fikir geliştirebilsin. Buna en uygun bir örneği geçen sene izledik: Bölümümüz. Ankara'dadır, Ankara'da yaşarız. Ancak Ankara'nın en temel sorunlarından olan hava kirliliği sorununa Ege Üniversitesi Kimya Bölümü'nden bir çözüm önerisi gelmiştir. "Çankaya'nın güneyine 95 km2'lik asfalt döşeyelim" denmiştir. Bir kimya bölümünün şehircilik disiplini sınırları içinde getirdiği bu önerinin gerçekleşip gerçekleşemeyeceği konusu bölümümüzdeki öğretim üyelerinin hiç birisi tarafından tartışılmamıştır, bir açıklamada bulunulmamıştır. Kanımca bu konuda görüş belirtilmesini ne sıkıyönetim ne de bürokratik engeller kısıtlar. Araştırmalar belki engellenir; ama engellenemeyecek olan düşünce aktarımı ve yazışmadır. Bu konuda başka örnekler, İkinci Boğaz Köprüsü, İmar Kanunu'nun Ek 7 ve 8. maddeleri gibi konuların hemen her yerde tartışılmasına karşın Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün sessiz kalmasıdır. Dışarıya açılma konuları üzerindeki görüşlerimizi (yavaş yavaş) kamuya açmakla veya kamuya ilişkin bir sorunun bölümümüzce ele alınıp çözülmesi şeklinde olabilir, önemli olan, sorunlara olan duyarlılığımızı göstermektir. Öğrencilere verilen anketlerden "bölümün varlığından nasıl haberdar oldunuz?" yolunda sorulan sorulara verilen yanıtların büyük çoğunluğu 'katalogdan' şeklinde olmuştur. Bu bölümün dışarıdan nasıl izlendiğinin ve içinde bulunduğumuz ortamın ne kadar verimli olup olmadığının somut göstergesidir.

İkinci olarak zorunlu derslerin konumu, içeriği ve seçmeli derslerle arasındaki bağlantı konusuna değinmek istiyorum. Özcan Esmer'in de belirttiği gibi derslerin içeriklerinin öğretim üyeleri tarafından bile bilinememesi oldukça üzücü bir gerçektir. Stüdyoların temel ders olmasına karşın bir üst sınıfa geçildiğinde öğretim üyelerinin sınıfa "Geçen yıl ne yaptınız?" şeklinde sorular yöneltmeleri birbirini takip eden iki temel ders arasındaki iletişim eksikliğinin somut örneğidir. Daha temel dersler arasındaki bağlantıyı sağlayamamışken seçmeli derslerle zorunlu dersler arasındaki ilişkinin kurulmaya çalışılması oldukça zor ve anlamsızdır; henüz sorunu neresinden çözmeye başlamamız gerektiğini bile bilemediğimizi gösterir.

Biraz önce söz alan yabancı arkadaşların değindiği 'eğitim dili' konusuna değinmek istiyorum. Diğer fakültelerde fakültemizden daha fazla yabancı öğrenci var ve eğitim dili İngilizce. Bölümde eğitim özellikle stüdyolarda yoğunlaştığı için buralarda eğitimin Türkçe verilmesinin getireceği yararlar olacaktır. Buna karşılık diğer derslerde, özellikle yabancı yayınları takip etmemiz açısından eğitimin İngilizce olup olmamasını tartışmak yersizdir; eğitim İngilizce olabilir. Öte yandan bölümümüzdeki yabancı öğrencilerin dil sorununu kanımca, bölümümüzdeki esnek olanaklardan yararlanarak rahatlıkla çözebiliriz.

Nimet Kalkay

Saha çalışmalarına ağırlık verilmesini isteyen arkadaşlar herhalde bazı derslerin konferans şeklinde olmasını tümüyle yadsımıyorlar sanırım. Küçük üretimle ilgili derste olduğu gibi, dersin büyük bir bölümünün sahada yapılıyor olması, Sedvan Teber'in değindiği gibi, kişinin bilgi üretmesinden öte, kişinin formasyonuna katkısı, politikleşme sürecinde etkin bir araç olması gibi yararlar taşıyor. Bunlara katılıyorum.

Kent planlama dalı çağdaş anlamıyla oldukça yeni bir disiplin. Yeniliğine karşın, diğer disiplinlerin yarattığı kuramların insan yerleşmelerine uygulanmasıyla elde edilmiş ve artık ‘klasik’ olarak nitelendirilen bir dizi kuram var. Bu kuramların çoğunun, Batı’dan kaynaklanıyor olmaları, bizim sorunlarımızla ilintisiz olmaları gibi çeşitli nedenlerle tümüyle yadsınıyorlar. Acaba bugünkü program içinde bunlara hiç mi değinmemek gerekiyor? Halen bölüm dışından alınan derslerde ve de bölüm içi derslerde bu kuramlar üzerinde duruluyor ve çoğu kez, değişik kapsamlarda da olsa, yineleniyorlar. Böylesi bir soruna karşı alınacak önlem herhalde tüm dersleri, çalışmaları sahaya taşımak olmamalı.

Buradaki tartışmalarda bir ikilemin olduğu varsayımı yapılmakta sanıyorum. Bir tarafta Batı kökenli kuramlar, diğer tarafta da ülke içinde yapılması özellikle de sahada yapılması gerekli çalışmalar. Ve biz bu iki kümeden birini seçmek durumundayız. Ben burada bir ikilem, bir seçim yapma sorunu göremiyorum. Ayrıca sahada çalışmayı başlı başına bir hedef gibi almak da pek anlamlı gelmiyor bana. Daha açık bir deyişle, herhangi bir çalışma saha çalışması olduğu için zorunlu olarak özgün ve yararlı olmak durumunda değildir.

Aynı eleştirinin bir uzantısı da farklı disiplinlerden fazla aktarım yapıldığı yolundadır, ve sahada, ne kadar çok çalışılırsa o kadar 'şehircilik' yapıldığı görüşüdür. Kanımca, sorun programın yüzde kaçının sahada uygulandığı veya yüzde kaçının sahada uygulandığı veya yüzde kaçının hangi disiplinlerden geldiği değil. Önemli olan çalışma konularının, hangi soruların hangi. amaçla araştırıldığının saptanmasıdır. Belirli hedeflere varmak için elbette olası her kaynaktan, her yöntemden yararlanmak gerek. Bazı araçları hedef durumunda görmek yanlış bir tutum olmaktadır, kent planlaması ve diğer disiplinler ayrımı sık sık gündeme getirilmektedir. Ülkemizde insan yerleşmelerini inceleyen bilim dallarında kesin bir farklılaşma ve bu farklı alanların sorumluluğunu yüklenen kurumlar yeterli

olmadıkından bölümümüz birçok görevi yüklenmek durumundadır. Bu nedenle sorunumuz disiplinler arası sınırları çizmek değil. Uygulama ve kuramda bulunan önemli boşlukları saptamak ve gerekli çalışmaları yapmakla yükümlüyüz. Araçlar, yöntemler, disiplinler arası iletişim saptanan hedefler doğrultusunda anlam kazanır. Ayrıca Batı kökenli kuramları tümüyle bir tarafa atmak bilgi birikimi açısından benimsenecek bir tutum değil. Daha da önemlisi, günümüz uluslararası ilişkiler içinde Batı'nın önümüze koyduğu bir dizi proje, politika, kuram vb. çalışmaları anlamak zorundayız. Diğer bir deyişle dillerini öğrenmek zorundayız, Yani bir takım ürünleri Batı hazırladı diye kenara itmek yerine, açıklanmayan varsayımlarıyla, yöntem özellikleriyle tanımak ve bilmek zorundayız.

Kısacası sorun, Batılı-yerli, konferans-saha çalışması, kent planlama-diğer disiplinler ikilemleri değil; bütün bunların belirli hedefler doğrultusunda bileşkelerini yaratmaktır. Şimdi bizim bölümde uygulanan programa bu açılardan bakarsak ne görüyoruz? Bölüm içi-bölüm dışı ders ayrımını kent planlaması ve diğer disiplinler ayrımının kaba bir yansıması olarak ele alabiliriz, İlk sınıflarda diğer bölümlerden alınan zorunlu dersler, o disiplinleri tanımak amacını güden başlangıç düzeyinde derslerdir ve o bölümlerin gereksinmelerine göre düzenlenmişlerdir. Öğrenciler bu derslerde öğrendiklerini bütünleştirememekten yakınmaktalar ve bu çalışmaların gereksiz olduğu kanısı yaygınlaşmaktadır. Gerçekten bölüm bu derslerde ne öğretildiği konusuyla pek ilgilenmiyor. Ayrıca bölüm ve bölüm dışı derslerdeki başarı düzeylerinin çok farklı olması -ikincisi oldukça düşük- bu konuda düşünmemiz gerektiğini gösteriyor. Bu derslerin bölüm tarafından verilmesi en azından eleman yokluğu nedeniyle kısa dönemde olanaklı değil. Fakat, o bölümlerin niteliğine göre düzenlenmiş ders programlarını gözden geçirip, öneriler götürülebilir. Kısa dönemde bu tür küçük değişikliklerde yarar var sanırım.

Saha çalışmalarının kesinlikle özgün ve yararlı olmayabileceğini belirtmiştim. Ve hatta Özcan Esmer'in değindiği gibi bu çalışmaların gazeteci çalışması niteliğine bürünme olasılığı da var. Ancak sanıyorum kimse bu çalışmaları bu kapsamda düşünmüyor. Başta söylediklerimden saha çalışmalarına karşı olduğum kanısı uyanabilir. Sanıyorum görmek ve yaşamak en iyi öğrenme yöntemleridir. Olanaklar elverdiğince bunlardan yararlanmamız gerekir. Benim karşı olduğum sahaya çıkmayı başlı başına bir ölçüt olarak görmek düşüncesidir. Böylesi bir düşünce sonunda ‘turistik geziler’! gündeme getirebilir. Klasik konferansların yanı sıra benimsenecek yöntemler derslerin hedefleri ve kapsamlarına bağımlı olarak saptanmalıdır. Yapay ikilemler ortaya koyup bunlar üzerinde tartışmak verimli bir yöntem değil kanısındayım.

Murat Ba1amir

Uzmanlaşma konusunu dersler konusuna bağlayarak biraz daha açmaya çalışacağım. Ancak söyleyeceklerim yine daha önce aktardığım genel anlayışlara dayanıyor.

Planlama eğitim ve uygulamasında Örgütlenme düzeyini yükseltme amacı, tek tip plancıdan farklılaşmış/uzmanlaşmış plancı yetiştirilmesini ve buna uygun bir eğitim modelinin bulunmasını zorunlu kılacaktır. Planlamada olası uzmanlaşma sınıflamaları:
ölçekler/mekansal birim1er/sektörler/sorunlar/bilim dalları olabilecektir.

1. Ölçeklere ilişkin farklılaşmaya yer veren örneklere değindik ve genel olarak bu ayırmanın pratik yararları olabileceği sonucuna vardık sanıyorum. Bölge planlaması, kent planlaması, kentsel alt birimler ya da 'urban design' ölçeklerinde farklılaşmaların eğitim İçinde yeri olabilir.

Mekansal birimlere uyumla uzmanlaşmalar sağlanabilir. Bugün buna örnek göstermek zor

olmakla birlikte, bütünlük gösteren (bir bölge, doğal havza, ya da özel nitelikli bir kent alt bölgeciği, yönetsel bir alan gibi) bir mekan parçasını her yönüyle bilen plancı yetiştirmektir. Sanırım böyle bir tutum konu ancak planlama bürokrasisi ile birlikte ele alınırsa ve bu sistemin yapısı bu tür yönlendirmeleri zorunlu kılıyorsa benimsenebilir. Aksi halde bir eğitim düzeni ve yapısı belirlemede kullanılabilecek bir sınıflama sayılmamalıdır.

Sektörler açısından uzmanlaşma örnekleri bulmak olanaklıdır. Ulaşım planlaması, sanayi planlaması vb. gibi makro ekonominin yaptığı tanımlamaların bir bölümüne mekansal karşılıklar bulunmaktaysa da eğitim sürecinde geçerli bir yapı kurmaya yetersiz kalacaktır bu ayrım.

Sorunlara dayalı uzmanlıklar plancılar için belli bir çekicilik taşımasına karşın bir eğitim modelinde kullanılabilecek temel ve kalıcı bir sınıflama veremeyecektir.

a. Tanım zorlukları - kim, neyi, hangi nedenlerle sorun olarak algılamaktadır? Birden fazla değer yargısına dayalı tanımlar ise aşağıdaki sorunla daha yoğun karşılaşacaktır.

b. Sınırlama zorlukları - tanımlanmaya çalışılan sorun hangi boyutları kapsamakta, nerede başlayıp nerede bitmektedir? Sorunların karşılıklı ilişkilerinin neler olduğu, kaynaklandıkları genel çerçeveden soyutlanmakta nelerin kaybedildiği ayrıca düşünülmek zorundadır.

c. Sorunlara dayanılarak yapılan bir uzmanlık sınıflamasının epistemolojik tabanı olamayacağı ileri sürülebilir.

d. Sorunların değişik yönleri ile birlikte ele alınması gereği farklı yaklaşımların uzlaştırılmasını/bütünleştirilmesini zorlarken yapay ve yüzeysel kalmaya da mahkûm edecektir kişiyi. Örneğin, bir 'konut sorunu' tanımlamasında hangi ölçek ve derinliklerde ekonomik, sosyolojik, politika ve yasal boyutlar birlikte ele alınabilecektir? 'Hybrid' uzmanlaşmalar planlamayı özde zenginleştirici olamayacaktır.

e. Geçicilik - Bir eğitim modelinde uzmanlaşma olanaklarının yaratılmasına çalışırken, uzmanlaşma konularının kalıcı ve birikiciliğini sağlama almak gerekir, özellikle hızla değişen çevrelerde güncel sorunların geçici nitelikleri, bir planlama eğitim modelinde sorunlara dayalı uzmanlaşmayı dışlamaya yeterli nedendir. Kanımca bir eğitim kurumundaki uzmanlık dalları, bireylerin öğretim hayatlarından daha uzun olmalıdır. Bu dallardaki birikim kuşaktan kuşağa aktarılabilmelidir. Öte yandan sorunlara yönelik çalışmaların yeri dersler değil, kimi sentetik konular kurguladığımız stüdyolardır. Anımsanmalıdır ki stüdyolar aynı zamanda farklı beceri ve derinlikler kazanmış plancılar için örgütlenme temrinlerinin de yapıldığı ortamlardır. Böylelikle sorunlar ve uzmanlaşmalar ancak stüdyolarda mutlu buluşmayı gerçekleştirebileceklerdir.

5. Kanımca bir planlama eğitim modelini bilimsel birikimin yapılaşmalarına uyumla düzenlemek ve uzmanlaşmaları bu çerçeve içinde tanımlamak en doğrusudur. Bu, ilkin makro düzeyde daha önce değindiğim stüdyolar, teknik, kültür, eşdeğer ana eksenleri ile, sonuncu eksende ve bir alt düzeyde İse sosyal bilimlerin oturmuş ana dalları yoluyla yürütülebilecektir. Böylelikle planlamanın "doğal kapsamına kavuşturulması" amacına hizmet edileceği kadar sosyal bilimlerin eksik yönlerinin giderilmesi olasılığı da artırılmış olacaktır. Bir eğitim süreci yapısı ile uzmanlaşma dalları çakıştırılmış olacak buradaki belirsizlikler ortadan kalkacaktır. Bu düzenleme, eğitimde süreklilik ve birikicilere olanak tanıdığı kadar, yarattığı uzmanlıklar da uygulamada örgütlenme ve üretim düzeylerini olumlu yönde etkileyecektir.

İlhan Tekeli

Tartışmalarda öğretim üyelerinin politik bilinçlerinin yeterli olmadığı ve özgün çalışmalar yapmadığı söylendi. Bu iki konuyu açmak istiyorum. Kanımca bu bölüm Türkiye'de bu sözlerin söylenmesinin en az geçerli olacağı bir yerdir. Açıklamak için bu konuda bazı olgular üzerinde durmakta yarar var.

Geçmiş on yıl içinde Türkiye'de şehircilik ile ilgili olarak siyasal gündeme gelmiş olan ve bölüm öğretim üyelerinin aktif olarak katılmadığı,öncülük etmediği hiç bir konu sayılabilir mi? Bir tek örnek veremezsiniz. Bu demek değildir ki bölümde tüm öğretim üyeleri aynı dü2eyde politik bilince sahiptir. Vurgulamak istediğim, bölümün bu tip suçlamaların yapılacağı en son yer olmasıdır.

Fakültemiz öğretim üyelerinin bu toplantıda bu tür eleştirilere tepki göstermemelerinin nedeni, bu konuya önem vermeleri nedeniyledir. Bu konuda öğretim üyeleri de aynı değer yargılarına sahiptir. Kendi yaptıklarının daha iyisinin yapılabileceğini düşünmektedirler. Ama bu özgün ve politize olmamak bakımından eleştirilmeleri için bir gerekçe oluşturmaz. Ayrıca her kurumun özgünlük ve siyasal işlevlerini değerlendirirken kurum olarak özelliklerini de göz önünde tutmak gerekir. Çünkü, her kurumun toplumdaki rolü farklıdır, örneğin bir Meslek Odasının siyasal işlevi ile bir üniversitenin siyasal işlevi çok değişiktir, ve bu işlevlerini farklı şekilde yerine getirirler. Bir bölümün siyasal etkinliğini değerlendirirken bu bakımdan yanılınmamalıdır.

Bölümümüzün özgün bir programı olmadığını söyleyenlere bir karşılaştırma yapmalarını salık veririm Üniversitemizde bir 'Management* bölümü, bir 'Industrial Engineering' bölümü var. Bu bölümlerin programlarını bir A.B.D. üniversitesinin aynı bölümlerindeki programları ile karşılaştıralım. Aynı karşılaştırmayı Şehir Planlama bölümü için yapınız. Bu karşılaştırmalardan sonra bölümümüz programının Özgün olmadıkını kolayca söyleyemezsiniz.
Özgünlük kavramı aslında tehlikeli bir kavramdır. Bilimi yadsımaya kadar gidebilir. O noktalara girmeden, bölümümüzün özgün yanları olduğunu söyleyeceğim. Bunu kanıtlamak için bir örnek vereceğim. Son yıllarda bölümümüzdeki öğretim üyelerinin yazdıkları tezlere ve çalışmalara baktığımızda, hiçbirinin bir Batı tekniğinin bilinçsizce Türkiye koşullarına uyarlaması olduğu söylenemez. Hemen hepsi yeni bir soru sormuşlardır. Bir bilim kuruluşunda farklı düzeyde çalışmalar olacağı tabiidir. Bu tezler arasında da farklar bulunabilir, Ama bunların hepsi yeni bir soruya yönelmiştir.

Bilinçsizce bir tekniğin uygulanmasıyla da bir tez yazılabilir. Hem de başarılı bir görüntüsü olabilir. Bir örnek vereyim, çeşitli istatistik bilgileri toplar, bir hazır bilgisayar programı ile faktör analizi uygular, bilmem ne ekolojisi diye bir tez yazarsınız. Bu bölümde yapılan çalışmaları toplayınız, ortaya konulan sorulara bakınız, hiç de bu tür tezler olmadığını göreceksiniz. Sonuç olarak özgün olmamak eleştirisini bize yöneltenlerin dikkatli olmaları gerektiğini söyleyeceğim.

4. Oturum: Ne tür kaynak kullanımı, ne tür dış ilişkiler

PLANLAMA ESITIM PROGRAMINI GELİŞTİRME SEMİNERLERİ - 1: OTURUM 4

NE TÜR KAYNAK KULLANIMI, NE TÜR DIŞ İLİŞKİLER

R. Keleş (oturum Başkanı), R. Bademli, K. Göymen, T. Gök, A. Artun, H. Tanrıöver, H. Alatan, İ. Tekeli, S. Teber, A. Çopuroğlu, S. Seven, T. Akçura, B. Tanık, T. Okyay, T. Gök, G. Tankut, Ö. Esmer Ankara, 10 Ağustos 1978

Ruşen Keleş

Eğitim programlarını geliştirme seminerlerinin son oturumu "Ne tür Kaynak Kullanımı ve Ne Tür Dış İlişkiler" e ayrılmış, Şimdiye kadar yapılan toplantılarda konulmaya çalışılan amaçlarla çok yakından ilgili şeyler. Başka bir fakülteden gelmiş olmam nedeniyle, bölümünüzün kaynak kullanımı ve dış ilişkileri hakkında yeterli bilgim yok. Dolayısıyla bir ön bilgi olarak bir şeyler söyleyemeyeceğim, yalnız toplantıyı yönetip ve sizlerin konuşmaları üzerindeki fikirlerimi aktarmaya çalışacağım. Toplantıda tartışılacak konuları aydınlatacak arkadaşlar var. Bunlar çeşitli kuruluşlarda çalışan mezun arkadaşlar, öğretim üyeleri ve öğrenciler olmakta. Sanıyorum tartışmalarda izlenecek yöntemi, önce ne tür kaynak kullanımı ve arkasından ne tür dış ilişkiler şeklinde belirlersek oldukça yararlı olacak. Her iki konuda da inilecek ayrıntıları konuşmaların akışına bırakmak yerinde olacaktır. Ancak bunun yanı sıra her iki konunun birlikte, içice tartışılması şeklinde de bir yöntem izleyebiliriz. Bunun yararı da şunlar olabilir: Birinci olarak tartışılacak konuda; ikinci tartışma konusuna geçtiğimizde arkadaşların bazılarının söyleyecekleri şeyler varsa birinci yöntemde bunu söyleyemeyecekler. Ancak ikinci yöntemimizde, bu olanak kendilerine tanınacaktır. Sanıyorum bu konuda bağlayıcı bir yöntem saptamamak en geçerli yol olacak.

Raci Bademli

Bölümün dış ilişkileri, eğitim ve araştırma kurumları, Meslek Odaları, Metropoliten Planlama Büroları, Bakanlıklar, İller Bankası ve Belediyeler gibi çeşitli kamu kuruluşları ile olan bağları kapsıyor. İki yıl öncesine oranla bölümün dış ilişkilerinde olumlu bir gelişmenin söz konusu olduğu bir gerçek. Ancak, bu yöndeki çabaları devam ettirmek, kurumlar arası ilişkileri kişisel boyutlardan kurtarmak gerekiyor. Sanırım güncel kent planlama sorunlarına tutarlı bir şekilde eğilmek, uygulama sorunları ile bunalmış kuruluşlarla aramızdaki bağlantıları geliştirebilmenin ön koşullarından bir başkası.

Metropoliten Planlama Büroları ile ilişkilerimiz belirli bir düzeyde fakat gerek stüdyo ve tez çalışmaları, gerekse staj ve eşgüdümlü araştırmalar kapsamında çeşitli aksaklıklar söz konusu. Belediyeler ile olan bağlarımız çok daha zayıf. Kuvvetlendirilmesi gerekir. Bakanlıklar ve İller Bankası gibi örgütlerle ise kurumsal düzey de oluşturulmuş net bir ilişkiler ağımız yok. Harita Genel Müdürlüğü ile aramızdaki ilişki oldukça dolaylı. Şehirciler ve Mimarlar Odası ile olan bağlarımız ise ancak kişisel düzeyde. Diğer eğitim ve araştırma kurumları ile neredeyse haberleşmiyoruz bile. Dışarıya sunacağımız bir arşivimiz, kurum olarak araştırma görevi yükümlenebileceğimiz bir araştırma enstitümüz yok. Kısacası, dış ilişkiler kapsamında kritik bir noktayı geride bıraktık fakat yapılması gereken daha çok işimiz var. Umarım burada yapılacak tartışmalar bu yöndeki çabalara katkıda bulunur.

Korel Göymen

Ben, büyük ölçüde Ankara kentinin sorumluluklarını üzerinde taşıyan belediyenin, genel olarak ODTÜ ile olan ilişkilerini irdelemeye çalışacağım. Ankara belediyesinin birçok bakımlardan şansı var. Özellikle geçtiğimiz dönemde şehircilik açısından sorunlara bilimsel yaklaşabilen insanlara sahip olmuş. Vedat Dalokay zamanındaki ve bir kısmı da şu anda aramızda olan değerli arkadaşların hazırladıkları raporlar bugün uygulama birimlerimizin elinde. Onların geliştirdiği fikirlerin bir kısmı uygulamaya aktarılmış, bir kısmı da fikir düzeyinde kalmış. Ankara belediyesi tüm bunları değerlendirmek durumunda.

Şu anda Ankara belediyesince kurulmaya çalışılan düzen, geçen döneminkinden bazı farklılıklar göstermekte. Belediye başkanı ve onun etrafındaki uzmanlar danışmanlar yerine, bürokrasi içinde de yeri olan uygulamacı bir Planlama Birimi son üç aydır çalışmalarını sürdürmekte. Bu birimde çoğunluğu ODTÜ mezunlarından oluşan 15 kadar şehir plancısı, mimar, ekonomist, hatta gıda teknolojisi niteliğine sahip kişiler bulunmakta. Olanaklar ölçüsünde disiplinler arası bir grup oluşturmaya çalıştık. Elimizde çeşitli projeler var, bunların gerçekleşebilmesi için son üç ay içinde yine ODTÜ ile ilişkilere girdik. Şimdi bu ilişkilerimizi kısaca açmaya çalışacağımı,

Bizim oldukça önem verdiğimiz projelerden bir tanesi, 250 bin kişilik bir yerleşme olacak olan Batıkent projesi. Batıkent'le ilgili olarak, şimdiye kadar bir tanesi burada olmak üzere dört toplantı yaptık. Bu toplantılar bazı temel yaklaşımların sağlanmasında oldukça yararlı oldu. Dahası, planlama birimimizde çalışmakta olan arkadaşlarımızdan üç tanesi, bu üniversitenin çeşitli bölümlerinde yüksek lisans öğrencisi ve tez konularını da Batıkent üzerinde yoğunlaştırmış durumdalar,

İkinci olarak, üniversitenin mühendislik bölümlerinden 6 tanesi bir araya gelerek mali portresi 10 milyon lira dolayında olan, Batıkent'in altyapısı ile ilgili bir proje taslağı sunmuş durumdalar. Bu taslak da, belediyemizce değerlendirilmekte. Bir süre sonra Batıkent'in inanılmayacak düzeyde, çok boyutlu problemleri ortaya çıktığında, açıkçası belediyenin en çok güvendiği ve yatırım yaptığı kaynaklardan bir tanesi ODTÜ ve Ankara'daki diğer üniversiteler oluyor.
Elimizde kent içi ulaşımı düzenlemeye yönelik çeşitli projeler var ve bunlardan en önemlisi Otobüs özel Yolu olarak adlandırdığımız sistem. Otobüs Özel Yolu Türkiye'de ilk kez uygulanma durumunda, çektiği ilgiler, şu anda daha çok eleştiriler oluyor. Bu proje yapılıp bitirildikten sonra, sistemin işleyip işlemediği, nasıl geliştirilebileceği konularında bölümle ilişkilerimizi sürdürmek amacındayız. İlintili olarak Otobüs Özel Yolunun savunması yapılırken ya da gerekçesi gösterilirken söylenenlerden bir tanesi de, sistemin geçişli ve dinamik olduğudur. Yani, gereksinim arttıkça, sistem hızlı tramvaya sonra da giderek metroya dönüştürülebilecek bir sistemdir. Planlamadaki yaklaşımın da bu çerçeve içinde ele alındığı söyleniyor. Hükümette büyük kentlerdeki kent içi ulaşım konusuyla ve metro ile yakından ilgilenmekte. Başbakanın yaptıkları Sovyetler Birliği gezisinde bu konu ayrıntılı olarak ele alınmış ve daha sonra gidecek olan bir grup, konu hakkında çok daha ayrıntılı olarak ilişkiler kuracak. Buna bir hazırlık olarak Ankara Belediyesi de, kent içi raylı toplu taşım sistemleri ile ilgili olarak bir raporu başbakanlığa sunmuş durumda.

Ankara Belediyesi şimdiye kadar iki defa Aydınlıkevler - Kızılay - Çankaya hattında araç, insan ve yolcu sayımı yaptırdı. Bu sayımların yılda dört kez tekrarlanmasına karar verildi. Bu konuda da ilgili bölümle ilişki kurmak düşüncesindeyiz.

Bazı konular hakkında kısa fikirler vermeye çalıştım. Belediyemizin üç aylık kısa bir süre

içinde de olsa bölümlerle sık ilişkileri oldu. Bu ilişkilerin devam etmesi belediyemiz açısından bir sorunluluktur. Yalnız bu bölümle ve üniversite ile değil, Ankara'da bulunan diğer üniversiteler için de bunlar geçerlidir.

Tamer Gök

Arkadaşlara bir soru yöneltmek istiyorum. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü mezunlarının bugüne kadar genellikle İmar ve İskan Bakanlığı, Turizm Bakanlığı gibi fiziksel planlama ile ilgili yerlerde çalıştıklarını biliyoruz. Son yıllarda farklı bir istihdam alanı olarak bir de danışmanlık fonksiyonu görüldü. Geçen dönem Ankara Belediyesi'nde danışmanlık yapan arkadaşların bir kısmı halen burada. Ankara Belediyesinde de plancılıktan gelme danışmanlık görevleri yapan arkadaşlarımız var. Bunun dışında İzmir dolaylarındaki bazı belediyelerde de bölüm mezunlarımızın danışmanlık yaptıklarını duydum. Acaba bu durum, bölüm eğitim programının geliştirilmesinde bir boyut sağlayabilecek mi? Bu konuda ilgili arkadaşların görüşlerini belirtmeleri yararlı olacaktır.

Ali Artun

Mesleki eğitim kuruluşlarıyla, işlevlerinden önemli biri meslek pratiğini denetlemek, yönlendirmek olan kuruluşlar arasındaki ilişkilere değinmek istiyorum. Yani, burada eğildiğimiz konu kapsamında, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ile, ilgili meslek odaları arasındaki ilişkiler.

Bölümün "dış ilişkileri"nde en sıkı bağların, ilgili Odalarla olması gerektiği düşüncesindeyim. Böyle bir düşünce, iki tür kuruluşun çalışma konularında, daha önemlisi, varoluş ve işleyiş amaçlarında olması gereken benzerliklerden kaynaklanıyor. Çalışma konularındaki benzerliklerden öncelikle akla gelenler, birbiriyle kaynatmış olarak, içice tasarlanması gereken araştırma ve eğitim. Konumuz bakımından "eğitim"e ilişkin iki noktayı vurgulamak gerekir; Birincisi, mesleki uygulama ile eklemlenmiş "sürekli eğitim", ikincisi, eğitimin yöntemleri -araçları- süreçleri, bu süreçlerin biçimlenişi, demokratikleştirilmesi, vb.

İki tür kuruluş arasındaki bağı oluşturabilecek ve çalışma konularındaki paralellikten daha belirleyici gördüğüm, çalışma amaçlarında olmasını savunduğum uyumdur. Meslek üyelerinin, meslek pratiğini koşullandıran, biçimlendiren, her düzeydeki etmenleri sorgulayan, araştıran, kavrayan ve dönüştürebilen etkin bireyler olarak düşünebilmelerinin, davranabilmelerinin yollarını, yordamlarını arayış, her iki tür kuruluşun çalışmalarında ortak amaç olmalıdır. Elbette, bu amaca uygun işlevler ile üniversitelere ve meslek odalarına atfedilen "resmi" işlev, yani, üretim süreçlerinin hiyerarşik yapısı içine emilebilecek, bu yapı içinde edilgen, "uyumlu", "nitelikli insan gücü yetiştirme" işlevi, zıt kutuplarda yer almaktadır. Dolayısıyla, bu ortak amaçta buluşmak, 'üniversitelerin ve odaların kendi yapılarını, iç ilişkilerini ve karşılıklı ilişkilerini dönüştürebilmeyi öngörmektedir.

İki tür kuruluşun ilişkilerinde var olan yetersizliklerin/eksikliklerin nedeni, yaygın olarak, meslek odalarının "politik uğraşları" ya da bu örgütler içindeki "politik çatışma"nın getirdiği olumsuzluklarmış gibi ele alınıyor. Kanımca bu neden geçerli değil. Evet, meslek kuruluşlarında politik konjonktürün yansıması olan kimi "olumsuzluklar" yaşanıyor; ancak, bunların üniversite içinde de, bölüm içinde de, hem de daha belirgin olarak yaşandığını gözlüyoruz. Sonra, "bilim" ve "politika"nın birbirinden bağımsız, birbiriyle ilişkisiz gibi görülmesi, bilimsel çalışmalarla "politik uğraşların birbirine yabancı olarak gösterilmesi, önemli bir hata olsa gerek.

Kanımca, ilişkilerdeki zayıflığın önemli bir nedeni, mesleki eğitim ile meslek pratiği arasındaki bağlantısızlık. Bu, mimarlık eğitiminin tartışıla geldiği platformlarda oldukça sık dile gelen sorunlardan biri. Bu soruna yaklaşımlar birbirleriyle zıt diyebileceğimiz iki kategoride yoğunlaşmakta. İlk kategoride olanlar, mimarlık eğitimini, mimarın yapı üretimi süreçlerinin mevcut örgütlenişindeki yerini dolduramadığı savıyla eleştirmekte, eğitim ertesi mesleki formasyonun bu süreçlerle uyum sağlayamadığını öne sürmektedir. Benim "bağlantısızlıkla kastettiğim bu değil; eğitimin, işgücü talebiyle, varolan üretim süreçleriyle, "istihdam politikalarımla uyumlu biçimlenemeyişi değil. Ama, eğitimin, yapıları, fiziki çevreyi oluşturan, bu haliyle biçimlendiren toplumsal-ekonomik-politik-kültürel süreçlerin, ilişkilerin arayışından ve bunları radikal dönüşümlere uğratabilecek araçların arayışından uzak olması, örneğin bir mimar, mezuniyet ertesinde, bir yapının gerçekleşme sürecini yönlendiren etmenler konusunda, büyük ölçüde bilgisizdir; meslek pratiğinde daha baştan edilgen, "alıcı" bir konumdadır.

"Eğitim" tartışmalarında, mesleki pratiği, fiziki çevreyi biçimlendiren ilişkilerin analizlerinin geliştirilebilmesi yollarından çok, "model"ler üzerinde duruluyor. Hangi başka uzmanlık dallarından, hangi tür bilgiler ithal edilerek, kendi uzmanlık alanımızdaki eğitim "model"ini mükemmelleştirebiliriz sorusu, genellikle tartışmaların eksenini oluşturuyor. Bu tartışmalarda, metropollerin, bağımlı ülkelerdeki bilgi üretimini nasıl denetleyebildiklerinin örnekleri de sergileniyor. Bilgi üretimi üzerindeki denetim mekanizmaları konusunda İlhan Tekeli'nin "Türkiye'de Toplumsal Bilim Araştırmalarında Yaklaşımlar ve Yöntemler" seminerinde sunduğu "Çevre Ülkelerinde Toplumsal Bilimlerin İdeolojik Sorunları" başlıklı bildiriyi burada hatırlatmak isterim.

Sonuçta, diyebilirim ki, bilginin uzmanlığa bağlı tekelleşmesini kırma ve ilgili tüm toplumsal gruplara yaygınlaştırma yolunda; meslek üyelerinin bunun gerçekleştirebilmeleri ve meslek pratiğine dönüşümler getirebilmeleri için gerekli potansiyelleri oluşturma yolunda eylem birliği yapabilecek değişik kuruluşlar arasında ilişkiler de güçlenecek, pekişecektir. Bunun nasıl olabileceğinin bir örneği, bu toplantıdır. Toplantıyı düzenleyenlere, düşüncelerimize değinme fırsatı tanıdıkları için Mimarlar Odası adına teşekkür ederim.

Hüseyin Tanrıöver

Ali Artun'un geniş olarak değindiği konuların bir bölümünde bazı saptamalar yapmak istiyorum. Yaşları 30-35 ve daha yukarı olanlar, ülkenin ve üniversitelerin 27 Mayıs 1960 dönemlerindeki durumunun nasıl olduğunu hatırlayacaklardır. O dönemlerde, özellikle üniversite öğretim üyeleri ile öğrenciler, toplum içinde etkin roller yüklenmişlerdi. Üniversitelerin bir bütün olarak oluşturdukları bu etkinlik, giderek ayrışmaya başladı. 1970'lere gelindiğinde öğretim üyelerinin etkinlikleri giderek azalırken, öğrencilerinki artıyordu. Türkiye genelinde incelendiğinde, böyle saptayabildiğimiz bir toplumsal olgunun, konumuz olan ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün, kendi dışındaki kurumlarla, özellikle meslek odaları ile olan ilişkisinin, öğretim kadrosu açısından neden özlenen düzeyde olmadığının nedenlerinden başlıcası olduğu kanısındayım. Buna bağlı olarak, son 10 yılın konumu içinde, özelde Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün, genelde ise, tüm Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin meslek odaları ile olan ilişkileri, kişisel ilgi ve ilişkilerden öteye gidemedi. Sanırım, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği içinde çalışanlar olarak bu konularda öğretim kadrosuna eleştiriler yöneltmeye hakkımız var. Çünkü, gözlediğimiz kadarıyla, üniversite öğrencileri ile meslek örgütleri arasındaki ilişkiler, öğretim kadroları ile olan ilişkilerden daha hızla gelişiyor. Ayrıca, gerek Bölüm'le ve Fakülte ile, gerekse tüm ODTÜ ile gerçekleşmesini

arzuladığımız birlikte çalışma ortamı için, meslek örgütlerinin ortaya koydukları çabaların daha fazla olduğuna inanıyorum. Ali Artun'un da değindiği gibi, ilişkilerin gelişmesi ve kolektifleşmesi için bu tür toplantıların belli programlar çerçevesinde yapılmasının büyük yararları olacaktır.

Haluk Alatan

Eğitim programlarının geliştirilmesi amacına yönelik ne tür dış ilişkiler konusunda, ilişki kurulacak kuruluşlardan biri adına bir şeyler söyleyebilirim. Söyleyeceklerim daha çok geçmiş yıllardaki deneyimleri ve bundan sonra neler yapılabilir konularını kapsayacak.

1963-69 yıllarında Ankara Metropoliten Alan Nazım Plan Bürosu olarak çalışmalarımıza sıfırdan başlamıştık. Çünkü, en azından varolan dokümanlar belediyede idi ve biz de Bakanlığa bağlı bir kuruluş idik. Arkadaşlarımın o yıllarda yaptığı bir saptamaya göre de yaş ortalamamız 30'un çok altındaydı. Deneyim ve birikimlerden yararlanmamız gerekiyordu. Biz de başkentte olmanın verdiği avantajla bunlardan sonuna kadar yararlandık.

İlkelerimizden bir tanesi planlamaya geniş kapsamlı olarak yaklaşmaktı. Yani bütün bilim dallarını içeren araştırmalar yapmamız gerekiyordu. Başkentte olmanın avantajlarını bu noktada kullanmaya başladık, örneğin jeolojik araştırmalar için Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü 'ne; meteorolojik çalışmalar için Meteoroloji Genel Müdürlüğü'ne; istatistik çalışmalarımız için Devlet İstatistik Enstitüsü'ne gittik. Bütün bunların sentezi olan üniversiteler, ilk günden bu yana ilişkilerimizi sürdürmek istediğimiz, ilişkilerimizi olumlu bir şekilde yürüttüğümüz kuruluşlar oldu. Tüm iniş çıkışlara karşın ilişkilerimizin bozulmamasına çalıştık. Bizler için bundan daha doğal bir şey olamazdı.

İlk ilişkilerimizi şöyle sıralayabilirim: SBF ile ilk yakın ilişkimiz Ankara'nın başkent oluşunun 50. yılı dolayısıyla yapılan bir dizi konferanslar ve seminerlerle oldu. Oradaki tartışmalarda planlama anlayışımızı, yaklaşımımızı anlattık, kritikler aldık, Daha sonra Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi, şehrin tarihi ve coğrafi yapısı hakkında yardımcı oldu. Fiziksel tespitler ve tarım açısından Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinin katkıları oldu. özellikle ilk yıllarda toplantılar düzenleyip İstanbul Teknik Üniversitesi'nden öğretim üyelerini davet ettik. Yürüttüğümüz çalışmalar, giriştiğimiz çabalar hakkında fikirlerini aldık. Tüm bunların yanında, ODTÜ ile, özellikle Şehircilik Bölümü ile olan İlişkileriniz en yoğun olarak gelişti, ODTÜ ile ilk ciddi çalışmamız, Ankara için nüfus tahmin çalışmalarıdır. Ankara kentinin nüfus tahmin çalışmaları, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyeleri, yüksek lisans öğrencilerinin ve lisans öğrencilerinin çabaları ile ilk çalışma olarak yapılmıştır. Çalışmaya katkıda bulunan arkadaşlardan bazıları aramızda bulunuyorlar. Biz, bu çalışmayı gözden geçirip bazı yerlerini düzelttik ama ilk büyük nüfus çalışması ODTÜ'nün katkısı ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin özellikle fiziksel tespit çalışmalarında, anket çalışmalarında çok büyük katkıları oluyordu. Kurduğumuz ilişkiler bu kadar kısa değil ama bu ilişkilerin bizler için ne kadar büyük bir boşluğu, eksikliği doldurduğunu sanıyorum anlatabildim. İlişkilerimizi hep daha üst düzeylere ulaştırmaya çalıştık ve bundan sonra da çalışacağız.

İlhan Tekeli

Birinci olarak yönetim örgütleri ile üniversite arasındaki ilişki üzerinde durmak istiyorum. Kanımca ne üniversitelerin ne de yönetimin örgütleşme biçimi sağlıklı bir ilişki kurmaya elverişli.

Yönetim, yaptırdığı projelerin hemen uygulanabilir işe yarar projeler olmasını istiyor. Öte yandan bu projelerin oldukça kısa sürede yapılmasını bekliyor. Üniversitenin beklentileri vs örgütlenme biçimi farklı. Üniversite ele aldığı konularda pratiğin dışındaki bazı noktalara ulaşmak istiyor. Çalışma alışkanlıkları bir profesyonel büro için gerekli disiplinde değildir. Bunlar üniversitenin sorunları.

Bu durumda üniversiteler yönetim kademelerinden iş alırken, bir profesyonel büro gibi davranmıyor. Anlaşmalara bağlayıcı ve risk alıcı hükümler koydurtmuyor. Böyle olunca da işveren için çekiciliğini kaybediyor.

Bu koşullar altında üniversiteden iş isteyenler, elinde teknik bir kadrosu olmayan ve özel bürolara denetleyemeyeceği için iş vermekten çekinen kuruluşlar oluyor. Örneğin Bayındırlık Bakanlığı bir proje bürosundan iş isterken, nasıl denetleyeceğini, çıkan işin kalitesinin ne olması gerektiğini biliyor. Oysa üniversiteden iş isteyen kuruluşların denetleme mekanizmaları yok ve çıkacak işin kalitesinin ne olması gerektiğini bilmiyorlar. Böyle olunca çıkan ürünün kalitesi tek taraflı olarak üniversiteye kalıyor. Çoğu kez de yönetim çıkan üründen memnun olmuyor.

Sonuç olarak üniversite ile kurulacak ilişkilerde zamanlama bakımından ve çıkacak ürünün niteliği yönünden sıkı bir denetim kurulması gerekliliği ileri sürülebilir. Bu sav ancak bir açıdan doğrudur. Üniversitenin bu tür bir denetime karşı olmasının da gerçekçi yanları vardır. Yönetimin birçok halde denetlemeyi yapacak yetişmiş kadrolarının olmaması dolayısıyla yapılan denetleme yararlı olmamakta. Hatta yapılan işin denetlemeyi yapanın bilgisinin sınırlarına hapis olması sakıncasını da olmaktadır.

Bu koşullar altında üniversite yaptığı işten, yönetim ise çıkan üründen memnun olmamaktadır. Eğer sağlıklı bir ilişki kurulmak isteniliyorsa sürecin iki yönünü de düşünmek gerekir.

Bazı hallerde de üniversiteye verilen işler, üniversiteyi siyasal sorumluluğa ortak etmeyi amaçlıyor. Onun saygınlığından yararlanmak için iş veriliyor. Başka bir deyişle, yöneticiler halkın kuşkuda olduğu konularda üniversitelerin yanlarında olmasını istiyor. Bu ise içinde önemli sorunlar taşıyan bir ilişki biçimi. Üniversitenin aldığı bu işe üniversite içindeki değişik grupların tepkileri ne olacak. Böyle bir projeyi toplum için yararlı görmeyen öğretim üyeleri topluma fikirlerini nasıl ulaştıracaklar. Onların araştırmaları nasıl finanse edilecek?

Bunun ötesinde de bazı sorunlar var. Eğer üniversite bu tür bir ilişkiye politikacıların yanlış davranışlarını etkileyebilmek için girerse bir başka ilginç durumla karşılaşabilir. Üniversitenin öngördüğü projeye göre düşüncesini uygulama olanaklarını sağlayan bir yönetici, uygulamada üniversitelerin öngörülerini yok varsayarak kendi bildiğini uygularsa ne olacaktır? Üniversite nasıl bir oyunun aracı olacaktır? Tüm bu nedenler dolayısıyla üniversite birçok olayda çekingen davranıyor, safça kullanılmaktan korkuyor.

Üniversitenin yönetime yardımcı olacağı tek konu proje hazırlamak değil. Bugün Türkiye'de bürokrasinin çok yıprandığı, yaratıcılığını yitirdiği biliniyor. Bürokrasi baskı altında pasifleştirilmiş, yaratıcılığını yitirmiş. Oysa yeni politikalar uygulamak durumunda olan bir yöneticinin yaratıcı çözümlere gereksinmesi var. Yöneticiler bunu üniversiteden bulabilirler. Üniversite proje yapımından çok yeni yaratıcı politikaların ortaya konmasında yardımcı olabilir.

Bürokratik mekanizmaya yeni fikirler sokmaya çalıştığımızda o bürokrasi yeni fikre karşı

kapanır, ona karşı bir direnç oluşturur. Üniversite üyelerinin katıldığı bu tür yeni politika oluşturma toplantılarının, böyle dirençler doğmadan bürokrasiye yeni fikirleri benimsetmekte yararlı olacağı söylenebilir. Bir söyleşi ortamında gelişen bu toplantılarda bürokratik kanallar kendi sahip çıkacakları, yeni fikirlerin üretimine katılma dolayısıyla da benimseme olanağına kavuşurlar.

Üniversitenin meslek odaları ile ilişkilerine gelince; bu sorunu Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ve genelde üniversite için ayrı ayrı düşünmek gerekir. Şehir ve Bölge Planlama bölümünün Demokratik kuruluşlarla ve Odalarla ilişkileri çok kolay kurulmaktadır. Bölüm öğretim üyelerinin piyasa ile ilişkileri gelişmemiştir. Oysa aynı şeyi genelde üniversiteler için söylemek zordur. 1973'lerin üniversitesi 1960'ların üniversitesinden çok farklıdır. Burjuvazi ile üniversitenin bağları çok gelişmiştir. Birçok holdingin yönetim kurulunda üniversite hocaları yer almaktadır.

Sedvan Teber

Raci Bademli'nin değindiği 'Tasarım Enstitüsü' giderek bölüm politikası içinde ağırlıklı olarak yer alacak sanırım. Enstitü'nün işlevi; eğitimin pratikle ilişkisinin kurulması amacıyla, dışarıdan projeler almak ve bunları bölüm elemanlarınca yapmak olarak tanımlanmıştı. Böyle bir girişim oldukça olumlu olmasına karşın biraz önce İlhan Tekeli'nin belirttiği sakıncalar eğitimin gelişmesini olumsuz etkileyici olacaktır. Eğitimin pratiğin sınırlamasıyla onun güdümüne girmekten korunması gerekir. Pratiğin bir kısırlık içinde olduğunu hepimiz biliyoruz, öğrencinin pratiği değiştirici, ona yön verici politika birikimini sağlamadan, bu yönde yetiştirilmeden pratiğin içine girmesi benimsenecek bir tutum değil. Üstelik pratikten şu anda kopukluk olmasına karşın, buradan mezun olan arkadaşların pratikle çok büyük uyumsuzluk içine girdiklerini de söyleyemeyeceğim. Daha önce Bülent Tanık'ın değindiği gibi ilkel diyebileceğimiz bir yapıda olan pratiğe uyum sağlamak çok uzun süreleri almamaktadır.

Pratiğin içine yeterince teçhiz edilmeden, bilgilenmeden girmekle, işleyişi değiştirmek yönündeki heyecan ve istem varolan sistemin çeşitli etkileriyle yok edilecektir. 'Tasarım Enstitüsü' böylesi işlediği zaman, daha üniversite sırasında bu çarkın, bu yapının içine girilmektedir.

Bu açıdan, dışarıdan ihale edilecek işlerde sorunlara geçici çözümler önermek değil; sorunları birer laboratuar deneyi gibi kullanıp, olayı kurumsal/hukuksal/teknik, kısacası bütün yönleri ile ele alıp köklü çözümler aranmalıdır.

Sanıyorum ki para ilişkisinin söz konusu olduğu bir ihalede bu tip öneriler getirme olanağı oldukça kısıtlı olacaktır.

Ticaret Bakanlığı'nın, DPT'nin bazı projelerinin SBF'ye teklif edilmesi söz konusu, ancak SBF buna karşı belirli bir direnç gösteriyor. Ruşen Keleş de burada olduğuna göre bizim için yararlı olabilecek bu konuyu biraz açmasını istiyorum.

Alim Çopuroğlu

Özetle son iki konuşmacının belirttikleri gibi bölümün kuracağı dış ilişkiler özetle sıkı ve iyi niyete dayanan ilişkiler olmak durumunda ve bunun dışında söylenecek fazla bir şey yok gibi. Ancak ben bazı konuları biraz daha açmak istiyorum. Toplantının başından bu yana bölümün dış ilişkilerinin iyi olduğu ve biraz daha uğraşılırsa çok daha iyi olacağı şeklinde bir inanç belirdi. Benim kişisel değerlendirmem ise tümüyle tersine. Benim kanım

bölümün dış ilişkilerinin sorun denebilecek ölçüde yetersiz olduğu şeklinde. Olaya üç değişik bakış açısıyla bakabiliyorum. Birincisi burada ŞPMMO temsilcisi olarak bulunuyorum. Bölüm ve Oda'nın tabanları özdeş denebilecek ölçüde birbirine girmiş. Oda'nın tabanını oluşturan kitlenin %90'nı bu bölümden mezun, Oda'nın kurucuları bu bölümün öğretim üyeleri, Oda'nın bugünkü aktif elemanlarının çoğu ya bölümde yüksek lisans öğrencisi, ya öğretim görevlisi, ya da asistan olmasına karşın bir kara mizah örneği gibi Oda İle Bölümün ilişkileri korkunç derecede yetersiz. Bunun ise kişisel ilişkilerin yeterli olması nedeniyle kurumsal ilişkiler kurulmasına pek gerek duyulmamış olmasından, yani var olan yapıdan kaynaklandığı söylenebilir.

İkinci olarak, İller Bankası ile Bölüm, arasındaki ilişkilerin iyi olduğuna değinildi. Oysa, ben İller Bankasında çalışıyorum ve izlenimlerim yine bunun tersine İller Bankasında yapılan çalışmalar hangi düzeyde bölüme yansıyor bilemiyorum. Ancak bölümde yapılan çalışmalar kesinlikle İller Bankasına yansımıyor. Bunun birçok nedenleri var. Yine İller Bankasında çalışan bölüm mezunlarının çoğu burada yüksek lisans öğrencisi veya part-time asistan. Yine kişisel ilişkiler fazla ama kurumsal ilişkiler yok denecek kadar az.

Son olarak bölümün eski bir mezunu olarak olaya baktığımda ise, mezunlar ile bölüm arasındaki ilişkinin de yok denecek kadar az olduğunu görüyorum. Örnek olarak benim bölümle hiç bir ilişkim yok. Bunda mezunların ilgisizliği kadar bölümün ilişkileri güçlendirecek davranışlar içine girmemesi de yatıyor.

Ne tür ilişkiler konusunda öncelikle bugünkü ilişkilerin ne olup ne olmadığı tartışılmalıdır. Yan ısıra dış ilişkiler yetersiz diyerek bırakmaktan öteye ne tür dış ilişkiler kurulması gerektiği yönünde öneriler de getirilmeliydi. Ancak benim şu anda somut öneriler getirmem olanaksız.

Bir konuya daha değinmek istiyorum. Bu tür bir tartışma ortamının yaratıldığı seminerlere katılmamızın önemli bir başlangıç olduğuna inanıyorum. Özellikle şimdiye kadar yapılmamış olması önemini bir kat daha arttırıyor.

Ruşen Keleş

Eğitim programının düzenlenmesi gereksinmesini duyup bu tür seminerler yapmış olmak çok olumlu bir yol gibi gözüküyor. Bir örnek olarak SBF'yi vermek istiyorum. Eğitim programının değiştirilmesi ve ona yeni bir biçim verme gereksinmesini duyduğumuz zaman şöyle bir yol izledik; öncelikle sizin anketlerinizde de belirlendiği gibi, mezunlarımızın nerelerde çalıştıklarını saptadık. Mezunlarımızın % 90 kadarı Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve son zamanlarda da KİT gibi kamu kuruluşlarında ve yine son zamanlarda (işletme bölümü açıldıktan sonra özel kuruluşlarda) özel kesimde çalışmaktalar. Dolayısıyla, mezunlarımızı gönderdiğimiz kuruluşların, mezunlarımızın niteliklerini kendi gereksinmelerine uygun görüp görmediklerini araştırdık. Son 10-15 yıl için belli aralıklarla yaptığımız araştırmalar sonucunda özellikle kamu kuruluşlarının mezunlarımızdan hiç memnun olmadıklarını öğrendik. Bizlere "mezunlarınız şu ya da bu dallarda yetersiz" dediler; "şu, şu konuların bu kadar ayrıntıda verilmesi gerekir" şeklinde somut önerilerde bulundular. Eğitim programımızı hazırlarken yapılan önerileri göz önüne almağa çalıştık. Sözü, sizin düzenleme çalışmalarınıza getirmek istiyorum. Anketlerde çok önemli bilgiler var. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü mezunlarının çoğunluğunun kamu kuruluşlarında görev aldıkları anketlerden görülüyor. Bu kamu kuruluşlarında çalışanların birçoğunun temsilcileri de buradalar. Arkadaşlar çalıştıkları yerlerin kendilerinden memnun olup olmadıklarına, hangi konularda onları eksik gördüklerine değinmediler. Oysa, eğer değinilmiş olsaydı, bunlar bölümün bundan

sonra atacağı adımlarda çok yararlı olacaktı, kanısındayım.

İkinci olarak, kamu kuruluşları ile ilişkileri yürütürken, karşılıklı olarak yardımlaşırken, yardım alanın belirli ölçülerde yardım almaya hazır, yardım edecek olanın da yardım etmeye hazır olması gerekiyor. Bir adım öteye giderek, bölümde bir araştırma enstitüsü kurulması düşünülmekte midir? Bunun da tartışma konuları arasında yer alması gerekiyor sanırım.

Oda ile ilişkilere gelince, gerek Oda temsilcisi arkadaşlarım, gerekse diğer arkadaşlar ilişkilerin yetersiz olduğundan söz ettiler. Dahası, Oda üyelerinin büyük bir kısmının bölüm mezunlarından oluştuğu ve öğretim üyelerinin büyük bir kısmının Oda'nın üyesi olduğu söylendi. Kanımca yetersizlik, üyelik ilişkisinde değil, etkileşimdedir. Etkileşimin yetersiz olmasının nedenleri ortaya konulmalı ki, yetersizliğin nasıl giderilebileceği düşünülebilsin.

Üniversitelerin dışarıdan paralı bir takım araştırmalar, projeler almasında çok dikkatli olmaları gerekir. Üniversiteler belirli özerklik sınırları içerisinde çalışması gereken kamu kuruluşları olarak kanımca, bağımlılıklarını tehlikeye düşürecek paralı iş almaktan dikkatle kaçınmak zorundadırlar. Benim Ticaret Bakanlığı ile Fakültenin bir proje alış verişi ilişkisi içinde olduğundan haberim yok ve yakın zamanlara kadar böyle projeleri alacak birimlerimiz de yoktu. Enstitü modeli üzerine kurulmuş bir Fakülte olmamız, proje almamızı engeller niteliktedir. Proje almak için daha değişik formüller bulmak zorunluluğu var. Proje alma konusundaki eksikliği gidermek için son günlerde İstanbul'da Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen adlı toplantıyı düzenleyen 'Gelişme ve Toplum Araştırmaları Merkezi'ni kurduk. Benim de içinde bulunduğum bu grup, henüz tam olarak politikasını saptayamadığımız merkezin özel kesime fazla açılmasını istemiyor. Çünkü bu gibi ilişkilerin politikasını saptamak, üniversitelerin bugünkü oluşum yapısı içinde oldukça zordur.

Ali Artun

Üniversitelerin bürokrasinin değişik birimleriyle olan ilişkilerinde titiz davranılması gerekir. Bu tür ilişkilerde, üniversite içi bilimsel çalışmaların politik yönetim organlarının istemleri doğrultusunda belirlenmesi, daha doğrusu, saptırılması ve üniversitelerin bu organlarla bakımlılığının güçlenmesi tehlikesi vardır. Bölümün dışardan alacağı projelerle ilgili çalışmalarda eleştirel bir konumu terk etmemesi önemlidir.

Oda'larla akademik kuruluşlar arasındaki ilişkilerin beklenen ölçülerde olamamasının nedenlerine gelince; bunda İki temel neden görüyorum. Birincisi, üniversitelerin doğal görevinin, varolan iş bölümüne her bakımdan, bilgisi, becerisi, İdeolojik belirlenişi v.b. bakımlardan, uyumlu "insan yetiştirme" olarak kabullenilmesi. Üniversitelerin bu "doğal görev"lerini zorlaması gerekir. Sözlerim büyük ölçüde Odalar için de geçerlidir. Odaların, Örneğin, korporatist anlayışların kalıntılarından arınması gerekir. İkincisi, üniversitelerin meslek pratikinin araştırılmasına, meslekin toplumsal formasyon içindeki konumuna, belirlenişine yeterince ilgi göstermemeleri.

Sezer Seven

Üniversitelerin kamu kuruluşlarına yardımcı olmaları ve bazı kamu kuruluşlarının bazı konularda üniversitelerden yardım istemeleri hakkında konuşmak istiyorum.

İlhan Tekeli'nin de belirttiği gibi, bugünkü koşullar altında bürokrasimizin erişmiş olduğu düzey, bürokrasinin üniversitelerden yeterince yararlanamamasını getirmektedir.

Nedenlerinden biri bürokrasi içinde neyi istediğini bilen bürokrat sayısının çok az olması. Diğeri, genel olarak istenilen verilerin ne zaman ve ne şekilde kullanılacağının hiçbir şekilde bilinememesi. Bazı iyimser girişimler olarak üniversitelere verilen araştırmalarda, önceden nelerin istendiği belirlenmeden hazırlanmış şartnameler sonucu, elde edilen veriler yetersiz olmakta, ya da gereğinden fazla veri toplanmakta, dolayısıyla maliyet yükselmekte ve süre uzamaktadır. Bunun yanı sıra çok iyi yapılmış bir proje, önceden nasıl uygulanacağı tam olarak saptanmadığı için uygulanamamakta ve projenin giderek eskimesine neden olmaktadır. Kanımca bir diğer sakınca da, bürokrasinin proje için koyduğu sınırlama ve maliyetler çok iyi belirlenmediği için, ortaya çıkan sorunlarla, istenilen sonuçların gerekli zamanlarda elde edilememesidir. Ya da projenin uygulanabilirliği o kadar büyük maliyetlere erişmektedir ki, pratikte işin gerçekleşmesi olanaksız olmaktadır.

Bu seminerleri başından bu yana izlemek çok istedim ama elimde olmayan nedenlerle bu gerçekleşemedi, dolayısıyla şimdi değineceğim konular tekrardan başka bir şey olmayabilir, şimdiden özür dilerim. Kanımca lisans öğrencisine, neleri bilip bilmediğini öğreten bir sistem olmalıdır, yani şunu bilmelidir ki, mezun olan kişi her şeyi bilen kişi değildir. Özellikle şehircilik gibi disiplinler arası konularda bu çok önem kazanmaktadır. Herkes her şeyi bilen kişiler olarak değil, hangi konularda hangi disiplinlerden kimlere başvurabileceğini bilen kişiler olarak yetişmelidir. Lisans üstü eğitiminde ise belli konularda uzmanlaşan kişilerin ortaya çıkması söz konusudur.Son zamanlarda herkes eline kalemi kağıdı alıp örnekleme yapıyor. Oysa örnekleme kendi başına bir disiplindir ve yanlış yapılmış bir örnekleme hataların en büyüğü, buna dayanarak elde edilen veriler ise, yanıltıcı sonuçlar getiren verilerdir. Şunu söylemek istiyorum, ekonomi dersi alan şehirci ekonomiyi öğrenmediğini, yalnızca ekonominin şehircilik üzerindeki etkinliğini öğrenmiş olduğunu ve istatistik dersi alan şehirci istatistiği öğrenmediğini, yalnızca istatistik metotlarının neler olduğunu öğrendiğini bilmelidir.

Mezunların ya da lisans öğrencilerinin yetişmesinde belirli proje uygulamalarının yararı olur kanısındayım. Ancak bunlarda, Ruşen Keleş'in belirttiği gibi hiçbir kâr amacı güdülmemeli, öğrenciler için öğretici birer laboratuar niteliğinde olmalıdır.

Tuğrul Akçura

İlişkiler ya da ilişkinin de ötesinde etkenlik konusunda, özellikle kendi bölümümüzü temel alarak, etkenliğimizin hangi alanlarda olup, olmadığına ya da gerektiğine ilişkin gözlemlerimi aktarmaya çalışacağım. Öncelikle etkenliğin, üniversitenin mi, yoksa üniversite içinden bazı grupların ya da kişilerin mi olduğunu açmakta yarar var. Az önce arkadaşlarımdan birisi eskiden üniversitelerin Oda'larla daha sıkı ilişkiler içinde olduğunu ve öğretim üyeleri olarak da daha etkin bir grup oluşturduğunu söyledi. 1960 öncesi de dahil olmak üzere o devreleri bildiğimden, rahatlıkla gerçeğin hiç de söylenilenler gibi olmadığını söyleyebilirim.

Üniversiteler eskiden, o zamanın ortamına göre daha az yıpranmış olduklarından, genel yargı (fetva) verme rolleri daha güçlüydü. Üniversitelerden de böyle şeyler istenirdi. 1960'lardan sonra ise, Mimarlar Odasının yaptığı çalışmalarda çatışılan grupların en başında genel yargı verme rollerinden ötürü öğretim üyeleri gelmekteydi. Buralardan, gününüzde şehircilik konusunda öğretim ve araştırma yapan bir kuruluşun etkinlikleri nerelerde olabilir konusuna gelelim. Kanımca bu, üç kesimde oluyor.

Birincisi ve en önemlisi yetiştirdiği öğrenciler aracılığı ile yaptığı etki. Bu konu şimdiye kadar yaptığımız toplantıların hemen hepsinde tartışıldı.

İkinci bir etkenlik yolu çok genel seviyede fikirler üretmek. Dolaysız ilişkilerle az ilgili bir konu olduğu için, bu konuyu da buradaki tartışmaların dışında bırakmak istiyorum.

Tartışmaların üzerinde yoğunlaştığı üçüncü kesim ise, hemen hepimizin memnunsuzluk gösterdiği, bölümün günümüzün somut konularındaki etkinlik düzeyi. Konumuzla ilgili eğitim kuruluşlarının hepsi de aynı görüşte birleşiyorlar. Etkinlik seviyesi neden bu kadar düşüktür? Ben bu konuda politik seçmelerin en büyük sorumlu olduklarına inanmıyorum. Ve sanıyorum ki, bugün varolan ya da gelecekte var olacak hükümetleri ortaklaşa ilgilendiren noktalarda, meslekle ilgili olarak yapılacak şeyler vardır. Yani hem söz konusu hükümet, hem de söz konusu eğitim kurumu ilişki kurabilecekleri ortak noktalar bulabileceklerdir, Meslek odamızın politik seçmelerinin etkisi kadar, ortak noktaların seçiminde mesleğin verdiği bazı sorumluluklar da önem taşıyor. Hükümetlerin pek çok sorunu mesleğimizle ilgili ve onlar bu alanda son derece güçsüz durumdalar. Söz konusu sorunların çözülmesiyle şüphesiz köklü derişiklikler olmayacak, ancak yine de bazı iyileştirmeler sağlanabilir kanısındayım. Bu konuda ise, ne SBF'nin, ne de bizim etkimizin olduğunu söylemek olanaklı.

Şehircilikle ilgili, İmar ve İskan Bakanlığı, Yerel Yönetim Bakanlığı, hatta bazı konularda İçişleri Bakanlığı, v.b. var; bunların bizlerden bazı konularda öneriler, seçenekler istemeleri gerektiği halde, istemiyorlar. Burada pratik meselelerdeki tıkanıklıklar önemli oluyor. Bunun yanı sıra bizler de istenecekleri verme durumunda mıyız? Hem örgütlenme, hem de kafa yapısı bakımından bunları verebilecek durumda mıyız? Ben sorunun kaynaklandığı noktalardan biri olarak bunu görüyorum. Bugüne kadar, şehircilik açısından somut koşullar göz önüne alınarak yapılmış teklifler yok. Hükümetlerin bizden böyle şeyler istememekte suçları olabilir. Ancak onlar istese de istemese de bizler gerçek teklifler niteliğinde -makale türünden çalışmaları söylemek istemiyorum- çalışmaları yapmak sorumluluğundayız. Bunu ne kendimi ne de meslektaşlarımı bir suçlama olarak getirmiyorum. Ancak bazı şeylerin olmasını engelleyen tıkanıklık noktalarını bulmak zorundayız, ve bu ilişki de her şeyden önce bölümümüzün iç sorumluluğu olarak ortaya çıkmaktadır.

Hüseyin Tanrıöver

Sanıyorum ilk konuşmamda etkinlik meselesini yeterince açamadım. Tuğrul Akçura etkinlik meselesini odalarla ilişki yönünden ele aldılar. Söylemek istediğim bu değildi. Şüphesiz, ancak arşivlerden izleyebildiğimiz kadarıyla, Mimarlar Odası'nın üniversitelerdeki genel yargıcılara karşı giriştiği mücadelelerin saygın bir yeri var. Söylemek istediğim, 1960'ların üniversitesi, öğretim üyesi ve öğrencisiyle birlikte etkindi. Toplum içinde etkin yeri olmasının meslek odaları ile bir ilişkisi yoktu. O günkü üniversitenin yapısı ile, bugünkünün aynı olmadığını İlhan Tekeli açıkladı. Ancak, o zamanlar, 27 Mayıs öncesi olaylarında bir üniversitenin öğretim üyesi, öğrencisiyle birlikte polisçe coplanabiliyordu. Bunun toplumsal pratik içinde önemli bir yeri var. Bunları, olayın siyasi boyutunu bir an için dışlayıp, yalnızca etkinlik meselesi olarak söylüyorum. Özet olarak, toplum içindeki etkinlik, bugün öğrenci kitlesi açısından artmasına karşın, öğretim üyesi kitlesi açısından azalmıştır.

Meslek odaları açısından, şehircilik öğrencileri, genelde ODTÜ öğrencileri, meslek odalarının aday üyeleridir. Oysa, öğretim üyeleri ise, asıl üyeleri. Kurumsal İlişki dışında, meslek odalarının aday üyelerle ilişkileri oldukça gelişmiş durumda.

Öğretim üyelerinin de kişisel olarak meslek odaları ile ilişkileri sağlam olabilir, ancak sorun; ilişkinin kurumsal bir ilişki haline dönüştürülemeyişindedir. Bölümün, Fakültenin ve

Üniversitenin diğer üniversiteler gibi gerek ekonominin, gerek politikanın sıkı denetimi altında olmaması bizlere şans tanıyor. Kanımca, Bölümün biçimlenişi öylesine ele alınmalı ki, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün gerçekleştirmek istediği eğitimin hedefleri ile, meslek örgütlerinin mezunları kapsayan mücadelesinin hedefleri birleştirilebilsin. İşte buradaki sorun, kişisel ilişkilerden çok, kurumsal ilişkilerin sağlam bir biçimde kurulması ile çözülebilecektir. Az önce de belirttiğim gibi, diğer üniversitelerden farklı olarak, bu üniversitenin ve bölümün bazı olanaklarının bu konuda var olduğuna inanıyorum.

Korel Göymen

Gerçekten şimdiye kadar konuşmacı arkadaşların değindikleri konular çok önemli sorunlar. Özellikle ilişkiler konusunda Ankara Belediyesi olarak geçmiş deneyimlerden yararlanarak ve seçeneklerin oldukça az olduğunu da bilerek tüm iyi niyetimizle söz konusu ilişkilerin sürdürülmesinden yanayız, bunu da bir zorunluluk olarak görüyoruz. Bu görüşle de ODTÜ Sistem Bilimleri Enstitüsü (SİBAREN) ile bir anlaşma imzaladık. Bu anlaşmaya temel olan proje ise, Ankara Belediyesinin yoğun hizmet götüren üç biriminin; EGO, ASU ve Fen İşlerine bağlı yol, kanal, asfalt v.b. gibi çalışmaların ve trafik işlerinin eşgüdümlerini ve kaynakların ortak kullanımını öngörüyordu. Yaklaşık bir yıl sonra sona erecek olan bu projenin süreç içinde elde edilen bulgularını olanaklar ölçüsünde uygulamaya sokmaya çalışacağız. İlhan Tekeli'nin haklı olarak değindiği sınırlılıklara karşın bunları gerçekleştirmeye çalışacağız.

İkinci olarak, Batıkent'in altyapı projesi var; yurt içi ve yurt dışı bütün kaynakları aşağı yukarı taradık ve önümüzdeki günlerde bir karara varmak durumundayız. Belki üniversitelerden yine bu konuda yararlanmamız söz konusu olacak.

Geçmişte kent içi ulaşımda üniversitenin bizlere yardımı oldu, gelecekte de kent içi ulaşım politikasının oluşturulması ve devingen bir biçimde ele alınmasına yönelik yardımlarını isteyeceğiz. Bir yaya bölgesi uygulaması devam ediyor. Türkiye'de ilk kez denenen böyle bir projenin, gerek proje olarak, gerek uygulama olarak ve gerekse projenin çevreye ne tür etkilerde bulunduğu irdelenip, araştırılması ve bunlardan dersler çıkarılması önemli konular olarak karşımızda duruyor.

Ankara Belediyesi'nin belirli bir örgütlenme düzeyi içinde hemen inşaatına başlayabileceği 2400 konutluk Tuzluçayır projesi var. Tuzluçayır projesinin ne olması gerektiği konularındaki ipuçlarını bizler, yine öğrenim kuruluşlarından ve meslek odalarından aramak durumunda olacağız. örneğin açıklık kazanması gereken konular olarak birkaç tanesini kısaca belirtmek istiyorum. Projenin genel yaklaşıma nasıl olacaktır, salt gecekondu önleme bölgesi olarak mı yaklaşacağız? Yoksa kestirme bir yaklaşım mı arayacağız? Daha ileride Batıkent Projesi için bir takım düşüncelerin sınandığı bir proje mi olacaktır?

Son olarak Ankara Kalesinin düzenlenmesi ile ilgili düşünceler gerekli. Bu konu, özellikle Haluk Alatan'ın konuya olan duyarlılıkları ve bunun sonucu olarak bizi yönlendirmeleri ile tekrar ele alındı. Ankara Kalesinin düzenlenmesinde, sosyal boyutları ile birlikte salt düzenlenmesi de planlama açısından ilginç bir laboratuar olabilir.

Ankara Belediyesi'nin Odalarla olan ilişkileri şimdiye kadar bir tür rekabet havası içinde geçti. Ankara Belediyesi'nin çeşitli birimlerinde, özellikle planlama biriminde çalışan arkadaşlarımızın aynı zamanda Odalara üye olmaları sonucu bize bir tür dolaylı iletişim ortamı hazırladı ve bu da kurumsal ilişkileri geri plana atmamıza neden oldu diyebilirim.

Buna karşın bir özel Otobüs Yolunda, Oda yayınlarından -belki bunları yazanların bile haberi yok- büyük oranda yararlanma durumundayız. Kendilerinin Otobüs Özel Yolu ile ilgili olarak, yaya sisteminde, kentin genel görünümüne yaptığı olumsuz etkide yararlı eleştirileri oldu, bunları önemle inceliyoruz. Bütün bu örnekleri sıralamakta iki amacım vardı.

Birincisi, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ve halkın gerçek temsilcisi olan uygulamacı kuruluş arasındaki ilişkilerin hangi düzeylerde olabileceğini örneklemek istedim.

İkincisi ve daha önemlisi, geçmiş deneyimler alıcılar ve vericiler açısından umut kırıcı sonuçlarla dolu olabilir, en azından bu ilişkilerin sürdürülmesinden ve kişisel düzeyde kalmayıp kurumsal düzeye ulaştırılmasından yana olduğumu vurgulamak istedim.

Bülent Tanık

Konuşmalar daha çok şehircilik eğitiminde uzmanlığın gelişmesinde ve onun uygulama içindeki etkisini arttırmayı sağlayıcı dış ilişkilerin neler olacağı konusunda yoğunlaştı. Şüphesiz bunlar eğitim programını belirleyici yaklaşımlar olmasına karşın, dolaylı yaklaşımların iş gibi görünüyor bana. Kanımca burada öncelikle saptanması gereken, hangi kurumlarla nasıl ilişki kurulacağı idi. Bu yönde Ruşen Keleş ve Tuğrul Akçura'nın konuşmaları oldukça yaralı oldu. Ancak sistemin beğenileri tümüyle bizleri sınırlayıcı olmamalıdır görüşüne de katılıyorum. Sanıyorum burada üzerinde tartışmaya çalıştığımız organik bir takım ilişkilerin -kişisel ilişkilerin- ötesinde, bölümün eğitim programlamasıyla ilgili dış ilişkilerin örgütlü bir hale getirilmesi yönünde olmalı.

Kurulacak ilişkiler, İlhan Tekeli'nin değindiği gibi istemi yapan kuruluşun örgütlülük ve gelişkinlik düzeyine bağımlı oluyor. Var olan yapıda da örgütlülük ve gelişkinlik düzeyi olarak oldukça gerilerde olmamız daha ileri düzeylerde ilişkiler kurmamızı engelliyor. Buna karşılık ben ilerisi için umut verici gelişmelerin olduğunu görüyorum. En azından bu toplantılar örgütlü dış ilişkiler kurmanın başlangıcı olabilir. Yani kurulacak ilişkilerin bir çeşidi de kurumların, kişilerin bir araya geldiği bu tür toplantılar olabilir.

Bir başka tür ilişki biçimi olan yayın meselesine, yanılmıyorsam hiç kimse değinmedi. Mimarlık Fakültesinin 3 yıldır 4 ayda bir çıkardığı bir dergi var. Akademik gelişme yolunda oldukça yararlı bir dergi olmasına karşın, günlük yaşantının hızla değişen koşulları karşısında mezun olan arkadaşların duyarlılığını arttırıcı çabuklukta ve etkenlikte görünmüyor. Örneğin bu dergi, mezun olan arkadaşların bir şekilde eğitimlerinin devamını sağlayacak bir niteliğe kavuşturulabilir.

Bunun dışında Fakültenin ya da öğretim kurumunun dışarıdaki uygulamalara katılması ki, örgütlenme düzeyinin geri olması nedeniyle bu durum belli grupçukların ya da kişilerin katılması şeklinde somutlaşıyor. Diğer taraftan, bir takım gelişmeler olmuş. Bir zamanlar üniversitelerin özerkliği diye bir kavram vardı. Bunun yönetimler tarafından sürekli geriletilmesi ve üniversiteler içine belirli unsurların sızması ile bugünkü duruma gelinmiş ve özerklik, artık üniversitenin kurumsal olarak olayların dışında kalması şeklinde anlaşılmaya başlanmış. Üniversitenin olaylara katılması artık verdiği mezunlarla ya da tek tek öğretim üyelerinin aracılığı ile oluyor. Bu durumun aşılması için bir takım zorlayıcı önlemler alınması kanısındayım. Çeşitli bakanlıkların kurdukları kurumlar var. Örneğin 1970'lerde on bakanlığın katıldığı îmar Koordinasyon Kuruluna bölümümüz bir kurum olarak katılabilir. Gerçi bunlar yasalarca kuruluyor ama, son günlerde çeşitli bakanlıklar kendi uzmanlarını toplayarak bir politika saptamaya çalışıyorlar. Bazı yerlerde eski

bürokratik yapının yerleşmişliği bozulmaya çalışıldı. Yeni yaratıcı unsurların ortaya çıkartılması çabasına girildi. Bu tür girişimlerde üniversitenin bir kurum olarak görevlerinin neler olduğu konusu üzerinde de durulmalı.

Tarık Okyay

"Bir kamu kuruluşu için yararlı olabilecek tasarımlar üretmek isteniyorsa, bu bölüm içerisindeki eğitim çalışmaları içine alınır; örneğin, bir stüdyo çalışmasında kamu kuruluşunca istenen konu üzerinde bir dönem ya da iki dönem çalışılır ve elde edilen bulgular kamu kuruluşuna aktarılır" şeklinde olmalıdır, deniliyor. Böyle bir çalışma ile ciddi bir proje arasındaki farkı belirtmek istiyorum ve özetle ikisinin aynı şey olmadığını, çıkan ürünlerin aynı olmasına olanak olmadığını söylemek istiyorum.

Genellikle eğitim amacıyla alınan projeler, bir dönemin uzunluğu göz önüne alınarak seçilir. Bu birinci kısıtlayıcıdır, ikincisi, projenin bir öğrenci çalışması olması nedeniyle öğretimin gerektirdiği konuları mutlaka kapsaması gereğidir. Üçüncü olarak, buranın bir üniversite olması nedeniyle karar üretmede yalnızca bazı politik seçeneklerin değil, bir çok politik seçeneğin gereğinde proje üzerinde tartışılması gerekiyor. Bunların yanına bir de profesyonel yetenek meselesini koyarsak, (bir grup öğrenci ile yapılan çalışmanın başka, profesyonel yeteneği olan uzman bir kadro ile yapılan çalışmanın başka olacağını göz önüne alırsak) uzman kadronun yapacağı işin daha yeterli olacağını kabul edebiliriz.

Şimdi bir kamu kuruluşunun üniversiteye proje verdiğini düşünelim. Şüphesiz bu projenin içerisinde politik seçeneğin açık olarak belirlenmesi gerek. Aslında özelde yorumluyorum gibi gelebilir, ama hiçbir üniversitenin politik bir tabana dayanmadan havada yüzmesine olanak yoktur. Şüphesiz bazı zamanlarda, bazı politik seçenekleri benimseyip onun üzerinde çalışmalar yapmak zorundadır. Kanımca, öğrencilerin yetiştirildiği bir stüdyo çalışmasında., tek bir politik seçeneğin benimsenmesinin gereği yoktur. Zaten bugünkü öğrencilerin bakış açısıyla böyle bir şeye olanak yoktur. Sonuç olarak stüdyolarda yapılan çalışmalarda olabildiğince geniş bir özgürlük ortamında seçenekler ortaya çıkacaktır. Bu nedenlerle söz konusu iki şeyin birbirinden farklı olduğunu ve ayrı ayrı düşünülmesi gerektiğini vurgulamak istedim.

Öğretim üyeleri hem uygulamalı hem de temel araştırmalara giriyorlar. Bizim meslekte bu ikisini birbirinden kesin olarak ayırmaya olanak yok. Belki bir tanesi kısa dönemde işe yarayanlar, diğeri de uzun dönemde İşe yarayanlar olarak ayrılabilir. Ancak üniversitemizin bugünkü uygulamalı araştırmalar politikası şöyle, en azından bu yöne çekilmek isteniyor: Uygulamalı araştırmalardan gelen fonların bir kısmı temel araştırmalara ayrılacak. Bu, üniversitelerimizin bugünkü durumlarında uygulamalı araştırmalardan gelen fonları temel araştırmalara ayırmak anlamına geliyor.

Bölümümüze bazı projelerin getirilmesinin söz konusu olduğunu düşünelim. O zaman parasal durumun ağır basmaması için nasıl bir denetim getirmeliyiz ki, hem burada eğitimine katkıda bulunalım, hem de İşveren kamu kuruluşuna yardımcı projeler geliştirebilelim. Burada iç ve dış denetimin birlikte olması gerekiyor. îç denetim öğrenciler ve öğretim üyelerinin birlikte oluşturabileceği bir örgüt tarafından yapılabilir. Dış denetim ise, işveren kamu kuruluşunun işi çok sıkı bir şekilde denetlemesiyle olabilir. Bu aşamada ise İlhan Tekeli'nin belirttiği sınırlamalar içindeyiz ve bir ikilemle karşı karşıya bulunuyoruz. Alınacak projelerin olumlu şeyler olması, mutlaka öncü nitelikler taşıması gerekmektedir. Yani bugünkü uygulama sınırları içerisinde bir imar planını alıp aynı süreci tekrarlamak şeklinde değil, yepyeni bir sorunun ele alınıp incelenmesi şeklinde olabilir.

Tamer Gök

Ben, Şehircilik bölümünün bir üyesi, kurulacak ilişkilerde taraflardan birini oluşturan kuruluşun bir üyesi olarak, öğretim üyeleri ile ilgili bazı gerçekleri açıklamak istiyorum. Acaba sayısal ve eğitsel olarak beklenenleri yapabilecek durumda mıyız? Aşağı yukarı 17-18 tane öğretim üyemiz var, ancak üniversite yasasına göre bunların yalnızca 3 ya da 4'ü öğretim üyesi konumunda. Ve bu kadro 250-300 kişilik bir öğrenci grubunu eğitmek durumunda. Yüksek Lisans ve doktora eğitimi verme durumunda. Dahası bu kadronun yarısından fazlası, zaten kendisi öğrenci durumunda, doktoralarını yürütüyorlar. Bazıları yüksek lisans öğrencisi, araştırma yapmak durumundalar.

Dışarıda gelişen olaylar hakkında görüş belirtmek, politika saptamak için araştırmalar yapmak gerekiyor. Sanıyorum yukarıda saydığım nedenler göz önüne alınırsa biraz daha hoşgörülü davranmak zorunda olduğumuzu kabul etmeliyiz.

Dış ilişkiler konusunda bir diğer gerçek de, benim bildiğim kadarıyla Şehircilik Bölümü, geçmişten bu yana hep üniversite yönetimi ile anlaşmazlık içindedir. Ancak günlük işlerimizi yürütebiliyoruz, yönetim kademesinden bizlere destek sağlanmıyor. Fakültemiz tek başına bir işe girebilecek tüzel bir kuruluş değildir. Örneğin Rektörlüğe çeşitli araştırma konularında başvurularda bulunuldu, karşılık olarak "siz bu konulara karışmayın" gibi sözler söylendi, çoğu arkadaşlarım hatırlarlar. "Siz sosyal konularla uğraşacağınıza bilmem ne konularla uğraşın" sözüne dek sözler kullanıldı. Ben hala bu düşüncenin kökünden değiştiği kanısında değilim. Bu anlamda kurulacak dış ilişkiler konusunun gerek öğretim üyesi kaynağının yapısı ve gerekse üniversite yönetimi ile olan ilişkiler açısından da düşünülmesi yararlı olacaktır.

Ruşen Keleş

Tamer Gök'ün yaptığı konuşma hakkında bir şeyler söylemek istiyorum. Sanıyorum yapılacak bir takım girişimler sonucunda zamanla çözümlenebilecek sorunlar var ortada. Bölüm kendi içinde teknik bir konunun sahibidir. Bir takım gelişmeler sonunda da Rektörlüğün ya da bugünkü sisteminiz içinde Mütevelli Heyetin söyleyeceği fazla bir şey olamayacaktır. Örneğin, Tarık Okyay'ın belirttiği "ne tip projeler" alınmalı konusu da bununla ilgili. Ölçütler geliştirilir, belirli kurumlar dışında başka yerlerden projeler alınmayacağı belirtilir, kısaca belli yönergeler geliştirilir ve arkasından konu sizin yetkili kurullarınız hangileriyse oralardan geçirilirse bir sorun kalmaz. Böylece bir çok sorun çözümlenmiş olur.

Ancak, teknik çalışmaların, kuşkusuz bölümün içinde ve bölümü oluşturan kadrolarca geliştirilmesi gerek. Bunların bölümden oybirliğiyle geçirilmesinden sonra, üst kademelerde güçlük çekileceğini sanmıyorum. Bölümden oy birliği ile çıkmış kararların çok önemli etkileri olmaktadır.

Gönül Tankut

Aşağı yukarı her şey söylendi, ben bunları toparlamak ve bazı konulara da tekrar delinmek istiyorum. Birinci olarak seminerin bir numaralı itici gücü diyebileceğim "alıcı – verici" sloganı çıktı. İkinci olarak da tıkanıklıkların nerede olduğu ve nasıl giderilebileceği konuşuldu.

Bizim bölüm için geçerli olmak şartıyla konuşuyorum, gerçekten iş isteyecek kamu kuruluşları iş isteme fikrini henüz tam olarak benimsemiş değillerdir. Bu durum kamu

kuruluşlarının alt düzeyleri için de geçerli, üst düzeyleri için de geçerli. Bir örnek vermek istiyorum. Nazım Plan Bürosu Ankara'da 15 yıldır çalışmalarını sürdürür ve bu bölümden bölüm olarak bir tek kez görüşlerini istememiştir. Bu bölümle kişisel olarak ilişkisi çok fazladır, kişi olarak hepimizin çok yakın ilişkileri vardır, ama bölümden bölüm olarak çeşitli noktalarda ne eleştiri, ne de görüş istemiştir.

Şimdi de yerel yönetim ve belediyelerle olan ilişkilere değinmek istiyorum. Bu bölüme konuk olarak birçok belediye başkanı gelmiş, gitmiştir. Bazıları, içimizden bir iki arkadaşımızla danışmanlık ilişkisine girmiştir. Ancak hiçbiri bölüm olarak bizlerden iş istememiştir. Korel Göymen'i bugün söyledikleri olumlu sözlerden dolayı kutlarım. Demek ki öncelikle yardım isteme fikrini benimsemek gerek. Bu benimseme fikrinin oluşmasını sağlamakta ise en büyük görev yine bizlere düşmekte. Eğer katkıda bulunmamız gerekiyorsa yapmalıyız.

Verici kuruluş olarak bölümün neler yapabileceğine değineceğim. Elinizde 70'er kişilik sınıflar var. Eğer biz burada son amaç olarak 'Türkiye'nin kalkınmasına katkıda bulunacak kişileri yetiştirmek' istiyorsak, kamu kuruluşlarına yaptıkları işlerde yardım etmek de bu katkının bir parçasıdır. Yapılan işlerin tümüyle bu katkılardan soyutlanmış olduğu düşünülemez. Öğrenciler stüdyolarda, çeşitli aşamalarda bilgi üretirler, bu bilgiler tam bir amaca yönelik olmasa da, yararlanılabilecek niteliktedirler. Amaçlardan bazı sapmalar olabilir, seçenekler geliştirilir, ancak yararlanmada zaman kısıtlaması söz konusu olamaz.

İkinci olarak yine büyük öğrenci gruplarıyla sorunu çözümlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Bunlardan yararlanmak yine belirli oranlarda olanaklıdır.

Üçüncü olarak araştırma gruplarının sorunlara yönelik bir takım sonuçlar çıkarmasıdır. Böyle bir çalışmanın üniversite aracılığı ile yapılmak koşulunun hiçbir ticari yönünün olduğunu sanmıyorum. Yapılan işler, işin başından sonuna kadar belirli bir iş yapma disiplini altında yürütülmesi, ve akademik kişilerin özenini de birlikte taşıması koşullarıyla kötü olamazlar. En azından piyasada yapılan işlerden daha az nitelikli oldukları söylenemez.

Burada önemli olan bölümde biriken gücün, üniversite dışındaki bir takım işlere ticari olarak katılmamasıdır, ki bu çok daha önemli bir olaydır. Şehircilik Bölümü olarak Mimarlar Odası İle uzun yıllar yapay bir ilişki kurmak zorunda kaldık. Son yıllarda ise bu bölümün içinden yetişen kişilerin oluşturduğu ŞPMMO, giderek güç kazanmaktadır. Daha önceki ilişkilerin nasıl olduğu konusunu burada tartışmak istemiyorum, ancak bundan sonraki ilişkilerin daha iyi olacağına inanıyorum.

Tüm konuştuklarımı özetlemek gerekirse; alıcı var, eğer verici de varsa, burada bir çözümlemeye varmak hem gereklidir, hem de olanaklıdır.

Özcan Esmer

Bu seminerin düzenlenmesine ilişkin görüşlerimi yazılı olarak bölüm başkanlığına vermiş ve sizlere de okumuştum. Söz konusu konularda hiçbir yanıt alamadım. Yapılmış toplantıların beni haklı çıkardığını görüyorum.

Seminere katılımın az olmasından yakınmak yersizdir. Özellikle böyle olması istenmiştir ve katılma oranı da giderek gerçekten azalmıştır.

Mimarlar ve Şehir Planlama Odalarının "Bölüm, Oda ile daha yakın ilişki kurmalıdır"

biçimindeki önerileri de yanıltıcıdır. Bu ilişkiler söylenenlerin tersine, zaman zaman o kadar ileri olmuştur ki, bölüm temel görevlerini bile yapamaz duruma düşmüştür. Buna, sağduyu sahibi öğrencilerin, kişilerin ve üniversite yöneticilerinin karşı çıkması gerekmekteydi. Doğaldır ki Odalar eğitim programları ya da ilgili gördükleri her konuda düşüncelerini açıklayabilirler. Fakat bir eğitim programının hazırlanmasından birinci derecede ve akademik yönetmelikler çerçevesi içinde bölümlerle fakülteler sorumludurlar.

Diğer taraftan, eğitim programı ile ilgili öneriler çeşitli zamanlarda yapılmış ise de en geniş kapsamlı ve ayrıntılısı 1976 Mayıs'ında hazırlanmıştır. Seminerde dağıtılan teksirde (bkz. sayfa 10) anıldığı gibi bu ve benzeri taslak programlar toplantı gündemlerine getirilmemiştir. Çünkü yeni bir programın getireceği ek akademik yükün ağırlığından kaçınılmıştır. "Bölüm halâ bir arayış içinde, sınama, yanılma yöntemi ile davrandığından" (teksir, ibid, sayfa 10) ve öğretim üyesine olan gereksinme eğitim programları ile belirlenebileceğinden, 'araştırma asistanları' adı altında yapılan atamaları da onaylamıyorum.

Bölümümüz gerçekten bir bunalım içindedir ve bundan geniş öğrenci kitlesi ile sağlıklı diyalogun kurulması sayesinde çıkabilecektir. Aradan geçen 15 yıla bakarak, bu konuda köklü bir çözümün bölümden beklenemeyeceğini ve öğrencilerimize gelecekteki Türk kent plancılığı adına büyük görevler düştüğünü belirtmek istiyorum.

Bazı konuşmacılardan "bu çarpık ekonomik düzenin ve onun bir parçası olan üniversitemizin nasıl değiştirileceği" hakkında düşüncelerini yıllarca dinlemiştik. Bu toplantılarımızda ise "varolan sistemin yadsınamayacağına, sistemin nasıl olmasının değil fakat nasıl iyi çalıştırılacağının" önemli olduğuna ilişkin vardıkları ilginç sonucu duymuş ve öğrenmiş bulunuyoruz. "Ergenlik çağını atlatmışlar", hatırlayınız, gerekçeleri bu idi. Tarih bu aşamaları kuşku yok ki kaydedecektir.

Haluk Alatan

Yaptığımız iş planlama ve şehir planlama olduğuna göre, işin uygulama yönünü görmezlikten gelemeyiz. Dahası uygulamaya dönük, uygulamaya açık, uygulamaya olanak veren planlar yapmaktan sorumlu ve yükümlüyüz. Ülkenin bugünkü koşulları bunları gerektiriyor. Böyle düşününce de planlamayı açık olarak ikiye ayırmak ve aralarından da büyük bir çizgi çekmek zorundayız. Birisi işin teknik yönü, diğeri de işin politik ve uygulama yönü.

Hiç kimseyi kınamıyor ve suçlamıyorum, az gelişmişlik toplumun her köşesine, üniversitelerimize, Odalarımıza işlemiştir. Bugün çizdiğim şekilde bir ilişki henüz var olmadığı için ileriye dönük olarak konuşacağım. Teknik yön ve politika, uygulama yönünü net olarak ayırıyoruz. Politikacılar, karar üreten, seçimle gelen, toplumdan yükselen, gelişen bir grup. Biraz önce bir arkadaşımın söylediği gibi onların, üniversitelerimizin buralarına kadar girmelerinde kesin olarak sakıncalar görüyorum. Çünkü politikacıların, politikaları vardır, programlarına yazmışlardır, onu uygulamak durumundadırlar, dolayısıyla tümüyle uygulamaya dönük politikacılardır. Onlara danışman olarak katkıda bulunabilir, ancak onların böyle bir gruba girmemeleri gerekir, Bu fikri biraz daha açmak için bunları söyledim, yoksa yanıt vermek için değil.

Öğrencileri belli bir teknik bölümde çalışmak üzere yetiştiriyoruz. Ama içlerinden bazıları politikaya atılmış vs hatta sağ görüşte olarak niteleyebileceğimiz karar mekanizmaları içinde çalışmış, çalışacak kişiler vardır. Onlar meslek olarak politikayı seçmişlerdir. Halkın

seçimiyle iş başına gelmişlerdir ve politikalarını plana yansıtmışlardır. Şüphesiz teknik bir planın bir politikası, politikanın da bir tekniği vardır. Ancak politikanın tekniğini öğreten fakülte bu fakülte değildir, başka bir fakültedir. Siyasal Bilimler Fakültesi de bunun için kurulmuştur.

Ruşen Keleş

Bugüne kadar dört ayrı oturum olarak gerçekleştirilen "planlama eğitim programını geliştirme seminerleri dizisinin çoğumuza yararlı olduğu kanısındayım. Çünkü, tam olarak geliştirilmiş olmamakla birlikte yeni fikirler ortaya atıldı, planlama ile ilgili kuruluşların görüşleri aktarıldı, eğitimin çeşitli kademelerinde yer alan öğretim üyeleri, öğrenciler konuları kendi açılarından değerlendirdiler. Tüm bunlar ilerideki çalışmalara yardımcı olabilecektir. Bu toplantılar, an azından benim için çok yararlı olmuştur. Hepinize teşekkür ederim.

ODTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ-ARA YAYINLARI 2, 1980
M.E.T.U FACULTY OF ARCHITECTURE OCCASIONAL PAPERS

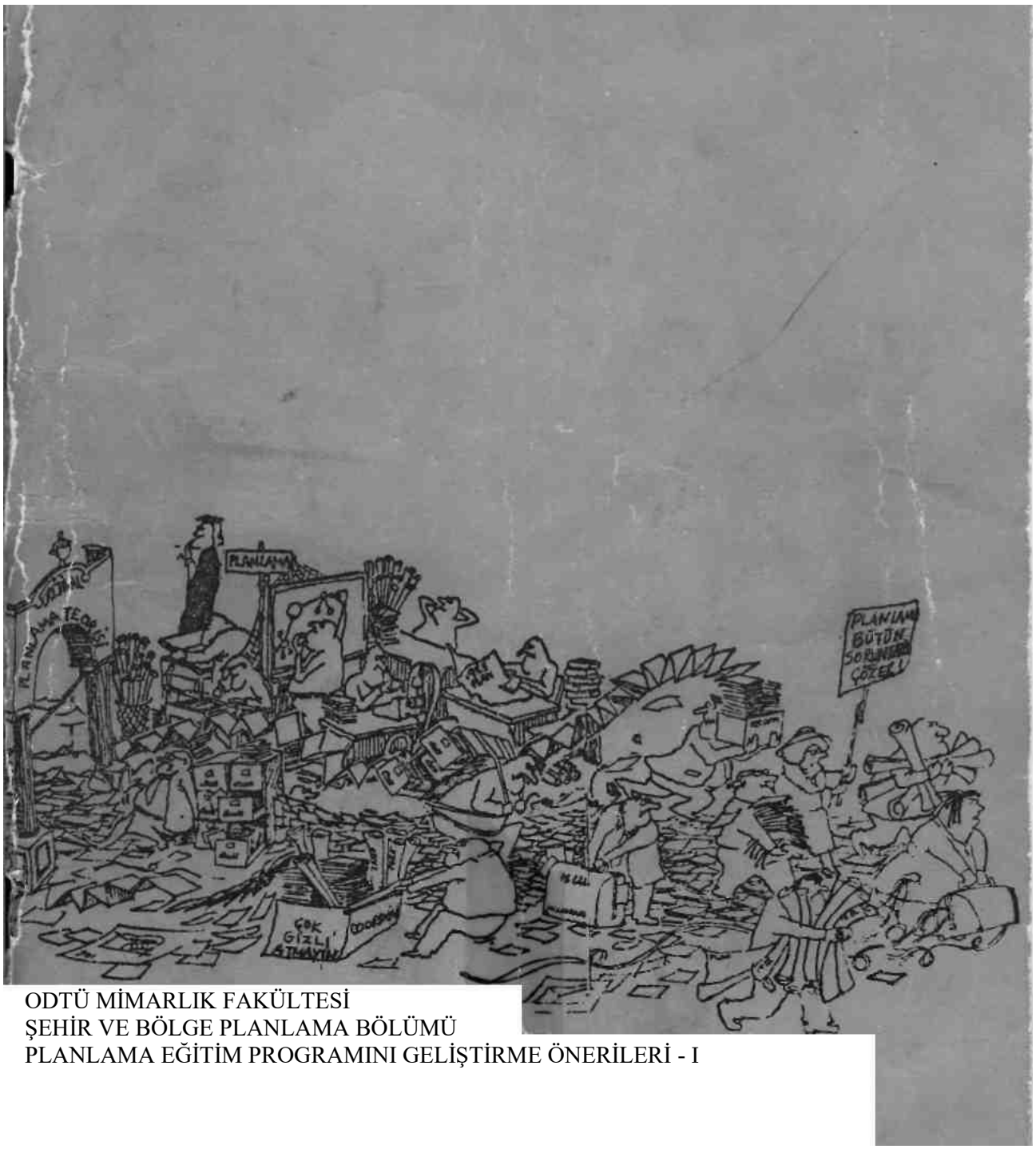

ODTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ
PLANLAMA EĞİTİM PROGRAMINI GELİŞTİRME ÖNERİLERİ - I

ODTÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ'NÜN PROGRAMININ YENİDEN DÜZENLENMESİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER (1980)

İLHAN TEKELİ

PLANLAMA EĞİTİM PROGRAMINI GELİŞTİRME ÖNERİLERİ - I

İlhan Tekeli
Asosye Profesör, ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama
Bölümü Başkanı
Ankara, 1980

ODTÜ. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü içinde son birkaç yılda yeni bir eğitim programına geçiş için özgün arayışlarda bulunulmuştur. Bu arayışların artık somut eyleme dönüştürülme zamanı gelmiştir. Bu çalışma, böyle bir eyleme geçiş tartışmasını başlatmak için hazırlanmıştır. Kuşkusuz daha önce yapılan çalışmalara çok şey borçludur.

Bu çalışmada amaçlanan eyleme geçmek için yapılacak tartışmaları sistemleştirmektir. Yoksa tartışmaları tek bir seçenekle sınırlamak değildir. Çalışmanın önerilerini bu çerçeve içinde değerlendirmek gerekir

Önsöz

Bilindiği gibi, 1978'in Temmuz ve Ağustos aylarında "Planlama Eğitim Programını Geliştirme Seminerleri" adı altında bir dizi seminer gerçekleştirildi. Bu seminerlerde, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde uygulanmakta olan eğitim politikası ve programının yanı sıra, bölümün çeşitli sorunları ele alındı. Daha sonra, tartışmalarda öne sürülen görüşler derlendi ve biraz gecikmeyle de olsa, Ağustos 1979'da yayınlandı (R.Bademli ve S.Akışık, der. Planlama Eğitim Programını Geliştirme Seminerleri - I. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Ara-Yayınları. Ankara: ODTÜ, 1979.) Bütün bu çabaların amacı adı geçen eserin önsözünde şöyle özetleniyordu:

"....., bölümün işleyişinde köktenci ve kalıcı değişiklikler yapmak artık kaçınılmaz olmuştur. Bir an önce yürürlükteki eğitim politikası (buna kolaylıkla eğitim politikasızlığı da diyebiliriz) ve programını belirli bir süreklilik ve bütünlük içerisinde ele alıp eleştirmemiz, uygulamaya dönük gerçekçi almaşıkları saptamamız ve giderek, eğitim dahil çeşitli konularda bölüm politikalarını demokratik yöntemlerle belirleyerek uygulamaya koymamız gerekmektedir. Ancak, doğal olarak bütün bunlar yani on yedi yıldır yapılamayan (veya yapılmayan) işler bir çırpıda çözümlenemez. Bunu hepimiz biliyoruz. Ve yine biliyoruz ki, kalıcı çözümler iyi niyet, karşılıklı anlayış, sabır, çalışma ve zaman gerektiren süreçler içerisinde şekillenir.

İşte 1978 yılında gerçekleştirdiğimiz 'ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Eğitim Programını Geliştirme Seminerleri' böyle bir süreci başlatabilmek için atılmış küçük fakat kararlı bir adımdır. Amaç uygulanmakta olan eğitim politikası ve programının yanı sıra bölümün çeşitli sorunları etrafında fikir alışverişlerini yoğunlaştırarak demokratik bir eleştiri platformu oluşturmaktır. Tutanakları elinizde bulunan bu seminerler dizisinde ileri

sürülen yapıcı görüşlerin, eskiden olduğu gibi, unutulup gitmeyeceklerini, bölüm politika ve programlarının saptanması yönünde yapılacak çalışmalara ivme kazandıracaklarını umarız.

Gerçi yukarıdaki satırların yazılışı üzerinden henüz çok uzun bir zaman geçmedi ama görülüyor ki, yapılan çabalar pek de boşa gitmiş sayılmaz. Bölümde uygulanan eğitim politikası ve programı kapsamında yapıcı bir eleştiri ortamı hızla şekillenme yolunda. Ayrı ayrı da olsa, planlama eğitimi konusunda öğrenci ve öğretim üyesi görüşleri billurlaşmakta, yeni çalışmalar ortaya çıkmakta.

İlhan Tekeli'nin "ODTÜ Şehir vs Bölge Planlama Bölümü Eğitim Programın Yeniden Düzenlenmesi Üzerine Düşünceler" adlı bu denemesi, söz konusu seminerlerden sonra planlama eğitimini geliştirme kapsamında bize sunulan ilk öneri olma durumunda. Yazarın da işaret ettiği gibi, bu çalışma salt bir program önerisi olmaktan çok, bir program tartışma çerçevesi veya başka bir deyişle, "bölümün eğitim programı arayışlarında eyleme geçiş tartışmalarını başlatmayı amaçlayan bir sistemleştirme" çabasıdır.

Tartışmaya açıldığında bölüm eğitim programının geliştirilmesi yönünde somut adımların atılmasına olanak sağlayabilecek bu çalışmayı "Planlama Eğitim Programını Geliştirme Önerileri" dizisinin ilki olarak yayınlıyoruz. Aynı dizide öğrenci arkadaşların olduğu gibi diğer öğretim üyelerinin öneri ve görüşlerini de yayınlama fırsatı bulacağımızı umarız. Bu arada, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü üzerine yapılmış üç araştırmayı "Planlama Eğitim Programını Geliştirme Araştırmaları" dizisinin ilk sayısı olarak yayına hazırlamakta olduğumuzu sevinçle bildiririz.

Raci Bademli
Şubat 1980

Şehir/Bölge Planlama Bölümünün Programının Yeniden Düzenlenmesi

Son yıllarda ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün programının yeniden düzenlenmesi üzerinde ısrarla durulan bir konu olmuştur. Toplantılar yapılmış, seminerler düzenlenmiş, komisyonlar kurulmuştur. Bu çalışmalar belirli birikimler doğurduğu kadar da bezginlik yaratmıştır. Artık beklenen somut öneriler ve üzerinde tartışılacak bir programdır. Böyle bir beklentinin varlığını bilmeme karşın, bu çalışmada bir program önermeden önce yine de uzun bir çözümleme yapmakta yarar görüyorum. Ayrıntılı bir çözümleme yapmadan önerilen bir programın karara ulaşmayı kolaylaştırmayacağı tersine yanlış anlamalara neden olacağı karara ulaşmayı zorlaştıracağı kanısındayım.

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Türkiye’nin Şehir ve Bölge Planlama konusunda uzmanlaşma eğitimi veren en eski kuruluşu. Yirmi yıla yaklaşan bir deneyimi var. Bu deneyimin ilginç bir özelliği Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde eğitim programının değiştirilmesinin sürekli olarak gündemde kalmış olmasıdır. Başka bir deyişle programın yeniden düzenlenmesi konusu sadece son yılların bir konusu değildir. Daha köklü bir konudur. Bir sorunun böyle uzun süre varlığını korumuş olması, onun yapısal nedenlerden kaynaklandığının bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Şehir ve Bölge Planlama eğitimi programı üzerindeki bu kuşkuların Türkiye'ye ve

ODTÜ'ye özgü nedenleri yok değildir. Türkiye'de Üniversitelerde 1968'lerde başlayan bunalım hala yatışmamıştır. Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden 1974'lerde çok sayıda öğretim üyesinin uzaklaştırılmış olmasının, bölümün programı ve gelişimi üzerinde çarpıtıcı etkileri olmuştur. Kuşkusuz bu nedenlerin sayısı daha da artırılabilir. Ve her birinin de programın yeniden düzenlenmesinin gündemde kalmasında etkileri vardır. Ama bu nedenlerin hiçbirinin olmaması halinde de sorunun ortadan kalkacağı ileri sürülemez. Şehir ve Bölge Planlaması bölüm programının oturup, kararlılık kazanamamasının bunun ötesine geçen nedenleri vardır.

Kapitalist sistem içindeki tüm ülkelerde Şehir ve Bölge Planlaması eğitimi böyle bir kararsızlık ve arayış içindedir. Bu kararsızlığa genellikle üç kuramsal çerçeve içinde açıklama getirilmektedir. Bunlardan birincisi; planlamanın "minor" bir meslek olmasıdır. Glazer' içinde planlamanın da bulunduğu bir grup mesleği "minor" olarak tanımlamaktadır. Genellikle disiplinler arası nitelikte, değişik disiplinlerden gelen akademisyenlerin ve araştırıcıların, pratik için öğrenci yetiştirdikleri bu tür eğitim programları çok hızlı değişmektedir ve yapısal olarak kararsızdır. İç gerilimler taşır. Eğitimin başarı kriteri açık değildir. Dolayısıyla program içindekilerin beklentileri belirsizdir. Tatminleri azdır. Eğer böyle bir işlevsel açıklama benimsenirse, sorunun varlığı eğitim alanının seçilmesiyle doğmaktadır, kaçınılmazdır, ne yapılırsa yapılsın sorun tamamıyla ortadan kaldırılamaz.

Şehir ve Bölge Planlama eğitiminde yeni arayışların çok yaygın olmasının ikinci açıklama biçimi planlamada bir "paradigma" sıçramasının yaşanmakta olmasıdır. Thomas Khun'un bilimsel gelişmeyi açıklamak için geliştirdiği bu kavramdan yararlanarak, geliştirilen bu açıklama biçimine göre 1920'ler sonrasında şehir planlamasına hakim olan akılcı-şümullü (rational-comprehensive) arazi kullanma planlaması paradigması bunalıma düşmüştür. Planlama çevreleri yani bir paradigma arayışı içindedirler. Bu tür bir bakış açısı içinde bunalım geçicidir. Yeni bir paradigma kurulunca eğitim programları da kararlılık kazanacaktır.

Üçüncü bir açıklama biçimi, kapitalist sistemin ulaştığı bu gelişme aşamasında türbülanslı bir çevre haline gelmesi olgusundan yola çıkmaktadır. İşte plancı bu türbülanslı, başka bir deyişle çok hızla değişen kararsız bir çevrede planlama yapmak zorundadır. Oysa plancılar çevrenin değişmemesinin farkında olmadan eski alışkanlıklarıyla planlama yapmakta ve başarısızlığa uğramaktadırlar. Eğitim programlarında da görülen çalkantıların altında bu başarısızlık yatmaktadır. Yapılacak olan geçmişin planlama alışkanlıklarından kurtularak yeni çevre koşullarına uygun planlama biçimi geliştirmektir. Eğer türbülanslı çevreye özgü bir planlama biçimi geliştirilebilirse ve yaygınlaştırılırsa, pratikte ulaşılan başarı eğitim programlarındaki çalkantıyı da durduracaktır. Gerçekte üçüncü açıklama biçimi ikinci tür açıklamanın çözüm içeren bir uzantısı olarak görülebilir.

Planlama eğitim programlarında görülen çalkantıları açıklamakta kullanılan üç farklı bakış açısından herhangi birinin benimsenmesinin önerilecek programların içeriğinde ne kadar önemli değişiklikler yapabileceği açıktır. Halen bu açıklamalardan birini benimsemek için yeterli dayanaklara sahip değiliz. Kaldı ki bu açıklamalardan birini seçmiş olmak ODTÜ'nün Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün programını temellendirmek için yeterli olmayacaktır. Böyle bir program içinde Türkiye'nin koşullarının önemli belirleyicilikleri vardır. Bu noktada Türkiye koşullarında Şehir ve Bölge Planlama disiplinlerinin eğitim programlarının nasıl temellendirilebileceği üzerinde önemle durulması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu nedenlerle bu yazıda Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün eğitim programının önerilmesine üç aşamalı bir tartışma ile ulaşılmaya çalışılacaktır. Birinci aşamada Türkiye

koşullarında Şehir ve Bölge Planlama eğitiminin nasıl temellendirilebileceği; a) Türkiye'de Şehir ve Bölge Planlama pratiğinin kurumsal dokusu, b) Türkiye'nin geçirmekte olduğu toplumsal dönüşüm sırasında ortaya çıkan hangi sorunlara Şehir ve Bölge Planlama disiplini içinde çözüm aranabileceği, c) Dünyada Şehir ve Bölge Planlama eğitiminin ne tür bir evrim geçirmekte olduğu, d) ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama bölümünün yirmi yıla varan eğitim deneyiminin neler getirdiği, konularında yapılacak tartışmalarla netleştirilmeye çalışılacaktır.

Birinci aşamada yapılan bu tartışmalardan yararlanılarak, Şehir ve Bölge planlama eğitimi programlarının hazırlanmasında aralarında seçmeler yapılması zorunluluğu ile karşılaşılan temel ikilemler ele alınacaktır. Genel plancı x uzmanlaşmış plancı, kuramsal yönelimli eğitim x pratik yönelimli eğitim, fiziksel planlama x sosyal planlama, katı teknik eğitim x yumuşak hümanist eğitim, mesleksel (professional) eğitim x yönetimsel (administrative) eğitim, problem yönelimli eğitim x politika yönelimli eğitim , seçkin teknisyen eğitimi x kitle eğitimi, eğitim ağırlıklı program x araştırma ağırlıklı program, Şehir ve Bölge Planlama programlarının gelişiminde ve tartışılmasında çelişen ve gerilmeler yaratan temel ikilemler olmuştur. İşte bir programın hazırlanabilmesi için yapılması gereken bu temel seçmeler üzerindeki tartışmalar bu yazının ikinci aşamasını oluşturacaktır.

Üçüncü aşamada ise Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün programı ve bu programı gerçekleştirmesi için gerekli örgütlenme biçiminin ne olduğunu gösteren öneriler ele alınacaktır.

Şehir ve Bölge Planlama Eğitimi Programının Temellendirilmesindeki Değişik Seçenekler

Her toplumda eğitim kurumları, toplumların gereksinme duyduğa hünerlerin yeniden üretilmesinin bir mekanizmasını oluşturur. Bu nedenle genellikle eğitim kurumları bir meslek alanının oluşmasından sonra ortaya çıkar. Eğitimi var olan bir mesleğin toplumsallaşmasında örgütlü bir çaba olarak görmek gerekir. Şehir ve Bölge Planlama eğitiminin Türkiye'deki gelişmesi de böyle olmuştur. 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanan bazı girişimlerden sonra 1930'larda şehir planlaması pratiği kurumsallaşmış bunu da 1960 lı yıllarda şehir planlama eğitiminin kurumsallaşması izlemiştir.

Öyle ise Türkiye'nin Şehir ve Bölge Planlama eğitiminin temellendirilmesini, şehir ve bölge planlama pratiğine oturtmak gerekir. Ama böyle bir ilişkinin varlığından söz etmek özellikle yüksek öğrenim kurumlarının var olan pratiği geliştirmek ve onu değiştirmek konusunda işlevleri olmadığını söylemek değildir. Üniversiteler var olan pratiğin gerektirdiği hünerleri bu değişmeleri içererek yeniden üretirler. Başka bir deyişle bu yeniden üretim durağan değildir, devingendir.

Kuşkusuz şehir planlama eğitimi ile pratiği arasında çok çeşitli ilişkiler kurulabilir. Ama bu yazıda daha çok eğitim programının içeriği kararlaştırılmak istenildiği için sadece şehir planlama pratiğinin kurumsallaşma biçimi üzerinde durmak yeterli olacaktır. Şehir ve Bölge Planlama pratiğinin ne tür örgütlenmeler içinde gerçekleştirildiği ortaya konunca, plancının gördüğü rolleri belirlemek ve bu rolleri yerine getirmek için plancının gereksinme duyacağı hünerleri kestirmek kolaylaşacaktır.

Türkiye'de Şehir ve Bölgesel Planlama Pratiğinin Kuramsal Dokusu

Şehir ve Bölge Planlaması faaliyet alanı içindeki en yaygın meslek uygulaması "imar

planı" yapmak olmaktadır. Türkiye'de İmar Planları birden fazla yolla elde edilebilmektedir. Var olan kurumsal yapının yetersizliği yüzünden son yıllarda yeni yollar aranmaya başlamış ve bu çeşitlenme artmıştır. Tartışmayı sürdürmek için önce var olan pratiği kısaca hatırlatmakta yarar var.

- En yaygın olan imar planı elde etme yolu İller Bankası kanalıdır. İller Bankası Belediyeler adına eksiltme yoluyla seçilen bir müteahhide "imar planı" yaptırmaktadır. Bu halde planı yapan bir küçük büro, planı kabul eden Belediye Meclisi, İller Bankası ve İmar Bakanlığı olmaktadır. Uygulama belediyesine bırakılmaktadır.
- İkinci yolda da yine İller Bankası Belediyeler adına İmar Planını yaptırmaktadır. Bu yolda planı yapacak plancı yarışma yoluyla seçilmektedir. Son yıllardaki yarışmalarda konulan koşullara göre bu plancı imar planı yapılan yerde mahalli bir büro açmaktadır. Hazırlanan planın kabul süreci birinci yolun aynıdır. Plancının uygulama süreciyle ilişkisi ve denetimi bu yolda birinci seçeneğe göre daha uzun sürmektedir. İkinci yol genellikle bölge merkezi niteliğindeki şehirlerde kullanılmıştır ve az sayıda örneği vardır.
- Üçüncü yol İller Bankasının imar planını bir yükleniciye ihale etmeden Ankara'daki bürosunda emaneten yapmasıdır. Bu yol birinci yola göre oldukça az sayıdaki kentte kullanılmaktadır. Doğal afetlerden sonra kısa sürede gerçekleştirilmesi gereken planlama çalışmalarında ve bazı özel hallerde bu yola gidilmektedir.
- Dördüncü yol İmar ve İskan Bakanlığı'nın kurduğu yerel bürolar eliyle metropoliten alan planları yapmasıdır. Yalnız metropoliten alanlarda uygulanan bu planlama sürecinde, Bakanlık aynı zamanda onama yeridir. Bu halde planlama belediyesinin denetiminden tamamıyla kopmuştur.
- Özellikle bazı büyük belediyelerin İmar Müdürlükleri vardır. Bugünkü pratikte bu büroların işlevi mevzii alanlar yapmak ve uygulamayı izlemek yani yapı ruhsatı ve oturma izni vermenin ötesine geçmemektedir. Bu büroların plan yapması olanaklıdır; geçmiş yıllarda bu şehirlerin planları bu bürolar içinde hazırlanmıştır. Ama bugün plan yapma işlevini yerine getirmemektedirler. Merkezi hükümetin kuruluşlarına kaptırmışlardır. Bir anlamda beşinci yol ortadan kalkan bir yoldur.
- Altıncı yol son yıllarda büyük kent belediyelerinde ortaya çıkmıştır. Büyük kent belediyeleri merkezin hükümetin denetimi dışında imar planı ve çeşitli diğer konularda planlama yapacak, danışma kurullara, ya da planlama ekipleri kurmaktadır, "İmar planlaması" dışına çıkan "kentsel planlama" işlevleri ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda bir gelişim olarak Belediye Birliklerinin oluşturduğu "planlama büro"larından da söz edilebilir. Kuşkusuz bunlar çok başlangıçtaki gelişmelerdir. Nasıl sonuçlanacağını şimdiden kestirmek çok zordur. Ama bir gereksinmeyi yansıttıkları da açıktır.

Şehir planlama pratiğinin yaygınlığına karşın Bölge Planlama pratiği yaygın değildir. 1960'lı yıllarda bir gelişme ve kurumsallaşma eğitimi gösteren Bölge Planlama pratiği 1970'li yıllarda bir duraklama içine girmiştir. Bugün için üç devlet kurumu içinde Bölge Planlama pratiği kurumsallaşmıştır denilebilir. Bunlardan en eskisi İmar ve İskan Bakanlığı Bölge Planlama dairesidir. Bu bakanlığın Metropoliten Planlama Dairesinin de "Bölge Planlama işlevleri olduğunu hatırlatmakta yarar vardır. İkinci kurum DPT'dir. DPT de Kalkınmada Öncelikli Yöreler Dairesinin görevi gerçekte Bölge Planları yapmaktır. DPT de Sosyal Planlama Dairesi de Kentleşme Politikalarından sorumlu olması dolayısıyla Bölge Planları ile sıkı sıkıya ilgilidir. Bölge Planlaması yöntemlerinin uygulandığı üçüncü kurum ise Köy İşleri Bakanlığıdır. Her üç kuruluşta da Bölge Planlama hünerleri olan kişiler bulunmasına, kimi sorunlarının çözümlerinde bu hünerlerden yararlanılmasına karşın halen Türkiye'de Bölge Planları yapılmamaktadır denilebilir. Bugün için Türkiye'de Bölge Planlarının yapılmamasının çok değişik nedenleri vardır. Bunun açıklanması bu yazının kapsamı dışında kalmaktadır. Bu nedenle sadece olgunun saptanması ile

yetinilecektir.

Türkiye'de Şehir ve Bölge Planlama Pratiğinin kurumsal dokusuna ilişkin olarak yaptığımız bu kısa saptama, bize bölümümüzden mezun olanların pratikte sahip olabilecekleri iki statü olduğunu göstermektedir,

1) Devlet memurluğu
2) Küçük büro sahipliği, ortaklığı ya da emekçiliği,

Çeşitli tarihlerde, mezunlarımızla yapılan anketler esas hakim grubun devlet memurluğu olduğunu, küçük büro sahipliği ya da ortaklığının göreli olarak oldukça az olduğunu göstermektedir. İlk bakışta bu durumdan yakınmak için bir neden yoktur. Planlama bir kamu hizmetidir ve devlet memurları tarafından yerine getirilecektir. Bu planlamanın doğasında vardır. Oysa ilk bakışta varılabilen bu sonuç yanıltıcıdır. Burada devletin plan yapma sorununa yaklaşma biçimi önem kazanmaktadır. Türkiye'de tüm "devletçilik" savlarına karşın, devletin etkin bir üretici olacağına inanılmamaktadır. Bu nedenle yukarıda sayılan devlet örgütlenmesi içinde çok az sayıda plan yapılmaktadır. Planların büyük bölümü küçük üretici niteliğindeki bürolara yaptırılmaktadır. Böyle olunca devlette çalışanların rolü planları ihaleye hazırlamak, ihale etmek, ortaya çıkan planı denetlemektir. Bu plancılar plan yapmaktan kopmaktadırlar. Bunlar planlamadan koptuklarından daha çok uygulamadan da kopmuşlardır. Okuldan çıktıktan sonra devamlı olarak bu rol içinde kalan bir plancının kendini ne bir plan yaratıcısı ne de uygulamada problem çözücüsü olarak geliştirmesi olanağı yoktur. Karşısındaki plancı da küçük girişimci nitelikli olduğundan önemli bir baskı yaratması zorlaşacaktır. Bu halde eleştiren, zor razı olan uygulamayı engelliyerek kendisini kanıtlamaya çalışan bir kişilik kazanması olasılığı artacaktır. Böylece mezun olan öğrencilerimizin plan üretmeyen devlet kuruluşları içinde çalışmak durumunda kalışı ilk bakışta görüldüğünün tersine içinde önemli sorunlar barındırmaktadır.

Pratiğin devlet kesimi içindeki yanını irdeledikten sonra öğrencilerimize pratikte açık olan ikinci role eğilelim. Bu rol küçük büro girişimciliğidir. Gerek devletin iş verme düzeninin niteliği, gerek bu konudaki yarışmanın yüksek oluşu, bu büroların büyümesini güçlenmesini olanaksızlaştırmıştır. Bu pratik içinde küçük bürolar merkezde yer almak ve çok sayıda küçük yerleşmenin birden planını yapmak durumundadırlar. Planın uygulamasından kopukturlar. Bu durumda ihtisaslaşma söz konusu olmadan bir kişinin hünerleri içinde bir plan çözümüne ulaşılmaktadır. Bu pratik, çağdaş şehir planlama eğitimin dayandığı, takım çalışması, disiplinler arası işbirliği vb. varsayımlarla taban tabana zıttır.

Şehir ve Bölge Planlaması pratiğinin var olan kurumsallaşma dokusunun ortaya çıkardığı sorunlar sadece bunlar değildir. Bunun ötesinde de sonuçları vardır. Bölümün mezunlarının büyük kısmının memur statüsünde olmasının ilginç bir sonucu, bölüm öğrencilerinin toplumsal kökeninde kendisini göstermektedir. Öğrencilerin çoğunluğu Ankara çevresinden gelen memur çocuklarıdır. Bu bulgu ilginçtir. Bölümümüz daha çok belli bir yörede belli bir sınıfı yeniden üretme işlevini yükümlenmektedir. Bu da Kent Planlama pratiğinin Ankara'da kümelenmesiyle de tutarlıdır.

Devlet memurluğu statüsünün bugün pek çok sorunu vardır. Devlet memurları Türkiye'de en hızlı kaybeden toplumsal gruptur. Elli yılı aşkın süredir bu kaybetme süreci hızlanarak sürmüştür. Bir bölümün böyle kaybeden bir grubu yeniden üretme durumunda oluşu uzun sürede bölüme gelen öğrenci kaynağı açısından üzerinde durulması gereken bir konudur.

Kamu personeli içinde değişik kesimler ayrıcalıklı statüler yaratarak durumlarını

koruyabilmektedir. Doktorlar, Yargıçlar, üniversite öğretim üyeleri, sözleşmeli personel vb. gibi. Böyle bir ayrıcalıklı statünün korunabilmesi, bu meslek grubuna serbest piyasada yüksek talep bulunmasına, ya da ürettikleri hizmetler üzerinde toplumsal talebin yüksekliğine bağlı kalmaktadır. Serbest piyasada bugün şehir plancısına olan talep oldukça sınırlıdır. Özel kesimin büyük konut girişimlerine başlaması halinde bu yönde sınırlı da olsa bir talep doğacaktır. Bugün şehir plancılarının serbest piyasadaki hemen hemen tek iş olanağı imar planı yapmaktır. Bu ise oldukça segmantasyona uğramış geçmişteki plancıların haklarını koruyan bir piyasadır, imar planı yaptırılmasına ilişkin yönetmeliklerde plancılar A,B...F grubu diye gruplara ayrılmışlardır.

Şehirler de bu ayrıma koşut büyüklük gruplarına bölünmüşlerdir. Bir plancı kendi grubunun üstündeki şehirlerin planlaması ihalesine katılamamaktadır. Bu yapı içinde yeni bir plancı ancak çok küçük şehirleri planlayabilmektedir. Bu basamakları atlayabilmenin bir yolu olan yarışma kanalı da son yıllarda değişik nedenlerle çalışmayınca, geçmişte planlama uğraşına giren, mimarlardan oluşan plancılar grubu büyük kentlerin planlamasında önemli ayrıcalıklar sağlamış olmaktadır. Devlet bu koruma mekanizmasını yaratırken bir tutarsızlık içindedir. Kendi kurduğu bürolarda yeni mezun olan öğrencilere metropoliten alanlarda planlamayı yönetmek sorumluluğunu verirken, serbest piyasada bu öğrencileri segrege etmektedir.

Şehir planlama mezunlarının küçük imar planı girişimcisi olmasındaki tek engelleri piyasanın mimarlar adına korunmuş olması değildir. Piyasanın küçük oluşu da önemli bir engel yaratmaktadır. Bir büronun çok sayıda iş alması olanağı sınırlıdır. Az sayıda iş ise bir büroyu geçindirmekten uzaktır. Zaten geçmişte imar planı yapmak mimari büroların bir yan faaliyeti olmuştur. Bir büroyu yaşatmak yerine yaşamasına yardımcı olmak işlevi edinmiştir. Böyle olunca salt bir şehircilik bürosunun yaşayabilmesi de çoğunlukla yan uğraşlar bulmaya bağlı kalmaktadır. Bu ise yeni mezunları kendi işleri yanı sıra araştırma yapma hünerleri gelişmemiş eski mimarlık kökenli planlama bürolarına taşeron olarak araştırma yapmaya itmektedir.

Serbest piyasada iş yapma olanaklarının kısıtlılığına karşın şehir ve bölge plancılarının memurlar arasında statülerini koruma düzeyi genellikle teknik personel ortalamasının biraz üstünde olmuştur denebilir. Oldukça önemli bir kesimi sözleşmeli personel statüsünde çalışmaktadır. Bunun sağlanabilmesi halen bu konuda yetişmiş personelin, azlığı ve hizmetlerine belli bir düzeyde talebin bulunmasındandır. Tabii devlet bürolarının plan üretmeye dönük olmayan yapısı bu etkinin sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

Pratiğin kurumsal dokusunun bu yazıda incelenme nedeni, bölümümüzde eğitilen plancının pratikteki gördüğü rolün ne olduğuna berraklık kazandırmaktır. Pratiğin plancı açısından mantığı bu kurumsal doku içinde aldığı role göre değişir. Plancı kimin hizmetindedir? Ücretini kim ödemektedir? Kimlerin yaşamını düzenlemek için çalışmaktadır? İçinde yer aldığı kurumsal yapı plancıyı hangi grupların çıkarları ile özdeşleştirmeye yöneltmektedir? Tüm bu soruların yanıtını pratiğin kurumsal dokusu belirlemektedir. Dolayısıyla plancının pratiğe yönelimi de böyle oluşmaktadır. Ona gerekli hünerler bileşiminin ne olduğunu ve hangi yeni bilgilere açılması gerektiğini bu roller ve bu rollerdeki değişmeler ortaya koymaktadır.

Buraya kadar varlığını incelediğimiz Şehir ve Bölge Planlama pratiğinin dokusu, çok kaba hatları ile özetlenmek gerekirse, temelde iki öğelidir. Küçük üretici niteliğinde bürolar ve içinde plan üretilmeyen ve ihtisaslaşmamış devlet büroları. Bu doku içinde planlama eğitimi gören bir kişiye açık olan roller,

- İhtisaslaşmamış bir büro düzeni içinde araştırma ve tasarımıyla birlikte bir plan yapmak.
- İhtisaslaşmamış bir büro düzeni içinde hazırlanan planları eleştirmek ve onaylamak.
- Hazırlamış olduğu planı onaylatmak için devlet büroları ile pazarlık süreci içinde olmak.
- Hazırladığı planı Belediye Meclislerine benimsetmek için pazarlık süreci içinde bulunmak.
- Şehir ve Bölge Planlama eğitiminin de kurumsallaştığı düşünülerek kendisini yeniden üretmek rolü de bu listeye eklenebilir.

Bu roller dikkatle incelenirse, plancının uygulamadan ve pratikten çok yalıtılmış olduğu görülür. Toplumdaki güçlerle doğrudan teması sadece Belediye Meclisinde planı onaylatma rolü dolayısıyla ortaya çıkmaktadır. Plancı bir kentin büyümesini denetleme rolünde değildir. Bazı denetimleri aşarak emeğinin karşılığını almaya çalışmaktadır. Toplumdan yalıtılmış bu süreç içinde plancıya gerekli hünerler uygulamanın gerçek güçleri ile nasıl başa çıkabileceğini gösteren hünerler değildir. Pratikten soyutlanmış kendi meslektaşının onayını nasıl alabileceğini gösteren, yaratıcılıktan yeni deneylere girmekten çekinen, alışılanı tekrarlamaya dönük bir planlama hüneridir.

Ortaya konulan bu kurumsal yapı uygulamadan kopmuş olduğu için kendisini geliştirecek dinamiklere de sahip değildir. Uygulamanın baskısını çok duymadan varlığını koruyor. Böyle olunca da planlama sürecinin geliştirilmesi için yapılan çabalar da Batıda gelişen planlama tekniklerinin aktarılması düzeyinde kalıyor. Belki de yapılan planlamaları geciktirmekten, uygulamadan uzaklaştırmaktan başka bir işe yaramıyor, uygulamadan kopuk kaldıkça da başka bir gelişme beklenemez. Bu pratiğin sürdürülmesi plan üretmeyen devlet büroları için bir sorun olarak ortaya çıkmıyor. Bu pasif role razı olduktan sonra varlığını sürdürüp gidiyor.

Anlatılan kısır döngüyü aşmak için girişilen birkaç deneme, yerinde kurulan bürolar yolu ile plan elde etme, yada Mersin örneğindeki stratejik planlama vb. birkaç denemede bu günkü kurumsal dokunun baskısı ile gelişememiş ve sonuçta var olan pratiğe indirgenin iştir.

İşte pratik alanımızın örgütlenmesi bu durumdadır. Bir eğitim programı hazırlarken bu noktada kendimize soracağımız soru, hazırlanacak eğitim programının bu pratik alanının yeniden üretilmesi görevini yüklenip yüklenmeyeceğidir. Kuşkusuz böyle bir pratik alanın yeniden üretilmesini sağlayacak bir eğitim programından söz etmek anlamlı değildir. Ama bu pratiği tamamen yok varsaymakta, kanımca, bu pratiği benimsemek kadar sorumsuz bir tutumdur. Çünkü bu pratiğin ortaya çıkışının arkasında toplumsal nedenler vardır. Bu pratiği yok varsaymak aslında kimi toplumsal gerçeklikleri yadsımak olacaktır. Bu nedenle var olan pratikte bir değişme önermeden önce bu pratiğin ortaya çıkışının nedenlerini iyice anlamak gerekir.

Var olan pratikten kopuk planlamanın ve plansız şehirsel gelişmenin bir açıklaması, bu tür gelişmeden çıkarları olan toplumsal sınıflara dayanarak yapılabilir. Bu açıklama başka yerde yapıldığı için burada üzerinde ayrıca durulmayacaktır. Ama bu açıklamayı örgütlenme düzeyindeki yorumlarla da tamamlamak gerekir. Bunun için bugünkü Şehir ve Bölge Planlama örgütlenmesinin tarihsel gelişmesini kısaca hatırlatmakta yarar vardır. 1930'da Belediye ve Hıfzısıhha kanununda şehirlerin planlarını yaptırma ve uygulama belediyelerin işi görülüyordu. Ama bir yandan belediyeleri güçlendirecek gelir yasaları çıkartamaması, öte yandan Türkiye'de yetişmiş plancı bulunmayışı, eldeki kaynakların

akılcı kullanımı gerekçesiyle kent planlama işlevini merkezileştirmiştir. Kuşkusuz 1930'lar sonrasında imar planlarının merkezi organlarca yapılmaya ve denetlenmeye başlamasında yaratılmak istenilen ulusal burjuva yaşamının, merkezden yönlendirilen kalıplara göre oluşturulması kaygıları da vardır. O zaman şehir planlaması bu tür bir araç olarak görülüyordu.

Özellikle 1950'1er sonrasında bu ideolojik çerçeve bir yana bırakılmış olmasına, 1960'lar sonrasında kent plancıları sayıca önemli artışlar göstermesine karşın Şehir ve Bölge Planlamasının merkezileşmesi süreci güçlenerek sürmüştür. Bu eğilimin böyle güçlenerek sürmesi belediyelerin güçsüzleştirilmesinden doğmaktadır. Özellikle 1973–1977 döneminde belediyelerin güçlendirilmesi için yoğun bir siyasal kampanya sürdürülmesine ve bugünkü iktidar partisinin bu kampanya içinde olmasına karşın böyle bir gelişmenin tamamen tersi gerçekleşmiştir.

Bu gelişmeler göz önünde tutulduğunda Şehir ve Bölge Planlaması pratiğinin bugünkü kurumsal dokusunun değiştirilmesinin önemli dirençlerle karşılaşacağı açıktır, öyle ise Şehir ve Bölge Planlama eğitimin hiç olmazsa başlangıçta yadsıyamayacağı bu pratiğe karşı tutumu ne olacaktır? Bu sorunun yanıtı bu yazının üçüncü bölümünde program önerisi yapılırken verilecektir.

Türkiye, Geçirmekte Olduğu Dönüşüm Sırasında Karşılaştığı Sorunların Hangilerinin Çözümünde Şehir ve Bölge Planlama Disiplininden Yararlanabilir

Bir eğitim programının temellendirilmesine var olan pratikten başlamak yerine doğrudan sorunlardan başlamanın daha köktenci bir tutum olacağı söylenebilir. Eğitimin nihai amacı sorunların çözülmesine yardımcı olacak bilgi ve hünerleri üretmektir. Böyle olunca var olan pratik yerine sorunlar ile doğrudan ilişki kurulursa, amaca daha kısa yoldan ulaşılacağı düşünülebilir. Var olan pratiğin olumsuzlukları eğitime yansımayacaktır. Ayrıca doğrudan sorunların çözümünün gerektirdiği hünerlere sahip olarak yetiştirilen bir meslek kadrosunun uzun dönemde pratiğin kurumsal yapısında gerekli değişiklikleri de zorlayacağı varsayılabilir. Bu varsayımlar oldukça iyimserdir ve geçerliliği bu yazının ileriki bölümlerinde ODTÜ'nün eğitim deneyi değerlendirilirken ayrıntılı olarak sınanacaktır. Ama bu iyimserlik payını bilerek yine de sorunlarla eğitim programı arasında doğrudan ilişki kurmaya çalışmak yararlıdır. Programın uzun dönemde yönelmesi gereken doğru yolu gösterir.

Türkiye kapitalist sistem içinde bir çevre ülkesi olarak sanayi öncesi bir toplumsal yapıdan sanayileşmiş bir toplumsal yapıya geçmeye çalışıyor. Bir yandan bu dönüşüm öte yandan bu dönüşümü bağımlı bir çevre ülkesi olarak geçirmekte oluşu sorunların niteliğini belirliyor.

Sanayi öncesi bir üretim yapısından çarpık da olsa sanayileşmiş bir üretim yapısına geçilmekte olması sonucu, Türkiye hem ülkesel mekanın örgütlenmesinde, hem de kent içi mekanların örgütlenmesinde önemli ve sorunlarla dolu dönüşümler yaşanmaktadır. Bağımlı bir kapitalistleşme içinde yaşanan mekansal örgütlenmedeki bu dönüşüm sadece sanayileşme ve kapitalistleşme sonucunda ortaya çıkan bir sonuç değildir, aynı zamanda da kapitalistleşme sürecinin önemli mekanizmalarından biridir. Bu mekansal dönüşümden doğan rantların kapitalistleşme sürecinde göreli öneminin artması, bağımlı bir kapitalistleşme sürecinin yaşanmasındandır. Üretim alanının yavaş gelişmesi bu sonucu doğurmaktadır.

Türkiye'nin sanayi öncesi bir üretim yapısından, sanayileşmiş bir üretim yapısına piyasa mekanizması içinde geçmeye çalışması bu dönüşümde merkezi bir planlamaya olan gereksinmeyi çok açık hale getiriyor. Kapitalist sistemin mantığı içinde tek tek kişilerin kararlarıyla gerçekleştirilmeye çalışılan bu dönüşün, pek savurgan bir şekilde geri dönülmesi pek zor sorunlar yaratarak gerçekleşiyor. Dönüşümü sistemin dışından gözleyen bir kişi için bu gereksinmeyi görmek pek kolay. Oysa bu dönüşüm kapitalistleşme sürecinin bir aracı haline gelince sistem içinden görülmesi zorlaşıyor, planlamaya tepkiler ve karşı koymalar oluşuyor. Türkiye'nin bu dönüşümü kapitalist sistem içinde gerçekleştirmeye çalışması bir yandan bu sürecin planlamasına olan gereksinimi artırarak plan yapılması gereksinmesini çoğaltırken, öte yandan bu planlamayı yapabilme ve yürütebilme kapasitesini düşürüyor. İşte plancılar bu tür ülkelerde çok ilginç bir çelişkiyi yaşıyorlar. Bu ülkelerde plancılar planların gerekliliğini savunmak için pek çok örnek bulabiliyorlar, ana planları yapıp uygulamak için destek bulmaları çok zor oluyor.

Destek sorununa geçmeden problem alanlarını belirleyelim. Öncelikle ülkesel ve bölgesel ölçekteki sorunları ele alalım.

• Çarpıkta olsa yaşanmakta olan sanayileşme süreci, sorunlarla olduğu kadar olanaklarla da dolu olan hızlı bir şehirleşme olgusu doğurmuştur. Bu olgunun sorunlarını çözebilmek ve olanaklarından yararlanabilmek için bir ülkesel şehirleşme politikasına gereksinme duyulmaktadır.

• Eşitsiz büyüme yasasının işlemesi sonucunda kapitalist gelişme bölgeler arasında önemli gelişmişlik farkları yaratmaktadır. Bu olgu dengeli bölgesel gelişmeyi sağlamayı amaçlayan bölgesel gelişme politikalarına ya da bölgesel kalkınma planlarına talep doğurmaktadır.

• Kapitalist büyümenin eşitsiz büyüme yasasının işleyişi sonucunda ortaya çıkan sadece geri kalmış bölgelerin planlanmasıyla çözülemez. Büyümenin yığıldığı hızlı büyüme bölgelerinde de birçok yapısal sorun doğar. Alt yapı eksikliği, eşgüdümsüzlüğü, çok değişik arazi kullanışının yarışması sonucu ortaya çıkan sağlıksız kent dokuları vb. Tüm bu sorunlar bu alanlarda etkin bir metropoliten planlana gereksinmesini yaratmaktadır.

• Ülkenin mekansal yapısındaki bu dönüşüm çoğu kez kırdan kopuşların hızlanmasıyla başlamaktadır. Kırsal yapıda sanayi öncesi dönemin köylülüğe dayanan yapısından, sanayi döneminin tarımsal işletmelerine ya da kooperatif üretim düzenlerine dayanan yapısına doğru dönüşmekte ve bu dönüşümün tüm sorunları yaşamaktadır. Toprak reformundan, köy-kentlere kadar uzanan pek çok öneri bu dönüşüm sorunlarını çözmek için çıkmakta ve planlama gereksinmesinin açık bir kanıtı olmaktadır.

• Çevresel bir ülkenin geçirdiği bu kapitalistleşme ve sanayileşme süreci kentlerde ikili bir yapı doğurmaktadır. Dönüşüm hızının yavaşlığı ve kaynaklarının yetersizliği, bu ikilemleri emek piyasasında, kentsel arsa piyasasında, kent içi ulaşımın örgütlenmesinde ve en açık olarak da konut alanlarında göstermektedir. Kentler gecekondu kuşakları ile çevrilmiştir. Salt gecekondu alanlarında izlenecek politikanın ne olması gerektiği başlı başına önemli bir planlama sorunu haline gelmiştir.

• Hızla şehirleşen, böyle bir ülkede yoğun bir arsa spekülasyonu hem sosyal yapıdaki hem mekansal yapıdaki olumsuz sonuçları ile bütün hızıyla sürmektedir. Arsa spekülasyonunun yüksekliği geri üretim teknolojisi ile birleşince konut sorununu çözümsüzlüğe itmektedir. Yeni kentsel alanların imara açılması ve arsa spekülasyonuna karşı önlemler alınması,

konut politikalarının saptanması ve konut alanlarının geliştirilmesi sürekli olarak gündemde kalan konular olmuştur.

• Girişimcilerin, girişimlerinin toplumsal maliyetlerini kolayca dışsallaştırabildikleri bir sistemde hava, su kirlenmesi vb konularda pek çok çevre sorunu doğacaktır. Bunlara karşı önlemler alınması gündemde her zaman canlı kalan konular olmaktadır.

• Anadolu dünyanın en eski yerleşme alanlarından biridir. Çok değişik uygarlığın mirasını korumak ve gelecek nesillere aktarmak durumundadır. İşte Türkiye hızlı şehirleşmesini böyle tarihsel değerlerle dolu bir mekanda gerçekleştirmeye çalışacaktır. Bu ise tarihsel ve kültürel koruma sorunlarının sürekli olarak gündemde kalması demektir.

• Hızlı bir kentleşmenin sağlıklı ve düzenli olabilmesi pek çok halde yatırım ve kapital birikiminin başarılabilmesine bağlıdır. Birikimin ve yatırımın sınırlı olduğu Türkiye gibi toplumlarda kentsel alt yapılar ve hizmetlerin yeterli bir düzeyde üretilmesi söz konusu değildir. Bu nedenle, kentsel ulaşım, su, kanalizasyon vb. konularda sürekli olarak kıtlıkla karşı karşıyadırlar. Bu hizmetlerin sağlanmasına ilişkin politikalar ve bu yatırımların gerçekleştirilmesi her zaman siyasal gündemin ilk sıralarında yer almaktadır.

• Tarihsel gelişim süreci içinde, Türkiye’de çok merkezi bir devlet yapısı oluşmuştur. Bu gelişim sonucunda yerel yönetimler çok güçsüzleşmiştir. Oysa şehirleşme sorunlarının çözülmesinde yerel yönetimlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Böyle güçsüzleşmiş yerel yönetimler eliyle Türkiye’nin içinde yaşadığı bu hızlı dönüşümü yönlendirmek olanağı yoktur. Çok uzun süredir, belediyelerin güçlendirilmesi, metropoliten yönetimlerin kurulması, siyasal gündemde varlığını koruyan politika sorunlarıdır.

Kuşkusuz burada sıralanan sorunlar ve bunların doğurduğu politika ve planlama gereksinmelerinin sayısı daha da artırılabilir. Burada sayıldığı kadarı ile bile çok geniş ve canlı bir sorun alanıdır. Zaten Şehir ve Bölge Planlaması alanının çekiciliği de problem alanının bu zenginliğinden kaynaklanmıyor mu?

Bu zengin problem alanının sorunlarına, Şehir ve Bölge Planlama pratiğinin bugünkü kurumsallaşma biçimi bir çözüm getirmekten çok uzak. Bugünkü imar planlama pratiği içinde bu sorunların hangisine çözüm getirilebilir? Pek azına, yada hiç birine. Kuşkusuz Şehir ve Bölge Planlaması pratik alanının bu sorunları karşılayacak şekilde çeşitlenmesi tek ürünlü (imar planı) yapısından kurtulması gerekiyor. Bu noktada şu soru sorulabilir. Bu çeşitlemenin eğitim programına yansıması nasıl olacaktır? Bir eğitim alanının bu kadar çok çeşitli sorunun her biri için ayrı bir uzmanlaşmaya gitmesi olanaksızdır ve aynı zamanda da gereksizdir.

Nitekim bu sorunla karşı karşıya kalan pek çok planlama okulu, tek tek sorunlarla programları arasında ilişki kurmak yerine, birbirine yakın sorunların oluşturduğu Politika Yoğunlaşma Alanları (PYA) tanımlamışlar ve bu alanlarla programları arasında ilişkiler kurmuşlardır. Böyle açıkça tanımlanmış PYA'ların varlığı Şehir ve Bölge Planlama bölümlerinin programlarını tek ürüne yönelik olmaktan kurtarmıştır.

Böyle PYA'ların tanımlanmasını sorunlardan kalkarak yapmak kolay bir iş. Ama yeterli değil. Çeşitli sorunlar içinde Türkiye'de Şehir ve Bölge Planlamasının pratik alanının örgütlenmesinin neden bu kadar kısır kaldığının açıklanması gerekir. Niye bu pratik alanı tek ürünlü kaldı? Çeşitlendirme için yapılan girişimler neden kısa bir sürede etkinliğini kaybetti? Yeni gelişme beklentileri nelerdir? Ancak bu sorular yeterince yanıtlandığında PYA'ları tutarlı bir biçimde tanımlayabiliriz. PYA'lar ile pratiğin örgütlenmesi arasındaki

paralellikler sınandıktan sonra, eğitim programı içinde anlamlı bir uzmanlaşma alanı kurulmuş olur. Yoksa bu uzmanlaşma alanı eğitimi sürekli olarak sorunlar ve gerilimlerle karşı karşıya kalır.

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün Yirmi Yıla Varan Deneyimi Neler Getirmektedir

Kuşkusuz ODTÜ gibi oldukça usun deneyimi olan bir planlama okulunun, programı temellendirmekte kullanabileceği bir dayanakta kendisinin eğitim deneyimidir. Bölümün eğitim programı zaman içinde toplumsal olgulardan ve dünyadaki değişmelerden etkilenerek bir gelişme göstermiştir. Bu gelişimin değerlendirilmesi yeni gelişmeler için yol gösterici olacaktır.

ODTÜ'nün kuruluş öyküsünü vs kurucuların eğitim pratiğine pek yansımayan güdülerini bir yana bırakarak, doğrudan eğitimin içeriğindeki değişmeler üzerinde duralım. Bu bölümün kuruluşundan beri verilen eğitimin içeriğinden hoşnut olmamak hakim bir eğilim olmuştur. Bu sürekli hoşnut olmayışın hem olumlu hem de olumsuz işlevleri var. Olumlu yanı, değişmeye açık oluşu, olumsuz yanı ise eğitimin kararlılık kazanamayışı, yetiştirdiği öğrenciler üzerinde uygulamaya girişte bazı durumlarda gereksiz bir çekingenlik yaratmasıdır. Bu nedenle, bu hoşnut olmayışın nesnel temelleri olup olmadığını tartışmak gerekiyor. Böyle bir tartışmayı ODTÜ'nün Şehir ve Bölge Planlaması Bölümünün eğitiminin başarısını değerlendirerek yapabiliriz. Eğitim programının başarısının ölçülme biçimi aynı zamanda önerilecek programda göz önünde tutulması gereken başarı ölçütlerinin neler olduğuna da ışık tutacaktır.

Üniversitede bir bölümün başarısı nasıl ölçülebilir? Kuşkusuz böyle bir değerlendirmenin tek bir ölçütü yoktur. Çok sayıda ölçüte göre, araştırma, eğitim vb pratiği etkileme açılarından bir bütün olarak değerlendirilmelidir.

Önce araştırmalar açısından bir değerlendirme yapalım. ODTÜ’de yapılan araştırmaları iki ölçüte göre değerlendirebiliriz. Bunlardan birincisi, ODTÜ'de yapılan araştırmaların ülke sorunları ile ilişkileri, ikincisi ise çağdaş bilimsel düzeye göre yeridir. Özellikle son yıllar içinde bölümde yapılan araştırmalarda ve öğretim üyelerinin yayınlarının sayısında önemli artışlar olmuştur. Bu çalışmalar her iki ölçüt açısından da sevinilecek bir durumdadır. Hem Türkiye’deki hem dünyadaki diğer Şehir ve Bölge Planlama bölümlerine göre oldukça iyi bir yerde bulunmaktadır. Kanımca kalite ve anlamlı konulara yönelmesi bakımından gelişmiş bu çalışmaların tek sakıncası eğitim programı ile yeterince bütünleşmemiş olması ve programa yansımamış olmasıdır.

Şehir ve Bölge Planlama bölümü gibi pratiği etkileme amacıyla kurulmuş bir bölümün başarısının ölçülmesinde, en önemli ölçütlerden biri pratiği etkileme derecesi olacaktır. Çok kaba bir değerlendirme ile Türkiye’de Şehir ve Bölge Planlama alanının bu yazıda ayrıntılı olarak incelenen yapısına bakarak bölümün pratik alanının değiştirilmesi konusunda başarılı olmadığı söylenebilir. Böyle bir değerlendirme haksız bir değerlendirme alacaktır. Bir pratik alanının değiştirilmesinde üniversite etkili olabilecek çevrelerden sadece bir tanesidir. Ve kolayca pratik alanından yanıtlanabilmektedir. Böyle dönüşümler daha başka siyasal etkilerle sağlanabilmektedir. Ama ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyeleri ve öğrencileri ve mezunları, kendi meslek alanlarını ilgilendiren toplumsal olayların her biri içinde yer almışlar ve öncülük rolü oynamışlardır. Şehir ve Bölge Planlaması alanında ODTÜ'lülerin etkin bir rol oynamadığı bir meslek eylemi göstermek oldukça zordur.

Bu olguya karşın, pratiği etkilemenin tek yolunun toplumsal eylemler içinde yer almak olmadığı, pratik uygulama yaparak da pratiğin etkilenebileceği söylenebilir. Böyle bir değerlendirme açısından da Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim kadrosunun pratikten kopuk olduğu söylenemez. ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyelerinin büyük bir bölümü pratik içinde deneyimleri olan kişilerdir. Türkiye pratiği içinde yer almışlardır. Ama burada tüm dünyada Şehir ve Bölge Planlama bölümü eğitiminde ve kadrolarında olan bir gelişme eğilimini de unutmamak gerekir. Şehir ve Bölge Planlama bölümleri yeni kurulan bölümler olmaktan çıkıp üniversitelerin geleneksel bölümleri arasına katıldıkça, pratikten üniversiteye gelen hocaların sayısı azalmakta, akademik kariyerden yetişen öğretim üyeleri çoğalmaktadır. Türkiye'deki Şehir ve Bölge Planlama Bölümleri de bu gelişmeyi yaşayacaklardır.

Eğer Türkiye'deki Şehir ve Bölge Planlama Bölümlerinin çağdaş bilimsel düzeyde eğitim yapması isteniliyorsa bu gelişme kaçınılmazdır.

Bir eğitim programının değerlendirilmesinde, üzerinde en çok durulması gereken ölçüt bu programın öğrencilere ne aktarabildiğidir. Bu ölçüte göre bir değerlendirme yapabilmek için önce eğitim programlarının içeriğini analiz etmek gerekir. Şehir ve Bölge Planlama bölümü programları içinde yer alan konuları iki açıdan değerlendirebiliriz. Birincisi ülkenin sorunlarına ne kadar dönüktür? İkincisi çağdaş bilimsel gelişmelere ne kadar açık olmuştur? ODTÜ her iki ölçüt açısından da Türkiye'deki diğer üniversitelere göre ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Çağdaş bilimsel gelişmeyi izleyebilmiş ve programlarına yansıtabilmiştir. Örneğin mekansal planlama olgusunda sosyal bilim içeriğinin öneminin vurgulanmasında, kantitatif planlama tekniklerinin Türkiye'ye tanıtılmasında ilk adımlar ODTÜ'de atılmıştır. Bu örnekler daha da artırılabilir. Tüm bunlara karşın sunulan eğitimin tartışılmayacak bir mükemmellikle olduğu ileri sürülemez. Kuşkusuz her program, bu programı veren öğretim üyeleri kadrosunun yetişme düzeyiyle sınırlıdır. Bu sınırlarda programlarda ders adlarının yeniden düzenlenmesiyle kolayca aşılamaz.

Öğrencilere aktarılan bilgilerin yeterlilik düzeyini ölçmekte, yararlanılabilecek bir başka yol bölümün mezunlarına olan talebi ve mezunların başarı derecesini değerlendirmektir. Hem yapılan anket çalışmaları hem de gözlemler mezunlarımızın halen oldukça kolayca iş bulabildiğini göstermektedir. Bu göstergenin çok sağlıklı bir gösterge olmadığı iddia edilebilir. Mezun sayısının halen çok az olduğu, başlangıçta anlatılan kurumsal yapının tüm hastalıklarına karşı bu kadar mezun sayısını kolayca emebildiği söylenebilir. Ama buna karşın diğer bazı gözlemlerde yapılabilir. Mezunlarımızın çalışma yerlerine bakılırsa sadece doğrudan doğruya kent planlamasıyla ilgili yerlerde değil değişik planlama işlevi olan kurumlarda da, DPT, DSİ, TCK, UKI, Köy İşleri Bakanlığı, Büyük Konut Girişimleri, Çevre Müsteşarlığı vb. çalıştığı görülmektedir. Bu ise mezunlarımızın değişik sorunlarla karşılaştıklarında, bunların çözümlerine katkıda bulunabilecek bir formasyona sahip olabildiklerini göstermektedir. Ayrıca mezunlarımızdan dış ülkelere gidenler, Yüksek Lisans ve Doktora derecelerini almakta önemli sorunlarla karşılaşmamaktadırlar.

Tüm bu olumlu göstergelere karşın okuldan mezun olanların bazı yakınmaları olmuştur. Bu yakınmalar temelde bir tek noktada toplanmıştır denilebilir. Mezun olan öğrencilerin bir kesimi kendilerini var olan, imar planı pratiğine doğrudan doğruya girmekte yetersiz görmektedirler. Bir anlamda bu pratiğe girişleri için bir geçiş dönemi geçirmeleri gerekmektedir, eğitim programına getirilen bu eleştiri bir kaç yönden önemini yitirmektedir. Bir kez bu eleştirinin pek çok planlama okulu içinde geçerli olacağı söylenebilir. Örneğin bugün A.B.D.'deki pek çok Şehir Planlama Okulundan yetişenlerde aynı sorunla karşılaşacaktır. Çünkü üniversite eğitimi bir mesleğe girişin geniş başlangıç

kavramlarını ve hünerlerini oluşturmaktadır. Bu hünerler pratik alanında, uygulama örgütleri içinde çalışarak tamamlanmaktadır. Sürekli olarak pratik ile üniversite eğitimi arasında daha sonra doldurulacak bir alan kalmaktadır. Gerçekte sadece bir pratik alanının hünerlerini öğreten okulların akademik saygınlığı ikinci derecede kalmaktadır. Önemli olan var olan pratiği aşabilecek, ona hapsolmaktan kurtarabilecek hazırlığı Öğrenciye vermektir. Bu ise ancak pratikten belli düzeyde kopabilmek ve daha soyut kavramlarla çalışma yeteneği elde etmekle kabil olmaktadır.

O halde ODTÜ eğitiminin böyle mevcut pratiğin üstüne çıkmağa olanak verecek genel ilkeleri, düşünme yollarını öğrenciye aktarıp aktarmadığı sorulabilir. Bu soru niteliği gereği tek düze yanıtlanamaz. Her öğrencinin bu yetenekleri elde ettiğini söylemek zordur. Ama öğrenciler arasında mevcut pratiğe kuşkuyla bakan yeni çözümler aramaya açık büyük bir grup yetişmiştir. Kent planlamasının bugünkü kurumsal yapısını eleştirme, kamu yararı kavramlarına duyarlı olma, ODTÜ mezunlarının belirgin ve değişik çevrelerce bilinen bir özelliği olmuştur.

ODTÜ'nün eğitim deneyinin bu değerlendirilmesi, başarılı ve başarısız yanlarıyla gelişmeye açık bir birikim olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitim programı üstünde şimdiye kadar süregelmiş tartışmaları ve tereddütleri bu açıdan değerlendirmek gerekir. Eğer bu tartışmaların varlığını bölümün gelişmeye açıklığının bir göstergesi olarak değil de başarısızlığının bir kanıtı gibi bir yorumlamaya gidersek önemli yanılgılara düşeriz. Yeni programı ODTÜ'nün geçmişteki deneylerine dayandırarak temellendirmemiz zorlaşır. ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama eğitim deneyi hayıflanılacak değil, sevinilebilecek bir olaydır. Ama bu yargı bölümün programının devamlı bir öz eleştiri ile geliştirilmesi sürecini durdurmamalıdır.

ODTÜ'nün planlama eğitiminin genel bir değerlendirmesini yaptıktan sonra programda saman içinde meydana gelen değişmeleri inceleyelim.

ODTÜ'nün eğitim programını geliştirmek için yapılan tüm çalışmalarda da genel plancı yetiştirmek ile bir konuda uzmanlaşmış genel formasyonu olan plancı yetiştirmek yollarından hangisinin seçilmesi üzerinde uzun tartışmalar yapılmıştır. Değişik zamanlarda değişik kişilerce her iki görüş de savunulmuştur. Ama bu savunmalar Türkiye'nin koşullarına göre yeniden yorumlanarak yapılmaktadır. Genel plancı tipinin savunulması, Türkiye koşullarında kent planlarının ekiplerce yapılmasının lüks olduğu, pratikte plancının bu planları tek başına yapacağı gerçeğine dayandırılıyordu. Oysa uzmanlaşmış plancı tipini savunanlar bir ekip içinde çalışmasa da plancıların belirli konuları tam anlamıyla bilmesinin okul dışında iş hayatında mezunların başarısını artıracağını savunuyorlardı. Bu görüşe göre her şeyden biraz bilen genel plancı tipi ekip çalışmasının olmadığı bir ortamda başarılı olamayacaktı.

Bu görüşlerden hangisinin, hangi dönemlerde hakim olduğunu araştırmaya gerek yok. Uzmanlaşmış plancılar yetiştirilmek istendiği dönemlerde bile yetiştirilen yine de genel plancı olmuştur. Hazırlanan programlar içinde genel formasyon veren bir çekirdek onun çevresindeki seçmeli dersler bölümünün varlığı gözlense bile, hiç bir zaman yeterli bir uzmanlaşmaya götürecek sayıda seçmeli ders yayılımı yaratılamamıştır. Ayrıca bu genel plancı formasyonunun nasıl temellendirildiği de açıkta kalan bir sorun olmuştur. Bu genel plancı, bir planlama ekibinin başında sentez yapacak kimdir? Yoksa var olan imar planı pratiğinin tüm hünerlerine sahip olan, bunu tek başına yapabilecek kişimidir? Bu konuda program bir yandan ABD'deki planlama yakınındaki gelişmelerin, öte yandan var olan pratiğin baskısı altında kalarak açık bir seçme yapamamıştır. Bunun sonucunda temel amacı imar planı üretmeğe dönük olan ama mimarlık kökenli tasarım kaygılarının ön

planda olmadığı bir genel plancı eğitimi oluşmuştur.

Bu eğitim programı 1966'lardan sonra bir değişim baskısı altında kalmıştır. Bu baskının eğitim programı içinde etkisi üç ayrı yönden olmuştur. İlk etki Şehir Planlaması eğitimi yanı sıra bölge planlama yüksek lisans eğitiminin kurulması olmuştur. Bölge planlama eğitimin kuruluşu sırasında iki farklı yaklaşımın çatıştığı görülmektedir. Yaklaşımlardan birincisi kentsel yönelimli ve kantitatif tekniklere önem veren, ikincisi ise kırsal planlama ağırlıklı daha kalitatif bir yaklaşımdır. Programa hakim olan birinci tür yaklaşım olmuştur.

Bölge Planlama eğitimindeki bu kantitatifleşme ve kent üstü mekanlara yönelme eğiliminin Şehir Planlama eğitimini de etkilemeğe başladığı görülmektedir. Bunun sonucu şehir planlama bölümü programında iki boyutlu bir değişme eğilimi ortaya çıkmıştır. Bir yandan sezgisel planlama yaklaşımının yerini kantitatif kuramsal yaklaşımlara bırakması, öte yandan ise imar planının yadsınıp şehir planlamanın benimsenmesi öneriliyordu. Bu değişim önerileri tüm dünyayı olduğu gibi Türkiye'yi de çalkalayan 1968 öğrenci hareketiyle üst üste geldi. Ve programda gerçekleşen dönüşüm bu yeni gelişmelerden de etkilendi. Bir yandan yapılan dönüşüm bu hareketlerle üst Üste düştüğü için ilerici bir görünüm kazandı. Yalnız böyle bir görünüm kazanmakla kalmadı aynı zamanda da 1968 hareketlerinin sosyal bilimlere getirdiği yeni radikal akımlardan da etkilendi. Bu radikal görüşler programın tümünü etkilemeyen daha çok parçacı ele alışlar içinde programa girdi. Zaten 1968'lerde Şehir ve Bölge Planlama eğitimin bu radikal akımlardan daha köklü bir şekilde etkilenmesi beklenemezdi, bu akımın bir programı etkileyebilecek bilimsel ürün verebilmesi ancak 1970'li yılların ikinci yarısından sonra oldu.

Bu program değişimi amaçladığı sonuçları elde edebildi mi? Bu sorunun yanıtını önce imar planından, şehir planına geçiş açısından değerlendirelim. Bu tartışma imar planının yetersizliğinden kaynaklanıyor. İmar planları yadsınarak yerine şehir planlama kavramı önerildiğinde, planlama kararlarının içinde imar planı da bulunan çok sayıda öğeden meydana gelen bir küme haline gelmesi amaçlanıyordu. Başka bir deyişle şehir planlamasının ürünleri çeşitlendirilecekti. Bu yönelimden belli yıllar geçtikten sonra bir değerlendirilme yapılırsa görülmektedir ki bu çeşitlenme gerçekleşmemiş eğitim tek ürüne yönelik olma niteliğini korumuştur. Olabilen değişme program değişikliği yapıldığı yıllarda, sezgisel imar planı yapma yaklaşımının yerini modele ya da kantitatif tekniklere dayanan plan yapma yaklaşımının alması olmuştur. Bu plan ürünündeki çeşitlenmenin başarılamayışının nedeni büyük ölçüde program değişikliği yapıldığı yıllarda stüdyoların yapısında önemli bir değişme yaratılmamasından doğmuştur.

Gerek programdaki kantitatifleşme, gerekse radikal toplumsal bilimlere açılma eğilimin 1970'lerden 1980'lere kadar güçlenerek devam edememesi, başka bir deyişle, bugün daha eski programlara dönüş ya da duraklama eğilimin ortaya çıkmış bulunması, Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün 12 Mart 1971'den sonra ve özellikle de 1974 yılında bu değişiklikleri savunan çok sayıda öğretim üyesinin bölümden uzaklaştırılmış olması ile açıklanabilir. Bu öğretim üyelerinin uzaklaştırılmaları tüm meslek topluluğu içinde bir moral sorun olarak görülmüştür. Ve genellikle ayrılan öğretim üyeleri yerine başkaları görev kabul etmemiştir. Bu durumda, bölüm sınırlı bir kadroyla işlevini görebilmek için bir anlamda çalışma alanını minimum programa indirerek varlığını sürdürmüştür. Programda duraklamayı bu içe kapanışta aramak gerekir. 1974 yılının doğurduğu sorunların yargı yoluyla çözülmesinden sonra 1977'lerde bölüm yeni program arayışları içine girmiştir.

Bu değerlendirme sonunda şu sonuçları çıkarabiliriz:

- ODTÜ Batıdaki bilimsel gelişmelere açıktır ve eğitim programı bu gelişmelerden

kolayca etkilenebilmektedir. Ama şehir planlamanın var olan pratiğinin kurumsal yapısındaki rijitlikler, bu etkilenmeleri sınırlamakta, uzun dönemde bu pratiğin koşullarına göre yeniden yorumlanmasına neden olmaktadır.

- İlginç olan bir başka gözlem, programın yada yeni yaklaşımların Türkiye koşullarına yeniden yorumlanmasına zorlayan etkenin, kentleşme sorunları değil, var olan pratiğin kurumsal yapısı olmasıdır.
- Böyle var olan pratiğe hapsolmada önemli etkenlerden biri olarak yetiştirilen plancıların yukarıda anlatılan anlamda genel plancı olmaları olduğu söylenebilir. Belli uzmanlaşması olmayan plancılar var olan pratiğe belki de daha kolay hapsolabilmektedirler.
- Eğitim programı içinde stüdyolar, eğitimin temel ürününün ne olması gerektiğini belirleyici nitelik kazanmaktadır. Eğer planlama ürünlerinde çeşitlenme amaçlanıyorsa stüdyoların yapısı da özenle ve tutarlı şekilde değiştirilmelidir.

Dünyada Şehir ve Bölge Planlama Eğitimi Ne Tür Bir Evrim Geçirmektedir

Dünyadaki bilimsel gelişmelerden kopuk kendi içine kapanık bir eğitim programının geliştirilmesi düşünülemez. Bu nedenle ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün programının temellendirilmesinde üzerinde durulacak bir konu da dünyadaki gelişmeler olacaktır. Ama dünyadaki gelişmeden ne anlaşılması gerektiğini açıklamak gerekir. Dünyadaki gelişmeyi tek ülkedeki gelişmeye indirgemek ve dünyadaki gelişme diye ABD'deki gelişmeyi incelemek kuşkusuz çok basitleştirici bir tutumdur. Dünyadaki kent planlaması yaklaşımları incelenirken değişik ülkelerin farklı geleneklerinden süz edilebilir. ABD'den farklı bir Alman, Fransız ve İngiliz planlaması geleneği vardır. Tabii kapitalist sistem dışında sosyalist sistemde kent planlamasının ayrı bir geleneği doğmuştur. Sosyalist sistem içinde bile seçkinleşen Polonya planlama okulu gibi farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Dünya deneyini bu çalışmada tüm bu okulların gelişimini ayrı ayrı inceleyecek ayrıntıda ele alamayız. Burada sözü edilen bu ayrılıklara karşın dünyanın bugünkü gelişme düzeyinde tüm planlama okullarının birbirini etkiledikleri ve genel bir gelişme çizgisinin gözlenebileceği söylenebilir. Bu da ülkelerin kendilerine özgü özellikleriyle planlama biçimleri arasında ilişki kurarak değil de, genel olarak planlama kuramındaki değişmelerle, planlama eğitiminin ilişkisi kurularak başarılabilir.

1920'li yıllarda dünyada kent planlaması ayrı bir ders konusu ve uzmanlık alanı olarak belirdiğinde, dünyada "pratik kent" akımı yeni ortaya çıkmaktadır. (Rational-Comprehensive) Akılcı Şümullü planlama paradigması halen oturmamıştır. Başka bir deyişle, kent tasarımı ya da planlamasının arkasında açıkça bir kuram yoktur. Böyle bir kuramın gelişmemiş olması sonucu eğitim programları da bir yapı kazanamamıştır, Kent planlaması eğitiminde bu dönemde "Kafeterya Programları" denilen program anlayışı hakimdir. Öğrenciye değişik konularda verilecek bilgileri öğrencinin karar verirken ve tasarım yaparken bir çeşit sezgisel süreçle değerlendireceği varsayılmaktadır.

Şehir planlamasının bir disiplin haline gelmesi sonucunda bir yandan kent olgusuna ilişkin kuramların gelişmeye başlaması rasyonalist planlama yaklaşımlarının ortaya çıkabilmesi için gerekli birikimi sağlıyordu, öte yandan özellikle ikinci dünya savaşı sırasında tüm önde gelen ülkelerde yöneylem araştırması tekniklerinin uygulanmasında kazanılan başarılar, II. Dünya Savaşı sonrasında, (Rational-Comprehensive) akılcı şümullü planlama paradigmasının ortaya çıkmasına ve yerleşmesine neden oluyordu. Kent planlaması, sezgisel öğelerinden arınıp, rasyonel hale gelmeye çalışıyordu. Planlama paradigmasının

değişmesi plan yapımının örgütlenmesini de değiştiriyordu. Her şeyin hakimi olan büyük planlama ustalarının yerini, planlama ekipleri alıyordu. Bu yeni planlama paradigması ve onun sonucu ortaya çıkan örgütlenme biçiminin yarattığı eğitim programı en iyi ifadesini Chicago okulunda gelişen bir çekirdek ve onun çevresindeki derslerden oluşan daha önce de sözünü ettiğimiz programda buldu.

Bu planlama yaklaşımı varlığını kamu yararı gibi belirli kavramlara dayanarak koruyordu. (Rational Comprehensive) yapısı bu planlama biçimine elitist bir nitelik kazandırıyordu. Sınıflar üstü bir kamu yararı kavramına dayanan bu elitist planlama yaklaşımı, 1960'lar sonrasında önce ABD kentlerinde siyahların toplumsal eylemleriyle daha sonra da 1968'lerde tüm dünyayı kapsayan öğrenci hareketleriyle bunalıma düştü.

Bu bunalım kent planlamasının elitist ve tek ürünlü fiziki planlama yaklaşmanın kabuğunu çatlattı. Kentin pek çok sorunları olduğu ve bunun sadece fiziki planlama yaklaşımları ile çözülemeyeceği anlaşıldı. Kentlerin sorunlarının incelenmesi ve çözümü bir sosyal hareket olma niteliği kazanmağa başladı. Üniversitelerde birbiri arkasına Kent Çalışmaları (Urban Studies) bölümleri kurulmaya başladı. Bu bölümlerde kentin çok değişik sorunları inceleniyor ve geliştirilen eylem programları ile sorunlara çözüm bulunmak isteniyordu. Bu çalışmalar içinde, kentsel fiziki planlamanın birçok halde hiç bir işlevi bulunmuyordu. Bu okullarda tüm sosyal bilim teknikleri kent sorunlarına uygulanıyordu. Kent çalışmaları bir çeşit çok yönlü uygulamalı sosyal bilim alanı haline gelmişti. Kent sorunlarına böyle bir çerçeve içinde eğilince kent planlamasının yöneldiği ürün, tek ürün, yani fiziki planlama olmaktan çıkmıştı. Plancılarla halkın birlikte gerçekleştirdiği bir eylem, bir eylem programlaması, bir sosyal hizmet, bir yatırım programının geliştirilmesi kent planlaması konuları haline geldi. Böyle kent planlaması tek ürünlülükten çıkarak çok ürünlü hale geldi.

Kent sorunlarına çözüm bulmakta kullanılan tek yaklaşımın arazi kullanma planı olmaktan çıkıp çeşitlenmesi, daha önceki dönemin elitist, (rational-comprehensive) akılcı-şümullü planlama paradigması üzerinde ciddi kuşkuların doğmasına neden oldu. Birbiri ardına yeni planlama kuramları ileri sürülmeye başladı; savunucu planlama (advocacy planning), köktenci planlama (radical planning), karşılıklı etkileşimle planlama (transactive planning), türbulans içinde planlama vb.

Bir dönemde çok sayıda yeni kuramın ortaya çıkması bir paradigmanın çöküşünün ve yeni bir paradigma arayışının başlamasının göstergesi olarak alınabilir. İleri sürülen bu kuramlardan hangisinin gelecekteki planlama paradigmasını belirleyeceği ya da bunlardan çok farklı bir kuramın benimsenerek yeni paradigma haline gelip gelmeyeceğini şimdiden söylemek olanağı yoktur. Bunu zaman gösterecektir. Yalnız ortaya çıkan bu önerilerin çoğunda benimsenen bazı değerlerden söz edilebilir. Bu eğilimler şöyle özetlenebilir. Elitist ve kamu yararı gibi kavramlara dayanan planlamaya tepki vardır. Genellikle katılımcı ve desantralize planlama eğilimleri vardır. Bu çıkış noktası beraberinde planlamada optimum karar arayışlarından, karşılıklı ilişkiler içinde doğrulan eylem arayışlarına geçişi getirmektedir. Toplumlar iyiyi kendi deneyleri ile seçeceklerdir. Bu deneyler birikimi ile iyiye doğru bir evrimsel gelişme doğacaktır. Kuşkusuz bu eğilimlerinde ne kadar anlamlı olduğunu zaman ve girişilen planlama deneylerinin sonuçları gösterecektir.

Böyle yeni bir paradigma arayışının sürdüğü belirsiz bir ortamda planlama okulları programlarını nasıl saptamalıdırlar? Bu sorunun uygulamada dört yanıtı olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi bu değişikliklerden çok haberdar görünmeyip eski paradigmanın eğitimini sürdürmek tüm bunalıma karşın eski paradigmayı yeniden üretmeye çalışmaktır. Bu yolu tutanlar gün geçtikçe azalmaktadır. Bu okullar da yeni

arayışlara açılmaktadır. İkinci grupta yer alanlar ileri sürülen bir kuramı benimsemekte ya da kendileri yeni bir kuram yaratarak bu doğrultuda eğitim yapmaktadırlar. Bu tür kesim seçimlerde bulunan okulların da sayısı oldukça azdır. Üçüncü grupta olanlar ise ilk iki gruptakinden farklı olarak belirsizliği veri olarak almakta ve bunun içinde kendileri bir seçme yapmamakta seçmeyi öğrenciye bırakmaktadır. Eğer planlamanın ürününün çok çeşitli olabileceği ve çok değişik sorunlara yönelebileceği kabul edilirse, birbirine yakın formasyonda plancılar yetiştirmek yerine, değişik formasyonda plancının yetiştirilmesinin daha doğru olacağı söylenebilir. O zaman ne tür plancı olmak isteyeceği seçmesini öğrenciye bırakmanın daha doğru olacağı söylenebilir. Böyle bir çözümleme sonucunda eğitim programında tutulacak yol planlamaya ilişkin konularda çok sayıda ders vermektir. Bu dersler arasından yapacağı seçmelerle öğrenci kendi yolunu bulacaktır. Başka bir deyişle piyasa mekanizması eğitim programına getirilmiş olmaktadır. Bu programlar her türlü yeni kuramsal denemeye açıktırlar. Böyle bir program uygulaması için çok geniş ve güçlü bir öğretim kadrosuna gereksinme vardır. Bu nedenle de çok az sayıdaki okulda uygulanmıştır.

Üçüncü tutumun daha yapılaştırılması ve az sayıda alana indirgenmesiyle dördüncü yaklaşım doğmuştur. Son yıllarda en yaygın olarak uygulanan yaklaşım budur. Kent planlaması okulları kendi içlerinde politika konsantrasyon alanları (Area of Policy Concentration) tanımlamaktadırlar. Öğrencileri bu alanlar arasında seçmekte serbest bırakmaktadırlar. Böylece tek ürünlü, tek yaklaşımlı olmayan kent planlaması hünerleri, planlama okullarının sınırlı kaynakları içinde yeniden üretilebilmektedir.

Eğitim Programlarının Temel Seçmeleri

Şehir ve Bölge Planlama programlarının temellendirilmesindeki değişik seçenekleri tartıştıktan sonra doğrudan doğruya bir program önerisine geçemeyiz. Bir ara aşamadan daha geçmemiz gerekir. Bu ara aşama programın özelliklerine ilişkin temel seçmelerin yapılmasıdır. Bu özellikler planlama yazınında genellikle Şehir ve Bölge Planlama programlarının ikilemleri olarak ele alınmıştır. Bu yazıda da aynı yol işlenecek ve söz konusu ikilemler teker teker ele alınacaktır.

Genel Plancı x Uzmanlaşmış Plancı

• Genel Plancı x Uzmanlaşmış Plancı yetiştirme ikilemi sadece planlama eğitimi programlarının hazırlanmasında karşılaşılan bir ikilem değildir. Pek çok meslek dalının eğitim programlamasında karşılaşılan bu ikilem planlama eğitiminde özellikle önem kazanmaktadır.

Bu ikilem en genelde toplumsal gelişmenin dinamiğinden kaynaklanmaktadır. Toplumsal gelişme devamlı olarak gelişen bir iş bölümü içinde gerçekleşmektedir. Bu ise gün geçtikçe toplum içindeki uzmanlaşmanın çeşitlenmesini getirmektedir. Toplumda sürekli olarak düşey uzmanlaşmanın derinleşmesi ve çeşitlenmesi, bu uzmanlık alanlarında yapılan işlerin çeşitli düzeylerde eşgüdümünü sağlayacak, söz konusu uzmanlık alanlarını yatay olarak kesen disiplinlere gereksinme doyurmaktadır. Bu disiplinlerde değişik düzeylerdeki çok yönlü planlama faaliyetlerinden başka bir şey değildir.

Uzmanlaşma ve çok yönlü planlama gereği toplumsal gelişme dinamiğinin birbirinden ayrılmaz olarak ortaya çıkardığı gereksinmelerdir. Burada uzmanlaşmanın kendisi ile birlikte yarattığı genel plancıyı her konudan biraz bilgi sahibi olan kişi olarak düşünmek yanlış olacaktır. Bu plancının niteliklerinin ne olacağını uzmanlaşmanın yarattığı taleplere

göre kavrayabiliriz. Uzmanlaşan bir kişi sorunların çözümüne sadece kendi alanının rasyoneli içinde bakmakta, bulduğu çözümlerin toplumun diğer kesimlerindeki yansımalarına aldırmamaktadır. İşte genel plancı bu sorunlarla uğraşacaktır. Toplumsal sistemi tüm olarak algılayacak, bulduğu çözümleri sistemin tümü açısından irdeleyebilecek, tek tek uzmanlık çözümlerinin çelişkilerini giderebilecek ve senteze ulaşacak kişidir. Sistem düzeyindeki bu işlevlerini, sisteme ilişkin alternatif geleceklerin imgesine sahip olarak gerçekleştirecektir.

Tartışmanın buraya kadar olan gelişme biçimi ilk bakışta genel plancı seçmesinin yapılması gerektiği kanısını uyandırabilir. Oysa bu kanı şaşırtıcıdır. Burada tartışılan genel olarak uzmanlaşma ile planlama arasındaki ilişkidir. Yoksa yukarıda özellikleri olan bir plancının formasyonunun nasıl sağlanabileceği sorusuna eğilinmemiştir. Seçmemizi yapabilmek için bu soruya da eğilmemiz gerekir.

Problemi daha açıkça koymak gerekirse, hiç bir konuda uzmanlaşması olmayan bir kişi yukarıda sıralanan niteliklere sahip bir genel plancı haline gelebilir mi? Başka bir deyişle bir kimsenin yukarıda sıralanan genel plancı formasyonunu kazanabilmesi için mutlaka belirli bir konuda uzmanlaşma aşamasından geçmesi gerekir mi? Bu sorunun kesiti bir yanıtını vermek oldukça zordur. Herhalde belirli bir formasyona ulaşmanın değişik yolları olacaktır. Ama her yolun belirli sakıncaları sayılabilir.

Yollardan biri, planlama öğrencisini belirli bir dalda uzmanlaştırırken uzmanlaşma ile birlikte genel plancı formasyonunu vermektir. Başka bir deyişle bir konuda uzmanlaşmış bir genel plancı yetiştirmektir. Bu tür eğitim oldukça hassas bir dengenin korunmasını gerektirir. Öğrencinin uzmanlaşırken, uzmanlaştığı konunun ya da tekniğin esiri haline gelmesi çok sık rastlanan bir olgudur. Bu durumlarda eğitim sonunda ulaşılan sonuç bir plancıdan çok bir uzmandır.

Yollardan ikincisi, planlama öğrencisini doğrudan genel plancı olarak yetiştirmeye çalışmaktır. Bu yaklaşım da birincisi gibi önemli sakıncalara açıktır. Belli bir uzmanlaşması olmadan pek çok konudan haberdar olan bir genel plancının yetiştirilmesi birçok halde ne yaptığı belli olmayan, ortalıkta dolaşan, bir işe yaramdan plancı tiplerinin doğması ile sonuçlanabilir. Genel plancı tipi ancak çok güçlü yetiştirildiğinde ve karar merkezlerine etkili olabilecek bürokratik ya da siyasal konuma sahip olabildiğinde hünerlerini kullanabilir. Böyle bir konuma sahip olmak ise daha çok okul içindeki yetişmesiyle değil, plancının pratik hayattaki başarısıyla sağlanır.

Mesleki pratik açısından birinci yöntemin yani genel planlama formasyonu yanı sıra belirli bir konuda uzmanlaşmış plancı yetiştirmenin daha az riskli olduğu söylenebilir. Bu plancılar arasından pratikteki seçilme süreçleri ile genel planlama hünerleri kullanan kişiler ortaya çıkacak ve bu hünerlerini etkin şekilde kullanabilecektir. Bu süreçlerde seçilemeyenler uzmanlıklarıyla yine de topluma yararlı olacaklardır.

Bu yazının daha önceki bölümlerinde ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama eğitimine genellikle genel plancı yetiştirme eğiliminin hakim olduğunu görmüştük. Kuşkusuz ODTÜ'de yetiştirilen “genel plancı” dan yukarıda tanımlanılan genel plancı tipinin mi anlaşıldığı yoksa var olan imar planı yapma pratiğini tek başına yerine getiren kişimi anlaşıldığı ayrıca tartışılabilir. Ama herhalde burada üzerinde durulması gereken sonuç bu yetişen plancıların Türkiye’deki kent planlamasının kurumsal yapısı üzerinde önemli bir çatlama yaratamamış olmasıdır.

Bugün artık ODTÜ Şehir ve Bölge Planlaması eğitiminde tanımı belirsiz bir genel plancı

yetiştirilmesinden, genel plancı formasyonu ile birlikte bir konuda uzmanlaşmış plancı yetiştirmeye geçmelidir. Bu seçmenin yukarıda sıralanan daha çok kuramsal gerekçeleri olduğu kadar pratikten gelen nedenleri de vardır. ODTÜ'den yetişen kent plancısı sayısı 300'ü aşmıştır. Sayısı hızla artmaktadır, öte yandan İTÜ, D.G.S.A. ve Ege Üniversitesi de daha çok genel kent plancıları yetiştirmeye başlamıştır. Böyle bir ortamda genel plancılardan çok belirli konularda ileri uzmanlaşması olan plancılara talep daha fazla olacaktır.

Akademik, Kuramsal Yönelim X Mesleksel, Pratik Yönelim

• Akademik, Kuramsal x Mesleksel Pratik Yönelim arasındaki seçimler planlama eğitimi programlarının hazırlanmasındaki en canlı tartışma konularından biri olmuştur. İki ekstrem tutum söz konusudur. Birinci tutum planlama eğitimini tam bir usta çırak eğitimi haline getirmek ve var olan pratiği yeniden üretmeye çalışmaktır. İkinci tutum ise tamamen kuramsal eğitime ağırlık vermek, pratiğin sorunlarını ihmal etmek öğrencinin yaşamı içinde bu eksikliklerini gidereceğini varsaymaktır.

Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullar bu iki tutumdan birini seçmeyi olanaksızlaştırmaktadır. Ara bir yol seçilecektir. Salt pratiği yeniden üretmeğe dönük bir usta-çırak eğitimi türü bir yaklaşımın seçilmesi şu nedenlerle olanaksızdır. Önce bu eğitim türü çok az etkindir ve geniş kadrolarla gerçekleştirilebilir. Gerek Türkiye'nin gerek ODTÜ'nün koşulları buna olanak vermez, öte yandan daha önceki bölümlerde nedenlerini ayrıntılı şekilde incelediğimiz Türkiye pratiğinin sağlıksızlığından kaçınılmaz olarak etkilenecektir. Bütün bunların ötesinde tüm dünyadaki şehir ve bölge planlama eğitimi için geçerli bir genel eğilimden söz edilebilir. Planlama okulları ilk kurulduğu zaman kuramsal alanı gelişmemişti kadroları pratikten geliyordu. Dolayısıyla planlama eğitim kaçınılmaz olarak pratik yönelimli oluyordu. Ama planlama okulları eskidikçe bu okulların kadrolarının akademik kariyer içinden onun kurallarına göre yetişmeleri yanı sıra Şehir ve Bölge planlama alanında da kuramsal gelişmeler hızlanıyordu. Üniversitelerde Şehir ve Bölge planlama eğitimi kendi gelişme dinamiği içinde pratik yöneliminden uzaklaşıyor, kuramsallaşıyordu. Akademik yaşam içinde bölümlerin saygınlığı çoğu kez bu kuramsal alandaki başarıları ile ölçülmeye başlıyordu.

ODTÜ'de planlama eğitimi yukarıda sayılan nedenlerle bön bir pratik üreticisi olamayacağı gibi aşağıdaki nedenlerle de salt bir kuramsal eğitim yapamayacaktır. Kuramsal bilgi ile pratik arasında bir kopukluk vardır, öğrenci bir "mode" biçiminde öğrendiği bilgiyi bir başka "mode" da uygulayacaktır. Bu dönüşümü öğrencinin kendiliğinden gerçekleştirmesi oldukça zordur. Böyle bir dönüşüm gelişmiş ülkelerin pratik alanının yapısı içinde daha kolayca gerçekleştirilebilir. Mezun olan öğrenci hemen küçük üretici haline gelmeyecek yada ihtisaslaşmamış kendisini üretimden uzaklaştırıcı bir örgüt içinde yer almayacak, tersine uzmanlaşmış bir büyük örgüt içinde yer alacak ve bu örgütün kariyer sistemine girecektir. Bu kariyer sisteminin mekanizmaları içinde kuramsal "mode" biçimde öğrendiği bilgileri uygulama "mode" unda kolayca kullanabilecektir. Böylece Türkiye'nin kent planlamasında pratik alanın örgütlenme biçimi üniversitelerin salt kuramsal düzeyde eğitim yapmasını zorlaştırmaktadır.

Türkiye gibi araştırma alanında kademelenmenin oluşmadığı bir toplumda, üniversitelerin salt kuramsal düzeye yönelmesinin bazı sakıncaları vardır. Bunlardan en önemlisi gelişmiş ülkelerin kuramsal yapısını izleyici haline gelmesidir. Gelişmiş ülkelerde pratiği yönlendiren kurumlar ile üniversiteler arasında değişik düzenlerde araştırma kurumları ve enstitüleri yer almaktadır. O ülkenin sorunları somuttan soyuta bu kademeli araştırma

yapısı içinde yükselmektedir. Bu halde kuram ülkenin sorunlarından kopuk olmadan gelişebilmektedir. Böyle kademeli bir araştırma ve bilgi üretme yapısı olmayan bir ülkede, bir üniversite salt kuramsal eğitime yönelirse, başka ülkelerin pratik sorunlarından kaynaklanan kuramsal sorunlarla uğraşıyor hale gelir. Bir işleyici olur. Bu ülkelerde üniversitenin yaratıcılığını üreticiliğini koruyabilmesi için de eğitiminde pratikten tam olarak kopmaması gerekir.

İşte bu nedenlerle Türkiye'de Şehir ve Bölge Planlama eğitiminin pratiğe sırtını dönüp salt kuramsal bir eğitim haline gelmesi düşünülemez. Ama mevcut pratikten yakınan onu değiştirmek isteyen bir eğitimin bu pratiğin ötesine geçebilmesi içinde ciddi ve tutarlı bir kuramsal çerçeveye gereksinmesi vardır.

Bu tartışmanın bizi götürdüğü seçme, pratikle ilişkisi bugünkü pratiği yeniden üretecek şekilde değil de, toplumumuzun kentleşme sorunlarına çözüm getirecek yeni pratikler üretmeye dönük biçimde kurmaktır. Böyle bir yeni pratiği üretmeye olanak bağlayacak kuramsal çerçevede birlikte oluşturmaktır.

Eğitimin pratikle ilişkisinin kurulması planlama eğitimi programları tartışılırken devamlı olarak pozitif bir değer yargısı ile değerlendirilmiştir. Ama eğitimin pratikle ilişkisinin nasıl kurulacağı pek tartışma konusu olmamaktadır. Genellikle uygulamada yaygın olan "Stüdyo" türü derslerin bu ilişkiyi kurmakta yeterli olduğu kabul edilmektedir. Oysa bu ilişkinin kurulmasının yollarının daha ayrıntılı olarak düşünülmesinde yarar vardır. Böyle bir düşünce geliştirmesinde şu soruların yanıtları aranmalıdır.

Üniversitede yaratılan bir pratik, gerçek yaşamdaki pratikten ne kadar farklı olmalıdır? Üniversitelerin ders saatleri içinde yani sınırlı zaman ve işgücü ile yaratılan pratik benzeşimi pratiğin hangi öğelerini ihmal etmelidir?

Üniversite pratiği kuram "mode" unda öğrenilen bilgiyi tam olarak "pratik" moda'una kadar indirmelimidir? Bu indirmeyi hangi aşamada terk edebilir? Bu indirmenin ne kadarı eğitim dışı pratiğine bırakılabilir.

Eğer meslek sahibi olmak, meslek pratiğini edinmek, verilen bir problem karşısında hemen uygulanacak, içe sindirilmiş "internalized" bir programın oluşturulması olarak tanımlanırsa, her öğrenci eğitim sürecinde kendi içe sindirilmiş programını oluşturmakta ne derecede esnekliklere sahip olmalıdır?

Eğitimin pratikle ilişkisinin kurulmasından söz edildiği bir yerde bu ve benzeri soruların açıkça tartışılması, önerilecek çözümlerin geliştirilmesine çok yardımcı olacaktır.

Fiziksel Planlama x Sosyal Planlama

• Fiziksel Planlama x Sosyal Planlama yönelimleri arasında seçme yapmak son yıllarda Şehir ve Bölge planlama eğitimi programlarının karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri olmuştur.

Bu yazının daha önceki bölümlerinde gördüğümüz gibi kentsel bunalımlar içinde fiziki planlamanın verdiği kararların yada yaklaşımların yetersiz kalması üzerine, kent planlamasının yalnızca fiziki planlama kararlarıyla yetinmesinin doğru olmayacağı kent

planlamanın sosyal planlama kararlarına da yönelerek kapsamını genişletmesinin gerektiği ileri sürülmüştür. Böylece şehir planlama eğitiminin sadece temelde arazi kullanma planlaması yada tasarıma dönük olmasıyla, birden fazla konuda karar getiren çok ürünlü bir planlama olması fiziki planlama kararları kadar sosyal planlama kararlarını da içermesi iki ayrı eğitim programı yaklaşımı olarak ortaya çıkmıştır.

Değişik ülkelerde bu iki ayrı görüş açısının ortaya çıkmasında ve savunulmasında o ülkenin koşullarından gelen farklılıklar olmuştur. Örneğin ABD'deki kent planlamasında bu ayrımın sosyal hizmet geleneğine dayanan 1920'lere kadar uzanan köklerini bulmak kabildir. Oysa Türkiye'de bu ayırımın vurgulanması birçok halde meslek ayırımı çatışmasında şehir plancılarının bir "identity"lerini ispatlama sorunu olarak çıkmıştır. Şehir planlamanın, mimarlıktan ayrı bir meslek olduğunun kanıtlanmasında şehir planlamanın fiziki planlama ötesine geçen boyutları, eğitim programına tam olarak yansımamış olsa bile ön plana çıkmıştır. Bu tür özel durumları bir yana bırakarak söz konusu ikilem üzerindeki seçmeleri şöyle tartışabiliriz.

Şehir planlamasının yalnız fiziki planlama kararlarıyla yetinmeyip, işsizlik, eğitim, segregasyon, ekonomik gelişme, gelir dağılımı vb. sorunlara eğilmesi kuşkusuz toplumdaki öncelikler dizisinin değişmesine kent planlamasının uyum yapması olarak yorumlanabilir. Ama böyle bir yorumlama yeterli değildir. "Bu sorunları çözmekte diğer sosyal bilim dalları yeterli değil midir? Şehir plancılarının bu sorulara eğilmeleri bir alanda uzmanlaşmış sosyal bilimcilerin eğilmelerinden hangi bakımlardan üstünlük taşıyacaktır?" sorularının da yanıtlanmasını gerektirir. Bu sorulara şöyle yanıtlar verilebilir. Bir kere pek çok sosyal bilim dalının uygulama sorunlarından kopuk olduğu ve bu sosyal bilimcilerin planlama formasyonu olmadığından, planlama formasyonu olan şehir plancılarının pratik sorunlara daha kolaylıkla yaklaşacağı söylenebilir. Bundan da daha önemli bir savunma yolu kent olgusunu tanımanın kendi başına bir sosyal bilim dalı olduğu ve bu olguyu tanıyan şehir plancıların kentsel sorunları çözmekte diğer sosyal bilimcilere göre bazı avantajları olduğu savunulabilir.

Tüm bu sorulara karşı salt fiziki planlama yaklaşımını savunanlar, şehir planlamasının geleneksel yöneliminin dışına çıkmasının, şehir planlamada bir "identity" sorunu doğuracağı şehir plancılarının diğer sosyal bilimlerden ayrı kendisine özgü katkısının ne olacağı konusunda belirsizlikler yaratacağı kanısındadırlar. Oysa bu sorun göreli bir sorundur, hangi gruptan kendisini ayırmak istediğinize göre değişecektir. Örneğin Türkiye'de kent plancılarının kendilerini mimarlardan ayırmak istemeleri "identity" sorununa tamamen ayrı bir biçimde yaklaşmalarını gerektirmiştir.

Ganz'ın ileri sürdüğü gibi şehir planlamanın karar alanını fiziki düzenlemenin ötesine geçirerek sosyal planlama kararları alanına uzatılmasıyla ilk kez şehir planlamanın gerçekçi bir planlama niteliği kazandığı söylenebilir. Yoksa bu kapsama yükselmiş en salt bir fiziki planlama yaklaşımı ütopik bir "ideal kent" avukatlığı yapmanın ötesine geçemez.

Bu tartışmalardan sonra ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün eğitim programı için fiziki planlama boyutunu da içeren çok ürünlü bir planlama yaklaşımının benimsenmesinin daha doğru olacağı söylenebilir. Bu seçme Türkiye'de şehir planlaması eğitimi yapan okulların sayısının arttığı bir dönemde ayrıca anlamlılık kazanmaktadır.

Yumuşak (hümanist) Yaklaşım X Katı (teknik) Yaklaşım

• Yumuşak (hümanistik) Yaklaşım x Katı (teknik) Yaklaşım arasındaki çelişkinin nedenleri

ancak şehir planlamasının tarihsel gelişimi içinde kavranabilir. Şehir planlama bölümleri yirminci yüzyıl başlarında ortaya çıktıklarında mimari bölümleri içinde geliştiler. Şehir planlama yaklaşımlarında da tasarım ve estetik kaygılar ön planda idi. Mimari eğitiminden gelen bu yaklaşım tasarımlarını ve planlamalarını hümanistik bir felsefeye oturtmak istiyordu. Bu yaklaşımlar kent planlamasını "ideal kent" şemaları savunmanın ötesine geçiremeyince kent planlaması içinde karşı tepkiler oluştu. Kent planlamasını bilimsel olarak temellendirmek kaygıları oluştu. Böylece kent planlaması düşsel öğelerden temizlenerek gerçekçi bir tabana oturtulacaktı. Planlamanın deterministik bir yapıya kavuşturulması isteniyordu, bunu bilimselleştirme sağlayacaktı. Oysa bilimselleşme sözünden özellikle sosyal bilim alanlarında çok farklı şeyleri anlamak kabildir. Batı dünyasında gelişen kent planlaması yaklaşımları içinde bu çevrelerin pozitivist bilim anlayışının sonucu olarak kent planlamasının kantitatif tekniklere dayanması, pozitif bir değer kazandı. 1960'lı yılların ikinci yarısından sonra kent planlaması okullarında katı teknikler, yumuşak yaklaşımlara göre akademik saygınlık kazandı. Hümanistik kökenli yumuşak yaklaşımları elemeye başladı.

1970'li yıllar bu çelişkinin yeni bir görünümde ortaya çıkmasına neden oldu. Bir yandan 1968'lerde üniversite bunalımının, batının pozivitist sosyal bilimine getirdiği sol eleştiriden, kantitatif teknikler de payını alıyordu. Öte yandan planlamada deterministik, kantitatif yaklaşımların planlama kararlarını tutuculuğa ittiği görülüyordu. Bu tutuculuğu kıracak (futurology) ve benzeri yaklaşımlar öneriliyordu. Böylece 1970'li yıllarda kantitatif yaklaşımlar yanında kalitatif yaklaşımların yeniden akademik çevrelerde saygınlık kazanmaya başladığı görüldü. Kuşkusuz yumuşak yaklaşımların yeniden önem kazanması bir geriye yani hümanistik geleneğe dönüş değildi, tamamen yeni bir içerikle ortaya çıkıyordu. Ama yumuşak yaklaşımlardaki yeniden canlanma kantitatif yaklaşımları şehir planlama programlarından tamamen ortadan kaldırmıyordu. Bu teknikler ulaşım planlaması vb. alanlarda kendilerine ikame edilemez bir yer açmışlardı, böylece kantitatif ve kalitatif teknikler arasında daha dengeli programlar ortaya çıktı. ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama bölümünde programında bu dengeli gelişimi izlememesi için bir neden yoktur.

Sorun Yönelimli Programı Politika Yönelimli Program

• Günlük Kent Sorunlarını Çözmeye Dönük Sorun Yönelimli Program x Uzun Süreli Gelişme Seçeneklerini İrdelemeye Dönük Politika Yönelimli Program arasında seçme yapmak son yıllarda Şehir ve Bölge Planlama bölümlerinin programları hazırlanırken üzerinde durulan konulardan biri olmuştur.

Kentte birçok günlük sorunla karşılaşılırken, kentler darboğazdan darboğaza sürüklenirken, bir bunalımdan bir diğerine düşerken, günlük sorunlara eğilmenin bir çekiciliği olduğu açıktır. Böyle eğitim gören öğrencilere uygulamada çok yüksek bir talep olması doğaldır. Tüm bu çekiciliğine karşın ne günlük sorunlara boğulan eğitim ne de uygulamacı gerçekte başarılı olmuşlardır. Köklü düzenleme seçeneklerini görememişler, pek çok fırsatı kısa süreli çözümler uğruna harcamışlardır.

Kısa süreli günlük sorunlarla uğraşmanın gerçekte kentleri ya da ülkeleri çözüme değil, çözümsüzlüğe götürdüğüne ilişkin örneklerin çoğalması uzun dönemli politika yönelimli çalışmalara talebi artırmıştır. Bu ise eğitim kurumlarının programlarına yansımakta gecikmemiştir.

Politika planlaması, planlarla değil kısa ve uzun süreli politika geliştirmekle ilgilenecektir. Bu politikaların geliştirilmesinde iki konuya önem verilecektir. Bir yandan kentlere ya da

ülkeye ilişkin yeni hedefleri araştırmaya çalışacak öte yandan ise bu hedefleri gerçekleştirecek etkin yolları araştıracaktır. Böyle politika planlaması yapanlar bu hedefleri ve araçları toplumun siyasal güçler dengesinin ve olanaklarının dışında düşsel olarak saptamayacaktır. Politika geliştiren plancının bu konulardaki tutumları geleneksel arazi kullanma plancısından farklıdır. Onun gibi siyasal yapıyı bir veri olmaktan çok siyasal süreç içinde yer almakta ve onu etkilemeye çalışmaktadır.

Bu tür politika planlaması çalışmaları pek çok halde uygulanmasa ve bunu hazırlayanlar da tatminsizlikler doğursa bile, toplumlarına uzun vadeli bakış açıları getirmesi ve seçenekler yaratması bakımından çok yararlı olmaktadır.

Bu ikilem içinde yapılabilecek en tutarlı yaklaşım, program içinde kısa süreli sorunlarda ve politika planlaması konularında uzmanlaşma olanağını öğrencilere sağlamaktır. Bunlardan hangisinde uzmanlaşacaklarını öğrenciler seçmelidir. Ama kısa süreli sorunlarla uğraşan öğrenciler de bu sorunları uzun süreli politika çözümleri içinde düşünülmesi alışkanlığı mutlaka yaratılmalıdır.

Meslek öğelerine (Professional) Ağırlık Veren Program x Yönetim öğelerine (Administrative) Ağırlık Veren Program

• Meslek öğelerine (professional) Ağırlık Veren Program x Yönetim Öğelerine (administrative) Ağırlık Veren Program; arasındaki ayırım planlama ve uygulamanın pratikte bütünlüğünün sağlanamamasından kaynaklanmaktadır. Çok uzun süredir planlama yazınında planlama uygulama bütünleşmesinden söz edilmesine karşın bu ayırım ortadan kaldırılamamıştır. Türkiye'de ise daha önce anlatılan pratik alanının örgütlenme biçimi içinde şehir planı yapma ve uygulama kurumsal olarak ayrılmıştır.

Böyle planlama ve uygulamanın birbirinden kopuk olduğu bir ortamda eğitim programları kaçınılmaz olarak plana(ürün) yönelmiştir. Uygulama ve gerçekleştirme ya da (süreçler) ikincil önemde kalmışlardır. Bu durumda plancılar (politik) süreçleri şekillendiren kişiler olmaktan çok onun hizmetinde yada kurbanı haline gelmişlerdik.

Eğer bir eğitim programında var olan pratiğin dışına çıkılması ve onun yeniden biçimlendirilmesi amaçlanıyorsa, eğitim programında "ürüne" yönelme kadar "süreçlere" yönelmeye de aynı önem verilmelidir.

ODTÜ eğitim programında bu tür bir seçme yapmanın, yukarıda sıralanan kuramsal nedenlerinden başka Türkiye'ye özgü nedenleri de vardır. Bir yandan Türkiye'de kentlerin ulaştıkları büyüklükler, öte yandan siyasal bilinçlenme düzeyi, "yerel yönetimciliğe" bir toplumsal hareket niteliği kazandırmaya başlamıştır. Bu hareket içinde kent plancılarının yer alması, hem hareketin gelişimi hem de kent planlama pratiğinin yeniden biçimlendirilmesi için çok gereklidir.

Elitist Planlama x Kitle Planlaması

• Elitist Planlamanın Eğitimi x Kitle Planlamasının Eğitimi arasındaki seçmenin bir sorun olarak ortaya çıkışı akılcı şümullü (rational-comprehensive) planlama paradigmasının bunalıma düşüp yeni paradigmalar aranmasına başlanmasının sonucudur.

Akılcı-şümullü planlama yaklaşımı planlama faaliyetlerine büyük ölçüde elitist bir nitelik kazandırmıştır. Özellikle plancı sayısının az, plancıların planlamaya ayırabildikleri

zamanın kıt bir kaynak haline geldiği ülkelerde bu eğilim daha da güçlenmiştir. Bu tür planlamanın karşılaştığı yapısal bir sorun vardır. O da plancının çoğunlukla kendi çözümlerini benimsemeyen bir ortam içinde çalışmak zorunda kalmasıdır.

Toplumu daha ileri götürmek için çalışan plancı toplumdan gelen tepki ile karşılaşınca, planlama sorununu bir kültür sorunu ya da kitlenin eğitilmesi sorunu olarak görmeye başlar. O zaman da kent planlaması eğitiminin esas yönelmesi gerekenin plancının değil kentlinin eğitimi olduğunu düşünmeye başlar. Bu ise bir eğitim kurumunun başarabileceği ölçekte bir iş değildir. Böylece bir çıkmazla karşılaşır.

Akılcı-şümullü planlama paradigmasının karşısına çıkan plancılar bu çıkmazın paradigmanın ittiği elitist tutumdan, doğduğunu ortaya koyarak, yeni bir yaklaşım önermektedirler. Bu yaklaşımda planlama eğitiminin esas amacı öğrencileri toplumsal koşulları iyileştirmeyi amaçlayan özel ya da resmi girişimlere katılarak (onlara servis sunarak değil) yönlendirme hünerlerini kazandıracak şekilde hazırlamaktır.

Bu yeni paradigma içinde plancının toplum üstü bir kamu yararı kavramı yada açıkça belirlenmiş hedef fonksiyonu yoktur. Böyle olunca fetişleştirilmiş bir optimum arayışı planlama içinden kalkar. Eylem öncesinde belirlenmiş bir üründe anlamını yitirir. Eylemin kendisi planlama haline gelir. Böylece planlama uygulama ayrılığı da kalkmış olur. Bu planlama anlayışı elitist planlamanın merkezileşmesine karşı desantralize olmayı, programlama yerine yaratıcılığı, biçimlendirme eğilimi yerine ilişki kurmayı getirmektedir. Ama elitizmi ve denetimi yadsırken kaos ve anarşiye düşme tehlikesini de içermektedir. Bu nokta çok bilinçli bir uygulamayı gerektirmektedir.

Böyle bir yeni paradigma arayışının çekiciliği açıktır. Ama bu daha başlangıçta ve denenme aşamasında bir yaklaşımdır. ODTÜ'de uygulanması böyle bir denemeye girmedi benimseyecek bir öğretim üyesi, öğrenci grubunun ortaya çımasına bağlıdır. ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama programı bu yeni gelişmeye kapalı olmamalıdır. Ama program içinde, hiç olmazsa kısa dönemde geleneksel yaklaşımın ağırlığı sürmelidir.

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü için Öneriler

Önceki bölümlerde Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün nasıl temellendirilebileceğini, Bölüm programının temel seçmelerinin neler olduğunu gördük. Bu bölümde ise önerilerimizi iki ayrı başlık altında geliştireceğiz; a) Bölümün Eğitim Programı b) Bölümün Örgütlenme Biçimi. Bunları sırasıyla görelim.

Bölümün Eğitim Programı

Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün, lisans, yüksek lisans ve doktora programı içinde hangi derslerin yer alacağını ayrıntılı olarak görmeden önce, bu programın hazırlanmasında göz önünde tutulan bazı ilkeleri belirtmekte yarar vardır.

• Eğitim programı üç aşamalı olarak düşünülmüştür. İlk iki sınıfta öğrencilere genel formasyon dersleri verilecektir. Bu dersleri tüm öğrenciler alacaktır. Üçüncü ve dördüncü yıllarda ise öğrenciler belirli dallarda hünerlerini geliştirmeye yöneltilecektir. Şimdilik üç farklı hüner geliştirme alanı önerilmektedir. Bu alanlar, tasarım, kantitatif teknikler, toplumsal analiz ve yönetimdir. Üçüncü ve dördüncü sınıfta öğrencinin stüdyolar dışında alacağı derslerin araçsal niteliği ağır basacaktır. Bu dersler öğrenciye yöneldiği alanda kullanabileceği araçlar bağlayacaktır. Dördüncü sınıfı bitiren öğrencinin yöneldiği alanda

bu teknikleri kendi başına uygulayabileceği bir hüner düzeyine ulaşması amaçlanmaktadır. Eğitimin üçüncü aşamasını lisans sonrası eğitim dönemi oluşturacaktır. Bu aşamada konulara göre uzmanlaşma ağır basacaktır. Problemlerin analizi ve çözümünde kullanacağı araçlara sahip olan öğrenci bu dönemde belirli sorun alanlarına yönelecek, hünerlerini bu sorun alanını öğrenme yönünde geliştirecektir. Bu dönemin eğitimi içinde yer alan dersler de sorunların ve kavramların ağır bastığı dersler olacaktır.

• Hazırlanan programda, özellikle lisans düzeyinde, dersler tek tek değil ders dizileri olarak düşünülmüştür. Lisans düzeyinde öğrencilere bırakılan seçme serbestliği de tek tek dersleri seçme şeklinde değil bu dizileri seçme şeklinde olacaktır. Öğrencinin lisans programı sonunda belirli hünerlere sahip olması istenildiğinden, öğrencinin seçeceği hangi hünerleri edinmek istediğidir. Bu hünere ancak programda tanımlanan çizginin tam olarak alınması halinde ulaşılabilecektir. Örneğin, bir öğrencinin bilgisayar konusunda alacağı bir ders ona sadece genel bir bilgi verecek, bilgisayarı planlamada etkin olarak kullanır hale getirmeyecektir. Bu ders bir anlamda uzun süre içinde öğrenciye çok az yararlı olacaktır. Öyle ise bu dersi bir tek ders olarak vermek çok yararlı değildir. Öğrenci bilgisayar dersi alıyorsa program yazacak bilgisayarı etkin olarak kullanacak düzeyde ve sayıda ders almalıdır.

• Yüksek lisans düzeyinde öğrencinin kuramsal dağarcığı ve sorunlarla ilgili bilgileri geliştirilmek istendiğinden daha esnek bir program biçimi önerilecektir. Yüksek lisans düzeyinde önerilecek çok sayıda ders olacaktır. Bu derslerin bir kısmı lisans düzeyinde önerilen ders dizilerinin uzantıları olarak düşünülebilirse de, böyle düşünmek bu bölümün yönelimi ile çok tutarlı olmaz. Böyle bir yaklaşım bu çok sayıdaki derslerin sorunlara dönük bir program olarak yapılaşmasına olanak tanımaz. Bunun yerine çekirdek içi, çekirdek dışı dersler ayırımına dayanan gelenekselleşmiş yaklaşımdan yararlanmak gerekir. Bölüm yüksek lisans eğitimi için tanımladığı sorun alanlarında, bu dersler arasından bir çekirdek program belirtir öğrenci bu çekirdek dersleri almak zorundadır. Diğer dersleri çok sayıdaki bölüm içi ve bölüm dışı ders arasından seçebilecektir.

• Genel kuruluş ilkeleri yukarıda verilen programın bu yapısı, daha önce programın dayanacağı ilkeleri araştırırken ulaştığımız sonuçların gerçekleştirilmesine olanak vermektedir. Program ülkenin kentleşmeye ilişkin sorunlarına dönük uzmanlar yetiştirmeyi, kent planlamasını tek ürünlü olmaktan çıkarmayı, yetişen öğrencilerin belli konularda uzmanlaşmasını sağlayacak bir yapıdadır denilebilir.

• Bir program tasarlandığı zaman daha çok ne Öğretileceği üzerinde duruluyor. Ama nasıl öğretileceği sorusu genellikle ikinci plana itiliyor. Kuşkusuz ne öğretileceği ile nasıl öğretileceği arasında karşılıklı ilişkiler var, iki seçme birbirinden tamamen bağımsız değil. Bu sav birçok bakımdan geçerli. Örneğin Şehir Planlama eğitiminde stüdyolar dünyanın hemen hemen her yerinde eleştiri konusu olmasına ve yaygın bir hoşnutsuzluk bulunmasına karşın, bu nedenle varlığını koruyor. Ama yine de pek çok konuda aynı bilginin alternatif şekilde öğretilme olanakları var. Bu nedenle bir eğitim programı bu konudaki seçmeleri kendi gelişimine bırakmamalı, ilke düzeyinde de olsa bazı seçmeler yapmalıdır.

Bu konuda hemen hemen tüm eğitim topluluğunun üzerinde hem fikir olacağı, yaygın bir değer yargısı vardır, verilecek eğitim aktarmacı nitelikte olmamalıdır, öğrenciye katılımcı kendi kendisinin öğrenme sürecini başlatıcı bir eğitim verilmelidir. Bu değer yargısı eğitim çevrelerimizde çok uzun süreden beri benimsenmiş olmasına karşın, ezberciliğe ve aktarmacılığa dayanan eğitim varlığını tüm Türkiye'de sürdürmektedir. ODTÜ'nün kendi eğitiminde bir değerlendirme yapmak gerekirse, son yıllarda öğrencilerin, öğretim üyelerinin ders notlarına bağlılıklarının yükseldiği, başka bir deyişle yukarıda verilen ölçüt

açısından gerilemekte olduğu söylenebilir. Bu da bize gösteriyor ki aktarmacı eğitimden uzaklaşabilmek sadece bir istek konusu değildir. Aynı zamanda bir olanak ve hem öğretim üyesi hem de öğrenci bakımından bir hazırlık ve alışkanlık sorunudur. Sınıfların büyüdüğü, ders dışı saatlerde okul ve kütüphaneden yararlanmanın sınırlandığı bir ortamda öğrencinin katılımcı yaklaşımı ister istemez sınırlanacak aktarmacılık ağır basacaktır.

Ayrıca unutulmaması gerekir ki öğrenciyi yakından izleyerek onun kendi öğrenme alışkanlıklarını geliştirmesi, öğretim üyesine aktarmacı tutumundan çok daha ağır yük yükleyecek bir öğretim yoludur.

Eğer bir eğitim kurumunda, katılımcı bir model diye uygulanan bir derste öğretim üyesinin yükü aktarmacı modele göre azalıyorsa, burada gerçekte katılımcı bir model de uygulanmıyordur, ya da derste yapılmıyordur. Ne yazık ki ülkemizde pek çok katılımcı modelle verilen derste olan budur. Bu gözlemin ikinci yanı da doğrudur. Katılımcı modelde öğrenci, aktarımcı modele göre çok daha ağır yük taşıyacaktır. Bir yerde katılımcı modelde verilen bir derste öğrenci aktarımcı modele göre verilen bir derse göre daha az yük taşıyorsa, gerçekte orada çok yüzeysel bir ders yaptırılmaktadır.

Katılımcı modelin uygulanması bu yönteminde sorunları iyice bilinerek yakıldığında yararlı olur. Bir eğitim program bütünlük içinde düşünülerek şu soruları yanıtlamak gerekir. Öğrenciler geldiklerinde doğrudan katılımcı modelde eğitime girecek hazırlıkta mıdırlar? Hangi eksiklikleri giderildikten sonra eğitimde katılımcı model uygulanabilir? Hangi dersler katılımcı sürece uygundur, hangileri değildir?

Gerçekte Şehir ve Bölge Planlama eğitiminin kurgusu ODTÜ'de örneğin Mühendislik Fakültesinin ders programına göre katılımcı modele daha fazla olanak vermektedir. Stüdyolar tümüyle bu nitelikteki derslerdir, özellikle ilk stüdyonun bu bakımdan önemi yüksektir. Bir şehir plancısının en önemli bilgi kaynaklarından biri şehirdir, şehirde yaşarken öğrenmektir. Öğrenciliğinde bulunduğu şehirde yaşarken bir birikim sağlar. Bu stüdyoda öğrenciye kazandırılacak en önemli alışkanlıklardan biri bu olmalıdır. Ama öğrenci programın sınıfta verilen derslerinde tam bir katılımcı eğitime girmeye hazır değildir.

İlk yılların eğitimi böyle tam bir katılımcı eğitime geçiş için hazırlık niteliğindedir. Öğrencinin kısa zamanda bilgi ve beceri eksiklikleri tamamlanacaktır. Bu yılların eğitimi "therapeutic" nitelikte olacaktır. Bu nedenle öğrenciye verilecekler ve öğrenciden istenilecekler dersin niteliğine bağlı olarak çok sıkı olarak belirlenmelidir. Örneğin standart bir matematik ya da teknik öğretmeyi amaçlayan dersin programı içinde ne anlatılacağı çok belirlidir ve öğrencinin de bu belirli aracı kullanabildiğini açık ve seçik olarak göstermesi gerekir. Bu aşamada öğrenciden beklenen bu standart hünerleri elde etmesidir, kendi yaratıcı katkısı değil.

Öğrenci ileri sınıflara özellikle yüksek lisans programına geçtiğinde, bir tür eksikleri giderici eğitim yerini, öğrenciyi sorunlar üzerinde düşündürücü yeni çözümler aramaya yöneltici nitelik kazanmalıdır. İşte gerçek katılımcı eğitim ancak bu aşamada söz konusudur. Sınıf tek yönlü bilgi aktarımının yapıldığı yer olmaktan çıkıp öğrenci öğretim üyesinin karşılıklı düşünce alışverişi yaptığı bir yer haline gelmelidir. Aşağıda önerilen program içinde alt sınıflardan üst sınıflara doğru gelişen bir uzmanlaşma ya da dallanma önerildiği için, sınıflardaki öğrenci sayısı da gittikçe azalacak, katılımcı bir eğitici olanaklı hala getirecektir.

Lisans Eğitimi Programı

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Lisans Eğitimi Programı:

Lisans programında yer alacak dersler aşağıdaki bölümlerde içeriklerine inilerek ayrıntılı şekilde betimlenilecektir. Kanımca lisans eğitimi öğrencinin temel formasyonunun oluşturulacağı için derslerin bu ayrıntıda saptanması ve bu ayrıntı üzerinden tartışılmasında yarar vardır. Program bir kere tartışılarak saptandıktan sonra lisans eğitimi derslerinin içeriğinde öğretim üyelerinin tek tek içerik değişikliğine gitmemesinde, yapılacak değişikliklerin programın tümü göz önünde tutularak ve bölümle danışılarak yapılmasında yarar görülebilir. Kuşkusuz bu düşünce programı dondurmak için değil, kurulan yapının iç tutarlılığını korumak için ileri sürülmektedir.

Derslerin, tek tek içeriklerine geçmeden önce derslerin tümünü bir arada veren Tablo (l) ile öğrencilerin hüner alanlarında uzmanlaşmaya giderken hangi dersleri alacağını gösteren Tablo (2)'yi gözden geçirmekte yarar vardır. Birinci tablo çok açık, program ilkelerini sıralarken sözü edilen ders sıralarını yan yana getiriyor. Ve değişik programların çıkartılabileceği bir çerçeve veriyor. İlk iki yılda tek kanallı bir eğitim yapılması öngörüldüğünden dersler arasında bir seçme yapılması söz konusu değildir. Tablo (l) ile bu kesimi hazırlanırken her öğrencinin bir dönemde 9 kredilik derslerden stüdyo dışında dört tane alması ilkesi benimsenmiştir. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü içinde stüdyoların çok zaman tüketici bir niteliği olduğu düşünülürse bu gerçekçi bir seçmedir. Daha fazla sayıdaki dersin öğrenciye verilmesi her ders içindeki verimliliği düşürecektir.

Önerilen programda üç ayrı yönde hüner geliştirilmesi yapılacak yıllar üçüncü ve dördüncü yıllardır. Nitekim Tablo (l)in 5-8inci satırlarında çok sayıda ders yer almaktadır. Birinci tabloda yer alan derslerin üç ana hüner kanalında nasıl dağılacağı Tablo (2)'de gösterilmektedir. Eğer bu tablo yakından incelenirse her kanalın birbirinden oldukça bağımsız olduğu görülür. Bu bağımsızlık bazı dersler yerine diğer kanallardan alınabilecek seçmeli ders sayısını artırarak biraz daha azaltılabilir. Ama amaçlanan bağımsızlığı azaltmak değildir. Eğer amaçlanan dallar arası bağımsızlığı azaltmak olsaydı, Tablo (l) deki tasarım çizgisini ortaya alarak ona diğer çizgilerden eklemeler yaparak çok seçmeli bir program önerilebilirdi. Ama bu halde kent planlamasına tek ürünlü yaklaşım sürdürülmüş olurdu. Kaldı ki bu üç dalın bağımsızlığından söz ederken, stüdyoların varlığını ve işlevini unutmamak gerekir. Stüdyolar üç farklı yaklaşımın birbirini etkileyeceği bir çalışma alanı olacaktır.

Şimdi Tablo (l) de verilen derslerin içeriklerini teker teker inceleyelim.

Matematiğe Giriş: (A1)

Matematik bölümü tarafından verilen standart bir giriş dersi olacaktır. Bu derste, kümeler, kümeler üzerindeki işlemler, vektörler, vektör alanları, analitik geometri, koordinat sistemleri, koordinat sistemlerinin transformasyonları, matriksler, matriks işlemleri, determinantlar, doğrusal denklem takımlarının çözümleri ele alınacaktır.

Cebire Giriş: (A2)

Matematik bölümü tarafından verilen standart bir giriş dersi olacaktır. Bu dersin kapsamı içinde, limit, süreklilik, fonksiyonlar, türevler kısmi türevler ve yorumları, maksimum ve minumum değerler, logaritmik ve üstel fonksiyonlar, integral, basit differansiyel denklemlerin çözümleri öğretilecektir*

Olasılık ve İstatistiğe Giriş I: (A3)

Bu ders İstatistik bölümü tarafından verilen standart bir giriş dersi olacaktır. Bu derste olasılık ve değişkenliğin incelenmesi, permutasyon, kombinasyon, Binom teoremi, sonlu örnek mekanlarında genel olasılık teorisi, kondisyonel olasılık, Bayes teoremi, tesadüfi değişkenler, tesadüfi değişkenlerin dağılım ölçüleri, ortalama değerler, değişkenlik ölçüleri, standart sapma, dağılımın momentleri. Bu tür betimleyici istatistiğin normal, Binomial, ve Poissson dağılımlarına uygulanması.

İstatistiğe Giriş II: (A4)

Bu derste İstatistik bölümü tarafından verilecektir. Genellikle istatistik karar verme sorunları üzerinde durulacaktır. Dersin kapsamı içinde istatistik çıkarsama ve karar süreci, sıfır hipotezi tip I ve, tip II hipotez testi. Kullanılışı en yaygın olan, Student (t), F, X^2 ve Kalmogorov Simirnav testleri verilecektir. İstatistikte tahmin ve ilkeleri, güvenirlik aralığı, ortalamaların ve oranların tahmini öğretilecektir. Ayrıca Varyans Analizi, korelasyon, Doğrusal Regresyon, Doğrusal olmayan Regresyon, Çoklu korelasyon ve Regresyon, Kovaryans Analizi bu ders içinde ele alınacaktı.

Mekansal Analizlerde Kullanılan İstatistik Teknikler: (A5a)

Bu ders temel istatistik bilgisi edinmiş bir öğrenciye, şehir ve bölge planlama analizlerinde kullanılan İstatistik teknikleri yakından tanıtmayı amaçlamaktadır. Bu derste mekansal dağılımların betimlenmesi, merkezi yer ve dağınıklık ölçüleri. Mekanda tesadüfi dağılım olarak poisson dağılımının özellikleri, quadrat analizi, en yakın komşu dağılımı, mekansal oto korelasyon, discriminant analiz ve bölgelere ayırma yolları faktör analizi bölgesel ve ekolojik problemlere uygulaması gibi konular ele alınacaktır.

Doğrusal Programlama ve Şehir Planlamada Kullanılması: (A5b)

Bu derste, doğrusal programlama problemleri ve duallerinin yazılış ve yorumlanmaları, taşıma problemi, ve çözümü, doğrusal programlamanın simpleks çözümü, şehir ve bölge planlamada uygulanmasından örnekler, tam sayı programlaması, dualinin yorumu, şehir ve bölge planlamasında uygulanması üzerinde durulacaktır. Bu ders kapsam içinde matriks işlemlerine dayanan diğer Modeller ele alınabilir. Bağımlılık matriksleri, markov süreçleri vb gibi.

Modellenmeye Giriş ve Benzetişim Modelleri: (A6)

Bu derste öğrenciye model kavramı, değişik model türleri tanıtılması ve kendisinin model oluşturabilme yeteneğinin, geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Modelleme tekniklerinin, sosyal bilimlerde ve planlamada kullanılışı, demişken, parametre, ilişki, mapping, nedensellik vb. temel kavramlar verildikten sonra model kurma sureci tanıtılacaktır. Kuramdan modele geçiş, modelin kurulması, modelin kalibrasyonu, modelin ilerideki kestirimlerde kullanılma yolları anlatılacaktır, öğrencinin model kurabilme yeteneğini geliştireceği kentsel nüfus ve işgücü dinamiklerine ilişkin benzetişim modelleri üzerinde durulacak ve Öğrenciden bu tür bir model kurup geliştirmesi istenilecektir,

Şehirsel Arazi Kullanma Modelleri: (A7)

Bu derste model geliştirme yeteneklerini elde etmiş ve kentsel dinamikleri tanımış olan öğrencinin bu bilgilerini arazi kullanma modelleri üzerinde geliştirmesi beklenmektedir. Bu

derste üç farklı türde arazi kullanma modelleri üzerinde durulacaktır. Birinci grupta-derişik koşullar için geliştirilmiş kentsel oyunlar yer alacaktır. Öğrencinin böyle bir kentsel oyun oynamasına olanak verilecektir. İkinci grupta, Hansen, Lovry-Garin, Schlager vb. arazi kullanım benzetişim modelleri anlatılacaktır. Üçüncü grupta Wilson'un geliştirdiği Entropi maksimizasyon yönteminin uygulandığı modeller ele alınacaktır.

Matematik Programlamaya.Giriş: (A8)

Bu derste öğrenciye doğrusal olmayan programlama teknikleri tanıtılacaktır. Geometrik, kombinatorial ve dinamik programlama üzerinde durulacak, bu tekniklerin Şehir ve Bölge planlama alanında uygulanmasına ilişkin örnekler verilecektir.

Bilgisayar I ve II:(B5) ve (B6)

ilk iki dersin programı bir arada düşünülmüştür. Bu ilk iki derste öğrencinin öğreneceği temel bilgisayar dillerinde program yazacak derecede hüner elde etmesi amaçlanmaktadır. Bu derslerde yapay diller, yapay dil kuramları, program dillerine giriş FORTRAN, PL/l öğretilecek, öğrencilere kendi alanlarında verilecek problemlere ilişkin programlar yazdırılacaktır.

Bilgisayar III ve IV: (B7) ve (B8)

Bu dersler uygulamaya dönük olacaktır. Öğrenciye, data analizi, bilgi sistemleri oluşturulması gibi temel hünerlerle, SPS(S) - SPS(X) vb, paket programlarının tanıtılması ve kullanılması, bilgisayarın grafik çizilmesinde kullanılma yöntemleri, SYMAP, SYMVU gibi paket programlar tanıtılacaktır. Bu dersin içinde Öğrencinin diğer derslerde öğrendiği modelleri uygulaması istenilecektir.

Ekonomiye Giriş I: (C3)

Ekonomi bölümü tarafından verilecek bu başlangıç dersinde, ekonomini rolü bir bilimsel disiplin olarak nitelikleri tanıtıldıktan sonra, mikro ekonominin, tüketici davranışları, firma teorisi, piyasa dengeleri, arz ve talep monopolist ve oligopolistik pazar çözümleri gibi temel konuları verilecektir.

Ekonomiye Giriş II: (C4)

Ekonomi bölümünce verilecek bu derste genel olarak makro ekonominin temel konuları üzerinde durulacaktır. Ekonomik faaliyetlerin ölçülebilirliği, milli gelir, milli gelirin oluşumu, temel belirleyicileri, milli gelirin bölüşümü, gelir eşitsizlikleri, istihdam, ekonomik bunalımlar, hükümetlerin fiscal politikaları, enflasyon stagflasyon, Bu politikaların kentsel yaşantı bakımından sonuçları bu ders kapsamı içinde yer alacaktır.

Kentin Ekonomik Analizi: (C5)

Bu derste öğrenciye, bir kentsel alandaki ekonomik faaliyetler, bunların doğuş nedenleri, karşılıkla ilişkileri, ülkedeki ekonomik gelişmelere ya da dışsal kararlara bir kent ekonomisinin nasıl uyum yapacağını kestirmeye olanak verecek kuram ve teknikler öğretilecektir. Böylece değişik faaliyet yapılarının ne tür kentsel yaşantılar ortaya çıkaracağını kestirebilecektir. Bunun için öğrenciye ekonomik büyüme kentleşme, değişik gelişmişlik düzeylerinde ya da rejimlerinde ortaya değişik istihdam türleri, kentsel temel

ekonomi analizleri, girdi-çıktı analizleri, kentsel istihdamın kestirilmesinde kullanılışı öğretilecektir.

Kalkınma İktisadi: (C6a)

Bu derste kalkınma olgusu, bir sosyal değişme ve toplumsal dönüşüm sorunu olarak ele alınacak, bu dönüşümü hızlandıran ya da yavaşlatan uluslararası ve ulusal süreçleri öğrencinin tanıması amaçlanmaktadır. Dersin kapsamı içinde ekonomik dönüşümün belirleyicileri, değişik kalkınma modelleri, kalkınmada kullanılacak değişik stratejiler, bu stratejilerin ortaya çıkardığı planlama stilleri üzerinde durulacaktır. Alternatif stratejilerin kentleşme ve yerleşme düzeni açısından olan yansımaları ayrıca ele alınacaktır.

Proje ve Programların Ekonomik Değerlendirilmesi: (C6b)

Bu ders öğrencilere bir plan kararı ya da proje üzerinde olabilirlik analizi yapabilmek ve proje demetlerinden programlar oluşturabilme yeteneğini vermeyi amaçlamaktadır. Bu derste proje ve program kavramları, bunların nasıl hazırlandıkları, proje ve programların maliyet ve fayda akımlarını hesaplama yöntemleri, proje değerlendirmede kullanılan fayda masraf oranı, bugünkü değer, iç karlılık vb, kriterler, bunların eleştirisi, sosyal fayda ve masraf kavramları, bu kavramların kullanılması yolunda şehir planlamasında yapılan denemeler, Lichfield'in muhasebe tekniği, Hill'in hedef gerçekleştirme matriksi vb, kapsanacaktır.

Kamu Malları Ekonomisi: (C7)

Bu derste öğrenci kentsel kamu hizmetlerinin üretimine ilişkin somut problemlerle karşı karşıya gelecektir. Öğrencinin kamu malları ekonomisini, genel kuramdan öğrenmesi yerine örnekler üzerinde durarak öğrenmesi amaçlanmaktadır. Dersin başlangıcında refah ekonomisine ilişkin bazı genel Özellikler verildikten ve kamu malları ve özellikleri tanıtıldıktan sonra, değişik kentsel hizmetler, kent içi ulaşım, içme suyu, kanalizasyon, sağlık, güvenlik vb, örnekler üzerinde bu servislere, talebin nasıl hesaplandığı, üretim kararlarının nasıl verildiği fiyatlarının nasıl saptandığı üzerinde durulacaktır.

Taşınmazlar İktisadı: (C8)

Bu derste öğrencinin kent içinde arazi kullanışlarının belirlenmesinin arkasındaki iktisadi mekanizmaları tanıması amaçlanmaktadır. Bu mekanizmaların dana iyi kavranabilmesi için kentteki tek bir taşınmaza ilişkin iktisadi değerlendirmelerin nasıl yapılacağı anlaşılmalıdır. Ders içinde kentsel rantlar, arazi kullanma teorileri, zoning parselleme ve taşınmazların vergilendirilmesinin, tek taşınmaza ilişkin kararlara ve kent formuna etkileri. Bir taşınmaza ilişkin yatırım, işletme, bakım, yıkım, kullanım değiştirme kararlarının nasıl verildiği üzerinde durulacaktır.

Antropolijiye Giriş: (D1)

Sosyoloji bölümünce verilecek bu başlangıç dersi, insanın ve kültürünün evrimsel yapısını gösterecektir. Bu gelişimin insanın çıkışından, kentsel ya da neolitik devrime kadar olan süresini kapsayacaktır. Dersin kapsamı içinde insanın biyolojik yapısı, bu yapının grup yaşamıyla ilişkisi, insan ve kültürünün evrimsel niteliği, insan doğa alet arasındaki ilişkiler, bu ilişkilerin birikime açıklığı, ilkel toplumlarda toplumsal örgütleme ve kültür, insan kültürünün evriminde neolitik devrim, kentsel yaşamın başlayışı ve ilk örnekleri üzerinde durulacaktır.

Sosyolojiye Giriş: (D2)

Sosyal bilimler bölümünce verilecek bir başlangıç dersi olacaktır. Bu derste sosyolojinin bir bilimsel disiplin olarak özellikleriyle grup, sosyal yapı, kültürel süreç vs örüntüleri gibi temel kavramları tanıtılacak, kişi grup, kişi toplum, grup toplum ilişkileri incelenecektir. Sosyolojinin kentsel sorunlara uygulanmasına ilişkin örnekler verilecektir.

Şehir Sosyolojisi: (D3)

Bu derste öğrenciye kentin sosyal yapısının, değişme olgusuna referansla verilmesi istenilmektedir. Ders kapsamı içinde kentsel yaşamın tarihsel ve kültürler arası farklılaşması, kır kent işlevsel bütünlüğü ve toplumsal kategoriler olarak farklılığı, kentlileşme kavramı ve eleştirisi, kent yaşamının ekolojik ve demografik yönleri (Chicago okulu), şehirsel yaşamın örgütlenmesi; denetim ve sınıfsal yapı, kentte çatışma, toplumsal sapmalar ve kentsel hareketler, kent ve sosyal değişme ilişkileri üzerinde durulacaktır.

Kırsal Sosyoloji: (D4)

Bu derste öğrenciye kırsal çevrenin toplumsal yapısının tanıtılması amaçlanmaktadır. Dersin kapsamı içinde, kırsal alanın tarihsel dönüşümü ve kültürler arası farklılaşması, tarihsel bir kategori olarak köylülük ve çözülmesi, kırsal yaşamın ekolojik ve demografik yönü, kırsal yaşamın örgütlenmesi, denetim, sınıfsal yapı, kırsal yapıda alternatif örgütlenme biçimleri olarak kooperatifçilik, ortaya çıkardığı toplumsal ve mekansal sorunlar, kırda toplumsal çatışma ve sapmalar ile kırsal alan sosyal değişme ilişkileri üzerinde durulacaktır.

Şehirsel Bölgelerde Sosyal Araştırma Metot ve Teknikleri: (D5)

Bu derste öğrencinin sosyal bilimlerde değişik araştırma tekniklerinin neler olduğunu öğrendikten sonra bu yöntemlerden şehir planlamada en yaygın şekilde yararlanılanı olan alan araştırmasının nasıl yapılacağı ve nasıl sonuçlandırılacağı tanıtılacaktır. Ders kapsamı içinde toplum bilimin kullandığı metotlar, toplum bilim ideoloji ilişkisi, toplum bilimde ve şehir planlamasında alan araştırmalarının yeri, bir toplum bilim araştırmasının tasarlanması, varsayımlarının konulması, gözlem ve deneyleme yoluyla sınanma yolları. Anket hazırlama, örnekleme, güvenirlik seçmeleri, görüşme cinsleri, soru hazırlama yolları, ölçekleme, sahadan elde edilen bilginin işlenmesi, temizlenmesi, hazır bilgisayar programları vb, konular yer alacaktır.

Demografi: (D6)

Bu derste öğrenciye demografiye ilişkin temel kavramlar ve bu kavramları şehir planlama analizlerinde kullanma yolları anlatılacaktır. Dersin kapsamı içinde demografinin temel kavramlarının ve verilerinin tanıtılması yapılacak, nüfusun yaş, cins ve diğer özellikleri açısından yapısal betimlemelerinin nasıl yapılacağı, demografik geçiş eğrisi, doğurganlık ve ölüm oranlarının belirleyiciliği ile göçler ve kentleşme üzerinde durulacak, sabit nüfus kabulü altında hayat tablolarının kullanılmasıyla eksik nüfus bilgilerinin nasıl tamamlanacağı ve nüfus projeksiyon yöntemleri anlatılacak, ayrıca nüfus ve kaynak dengesi uyum teorileri, nüfusun miktar ve kompozisyonunu denetleyici politikalar ele alınacaktır.

Nüfus Analizlerinden Planlama Kararlarına Geçiş: (D7)

Bu derste öğrenciye nüfus üzerinde yaptığı analizlerden planlama kararlarında yararlanma yolları anlatılacaktır. Dersin kapsamı içinde nüfus ve ülkenin makro dengelerinin ilişkisi, kalkınma seçmelerinin demografik dayanakları, nüfus işgücü istihdam ilişkisi, iş gücüne katılma oranının belirleyicileri, nüfus-eğitim talebi, nüfus-sağlık talebi, nüfus-beslenme, nüfus-konut talebi ilişkilerinin kurulması, gelir dağılımının demografik yönleri, kaynak ve çevre üstünde nüfus baskısının hesaplanması gibi konularda durulacaktır.

Sistem Kuramının Toplumsal Yapı ve Değişmeye Uygulanması: (D8)

Bu derste öğrenciye önce sistem düşüncesi ve değişik sistem anlayışları parça-bütün, Cybernetik, diyalektik, ekolojik vb. anlatılacak. Sonra bu değişik sistem anlayışlarının toplumu anlamakta kullanılmasının ne tür toplumsal sistem analizleri ortaya çıkardığı Parsons, Wiener, Marx, Hawley vb. gösterilecek ve her sistem anlayışının beraberinde nasıl bir değişme modeli ortaya çıkardığı üzerinde durulacaktır. Daha sonra bu farklı değişme anlayışlarının planlamaya yansımaları ele alınacaktır.

Toplumda Örgütlenme ve Kurumlaşma: (E5)

Bu derste örgüt kuramları, örgüt davranışları, planlama örgütlenme ilişkileri, toplunun temel kurumları, devletin yorumu, bürokrasi, Türk bürokrasisinin gelişimi, devlet-planlama, bürokrasi-planlama ilişkileri üzerinde durulacaktır.

Şehir Planlama Hukuku: (E6)

Bu derste İmar Hukukunun gelişimi, genel hukuk içindeki yeri, mülkiyetin gelişimi ve kurumsallaşması, kamu yararı kavramının çıkışı ve eleştirisi, bu açıdan İmar Planının işlevleri. Bugün Türkiye'de İmar Planı yapımına yönlendiren mevzuatın tanıtılması. Yasalara göre imar planının hazırlanma, onaylanma, uygulanma ve değiştirilme süreçleri, imar hukukunda yargı denetimi. Planın hazırlanmasında onaylanma ve uygulanma süreçlerine halkın katılımı, ele alınacaktır,

Yerel Yönetimler: (E7)

Bu dersin kapsamı içinde, genel devlet yönetimi içinde yerel yönetimin işlevleri ve türleri, Dünyada ve Türkiye'de yerel yönetimlerin gelişmeleri, Türkiye'de belediyelerin bugünkü görev ve yetkileri, gelişen belediyecilik hareketleri, belediyelerde plancının işlevleri incelenecektir.

Kentsel Toplumsal Hareketler: (E8)

Bu derste kentlere özgü toplumsal hareketler, bu hareketlerin sınıfsal tabanları, sınıfsal tabanlarına bağlı olarak ortaya çıkan örgütlenme farklılıkları, bu hareketlerin sağladığı sonuçlar incelenecek, bu hareketlerden kent planlama ve yönetiminde yararlanma yolları, ve bu hareketlere göre plancının konumunun ne olması üzerinde durulacaktır,

Sanayi Öncesi Kenti: (F2)

Bu derste, öğrencinin antropolojiye girişte neolitik kent devrimini gördüğü kabul edilerek, daha sonraki dönem yerleşmelerinden başlanacaktır. Eski Yunan ve Roma kentleri, sosyal yapısı, temel kurumları ve fiziki yapısıyla incelenecektir. Bu incelemede Anadolu'daki

örneklerine özel önem verilecektir. Daha sonra Avrupa Ortaçağında kent ele alınacak sosyal yapısı temel kurumları ve mekansal yapısı anlatılacaktır. Avrupa ortaçağını Rönesans izleyecektir. Rönesans'ın doğuşu, ve Rönesans kenti anlatılacaktır.

Sanayi Dönemi Kenti ve Modern Kent Planlaması Düşüncesinin Doğuşu ve Gelişimi: (F3)

Bu derste sanayi devrimi oluşum nedenleri, ortaya çıkardığı toplumsal ve kentsel yapı, bu yapıya tepki olarak doğan ütopyalar ve sağlık yasaları hareketleri, burjuvazinin kent planlaması çözümleri, Haussmann'ın Paris'teki uygulamaları, belediye sosyalizmi, güzel şehir hareketi, Bahçe şehirler, Camillo Sittecilik, Cite Industrial, Birinci Dünya Savaşı sonrasında pratik kent akımının doğuşu, kent planlamasını bilimselleştirme eğilimleri. Otomobilin getirdiği suburbleşme, İkinci Dünya savaşı sonrasının planlama akılları, ele alınacaktır,

Osmanlı Kenti ve Cumhuriyet Türkiyesi'nde Planlama Tarihi: (F4)

Bu derste klasik Osmanlı düzeni, bu düzenin ortaya çıkardığı mekansal örgütlenme biçimleri ve Osmanlı kentinin özellikleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun dışa açılması 19'uncu asırda yan sömürge haline gelişi, bunun mekansal yapıdaki yansıması, 19'uncu yüzyıl Osmanlı kentindeki dönüşüm, Ulusal Kurtuluş Savaşı sonrasında uygulanan mekansal politikalar, Ankara deneyi şehir planlamanın Türkiye'de kurumsallaşması ve İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki gelişmeler verilecektir.

Kent Planlamasına Giriş: (G1)

Bu ders öğrenciye mesleği hakkında ön bilgileri ve ilk yönelimleri vermeyi amaçlamaktadır. Dersin kapsamı içinde planlamanın tanıtılması, işlevleri, tipleri, genel olarak planlama içinde kent planlamasının yeri ve farklılıkları, çok yönlülüğü, kent planlamasında tasarımın yeri, tasarım ve planlama arasındaki farklılıklar, planlama süreci, değişik karar verme yöntemleri ve yolları, plancı toplum ilişkileri, plancının toplumsal sorumluluğu, vb konular üzerinde durulacaktır,

Doğal Koşullar ve Kentsel Tasarım: (G1a)

Bu derste, doğada uyum davranışları, insanın uyum davranışları, insan eliyle yapılan yapılar ve uyum süreci, kent formlarının doğaya uyum davranışları, bu uyum davranışını sınırlayan ekonomik ve toplumsal güçler, toprak, yeraltı suyu, topografya gibi yere ait özellikler ile ısı, yağış, nem, basınç, rüzgâr, güneşleme gibi iklim öğelerinin kent planlamasına ilişkin araştırma yöntemleri. Yere ilişkin öğeler ile iklime ilişkin öğelerin bir birine etkileri mikro klimalar, yerleşmeye ilişkin ekolojik eşikler, bu öğelerin küçük vs büyük ölçekli planlama kararlarını nasıl etkiledikleri, sağlık koşulları, enerji harcamalarının azaltılması, vb kriterlere göre bu koşullara planlama kararları ile nasıl uyum yapılacağı üzerinde durulacaktır.

Şehirsel Coğrafya ve Arazi Kullanma: (G1b)

Bu derste yerleşme sistemleri ve kademelenmesi, kent formu modelleri, kentsel mekanda arazi kullanma türleri ve yoğunluk farklılaşması ve bu farklılaşmanın nedenleri, böyle bir kentsel mekanda arazi kullanma farklılaşmasını saptayacak araştırmaların yöntem ve teknikleri. Kent plancılar arasında kentsel arazi kullanma düzenlemesine ilişkin değer yargıları (Atina şartlaşması) ve bunların eleştirisi yer alacaktır.

Şehir Plancıları İçin "Landscape": (G6)

Bu dersin kapsamı içinde şehir planlamasında "Landscape" düzenlemesinin rolü ve işlevleri, değişik landscape akımları ve farkları. Geri kalmış ülkelerde landscape çözümlerini sınırlayıcı etkenler, landscape planlamasında kullanılan doğal öğelerin tanıtılması, ekolojik karakter ve işlevleri. Bina dışı mekanlara ilişkin planlama sorunları, bahçe, avlu, sokak, aktif ve pasif yeşil alanlar, plaza, yol kenarı gelişmeleri, spor alanları, fuarlar, milli parklar vb. şehirdeki "landscape" kararları için araştırma yöntemleri, karara ulaşma yolları.

Çevresel Psikoloji I: (G7a)

Bu derste, çevresel psikolojinin işlevi ve kent planlamasına ilişkin kuramları verilecektir. Bu dersin kapsamı içinde, çevresel psikolojinin tasarım ve planlama açısından işlevleri, mikro ve makro çevresel psikolojinin ayrımı, farklı teorik yaklaşımlara göre yapılmış çalışmaların derinliğine incelenmesi, davranışsalcı, öğrenmeci, algısal gelişmeci ve yapısalcı yaklaşımlar, yer alacaktır.

Çevresel Psikoloji II: (G8a)

Bu derste çevresel psikoloji konusunda, giriş bilgilerini elde etmiş öğrencinin, bu kuramları uygulayacak yöntem ve teknikleri öğrenmesi amaçlanmaktadır. Öğrenci kurama dayalı araştırma yöntemlerine ilişkin, temel bilgileri aldıktan sonra, bu tür araştırma yöntemlerini yapılmış araştırmalar üzerinde durarak öğrenecektir. Dersin stüdyo ile "bütünleşmesi sağlanarak, uygulama yapılması da düşünülebilir.

Şehir ve Mekansal Örgütlenme Tasarımına Giriş I: (G7b)

Bu sınıfa kadar stüdyolarda tasarım süreci içinde yer almış bu olgunun pratiğini tanımış öğrenciye tasarıma ilişkin kuramsal düşünceleri tanıtmayı amaçlayan bu derste, kentsel çevrenin tasarımına giriş, kentsel çevrenin kalitesinin analizi için teknikler, kentsel çevrenin düzenlemesine ilişkin amaçlar, kentsel yaşam çevresinin gelişme ve değişmesinde tasarımcıya düşen rol. Kentsel tasarımda tasarıma ilişkin değerlerin ve tasarımcının rolünün tarihsel evrimi vb. verilecektir.

Şehir ve Mekansal Örgütlenme Tasarımına Giriş II: (G8b)

Bu ders kapsamı içinde, Kentsel tasarımı bilimselleştirme denemeleri, alternatif tutumlar, bilimselleştirme çabalarının kısıtları, Mikro ve Makro tasarımın yapısal farkları, bu farklılığın kent planlamasındaki yansımaları. Kent ölçeğinde tasarım programı sorunu, insanın yaşam istekleri ve toplumun amaçları, büyük ölçekli tasarım için açık ve sınanabilir program öğelerine nasıl dönüştürülebilir, bu dönüşün sürecini etkileyen kavramsal, teknolojik, sosyal, yönetimsel kısıtlar, vb. konular ele alınacaktır.

Fotogrametrinin Şehir ve Bölge Planlamasındaki Kullanışları I:(H5)

Bu derste öğrencilere kent ve bölge planlamasında kullanacakları özellikle büyük ölçekli harita ve planlarla hava fotoğraflarının kullanılışı ve standartları, yurdumuzda bunların elde edilme yolları. Kullanılışları ve yorumlanmaları için gerekli alet, malzeme ile ilgili bilgiler verilecektir.

Fotogrametrinin Şehir ve Bölge Planlamasındaki Kullanışları II:(H6)

Bu derste hava fotoğraflarının kullanılması ve yorumlanması üzerinde durulacaktır. Türkiye'de bu konuda çalışan kurumlar ve yaptıkları yorumlama örnekleri değerlendirilecektir. Kent ve bölge planlamasına ilişkin karar verme, yer seçimi, alternatif geliştirme vb. çeşitli verileri gerektiren çalışmalarda hava fotoğrafları ve basit yorumlama araçları kullanarak uygulamalar yapılacaktır.

Konut I: (I5)

Birinci konut dersi daha çok konut sorununun tanıtılmasına ve ekonomi politiğine dönük olacaktır. Bu dersin kapsamı içinde, konut sorununun tanıtılması, kentleşme sorunu içinde konutun yeri, Türkiye'de konut piyasası ve gecekondunun gelişmesi, sosyal konut ve toplu konut uygulamaları, konut sorununun ekonomi politiği, dünyada değişik konut programlarının tanıtılması ve eleştirisi.

Konut II: (I6)

Birinci derste konut sorununu tanımış bir öğrenciye ikinci derste konutlandırma tasarımı ve bir toplu konut alanı yapımının programlandırılmasına ilişkin bilgiler verilecektir. Bu dersin kapsamı içinde aile yapısı konut gereksinimi, piyasa talebi, toplumsal gereksinim gibi bazı temel kavramlar verildikten sonra, konutlandırma tasarımı süreci, kullanıcı örgütlenmesi, finansman, maliyet ve hesaplanması, standartlar yapım teknolojisi, mekansal gruplanma ve alt yapı sorunları ele alınacak, tüm bu bilgilerin maliyet ve zaman kısıtları içinde bir konut programı hazırlanmasında nasıl kullanılacağı öğretilecektir.

Kentsel Alt Yapı I: (K7)

Bu derste kentsel altyapıların türleri, farklı altyapıların işlevleri, bu işlevlerin yerine getirilmesindeki farklı seçenekler tanıtıldıktan sonra şebekelerle sağlanan su, kanalizasyon, elektrik gibi alt yapıların tasarım yolları ve özellikleri, bu sistemlerin tasarımı için kent planlamasında verilmesi gereken kararlar, alt yapı şebekelerini, kent planlama çözümlerine getirdiği sınırlar ve eşikler. Kentin farklı büyüme dinamiklerinin alt yapı sistemlerine etkileri ve çıkardığı sorunlar. Alt yapıda ekonomi sağlamada kent plancısına açık seçenekler üzerinde durulacaktır.

Kentsel Alt Yapı II: (K8)

Bu derste kentteki alt yapı türlerinden şebekelerle sağlananlar dışındaki eğitim, sağlık, yeşil sistemleri, çöp toplamak vb. değişik kentsel alt yapı türlerinin planlama ve programlaması üzerinde durulacaktır. Bu alt yapı sistemleri için önerilen değişik çözümler, kentin. farklı büyüme dinamiklerine göre bu sistemlerin uyum yolları incelenecektir.

Şehirsel Ulaşım Planlaması I: (L7)

Bu derste kentler arası ve kent içi ulaşım teknolojisinin evrimi ve bu değişikliklerin kent formuna etkileri, değişik kent içi ve kent dışı ulaşım türlerinin kent tasarımını etkileyen karakteristikleri ve ortaya çıkardığı tasarım sorunları. Yol kademelenmesi, yolların tasarım sorunları, işaretleme ve ışıklandırma, park sorunu, değişik türleri, demiryolu güzergâh ve istasyon seçimi, liman ve Havaalanlarının yer seçimi sorunları ve kentlere etkisi ele alınacaktır.

Şehirsel Ulaşım Planlaması II: (L8)

Bu derste genellikle kent içi ulaşım modelleri ele alınacaktır. Ulaşım modellerinin gelişimi ve türleri tanıtıldıktan sonra, ulaşım talebinin doğuşu, ulaşım talebini çıkış ve.varış arasında dağıtan modeller, kent içi ulaşım ağının tanımlanması, talebin araç türleri arasında ayrımı, ulaşım talebinin ulaşım ağına yüklemesi, ulaşım modellerinin perde hatları kullanılarak kalibrasyonu ve kentteki bir ulaşım sistemine ilişkin olarak modelden elde edilen sonuçların ekonomik değerlendirme yöntemleri gibi alt modeller tanıtılacaktır. Daha sonra bu modellerin işletilebilmesi için gerekli bilgilerin elde edilme yöntemleri tartışılacaktır.

Stüdyolar:

Şehir ve Bölge Planlama Bölümlerinin yönlendirilmesi en zor ama en canlı dersleri stüdyolardır. Stüdyoların zorluğu burada söz konusu olan bilgi ve hüner aktarmasının niteliğinden gelmektedir. Bu nitelikler şöyle özetlenebilir:

1) Stüdyo diğer derslerde verilen kuram ile meslek pratiği arasındaki boşluğu dolduracaktır. Başka bir deyişle bir "mode" da öğrenilen bilginin bir diğer "mode"da kullanılmasına olanak sağlayacaktır.

2) Bu boşluğun doldurulmasında yararlanılabilecek belirli bir kuram yoktur. Bu boşluk bir çeşit usta çırak ilişkisi içinde doldurulacaktır.

3) Öğrencinin mezun olduğunda çok karmaşık bir meslek pratiğini "internalize" etmiş olması gerekir. Yani bir planlama sorunu ile karşılaştığında bunun çözümü için benliğine işlemiş bir programı olacaktır. Böyle karmaşık bir konuda bu tür bir "internalizasyon", içe sindirme bir adımda gerçekleştirilemez. Ancak bir birikim ile adım adım sağlanabilir. Bu nedenle "internalizasyon" içe sindirme basitten karmaşığa doğru uzanan bir süreklilik içinde gerçekleştirilebilir.

4) "Internalizasyonu" içe sindirilmesi sağlanacak olan meslek pratiği var olan pratiğin yeniden üretilmesi yönünde olmayacak, bu pratiği geliştirme yönünde olacaktır. Bu nedenle stüdyoda kuram ile pratik arasındaki ilişki kurulurken, bu ilişkinin kurulma biçimi var olan ilişkiyi yadsımayı da içerecektir.

Bu nitelikte bir stüdyo çalışmasının başarılabilmesi için, var olan planlama süreci içinde seçmeler yapmak gerekir. Kuramdan pratiğe geçişin her kesiminin mutlaka bir usta çırak ilişkisi içinde gerçekleştirilmesi gerekmez. Bir planlama sürecinin her kesiminin stüdyoda yeniden üretilmesi zaman kaybettirir, stüdyo çalışmasının etkinliğini.azaltır. Her stüdyo çalışması için bölümün ön hazırlıklarının olması, öğrencilerle kurulacak usta çırak ilişkisinin etkinliğini artırır. Öğrencilerin çalışmalarını asıl amaçlanan noktalarda toplamak olanağını sağlar.

Bölümün Stüdyo çalışmalarının etkinliğini artırmak için aşağıda sıralanan önlemler önerilmektedir.

1) Bölümde kurulacak olan kentleşme arşivi, arşivde bulunmayan konularda yapılacak stüdyo çalışmaları için bir dönem önce hazırlık yapacaktır. Böylece öğrencilerin stüdyoda zaman kaybetmeden doğrudan planlama sorunlarıyla uğraşmaya başlamaları sağlanacaktır.

2) Bölüm stüdyo çalışmalarında yararlanılacak el kitaplarının hazırlanması konusunda çalışmalar örgütleyecektir. Bu el kitapları, araştırma yöntemleri, planlama normları, planlama yasalarına ilişkin derlemeler vb. konularda olacaktır.

3) Bölüm stüdyo çalışmalarında, meslek pratiğinin aynen üretilmesini değil geliştirilerek yeniden üretilmesini amaçladığından, bu yöndeki çabalara yardımcı olmak üzere, her yıl planlama pratiğine ilişkin konularda bir seminer düzenlenecek ve seminer bildirileri bir kitap halinde yayınlanacaktır.

Bölümdeki stüdyo çalışmalarının birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar basitten karmaşığa doğru şöyle bir sıralama içinde gerçekleştirilmesi ön görülmektedir.

Birinci Sınıf Stüdyoları: (M1) (M2)

Birinci sınıf stüdyoları öğrenciye, kentsel bir olguyu gözlemeyi, bu gözlemini grafik, sayısal ya da günlük dilde saptayarak başkalarına sunmayı, değişik dillerde yaptığı bu saptama üzerinde analiz yapabilme, sorunları ortaya koyabilme ve çözüm önerebilme ve tasarım yapabilme yeteneğini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Basitten karmaşığa doğru gelişen çok sayıda temrinin yapılacağı bu stüdyo çalışmalarında öğrenciye yukarıda sayılan beceriler yanı sıra, temel çizim, harita kullanma, maket yapma grafik prezantasyon gibi hünerlerde kazandırılacaktır.

İkinci Sınıf Stüdyoları: (M3) (M4)

Bu stüdyolarda kentin tek tek öğelerinin, tanınması ve tasarımına ağırlık verilecektir. Stüdyoda kent parçalarının tanınması ve tasarımına ilişkin çok sayıda temrin yapılacaktır. Kent parçalarının analizi ve tasarıma ilişkin hünerler geliştirildikten sonra, bu öğelerin birleştirilmesiyle komşuluk ünitelerinin kent parçalarının oluşturulmasına geçilecektir. Başka bir deyişle bu stüdyolarda öğrencilere parçalardan başlayarak bütünlerin oluşturulması hünerleri kazandırılacaktır.

Üçüncü Sınıf Stüdyoları: (M5) (M6)

Bu stüdyoya gelmiş öğrencinin hem kenti tanıması hem de kente ilişkin temel analiz ve tasarım hünerleri yeterince gelişmiştir. Gerçekçi bir kent planlaması çalışması yapmaya hazırdır. Üçüncü sınıfta bir büyük kent parçası ya da orta boy bir kent incelenecektir. Bu sınıfta kent planlama sürecinin bilgi toplama, analiz, tasarım ve kapital programlamasını içeren bir bütünlük içinde ele alınması amaçlanacaktır. Üçüncü sınıf stüdyoları içinde öğrenci planlama ve tasarım sürecini belirleyici toplumsal, finansal, teknolojik vb. sınırların etkilerini açıkça görecektir. Bir başka deyişle ikinci sınıf stüdyolarındaki gibi parçadan gelerek bütünü kurma sürecini değil, bütünden gelerek parçaya inme sürecini öğrenecektir.

Dördüncü Sınıf Stüdyoları: (M7) (M8)

Bu stüdyolarda bir bölgesel merkez ya da metropol niteliği olan bir kentin planlamasına eğilinecektir. Stüdyo içinde kentin bölge ile ilişkilerinin düzenlenmesi, büyük kent formu seçimleri, kentsel alt yapı sistemlerinin seçilmesi gibi makro planlama sorunlarında önemle durulacaktır. Stüdyoda planlama süreci hem araştırmadan tasarıma ve uygulamaya kadar uzanan, hem de bölge ölçeğinden mahalle ölçeğine kadar inen bir bütünlük içinde ele alınacaktır.

Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Eğitimine İlişkin Beşinci Sınıf Stüdyoları:

Bu stüdyolar özel sorunların kent planlamasına ve tasarıma etkilerini araştıran stüdyolar olacaktır. Var olan kent planlaması yaklaşımlarının önemli biçimde değiştirilmesini gerektirecek özel sorunlar ortaya çıkmaktadır. Örneğin deprem. Özel taşımdan toplu taşına geçiş, kent içi enerji sarfiyatını minimum yapacak kent tasarımının geliştirilmesi gibi. Bunlar kent planlama pratiğinde önemli yenilikçi değişikliklerin yapılmasını zorlayacak sorunlardır. Beşinci sınıf stüdyolarında öğrencilerin yeni pratikler önerebilme hünerleri geliştirilecektir. Bu stüdyolarda bir anlamda yeni pratik arayışlarının ağır basacağı çalışmalar yer alacaktır.

Stüdyoların basitten karmaşığa doğru uzanan bu sıralamasını gördükten sonra bir özelliğini belirtmekte yarar var. Bu stüdyoların anlatımı içinde tasarım kaygısının ağır bastığı kanısı uyanabilir. Kuşkusuz böyle bir anlayış bu programın kent planlamasını tek ürünlülükten kurtarma amacı ile gelişir. Stüdyolar içinde tek ürünlülükten nasıl kaçınılacaktır. Bunun için şöyle bir yol düşünülebilir. Birinci ve ikinci sınıf içinde öğrencinin yönelimleri tam belirlenmemiştir. Bu sınıflarda tek düze bir stüdyo uygulaması yapıldıktan sonra üçüncü ve daha yukarı sınıflarda öğrencilere verilecek problemler ihtisaslaşmayı seçtiği yönde verilebilir. Ve stüdyodaki problemlerinin çok ürünlü çözümleri aranabilir. Örneğin bir grup öğrenci modeller geliştirmede ihtisaslaşırken, diğer kesimi tasarımda uzmanlaşmaya çalışır. Kuşkusuz böyle bir stüdyonun örgütlenmesinde, farklı yönelimli ya da PKA içindeki öğretim üyelerinin birlikte görev alması sağlanacaktır. Hem öğretim üyelerinin farklı yönelimleri, hem öğrencilerin farklı planlama ürünleri elde etmeye yönelmesi stüdyo çalışmalarının disiplinler arasılık niteliğini artıracak ve bu çalışmaları zenginleştirecektir.

Kent planlaması eğitimi içinde kuram ile pratiğin ilişkisinin kurulmasının en yaygın yolu stüdyo çalışmasıdır. Ama tek yolu değildir. Yeni başka yollar önerilmeye başlamıştır. Özellikle kent planlamasının tek ürünü kentin fiziksel tasarımı olmaktan çıkıp, kentsel yönetim, kentsel eylemlerin örgütlenmesi gibi ürünlerde planlama eğitiminin kapsamına girince stüdyonun geleneksel biçimi üstünlüğünü kaybetmektedir, Şimdilik stüdyo çalışmalarına karşı en güçlü seçenek, Harvard Üniversitesinin, İş Yönetimi Okulunda geliştirdiği <u>örnek olay</u> yönteminin kent yönetimi ve planlaması sorunlarına uygulanması olmaktadır. Her stüdyo için öğrencilere bölümce 3-10 örnek olay hazırlanmaktadır. Gerçek yaşamdan alınan ya da benzetilerek kurulan örnek olaylar için öğrencilere karar vermesine yetecek kadar bilgi verilmekte, öğrenci bu konuda çözümünü getirmekte, çözümler geniş bir tartışmaya tabi tutulmaktadır. Eğer örnek yaşamdan alındıysa, gerçekte bu kararları verenler ile öğrenciler karşı karşıya getirilip tartıştırılmaktadırlar.

Bu yöntemle öğrenci çok sayıda karar durumuyla karşılaşmakta ve karar verme yeteneğini geliştirmektedir. Şehir ve Bölge Planlama bölümünün tasarım dışındaki özellikle kentsel yönetim ve kentsel eylemlere ilişkin eğitimdeki uzmanlaşmasının artmasına paralel olarak bu öğrencilere yönelen stüdyolarda "örnek olay" yaklaşımı uygulanmaya başlayabilir. Ayrıca "örnek olay" yönteminden var olan stüdyo çalışmalarında da yardımcı bir yol olarak yararlanılabilir.

Bu "örnek olay" yönteminin, uygulanması için örnek olay takdimlerinin titiz bir çalışmayla hazırlanması gerekir. Bu da önemli bir zaman ve emek gerektirecektir. Bölümde kentleşme arşivinin kurulması bu tür hazırlıkları kolaylaştıracağı gibi, Yüksek Lisans Sınıflarının stüdyoları bazı yıllar bu "örnek olay"ları geliştirmekte kullanılabilir. Ayrıca bölümde yapılacak tez çalınmalarının bazılarının da bu yönde geliştirilmesi düşünülebilir.

<u>Stajlar</u>

Normal eğitim dönemlerinde stajlar okul içi eğitimi tamamlayıcı önemli eğitim araçlarıdır.

Stajların yararlı olabilmesi için stajlardan ne beklendiğinin iyice açıklığa kavuşturulması gerekir. Stajlardan genellikle üç işlev beklenebilir. Bu işlevlerden birincisi, öğrencilere okul dönemi içinde verilemeyen bazı ek bilgileri ve hünerleri kazandırmaktır. İkincisi öğrencinin kuram ile pratik arasındaki eksik halkaları tamamlamasına yardımcı olmak, üçüncüsü ise öğrencinin meslek topluluğu içinde sosyalleşmesinin ilk adımlarını atmasını sağlamaktır.

Kanımca, stajın önemini ve iyi örgütlenmesi gereğini ilk iki işlevi değil üçüncü işlevi belirlemektedir. Staj sırasında kurulan ilk meslek ilişkileri ve yönelimi bir çok halde tüm meslek yaşamı boyunca etkilerini sürdürmektedir. Öğrencinin kurduğu bu ilk ilişkiler birçok halde daha sonraki işinin ne olacağını belirler. Bu nedenle çok iyi örgütlenmelidir. Özellikle var olan meslek pratiğinin çok sakıncalı olduğu kabul ediliyorsa, stajlar öğrenciyi var olan pratik içine hapsedecek nitelikte değil onun dışına çıkaracak nitelikte olmalıdır. Aşağıda önerilen staj programında bu kaygılar ağır basmıştır.

İlk dört senelik dönem için iki formel staj önerilmektedir. Birinci staj, birinci sınıf sonundaki geleneksel topografya stajıdır. Bu stajda öğrenciye topografya araçlarını kullanma ve harita alma uygulamalı olarak öğretilecektir. Yeni program içinde fotogrametrik teknikler öğretilecek olmasına karşın öğrencinin geleneksel topografya tekniklerini öğrenmesinde yine de önemli yararlar vardır. Böylece hem fotogrametri uygulamalarını kavraması kolaylaşacak, hem de pratikte karşılaşacağı bir yaklaşımı tanımış olacaktır.

İkinci staj, üçüncü sınıf sonundaki staj olacaktır. En az dört hafta sürecek bu stajda öğrencinin tercihen büyükçe yerleşmelerin belediyelerinde çalışması istenecektir. Öğrencilerin Devletin kent planlamasına ilişkin merkezi örgütlerinde ya da özel bürolarda staj yapmaları özendirilmeyecektir. Bu tür stajlara çok özel hallerde izin verilecektir. Bu stajda öğrencinin kurumsallaşmış planlama pratiğinin dışına çıkması amaçlanmaktadır.

Diğer yaz dönemleri için bölümün formel bir staj talebi olmayacaktır. Ama öğrencinin ülke içinde ve dışında mümkün olduğu kadar çok şehir tanımasına, görerek öğrenmesine olanak verecek geziler düzenlemeye çalışılacak ya da böyle gezilere öğrencilerin katılması özendirilecektir.

Yüksek Lisans Programı İçin Öneriler

Yüksek lisans programı için lisans programı gibi belirlenmiş bir program değil oldukça esnek bir çerçeve önerilecektir. Daha önce de belirtildiği gibi bu program içinde çok sayıda ders yer alacaktır. Bu dersler genel olarak öğrencinin kuramsal temelini güçlendirecek ve öğrenciyi yeni problem alanlarıyla karşılaştıracak dersler olabileceği gibi, lisans döneminde geliştirdiği kimi hünerlerini daha da geliştirmeye dönük dersler olacaktır.

Şehir planlama bölümünün verdiği uzmanlaşmayı, ülkedeki kentleşme sorunlarının çeşitliliğine uydurabilmek için oldukça çok sayıda uzmanlaşma eğitimine gitmek gerekmektedir. Aşağıda sıralanan dokuz alan bugün Türkiye'nin sorunları açısından anlamlı görünmektedir.

1. Bölge Planlama
2. Kentsel tasarım
3. Kent yönetimi
4. Kentsel koruma
5. Büyük konut alanları planlaması

6. Çevre Yönetimi
7. Kentsel ulaşım
8. Kentsel yöneylem araştırması
9. Kentsel sosyal planlama

Kuşkusuz bu kadar geniş alandaki bir uzmanlaşmayı bir bölümün açacağı derslerle sağlamak olanağı yoktur. Bu program ancak diğer bölümlerle işbirliği halinde gerçekleştirilebilir. Mimarlık, Restorasyon, İdari İlimler, Yöneylem araştırması, Çevre mühendisliği, Sosyoloji, bu şekilde işbirliği yapılabilecek bölümlerdir. Bir uzmanlık alanı için ilgili bölümler arasında bir program geliştirilecektir. Öğrenci her İki bölümden de program için ön görülen zorunlu ve seçmeli dersleri alarak ve tez çalışmasını yaparak mezun olacaktır. Böyle bir süreç içinde geliştirilecek olan yüksek lisans programının tümü için şimdiden bir ayrıntılı öneri getirme olanağı yoktur. Ama böyle bir programın Şehir ve Bölge Planlama bölümünce etkin bir biçimde yönlendirilebilmesi için 30-40 kadar yüksek lisans dersi açmak gerekecektir.

Böyle bir program içinde yer alması düşünülebilecek derslere ilişkin bir öneri aşağıda sıralanmıştır.

1. Planlama Kuramı
2. Planlamanın Ekonomi Politiği
3. Mekansal Analizlerde Metodoloji Sorunu
4. Mekansal Örgütlenmenin Ekonomi Politiği
5. Mekansal örgütlenme Kuramı
6. Ekonomik Düşüncenin Gelişimi I, II.
7. Kamu Malları Ekonomisi Kuramı
5. Şehir ve Bölgesel Büyüme Kuramı
9. Bölgeselleştirilmiş Ulusal Planlama Modelleri
10. Şehirsel Koruma Ekonomisi
11. Graf teori ve Şehir ve Bölge Planlamada Kullanılışı
12. Kombinatorial Programlama
13. Stokastik Modeller ve Diffüsyon sürekleri
14. Dinamik Kentsel Büyüme Modelleri
15. Bilgisayarla Tasarım
16. Kentsel Tasarımda Yeni Denemeler
17. Futuroloji ve Kent Planlaması
18. Ulusal Kentleşme Politikaları
19. Kaynak Kullanma ve Çevre Politikaları 1,11
20. Metropoliten Planlama
21. Metropoliten Alanlarda Yönetim
22. Kentlerde Sanayi Gelişmesi ve Planlaması I,II
23. İleri Kentsel Ulaşım Planlaması I,II
24. Kentsel Koruma Planlaması
25. Gecekondu olgusu ve sorunsalı
26. Konutun Ekonomi Politiği I,II
27. Yeni Yerleşmelerin Örgütlenme Sorunları
28. Sağlık Programlaması ve Yer Seçimi
29. Eğitim Programlaması ve Yer Seçimi
30. Bölgesel Tarımsal Gelişme
31. Kırsal Planlama
32. Kentsel Hareketler
33. Sosyal Değişmenin Kentsel Sonuçları

34. Türkiye'de Mekansal Yapının Evrimi
35. Türkiye Ekonomik Politikaları İçinde Planlamanın Gelişim Tarihi
36. Tez Semineri
37. Doktora Semineri

Kuşkusuz, bu derslerin içeriği üzerinde ayrıntılı olarak durmak gerekmeyecektir. Bu programın hangi derslerden oluşacağı diğer bölümlerle yapılan çalışmalardan sonra belirecek, ayrıca da lisans düzeyindeki derslere göre çok daha hızlı bir değişme gösterecektir.

Yüksek lisans programı içinde stüdyo derslerinin yeri üzerinde tartışmak gerekecektir. Uzmanlaşma alanının bu kadar çeşitlendiği bir eğitim içinde, bir tek stüdyoda tüm bu alanların isteklerini karşılamak zorlaşacaktır. Bu durumda takınılabilecek bir radikal tavır, yüksek lisans eğitiminden stüdyoları tamamıyla kaldırmaktır. Böyle bir tutum iki bakımdan sakıncalıdır. Bir yandan bazı alanlar için stüdyo çalışmaları yapılması gereklidir. Öte yandan uzmanlaşmanın çeşitlenmesi stüdyoların verimliliğini artıracak bir fırsat olabilir. Bu fırsatı kaçırmamak gerekir. Bu nedenlerle, ilke olarak stüdyoların devam etmesi kabul edilmiştir. Ama bu ilke öğrencinin pratikle ilişkisini kurmak gibi, genel bir kapsam içinde uygulanmalıdır. Her uzmanlaşma alanının programı geliştirilirken bu konuda şu dört alternatiften biri seçilebilir. a) Bölümde açılan stüdyoya katılmak, b) İşbirliği yapılan bölümün stüdyosuna katılmak c) Geleneksel Stüdyoya alternatif olabilecek pratikle ilişki kuma biçimleri aramak, örnek olay, doğrudan alan çalışması vb, gibi. d) Bu uzmanlaşma alanı için ayrı bir stüdyo açmak. Yüksek lisans eğitiminde öğrencilerin alması gerekli ders yüklerinin ne olması gerektiği konusunda da genel bir ilke koymamak gerekir. Her uzmanlık programının süresi programı ile birlikte saptanacaktır. Ama bir en kısa süreden söz edilebilir. Bu süreyi, bir yıllık eğitim ve tez süresi olarak düşünmek gerekir. (8) 10 ders, iki stüdyo ve bir tez yüksek lisans eğitiminin en az yükü olacaktır. Yüksek lisans programına başka disiplinlerden gireceklerin en az bir yıllık eğitime tekabül eden hazırlık dersi alması gerekecektir.

Öğrencilerin tezlerinin yönlendirilmesinde son yıllarda uygulanmaya başlayan tez semineri, ve tez danışma kurulu çok yararlı olmuştur. Yüksek lisans eğitimi içinde etkinliklerini sürdürmelidir.

Doktora Programı

Doktora programı geçmişte bölümün yeterli hazırlığı olmadan bir emrivaki şeklinde açılmıştır. Buna rağmen halen program içinde az öğrenci bulunduğu için belli bir ciddiyet düzeyi korunabilmiştir. Kuşkusuz bu programın daha doyurucu hale getirilmesi gerekir.

Bir doktora programın kendi başına güçlendirilmesi söz konusu olamaz. Doktora programlarının gelişmesi ancak yüksek lisans programlarının geliştirilmesi yoluyla olur. Bu nedenle Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde de doktora programının geliştirilmesi için özel bir gayret sarf edilmeyecek doktora programı yüksek lisans programının geliştirilmesi ile güçlendirilmeye çalışılacaktır. Kuşkusuz Yüksek Lisans dersleri çeşitlenip sayıları arttıkça özel doktora derslerinin de açılması söz konusu olacaktır. Şimdilik yukarıda önerilen Yüksek Lisans programı içinde, Mekansal Analizlerde Metodoloji Sorunu, ve Mekansal Örgütlenmenin Ekonomi Politiği daha çok doktora düzeyine dönük dersler olarak düşünülmektedir. Doktora öğrencilerin bu dersleri alması bir çeşit çekirdek program olarak istenilebilir.

Bölümün Örgütlenme Biçimi

Önerilen programın başarılı olarak uygulanabilmesi, bölümün örgütlenmesinin öğretim kadrosuyla ve alt yapısıyla geliştirilmesine bağlı olacağı açıktır. Bölümün geliştirilme önerileri şöyle sıralanabilir.

Bireylerden oluşan bölüm yapısından, küçük gruplardan oluşan bölüm yapısına seçiş

ODTÜ kuruluşundan beri bölüm sisteminin uygulandığı bir üniversite olmuştur. Bölüm sistemi kürsü sisteminin egemen olduğu üniversitelerin karşısına demokratik bir seçenek olarak ortaya çıkmıştır. ODTÜ'deki uygulamasının başarısı sonucunda akademik çevrelerde benimsenen pozitif bir değer haline gelmiştir. Ama bu sistemin işleyişinde hiç bir sorun olmadığı anlamına gelmez. Bölüm sistemini daha da geliştirmenin yolları aranmalıdır.

Bölüm sisteminin bugünkü işleyişinde birbirinden kopuk ve tek tek öğretim üyelerinden oluşan bir örgütlenme öngörüsü hakimdir. Böyle bir yapı içinde her öğretim üyesi birbirinden çok az etkilenerek kendi gayretleriyle bir şey yapmaya çalışmaktadır. Bu halde belirli yönlerde bölüme özgü birikimlerin oluşması zorlaşmaktadır. Bölüm içinde bu tür bir örgütlenmeye gidişin altında bilimin geliştirilmesinde en iyi tutumun akademik çevrede bir çeşit tam rekabet piyasası yaratmak olacağı inancı yatmaktadır. Böyle bir modelin bugünün dünyasında bilimsel gelişmeyi yönlendirmekte yetersiz kaldığı açıkça görülmüştür. Bilimsel katkıların oluşturulacak küçük gruplar ya da çevreler içinde daha etkin olarak geliştirilebileceğini bir çok deney ortaya koymuştur. Bireylere dayanan bir bölüm anlayışından esnek küçük gruplardan oluşan bir bölüm dokusuna içmekte bu bakımdan yarar vardır.

Gerçekte önerilen program da böyle bir örgütlenmeyi ön görmektedir. Programda öğrencilerin "politika konsantrasyon alanları" içinde uzmanlaşması öngörüldüğüne göre, her "politika konsantrasyon alanı" böyle bir küçük grup oluşturacaktır.

Böyle "politika konsantrasyon alan"ların ortaya çıkması bölüm sistemi içinde kürsüleşmeye geri bir dönüş müdür? Bu sorunun açıkça yanıtlanması gerekir. Kürsü ile "politika konsantrasyon alan"ları (PKA) arasında hiç bir ilişki yoktur. Kürsü bilimsel bir grup olmaktan çok yönetimsel bir gruptur. PKA'lar hiç bir yönetimsel işlevi olmayan bir gruptur. PKA içinde kürsüdeki gibi hiyerarşik bir düzen yoktur. Eşitlerden meydana gelen bir gruptur. Ayrıca zaman zaman katılan ya da ayrılan kişilerle büyüyen ve küçülen yani esnek bir gruptur. Bölüm içindeki Öğretim üyeleri ilgi alanlarına göre bir ya da daha fazla PKA içinde yer alabilecektir.

Bölümün eğitim ve araştırma alanlarına PKA'lar halinde örgütlenmesi çok değişik yararlar ortaya çıkaracaktır. PKA'lar içinde oluşacak birbirini tamamlayan ders çizgileri içinde öğrencilerin belirli konularda uzmanlaşması kolaylaşacaktır. PKA'lar içinde yer alan dersler dünyadaki ve ülkedeki gelişmelerden daha kolay etkilenecek, daha hızlı ve tutarlı uyumlar yapabilecektir. Dersler bugünkü gibi sürekli olarak aynı hocalar tarafından verilerek kalıplaşmayacak PKA içinde canlı bir yenilenmeye tabi tutulacaktır. Öğretim üyelerinden birinin ayrılmasından program çok etkilenmeyecektir. PKA'ların varlığı bölüm öğretim üyelerinin araştırmalarının belirli konular etrafında toplanmasına olanak sağlayacağı için bölümün kendine özgü bilimsel birikimini hızlandıracaktır.

Ayrıca PKA'ların doğuşu bölüm içinde öğretim üyeleri arasındaki ilişkileri artıracağı için bölüm içi dayanışmayı ve bütünlüğü de artıracaktır.

PKA'ların oluşumu nasıl olacaktır. Kuşkusuz böyle esnek gönüllü ilişkilere dayanan grupların oluşması için bazı nedenler ya da güdüler olmalıdır. Böyle grupların oluşmasını sağlayabilecek değişik nedenler vardır. Bunlardan en önemlilerinden biri önerilen programdaki PKA'ların varlığıdır. PKA'lar böyle grupların oluşmasını kolaylaştıracaktır. Ayrıca bu PKA içinde ver alan öğretim üyeleri toplumsal pratiği etkilemek için uygulamadaki yanlışlıkları düzeltmek için belirli konularda toplumsal hareketlere katılarak böyle hareketler yaratabilirler. Bu hareketler PKA'lar içindeki dayanışmaya artırdığı gibi yeni katılımlar için çekici hale getirir. Bir üçüncü güdü böyle oluşmuş PKA üyelerinin birlikte araştırmalara girmeleridir. Grupların doğrudan araştırma ya da planlama projeleri etrafında oluşmasının değişik sakıncaları vardır. Gruplar biraz oluştuktan sonra projelere girişilmesi daha doğru bir tutum olacaktır.

Tabii bu merkezin bölümün eğitim faaliyetlerinden kopuk bir yer olması söz konusu değildir. Bölümün eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesinde önemli katkıları olacaktır. Bir kez bölümün kendi araştırmalarının ve deneylerinin biriktiği bir hafıza olacaktır. ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama bölümü öğrencileri stüdyo çalışmaları sırasında yirmi yıla varan yaşamında pek çok araştırma yapmıştır. Bu araştırmalardan bölümde saklanabilen çok az olmuştur. Eğer sadece bölüm çalışmaları saklanabilseydi bugün eğitim için çok değerli malzemelere sahip olacaktık. Böyle bir merkezin kurulması bölümün bu eksiğini giderecektir.

Ayrıca stüdyo çalışmalarının verimliliğini çok artıracaktır. Bugün stüdyolarda, temel haritaların ve ham verilerin toplanması çok uzun zaman almakta, esas planlama çalışmalarına kalan süre azalmaktadır. Oysa bölümde gelişmiş bir kentleşme arşivinin bulunması bu süreyi azaltacak ve stüdyo çalışmalarının verimliliğini artıracaktır.

Diğer yandan kentleşme arşivi bölümde fotogrametriye ve bilgisayar grafiğine ilişkin derslerin laboratuvarı niteliğini de kazanacaktır. Bu konularda öğrencilerin pratik yapma olanağı artacak ve böylece öğrencilerin hüner kompozisyonlarında çok yararlı bir öğe haline geleceklerdir. Bu merkezin unutulmaması gereken bir başka yararı da bölüm öğretim üyelerinin araştırma yapma kapasitesini önemli ölçüde artıracak olmasıdır.

Bölüm içinde bir arşiv oluşturmak yolunda zaman zaman yapılmış girişimler olmuştur. Bu girişimlerin biriken bazı yararlı sonuçları vardır. Ama yeri belli bu işe ayrılmış özel kadrolarca yürütülmeyen arşiv çalışmaları istenilen niteliği hiç bir zaman kazanamamıştır. Küçükte olsa görevlendirilmiş bir profesyonel kadroya sahip olmayan arşivin gelişmesi sağlanamamaktadır. Başarıya ulaşması için belli bir kurumsallaşma içinde kurulması gerekir.

Kentleşme arşivi her yıl stüdyo çalışmalarına paralel olarak belirli kentlerde bilgiler toplamaya bağlayacak zamanla birikimini artıracaktır. Hatta zamanla Türkiye dışındaki önemli bazı Orta Doğu kentleri içinde sistemli şekilde bilgi toplaması düşünülebilir.

Bölümün öğretim Üyesi ve öğretici Sayısı Bakımından Ulaşması Öngörülen Büyüklükler

Öngörülen program, halen Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde verilen ders sayısının önemli derecede artırılmasını gerektirecektir. Hem verilen ders sayısının artırılabilmesi hem de konularda öngörülen değişikliğin sağlanabilmesi ancak öğretim üyelerinin sayısının artırılabilmesi ile gerçekleştirilecektir. Artan öğretim üyesi sayısını, üniversitelerde ekonomik ve etkin bir eğitim için öngörülen öğretim üyesi öğrenci oranlarını göz önünde tutarak savunabilmek için öğrenci sayısının artırılması gerekecektir.

Ayrıca programda ilk sınıflarda toplu bir eğitim ön görülürken üst sınıflara doğru çıktıkça çok sayıda uzmanlaşmaya ayrılması ön görülmüştür. Böyle bir dallanma içinde üst sınıflarda yeterli sayıda öğrenci bulunması ilk sınıflarda tek kanallı bir eğitimde ön görülenden daha fazla öğrenci alınması gerekecektir. Başka bir deyişle tek kanallı bir eğitimin optimum öğrenci ve öğretim üyesi büyüklüğü çok kanallı bir eğitimden çok farklı olacaktır. İşte eğitimin çok kanallı hale getirilmiş olması öğrenci sayısının artırılmasını gerektirecektir.

Kuşkusuz program içindeki öğrenci sayısını artırmanın ve eğitimi ekonomikleştirmenin tek yolu ilk sınıflara olan öğrenci kaydını artırmak değildir. Yüksek lisans düzeyine program dışından alınacak öğrencilerle bu etkinliğin sağlanabileceği düşünülebilir. Ama bu konuda önemli sınırlamalar vardır. Kent plancılığının Türkiye'de sağladığı gelir olanakları bu talepleri sınırlamaktadır. Ayrıca programa dışarıdan alınanlara verilmesi gerekli ek derslerle, yüksek lisans eğitimini bu öğrenciler için çok uzatmaktadır. Bu halde de talep düşmektedir. Böyle olunca ilk sınıflara alınan öğrenci sayısını makul bir düzeyde artırmak gerekecektir.

Oysa çok yakın geçmişinde bölümün çok sayıda öğrenci aldığı yıllar olmuştur. Bu yılların öğretim kadrosu içinde çok olumsuz izlenimleri vardır. Kuşkusuz bu yılların deneyinden ders alıp daha çok sayıdaki öğrencinin ilk yıllardaki örgütlenmesinde bu dersleri göz önünde tutmak gerekecektir. İkişer sınıf açmak vb. gibi. Ama daha sonraki yıllarda eğitim dallanmaya başlayacağı için geçmiş yıllarda doğan baskılar ortaya çıkmayacaktır. Tek kanallı bir eğitim programında, pek çok öğretim üyesinin okuldan uzaklaştırıldığı ve yeni öğretim üyesinin okula gelmediği bir dönemde yaşanan deneyi, bu program içinde genellememek gerekir.

Etkin Bir Rehberlik Sisteminin Kurulması

Genel olarak ODTÜ'nün, eğitim sistemi içinde öğretim üyelerinin öğrencilere her kayıt döneminde danışmanlık yakması yer almıştır. Ama bu kurumun halen çok etkin çalıştığı söylenemez. Tek kanallı bir program içinde bu kurumun etkin çalışması pek de gerekmez. Oysa önerilen çok dallı bir program içinde öğrencilerin doğru olarak yönlendirilmesi çok önem kazanır. Etkin bir rehberlik mekanizması kurulmalı ve var olan danışmanlık kurumu bu yönde geliştirilmelidir.

Program içinde yönlendirme açısından çok önemli iki düğüm noktası vardır. Düğüm noktalarından biri ikinci sınıftan üçüncü sınıfa geçerken ikincisi yüksek lisans eğitimine başlarken yer almaktadır. Bu noktalarda normal danışmanlık kurulunun ötesine geçen bir rehberlik mekanizması kurulmalıdır. Bunun için danışman olan öğretim üyelerinin en az iki yıllık dönemler için öğrencileri izlemesi, ve bunların ilk dört sınıftaki stüdyo hocaları olması gibi yaklaşımlar düşünülebilir. Ya da bu noktalarda danışmanlığın tek hoca tarafından değil ilgili hocaların oluşturacağı bir grupça yapılması önerilebilir. Kuşkusuz etkin bir rehberlik için öğrencinin bugünkünden daha yakından tanınması gerekecektir.

Bölümün öğrenciler İle İlişkileri

Bir eğitim kurumunda öğretim üyeleri ve öğrenciler biri diğerinin varlığının nedenini oluşturan iki esas öğedir. Bu iki öğe arasındaki ilişki biçimi bütün dünyada 1968 öğrenci hareketlerinden sonra tek yönlü paternalistik niteliğini kaybetmiş ve öğrencinin yönetime katılımını artıran yeni bir ilişki modeli doğmuştur.

Türkiye’de de 1968'lerde başlayan üniversitelerdeki öğrenci hareketleri, diğer ülkelerdeki gibi kurumsal yeniden düzenlemelerle sonuçlanmamıştır. Halen süre gelmektedir. Bu hareketlerde somut kurumsal kazanımlar elde edilmemiş olmasına karşın önemli deney birikimleri sağlanmıştır. Yeni düzenlemelerde bu birikimlerin gerçekçi bir biçimde değerlendirilerek bunlardan yararlanılması gerekir.

Türkiye’de 1968'lerde öğrenci hareketleri üniversitenin genel olarak haklı bir eleştirisiyle başladı ve üniversitelerin kurumsal yapısındaki değişikliklere ilişkin açık istekleri vardı. Bu biçimiyle de kamu oyunda oldukça geniş bir destek buldu. Bu hareketler ortaya çıkınca, hemen hemen tüm dünya ülkelerinde iki yönlü bir uyum süreci yaşandı. Uyumun bir yönünü üniversite gösterdi, hem kurumsal yapısında hem eğitimlerinin içeriğinde önemli değişiklikler geçirdi. Uyum sürecinin ikinci yönü siyasal yaşamda oldu. Spontane gelişen toplumsal protestoların siyasal örgütlenmenin disiplini içine girmesini sağlayacak düzenlemeler getirdiler. Bu iki yolla batı toplumları yeni bir dengeye ya da uyuma ulaştı. Oysa Türkiye’de gençlik eylemlerinin gelişimi ve toplumsal tepkiler çok farklı bir çizgide gelişti. Bir yandan gençlik hareketlerinin toplum içindeki desteğinin çok yüksek olduğu dönemlerde, üniversite eleştirilere göre kurumsal yapısında önemli bir değişiklik yapma gayreti içine girmedi. Öte yandan Türk siyasal yaşamının örgütlenme düzeyi bu hareketleri kendi örgütlenmesi içinde disiplinli bir kanala alamadı. Her iki yönden uyum sağlanmaması gençlik hareketinin kendi iç dinamiğine bağlı olarak yoğunluğunu artırarak gelişmesine neden oldu. Hareketin gelişme biçimi kamu oyundaki desteğinin yaygınlığını kaybetmesini doğurdu. Ve 1971'de siyasal rejime yapılan müdahalenin gerekçelerinden birini oluşturdu.

Gençlik hareketinin gelişme biçimi ve 1971 müdahalesi, üniversitenin kendi yapısal sorunlarını kamu oyunun gözünden gizlemesine olanak verdi. Kamu oyunda sorun olarak görülen üniversitenin kurumsal yapısı olmaktan çıktı. Gençlik hareketleri esas sorun olarak görülmeye başladı. Böylece de üniversitede kurumsal yapısını değiştirmeden varlığını sürdürme olanağını elde etti.

Gençlik hareketi de bu gelişmesi içinde üniversitenin yapısına ilişkin amaçlarını ikinci plana iterek, daha çok ülkenin siyasal düzenine ilişkin amaçları ön plana çıkaran bir yapı kazandı. Türkiye’nin genel siyasal çalkantıları ve sorunları gençlik hareketine yansımaya başladı. Gençliğin toplumsal bir kategori olarak özellikleri dolayısıyla, bu yansıma içinde köktenci ya da radikalist eğilimler ağır bastı. Böylece Türkiye’nin köktenci siyasal akımlarının çok parçalı fraksiyoner yapısı gençlik akıllarını ve örgütlenmelerini de çok parçalı fraksiyoner bir yapıya soktu.

Bu parçalı hareketlerin çoğu uzun sürelerden beri varlığını sürdürmektedir. Bu hareketlerin varlığını sürdürebilmeleri kendi ideolojilerini yeniden üretebildikleri sosyalizasyon yollarını geliştirmesi sayesinde olmaktadır. Kendi üyelerinin bütünlüğünü koruyacak dış etkilenmeye kapalı ama iç etkilenmesi yüksek bir toplumsal ilişki biçimi oluşmuştur. Bu yolla her grup kendi benliğini hem diğer gruplara karşı hem de yadsıdığı üniversite eğitiminin ideolojik içeriğine karşı korumaktadır.

Başka bir deyişle artık gençlik hareketi de 1968'lerdeki gibi yapılaşmamış spontane hareketler değildir. Zaman içinde bir değişme geçirmiş bugünkü parçalı ama her bir parçası kendi içinde yapılaşmış durumuna gelmiştir. Bu nedenle, istekleri, eylem biçimleri, diyaloga ya da dış etkilenmeye açıklığı 1968'lerden çok farklıdır.

Türkiye’de gençlik hareketleri böyle bir gelişme gösterirken, ODTÜ'deki gelişme de genellikle bu çizgi içinde olmuştur. Kuşkusuz ODTÜ'nün bazı kurumsal özellikleri

dolayısıyla da ODTÜ'deki hareketin bu genel çizgi dışında kendine özgü özellikleri olmuştur. ODTÜ'nün Türkiye'deki diğer üniversitelerden farklı olarak özerk bir yönetim yapısına sahip olmayışı ve gençlik eylemleri içinde simgeleşen bir hale gelişi, üniversiteyi siyasal baskılara açık hale getirmiştir. Özellikle sağ siyasal güçlerin iktidarda olduğu dönemlerde, sağ güçlerin hedefi haline gelmiştir, üniversite üstünde siyasal baskılar yoğunlaştırılmıştır. Siyasal baskıların yoğunlaşması öğretim üyelerinin de örgütlenmesine neden olmuştur. Bu örgütlenme iç dayanışması yüksek bir grup oluşturmaktan çok dış baskılara karşı savunmanın zorladığı bir örgütlenmedir. İşte baskıların yoğunlaştığı dönemlerde öğretim üyelerinin örgütlenmesinin amaçları ile öğrenci hareketinin amaçları yer yer paralel hale gelmiştir. Bir dayanışma doğmuştur. Bu dayanışma oldukça sınırlı olmuştur. İki hareket arasında diyalog sınırlı kalmış her iki hareket karşılıklı bağımsızlığını korumuştur.

Ama bu yakınlaşmanın hiç bir olumlu sonucu olmadığı söylenemez. Önce ODTÜ siyasal baskılara karşı kendisini koruyabilmiştir. Sonra, öğrencilerin yönetime katılmasına ilişkin değerler benimsenmiş ve diğer üniversitelerde görülmeyen bazı kurumsallaşmalara gidilmiştir. Öğrenci dekanlığı, öğrenci temsilcilikleri, seçim usulleri vb. gibi. Ama bu konuda nihai adım atılamamış, öğrencinin katılımı oy hakkına sahip bir etkinliğe kavuşamamıştır.

Türkiye'de ve ODTÜ'de gençlik hareketlerin gelişimine ilişkin kimi saptamaları yaptıktan sonra, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü içindeki gelişmeleri saptayabiliriz.

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, öğrenci hareketlerinin ilk ortaya çıktığı ve genellikle dış diyaloga açık olduğu dönemlerde, öğrencilerin yönetime katılmaları konusunda ODTÜ içinde diğer bölümlere göre öncü adımlar atmıştır denilebilir.

Öğrenci hareketlerinde zaman içinde ortaya çıkan yapılaşmanın ya da dış diyaloga kapanmanın paralelinde, bölümün tutumunda da bir değişme izlenmektedir. Şehir ve Bölge Planlama bölümü, yine üniversitede öğrencilerin yönetime katılmasını savunmaya devam etmiştir. Ama üniversitenin tümünden ayrı emrivakiler halinde yorumlanabilecek adımlar atmamıştır. Kurumsallaşmadaki değişiklerin mücadele platformunu üniversite düzeyinde tutmaya özen göstermiştir.

Bu tutum değişikliğinin yukarıda verilen genel nedeni dışında da nedenleri vardır. Bir yandan öğrenci hareketi üniversite düzeyinde bir örgütlenmeye kavuşunca, bu tür hakların kazanılmasının yeri bölüm düzeyi olmaktan çıkmış üniversite düzeyi haline gelmiştir. Öte yandan zaman içinde bölümün daha önceki öncü adımlarının üniversite düzeyinde sonuç alınmasına yardımcı olmadığı tersine bölümü üniversite içinde yıprattığı görülmüştür.

Gerek Türkiye'de, gerek ODTÜ ve Şehir ve Bölge Planlama bölümündeki öğrenci hareketleri ve ilişkileri üzerindeki birikimler, bölümün öğrenci ilişkilerine ilişkin politikaların aşağıda özetlenen çizgiye getirdiği söylenebilir.

-Bölüm öğrencilerin yönetime katılmasına ilişkin kurumsal gelişmeleri olumlu olarak görmekte, ve bunun çözümlenme platformunun üniversite düzeyi olduğuna inanmaktadır.

-Bölümün önerilen yeni programı içindeki PKA'lar küçük gruplardan oluşan bir yapı oluşturacağı için öğretim üyeleri ile öğrenciler arasındaki diyalogu geliştirmesi beklenmektedir.
-Bölüm genel olarak eğitim ve yönteminde öğrencileri ile ilişkisinin bir diyalog niteliği kazanmasını amaçlamaktadır. Bölümün diyalog biçiminde bir ilişkiden anladığı, karşılıklı

olarak etkilenmeye açık ve karşılıklı emrivakilere kapalı olmaktır.
-Bölümde kurulacak diyaloglar içinde geçerli olacak değer yargıları, eğitim sürecini, bilgi üretme, bilgi aktarma ve toplumu etkilemek açısından geliştirmek olmalıdır.

Yüksek Lisans Öğrencilerinin Çalışarak Okuma Sorunu

Son yıllar içinde yüksek lisans öğrencilerinin pek çoğu, eğitimlerini çalışarak sürdürmektedir. Bu durumda öğrencilerin derslere devamı, kütüphaneyi kullanmaları vb. niteliklerde bir düşme görülmektedir. Yüksek lisans eğitimi yıllarca sürmektedir. Yüksek lisans eğitiminin bu sorununa bir çare bulunmalıdır. Kuşkusuz böyle bir çare önermeden önce durumu doğru olarak değerlendirmekte yarar vardır.

Öğrencilerin eğitimlerini çalışarak sürdürmelerinin altında yatan temel neden kuşkusuz ekonomiktir. Büyük ölçüde memur kökenli öğrenciler elde ettikleri diplomalarından yararlanarak geçimlerini kendileri sağlayarak okumayı yeğlemektedir. Bu gerçeği göz önüne tutarak, programı ve ders verilme biçimlerini saat ve yerlerini değiştirerek sorma bir çözüm bulmak olanağı sınırlıdır. İş yerinin istekleri ile okulun istekleri pek çok halde çelişmektedir.

O zaman sorunun çözümü de programsal olmaktan çıkıp tamamen ekonomik hale gelmektedir. Öğrencilere mali olanaklar sağlamak gerekecektir.

Şimdi var olan olanaklar oldukça sınırlıdır. Öğrenci asistanlık kurumu, öğretim üyelerinin okuldaki araştırma projelerinde çalışmak gibi. Gelecekte araştırma işlevlerinin gelişmesi halinde bile doğacak okuldaki istihdam olanakları sınırlı olacaktır. Sorunun tek köklü çözümü burs olanakları yaratmaktır. Eğer burs olanakları yaratılırsa, yüksek lisans eğitimi gelişme olanağı bulabilir. Burs sorunu çözülmeden yüksek lisans eğitiminin kalitesi salt program düzenlemeleri ile çözülemez.

Öyle ise burs nasıl sağlanacaktır. Bu o kadar kolay bir iş değildir. Konunun önemi bilinmesine karşın şimdiye kadar bir çözüm bulunamamıştır. Ama zorlanması gereken bir konudur. Bakanlıklar ve merkezi hükümet kurumları belli mecburi hizmet karşılığında burs verebilirler. Öte yandan İller Bankası kanalıyla Belediyelerin burs vermesi sağlanabilir. Kuşkusuz bu sorunların çözülmesi bir noktada bu kurumların bürokrasisini aşmakta, siyasal sürece kalmaktadır.

Eğer bu kanal yeterince çalışmazsa, bugün öğrencilerin çalıştığı kurumdan izin alarak eğitimini sürdürme yolunu, daha da geliştirmek gerekir, bölüm ile çalıştıran kurum arasında belirlenecek bir ilişki biçimi geliştirilmelidir.

Bölümün Araştırma İçin örgütlenme Sorunu

Bu çalışmada, daha çok Şehir ve Bölge Planlama bölümünün eğitim programı üzerinde duruldu. Oysa üniversite salt bir bilgi aktarma kurumu değil, aynı zamanda bilginin üretilmesi gereken bir yer. Bilgi üretimi için ise araştırmaların örgütlenmesi gerekiyor. Bölümün araştırma programı konusunda da ayrıntılı öneriler getirebilmek için, eğitim programı üzerinde olduğu gibi ayrıntılı bir çalışma yapmak gerekir. Ama burada kısaca örgütlenme ilkeleri üzerinde durulacaktır.

Bölümde son yıllar içinde öğretim üyelerinin, geçmiş yıllara göre daha çok bilgi üretimi içinde oldukları görülmektedir. Ama bunlar dağınık tek tek gayretlerdir. Bu ilginin ve

potansiyelin değerlendirilebilmesi için örgütlenmeye gereksinme vardır. Bölümün yeni önerilen yapısında böyle bir örgütlenmeyi sağlıklı hale getirecek öğeler vardır. Gerek kentleşme arşivi gerek, PKA'ların oluşması araştırmaların örgütlenmesine yardımcı olacaktır. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ODTÜ'nün yönetmeliklerine göre kolayca bir Kentsel Araştırma Enstitüsü kurabilir. Ama önemli olan bu enstitüyü kâğıt üstünde kurmak değil sağlıklı çalışma ilkelerine kavuşturabilmektir. Araştırma enstitüsü için şu çalışma ilkeleri getirilebilir.

Araştırmadan ve pratikten kopmanın bir eğitim kurumu için ne kadar sakıncası varsa, araştırmanın ve pratiğin yozlaşmasının da o kadar sakıncası vardır. Pratikle ilişkinin sürmesi ne kadar olumlu ise, araştırma enstitüsünün öğretim üyelerine sadece bir yan gelir sağlayıcı bir büro haline gelmesi bürolaşması sakıncalıdır. Bu iki kaygı arasındaki hassas dengeyi hiç bir zaman gözden kaçırmamalıdır.

Bunun için araştırma enstitüsünün, aldığı araştırma ve projeler eğer doğrudan pratikle ilgili ise rutinleşmiş pratik konularında değil, PKA'ları sadece bölüm öğretim üyelerinden oluşan bir etkilenme grubu olarak düşünmek, bu yaklaşımın yararlarını kısıtlamak olur. Kuşkusuz PKA'lar esnek oldukları kadar açık gruplardır. PKA'nın ayrılmaz Öğeleri bu alanda uzmanlaşan öğrenciler olacaktır. Bunun ötesinde ODTÜ'den diğer bölüm öğretim üyeleri ile diğer üniversitelerin öğretim üyeleri ve pratikte çalışanlar arasından kişilerin katılması PKA'ların etkinliğini çok artıracaktır.

Bölümün Bir Temel Altyapısı Olarak Kentleşme Arşivi

Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün gerek önerilen eğitim programını etkin olarak gerçekleştirebilmesi, gerekse de ülke içine kentsel planlama ve kentleşme konusunda etkin bir araştırma merkezi haline gelebilmesi için Kentleşme Arşivi adı verilen bu temel alt yapının kurulması gereklidir. Kentleşme arşivinin göreceli işlevlerini tartışmadan önce bu arşivin yapısının nasıl düşünüldüğünü belirtmekte yarar var.

Bölümle ilişkili bağımsız bir merkez olarak kurulması düşünülen Kentleşme Arşivi üç ana bölüme sahip olacaktır.

Birincisi kentsel hava fotoğrafları, haritaları ve planları bölümüdür. Bu bölümde, ülke içinde ve dışında bulunan tarihsel kent haritalarının mikro filmleri ve kopyaları toplanacaktır. Aynı şekilde günümüzde alınılan kent hava fotoğrafları ve haritalarının kopyaları saklanacaktır. Bu bölümde sadece harita stoklanması yapılmayacak, bunların kullanılması, yorumlanması ve dönüşümlere uğratılması için gerekli araç ve gereçlere sahip olacaktır. Saklanan haritaların kopyaları çekilebilecek, ölçekleri değiştirilebilecek, üstüne başka bilgilerin nakledilebileceği gridler yerleştirilebilecektir. Hava fotoğrafları üzerinde yorumlama yapabilecek araç ve gereçler bulunacaktır.

İkinci bölümde, kentlerde değişik kamu kuruluşları ve araştırmacılarca toplanan bilgiler daha çok bilgisayar bantları yardımıyla saklanacaktır. Kamu kuruluşlarınca toplanan kentlerle ilgili bilgilerin, kentler için belli özellikleri olan gridlere ya da standart alt bölge bölümlerine göre sınıflandırılması ve bu biçimde saklanması sağlanacaktır.

Üçüncüsünü üniversitenin bilgisayarına bağlı bir "bilgisayar grafikleri" bölümü oluşturacaktır. Bu bölüm arşivde saklanan bilgilerin haritalar üzerine dökülmesini sağlayacak programlara sahip olacaktır. Toplanan haritalara ilişkin bilgilerle, istatistikleri bir araya getirecektir.

Böyle bir kentleşme arşivinin kurulmasının çok değişik yararları olacaktır. Türkiye çok hızlı bir kentleşme deneyi geçirmektedir. Bu deney sırasında gerek kamu kuruluşlarınca gerekse de araştırmacılarca toplanan pek çok bilgi bir kez kullanıldıktan ya da yayınlandıktan sonra saklanmamakta gelecekteki araştırmacıların yararlanabileceği pek çok bilgi yok olmaktadır. Bu bilgilerin bir yerde toplanması ve yalnız ODTÜ üyelerinin değil, tüm araştırmacıların yararlanmasına açık tutulması çok yararlı bir hizmet olacaktır. Bu nedenle kentleşme arşivi bölüm içinde bakımsızlığı olan bir merkez olarak düşünülmektedir. Türkiye'deki tüm araştırmacılara hizmet sunabilmelidir.

Pratiğe yenilik getirici öncü uygulamalarda olması gerekir. Zaten rutinleşmiş konularda, zaman koşulları ve maliyet açısından profesyonel bürolarla yarışmasına, yapısı engel olacaktır. Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün Araştırma Enstitüsünü tercihen temel konularda araştırma yapmaya yöneltmek gerekir. Asıl amacı bu olmalıdır.

Böyle bir enstitü kurulduğunda temel araştırmalar için yurt içinden hemen kaynak bulması kolay olmayacaktır. Bu konuda iki önemli engel vardır. Birincisi tek tek öğretim üyelerinin büyük temel araştırmalara girmesi zor olmaktadır. İkincisi uygulayıcı kurumlar bu konuda talep geliştirecek durumda değillerdir. Yeni Bölüm örgütlenmesinde önerilen PKA'lar hem bir çalışma grubu olması hem de dışa açık yapısıyla her iki engeli de yumuşatmakta önemli işlevler göreceklerdir. Ama PKA'ların daha önce de belirttiğimiz bir özelliğini burada yinelemekte yarar vardır. PKA'lar araştırma almak için oluşan ad hoc gruplar değildir. PKA'lar belli bir bilimsel alanda yoğunlaşan canlı ilgi gruplarıdır. Bu gruplar düşüncelerini geliştirmek savlarını kanıtlamak için temel araştırma yapacaklardır. İki tutum arasında dağlar kadar büyük farklar vardır. Ancak ikinci halde araştırma gerçekten bilgi üretici hale gelir ve eğitimle bütünleşir onun ayrılmaz bir parçası haline gelir.

Tablo 1:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	
	KANTİTATİF ÇİZGİ	BİLGİSAYAR ÇİZGİSİ	EKONOMİ ÇİZGİSİ	SOSYAL BİLİM ÇİZGİSİ	YÖNETİM BİLİM ÇİZGİSİ	TARİH ÇİZGİSİ	TASARIM ÇİZGİSİ	FOTOGRAMETRİ ÇİZGİSİ	KONUT ÇİZGİSİ	KENTSEL ALT YAPI ÇİZGİSİ	ULAŞIM ÇİZGİSİ	STÜDYOLAR	
DÖRDÜNCÜ SINIF	MATEMATİK PROGRAMLAMAYA GİRİŞ	BİLGİSAYAR IV	TAŞINMAZLAR İKTİSADI	SİSTEM KURAMI TOPLUMSAL SİSTEMLER	KENTSEL MARKETLER		ÇEVRESEL PSİKOLOJİ II / ŞEHİRSEL TASARIM II			KENTSEL ALT YAPI II	ŞEHİRSEL ULAŞIM PLAN II	STÜDYO IV	8
	ŞEHİRSEL ARAZİ KULLANMA MODELLERİ	BİLGİSAYAR III	KAMU MALLARI İKTİSADI	NÜFUS ANALİZİ-LERİ PLANLAMA	YEREL YÖNETİMLER		ÇEVRESEL PSİKOLOJİ I / ŞEHİRSEL TASARIM I			KENTSEL ALT YAPI I	ŞEHİRSEL ULAŞIM PLAN. I	STÜDYO IV	7
ÜÇÜNCÜ SINIF	MODELLEMEYE GİRİŞ	BİLGİSAYAR II	KALKINMA İKTİSADI / PROJE DEĞERLENDİRME	DEMOGRAFİ	PLANLAMA HUKUKU		LANDSCAPE PLANLAMASI /	FOTOGRAMETRİYE GİRİŞ II	KONUT II			STÜDYO III	6
	MEKANSAL İSTATİSTİK / DOĞRUSAL PROGRAMLAMA	BİLGİSAYAR I	KENTİN EKONOMİK ANALİZİ	SOSYAL ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ	ÖRGÜTLENME KURUMLAŞMA		DOĞAL KOŞULLAR KENTSEL TASARIM / ŞEHİRSEL COĞRAFYA ARAZİ KULLANMA	FOTOGRAMETRİYE GİRİŞ I	KONUT I			STÜDYO III	5
İKİNCİ SINIF	İSTATİSTİĞE GİRİŞ II		EKONOMİYE GİRİŞ I			ORSANLI KENTİ VE CUMHURİYET PLANLAMASI						STÜDYO II	4
	OLASILIK VE İSTATİSTİĞE GİRİŞ I		EKONOMİYE GİRİŞ II	ŞEHİR SOSYOLOJİSİ		SANAYİ KENTİ PLANLAMANIN DOĞUŞU						STÜDYO II	3
BİRİNCİ SINIF	CEBİRE GİRİŞ			SOSYOLOJİYE GİRİŞ		SANAYİ ÖNCESİ KENTİ						STÜDYO I	2
	MATEMATİĞE GİRİŞ			ANTROPOLOJİYE GİRİŞ I			KENT PLANLAMA SINA GİRİŞ					STÜDYO I	1

BELEDİYE STAJI

TOPOGRAFYA STAJI

Tablo 2:

	BİRİNCİ GRUP (KANTİTATİF)	İKİNCİ GRUP (SOSYAL BİLİM–YÖNETİM)	ÜÇÜNCÜ GRUP (TASARIM)
DÖRDÜNCÜ SINIF	A 8, B 8, C 8, I 8, M 8	D 8, E 8, C 8, I 8, M 8 I 6	G 8a, G 8b, K 8, L 8, M 8 D 8, E 8 B 8
	A 7, B 7, C 7, D 7, M 7 L I	D 7, E 7, C 7, I 7, M 7	G 7a, G 7b, K 7, L 7, M 7 D 7 B 7
ÜÇÜNCÜ SINIF	A 6, B 6, C 6a, C 6b, M 6 D 6, D 6	D 6, E 6, C 6a, C 6b, M 6	G 6, E 6, H 6, I 6, M 6 D 6 B 6 C 6
	A 5a, A 5b, B 5, C 5, M 5	D 5, E 5, C 5, I 5, M 5	G 5a, G 5b, H 5, I 5, M 5 D 5 B 5 C 5

x Birinci sıradaki dersler birinci seçneleri gösterir, bir dersin altına yazılan diğer dersler bu ders yerine alınabilecek dersi göstermektedir.

Son Sözler

Bu bölüme kadar yazılanlar ile, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün programının nasıl temellendirilebileceği ve bu ilkelere dayanarak bir programın nasıl ayrıntılandırılabileceği gösterilmiş oluyor. Önerilen programın başarılı olup olmadığı ancak uygulamadan sonra değerlendirilebilir. Bu aşamada program üzerinde tartışılırken yapılabilecek olan, programın dayandığı ilkelerin ne kadar doğru ve geçerli olduğu üzerinde durmak, ve ilkelerle önerilen ayrıntılı programın iç tutarlılığını irdelemektir.

Programın geliştirilmesi yeterli değil, bölüm öğretim üyeleri ve öğrencilerince benimsenmesi gerekir. Bunun için tartışılması ve belirli bir süreci geçirmesi gerekiyor. İşte bu noktada geçmişteki deneylerden ders alınmasında yarar var. Bir program belirli bir disiplin içinde tartışılmadı mı bir çeşit gagalanma yoluyla yıpratılıyor. Sonunda var olan programa razı olunuyor. Bu nedenle programın tartışma biçiminde özen gösterilmesi gerekiyor. Başıboş bir tartışma süreci değil sonuca, karara götürücü bir tartışma süreci oluşturmak lazım. Yoksa bu programın kaderi de geçmişte yapılmış pek çok sayıdaki çalışmadan farklı olmayacak.

şehir korumada
şehir planlama
yüksek lisans programı için
şehir planlama bölümü
restorasyon bölümü
işbirliği

odtü • ankara 1980

"ŞEHİR KORUMADA ŞEHİR PLANLAMADA YÜKSEK LİSANS PROGRAMI" İçin O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ile Restorasyon Bölümü İşbirliği Programı

I. İŞBİRLİĞİNİN GEREKÇESİ

Son yıllarda dünyada ve Türkiye'de geçmişin kültür değerlerinin korunması yönünde artan bir bilinçlenme vardır. Ülkemizde de Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun etkinleşen çalışmaları, kent ölçeğinde koruma konularını gündeme getirmiş bulunmaktadır.

Dünyada, en zengin kültürel mirasa sahip ülkelerden biri olan Türkiye'nin, bu mirası korumak ve gelecek kuşaklara aktarmak açısından, gerek kendi ulusuna gerekse tüm insanlığa karşı sorumluluğu vardır.

Böyle bir sorumluluğun duyulması, bugüne kadar yerleşmiş olan plan-proje yapım yöntemlerine, korumaya duyarlı yaklaşımları ve bu yeni yaklaşımları gerçekleştirecek uzmanları gerektirmekte, "kent korumacılığı" özel bir ilgi alanı olarak ortaya çıkmaktadır.

Bir toplum içindeki iş bölümünün zenginleşmesi ve çeşitlenmesi, o toplumun gelişmesine paralel olarak ortaya çıkar ve eğitim kurumları bu gelişmeleri izleyerek programlarını çağdaş ilerlemelere ve toplumun taleplerine göre uyarlamalı ve yeni eğitim örgütlenmelerini gerçekleştirirler. Bu, özellikle yüksek eğitim kurumlarından beklenen en önemli bir işlevdir.

Varlığı çeyrek yüzyıla yaklaşan O.D.T.Ü., eğitimde yeniliklere açıklık açısından ülkede seçkin bir yere sahiptir. Bu güne kadar birçok yönden öncü atılımlarda bulunmuştur. Bu öncü işlevler arasında, yeni uzmanlık alanlarına yönelmiş eğitim, bir çok konuda ilk kez O.D.T.Ü de başlamıştır. Şehir ve Bölge Planlama eğitimi ile Restorasyon konularındaki yüksek lisans eğitimleri de bu ilk'lerin arasındadır ve O.D.T.Ü öncülüğünden sonra,diğer eğitim kurumlarına yayılmıştır.

Türkiye gibi bir ülkede güncelliği ve önemi açık olan kent korumacılığı da bu tür bir öncü atılım gerektiren bir uzmanlık alanıdır.

Türkiye'nin yaşamakta olduğu hızlı ve sağlıksız kentleşme deneyimi, kentlerimizin korunması gereken kesimlerinde çok hızlı bir tahribata yol açmaktadır. Ülkemizdeki kentlerin hemen hepsinin korunması gereken kesimlere sahip olması bir yandan bu konuda yapılacak çalışmaların yaygınlığını öte yandan da gerekli uzmanların sayısını arttırmaktadır.

Bugün, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kentler içinde korunması gerekli yöreleri (sit alanlarını) saptamakta ve buraları için özel KORUMA PLANLARI yapılmasını istemektedir. Bu planların amacı, söz konusu kent kesimlerinin, toplumun gereksinmelerine cevap verici hale getirilmesini ve korunmalarını sağlamaktır. Bu tür bir planlama çalışması gerek RESTORASYON gerekse ŞEHİR PLANLAMA hünerlerinin bir sentezini zorunlu kılmakta, tek tek her iki disiplinin ötesine geçen bir sorumluluk ve bilgi/beceri alanı oluşturmaktadır.

Bu tür çalışmalar günümüzde genellikle iki meslek grubundan olan kişiler tarafından yürütülmektedir: Restorasyon ve Şehir Planlama Bölümü mezunları. Ancak, her iki bölümün mezunlarının da, böyle bir sorumluluğu üstlenmeleri açısından formasyonlarında, bilgi ve beceri açıkları bulunmaktadır. Kent ölçeğinde koruma ile ilgili teknik ve teorik dersler içermekle birlikte

Restorasyon eğitimi daha çok tek yapı ölçeğinde koruma sorunlarına yöneliktir. Şehir Planlama eğitimi içinde ise koruma sorunları ağırlıklı ve özel bir yer tutmamaktadır.

1970-1975 yılları arasında KENT KORUMA alanındaki gereksinmeyi karşılamak amacı ile ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ile Restorasyon Bölümü, her iki bölümün de etkinliğini arttıracak bir denemeye girişmişlerdir. Şehir Planlama Yüksek Lisans öğrencileri arasından, koruma sorunlarında uzmanlaşmak isteyenler, belirli bir program çerçevesi içinde, Restorasyon Bölümünden yoğun olarak ek dersler almışlar, her öğrenci için özel bir program hazırlanarak, bu deneyimin işleyişi iki bölümce bir protokole bağlanmıştır. Bu protokole uygun olarak eğitimlerini tamamlayan öğrencilere Şehir ve Bölge Planlama Yüksek Lisans diploması verilmiş, ayrıca Restorasyon Bölümü tarafından, bu kişilerin KORUMA konusunda yaptıkları çalışmaları belgelenmiştir.

Şu ana kadar bu eğitimi gören Şehir Planlama Bölümü yüksek lisans öğrencisi sayısı (5)dir ve programda halen (6) öğrenci bulunmaktadır. Böyle yetişen öğrencilerimize Kültür Bakanlığı, Belediyeler ve özel bürolarca yüksek bir talep vardır.

Bir yandan geçmişteki uygulamanın başarısı, öte yandan KENT KORUMACILIĞI konusundaki talebin artışı söz konusu iki bölümü, bu tür bir işbirliğinin geliştirilmesi yönünde teşvik etmektedir. İki bölüm de, Bölüm Genel Kurul kararları ile birer komite kurarak, bölümler arası işbirliğinin esaslarını ve geliştirilecek ortak programın içeriğini saptamış bulunmaktadır. İki komitenin üzerinde anlaştıkları program ve ortak çalışma esasları, 10.12.1979 tarihinde Şehir ve Bölge Planlama, 12.12.1979 tarihinde de Restorasyon Bölümü Genel Kurullarında onaylanmıştır.

Onaylanan Program ve İşbirliği Esasları aşağıda verilmektedir.

II. ŞEHİR KORUMADA, ŞEHİR PLANLAMA YÜKSEK LİSANS DERECESİ Programı

Hazırlanan programda, programın süresi ve ders yükü saptanırken şu iki olgu göz önünde tutulmuştur:
1) Şehir Planlama Bölümünde öğrenciler Y.Lisans Tezi öncesinde 105 kredilik (60 zorunlu + 45 seçmeli) ders almak zorundadırlar. Bu dersler 2 dönemde tamamlanabilmektedir.
2) Restorasyon Bölümü ise Mimarlık Lisans derecesi sahiplerinin 180 kredilik ders almasını zorunlu sayan ve dört dönemde tamamlanan bir program uygulamaktadır.

Önerilen programın ders yükünün şimdilik bu iki programın ders yükü ortasında bir değer olması ve alınması gerekli derslerin üç dönemde tamamlanabilmesi öngörülmüştür.

Ders programı hazırlanırken programın yükünün iki bölüm tarafından eşit düzeyde taşınmasına özen gösterilmiştir. Yeni program hazırlanırken, her iki bölümün dersleri yeniden gözden geçirilmiştir. Yeni önerilen program içinde üç tür ders bulunmaktadır.

1) Her iki bölümün programlarından hiç bir değişiklik yapılmadan alınacak dersler.
2) Her iki bölüm programındaki derslerden içeriği yeniden düzenlenenler.
3) Bu program için yeniden açılacak dersler.

Bu derslerin bir kısmı Şehir Planlama Bölümünce, diğer bir kısmı da Restorasyon Bölümü'nce verilecektir, özellikle stüdyoların her iki bölümün sorumluluğunda olması öngörülmüştür.
Program içinde verilecek derslerin dönemlere göre dağılımı Tablo (l)'de bu program içindeki derslerin bölümler arası dağılımı ise Tablo (2)'de verilmiştir.

Tablo 1. DERS PROGRAMI

I.DÖNEM		II.DÖNEM		III.DÖNEM	
Res 501	18	Res 502	18	CP 600	-
Res 511	9	Res 512	9	Res 601	18
Res 671	9	CP 672	9	CP 620	9
RP 511	9	CP 540	9	RP 531	9
Res 541	9	Elective	9	Elective	9
	54		54		45

TABLO 2. DERS PROGRAMINDA SORUMLULUK DAĞILIMI

Dersi Verecek Bölüm	Aynen Kalacak Dersler	İçeriği Geliştirilecek Dersler	Yeni Açılacak Dersler
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü	RP 511- Planning Theory (9) RP 531- Theory of Spatial Organization (9)		CP 672- Urban Conservation CP 620- Economic Aspects of Restoration and Conservation
Ortaklaşa İki Bölüm	CP 540- Thesis Seminar (9) RES 501- Design Studio (18) RES 601- Design Studio (18) Survey Analysis Preservation of Historic Towns and Areas	CP 600- City Planning Thesis in Restoration and Conservation (18) RES 502- Design Studio (18) Descriptive Analysis of Building and Urban Areas	
Restoration Bölümü	RES 511- Theory of Restoration and Conservation I (9) RES 512- Theory of Restoration and Conservation II (9) RES 541- Historical Structural Systems	RES 671- Techniques of Conservation of Historic Urban Environments (9)	

Not: “Elective” dersler Ortak Komite tarafından dönem başında önerilecektir.

EK -1: DERSLERİN TANIMI

RES 501 Design I: The Descriptive Analysis of Buildings (6-9-3)18
The student is introduced to conducting research on which a restoration project is based. This includes the methods of making a thorough measured survey of the building on the site by means of various techniques and instruments including architectural photography and photogrammetry; the analysis of the design and structure by pictorial or verbal descriptions; the examination of historical studies on the buildings. As the course proceeds, the student is shown to present his analysis in the form of a detailed report, describing the history, environment, structure and condition of the subject in sufficient detail to be the basis of a subsequent restoration project. Field stildies are conducted and seminars held to discuss examples of restoration techniques currently used. The program is oriented to a restoration scheme, which is emphasized during Res.502. Prerequisite for Res 502:Res 501

RES 502 B Design II: Survey,Analysis and Preservation of Historic Towns and Areas (6-9-3) 18
The students are introduced to the analysis and preparation of "preservation and development" propusals for a part or the whole of historic towns or areas. This includes a detailed study of the natural, architectural, visual and certain socio-economic characteristics of such towns or areas, as well as their historical development. Then the prospects of their active preservation and synthesised in one or more proposals which are supplemented by written reports. Prerequisite for Res 601: Res 502

RES 601 B Design III: Urban Conservation Studio
This course seeks to provide experience in analyzing the problems of the historic urban areas within the context of the entire problematic of the city.

Solutions to be suggested through this studio course anticipate general proposals regarding the development of the city under study, incorporating the preservation of the historic environment at master plan as well as the detail plan level.

RES 511-512 The Theory of Restoration and Conservation (3-3-3) 9
Evolution of international restoration and conservation standards from the experience of different countries. Their history of restoration in practice is compared with the approaches in Turkey.

RES 541 Historical Structural Systems (3-0-6) 9
General introduction to the various structural systems to be found in the past, as well as the techniques and materials employed in their construction. Their development is traced thrcugh various civilizations vvith primary emphasis on the Middle East.

RES 671 Techniques of Conservation of Historic Urban Environment (3-0-6) 9
Problems related to the preservation of historic areas are studied in a series of seminars. The seminars include discussion on subjects such as; The historic development and structure of settlements in Anatolia, their problems of preservation, examples of protection in other countries, their evaluation; the methods and techniques of survey in historic areas, of project making and of implementation.

CP 620 Economic Aspects of Restoration and Conservation (3-0-6) 9
This course aims to introduce economic approaches to restoration and conservation. Main areas of concern are as follows;
1. Economics of Building design and construction; Costs involved in the production of buildings; Cost minimization and design
2. Economics of resources in the making of physical environment; Economic evaluation of decisions in physical environment financing of restoration.
3. Economics in the use of space and buildings; Externalities; economics of consuming space.
4. Economic approaches to renewal and renovation; Individual and aggregate levels of analyses

various approaches.

CP 672 Urban Conservation Planning (3-0-6) 9
The course deals vvith the polydimensional preservation and revitalization of the urban historic centers, as parts of the developing cities.

Discussions center araund the' questions of reconciliation of the historic urban fabric vvith the new forms of habitations, traffic, administration, trade, tourism and recreation.
A further point of interest vvhich the course seeks to unravelis the problematique of the economically feasible and socially acceptable extended preservation of the historic environment in Turkish cities.

CP 600 Thesis (Non-credit)
The city planning thesis in urban conservation will be supervised by the Thesis Advisory Committee and/or by supervisors from both departments.

The subject and contents of dissertations will be determined jointly by both departments.

CP 540 Thesis Seminar to be giveh to the students of this joint program prior to thesis studies will also be conducted jointly by staff members of both departments.

ÖZEL HUSUSLAR

1. Program; Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ile Restorasyon Bölümü tarafından ortak yürütülecektir.
2. Kayıt işlemi, Şehir Planlama Bölümünce yapılacaktır.
3. Programla ilgili ana ilkeler ve politikaları Bölüm Kurullarınca onanacaktır.
4. Programın yürütülmesi,geliştirilmesi ve öğrencilerin Kabulü Ortak Komite (Joint Committee) tarafından gerçekleştirilecektir.
5. Ortak Komite ikisi ŞBPB biri Restorasyon Bölümünden olmak üzere üç kişiden oluşacak,Komite üyeleri Bölüm Genel Kurullarınca iki yıl için seçileceklerdir. Sürekliliği korumak için her yıl bir üye yenilenecektir.
6. Danışmanlık iki Bölümün belirlediği birer Danışman (Advisor) tarafindan yürütülecektir. Danışmanlar programa öğrenci alınması sürecinde başvuruları değerlendirmek üzere Ortak Komite'nin çalışmalarına katılabileceklerdir.
7. Unvan'ın verilmesi Mütevelli Heyeti'nin onayından sonra gerçekleşecektir.

KENTSEL TASARIM (URBAN DESIGN) PROGRAMI

Komisyon Raporu, Nisan 1980

KENTSEL TASARIM (URBAN DESIGN) PROGRAMI

Komisyon Raporu, Nisan 1980

Dünyada ve ülkemizde gerek Mimarlık, gerekse şehir Planlama meslek dallarında günümüzdeki eğilim uzmanlaşmaya yönelmiş ve bu oluşum eğitim alanında ve ders programlarında yeni uzmanlık dallarının açılması yönünde belirli bir talep yaratmıştır. Bugüne dek Yüksek Lisans düzeyinde ele alınan bu talep artışı sürenin 1-2 yıl gibi çok kısa olması nedeniyle çözülememiş ve başka olanakların araştırılmasını gerektirmiştir.

Genelde kentsel taşarım, Şehir Planlama ve Mimarlık ilgi alanları arasındaki bir kesitte, tasarım sorunlarına ağırlık veren bir çalışmayı içermekte, disiplinler arası bir işbirliğini ve eğitimi gerektirmektedir. Bu nedenle ilgili disiplinlerin Kentsel Tasarım'a katkılarını sağlamak ve çeşitli kuramsal, yönetsel ve uygulamaya dönük bulguları tasarıma aktarmak zorunludur.

Komisyonumuz konuyu Mimarlık ve şehir Planlama. Lisans programlarının olanaklarından yararlanan bir ortak Yüksek Lisans Programı olarak ele almış ve her iki bölümde bugün uygulanmakta olan eğitim programlarından ve öğretim üyesi potansiyelinden en üst düzeyde yararlanmaya özen göstermiştir.

Bu kapsam içinde komisyonumuzca Kentsel Tasarım Ders Programının başlıca iki bölümden oluşması önerilmektedir:

1) Lisans eğitimi süresi içinde tamamlanması öngörülen "Hazırlık" dersleri,
2) Yüksek Lisans eğitimi süresince tamamlanması öngörülen "Uzmanlık" dersleri.

Hazırlık Dersleri: Mimarlık ve şehir Planlama Lisans programlarında har öğrencinin alması gereken "Zorunlu" ve "Seçmeli" dersler incelendiğinde Kentsel Tasarım uzmanlık alanı için gerekli dersler açısından şöyle bir dağılım izlenmektedir:

Şehir Planlama Lisans Programında Kentsel Tasarım ile ilgili dersler:

CP 321- 322	Evolution or Cities	(Zorunlu)
CP 211- 212	The City	(Zorunlu)
CP 231	Urban Environment I	(Zorunlu)
CP 332	Urban Transportation	(Zorunlu)
CP 431- 432	Housing .	(Zorunlu)
CP 471	Administrative Aspect of Planning	(Zorunlu)
CP 491-492	Urban Economics	(Zorunlu)

Mimarlık Lisans Programında Kentsel Tasarım ile ilgili dersler:

ARCH 291	Landscape Design	(Zorunlu)
ARCH 244	Environmental Aesthetics	(Seçmeli)
ARCH 313	Urban Traffic Planning	(Seçmeli)
ARCH 345-346	Introduction to Env.Psychology	(Seçmeli)
ARCH 395-396	Housing	(Seçmeli)
ARCH 411-412	Introduction to Urban Design	(Seçmeli)

Her iki Bölümün Lisans Programındaki ilgili dersler incelendiğinde ise şu özellikler dikkati çekiyor:
Şehir Planlama Lisans Programında Kentsel Tasarımla ilgili derslerin tümü "Zorunlu" derslerdir, bunlara ek olarak öğrencilerin (4) seçmeli ders alma olanağı vardır ki bu dersler Mimarlık Bölümü tarafından verilen ilgili "Seçmeli" dersler olabilmektedir. Buna karşın Mimarlık Lisans Programında Kentsel Tasarım ile ilgili derslerin hemen tümü "Seçmeli" derslerdir ve öğrencilerin Lisans eğitimi boyunca (6) seçmeli ders alma olanağı vardır. Bu dersler içinde:

CP 431-432 ve ARCH 395-396 ile CP 332 ve ARCH 313 dersleri arasındaki koşutluk dikkate alınabilir. Diğer yanda Lisans eğitimi sonunda şehir Planlama öğrencisinin bu ilgili derslerden (11 Zorunlu + 4 Seçmeli = 15 ders) alması olanak içinde iken Mimarlık Öğrencisinin bu derslerden ancak (1 Zorunlu + 6 seçmeli = 7 ders) alması olanak içindedir. Böyle bir hazırlık dönemini eşit koşullarda tamamlayabilmek açısından Mimarlık öğrencisinin ders programındaki seçmeli ders sayısının arttırılması olanaklarının aranması önerilmektedir.

"Hazırlık" dönemi içinde öğrenciler her iki bölümde kendi danışmanları tarafından yöneltilecek ve kayıtlar sırasında öğrencilerin alacakları seçmeli dersler daha önceden saptanan ve ilan edilen yukarıdaki ders paketleri içersinden seçilecektir.

Kentsel Tasarım Y.Lisans Programı

KTYL Programı Şehir Planlama ve Mimarlık Lisans diploması alan öğrencilere açık olacak, programa diğer disiplinlerden öğrenci kabul edilmeyecektir.Üniversite dışından programa girmek isteyen adaylar ise 1 yıllık(2 dönem)bir hazırlık döneminden sonra asıl programa başlayacaklardır. Bu süre içinde kendilerine stüdyo dışında ilan edilen hazırlık dersleri arasından (8) adet seçmeli ders verilecektir. KTYL Programına başvuran adayların seçimi gerekirse her iki bölüm Öğrenci Kabul Komitesinin (Admission Comitte) yapacağı ortak toplantıda kesinleştirilecektir. Her yıl programa alınacak öğrenci sayısı da yine her iki bölüm tarafından birlikte saptanacak ve bir denge kurulmaya çalışılacaktır.

KTYL Programı O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesinden Lisans-diploması almış adaylar için (iki dönem + tez) olmak üzere toplam en az 3 dönemlik bir program olarak düşünülmüştür. Bu program sonunda Şehir ve Bölge Planlama Bölümüne, kayıtlı öğrencilere "City and Regional Planning Master's Degree in Urban Design" diploması, Mimarlık Bölümüne kayıtlı öğrencilere ise "Master's Degree in Architecture in Urban Design" diploması verilecektir.
KTYL Programında yer alması önerilen dersler şunlardır:

CP 503 - ARCH 503 Urban Design Studio I, Urban Design Theory, Methodology and Practice
CP 504 ARCH 504 Urban Design Studio II
CP 510 Urban Economics (CP 491-492 dersini almış öğrenciler bu dersi almayacaklardır)
ARCH 510 Environmental Psychology
(ARCH 345-346 dersini almış öğrenciler bu dersi almayacaklardır)
ARCH 520 Visual Aspects of Built Environment: City scape, Urban Furniture, Urban Aesthetics
ARCH 511 Urban Design (ARCH 411-412 dersini almış öğrenciler, bu dersi almayacaklardır)
CP 620 Economic Aspect of Restoration and Conservation
CP 551 Urban Government I: Municipal Aspects of Built Environment

CP 552 Urban Government II: Case Studies.

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Y.Lisans Programındaki öğrencilerin alacağı dersler:

I.Dönem:

CP 503 Uroan Design Studio I	(0-6-6)	12
RP 511 Planning Theory	(3-0-6)	9
RP 531 Theory of Spatial Organization	(3-0-6)	9
CP 551 Urban Government I.	(3-0-6)	9
CP 620 Economic Aspect of Restoration and Conservation	(3-0-6)	9
ARCH 511 Urban Design (veya elective)	(3-0-6)	9

II. Dönem:

CP 504 Urban Design Studio II	(0-6-6)	12
CP 540 Thesis Seminar	(3-0-6)	9
ARCH 510 Environmental Psychology (veya elective)	(3-0-6)	9
ARCH 520 Visual Aspects of Built Environment	(3-0-6)	9
CP 552 Urban Government II	(3-0-6)	9

III.Dönem :

CP 600 Urban Design Thesis	(non credit)

Mimarlık Bölümü Yüksek Lisans Programındaki Öğrencilerin alacağı dersler:

I. Dönem:

ARCH 503 Urban Design Studio I	(0-6-6)	12
ARCH 511 Urban Design (veya elective)	(3-0-6)	9
CP 510 Urban Economics (veya elective)	(3-0-6)	9
CP 551 Urban Government I	(3-0-6)	9
CP 620 Economic Aspect of Restoration and Conservation	(3-0-5)	9

II. Dönem:

ARCH 504 Urban Design Studio II	(0-6-6)	12
AECH 501 Thesis Research	(3-0-6)	9
ARCH 510 Environmental Psychology (veya elective)	(3-0-6)	9
ARCH 520 Visual Aspects of Built Environment	(3-0-5)	9
CP 552 Urban Government II	(3-0-6)	9

III. Dönem:

ARCH 599 Architectural Thesis	(non credit)

Bu ders dağılımı içinde CP 503 - ARCH 503 ve CP 504 - ARCH 504 Urban Design stüdyoları her iki Bölümden l'er öğretim üyesinin katılımıyla ortak olarak yürütülecek, stüdyo çalışmaları süresince her iki Bölüm öğrencileri farklı veya ortak projeler yapacaklardır.
Programda esneklik sağlamak açısından dersler saptanırken her dönem en az (1) dersi seçmeli ders niteliği taşıması önerilmiştir.

Komisyon Üyeleri

Mimarlık Bölümü
Feyyaz Erpi,Asst.Prof.
Ülker Çopur,Asst. Prof .Dr.

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Sevgi Aktüre, Asst.Prof.Dr.
Erhan Acar, Instr.

24-25-26 MAYIS 1982 BİRİNCİ ULUSAL TASARIM KONGRESİ

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ

ODTÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BOLÜMÜ'NÜN 1980 YILI EĞİTİM PROGRAMINA İLİŞKİN SİBERNETİK VE KATASTROFİK ÇÖZÜMLEMELER

BİR İLK RAPOR

Özcan ESMER

Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

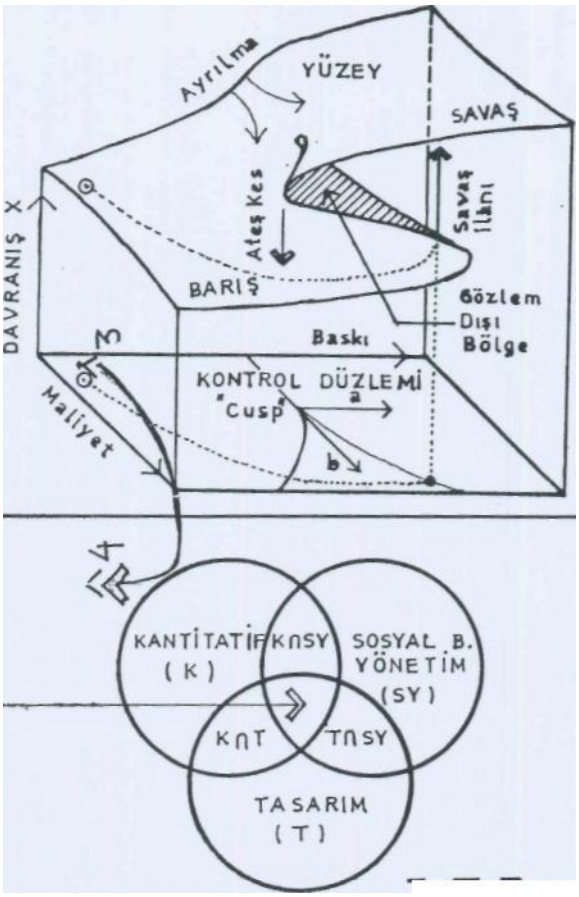

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

ANKARA - 1982

ODTÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BOLÜMÜ'NÜN 1980 YILI EĞİTİM PROGRAMINA İLİŞKİN SİBERNETİK VE KATASTROFİK ÇÖZÜMLEMELER

1.0. GİRİŞ

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, 20 yıllık deneyimi ile Türkiye'nin bu konuda eğitim veren ilk kuruluşudur. Geçen bu sürede Bölüm yeni program arayışları içinde olmuş ve uygulanan programlar çeşitli sorun ve aşamalardan geçmiştir.

"Bölüm Programının Yeniden Düzenlenmesi Üzerine Düşünceler" 1980 Şubatında Bölüm Başkanı Prof.Dr. İlhan Tekeli tarafından yayınlanmıştır [1]. "Düşünceler"de yer almış öneriler, aynı yıl Haziran ayında Bölüm üyelerince onaylanmış ve böylece "Düşünceler" bütünüyle eğitim programına dönüşmüştür. Bundan böyle bildirimizde Düşünceler", Program-l980 [PR-80]olarak anılacaktır.

Bir planlama bölümünün eğitim programı üzerinde düşünmek, ders programı hazırlamak, salt ders sıralaması yapmak değil, gerçekte hem eğitim hem de planlama kuramı geliştirmek demektir. Bu nedenle bildirimizde, PR-80'in çeşitli aşamalarında açık [explicit] ya da örtük [implicit] olarak yapılmış varsayımlar sistemli bir biçimde ortaya konulacak ve gözden geçirilmeye çalışılacaktır. Böylece bildirimizin genel amacı, her çözümlenecek önermeler sistemi için yapılabileceği gibi, PR-80'in örtük varsayımlarını açık duruma dönüştürmek ve uygulanması başlamış bulunan programı bir tür iç tutarlılık denemesinden geçirmektir. Değerlendirme ve çözümlemelerimiz daha çok sibernetik yaklaşımla ele alınacak, ayrıca, bölümün program değişikliklerine gelişmekte olan Katastrof [Catastrophe] Kuramı açısından kısa bir yorum getirilecektir.

Salt yeni kuşak ODTÜ Kent ve Bölge Plancılarını değil, fakat bu konuda eğitim veren tüm kuruluşlarımızı ilgilendirecek yeni programımızın Kongrenizde tartışılmasında kuşkusuz büyük yararlar vardır.

1.1.] 1980 Programının [PR-80] Özeti

1980 eğitim programı, üç aşamada geliştirilmektedir. Birinci aşamada Türkiye koşullarında planlama eğitiminin nasıl temellendirileceği, dünyada eğitimin ne tür bir evrim geçirmekte olduğu ve ODTÜ Bölümündeki deneyimin neler getirdiği gibi konulara yer verilerek ülkesel 10 sorun alanı belirlenmektedir. İkinci aşamada, programın hazırlanmasında karşılaşılacak 7 temel ikilem ele alınmaktadır. Bu temel ikilemler Genel Plancı x Uzmanlaşmış Plancı ; Kuramsal Eğitim x Pratik Eğitim ; Fiziksel Planlama x Sosyal Planlama, Katı x Yumuşak ; Mesleksel x Yönetimsel ; Problem Yönelimli x Uzun Dönem Politika Yönelimli, Elitist Eğitimi x Kitle Eğitimi olarak tartışılmaktadır.

Üçüncü aşamada ise, 3.ncü sınıfta başlayan 3-Kanallı bir eğitim modeli açıklanmaktadır. Kantitatif, Sosyal Bilim / Yönetim ve Tasarım Kanallarından oluşan bu Çok-Kanallı eğitim programının kapsadığı 58 ders içerikleri ile birlikte tanıtılmaktadır. Yüksek Lisans programında ise 9 uzmanlaşma alanının bulunabileceği belirtilerek 37 ders başlığı önerilmektedir. Diğer taraftan, Mimarlık, Restorasyon, İdari İlimler, Yöneylem Araştırması gibi bölümlerle işbirliği yapılabileceği düşünülmektedir. Programa destek olacak Politika Konsantrasyon Alanları [PKA] ise aynı zamanda Bölümün örgütlenme biçiminin bir parçası olarak öngörülmektedir.

Özetimizde ve bildirimizde derslerin içeriklerine girilmeyecektir. Ancak kanalları oluşturan ders çizgilerini kimi ders başlıkları ile şöyle sıralayabiliriz:

I.] Kantitatif Kanal

. Kantitatif Çizgi : [Mekânsal İstatistik, Modellemeye Giriş, Şehirsel Arazi Kullanma Modelleri, Matematik Programlamaya Giriş]

. Bilgisayar Çizgisi : [Bilgisayar I, ...IV]

. Ekonomi Çizgisi [Kentin Ekonomik Analizi, Kamu Malları İktisadı,.... ...]

. Stüdyolar

II.] Sosyal Bilim Yönetim Kanalı

. Sosyal Bilim Çizgisi [Sistem Kuramı, Sosyal Araştırma Metodolojisi, Demografi]

. Yönetim Çizgisi [Örgütleşme, Kurumlaşma; Planlama Hukuku, Yerel Yönetimler...]

. Ekonomi Çizgisi

. Konut Çizgisi

. Stüdyolar

III.] Tasarım Kanalı

. Tasarım Çizgisi [Kentsel Tasarım, "Landscape", Çevresel Psikoloji , ...]

. Fotogrametri Çizgisi+ Kentsel Altyapı Çizgisi

. Ulaşım Çizgisi + Konut

. Stüdyolar

2.] ÇÖZÜMLEMELER

Giriş bölümünde özetlenmiş eğitim programının [PR-80] yapısı, aşamaları ile birlikte Şekil-1 de grafik olarak verilmektedir.

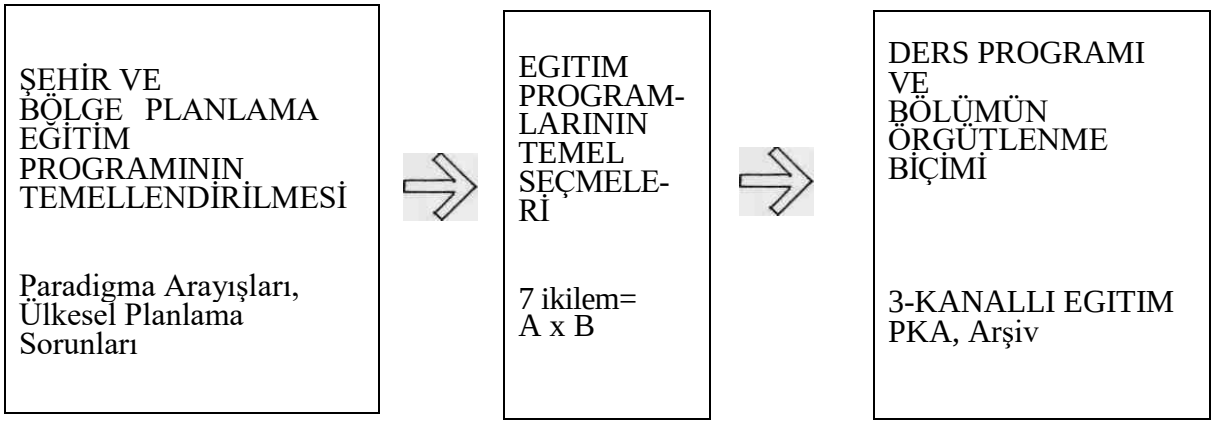

Şekil 1.PR 80'NİN YAPISI VE AŞAMALARI

Bildirimizde her aşamada yapılmış örtük ya da açık varsayımların tümüne yer veremeyeceğiz. Ancak, bildirinin bütünlüğü içinde önemli görülenler üzerinde, programdaki aşamaların sırasına uygun olarak, durulmaya çalışılacaktır.

1.] PR-80, Planlamanın İçinde Bulunduğu Kararsızlık Arayışlarına Karşı Seçme Yapmamakta; Kuramsal Çerçeveyi Yeterince Geniş Almamaktadır.

Eğitim programının temellendirilmesi amacı ile konulmuş ilk varsayımlara değinelim:

a.] Anılan üç kuramsal çerçevenin açıklamalarında, "Glazer, içinde planlamanın da bulunduğu bir grup mesleği "minor" olarak tanımlamaktadır" denilmektedir. Alıntılardan görüleceği gibi, bu tanımlamalar "Minor" meslekler dışındaki mesleklerin [major?] eğitim programlarında durumun sessiz olduğu, ya da "iç gerilimler" bulunmadığı gibi yanıltıcı izlenimler uyandırmaktadır [*]

"Minor" nitelikte olmayan bilim dallarından ve mesleklerden PR-80'de örnek verilmemekle beraber, mühendislik eğitimi konularında yayın yapmakta olan IEEE Transactions On Education dergisinin kimi sayılarına bakmak daha doğru bir fikir verecektir. Ortaya konulan tartışmalar ve sorunlar oldukça ilginçtir:

. Elektrik mühendisliği nedir? Tek disiplin midir; yoksa, hem meslek hem de akademik olarak artık başedilemeyecek bir düzeye mi varmıştır? [4]

. Mühendislik matematiği nasıl ve kim tarafından öğretilmelidir?

. 1944'de W.L.Everitt, 1980 yılında tekrar yayınlanarak klasikleşmiş makalesinde, ABD'deki mühendislik eğitiminin kritik bir kavşak noktasında bulunduğunu, savaş nedeni ile sınıflar henüz boş sayılırken eğitimin temel hedeflerinin saptanması gerektiğini belirtiyordu.

Bu fırsat değerlendirilmeliydi, ve savaştan dönen öğrenciler yeni eğitim programlarını, uçuşa hazır olarak bulmalıydılar. Tıpkı eski Mısır mitolojisinin sıcak küller arasından yükselen "Anka Kuşu" gibi.....[6]

. Aynı derginin 1980 yılı sayısında, mühendislik mesleğindeki düşüşlerden; mimarlık ve inşaat mühendisliği hatalarından dolayı son on yılda 7 kat artan kaza sigortası ödemelerinden söz edilmektedir [7].

---

* [*] PR-80'den alıntılar:

"Kapitalist sistem içindeki tüm ülkelerde şehir ve bölge planlaması eğitimi bir kararsızlık ve arayış içindedir. Bu kararsızlığa genellikle üç kuramsal çerçeve içinde açıklama getirilmektedir. Bunlardan birincisi, planlamanın "minor" bir meslek olmasıdır... Bu tür eğitim programları çok hızlı değişmektedir, ve yapısal olarak kararsızdır, kaçınılmazdır, ne yapılırsa yapılsın sorun tamamiyle ortadan kaldırılamaz... İkinci açıklama biçimi, planlamada bir "paradigma" sıçramasının yaşanmakta olmasıdır..... 1920 ler sonrasında şehir planlamasına hakim olan Akılcı-Şümullü [Rational-Comprehensive] arazi kullanma planlaması paradigması bunalıma düşmüştür. Bunalım geçicidir... Yeni bir paradigma kurulunca eğitim programları da kararlılık kazanacaktır... Üçüncü açıklama biçimi, kapitalist sistemin ulaştığı bu gelişme aşamasında türbulanslı bir çevre haline gelmesi olgusundan yola çıkmaktadır. Eğer türbulanslı çevreye özgü bir planlama biçimi geliştirilebilirse ve yaygınlaştırılırsa, pratikte ulaşılan başarı eğitim programlarındaki çalkantıyı da durduracaktır....." [Bkz.3-4].

"Halen bu açıklamalardan birini benimsemek için yeterli dayanaklara sahip değiliz. Kaldı ki bu açıklamalardan birini seçmiş olmak Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün programını temellendirmek için yeterli olmayacaktır.... Türkiye'nin koşullarının önemli belirleyicilikleri vardır....." [Bkz.-4]

. Elektrik Mühendisliğinde mikroişlemciler [mikro-processors] ve mikrobilgisayarların nerede, ne zaman, nasıl, neden, ve kim tarafından öğretilmesi gerektiği sorulmaktadır [8].

. Günümüz fizikçileri, astrofizik, yeni partiküller, uzaydaki kara lekeler [black holes], yüksek enerji makineleri ile uğraşmaktadır. Tüm bu konular ise geleneksel fizik içinde yoktur: Fizik, mühendislik eğitim programından çıkarılmalıdır! [9].

. Mühendislik dersleri ile sosyal bilim dersleri arasındaki dengenin nasıl kurulacağı, çekirdek derslerle yardımcı derslerin neler olacağı kuramsal araştırma ile endüstrideki uygulamaların ilişkileri, bilgisayar devriminin getirdiği yenilikler derginin 1979 Mayıs özel sayısında olduğu gibi, diğer sayılarında da oldukça yoğun bir biçimde tartışılmaktadır. [4] [10]

Kesin bilim sayılan matematiğe şöyle bir bakalım:

. Eski Yunan geometricileri, pergel ve cetvel ile bir açının nasıl ikiye bölüneceğini göstermişler, fakat açının üç eşit parçaya bölünmesi problemini ise insanoğluna miras olarak bırakmışlardır.

. Çağımızda D.Hilbert, 1901 yılı Paris Toplantısında dünya matematikçilerine o güne dek çözülememiş 20 problem sunmuştu. Kimi denklemlere halâ çözüm aranmaktadır. Çağımızda artık dikkatler çözüm [algoritma] aramak yerine, çözümün olanaksız olduğunu kanıtlamaya da yönelmiştir ve bu önemli bir yaklaşım değişikliğidir. Böylece, bir açının pergel ve cetvel ile üç açıya bölünemeyeceği 2000 yıl sonra da olsa anlaşılmış, problem çözülmüş sayılmaktadır [11].

. Gödel [1931] matematik içinde "Karar Verilemeyen" [Undecidable] problemlerin bulunduğunu göstererek meta-matematiğin "Tamamlanmamışlık" [Incompleteness] Kuramını kurmuştur. Böylece, Epimenides'in 2000 yıllık "Giritliler Yalan Söyler" ya da onun çağdaşı "Bu cümle yanlıştır" paradokslarında olduğu gibi Gödel-tipi cümlelerin konuşma dili düzeyinde [Object Language] çözülemeyeceği anlaşılmış olmaktadır [12].

. Girit'te yaşayan boğa başlı canavar Minotaur, Daedalus ustanın yaptığı labirentte oturmaktadır. Gelgelelim Atina'dan da her yıl 7 erkek 7 kız kurban istemektedir. Attika'lı Theseus, canavarla savaşmaya karar vermiştir. Fakat yapayalnız da değildir. Dışarıda bekleyen güzel Ariadne, elinde tuttuğu yumağın bir ucunu Theseus'a vermiştir. Böylece, ipi izleyerek dönüş yolunu bulabilecektir. Ancak, ip ise ateş tanrısı Volkan'ın bir armağanıdır. Theseus, Minotaur'u bulur ve öldürür ..... [13].

Trakhtenbrot'a [1960] göre Theseus'un canavarı bulması bir şans eseri olmuştur [11]. Çünkü Daedalus tipi sonlu bir ağda [network] yolun bulunması için geliştirilecek kesin bir algoritma yoktur, böyle bir algoritmada şans değişkenleri rol oynamaktadır. Demekki mitolojide tanrısal armağanlardan söz edilmesi hiç de boşuna değildir

Çağımızda her türden [entire class] matematik problem grubuna uygulanabilecek bir çözüm algoritmasının bulunması için yüzyıllardır girişilen çabalara artık büyük bir kuşku ile bakılmaktadır [11]. Sistem bilimcileri de kent plancılarına içeriksiz [context-free] bir model kurulamayacağını, "Genel Bir Bölge Modeli"nin söz konusu edilemeyeceğini söylemektedirler [14]. Bu ise matematikçilerin vardıkları sonuçla eşanlama gelmektedir.

Yukarıdaki türden sayısız örnekler verilebilir. O halde, kent ve bölge planlamasını iç gerilimler açısından tek başına kalmış saymak hiç de geçerli görünmemektedir, içeriği durağan kalmış, varolan gerilimleri hızlanmamış meslek ve bilgi dalı göstermek gelişmelere kapalı kalınmadı ise, zordur; belki de olanaksızdır. Matematik, Fizik gibi terim ve

tanımlamaları açıklık kazanmış bilimlerle diğer disiplinler arasındaki Farklar görecelidir ve hangi düzeyde ele alındığına bağlıdır. Bu nedenlerle bu tür bir ayırım yapılırken soyutlama düzeyinin belirtilmesi gerekmektedir.

Zaten PR-80, "minor x major" ayırımı üzerinde de açık bir yorum yapmamaktadır.

b.] Kararsızlık ve arayışın "kapitalist sistem içindeki tüm ülkelerde" olduğunu ileri sürmek, bu tür sorunların kapitalist-olmayan ülkelerde bulunmadığı, bulunmayabileceği anlamını taşımaktadır. Oysa, kapitalist-olmayan ülkelerin planlama eğitimi sorunlarına nasıl yaklaştığına PR-80 yer vermemektedir. O halde, "kuramsal çerçeve"nin yeterince geniş kapsamlı olmadığı; sistemler arasında kullanılan nicel metot ve teknikler açısından böyle bir ayırım yapılmasının doğru olamayacağı söylenebilir.

G.Kazgan'ın [1969] verdiği bilgilerden, sosyalist ekonominin işleyişini açıklayacak genel bir kuram yokluğunun 1960 lara kadar sürdüğünü, sistemler arasında nicel teknikler açısından da fark olmadığını öğreniyoruz [15]. Gerçekten de A.Zauberman'in 1967'deki "Planometripin Özellikleri : Aspects of Planometrics " başlıklı yapıtındaki [16] konuları tekrar ele alıp genişleten iki yapıtında, doğrusal ve dinamik programlama tekniklerine, sistem analizine, genelde ise optimal kontrol yöntemlerine yer verilmektedir [17] [18].
Bununla beraber, Kazgan'ın belirttiği gibi, bir üretimi artırma kararının farklı iki ekonomik sistemde farklı kanallardan geçmesi doğal karşılanmalıdır.

V.Sokolov [1975], Sovyetler Birliğinin yerleşme politikasına yardımcı olan modelleri tanıtan bir yazısında, ülkesel düzeyde nüfus dağılımına stratejik olarak karar verildiğini, buna karşılık operasyonel düzeydeki kararların bölge planlama teknikleri ile alındığını belirtmektedir [19]. Bölge Planlarındaki üretim ve servislerin saptanmasında, doğrusal programlama tekniği kullanılmakta, göç modelleri ise Çekim [Gravity], Çekicilik [Attractivity], Potansiyel [Potential] gibi kavramlara dayanmaktadır. Görülüyor ki bölge planlamasının nicel teknikleri de Batı'da geliştirilmiş biçimlerinden farklı değildir.

Sovyet coğrafyacılarının coğrafik bölgelere artık "nesnel gerçekler" olarak bakmadıkları [20], ve çevresel determinizm, çevre/ekonomik gelişme, çevresel "indeterminism", gibi konularda kavramsal tartışmaların son yıllarda hızlandığı [21] anlaşılmaktadır.

c.] PR-80, kimi yazarlara [Glazer, Kuhn ve Ganz] ve üniversitelere gönderme yapmakta ise de kaynak belirtmemektedir. Özellikle "Düşünceler" başlığını taşıyan akademik bir çalışmada bu konunun ayrı bir anemi olduğu açıktır. D.Rondinelli [1975], akılcı-Şümullü yaklaşımların, yöneylem araştırması tekniklerinin ve diğer yöntemlerin ABD kent ve bölge planlaması içindeki gelişimini 1970'li yıllara kadar incelemektedir [22].

2.] PR-80'nin Aşamaları Önkoşullu Aşamalar Değildir, Sorun Tanımlaması ve Çözüm Eşzamanlı Olmuştur.

PR-80, özette verildiği gibi eğitim programını üş aşamada gerçekleştirdiğini açıklamaktadır. Oysa, gerçekte izlenen yol bu olmamıştır. Zaten böyle bir yaklaşım olanağı da bulunmamaktadır. Çünkü, bağımsız aşamalardan geçilebilseydi eğitim programı sorunu mühendislik tipi analitik bir soruna indirgenmiş olacaktı. Ayrıca, üç kuramsal çerçeve üzerindeki tartışmalar sonuçsuz bırakıldığından ikinci aşamaya bu yöntem içinde geçmek düşünülemeyecekti.

H.Rittel ve M.Webber [1973], eğitim programının değiştirilmesini de içeren sosyal içerikli planlama sorunlarının yapısal olarak çoğunlukla bilim ve mühendisliğin alanına giren

"Uysal" [Tame] sorunlardan farklı olduğunu belirtmektedirler [23] . Yazarlara göre, planlama sorunları "Azgın" [wicked], diyebileceğimiz tiptendir ve bu nedenle yöneylem araştırmasının yaklaşımları ile bu tür sorunlar çözülemeyecektir. Bu tür sorunların birkaç özelliğine, yazarlara dayanarak, değinelim:

. Sorunun tanımlanması ile çözümün düşünülmesi eşzamanlı ve iç-içedir. Sistem analizcilerinin kullandığı önce bilgi toplanması, sorun tanımlanması ve son adımda çözümün bulunması aşamaları bu türden sorunlar için geçerli değildir.

. Sorunun nasıl tanımlanacağını ve çözümün nerede duracağını gösteren yapısal bir ölçüt yoktur. Plancı, çalışmalarını süre bitimi, parasal destek gibi dışsal nedenlerle durdurur.

Bu tür sorunlar, kesin yanıtın ve optimum noktasının bulunması anlamında çözülemezler; çözüm değil fakat "yeniden-çözüm" söz konusudur.

J.Friedman V.G.Abonyi [1976]; amaç-araç ilişkilerinin oldukça belirsiz bulunduğu, hedeflerin açık-seçik ya da çelişkisiz olarak tanımlanamadığı durumlarda karşılaşılan sorunları da "Azgın" nitelikte görmektedirler [24]. Yazarlara göre, bu durumlarda ilk varsayımların dışına taşabilecek yeni bilgiler üretilmelidir. Geleneksel politika aramalarında ise bu tür bir "sosyal öğrenme" yöntemi bulunmamaktadır.

Sistem Dinamiği yaklaşımına göre de karmaşık sistemlerde değişkenler ve nedensellik ilişkileri üzerindeki bilgilerimiz yetersizdir. J.Forrester'in [1968] kentsel sistem üzerinde gösterdiği gibi, karmaşık sistemlerdeki çok-halkalı geri-etkimeler [Multiple Feedbacks] nedeni ile sistemler beklentilerimizin tersine yanıt verebilirler [25]. Sistem Dinamiğinde de, ilk kuşak sistem analizcilerinden farklı olarak, sorun ve çözüm birlikte ele alınır; benzetim modelinin kurulması ise arka planda kalır. Bu bakımlardan, Sistem Dinamiği yaklaşımı ile "Azgın" tipten sorunlar arasında benzerlikler olduğu söylenebilir.

Yeni tanımlamalar, yöneylem araştırmacılarının "İlk-Kuşak" yöntemlerini neredeyse anlamsız ve açıyı üç eşit parçaya bölemeyecek bir "cetvel-pergel" durumuna getirmiştir. Bu açıdan bakılırsa planlama sorunlarının, Theseus'un durumundan da zor olduğu anlaşılacaktır. Theseus, ne labirentin [sonlu] yapısını ne de canavarın yerini biliyordu. Canavarı yok edince de işi bitmişti. Oysa plancılar, sonlu değil; dış dünyanın sonsuz, bitip-tükenmez bir sorun alanında arama yapmak ve üstelik sorunu tanımlamak zorundadırlar. Kaldı ki bir sorunu [canavarı] yok edince karşısına yeni başka sorunlar dikilecektir. Elinde ne tanrısal bir ip[ucu] vardır, ne de kendini bekleyen Ariadne....

İçeriksiz bir model kurulamayacağına ve her türlü sorunu çözecek "Genel Bir Model" olamayacağına göre, PR-80'nin içerik sorununa yanıt araması zorunlu bir duruma gelmektedir. Dış dünya [real-world] üzerindeki gözlemlerimizin ve denemelerimizin ancak sonlu sayıda olabileceğini ve her zaman dışarıda kalan aksiyomlar bulunacağını [26] Gödel Kuramında formel olarak belirtildiği gibi biliyoruz. Böylece PR-80, dış-dünya verilerini yorumlamakta, başka bir deyişle ülkesel sorunları Benzer-Biçim [Homomorphic] modellere aktarmaktadır. Bu süreç sonucunda elde edilen ve "sayısı daha da artırılabilecek" 10 sorun alanından söz edilmesinin sibernetik anlamı budur.

PR-80, derslerle sorun alanları arasında Bire-Bir [Isomorphic] bir ilişki kurmamaktadır. Zaten böyle bir amaç "olanaksız ve aynı zamanda da gereksiz" bulunmaktadır [Bkz.14]. Diğer taraftan da, programın Türkiye koşullarına göre yeniden yorumlanmasına zorlayan etkenin kentleşme sorunları olmadığı, Fakat varolan pratiğin kurumsal yapısı olduğu savı yinelen-mektedir [Bkz. 21]

O halde PR-80'nin aşamaları arasındaki sınırlar ortadan kalkmaktadır. Paradigmalar arasından hangisinin seçilmesi gerekeceğine karar verebileceğimiz bir üst [meta]-paradigmadan, ya da büyük [mega]-paradigmadan söz edebilseydik, PR-80'in izlediği aşamalardan ve belirleyicilerden söz etmesi anlam kazanmış olacaktı. Oysa böyle bir durum yoktur. Bu nedenlerle PR-80'in aşamalarına eşzamanda karar verilmiş birer pseudo-aşamalar olarak bakmak gerekecektir.

3.] Pratiğin Kurumsal Yapısı İçinde Plancıların İşlevi Açık Olarak Belirtilmemiştir.

PR-80'e göre, "Türkiye'nin planlama eğitiminin temellendirilmesini planlama pratiğine oturtmak gerekir" [Bkz. 5] .

"Kuşkusuz böyle bir pratik alanın yeniden üretilmesini sağlayacak bir eğitim programından söz etmek anlamlı değildir. Ama bu pratiği tamamen yok varsaymak bu pratiği benimsemek kadar sorumsuz bir tutumdur." [Bkz. 10.]

PR-80, Türkiye'deki kurumsal dokuya işlev yüklenemeyeceğini gerekçeleri ile açıkladıktan sonra,

"Bugünkü imar planlama pratiği içinde bu sorunların hangisine çözüm getirilebilir? Pek azına, ya da hiçbirine" denilmekte'-dir[Bkz.14].

PR-80'in, bu noktadaki çözüm önerisi, "...pratik alanının bu sorunları karşılayacak şekilde çeşitlenmesi, tek ürünlü [imar planı] yapısından kurtulması"dır [Bkz.14] .

"Kendisini geliştirecek dinamiklerden" yoksun olan Türkiye'nin kurumsal yapısı içinde plancıların işlevi ne olacaktır? PR-80, hiçbir yerinde bunu açıkça ortaya koymamıştır. Bu konuya ilişkin birkaç açıklamaya örnekler altta verilmiştir [*]

---

[*] ".... plancılar bu çıkmazın paradigmanın [= Akılcı-Şümullü] ittiği elitist tutumdan doğduğunu ortaya koyarak, yeni bir yaklaşım önermektedirler. Bu yaklaşımda eğitimin esas amacı öğrencileri toplumsal koşulları iyileştirmeyi amaçlayan özel ya da resmi girişimlere katılarak [onlara servis sunarak değil] yönlendirme hünerlerini kazandıracak şekilde hazırlamaktır." [Bkz.33.]

"Bu yeni paradigma içinde plancının toplum üstü bir kamu yararı kavramı, ya da açıkça belirlenmiş hedef fonksiyonu yoktur. Böyle olunca fetişleştirilmiş bir optimum arayışı planlama içinden kalkar.....Eylemin kendisi planlama haline gelir.... Programlama yerine yaratıcılığı, biçimlendirme eğilimi yerine ilişki kurmayı getirmektedir...." [Bkz. 33.]

Alıntılardan da görülebileceği gibi, "girişimlere katılmak", "programlama yerine yaratıcılık", "ilişki kurmak" deyimlerinde açıklık bulunmamaktadır. Özellikle, "açıkça belirlenmiş bir hedef fonksiyonu" olmadığına göre, deyimler hiçbir anlam taşımamakta, yön belirtmemektedir. Plancı ise, "katılmakla", fakat "servis sunmamakla", acaba başka bir üst amaca mı yönelmek istemektedir?

Kaldı ki, PR-80 yukardaki yeni paradigmayı da öneri olarak ileri sürmemekte, tersine hiç olmazsa kısa dönemde geleneksel yaklaşımın ağırlığının sürmesi gerektiğini belirtmektedir.

W.Churchman [1968], "Göstermelik" [Stated] ve "Gerçek" [Real] hedefler arasında ayrım yapmaktadır [27]. "Gerçek" hedefi "Göstermelik" hedeften ayıran özelliği, diğer hedeflerden bilinçli olarak yaptığımız özverilerin niceliği olmaktadır. Churchman, eğer öğrenciler, konuyu anlamamak pahasına yüksek not almayı hedef olarak seçmişlerse, bu durumda "Göstermelik" hedefin öğrenmek; "Gerçek" hedefin ise gelecekte kendilerine burs, v.s. sağlayacak olan yüksek not almak olacağını anlatmaktadır.

PR-80, plancıların hedefleri arasında böyle bir ayırıma gitmemektedir. Hedefler arasındaki fark göz önüne alınırsa, örneğin, "girişimlere katılmak" Göstermelik, fakat "onlara servis sunmamak" ise Gerçek hedef olacaktır. Bu durumda ise Gerçek hedeften neler beklendiğine açıklık kazandırmak gerekecektir.

PR-80'in önsözünü kaleme alan Bademli'nin [1980] tanımlamalarına göre, yeni plancının görevi "kent sorunları kapsamında karar vermek değil"dir; plancı, "yönlendirici, özendirici, ikna edici, katılımcı, diyalogcu, ve ödüncü"dür [28]

"Yeni plancının" özelliklerini vermeye çalışan betimlemeler süreci belirtmekte fakat çözümü ya da gerçek hedefi kapalı bırakmaktadır.

Gerçek hedef, PR-80 içinde tanımlanmamakla birlikte, yazarın başka yazılarında açıkça belirtilmektedir. Önce 1970 yılı yazısındaki birkaç düşünceyi not edelim [2] :

. "Eğer bir sistemde ifade edilmiş" "Göstermelik" hedefler ile "Gerçek" hedefler arasında farklar var ise eğitimin başarısının kriteri, ortaya çıkardığı "çatışma" miktarı olarak alınabilir. Başka bir deyişle, sistem içinde bu konudaki uygulamayı belirli bir yönde değiştirilebildiği ölçüde başarılı olacaktır".

. İstenilen değişmenin özelliklerini şöyle özetleyebiliriz. "Kamu yararına, şehir planlama hünerlerindeki gelişmeleri uygulamak".

. "Genel şehir plancısı yetiştirilmesi hedefi genel karakteri ile meslek pratiğinin yürütülmekte olduğu çevrelerle çatışma çıkarmaya yönelmeyen pasif bir strateji seçmesidir".

Yazar, benzer düşüncelerini 1980 seminerinde şöyle sürdürmektedir [3].

"O zaman bize düşen görev sadece yeni planlama stilleri önermek değil aynı zamanda da bu denemelere kapalı bürokrasi ile ve varolan kurumlarla çatışmaya girişmektir. Eğer böyle bir tutum izlenmezse bugünkü paradigma varlığını sürdürür.."

O halde, PR-80 içinde yer verilmemiş yazınlara dayanarak, eğitim programının ardındaki stratejinin pratiğin değiştirilmesi yolunda bürokrasiye karşı kullanılacak bir "Çatışma" modeli olduğunu düşünmek yanlış olmayacaktır.

4.] Yeni Paradigmaların Ortaya Çıkması Mı Beklenecek, Yoksa, Paradigmalar Kurulacak Mıdır?

Diğer paragraflarda belirttiğimiz gibi, planlamanın içinde bulunduğu kararsızlığın açıklanmasında üç kuramsal çerçeveden seçme yapılmamakta ve ".....birini benimsemek için yeterli dayanaklara sahip değiliz" denilmekteydi.

PR-80, akılcı-Şümullü paradigma üzerinde önemli kuşkuların doğmasından sonra birbiri ardına yeni planlama kuramlarının ileri sürülmeye başlandığını, bu durumun ise bir paradigmanın çöküşünün ve yeni bir paradigma arayışının başlamasının göstergesi olarak

alınabileceğini yazmaktadır [Bkz.23]. Ancak, bu kuramlardan hangisi üstün gelecektir? Bu tür bir soruya şöyle yanıt verilmektedir:

"....bu kuramlardan hangisinin gelecekteki planlama paradigmasını belirleyeceği ya da bunlardan çok farklı bir kuramın benimsenerek yeni paradigma haline gelip gelmeyeceğini şimdiden söyleme olanağı yoktur. Bunu zaman gösterecektir....." [Bkz.23].

Eski Yunan trajedilerinden Euripides'in Elektra'sında oyunun sonuna doğru durum iyice çıkmaza girer. Çözüm için hiçbir umudun kalmadığı bir anda, sahnede birdenbire bir metal kol gözükür. Sahneye yukardan inen, Deus Ex Machina'dır; izleyiciler onun Tanrı'yı simgelediğini bilirler. Ve, Deus Ex Machina, tanrısal bir davranışla, her şeyi çözer; Elektra ve kardeşi kurtulur.

Doğa bilimlerindeki geleneksel kimi örnekleri hatırlarsak yeni paradigmanın neredeyse Deus Ex Machina rolünü oynadığını düşünebiliriz: Uranüs gezegeninin yörüngesi Newton fiziğine dayanan Laplace denklemlerinin verdiği sonuçlara uymamaktaydı. Yörüngeyi değiştirenin başka bir gezegen olabileceği düşünüldü ve hesaplamaların gösterdiği yerde Neptün bulundu. Merküri gezegeninin yörüngesindeki sapmalar için aynı yöntem uygulandı. Fakat bu kez Volkan adı konulacak gezegen gözlenemedi; çünkü böyle bir yıldız yoktu. Uygulanan "normal" yöntemlerle Merküri bilmecesi çözülemedi. Bu "Gökyüzü Skandalı'nın sona ermesi için Newton değil Einstein Fiziğine gerek vardı [29].

Paradigma kavramı yazına ilk kez T.Kuhn'un [1962] Bilimsel Devrimlerin Yapısı başlıklı yapıtı ile girmiştir [30]. Bu yapıtında Kuhn, bilimlerin nasıl ilerlediğini incelemektedir. Ona göre bilimlerin ilerlemesi tarih içinde sürekli ve düzenli olarak değil, bir moda gibi gelişme göstermiştir. Kuhn, bir tarihsel çağda, "normal" bilim adamlarının ortaklaşa paylaştıkları düşünce kalıplarını ve çalışma yöntemlerini "paradigma" başlığı altında toplamaktadır [31].

G. Broadbent [1979], Masterman'ın [1970] incelemesine dayanarak, Kuhn'un yapıtında "paradigma" teriminin en az 21 farklı anlamda kullanılmış olduğunu belirtmektedir [31]. Kuhn, sürdürülen tartışma ve eleştirileri göz önüne alarak yapıtını yeniden yayınlamış [1970] ve paradigma teriminde değişiklikler yaparak kavramı genişletmiştir. Bu değişikliklere göre paradigma, bir dünya görüşü [Weltanschauung] değildir; fakat belirli bir görüş biçimidir. Paradigmalar birer kuram değildir; buna karşın hemen her zaman kuramları geliştirecek gerekli malzemeyi vermişlerdir. Paradigma yardımı ile "bulunan" kuram ve yöntemler bütününe Kuhn, 1970 yayınında, "Disiplin Matrisi" [Disiplinary Matrix] demektedir.

K.Popper, paradigma kavramını eleştirenlerin başında gelmektedir. Popper'e göre, bir kuramın bilimsellik değeri, onun yanlışının ortaya konulabilmesi [Falsifiability]; sınamadan geçirilebilmesi ile ölçülmelidir [32], Popper'in katkısı, bilimi metafizikten ayıran bu sınırlamayı getirmesi ile olmuştur [33], Bu anlayışa göre kuramsal genellemeler deneysel olarak kanıtlanamazlar, fakat çürütülebilirler. Popper gibi bir örnek verirsek, "ak-koyunlar arasına karışıverecek bir kara-koyun, böyle bir genelleme yapılmasına olanak vermeyecektir". Bu görüşleri ile Popper, "Bilimsel yöntemin, normal olarak, eleştiri ve tahmine dayandığını; ne kadar başarılı ve etkin olursa olsun hiçbir paradigmanın dokunulmaz sayılamayacağını" savunmaktadır.

Diğer taraftan,"paradigma sıçraması" kavramının sosyal bilimler ve tasarım [design] için geçerli olup olmayacağı konusundaki tartışmaların yoğunlaştığını izlemekteyiz [34]. Ayrıca, doğru-yanlış kavramının salt doğa bilimlerinde kullanılabileceği, tasarım ve planlama önerilerinde ise doğru-yanlışın değil iyi-kötü kavram çiftinin geçerli olabileceği düşüncesi açıklık kazanmıştır [35] [36].

Ayrıca, bu kavram çiftlerinin [1], [0] gibi iki değerli değil fakat çok-değerli anlam taşıdığını da düşünmek gerekecektir. Örneğin, olasılıksal mantık içinde doğruluk değerleri [1] ile [0] arasında yer alacaktır, ve bu iki uç arasındaki değerler sayısı da sonsuzdur [37].

Doğa bilimlerinin tersine, sosyal bilimlerde farklı paradigmalar ve kuramlar yan yana bulunabilirler ve gelişmelerini bağımsızca sürdürebilirler. Serbestlik düzeyinin yüksekliğinden dolayı da Popper gibi bir "Çürütme" yöntemine başvurulamayacaktır. Başka deyişle, ak-koyunlarla kara-koyunlar birlikte yaşayabileceklerdir.....

PR-80, uzun giriş bölümünün kritik durumlarında paradigmaların kurulmasından ve denenmesinden söz ediyorsa da bu kavram üzerindeki tartışmalara yer vermediğinden önermeler anlamını özellikle sosyal bilim içerikli alanda, kaybetmektedir. Kuhn'un 1970 katkıları ile "paradigma" terimine 21'den fazla anlam kazandırıldığına göre PR-80'de açıklık getirilecek terimlerden biri de bu anahtar terim olmaktadır.

5.) Eğitim Programının Seçenek İkilemlerinin Tümü Soyut Bir Denge Kavramına İndirgenmiştir.

PR-80, planlamaya temel ve paradigma arayışından ve boşlukları açıkladıktan sonra ikinci aşamada program seçeneklerinin tartışmasını yapmaktadır [Bkz. 25-34]. Bu amaçla, özette verdiğimiz "A x B" tipinde 7 ikilem tanıtılmaktadır. Kuşkusuz anılan 7 temel ikilemden başka seçenekler de ortaya konulabilir. Fakat bildirimizin amacı yeni ikilemler, ya da benzeri yaklaşımla birkaç yeni ders türetmek ve önermek değildir.

PR-80; ikilemleri, planlama yazınında toplu olarak göremeyeceğimiz biçimde irdeleyip "A" ve "B" bileşenleri arasında "denge" kurulmasını öğütlemektedir. Böyle bir dengenin soyut bir kavram olduğuna kuşku yoktur, optimumluk kavramında olduğu gibi her durumda birden çok denge kurma olanağı bulunmaktadır.

Ayrıca, her planlama sorununun, "Eşsiz" [Unique] özellikleri de bulunacağından, ikilemlerden hangilerinin ne tür planlama sorunlarında geçerli olacağı konusu her zaman yanıtlanması gereken sürekli bir soru olarak kalacaktır. Değişkenleri sürekli değişme içinde bulunan sorun alanlarında kurulduğu varsayılacak dengeleri ise statik değil, fakat dinamik bir çerçevede düşünmek gerekecektir.

Diğer taraftan, karmaşık bir planlama sorununun Kartezyen görüşle alt parçalara ayrılabileceği, ve her ikili parçada denge sağlanınca, bütünün dengeye ulaşacağı kapalı varsayımı yapılmış olmaktadır. PR-80, program aşamasına geçmeden irdelediği ikilemlerle 3-Kanallı eğitim programı arasında hiçbir ilişki kurmamaktır. Programın 3-Kanallı olarak hazırlanmasında etkili olan salt "Genel Plancı x Uzman Plancı" ikilemi üzerindeki tartışmalardır ve bu tartışma ile de "Genel Plancı" ortadan kaldırığıldığmdan ikilem de kaybolmaktadır. O halde, öneri ders programında diğer ikilemlerin önkoşulluk vs belirleyicilik nitelikleri bulunmamaktadır.

Kantitatif kanalda, tanım gereği Katı [Teknik] Yaklaşımlar etkin olurken Tasarım Kanalında Yumuşak [Kalitatif] Yaklaşımlara ağırlık verilmesi doğaldır. Tüm bu ikilemlerin salt kanallar ya da stüdyo problemleri çerçevesinde değil, hemen tüm dersler için düşünülmüş ve içeriklerin ona göre belirlenmiş olması gerekmektedir. Ders içerikleri belirlendiğine göre ders içinde ve dereler arasında denge olup olmadığı sorulabilir ve sınanabilir. Böyle bir soru ise akademik bir meraktan öteye geçmeyecektir. Çünkü nasıl olsa, her durumda ikilemin alacağı değer sıfır [0] ile bir [l] arasındaki herhangi bir noktaya düşebilecektir ve dengenin o noktada

oluştuğu ileri sürülebilecektir. Dengeyi oluşturacak rasyonel ölçüt, denge aramayı durduracak bir kural yoktur.

6.) Gerçekte PR-80, 3-Kanallı Değil, 8 Ayrı Kanal; 7 İkilemli Programla N: 112 Farklı Seçenek Önermiş Olmaktadır.

PR-80, planlamayı tek-ürünlülükten kurtarmak için 3-Kanallı bir eğitim öngörmektedir. Bu kanallar birbirlerinden "oldukça bağımsızdır" [Bkz.38], fakat birbirlerinden bütünüyle de kopmuş değildir. Bu özellikler göz önüne alınarak çizilecek bir Venn Diyagramı: 2^3: 8 farklı kanal sayısı verecektir [Şekil-2]. 0 halde, gerçekte 3 yerine 8 kanal önerilmektedir. Bu sayı, diyagramın planlama evreni içinde bulunan fakat 3-küme dışında kalan alanı; başka deyişle kümelerin tümleyenlerini de kapsamaktadır.

$K \cap SY \cap T$

□□□□□□□□□□□□□□

$K \cap SY \cap T$

Şekil2.PLANLAMA EVRENİ VE ALT KÜMELERİ

PR-80, kanallar arasinda oluşan ve en az kanallar [kümeler] kadar gerçekten varolan arakesitleri göz önüne almadığı için kanal sayısını "şimdilik" 3 olarak belirlemektedir [Bkz.35].Bu indirgeme, kanallar arasındaki ilişkileri yok saydığından kuramsal ve pratik olarak geçersizdir. Venn-Diyagramının oluşturduğu kanallara da, PR-80'de anlatılan çok ürünlü planlama gerekçeleri nedenleri ile yeni hüner ve uzmanlaşma alanı olarak bakmak gerekecektir. Bu yöntem sonucu, açılacak yeni bir kanal ile sayı, 4'e değil, fakat 2^4 =16'ya yükselecek demektir.....

PR-80'nin 7 farklı program seçeneği de düşünülürse:

$$8 \times 7 = 56$$

farklı türde alternatif programla karşılaşılacaktır. Eğer, [A x B] ikilemlerinin A ve B elemanları için bu işlem tekrarlanacak olursa, birbirinden farklı seçenek sayısı :

$$56 \times 2 = 112$$

olacaktır. Bu işlemlere, kanallardaki seçmeli derslerin etkisi katılmamıştır. Görülüyor ki, üçüncü sınıf planlama öğrencilerini hüner kazanabileceği çok yüksek sayıda alternatif program-ve bunların yaratacağı yeni sorunlar-beklemektedir.

Stüdyolar, her 3 kanalın arakesitine düşmektedir. Kantitatif ve Sosyal Bilim-Yönetim kanallarının arakesitinde ise Ekonomi Çizgisi bulunmaktadır. Tasarımın arakesitlerine düşen

hiçbir çizgi yoktur. Böylece, PR-80'nin "oldukça bağımsız" kanalları gerçekleş-tirilmiş olmakta; kimi derslerin kanallar için seçmeli bırakılması ise bu genel yapıyı bozmamaktadır [Şekil-2]. Bildirimizin giriş bölümünde kanallar arası sürekli ders dizileri belirtilmişti. Oysa, arakesitleri yok saymakta olan PR-80, böylece çok-ürünlü planlama amacı ile ters düşmüş olmaktadır.

Bu sakıncalar bulunmasa idi, şunları düşünebilecektik: Sibernetik terimlerle, eğitim programındaki çeşitlilik düzeyi [Variety] zengin sorun alanlarına uyuşum gösterebilmesi için artırılmış; yükseltilmiş olmaktadır. Gerçekte kapalı olarak [implicitly] R.Ashby'nin "Zorunlu Çeşitlilik" [Requisite Variety] önkoşulu yerine getirilmeye çalışılmaktadır [38]. Ashby'nin "Çeşitliliği Ancak "Çeşitlilik Yok Edilebilir" kuralının, S.Beer [1972] tarafından "Emilebilebilir" biçiminde yeniden tanımlandığını izliyoruz [39]. Söz konusu olan, bir sistem olarak gördüğümüz eğitim programındaki çeşitlilik [karmaşıklık] düzeyinin, kontrol altına almaya çalıştığı planlama sorunlarının ulaştığı karmaşıklık düzeyi ile eşdeğer duruma gelip gelemeyeceğidir. Kuşkusuz doğanın ve planlama sorunlarının göstereceği karmaşıklık düzeyi programınkinden "bin kez daha" yüksek olacaktır ve aralarından seçme yapmak, fakat aynı zamanda da karmaşıklığın yeniden- türetilmesini sağlamak önemli bir yöntem sorunu olarak kalacaktır. Geleneksel bilimin kapalı ve analitik yaklaşımı ile sibernetik yaklaşım arasındaki farklara başka bir yazımızda yer vermiştik [40].

7.) <u>Eğitim Programındaki Belirsizlik Düzeyinin En Aza İndirilmesi Amaçlanmalıdır</u>.

PR-80, tek-kanallı program yerine çok kanallı program önerisinde bulunurken, gerçekte yüksek sayıda alternatif program üretebilme olanağını da sistem olarak içerdiğini yukarda göstermiştik. Sibernetik açıdan, karmaşıklık düzeyi artar ve böylece Ashby'nin önkoşulu yerine getirilirken, eğitim programındaki "Belirsizlik" [Uncertainty] düzeyinin yükseltilmiş olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bir sistemin farklı öğe ya da durum sayısı olan "Karmaşıklık" düzeyinden "Belirsizlik" kavramına geçilebilir [41] [42]. Belirsizliklerin kaynağı, sistemin öğeleri arasındaki ilişkilerin düzeyi olmaktadır. 8-Kanallı ve yüksek sayıda [N≥112] alternatif program üretebilecek eğitim programının yaratacağı belirsizliklere kısaca değinelim:

a] PR-80; 3-kanal ve 9 çizgide 58 dersi matris olarak vermektedir. Tanımlamalara göre, kanallar birbirlerinden "oldukça bağımsız"dır; ve "amaçlanan bağımsızlığı azaltmak değildir".

"Eğer amaçlanan bağımsızlığı azaltmak olsaydı.... tek ürünlü yaklaşım sürdürülmüş olurdu. Kaldı ki bu üç dalın bağımsızlığından söz ederken, stüdyoların varlığını ve işlevini unutmamak gerekir. Stüdyolar üç farklı yaklaşımın birbirini etkileyeceği bir çalışma alanı olacaktır" [Bkz.38].

Acaba anılan etkileme/etkilenme nasıl olacaktır? Yoksa, stüdyolar, bağımsız kanallardan gelen öğrencilerin altında toplandığı, birbirlerini etkileyeceği bir tür "şemsiye" niteliğinde mi olacaktır? PR-80'nin temel düşüncesi, kimi kez yapılan bu benzetimin bir uzantısıdır. Örneğin bu benzetime, Bademli'nin PR-80'den hemen sonra yayınlanmış bir yazısında rastlamaktayız [28]:

"... Kent planlama çerçevesini, altında değişik sorunlara farklı biçimlerde yönelmiş çeşitli planlama yaklaşımlarını toplayan bir şemsiyeye benzetebiliriz. Şemsiyenin işlevi kentsel sorunlara çözüm aramak değil, çeşitli kentsel planlama çabaları arasında ortak dil oluşturmak, eşgüdüm planlaması yapmak olacaktır".

L.Mann [1970]da bir çekirdek etrafında toplanmış "Şemsiye Yaklaşımı"ndan söz etmektedir. Böyle bir şemsiye altında "herkes kendi işine bakacak" ise de plancılara, çekirdek etrafında yön vermek olanağının bulunabileceği varsayılmaktadır [43]. Mann'ın bildirisini yorumlayan L.Jakobson, şemsiyenin yağmura karşı koruyucu olmakla birlikte parlak güneş ışığını kestiği gibi ufku daraltacağını düşünmektedir [44], Gerçekte anılan yazarlar yön verme işleminin nasıl yapılacağına hiç değinmemektedirler.

PR-8O'in stüdyolarda birleştirdiği bağımsız kanallar, hangi ortak dili kullanacaklardır; iletişim [communication] nasıl kurulacaktır? Bu tür sorular yanıtlanmaz ise, etkileşim -önceki yıllarda kurulamadığı gibi- kurulamayacak "şemsiye" düşüncesi yüzeysel ve fiziksel bir benzetme [analoji] olmaktan öteye gidemeyecektir.

PR-80'e göre stüdyoda kuram ile meslek pratiği arasındaki boşluğun doldurulacağını, bir "mode"da öğrenilen bilginin başka bir "mode"da kullanılmasına olanak sağlayacaktır. Ayrıca, "Bu boşluğun doldurulmasında yararlanılabilecek belirli bir kuram yoktur. Bu boşluk bir çeşit usta-çırak ilişkisi içinde doldurulacaktır" denilmektedir [Bkz. 48].

PR-80, "...mevcut pratikten yakınan... bir eğitimin bu pratiğin ötesine geçebilmesi için ciddi ve tutarlı bir kuramsal çerçeveye gereksinmesi vardır" demekle bu eksikliğini açıkça ortaya koymaktan da kaçınmamaktadır [Bkz. 28]. Böyle bir çerçeve "Düşünceler" başlığını taşıyan bir yazıda kurulmayacak ise başka nerede kurulacaktır?

b] Yüksek oranda teknolojik ve sosyal değişmelerin bulunduğu bir ortamda, kent planlamasının yeni sorunlarla baş edebilmesi, planlama sisteminin yüksek bir karmaşıklığa ulaştırılmasına; en üst düzeyde analitik ve tasarım hünerlerinin kullanılmasına bağlı gözükmektedir [45]. Wilson'a [1973] göre bu konudaki başarı, uzmanlaşmış plancılarla genel plancılar arasındaki iletişime [Communication]de bağlıdır. İletişim-haberleşme sorunları ise geleneksel uzman sistem analizcileri, genel plancılar tarafından değil; "neredeyse tüm bunların tersine, yeni türden uzmanca hünerlerin gelişmesiyle" çözülebilecektir. Bu yeni uzmanlık alanının tanımı benzer biçimde B.McLoughlin [1969] tarafından da yapılmaktadır [46].

PR-80, Genel Plancı ve Uzmanlaşmış Plancıyı geleneksel terimlerle açıklamaktadır. Üç kanalda üç farklı hünerin eğitimi amaçlandığına göre, "Genel Plancı x Uzmanlaşmış Plancı" ikilemi kendiliğinden ortadan kalkmış olmaktadır. Zaten PR-80, bağımsız kanalları ve verilecek dersleri tabloda üst-üste yığarken de birleştirici kavram ve iletişim/haberleşme sorunlarına yer vermemektedir. PR-80, "Genel Plancı formasyonu ile birlikte bir konuda uzmanlaşmış plancı" [Generalist With A Speciality] düşünmekle beraber, diğer üniversitelerden genel plancı yetişeceğini göz önüne alarak, sonuçta üç kanaldan birinde uzmanlaşmış plancı eğitimini önermektedir.

c] Bağımsız kanallar ve bunlara bağlı farklı hünerler amaçlandığına göre, daha önce değinilen ikilemlerde kurulması önerilen kimi dengeler anlamsızlaşmaktadır. Dengeler daha çok, programda olmayan arakesitler için söz konusu yapılabilecektir. Örneğin, Tasarım kanalında yumuşak, Kantitatif Kanalda katı tekniklere yer verileceğinden, denge değil, dengesizlik söz konusu olacaktır.

d] Belirsizlik düzeyini en aza indirecek diğer önemli konuya alttaki bölümde yer vereceğiz.

8.) Bir Açmaz Durum [Paradox]: Planlama Eğitim Programının Dokuz Çizgisi Arasında Planlama Çizgisi Yoktur.

Söz konusu edilmiş belirsizliklerin ana kaynaklarından en önemlisi, unutulan Planlama Çizgisidir. PR-80'nin lisans düzeyinde önerdiği 58 ders, şu 9 çizgiden oluşmaktadır: Kantitatif, Bilgisayar, Ekonomi, Sosyal Bilim, Yönetim, Tarih, Tasarım, Fotogrametri, Konut, Kentsel Altyapı, Ulaşım ve Stüdyo Çizgileri. Sayıları iki ile dokuz ders arasında değişen bu çizgiler arasında Planlama çizgisinin olmaması göz ardı edilebilecek bir eksikliğini değil, eğitim programımızın temel bir açmazını yansıtmaktadır. Anılan çizgiler arasında yer alan Arazi Kullanım Modelleri, Doğrusal Programlama, Bilgisayar, Kentin Ekonomik Analizi, Ulaşım, Tarih gibi dersler planlama sürecini bütün olarak kapsamayacaktır. Bu ya da benzeri dersler normatif kararlar üretemeyeceğine ve planlamanın yerine geçemeyeceğine göre, öğrencilerimiz acaba planlama kavramlarını nereden ve nasıl öğreneceklerdir? Açık yanıtı yoktur. Bu eksikliğin birinci sınıflar için düzenlenmiş "Kent Planlamasına Giriş" dersi ile kaldırılabileceği kuşkusuz düşünülemeyecektir.

PR-80; 9 çizgide alınmış derslerden öğrenilmiş konuların, stüdyoda, bir başka "mode"da uygulanacağını düşünmekle kimi derslerde parça parça yer verilebilecek planlama konularının öğrenciler tarafından birleştirileceğini varsaymaktadır. PR-80'de değinilen bir "mode"da öğrenilenin diğer bir "mode"da uygulanması olayı öğrenme psikolojisinde "bilginin transferi" başlığı altında işlenir [47] [48]. Öğrenilen konuların hangi koşullarda genelleştirilebileceği ile ilgilenen "transfer" olayı her öğrenme kuramının açıklamak zorunda kaldığı konuların başında gelir. Planlama kuramını sistematik biçimde kapsayan dersler dizisi konulmadıkça ve öğretimi yapılmadıkça PR-80'nin varsayımında savunulabilecek bir yan kalmamaktadır. Planlama dizisinin konumu için şu farklı seçenekler düşünülebilir:

a.] Stüdyolar gibi her kanal için ortak dizi biçiminde verilebilir, b.] Her kanal için farklı planlama dersleri olarak düzenlenebilir. Hünerler bağımsız olarak geliştirmek istendiğine göre, her hünere yönelik bir planlama kuramı anlatılabilecek ve diğer planlama hünerleri ile olan ilişkilerinden söz edilebilecek demektir, c.] Üçüncü seçenek ise, dizinin Venn-Diyagramındaki, arakesitler için hazırlanmasıdır.

PLANLAMA, her planlama bölümünün temel kaygı ve çizgilerinden biri durumuna getirilmelidir. Bu başarılamaz ise, planlama bölümlerinin sosyal içerikli herhangi bir Fakültede yer alabilecek 'Kentsel İncelemeler' ya da 'Kentsel Coğrafya» birimlerine dönüşüverme sakıncası her zaman bulunacaktır. Bu nedenlerle, PR-80'de boşluğu kaldıracak nitelikte bir planlama çizgisinin oluşturulmasını kaçınılmaz bir gereksinme olarak görmekte ve en kısa sürede gerçekleştirmesini önermekteyiz.

9.) <u>Eğitim Programı, Bölüm Üyelerinin Ortaklaşa Katkılarının Ürünü Değildir; Bireysel Bir Çabanın Sonucudur</u>.

PR-80'nin 1980 Şubatında Tekeli tarafından "...Düşünceler" başlığı altında yayınlandığını belirtmiştik. "Düşüncelerin hiçbir değişikliğe uğratılmadan oybirliği ile birinci sınıftan başlamak üzere onaylandığını, böylece 26 Haziran 1980 günlü Bölüm Toplantısı ile program durumuna dönüştüğünü izlemekteyiz. 29 Mayıs 1980 günü düzenlenen "seminere öğretim üyelerinin ve öğrencilerin katılımı çok düşük" olmuştur [49], Seminerde ŞPMMO'nun ve bir öğrencinin belirttiği bildirilen görüşler Oda Bültenindeki üç-beş cümlelik özet dışında yayınlanmış değildir. Aradan geçen 2 yılı aşan süre içinde ise hiçbir yorum ve düşünce ortaya konulmamıştır. PR-80'in öngördüğü işbirliğinin yapılacağı başka bölüm ve Fakültelerden, ODTÜ Eğitim Bölümünden, kent planlama bölümleri olan diğer Üniversitelerimizden, ilgili kurum ve Bakanlıklardan en küçük bir tepki gösterilmiş ya da yorum gelmiş değildir. PR-80'de yer alan 58 dersin öncelik ve içeriğinin saptanması, yüksek lisans programı için 37 ders önerilmesi ve bildirimizin temel tartışma konusunu oluşturan diğer konuların Bölümce ele alınacak yerde "Tour de Force" olarak bir üyenin çabasına bırakılmış bulunması akademik bir

fiyaskodur. Bu durumun savunulabilecek bir yanını görmek olanaklı değildir. Kendi alanlarını ilgilendiren "olayların her biri içinde yer almış..... ve öncülük rolü oynamış.."[Bkz. 16] öğrenci ve mezunlarımız bu kez nedense sessiz kalmak yolunu seçmişlerdir. Ayrıca öneriler, 1978 yılı yaz seminerlerinin bir uzantısı da değildir. PR-80 neredeyse 15 yıl sürmüş program aramalarının, öneri ve seminerlerin birikimi ve [Cumulative] toplamı ile elde de edilmemiştir. Geçmiş yılların çalkantılı ortamında yapılan program tartışmalarının ana amacının gerilimi artırmak olduğu ve sorunların birer "Truva Atı" gibi ortaya sürüldüğü unutulmamalıdır. PR-80'ce radikal akımların programı etkileyebilecek bilimsel ürün verebildiği yıllar olarak tanımlanan 1975'lere [Bkz. 20] yakından bakılırsa sürekli olarak yakınılan geleneksel tek-ürünlü imar planları çalışmalarından başka bir şey yapılmadığı ve stüdyo çalışmalarının nitel olarak da düştüğü görülür. Bu yıllar aynı zamanda kent planlamasına ressam A.Dürer'in güzel harflerinin kopya edilerek, yumurta kesitinin çizilerek başlandığı; diğer sınıflarda 1/100 ölçekli konut planlarının, çok-katlı yapı kesitlerinin, perspektif çizimlerinin istendiği, bilgisayar kullanımının ise sıfır-dakikaya ulaştığı yıllardır.

Olayları yaşayan öğrencilerimizin vereceği başka örnekler kuşkusuz vardır. İşte, Bölümün yıllarca savunuyor göründüğü kantitatif tekniklerden tümüyle arındırılmış, dar bir kentsel tasarım ve mimarlık problemine indirgenmiş tüm stüdyo çalışmaları..... İşte, yeni programdan hemen önce açılmış ve -hazırlanacak yeni programa göre açılması gerekçesiyle- hepsine olumsuz oy verdiğimiz onca seçmeli dersler....

R.Fowles [1977], 1960-1976 yılları arasındaki gelişmeleri inceleyerek H.Rittel gibi yöneylem araştırmasından kaynaklanmış "İlk-Kuşak" yöntemlerinin planlama eğitim ve tasarımında 1972'lere dek etkin olduğunu, daha sonraki yıllarda da "İkinci-Kuşak" davranışsal yaklaşımların etkin olduğunu gözlemektedir. Son yıllarda ise "Üçüncü-Kuşak" yaklaşımının nitelikleri üzerinde tartışmalar sürdürülmektedir [50] [51]. Bu noktada, ODTÜ Planlama stüdyo çalışmalarında anılan çağdaş akımlara yer verilmediğini, PR-80'nin deyimi ile, kendi içinde bile bir "Çatlama" yaratamamış olduğunu saptamak ve bunların nedenlerini düşünmek gerekecektir. Demek ki, ODTÜ öğrencileri PR-80'de anlatılan türden [Bkz. 12;16] ilginç çelişkileri kendi bölümlerinde de yaşamışlardır. Üstelik son yıllarda yayınlarımız artarken.....

10.) Şehir Planlama Odasını ve Mezunları Yeni Tartışmalar Beklemektedir.

Kent ve Bölge Planlaması disiplini içinde yeni uzmanlık ve hüner alanları oluşturulduğuna göre bu düşüncenin yansıması diplomalarda ve Şehir Planlama Odasına üyelik koşullarında da kendini göstermelidir. Yeni mezunlarımız farklı alanlarda hüner kazanacaklarına ve değişik konularda planlama yaptıklarını savunacaklarına göre, aynı çatı altında toplanmış olmaları giderek anlamını yitirecektir. Buna karşılık da resmi/özel kuruluşlar plancılarda aradıkları nitelik ve hünerleri belirtmek zorunda kalacaklardır.

Oda Bülteni [1981] diplomada Şehir/Bölge Plancısı unvanının aranması koşulunun kaldırıldığını haber vermektedir [52]. Görünen odur ki, yakın gelecekte Tasarım dışındaki kanallardan gelenlerin Oda'da işlevi kalmayacak ve başka Planlama Odalarının kurulması zorunlu olacaktır.

Bir eğitim programı nasıl değiştirilir? O.Smith [et.al.] programların tarih içinde üç türde değiştiğini gözlemektedir [53].:

1.] Yönetim Yaklaşımında ilk tepki "tepeden" gelmekte ve kurulan komisyonlarca program hazırlanıp tartışılmaktadır.

2.] Tabandan Katılım [Grass-Roots] yaklaşımı, yeni program hazırlığına başından sonuna kadar üyelerin en geniş biçimde katılmasını amaçlamakta, öğrenci görüşlerini de almaktadır.

3.] Sergileme [Demonstration] yaklaşımında ise geniş çaptaki bir değişikliğin yaratacağı tepkilerin en aza indirilebilmesi için program küçük ölçekteki denemelerle başlatılmaktadır. Yazarlara göre yapılmak istenen değişiklikler gerçekten benimsenmez ve denge iyi kurulmaz ise, istekler kaybolur, "eğitim balonu" sonunda patlar. Böyle bir durumda programın önceki düzeyinin korunması bile başarı sayılmalıdır. [Bu tür değişikliklere politika araştırması ve sosyal öğrenme gibi daha çağdaş yaklaşımlarla bakılması gereğine yukarda yer verilmişti.]

İlk deneyimlerin kazanılması için, en azından önkoşulu olmayan derslerde ve tüm sınıflarda programın niçin hemen başlatılmadığını herkes sorgulamalıdır. Programda ve seminerlerde planlama ile uygulama arasındaki kopukluğun giderilmesi her fırsatta vurgulandığına, son yayınlarda savunulduğuna göre bu geciktirmenin ne gibi bir işlevi olduğu düşünülmelidir.

Massachusetts Institute of Technology (M.I.T.)' de Gelişmekte Olan Alanlarda Kent ve Bölge İncelemeleri Bölümünün Başkanı L. Rodwin [1975], kent ve bölge planlama eğitimi için ABD'de dört seçenek geliştirildiğini belirtmektedir [54], L.Rodwin, Kent ve Arazi Kullanım Planlaması, Bölgesel Bilim, Politika İncelemeleri ile Kentsel İncelemeler seçeneklerini ana çizgileri ile tanıttıktan sonra, M.I.T.'de son seçeneğin benimsendiğini ve bu seçeneğin getirdiği zorlukları anlatmaktadır. Bölge Bilimi, ekonomik kuramlar, doğrusal programlama, yöneylem araştırması, gibi kantitatif tekniklerden; Politika incelemeleri [Policy Studies] ise kantitatif tekniklere yönetim ve sosyal bilim dersleri eklenerek oluşturulmuştur. M.I.T.'nin Kentsel incelemeler [Urban Studies] yaklaşımında kantitatif teknikler yanında kalitatif teknikler, tasarım, sosyal bilimlerle, tarih, hukuk, konut gibi konulara yer verilmektedir. Görülüyor ki bu seçenek, çok esnek bir yapısı ile diğer seçenekleri de içine almaktadır. M.I.T.'deki yaklaşımın daha küçük ölçeklerde Los Angeles ve Berkeley Üniversitelerinde başlatıldığını öğrenmekteyiz. Rodwin, bu programın olağanüstü parasal desteğe, çok sayıda üstün nitelikli uzman ve öğrenciye gereksinme gösterdiğini ve yürütülen programın geleceğine güvenle bakılamadığını belirtmektedir. Kaldı ki M.I.T., araştırma harcamalarına göre yapılan bir sıralamada 1976-77 yılında 20 üniversite arasında ilk başta gelmiştir [55]. Ayrıca, ABD Üniversitelerinin büyük endüstri Firmalarınca da desteklendiğini, araştırmalar için önemli harcamalar yapıldığı bilinmektedir. Kimi ABD Üniversitelerinde lisans düzeyinde 3-Kanallı eğitim yanında birçok seçenekler de verilmektedir. Y.Lisans düzeyinde ise uzmanlaşma alanlarının sayısı çoğalmaktadır [56] [57].

PR-80'nin eğitim modeli ve ders programı bu görünüşü ile kimi büyük ABD Üniversitelerinden Farklı değildir. Oysa PR-80, ülkesel koşullardan ve ODTÜ deneyiminden başlayıp çözümleme aşamaları sonucu ders programına ulaşıldığı, bu eğitim modelinin de ülkeye ve ODTÜ'ne uygun düştüğü izlenimini yaratmaya çalışmaktadır. Çok kanallı ve her kanalında da birçok uzmanlaşma alanı bulunan yabancı büyük üniversitelerde sürekli Yürütme-Denetleme [Steering] Örgütleri de bulunmaktadır. Bunu sibernetik bir gereksinme olarak görmekte, ve Bölüm için önermekteyiz.

Bölümün eğitim pratiğinde ve programında görülen değişiklikleri nitel olarak inceleyebilen genel bir kuram var mıdır? Bu amaçla üçüncü bölümde "Katastrof" Kuramına kısa bir giriş yapılacaktır.

3.0.] PR-80'NE KATASTROF KURAMI İLE BİR BAKIŞ

Tarih M.O. 450-400 yılları arası.... Eski Atina'da halk Agora'da toplanmış.... Konuşmacılardan biri, Isparta ile imzalanmış barış anlaşmasının korunması gerektiğini savunuyor. Eğer savaş açılırsa donanmanın Sicilya'ya yapacağı çıkarma geri kalabilecektir.

Isparta kara ordusu, hele Termopil'deki gibi savaşırsa, Atina'nın karşı koyması zorlaşacak ve savaşın maliyeti çok yüksek olacaktır. Bu nedenle barış bozulmamalıdır. "Şahinler" adına konuşan sözcüye göre ise Isparta tüm Yunanistan'da egemenlik kurmayı amaçlamaktadır ve bu yayılmanın durdurulması için hemen savaş açılması gerekmektedir. Atina yönetimi, "Güvercinlerin" politikasını izlemektedir (Şekil-3). Eski Ispartalılar, imzalanmış barış anlaşmasına karşın Atina'ya güven duymamaktadırlar.(Tukidides Tarihi) (58). Pelopenez Yarımadası tam bir Isparta egemenliği altındadır. Sıra diğer kentlerin ele geçirilmesine gelmiştir. Atina donanması hazır uzaklaşmışken iyi eğitilmiş kara ordusu ile saldırıya geçilmelidir. Kamuoyu , tümüyle "Şahinlerden " yanadır.

Tarih, Eski Isparta'nın savaş açtığını anlatıyor. Bu durumda, Atina'nın barış politikasını bırakarak savaş ilan etmek zorunda kaldığını; Atina'daki kamuoyunun birden değişerek savaşı desteklediğini düşünebiliriz. Bu tür değişmeler "Katastrof" (Catastroph) olarak tanımlanmaktadır.

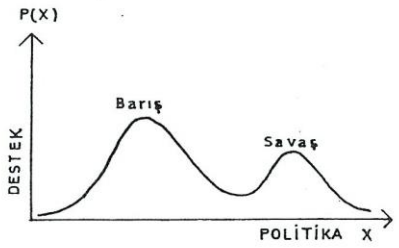

Şekil-3. ESKİ ATİNA'DA POLİTİKA VE KAMUOYU DESTEĞİ

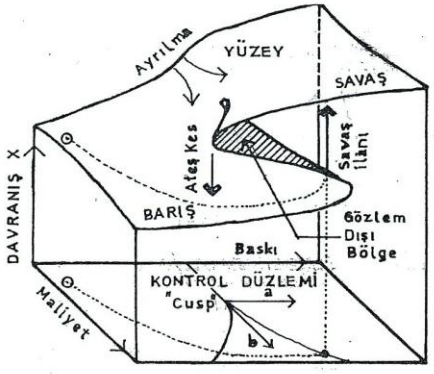

Şekil-4. KESKİN UÇ (CUSP) KATASTROFU

Geleneksel Matematik ve araştırma yöntemleri kesikli ve birden oluşuveren "sıçrama" tipi değişmeleri inceleme alanları dışında bırakmışlardır. Çünkü yakın tarihlere kadar kimi değişkenlerdeki küçük değişmelerin büyük değişmelere neden olduğu olaylarda matematiğin kullanılamayacağı ve bu tür olaylara ilişkin modellerin kurulamayacağı varsayımları yapılmaktaydı. 1970'lerden bu yana Fransa'da René Thom, İngiltere'de E.C.Zeeman ve diğer araştırmacılar bu tür değişmelerin incelenmesine olanak sağlayan ve "Katastrof Kuramı" başlığı altında toplanan yeni bir yaklaşım geliştirmişlerdir (59). Katastrof Kuramı; fizik, kimya, biyoloji olayları yanında sosyal ve ekonomik olaylara da uygulanabilmektedir (60). Kuramın kentsel inceleme ve planlama alanındaki uygulama biçimlerine son yıllarda artışlar izlenmektedir (61).

Olayımıza dönerek Eski Atina'nın savaşa sürüklenmesini kuramın terimleri ile açıklayalım. Olayda iki bağımsız ve bir bağımlı değişken vardır. Normal ve ayıran (splitting) faktörlerinin bağımsız olduğu ve birbirleri üzerinde ters yönde etki yarattığı varsayılmaktadır.

Normal Faktör [a] = Savaş Yanlılarının [ve Eski Ispartanın] Baskısı
Ayıran [splitting]Faktör [b] = Savaşın Maliyeti
Bağımlı Değişken [X] = Yönetimin Davranış Politikası

Katastrof Kuramını tam olarak inceleyebilmek için nicel matematiğin analitik dili değil, nitel matematiğin differansiyel-topolojik dili gereklidir. Fakat burada R.Thom'un birinci sınıflama kuramını basitleştirerek tanımlayalım:

"Kontrol düzleminin iki değişkeni üç boyutlu sürekli ve bükülmüş bir yüzey verir. Bu durumda yüzeyin eşik noktalarını [singularities] oluşturan sadece bükülme eğrileri ile kontrol düzlemindeki Uç [Cusp] noktasıdır." [60] [61].

Yüzeydeki bükülmelerin kontrol düzlemi üzerindeki izdüşümleri, bir Uç [Cusp] noktada birleşen çatallaşmış eğriler [Bifurcation Set] vermektedir. Birdenbire olan değişmeler ve sıçramalar [Catastrophes] bağımlı değişkenin bu eğrilerle yapacağı kesişme noktalarında beklenecektir. Yüzeyin bu eşik değerler arasında kalan bölgesinin çift-katlı [Bimodal] oluşu nedeni ile değişmeler sıçramaya dönüşmektedir [Şekil-4]. Yüzeyin tek-katlı bölgelerinde olaylar kararlı, çift-katlı bölümünde kararsız [Unstable] ve gözlenemeyen [unobservable] bir nitelik kazanmaktadır. Kontrol düzlemindeki bağımsız değişken sayısı artırılırsa daha yüksek boyutlardaki katastrof modellerine ulaşılmaktadır. Örneğin, "Cusp"da iki, sonra gelen Kelebek [Butterfly] katastrofunda ise dört bağımsız değişken bulunur. R. Thom, "Basitleştirilmiş" [Elementary] olarak tanımladığı 7 Katastrofun sistematik olarak modelini kurmuştur. Üst düzeydeki bir model, alt-düzeydeki modelleri içermekte ve bu özellik, Thom'un katkısının önemli ve derin yanını göstermektedir. Eski Atina'da, Isparta ile uzlaşmaya gitmek üzere barış görüşmelerinin yapılmasını öneren üçüncü bir grup da ortaya çıkabilirdi. Kamuoyunu etkileyebilecek düzeyde çoğalması ile üç yerel maksimum noktası olan Kelebek-tipi dağılım gözlenecektir [Şekil-7], Önceki [a] ve [b] değişkenlerine ek olarak kamuoyunda şu iki değişken etken olacaktır:

Önyargı Faktörü [c] : Atina kara ordusunun donanma desteğinden yoksun kalacağı kuşkusu. [Isparta'lılar ise aynı nedenle daha saldırgan duruma geçmişlerdir]

Kelebek Faktörü [d] : Aradan geçen süre bu tip dağılımın oluşmasını hızlandıracaktır.

PR-80'nin gözlemlerine göre, eğitim programı 1966'lardan sonra değişim baskısı altında kalmış, sezgisel planlama yerini kantitatif yaklaşımlara bırakmış, sonra da sosyal bilimlerin getirdiği akımlardan etkilenmiştir [Bkz. 20].

Bölümün eğitim programındaki değişmeleri Katastrof Kuramı ile inceleyebilmemiz için X-ekseninde süreklilik varsayımının yapılabilmesi gereklidir. Diyelim ki 1968-75 arasında, bölümün eğitim programında değişiklik yapılması baskıları sürmüş ve destek görmüştür.

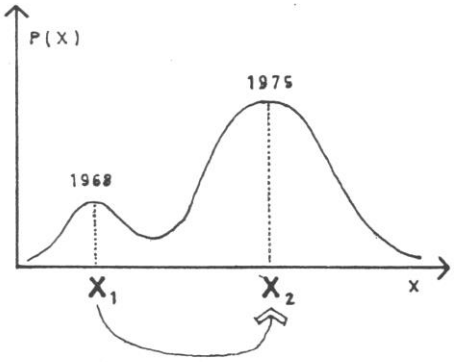

Şekil-5. ODTÜ STÜDYOLARINDA DEĞİŞMELER

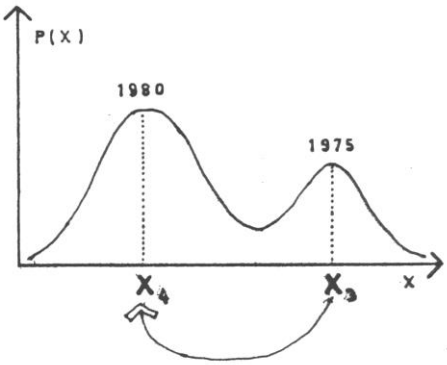

Şekil-6. TEK-ÜRÜNLÜ PLANLAMAYA GERİ DÖNÜŞ

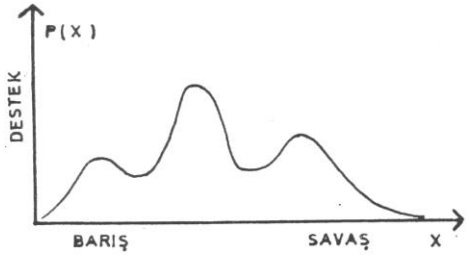

Şekil-7. KELEBEK DAĞILIMI

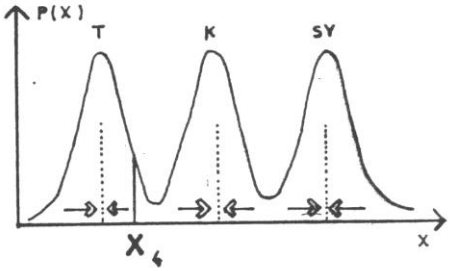

Şekil-8. PR-80 VE YEREL MAKSİMUMLAR

Bu dönemdeki öneriler kantitatif tekniklerin uygulanmasından, kent planlamasının olanaksız ve gereksiz olduğu gerekçesi ile planlamanın yadsınmasına kadar uzanan bir dağılım göstermiştir. Bu düşünceler altında Şekil-5 çizilebilir. Kurama göre, her yönetimin politikası, desteğin en çok olduğu yöne doğru kayacaktır [Maxwell Kuralı]. Eğitim programının 1968 yılı uygulamasından yeni duruma, yani, $x_1$den $x_2$ye geçişini Maxwell tipi bir sıçrama olarak görmek olanaklıdır. P [x], politikanın desteklenme olasılığını göstermektedir. 1975'lerden sonra ise [PR-80'deki açıklamaların tersine], ikinci bölümde belirttiğimiz türden nitel düşmeler görülmüş; adım adım hiçbir nitel/nicel kurama dayanmayan, geleneksel tek-ürünlü planlama eğitimine geçilmiştir [Şekil-6]. Bu süre içinde değişim baskısı ve isteği düşmüştür. Bigelow'un [1982] gözlemlerine göre, değişim baskılarının zayıfladığı durumların incelenmesi daha güçtür, ve bu gibi durumlarda yönetimler önceki uygulamalarına doğru geri dönüş yaparlar. Oysa, aradan geçen süre içinde eski uygulama biçimleri de değişmiştir [62], PR-80'nin onaylanması ile iki dağılımlı [bimodal] "Cusp" Katastrofunun üç-maksimumlu "Kelebek" Katastrofuna dönüştüğünü görüyoruz [Şekil-8]. Kanallarda henüz eğitim başlamadığından, bu grafiğin zaman değişkeni altında başkalaşım geçireceği kuşkusuzdur. Bu nedenle, grafiği eş-maksimum noktalarında bırakıyoruz. PR-80'nin önerileri altında eğitim uygulamasının ise üç yerel maksimumda, "bağımsız kanallar" doğrultusunda odaklaşacağı düşünülmektedir,

Geçenlerde öğrenciler uçamayan, oradan-oraya hoplayıp-zıplayan bir böceğin arkasından merakla koşturuyorlardı. Sonradan anlaşıldı. Kelebek değil bir bambıl arısıymış.....

KAYNAKLAR

1.] Tekeli, İ.- 'ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün Programının Yeniden Düzenlenmesi Üzerine Düşünceler", ODTÜ Mimarlık Fakültesi Ara-Yayınları, Şubat, 1980, Ankara [66 Sayfa]

2.] Tekeli, İ.- 'ODTÜ'nün Şehir ve Bölge Planlama Eğitiminin On Yıla Yaklaşan Deneyiminin Değerlendirilmesi Üstüne' ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Ekim 1970, Teksir, [26 Sayfa]

3.] Tekeli, İ.- T.Gök[Derleyen] - Türkiye'de İmar Planlaması ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Nisan 1980, Ankara [277-280].

4.] IEEE Transactions On Education, Vol. E-22, No:2, May 1979, Special Issue On Curriculum Development in An Era of Rapid Change, [33-1333 C34].

5.] Strum, R. [et.al.]-"Engineering Mathematics: Who Should Teach It And How?", 1979, ibid, [85-88]

6.] Everitt, W.L.-'The Phoenix- A Challenge To Engineering Education' IEEE Transactions On Education, Vol. E-23, No:4 Nov. 1980 [179-1833 Reprinted from Proc.İRE, Vol.32, Sept.1944, [509-513].

7.] Sinclair, G.-'The Decline Of Professionalism in Engineering', 1980, ibid., [177-178]

8.] IEEE Transactions On Education, Vol.E-22, No:2, May 1979, Special Issue, Op.Cit., [56]

9.] IEEE Transactions On Education, Vol. E-22, No:2, May 1979, Special Issue, Op.Cit., [52-55]

10.] Booker, H.G.-'Is The Teaching Of Electricity And Magnetism in Need Of Change?', IEEE Transactions On Education, Vol.E-20, No:3, Aug. 1977 [126-130]

11.] Trakhtenbrot, B.A.- Algorithms And Automatic Computing Machines, [Translated From the second Russian Edition, 1960], D.C. Heath And Company, Lexington, Mass., The University of Chicago, 1963

12.] Beer, S.- Cybernetics And Management , John Wiley And Sons Inc., N.Y., 1959 [Part-2, The Logical Theory OF Cybernetics] [61-102]

13.] Gayley, M.C.- The Classic Myths, John Wiley And Sons, N.Y. [Revised And Enlarged] 1939 [1893-1911] [250-257].

14.] Gibson, J.E.-"A Philosophy For Urban Simulations" IEEE Transactions On Systems, Man, And Cybernetics, Vol.SMC-2, April, 1972 [129-138]

15.] Kazgan, G.- İktisadi Düşünce Veya Politik İktisadın Evrimi, İstanbul Üniversitesi Yayın NO: 1416, Sermet Matbaası, istanbul, 1969 [477-518]

16.] Zauberman, A.- Aspects Of Planometrics, Athlone Press, London, 1967

17.] Zauberman, A.- The Mathematical Revolution in Soviet Economics, Oxford University Press, London, 1975.

18.] Zauberman, A.- Mathematical Theory in Planning, Oxford Univ. Press, London, 1976.

19.] Sokolov, V.-'Models Aiding National Settlement Policies in The USSR: A Survey', Environment And Planning, Vol.7, 1975 [757-780]

20.] Chorley, R. and Hageett, P. -'Models in Geography, Methuen And Co.Ltd., 1967 [472-484]

21.] Chappell, J.E.- 'The Ecological Dimension: Russian And American Views' , Annals Of The Association Of American Geographers, Vol.65, No:2, June, 1975 [144-162].

22.] Rondinelli, D.- 'Urban And Regional Development Planning: Policy And Administration, Cornell Univ.Press, N.Y.1975

23.] Rittel, H.W. and Webber, M. -'Dilemmas in A General Theory of Planning', Policy Sciences. Vol.4, 1973, [155-169]

24.] Friedman, J. and Abonyi, G.- 'Social Learning: A Model For Policy Research', Environment And Planning [A], Vol.8, 1976 [927-940]

25.] Forrester, J.- Urban Dynamics. The MIT Press, Camb.Mass., 1969.

26.] Grunberg, Teo- Epistemik Mantık ODTÜ, 1971 [ve kişisel görüşme].

27.] Churchman, W.- The Systems Approach, A Delta Book, N.Y., 1968 [28-47]

28.] Bademli, R. -'Yeni Bir Kent Planlama Çerçevesi Arayışı', T.Gök [derleyen]- Türkiye'de İmar Planlaması , ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Nisan, 1980, [235-258]

29.] Wormhoudt, D.T.-"Paradigms And The Practice Of Environmental Planning", Design Methods And Theories, Vol.12, Numbers 3-4, 1978, [141-155]

30.] Kuhn, T.-The Structure Of Scientific Revolutions, Chicago Univ. Press, 1962 [and 1970]

31.] Broadbent, G.-'Design And Theory Building' Design Methods And Theories, Vol.13, No:3/4 , 1979, [103-107]

32.] Popper, K.- The Logic Of Scientific Discovery , Harper And Row Publishers, N.Y., 1965 [1959]

33.] Flew, A.- A Dictionary Of Philosophy, Pan Books Ltd., 1979 [262-263].

34.] Broadbent, G .-" The Development Of Design Methods: A Review", Design Methods And Theories, Vol.13, No:l, 1979, [41-45]

35.] Rittel, H.- "Some Principles For The Design Of An Educational System For Design", DMG Newsletter, Vol.4, No:ll, Dec.1970 [3-10]

36.] Schroeder, III, Halter, W.-"System Dynamics: A Unique Tool For Analyzing Data-Deficient Social Systems", IEEE, Vol.SMC-2, April 1972, [217-220]

37.] Hızır, N.-Felsefe Yazıları, Çağdaş Yayınları, İst. 1976 C235-2473

38.] Ashby, R.- An Introduction To Cybernetics, John Wiley And Sons Ltd., N.Y., 1961

39.] Beer, S.- Designing Freedom, John Wiley And Sons, London, 1972 [1-34]

40.] Esmer, Ö. -"Planlama ve Uygulamada Sibernetik Yaklaşım", ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi Cilt: 1, Sayı:l, 1975 [129-143]

41.] Beer, S. -Decision And Control. John Wiley and Sons Ltd., London, 1969, [Chapter13]

42.] Chadwick, G.-A Systems View Of Planning, Pergamon Press, Oxford, 1971 [36-61]

43.] Mann, L.- "The Fuzzy Future Of Planning Education", in E.Erber [edit.3 -Urban Planning in Transition, Grossman Publishers, N.Y., 1970 [249-265]

44.] Jakobson, L.-'A Comment On Mann's Paper', in E.Erber [edit.], 1970,ibid, [266-275]

45.] Wilson, A.G.-"How Planning Can Respond To New Issues", in P.Cowan [edit.3- The Future of Planning, Heinemann, London, 1973 [24-433]

46.] Mc Loughlin, B.-Urban And Regional Planning, Faber And Faber Ltd., London, 1969 [305-312]

47.] Hilgard, E.R.-" Transfer of Training", in Introduction To Psychology, Harcourt, Brace And Company, Inc., 1957 [265-2763

48.] Lefrancois, G,R.- Psychological Theories of Learning, Wadsworth Publishing Com., 1972

49.] Haber Bülteni, TMMOB Şehir Planlama Mimar ve Mühendisleri Odası, No:35, Temmuz - Ağustos, 1980 [3].

50.] Fowles, R.-"What Happened To Design Methods in Architectural Education?", Design Methods And Theories, Vol.ll, No:l, 1977 [17-31]. [H .Rittel' in Jean-Pierre Protzen ve D.Grant ile görüşmesi için bkz. DMG-ORS Journal, Vol.l, No:2, 1972 '[143-147]

51.] METU Journal Of The Faculty oF Architecture, "An Interview With G.Broadbent On Meaning Of Architecture", Vol.B, No:l, Spring 80, Ankara, [7-30]

52.] Haber Bülteni , TMMOB Şehir Planlama Mimar ve Mühendisleri Odası, No: 35, Mart 1981.

53.] Smith, O. [et.al.]-Fundamentals OF Curriculum Development Harcourt, Brace And World Inco., N.Y., 1957, Revised Edition [426-450]

54.] Bodwin, L.- The Educational Perspective Of Repional Science And Urban Studies, Geographical Papers, Univ. Of Reading, 1975

55.] Fulbright'dan Haberler, Fulbright Eğitim Komisyonu Genel Sekreterliği Yayını, Ankara, Temmuz, 1981

56.] Bulletin 1980-81. Massachusetts Institute Of Technology, Courses And Degree Programs Issue, 1980 , [152-159]

57.] Princeton University, 1980-81 Graduate School Announcement, N.J., [237]

58.] "Sparta" in Encyclopaedia Britannica, Vol.20, William Benton Publishers, Chicago, 1971 [1768]

59.] Zeeman, E.C.- Catastrophe Theory: Selected Papers 1972-1977, Addison-Wesley Publishing Company, Inc., Mass., 1977

60.] Zeeman, E.C.-"Catastrophe Theory", Ibid., 1977, [1-64], also published the Scientific American, April 1976, Vol.234, [65-83]

61.] Wilson, A.G., Kirkby, M.J.- Mathematics For Geographers And Planners, Oxford Univ. Press, Second Edition, 1980 [1975], [328-360]

62.] Bigelow, J.-"A Catastrophe Model Of Organizational Change", Behavioral Science, Vol.27, 1982 [26-42].

Bildiri:
TASARLAMA-Dizayn I.nci ULUSAL KONGRESİ
24/25/26 MAYIS 1982 İTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ
TEKNİK ÜNİVERSİTE, İSTANBUL'da sunulmuştur.

Bildiri:
Türk-İnşa , (Türkiye Resmi Sektör İnşaat Müteahhitleri İşveren Sendikası Aylık Dergisi), 1988, No = 76-83 , Ankara , (6 izleyen sayıda) yayınlanmıştır. (www.turkinsa.org.tr)

Prof. Dr. Nigân Bayazıt

Tasarlama (Dizayn) I. Ulusal Kongresi
I.T.Ü. Mimarlik Fakültesi
Teknik Üniversite , Taşkışla/İstanbul

Tel: 43 31 00 / 22 43 - 22 67

ANKARA ÜNİVERSİTESİ SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ YAYINLARI
S.B.F. İSKÂN VE ŞEHİRCİLİK ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINLARI: 17

TÜRKİYE'DE KENTBİLİM EĞİTİMİ

Yayıma Hazırlayan : Prof. Dr. Ruşen KELEŞ

ANKARA, 1987

BÖLÜM : 3
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Prof. Dr. İlhan TEKELİ

ODTÜ'DE ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA EĞİTİMİ

I. GİRİŞ

1984-1985 ders yılında ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama eğitiminde 24 üncü ders yılına girdi. Oldukça uzun bir süre. Bu yazıda çeyrek yüzyıla yaklaşan bir eğitim deneyinin ana hatları aktarılmaya çalışılacak.

Yazının başlığını koyarken çok düşündüm; başlığın ODTÜ de Şehir ve Bölge Planlama Eğitiminin Gelişimi olmasını çok isterdim ama içinde olumlu yargılar taşıyan gelişim sözcüğünü kullanmaya bilimsel titizliğim elvermedi. Başlığı, içinde değer yargısı taşımayan bir biçimde seçtim. Kuşkusuz bugün ODTÜ de uygulanan Şehir ve Bölge Planlama Eğitimi 1961-1962 yılında başlayan eğitime göre önemli değişiklikler geçirdi. Yirmi dört yıl içinde ileri geri birçok adımlar atıldı. Bunların hiç bir etkisi olmadığını söylemek olanaksız. Ama yirmi dört yıl içinde birbiri üstüne eklenen deneyimlerle Şehir ve Bölge Planlama Eğitiminin evrimleşen bir gelişme geçirdiğini söylemek çok zor. Biz kent plancılarının geri kalmış ülkelerdeki örgütlü olmayan iş alanı için geliştirdiğimiz bir değişme kavramı var, "evrimleşemeyen değişme" diye, onu kullanabiliriz.

Bu girişi ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Eğitim deneyinin önemsiz olduğunu söylemek için yapmadım. Tersine, önemli olduğunu söylemek için yaptım. Bu yirmi dört yıl ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Eğitiminde bir atılım yapma arayışı içinde geçmiştir. Zaman zaman bu atılımın gerçekleşmek üzere olduğu bile sanılmıştır. Her zaman bu atılımları gerileten nedenler ortaya çıkmakta gecikmemiştir. İşte ODTÜ deneyi bu bakımdan önemlidir. Türkiye gibi bir ülkede bir bölüm içindeki öğretim üyelerinin ve öğrencilerin bir program üzerinde onu geliştirmek için coşkulu çalışmaları yeterli olmamaktadır. Ülke koşullarından, üniversite yönetim sisteminde yapılan düzenlemelere kadar o kadar çok dış neden vardır ki, her biri tek başına evrimleşen bir gelişmenin görülmesini engellemekte etkili olabilmektedir. Bu nedenle, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama eğitiminin öyküsünü anlatmak evrimleşemeyen değişmenin bir örneğini görmek olacaktır. Bu yazıyı edebiyatçılar yazsaydı belki de "kaderin ağlarını" tanımak deyimini yeğlerlerdi.

II. BÖLÜMÜN ÖYKÜSÜ

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün öyküsü Türkiye'nin geçirdiği kentleşme deneyimi ve kent planlama pratiğinin kurumsallaşma biçimiyle yakından ilişkili. Türkiye'de kent planlamasıyla ilgili ilk yasaların gelişimi ve bazı mevzii planların yapılması 19 uncu yüzyılın ikinci yansına kadar geriye gidiyor. İkinci Meşrutiyet döneminde bazı kentlerin planlı gelişimini sağlamak için girişimler var. Ama kent planlaması konusundaki daha kapsamlı çalışmalar için Cumhuriyet döneminin gelmesi gerekiyor. 1924 yılından itibaren İstanbul Şehremini Operatör Emin Bey ilk kent planlaması kitaplarını ve belediyecilik dergisini yayınlatmaya başlıyor. Aynı yıllarda Güzel Sanatlar Akademisi'nde mimarlık eğitimi için de ilk kez kent planlaması dersi konuluyor. Kent planlamasının kurumsallaşması ise 1928 de uluslararası sınırlı bir yarışma ile Ankara İmar Planının H. Jansen'e yaptırılmasından sonra 1930'lu yıllarda oluyor. Belediyelere kent planı yaptırma zorunluluğu getiriliyor. Merkezi yönetim düzeyinde imar planı yapmakla ve denetlemekle görevli bürolar kuruluyor. Tüm bu oluşumlar sırasında kent planlaması mimarlığın bir yan alanı olarak ele almıyor. Yavaş büyüyen kentlerin çağdaş bir görünüm kazanabilmesinin bir aracı olarak düşünülüyor. İzlenen örnekler de Avrupa'nın Alman ve Fransız planlama yaklaşımları oluyor. İmar planı yapacaklar önceleri yabancılar arasından seçilirken, bunların yerini zamanla -Güzel Sanatlar

Akademisi ve İTÜ den yetiştirilen mimarlar almaya başlıyor.[1] İkinci Dünya Savaşı sona erip Türkiye'deki Alman şehirci ve mimarlar da ülkelerine geri döndüğünde imar planlama pratiği tamamen Türk mimarlarının elinde kalıyor. İlk kez İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki yıllarda Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne idareciler için şehircilik dersi konularak bu alanı mimarlık dışı mesleklere açmakta bir adım atılıyordu.

Oysa İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'yi önemli değişiklikler bekliyordu. Türkiye hızlı bir kentleşme süreci içine giriyordu. Bu hızlı kentleşme, bir yandan konut darlığı yaratırken, öte yandan önemli kentsel altyapı yetersizlikleri, hızlı arsa spekülasyonu yaratıyor, sağlıksız bir kentleşme ortaya çıkarıyordu. Türkiye'de, 1930 sonrasında oluşan kent planlama pratikleri ve kadroları, içinde önemli yapısal dönüşümleri barındıran bu yeni kentleşme olgusu karşısında yetersiz kalıyorlardı.

Bu sorunlar karşısındaki çözüm arayışları 1950'li yılların ikinci yansında yeni kurumsallaşmaları getirecektir. Bunlardan biri de ODTÜ'nün kuruluşudur. 1950'li yılların ilk yarısında Türkiye'de kentleşme sorunu kendisini daha çok konut kıtlığı biçiminde duyurmaktadır. Bunun çözümüne yardımcı olmaları için Birleşmiş Milletler Teşkilatı ile Türk Hükümeti arasında 5 Eylül 1951 de imzalanan bir anlaşma gereğince Türkiye'ye konut konusunda uzmanlar çağrılır. Gelen uzmanlar arasında bulunan Charles Abrams, konut ve kent planlaması konularına eğilen bir üniversite kurulmasını önerir. Bu öneri zaman içinde gelişerek ODTÜ'nün kuruluşuna yol açacaktır.

Charles Abrams 1 Ekim 1954 tarihinde ODTÜ'nün kuruluşuna yol açacak "memo"sunda şöyle diyordu.[2]

"1. Ülkenin uygun şekilde kalkınmasına yardım edecek kaliteli Mimar, Kır, Şehir ve Bölge ölçeğindeki plancıların sayısında kıtlık vardır.
2. Ülkede her ne kadar eğitim görmüş mühendisler mimarlardan fazla ise de, mühendislik konularında önemli eksiklikler vardır".

Bu nedenle de kurulacak üniversitenin öncelikle Mimarlık ve Şehir Planlama konularına yönelmesini ise şöyle öneriyordu:

"Bundan dolayı Mimarlık ve Planlama eğitimi organize olduktan sonra, okul, mühendislik dallarını kapsayacak şekilde geliştirilebilir. Mimarlık eğitimi mesleğin ihtisaslaşmış bir eğitimine yönelmeli, mühendislik eğitimi ile ne eğitimde ne de verilen derecelerde ilişki kurulmalıdır."

Abrams bu konuda Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nda sorumlu olan Ernest Weismann'a yazdığı bir mektupta Türkiye'nin yabancı uzmana değil yerli uzmana olan gereksinmesini "Türkiye'de beş haftadan sonra bana açık gelen şudur ki, benim yapacağım herhangi bir teknik tavsiye savaş gemisinin teknesinde sivrisinek ısırığından daha fazla etki yapmayacaktı. Türkler istekli olsalar bile, idari ve teknik teçhizatları yapılan teknik tavsiyeyi uygulamak için yeterli değildir. Hazırlayabileceğim kanunlar uygulanmayacak, detaylı raporlar tozlu raflara devredilecektir..." diye anlatmaktadır.[3]

---

[1] Türkiye'de kent planlamasının gelişim tarihi için bknz. İlhan Tekeli: "Türkiye'de Kent Planlamasının Tarihsel Kökleri", Tamer Gök: Türkiye'de İmar Planlaması, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ankara 1980.
[2] Charles Abrams: Mans Struggle for Shelter in an Urbanizing WorId, The MİT Press. 1964, s. 203.
[3] Charles Abrams: Age., s. 202.

Abrams, önerilerini dönemin Başvekiline bir rastlantıyla doğrudan ulaştırma olanağını bulur. Ankara'nın o dönemin seçkin lokantası olan Hacı Bekir'de masa komşusu olan Vecdi Diker'in kulak misafiri olmasından yararlanarak önerilerini Başbakana iletir. ODTÜ'nün kurulması yolunda ilk adımlar atılır. ODTÜ 1956 yılında eğitime başlar.

ODTÜ'nün eğitime başladığı bu yıl Başbakan Adnan Menderes'in ekonomik politikası önemli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bu sorunlara rağmen kamu oyundaki desteğini sürdürebilmek için başta İstanbul olmak üzere büyük kentlerde büyük imar operasyonlarına girişmiştir. Bu operasyonlarla birlikte, 1930'larda oluştuğunu gördüğümüz imar yasaları sisteminde ve bunları yürütmekle görevli kurumsal yapıda önemli düzenlemelere gidilmiştir. Yeni İmar Yasası, İstimlak Yasası çıkarılmış, kentleşme sorunlarına sahip çıkacak yeni bir Bakanlık olarak İmar ve İskan Bakanlığı 1958 yılında kurulmuştur.

Türkiye'de kent planlaması konusunda böyle önemli yeni düzenlemelere gidilirken, öncelikle kent planlaması konusunda eğitim yapmak için kurulan ODTÜ de kent planlaması eğitimine hemen başlanmamıştır. Bir başka deyişle, Charles Abrams'ın korktuğu gerçekleşmiş, ODTÜ, Mühendislik Fakültesi'nin hakim olduğu bir üniversite olarak kurulmuştur. Üniversite, kuruluş gerekçesini oluşturan kent planlaması eğitimine yüksek lisans düzeyinde 1961-1962 ders yılında, lisans düzeyinde ise 1962-1963 ders yıllarında sınırlı sayıda öğrenci ve öğretim üyesi kadrosuyla başlayabilmiştir.

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün eğitime başladığı bu yıllar Türkiye'nin siyasal gündeminde artık imar planlaması yoktur. 27 Mayıs hareketinin eleştirdiği konular arasında Menderes'in imar operasyonları da yer almıştır.

Türkiye'nin gündemine Devlet Planlama girmiştir. Devlet Planlamanın toplumda çok seçkin bir yeri vardır. O tarihlerde bu planlama faaliyetinden adeta bir mucize beklenmektedir. Bu şekilde ekonomik ve sosyal planlamanın toplumda yükselen prestiji kendisini imar planlama faaliyetleri üzerinde de duyuruyordu. İmar planlama faaliyetlerine sosyal ve ekonomik boyutu getirmek bu dönemde çok sözü edilen bir kaygı olmuştur. Bu ise imar planı ölçeği üstünde Bölge Planlamanın güncellik kazanmasına neden olacaktır. Özellikle 1963-1966 yılları arasında DPT ve İmar ve İskan Bakanlığı bu işleve sahip çıkmakta yarışacaklar ve çeşitli Bölge Planları hazırlayacaklardır. Bölge Planlamanın canlı olduğu bu dönemin etkisi ODTÜ programında da görülecek 1966-1967 ders yılında Bölge Planlama Yüksek Lisans Eğitimi başlayacaktır. ODTÜ de Bölge Planlama Eğitimi başlarken Memduh Aytür'ün birinci DPT Müsteşarlığı döneminde Bölge Planlama projeleri kapatılıyor, Bölge Plancılığı unutulmaya terk ediliyordu.

Eğer ODTÜ'de Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün kuruluşunun toplumsal bağlamı hakkında söylediklerimizi özetlemek gerekirse şunlar sıralanabilir:

- Şehir ve Bölge Planlama Bölümü çözümüne gereksinme duyulan toplumsal sorunlara yanıt bulmak için açılmıştır.
- Sorunlar var olmakla birlikte bu sorunların planlı çözümü için toplumda yeterli etkinlikte bir kurumsallaşma ya da bu kurumsallaşmayı sağlayacak toplumsal baskı yoktur.
- Bu sorunlara yeni yanıtlar bulmak için kurulan bu eğitim kurumlarının var olan pratiği yadsıyarak yeni bir pratik önerecek bunun yerleşmesi için gerekli mücadeleyi verecek yetişmiş öğretim kadroları bulunmamaktadır.

Bu durumda yeni kurulan bu eğitim kurumu, hem zaman içinde evrimsel bir biçimde kendi programını geliştirmek, hem kendi öğretim kadroları için ve de uygulama için plancılar yetiştirmek ve nihayet uygulamayı değiştirmek, geliştirmek göreviyle karşı karşıyadır. Bu görevi yerine getirirken, bir yandan toplumsal güçlerden yeterince desteğe sahip olmama, öte yandan, içinde yer aldığı üniversitenin güçler dengesinde zayıf bir konumda olmanın dezavantajıyla karşı karşıyadır. ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün bu ağır görevi ne kadar yerine getirebildiğini aşağıdaki bölümlerde inceleyeceğiz.

III. ÖĞRETİM İZLENCESİNİN ZAMAN İÇİNDE DEĞİŞİMİ

Geçen 24 yıl içinde, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü sürekli bir yeni izlence arayışı içinde olmuştur. Bu arayışın değişik nedenleri vardır. Bölümün dünyadaki gelişmelere oldukça açık olması, Türkiye'de planlama pratiğinin sürekli olarak sorunları çözmekte yetersiz kalışı, ODTÜ eğitiminin 1980 yılları öncesinde Türkiye'nin diğer okullarına göre öğrenci katılımına daha duyarlı olması vb. birçok neden sayılabilir.

İlk yıllarda, şehir planlama bölümünün izlencesinde mimarlık eğitiminin etkisi ağırlıkla hissedilmektedir. Bunun iki nedeni vardır. Birincisi varolan şehir planlama pratiği tamamıyla mimarların denetimindedir. Okulun mezunlarının pratikte kendilerini kabul ettirebilmeleri için bu gerekli görülmektedir. İkincisi ise bölümün öğretim kadrosunun başlangıçta tamamıyla mimarlık üzerine şehir planlama eğitimi yapmış olanlardan oluşmasıdır. Bölümün açılış yıllarında o dönemde daha çok ABD'de kabul edilmiş olan kapsamlı şehir planlama paradigmasının benimsendiği görülmektedir. 1961-1962 yılında Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde şehir planlama yüksek lisans programı açıldığında hazırlanan tanıtma broşüründe Thomas Adams'ın "şehir planlaması konusu şehir ve kasabaların fiziki gelişmelerini, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarla ahenkli olarak şekillendirmek ve tanzim etmek olan bir ilim, bir sanat ve hattı hareket politikasıdır" biçimindeki tanımı verilmektedir.[4]

Bir yıl sonra üniversite katalogunda bölüm tanıtılırken şehir planlamanın disiplinler arası yaratıcı bir yaklaşım olduğu vurgulanarak öğrencilerin ekonomi, sosyoloji, mimarlık, inşaat mühendisliği, kamu yönetimi, istatistik ve diğer alanlarda yeterli eğitim görmesi gerektiği anlatılmaktadır.[5]

1961-1962 yılında başlatılan yüksek lisans eğitimi iki yıllıktır. Çok değişik dallardan üniversite mezunlarını alıp iki yıllık eğitimden sonra yüksek lisans derecesi vermektedir. İki yıllık programda her dönemde yüksek kredili bir stüdyo çalışması bulunmaktadır. Son sömestre stüdyosu aynı zamanda tez çalışması olmaktadır. Programda üç dönem Şehir Planlama Teknikleri dersi, iki dönem Kent ve Kent Planlama Tarihi, birer dönem, Kentsel Donatım, Kent Sosyolojisi, Planlama Hukuku, Kent Yenileme ve Konut, Kentsel Tasarım, Bölge Planlama dersleri yer almaktadır. Bu zorunlu dersler dışında öğrenci altı seçimli ders alacaktır. İki yıl arasında yaz tatilinde öğrencinin mesleki bir büroda staj yapması istenmektedir.

1962-1963 ders yılında başlayan lisans programı dört yılda kent plancısı yetiştirmeyi amaçlamıştır. Bu dört yıllık eğitimi tamamlayanlar iki yıl daha eğitime devam ederek yüksek lisans derecesi alabileceklerdir.

---

[4] Mimari Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü (teksir), s. 1.

[5] Middle East Technlcal University Catalog 1963-1964, s. 74.

Bu programda **ilk yılda** birinci ve ikinci dönemlerde mimarlık bölümü öğrencileriyle Tasarımın Teknik ve Esasları stüdyolarını, Kent Planlamaya Giriş, İngilizce, Matematik, Sosyoloji ve Antropolojiye giriş derslerini alması öngörülmüştür. Öğrenci yazın sekiz haftalık bir topografya stajı yapacaktır.

İkinci yılda birinci ve ikinci dönemlerde Mimarlık Tasarımının Teknik ve İlkeleri, Fiziki Çevre, Ekonomiye Giriş, Uygarlık Tarihi ve bir seçmeli ders alacaktır. Birinci dönemde Kent Sosyolojisi, ikinci dönemde Ortadoğu ve Türkiye'nin Betimsel Sosyolojisi derslerini görecektir. Öğrenci bir şehir planlama bürosunda sekiz haftalık staj yapacaktır.

Üçüncü yılda birinci ve ikinci dönemlerde, Peyzaj Tasarımının İlke ve Teknikleri, Kentleşme ve Planlamanın Tarihi, Kent, Sanat ve Mimarlık Tarihi, İstatistik Analiz derslerini alacaktır. Bu derslere birinci dönemde Ulaşım ve Haberleşme, İkinci dönemde Kentsel Donatım dersleri eklenecektir.

Dördüncü yılda birinci ve ikinci dönemde Planlama Tasarımının İlke ve Teknikleri, Kentleşme ve Planlamanın Tarihi, Mimarlık ve Sanat Tarihi ve bir seçimlik ders ile bunlara ek olarak birinci dönemde Devrim Tarihi ve Yönetimin Öğeleri, ikinci dönemde Türkiye'de Yönetim derslerini alacaktır.

Bu ilk programın dikkati çeken değişik özellikleri var. Birincisi, bölümün öğretim üyesi sayısının düşük olması dolayısıyla derslerin önemli bir kesiminin diğer bölümlerden alınmasıdır. İkincisi, daha önce sözü edildiği üzere, mimarlık eğitiminin gölgesinin çok yüksek olmasıdır. Üçüncüsü ise, programda toplumbilim, özellikle de tarih ve sanat tarihi içeriğinin çok üst düzeyde tutulmuş olması, kantitatif içerikli teknik ağırlıklı derslere çok az yer verilmiş olmasıdır.

Bu izlence uzmanlaşmış plancı yetiştirmekten çok "genel plancı yetiştirmeğe" dönük olmuştur. Böyle bir amacın seçilmiş olması DPT'nin bu dönemdeki eğilimlerini de yansıtmaktadır. DPT, plancı kıtlığı olan bir ülkede bir planlama takımı içinde yer alacak uzmanlaşmış bir elemanın yetiştirilmesini lüks olarak görmektedir. Bu amaç böylece yurt gerçeklerine dayandırılmaktadır. Ama bunun doğal sonucu, var olan "imar planı" yapma pratiğinin korunması olmaktadır. Kent planlama pratiği tek kişinin hünerleri içine hapsedilmeğe çalışılmaktadır.

Bölümün bu izlencesi, 1970-1971 ders yılına kadar büyük bir değişikliğe uğramadan sürmüştür denilebilir.[6] Bu dönemdeki şehir planlama eğitiminin görünüşte tasarım ağırlıklı olmasına karşın, öğrencileri "kent tasarımı" ölçeğinde uzmanlaştırdığı söylenemez. Bu dönemde bölümün eğitiminin kent planlaması konusuna getirdiği en önemli yenilik planlamanın sosyal bilim içeriğini ön plana çıkarması olmuştur denilebilir. Stüdyo derslerinde gecekondu sorunlarına, Türkiye'deki kentlerin yapısının ve köy sorunlarının tanınmasına olanak verilen problemlere eğilinmiştir. Bölümün bu dönemdeki en olumlu yanı Türkiye'nin problemlerine yabancı kalmamış olmasıdır. Kuşkusuz bölümün bu eğiliminde 1960'lı yılların Türkiye'de toplumsal sorunların anlaşılmasında bir uyanışı başlatan DPT'nin ve Türkiye'deki düşün akımlarının önemli etkisi olmuştur.

---

[6] Bu dönemdeki eğitimin daha ayrıntılı değerlendirilmesi için bknz. İlhan Tekeli: "ODTÜ'nin Şehir ve Bölge Planlama Eğitiminin On Yıla Yaklaşan Deneyimin Değerlendirilmesi Üstüne", İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehircilik Enstitüsü 3. Danışma Kurulu Toplantısı, 27 Kasım 1970, s. 39-71.

Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde lisans eğitiminin başlayışı ile ilgili yüksek lisans programından lisans programına kaymıştır. Yüksek lisans programının tek kaynağı lisans programı olmaya başlamıştır. Eğitim kadrosunun sınırlılığı dolayısıyla yüksek lisans izlencesinin içeriği ile lisans izlencesinin içeriği arasında önemli bir fark yaratılmayınca, lisans programından gelen öğrencilerin yüksek lisans derecesini bir yıllık eğitimle almaları konusunda istekler ortaya çıkmıştır. 1965-66 ders yılında bu öğrenciler için Şehir Planlama Yüksek Lisans Eğitimi bir yıla inmiştir. Diğer programlardan gelenlerin iki yılda yüksek lisans derecesi almaları koşulu korunmuştur.

Bölüm kuruluşundan itibaren Şehir ve Bölge Planlama adını taşımasına karşın Bölge Planlama konusunda eğitime başlanılması gecikmiştir. Bölge Planlama Programının açılması için çalışmalara 1966 yılında başlanmıştır. Programı OECD desteklemiş ve gerekli hazırlıkları yürütmek için İsrail'in kırsal planlama ağırlıklı bölge planlama deneyi içinde yetişmiş Profesör Weizmann'ın METU'ya gelmesini sağlamıştır.

1967-1968 ders yılında öğretime başlayan bölümün ilk yıldaki izlencesi İsrail deneyinin etkisini taşımaktadır.[7] Kırsal planlamaya öncelik tanıyan kapsamlı bir bölge planlama izlencesi kurulmaya çalışılmıştır. İzlencede nicel tekniklere az yer verilmiştir. Öğrenciler iki yıllık eğitim sonrasında Bölge Planlama Yüksek Lisans derecesi elde edeceklerdir. Bölge planlama bölümünün kuruluşundaki öğretim kadrosu büyük ölçüde doğrudan bu konuda yetişmemiş ve yan disiplinlerden gelen öğretim üyelerinden oluşmuştur.

Bu arada ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Yüksek Lisans Programının ilk öğrencilerinden biri ABD'de Bölge Bilimi konusunda Yüksek Lisans derecesi alarak yurda döner ve Bölge Planlama öğretim kadrosu içinde yan zamanlı olarak yer alır. Böylece bölge planlama izlencesi konusunda bir eleştiri başlar ve yeni bir izlence önerilir.[8] Bu yeni izlence kuramsal temelinin Bölge Bilimine dayanması, kentsel ağırlığın artışı ve nicel tekniklere önem vermesiyle eski programdan ayrılır. Yeni program önerisi bölge planlama eğitimi üzerinde bir araştırma ile birlikte tartışmaya sunulur. Bu araştırmanın yazıldığı 1968 yılında ODTÜ'de olmasa da Türkiye'de öğrenci hareketleri başlamıştır. Sunulan izlence önerisi öğrenci hareketlerinin getirdiği üniversite eğitimine ilişkin eleştirilere duyarlı kalarak geliştirilmiştir.

Önerilen iki yıllık izlencede öğrencilerin bölge planlama formasyonu elde etmesi için dört derslik bir çekirdek dersler grubunu alması öngörülmektedir. Bu dersler grubunu 1) Planlama Kuramı, 2) Mekan Organizasyonu Kuramı, 3) Bölgesel Analiz Metotları, 4) Sosyal Sistemler, Ekonomik Büyüme ve Bölgesel Politikalar dersleri oluşturmaktadır. Bu çekirdeğin çevresinde bir yandan öğrencilerin niceliksel analizlere girmesini kolaylaştıracak matematik, istatistik ve niceliksel planlama tekniklerine ilişkin dersler yer almakta; öte yandan, Tarımsal ve Kırsal Planlama, Metropoliten Planlama, Endüstriyel Planlama, Ulaşım Planlaması, Planlama Yönetimi, Kaynak Kullanma ve Koruma gibi dersler bulunmaktadır. Öğrenci uzmanlaşmak istediği alanlara göre planlama derslerinde seçmelerde bulunabilecektir. Dört dönemdeki stüdyo konuları da ilkesel düzeyde belirlenmiştir. Birinci dönemde yeni yerleşmeye açılan bir bölgenin yapılanmasına ilişkin bir problem, ikinci dönemde kırsal planlamaya ilişkin bir problem, üçüncü dönemde bir Metropoliten planlama problemi ele alınacak, dördüncü dönem stüdyosu, öğrencilerin birlikte tez yapacakları bir stüdyo olacaktır.

---

[7] Middle East Technical University General Catalog 1967-68, s. 68.

[8] İlhan Tekeli, Bölge Planlama Üzerine, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İstanbul 1972; İlhan Tekeli: Some General Ideas For Regional Planning Education With Special Application to Turkey, Harvard Paper D. 12 March, 1970.

Öğrencilerin iki yıl arasında sekiz haftalık bir staj yapmaları öngörülmüştür. Bu program önerisi tartışılarak kabul edilmiş 1969-1970 ders yılından itibaren uygulamaya konulmuştur.[9]

Bölge planlama izlencesinin önemli ölçüde nitelik değiştirdiği bu yıl aynı zamanda ODTÜ'de öğrenci eylemlerinin başladığı bir yıldır. Tüm üniversite öğrencileri gibi ODTÜ Şehir Planlama öğrencileri de gördükleri eğitimin eleştirisini yapmaktadırlar. Bölge Planlama bölümündeki izlencenin yeni tekniklere ve yöntemlere açılması onlara bir esin kaynağı olmaya başlamıştır. Ayrıca 1969, 1970 yıllarına ulaşıldığında yurt içinde ve dışında şehir planlama eğitimi yapanların sayısı otuzun üstüne çıkmıştır. İmar planı yarışmalarında geçmişin anlayışından farklı planlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu planlar mimarların çoğunlukta olduğu jüriler tarafından yeterince değerlendirilememiştir. Bu projelerin müellifleri mimarların şehir planı yapma konusundaki yetersizliklerini sorgulamaya başlamışlardır. Bunun sonucu olarak, şehir plancıların TMMOB içinde Mimarlar Odasından ayrı bir oda kurmaları çalışmalarına başlanmıştır. Meslek çevrelerinde şehir plancıları yoğun bir şekilde şehir planlamanın, mimarlıktan farklı bir uzmanlık alanı olduğunu kanıtlamaya çalışan bir söylem yaymaktadır.[10] İşte böyle çok değişik etkilerin bir arada bulunduğu bir ortamda .şehir planlama izlencesinin yeniden düzenlenmesi gündeme gelmiştir. Öğrencilerin yönetime katılmasına ilişkin taleplerinin yoğun olduğu bir dönemde, öğrencilerin de katıldığı tartışmalardan sonra izlence yeniden düzenlenmiştir. Yeni izlence 1970-1971 ders yılından sonra uygulanmaya başlamıştır.[11]

Yeni izlence eskisine göre önemli farklılıklar taşımaktadır. İzlence mimarlık eğitiminin gölgesinden kurtulmuştur. İzlencenin sosyal bilim içeriği korunarak, nicel çağdaş tekniklere yönelimi artırılmıştır. Program içinde tasarım ağırlığı biraz azalmış, sanat tarihi yönelimi tamamen kaldırılmıştır. Ders sayıları artmıştır. Ayrıca zayıf olan Yüksek lisans izlencesi yeni Bölge Planlama izlencesinden alınan derslerle çeşitlendirilerek zenginleştirilmeğe çalışılmıştır.

Bir eğitim izlencesini birden bire kökten değiştirmek oldukça önemli sorunları beraberinde getirmektedir. Başarılı bir uygulama için öğretim kadrosunun bu değişikliğe hazır olması ya da yeni programa uygun kadroların dışarıdan kolayca bulunabilmesi gerekir. Eğer bu olanaklar yoksa, yeni bir izlencenin başarılı bir biçimde uygulanabilmesi için belli bir süre geçmesi gerekir. Yeni izlencenin uygulamaya konulabilmesi bu bakımdan önemli sorunlarla karşılaşmıştır. Programın uygulamaya konulduğu 1970-71 yılı aynı zamanda siyasal bir bunalım yılıdır. Askeri bir müdahale olmuştur. Bunun yansıması üniversite yönetiminde de kendini gösterir. Bölümde yeni izlenceyi savunan bazı öğretim üyelerinin sözleşmeleri yenilenmez. 1975 yılında ise dört öğretim üyesinin işine son verilir.[12] Bu durum bölümün izlencesinin uygulanmasında önemli sorunlar yaratır. Bölüm, uzaklaştırılan öğretim üyelerinin Danıştay kararıyla 1978 yılında yeniden geri dönüşüne kadar yeni öğretim üyesi bulmakta sıkıntıyla karşılaşır. Şehir plancıları meslek topluluğu içinde, uzaklaştırılan öğretim üyelerinin yerine üniversiteye girmemek bir ahlak normu olarak belirir.[13]

---

[9] Middle East Technical University General Catalog 1969-1970, s. 86.

[10] Bu söylem için bakınız: "Şehir Planlama Mimarlık Mühendislik Üzerine Sürülen Bir Krema Değildir", Nisan 1969 (teksir), TMMOB Genel Kurulunda yapılar konuşma metni.

[11] Middle East Technical University General Catalog 1970-1971, s. 85.

[12] 1972 de işine son verilen öğretim üyeleri İrem Acaroğlu, Yılmaz İnkaya ve Semiye Özkol dur. 1975 yılında işlene son verilenler Esat Turak, Turul Akçura, İlhan Tekeli, Aydan Bulca'dır

[13] TMMOB Şehir Planlama Mimar ve Mühendisleri Odası Bülteni, Sayı: 5, 13.12 1978, sayfa 2'de şöyle denilmektedir: "1975 yılında ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde görevlerine son verilen odamız üyesi öğretim üyeleri Danıştay'a açmış oldukları davayı kazanarak tekrar eski görevlerine dönme olanağını elde etmişlerdir. ŞPMMO 1975'de görevlerine son verilen üyelerin haklarını savunmak, bu öğretim üyeleri tekrar

Hazırlanan yeni izlencesi bölümün öğretim kadrosundaki çalkantılar yüzünden uygulamaya kavuşamadan yeni bir izlence arayışına girilir. 1976 yılında bölüm içinden bir komisyon oluşturularak yeni kapsamlı bir eğitim izlencesi taslağı hazırlanır.[14] Bu izlence önerisi uygulamaya girmez.

Yapılabilen, sayısı azalmış olan öğretim kadrosu tarafından yürütülebilecek mütevazi bir programı kabul etmek olur. Bu arada, Bölge Planlama Programının süresi iki yıldan bir buçuk yıla indirilir. Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün yeni programının tartışılması, üniversiteden uzaklaştırılan öğretim üyelerinin geri dönüşüne kadar kendiliğinden ertelenir.

1978-1979 yıllarına ulaşıldığında uygulanan program hem öğrencileri, hem de öğretim kadrosunu duyurmamaktadır. Yaygın bir doyumsuzluk vardır. Ayrılan öğretim üyeleri bölüme dönmüştür. Sistemli bir izlence geliştirme faaliyeti yürütülür. Bölümden iki öğretim üyesi bölümü nesnel bir değerlendirmeye tabi tutan bir ön araştırma yaparlar.[15] öğrencilere bir soru kağıdı verilerek geldikleri toplumsal katmanlar, şehir planlama eğitimine hangi beklentilerle başladıkları ve izlence üzerine görüşleri saptanır. Aynı yıllarda Şehir Planlama MM Odası mezunlar üzerinde bir araştırma yürütür.[16] Öğrenciler uzun bir değerlendirme raporu hazırlar.[17] Tüm bu çalışmalar; 1) Ne tür planlama, ne tür plancı, ne tür planlama eğitimi? 2) Ne tür stüdyo çalışmaları? 3) Ne tür dersler? 4) Ne tür kaynak kullanımı, ne tür dış ilişkiler? sorularının yanıtlanmaya çalışıldığı dört oturumluk bir seminerler [20]dizisinde değerlendirilir.[18] Bu çalışmalar sonucunda bölüm başkanı "şehir planlama bölümü programının yeniden düzenlenmesi konusunda düşünceler" adlı bir kitap hazırlayarak gerekçeli bir izlence önerisi yapar.[19] Bu öneri yayınlanarak, hem bölüm öğretim üyelerinin, hem öğrencilerin hem de meslek odasının tartışmasına sunulur.[20] Bölümce benimsenilen yeni program 1980-1981 ders yılında birinci sınıflardan başlanarak yürürlüğe konulur. Bu yolla izlencenin ancak dört yıl sonra tam olarak uygulamaya girmesi öngörülmektedir. Bu süre öğretim kadrosunun iddialı olan yeni programı uygulayabilecek nitelik ve niceliğe kavuşması için gerekli bulunmuştur.

Yeni izlence, geliştirilirken önce planlama programlarının karşılaştığı temel ikilemler içinde seçmeler yapılmıştır. Bu ikilemlere göre saptanan tutumlar şöyle sıralanabilir: 1) **Genel Plancı X Uzmanlaşmış Plancı** ikilemi içinde seçilen tutum geçmiştekinden farklıdır.

---

görevlerine dönme hakkına kavuşuncaya dek diğer oda üyelerinin de Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde öğretim görevlisi olmama kararını almıştı. İki yıldır sürdürülmekte olan bu eylem. Danıştay tarafından alınmaya başlanan kararlarla amacına ulaşmıştır. Bu durumu göz önüne alan yönetim kurulu üyelerinin ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde görev alabileceği kararını almıştır".

[14] "ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölüm Politikası ve Eğitim Programlaması Taslağı" Mayıs 1966 raporunu Balamir, Derya, Şenyapılı, Taraklı ve Ersoy'dan oluşan bir öğretim üyeleri komitesi hazırlamıştır.

[15] Raci Bademli ve Nimet Kalkay tarafından hazırlanarak tekslrlo çoğaltılan bu çalışma 17 Temmuz 1078 tarihini taşımaktadır.

[16] Türkiye'deki Plancıların Meslek Durumları-1976", ŞPMMO Araştırma Dizisi, Aralık 1976, Ankara.

[17] " Mimarlık Fakültesi Öğrenci Derneği: "Eğitim ve Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün Eğitim Programı Hakkında Görüşler", Şubat 1979 (32 sayfa teksir).

[18] " Raci Bademli, Sinan Akışık: Planlama Programı Geliştirme Seminerleri -1, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Ara Yayınlar Dizisi, No: 6, Ağustos 1979.

[19] " İlhan Tekeli: ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün Programının Yeniden Düzenlenmesi Üzerine Düşünceler, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Ara Yayınlar Dizisi, 2 Şubat 1980.

[20] TMMOB-Şehir Planlama MM Odası, 'Planlama Eğitim Programını Geliştirilme Önerileri I" Üzerine Görüşler (7 sayfa daktilo yazı).

Geçmişte geniş bir duyumsuzluk yaratmış olan belirsiz bir genel plancı eğitiminden, genel plancı formasyonuna sahip olmakla birlikte, bir konuda uzmanlaşmış plancı yetiştirmeğe geçilmek istenilmiştir. 2) **Kuramsal X pratiğe yönelmiş plancı** ikileminde, bölümün seçtiği yol şöyle belirlenmiştir. Eğitimin pratikte ilişkisi bugünkü pratiği yeniden üretecek şekilde değil, toplumun yaşadığı kentleşme sorunlarına çözüm getirecek yeni pratikler üretmek bici-. nünde kurulacaktır. Böyle bir yeni pratiği üretmeğe olanak sağlayacak kuramsal çerçeve de birlikte oluşturulacaktır. 3) **Fiziksel Planlama X Sosyal Planlama** yönelimli planlama eğitimi ikilemleri arasında yapılan seçme fiziki planlama boyutunu da içeren çok ürünlü bir planlama yaklaşımını benimsemek olmuştur. 4) **Günlük kent sorunlarını çözmeğe dönük sorun yönelimli izlence X uzun süreli gelişme seçeneklerini irdelemeğe dönük politika yönelimli izlence** ikilemleri arasında bölümce bir seçme yapılmamış. Bu konudaki en tutarlı yaklaşımın, izlence içinde hem kısa süreli sorunlarda, hem de uzun süreli sorunlarda ve politika planlaması konularında uzmanlaşma olanağını sağlamak olacağı, bunlardan hangilerinde uzmanlaşmak istediklerini öğrencilerin kendilerinin seçmeleri gerektiği, ama kısa süreli sorunlarda uzmanlaşmayı seçen öğrenciler de bu sorunlara uzun süreli politika çözümleri içinde yaklaşmak alışkanlığının kazandırılması gerektiği kararlaştırılmıştır. 5) **Meslek Öğelerine Ağırlık Veren İzlence** ikilemi yeni programın hazırlandığı dönemde güncel bir konu olmuştur. Bu yıllarda yerel yönetimlerin planlama ekipleri oluşturması bu konuda yapılan seçmeleri etkilemiştir. Salt plan ürününe yönelmiş bir planlamanın yeterli olmayacağı, uygulama süreçlerine de eşit önem veren bir yaklaşımın doğru olduğuna inanılmıştır. 6) **Elitist Planlama X Kitlenin Katılımına Dayanan** planlama ikilemlerinden akılcı-kapsamlı planlama yaklaşımlarının bir paradigma bunalımı içinde olduğunun, buna karşı olarak ortaya konulan yeni paradigmanın yeterliliği ve Türkiye'de uygulanabilirliği konusunda önemli kuşkuların bulunduğunun bilincinde olan bölümde şöyle bir yol benimsenmiştir. Bölümün izlencesinde geleneksel yaklaşımın ağırlık kazanması buna karşılık yeni denemelere de açık olma yolu seçilmiştir.

Bu ikilemler arasındaki seçmeleri göz önünde tutarak geliştirilecek programın ilkeleri aşağıdaki biçimde saptanmıştır.

Eğitim programı lisans ve yüksek lisans düzeyini kapsayacak biçimde üç aşamalı olarak düşünülmüştür. **Birinci aşamayı oluşturan** ilk iki sınıfta, öğrencilere genel formasyon dersleri verilecektir. **İkinci aşamayı** oluşturan üçüncü ve dördüncü sınıfta öğrenciler belirli dallarda hünerlerini geliştirmeye, yani uzmanlaşmaya yönlendirileceklerdir. İzlencede çağdaş kent planlama pratiği göz önünde tutularak üç alanda uzmanlaşma önerilmektedir. Bu alanlar, a) tasarım, b) kantitatif teknikler, c) toplumsal analiz ve yönetimdir. Bu iki aşamada öğrencilerin alacağı derslerin araçsal niteliği ağır basmaktadır. Bu dersler öğrenciye yöneldiği alanda kullanabileceği araçlar sağlayacaktır. Eğitimin **üçüncü aşamasını** yüksek lisans eğitimi oluşturacaktır. Bu aşamada planlama sorunlarına göre uzmanlaşmaya önem verilecektir. Sorunların analizi ve çözümünde kullanacağı araçlara sahip olan öğrenci bu dönemde hünerlerini yöneldiği sorun alanında geliştirecektir.

Bu yeni izlencede, özellikle lisans düzeyinde seçmeli derslerin tek olarak değil ders dizileri halinde olması düşünülmektedir. Öğrencinin özellikle ikinci aşamada belirli hünerlere sahip olması istenildiğinden öğrencinin seçmesine bırakılan sadece hangi hünerlere sahip olmak isteyeceğidir. Bu hünere ancak izlencede verilen dersler dizisinin tam olarak alınması halinde ulaşılabilecektir.

Yüksek lisans programında ise esnek bir çerçeve önerilmektedir. Her programda o alanın zorunlu derslerden oluşan bir çekirdeği olacak. Bu çekirdeğin çevresi seçmeli derslerle doldurulacaktır.

Bir eğitim izlencesi hazırlandığında genellikle ne öğretileceği üzerinde duruluyor. Nasıl öğretileceği tartışma dışı kalıyor. Yeni izlencede bu bakımdan özellikle stüdyo dersleri üzerinde durulmuştur. Stüdyoları zenginleştirici örnek olay çözümleme paketlerinin geliştirilmesi, stüdyo eğitimini geliştirmek için stüdyoların içindeki öğrenme sürecinin bilimsel tekniklerle araştırılması stüdyo mekanlarının optimum teçhizatının ne olacağı vb. konularda öneriler getirilmiştir.

Yeni izlencede[21] **birinci sınıfta**, birinci dönemde öğrenciler, Planlama Stüdyosu I, Kent Planlamaya Giriş, Antropolojiye Giriş, Matematiğe Giriş ve İngilizce I derslerini alacaklardır. İkinci dönemde, Planlama Stüdyosu II, Sanayi Öncesi Kenti, Sosyolojiye Giriş, Cebire Giriş, İngilizce II derslerini alacaktır. **İkinci sınıfta** birinci dönemde, Planlama Stüdyosu III, Sanayi Kenti ve Planlamanın Tarihi, Kent Sosyolojisi, Ekonomiye Giriş I. İstatistik I. İkinci dönemde ise Planlama Stüdyosu IV, Osmanlı Kentleri ve Cumhuriyet Döneminde Kent Planlaması, Kırsal Sosyoloji, Kent Coğrafyası, Ekonomi II, İstatistik II dersleri izlemesi öngörülmektedir.

Üçüncü sınıftan itibaren öğrenciler üç kanala ayrılmaktadır. Birinci dönemde bu kanallardan kantitatif çizgiye girenler Planlama Stüdyosu V, Mekansal İstatistik, Doğrusal Programlama, Bilgisayar Programlamasına Giriş, Kentin Ekonomik Analizi derslerini, Yönetim ve Toplumsal Analiz dalına girenler, Planlama Stüdyosu V, Kentin Ekonomik Analizi, Kent Plancıları İçin Toplumsal Araştırma Teknikleri, Organizasyon Kuramı, Konut I, Tasarım Kanalını seçecekler, Planlama Stüdyosu V, Doğal Çevre ve Kentsel Tasarım, Kentsel Arazi Kullanma ve Planlama dersleriyle dört derslik bir listeden seçmeli ders alacaklardır. Bu dört ders Kent Plancıları için Fotogrametik Yorumlama, Bilgisayar Programlanmasına Giriş, Kentin Ekonomik Analizi, Kent Plancıları için Toplumsal Araştırma Teknikleri olacaktır.

Yeni izlencede her üç kanalda da verilen kent planlama stüdyolarına her üç kanaldaki öğrenciler birlikte katılacaktır. Stüdyolar böylece daha çok disiplinler arası bir nitelik kazanmaya başlayacaktır.

Üçüncü sınıfın ikinci döneminde kantitatif kanala girenler Planlama Stüdyosu VI, Modellemeye Giriş, Algoritmalar ve Programlama ile Kalkınma İktisadı, Proje Değerlendirmesi ve Demografi derslerinden ikisini seçerek alacaklardır. Yönetim ve Toplumsal Analiz dalındaki öğrenciler Planlama Stüdyosu VI, Kalkınma İktisadı, Proje Değerlendirme Demografi ve Planlama Hukuku derslerini izleyeceklerdir. Tasarım kanalına giren öğrenciler, Planlama Stüdyosu VI, Planlama Hukuku, Peyzaj Planlaması, Konut II derslerini alacaklar ve ayrıca kent plancıları için Fotogrametrik Yorumlama II, Demografi, Algoritmalar ve Programlama, Proje Değerlendirmesi derslerinden birini seçeceklerdir.

Dördüncü yıl birinci dönemde, kantitatif kanala girenler Planlama Stüdyosu VII, Kent ve Bölge Planlamada Bilgisayar Uygulamaları I, Nüfus ve Planlama Analizleri, Kentsel Arazi Kullanma Modelleri derslerini alacak, ayrıca Kamu Mallan Ekonomisi ve Kentsel Ulaşım Planlaması I derslerinden birini seçecektir. Yönetim ve Toplumsal Analizler kanalını seçen

---

[21] Bu izlencenin ilk iki yıllık bölümü için bknz.: **Middle East Technical University General Catalog 1981-83,** s. 102.

öğrenciler, Planlama Stüdyosu VII, Nüfus ve Planlama Analizleri, Yerel Yönetimler, Kamu Malları Ekonomisi, Kent Ulaşım Planlaması I derslerini izleyecektir. Tasarım kanalını seçenler ise, Planlama Stüdyosu VII, Kentsel Tasarım I, Kentsel Altyapı, Kentsel Ulaşım Planlaması dersini alacaklar ve ayrıca Çevresel Psikoloji I, Nüfus ve Nüfus Analizleri, Kent ve Bölge Planlamada Bilgisayar Uygulamaları I derslerinden birini seçeceklerdir.

İkinci dönemde kantitatif kanalda olanlar, Planlama Stüdyosu VIII, Matematik Programlamaya Giriş, Kent ve Bölge Plancıları için Bilgisayar Uygulamaları II, Taşınmazlar Ekonomisi, Kent Ulaşım Planlaması II derslerini alacaklardır. Yönetim ve Toplumsal Analizler kanalını seçen öğrenciler, Planlama Stüdyosu VIII, Taşınmazlar Ekonomisi, Sistem Teorisi ve Sosyal Sistemler, Kentsel Sosyal Hareketler derslerini izleyecek ayrıca Konut II, Kentsel Ulaşım Planlaması II, derslerinden birini seçecektir. Tasarım kanalını seçen öğrenciler ise, Planlama Stüdyosu VIII, Kentsel Tasarım II, Kentsel Altyapı derslerini alacak ayrıca, Sistem Teorisi ve Sosyal Sistemler, Şehir ve Bölge Planlamada Bilgisayar Uygulamaları II, Kentsel Ulaşım Planlaması II, Kentsel Sosyal Hareketler ve Çevresel Psikoloji II derslerinden ikisini seçecektir.

Yeni programda yüksek lisans programı geliştirilmekten çok, bu program için bir strateji önerilmiştir. Bu stratejiye göre Yüksek Lisans Programında çok sayıda çeşitli derslerin açılması ve bu zengin izlence içinde öğrencinin oldukça esnek seçmeler yaparak ilgilendiği sorun alanlarında yoğunlaşması öngörülmüştür. Böyle, dokuz alanda uzmanlaşma olabileceği düşünülmüştür. Bu alanlar, Bölge Planlama, Kentsel Tasarım, Kent Yönetimi, Kentsel Koruma, Büyük Konut Alanları Planlaması, Çevre Yönetimi, Kentsel Ulaşım, Kentsel Yöneylem Araştırması, Kentsel Sosyal Planlama diye sıralanmıştır. Kuşkusuz, böyle zengin bir uzmanlaşma çeşitlenmesini kısa sürede salt Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün kaynaklarıyla gerçekleştirmek olanağı yoktur. Bu stratejinin uzun dönemde ve Bölümler arası işbirliğiyle gerçekleştirilmesine gidilmiştir.

Yeni programın, lisans düzeyinde 1981-82 ders yılından itibaren uygulamaya konulmasıyla birlikte, Bölümün var olan yüksek lisans programlan yanında yenileri oluşturulmaya başlanmıştır. Önce Restorasyon Bölümüyle Şehir Planlamada Kentsel Koruma Yüksek Lisans derecesi verecek bir program oluşturularak[22] öğrenci kabulüne başlanmıştır. Daha sonra Mimarlık Bölümüyle Kentsel Tasarım[23] Kamu Yönetimi Bölümüyle Kentsel Yönetim Yüksek Lisans Programları oluşturmak için çalışmalara girilmiştir.

Yeni program, uygulamasının üçüncü yılına başlarken Yüksek öğretim Yasasının ve Kurumunun uygulamalarıyla karşı karşıya kalarak büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Bu uygulamaların program üzerinde çok yönlü etkileri olmuştur. Önce Üniversite Yüksek Lisans Programlan Enstitülere bağlanınca, bu Enstitülerin eğitimin süresiyle ilgili olarak aldığı kararlar, programda değişikliğe neden olmuştur. ODTÜ'de Enstitüler Yüksek Lisans Programlarının süresini bir yıl ile sınırlayınca süresi iki yıl iken bir bunalımlı dönemde 1,5 yıla indirildiğini gördüğümüz Bölge Planlama Programının süresi daha da kısaltılarak bir yıla indirilmiştir. Bu durumda, verilen eğitimin yeterliliği tartışılır hale gelmiştir.

Bölümün yeni geliştirdiği Kentsel Koruma Yüksek Lisans Programı Restorasyon Bölümü ortadan kaldırıldığı için yok olmuştur. Hazırlıkları yapılan Programlar da gerçekleşme şanslarını kaybetmiştir.

---

[22] "Şehir Korumada Şehir Planlama Yüksek Lisans Programı İçin Şehir Planlama Bölümü Restorasyon Bölümü İşbirliği", Ankara 1980 (Teksir 7 sayfa).

[23] "Kentsel Tasarım Programı Komisyon Raporu", Nisan 1980 (Teksir 5 sayfa).

Lisans programı için ise, Yüksek Öğretim Kurulu tüm Üniversitelerin uyması gereken bir izlence çerçevesi göndermiştir. Bu durumda, bölüm yeni izlencesi ile YÖK'ün çerçeve izlencesi arasında bir uyum sağlayacak biçimde izlencesini değiştirmiştir.[24] Uyarlanan programda öğrencilerin uzmanlaşma kanallarına ayrılmaları üçüncü yıldan dördüncü yıla alınmış, uzmanlaşma kanallarının sayısı kantitatif ve Tasarım Kanalı olarak ikiye indirilmiştir. Uyarlanan program 1983-84 ders yılından itibaren yürürlüğe girmiştir.

IV. ÖĞRETİM KADROSUNUN NİTELİKLERİ

Başlangıçta bölümün kuruluş öyküsünü incelerken, planlama bölümünün kurulması yolunda uluslararası kuruluşların tavsiyeleri olduğunu ama üniversitenin kuruluşunda planlama bölümüne yeterince ağırlık verilmediği görülmüştü. Bu özen göstermeyiş bölümün öğretim kadrosunun sağlanmasında ve yetiştirilmesinde ciddi bir planlamaya gidilmeyişinde de kendini göstermektedir.

Planlama Bölümü, kuruluş yıllarında, önce Birleşmiş Milletlerden, daha sonra OECD'den teknik yardım almıştır. Bölümün aldığı bu dış teknik yardımın üniversitenin diğer bölümlerinin aldığı dış teknik yardıma göre bir ayrıcalığı olmamış hatta daha geri düzeyde kalmıştır denilebilir. Dış teknik yardım, yabancı öğretim üyesi getirtilmesi ve asistanların dış ülkelerde staja gönderilmesi yolunda kullanılmıştır. Uzun süreli ziyaretçi öğretim üyesi olarak gelen yabancı öğretim üyeleri genellikle mesleklerinin ileri aşamalarına ulaşmış kimseler olmamıştır.

Şehir ve Bölge Planlama bölümünün dış teknik yardım kullanışında bu genel çizgi dışında ilginç ve başarılı bir uygulaması olmuştur. Ondan burada söz etmekte yarar vardır.

1970-71 ders yılı içinde Bölge Planlama Yüksek Lisans programı içinde dünyadaki son kuramsal gelişmeleri izlemek için bir ders konulmuştur. Bu derse bir sömestrde çok önemli üç bilim adamı 15 günlük sürelerle ders vermek için çağrılmakta, bu öğretim üyeleri geldiklerinde yoğun konferanslar vermektedir. Dersi koordine eden öğretim üyesi de dönem sonunda öğrencilerin başarı düzeyini değerlendirmektedir. Bu sistem çok iyi çalışmış uzun süreler için Türkiye'ye gelemeyen değerli bilim adamları bu ders için getirtilebilmiştir. Başarıyla devam eden ve OECD tarafından finanse edilen bu program OECD'nin, OECD ülkelerinden gelen ve bu ülkelerin kendi üniversitelerinde ders vermekte olan davetli öğretim üyelerinin siyasal eğilimlerini denetlemek istemesinden yürüyememiştir. Bunalım ünlü metropoliten plancı Hans Blumenfeld'in davet edilmesiyle çıkmıştır. Hans Blumenfeld'in Türkiye'ye gelmesine karşı çıkan OECD yetkilileri Kanada Dışişleri Bakanının protestosuyla karşılaşınca Hans Blumenfeld'in ziyaretini finanse etmek durumunda kalmış, buna karşılık bölüme olan yardım programlarını tamamen kesmişlerdir. Bu tarihten sonra da bölüm hemen hemen hiç bir dış teknik yardım almamıştır.

Tablo (1) de görüldüğü üzere ziyaretçi profesörlerin sayısı bu tarihten sonra sıfıra inmiştir.

ODTÜ öğretim üyesi sağlama ve yetiştirmede ABD üniversitelerinin modelini benimsemiştir denilebilir. Kuşkusuz bu model ABD'nin çok sayıda üniversite ve çok sayıda yetişmiş eleman bulunan ortamında anlamlı olmaktadır. Bu model yetişmiş elemanlara diğer kurumlara göre

[24] Bu program için bknz.: Middle East Technical University General Catalog 1983-84.

daha yüksek maddi olanaklar sağlayarak iyi eleman sağlamayı temel almıştır. Bir yandan Türkiye'de bu konuda yetişmiş yeterli eleman sayısı çok sınırlıdır, öte yandan kısa süre içinde ODTÜ öğretim üyelerine diğer üniversitelere göre daha iyi maddi olanaklar sağlayamaz hale gelmiştir. Bu iki nedenle bu model istenilen sonucu vermemiştir. Bu yetersizliği ortadan kaldırmak için sisteme eklenen asistanlık kurumu ise sisteme genellikle yabancı kalmıştır.

Bu durumda ODTÜ için öğretim üyesi kaynağını özellikle ilk yıllarda, İmar ve İskan Bakanlığı'nın yurt dışında planlama eğitimi görmüş ve belli dönemlerde bakanlık üst yönetimiyle anlaşmazlığa düşmüş bürokratları oluşturmuştur. Zamanla bölümün kendi öğrencilerinden yurt dışında ek eğitim yapma olanağı bulanlar öğretim üyesi kaynağını oluşturmaya başlamıştır. Eğitim kadrosunun temelde böyle iki kaynaktan gelmesinin bölümün şehir planlama felsefesi üzerinde önemli etkilerinin olduğu söylenebilir. Bölüm içinde var olan imar planı pratiğini yadsıma ve ona karşı olma temel eğilimlerden biri olmuştur. Eleştirel tutum ağır basmaktadır. Eğitim kadrosu büyük ölçüde kendi içinden beslendiği için aynı bakış açısının yeniden üretimi kolay olmaktadır.

Eğitim kadrosunun zaman içindeki gelişimine ilişkin bilgiler tablo (1) de verilmiştir. Tabloda, hem şehir planlama, hem de bölge planlama öğretim üyelerinin toplamı görülmektedir. Tablo, öğretim üyelerinin sayısındaki değişmenin hem programdaki değişmeleri belli ölçülerde izlediğini, hem de üniversite içi yönetimin tutumuna oldukça duyarlı olduğunu göstermektedir. Şehir planlama izlencesinin büyük ölçüde mimarlık eğitiminin gölgesinde bulunduğu ilk yıllarda öğretim üyesi kadrosunda hızlı bir artış olmamıştır. İlk önemli artış Bölge Planlama Yüksek Lisans eğitimin başlamasıyla 1967-68 ders yılında olmuştur. Şehir planlama programında köklü bir değişiklik yapıldığı 1970-71 yılında kadro oldukça büyümüştür. 1971 de siyasal rejime olan askeri müdahalenin üniversite yönetimine yansımasıyla birlikte öğretim üyesi sayısı azalmaya başlamıştır. Özellikle dekanlık görevini öğretim üyeleri üzerinde anlamsız baskılar kurmak olarak gören bir dekanın göreve geldiği 1973-74, 1974-75 ders yıllarında bu azalma hızlanmıştır. Tablo (1) den bu azalmada iki sürecin etkili olduğu görülmektedir. Bunlardan bir kısmı izin alarak yurt dışına gitmişlerdir. 1973-74 ders yılında yurt içinde ve yurt dışında bulunan öğretim üyelerinin sayısı hemen hemen eşit hale gelmiştir. İkinci mekanizma 1975 yılında dört öğretim üyesinin okuldan uzaklaştırılması olmuştur Bölüm üniversite yönetiminin normalleşmesiyle kendini toplamaya başlamıştır. Yeni bir programın uygulamaya konulduğu 1981-82 yılında öğretim üyesi kadrosu yeterli olmaya yaklaşmıştır. Üniversite eğitiminde yeni düzenleme getiren Yüksek Öğretim Yasası'nın uygulanmasına paralel olarak da yeniden öğretim üyesi kaybı başlamıştır.

Burada bölümün öğrenci, öğretim üyesi oranına ilişkin bir zaman serisi geliştirilmemiştir. Yine de Tablolar (1), (2) ve (3) den yararlanarak bazı yorumlar yapılabilir. Bölümün kuruluş yılları olan ilk yıllan için böyle hesaplamalara gitmek çok anlamlı değildir. Örneğin ilk yılda 3 öğrenci vardır. 3 tam zamanlı, 1 ziyaretçi, 1 de yarı zamanlı öğretim üyesi vardır. Bu yıl da öğrenci öğretim üyesi oranı birden küçüktür. Böyle hesaplamaları bölümün gelişmesini bir ölçüde tamamladığı 1966-67 yılından itibaren yapmak anlamlıdır. Bu yılda yan zamanlı öğretim üyelerinin katkısı göz önüne alınmazsa öğrenci öğretim üyesi oranı l0'dur. Bu oran 1970-71 yılında 7'ye kadar düşmüştür.

Genellikle stüdyo çalışmalarının yoğun olduğu böyle bir bölümde bu oranın daha da düşük olması beklenir. Oysa bu oran 70-71 ders yılından sonra hızla kötüleşerek 1975-76 yılında en yüksek değer olan 20 düzeyine yükselmiştir. Zaman içinde bölüm bu oranı küçülterek, yarı zamanlı öğretim üyelerinin katkılan da dikkate alındığında, 1981-82 ders yılında 7'ler

düzeyine tekrar indirilebilmiş-tir. Bu yıldan sonra bir yandan öğretim üyesinin azalışı öte yandan öğrenci sayısının artışıyla tekrar yükselmeye başlamıştır.

Bu çözümlemeye bakarak ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün eğitim kadrosunun üniversite içi koşullara oldukça duyarlı olduğu, eğitim ortamından etkilendiği söylenebilir.

TABLO (1)
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYELERİNİN ZAMANLA DEĞİŞİMİ

	1961-62	1962-63	1963-64	1964-65	1965-66	1966-67	1967-68	1968-69
Tam Zamanlı	3	2	2	3	7	9	17	20
Ziyaretçi Prof.	1	-	1	1	-	1	4	4
Yarı Zamanlı	1	4	4	5	5	5	7	2

	1969-70	1970-71	1971-72	1972-73	1973-74	1974-75	1975-76	1976-77
Tam Zamanlı	24	26	21	20	14(12)	16(8)	15(4)	17(3)
Ziyaretçi Prof.	3	1	-	-	-	-	-	-
Yarı Zamanlı	1	2	2	2	1	?	?	?

	1977-78	1978-79	1979-80	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	1984-85
Tam Zamanlı	?	22(1)	23(4)	23(4)	24(4)	22(1)	21(1)	19(1)
Ziyaretçi Prof.	?	-	-	-	-	-	-	-
Yarı Zamanlı	?	?	10	10	9	3	3	4

- Bu tablodaki bilgiler üniversite kataloglarından derlenmiş, ek bilgilerle düzeltilmiştir.
- Tam zamanlı öğretim üyesi sayısına asistanlar dahildir. Bu satırda parantez içinde verilen sayılar yurt dışına gittiği için izinli öğretim üyelerinin sayısını göstermektedir.
- Yarı zamanlı öğretim üyesi sayısı üniversite katalogunda bazı yıllar hiç gösterilmemiş, bazı yıllar gerçektekinden daha az gösterilmiştir. Genellikle bu bilgilere 1979-80 dönemi öncesi için bir iki kişi eklemek gerekir. 1979-80 dönemi sonrasındaki bilgiler gerçeği yansıtır.
- 1961-62, 1962-63 yılı bilgileri katalogda yoktur. O dönem öğrenci olan yazarın hatırladıklarına dayanmaktadır.

- Katalog 1975 yılında yapılan öğretim üyesi tavsiyesini yansıtmadığı için gerekli düzeltme yapılmıştır.

V. ODTÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜNE YENİ KAYITLAR VE ÖĞRENCİLERİN TOPLUMSAL KÖKENLERİ

1976-1977 ders yılında yüksek lisans öğrencilerini de kapsayan bir anket çalışması yapılmıştır.[25] Toplam öğrencinin yüzde 35,9'unun yanıtladığı bu ankete göre, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümüne gelen öğrencilerin yüzde 65'i Ankara, yüzde 10'u İstanbul ilindeki liselerden mezun olmuştur. Yüzde 2'si yurt dışından gelmektedir. Öğrencilerin yüzde 58'inin baba mesleği memurluktur. Yüzde 29'unun babası serbest çalışan yüksek öğrenimli, yüzde 13'ü ise serbest iş sahibidir. Bu sayılar bölümün öğrencilerinin büyük kesiminin Ankara ve çevresinden, orta sınıf ve özellikle de memur ailelerinden geldiğini göstermektedir.

1982-1983 ders yılında Şehir ve Bölge Planlama Bölümüne giren öğrenciler, üniversite seçme sınavlarında en üstteki yüzde 13'ten gelmiştir. Bu oran Mimarlık Fakültesi'nin Mimarlık Bölümünde yüzde 4, Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümünde yüzde 12'dir. 1976-1977 yılında yapılan ankete göre bölüme giren öğrencilerin yüzde 68'i İngilizceyi ODTÜ'de öğrenmişlerdir. Öğrenciler böyle bir bölümün varlığını nasıl öğrendikleri sorusuna yüzde 59'u üniversite broşüründen yüzde 39'u tanıdıklarıyla ilişkilerinden, yüzde 2'si bölümün etkinliklerinden duydukları yanıtını vermişlerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu üniversite broşüründen seçerek gelmelerine karşın, meslek olarak kent planlamasını sevmektedirler. "Şehir ve Bölge Planlama Bölümüne niçin girdiniz?" sorusuna öğrencilerin yüzde 60'ı "sevdiğim meslek olduğundan", yüzde 35'i "başka bir yere giremediğim için girdim" yanıtını vermişlerdir. Öğrencilerin üniversiteye girerken Şehir ve Bölge Planlama eğitimine alternatif olarak gördükleri alanlarda Mimarlık ve Görsel Sanatlar yüzde 34, Sosyal Bilimler yüzde 24. Mühendislik ve Fen Bilimleri yüzde 28, Tıp Bilimleri yüzde 14 pay almaktadırlar. Eğer bu bulguların kısa bir değerlendirmesini yapmak gerekirse ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümüne gelen öğrencilerin orta öğretimin en iyi yetişmiş grubu içinden olmadığı ama hemen onun altındaki gruptan geldiği, başlangıçta meslekleri hakkında bir fikirleri olmasa da mesleklerini zaman içinde sevdikleri söylenebilir.

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü lisans programına giren öğrencilerin sayısı yıllara göre şöyle değişmiştir:

TABLO (2)
LİSANS PROGRAMINA YENİ KAYITLAR

1962-63	1963-64	1964-65	1965-66	1966-67	1967-68	1968-69
9	25	19	32	48	36	48
1969-70	1970-71	1971-72	1972-73	1973-74	1974-75	1975-76
44	31	?	59	61	73	106
1976-77	1977-78	1978-79	1979-80	1980-81	1981-82	1982-83
56	56	35	40	43	40	78

[25] Raci Bademli, Nimet Kalkay: *A.g.ç.*

Lisans programına yeni kayıtların yıllara göre değişimi ilginç bir görüntü vermektedir. Yıllara göre lisans programına kayıt yaptıran öğrenci sayılarındaki farklılıklar ODTÜ eğitimin bir özelliğinden kaynaklanmaktadır. Birinci sınıflara kaydolan öğrenci sayısının tek belirleyicisi kontenjan değildir. Belli bir kontenjana göre kabul edilen öğrenciler İngilizci imtihanından sonra ya hazırlık okuluna ya da birinci sınıfa gitmektedir. Bu da yıllara göre yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısında bir dalgalanma yaratmaktadır. Lisans programına yapılan yeni kayıtlar, bu dalgalanma da göz önünde tutulursa, üniversiteye olan öğrenci talebinin baskısına duyarlı kalarak 1975-76 yılına kadar sürekli bir artış göstermiştir denilebilir. 1975-76 yılının bu bakımdan bir kırılma noktası olduğu görülmektedir. Mimarlık Fakültesinin sınıfları ve stüdyoları 30-35 kişilik gruplar içi; tasarlanmıştır. 1975-76 yılında olduğu gibi 100 kişilik sınıfa eğitim yaptıracak mekanlar yoktur. Sayılar bu boyutlara ulaşınca eğitimin kalitesini korumak olanağı kalmamaktadır. 1975-1976 ders yılında bölümden uzaklaştırılan öğretim üyeleri yüzünden ayrıca eğitim kadrosu da zayıflamıştı] Bu yılda bölümün eğitimi bir bunalım içine girer. Bundan sonra alına öğrenci sayısında elverdiğince azaltmaya gidilmiştir. 1981-82 ders yılında yeni izlence uygulanmaya başladığında alınan yeni öğrenci sayısı mekan ve öğretim üyesi olanaklarıyla tutarlı düzeye indirilmiştir. YÖK kuru[l]duktan sonra kontenjanların saptanmasında bölüm kurullarının yetki.[1] kalmadığından yeni kayıtların sayısı, bölümün mekan ve öğretim üye; olanaklarıyla tutarlı olmayan bir şekilde yeniden tırmanmaya başlamıştır.

VI. ODTÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ MEZUNLARI

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün Lisans ve Yüksek Lisans programlarından mezun olan öğrencilerin sayısında zaman içindeki değişimi tablo (3) de verilmiştir.

TABLO (3)
ODTÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ MEZUNLARI

Yıllar	Lisans	Y.Lisans	Yıllar	Lisans	Y.Lisans
1962-63	-	1	1972-73	30	2
1963-64	-	2	1973-74	24	6
1964-65	-	2	1974-75	4	7
1965-66	2	4	1975-76	62	6
1966-67	10	2	1976-77	40	10
1967-68	12	7	1977-78	36	5
1968-69	18	6	1978-79	58	3
1969-70	18	11	1979-80	58	6
1970-71	23	5	1980-81	34	3
1971-72	17	10	1981-82	40	8
			1982-83	39	3

Yüksek lisans diploması alanların bu düzeyde olmasının değişik nedenleri vardır. Bir kısım öğrenciler Yüksek Lisans programı için gerekli derece ortalamasını tutturamamaktadır. Yüksek lisans eğitiminin uzayan yıllarında öğrenciler iş hayatına atılmayı, bir yuva kurmayı yeğlemektedirler. ODTÜ öğrencileri arasında genç yaşta evlenme eğilimi son yıllar içinde çok belirginleşmiştir. Bunun ötesinde öğrenciler yüksek lisans eğitiminde lisans eğitimi üstüne harcanan yıllarla orantılı yeni hünerler kazanamadıklarına inanmaktadırlar. Olanak bulabilirlerse yüksek lisans eğitimlerini yurt dışında yapmayı yeğlemektedirler. 1976-1977

ders yılında öğrencilere uygulanan bir anket de, öğrencilerin yüzde 22'si öğrenimlerine yurt içinde, yüzde 18'i ise yurt dışında devam etmek istediklerini söylemişlerdir. Öğrencilerin yüzde 32'si planlama ile ilgili ücretli bir işte çalışmak istediklerini yüzde 13'ü ise imar planı müteahhidi olmak istedikleri yanıtını vermiştir. Yüzde 6'sı yurt dışında çalışmak istemektedirler. Başka bir deyişle, Yüksek Lisans mezunlarının sayısındaki düşüklük, öğrencilerin geleceğe ilişkin öznel değerlendirmeleriyle tutarlıdır. Türkiye'de Şehir ve Bölge Planlama pratiğinin kurumsal dokusu, bölümden mezun olanlara temelde iki farklı statü olanağı vermektedir. Bunlardan birincisi devlet memurluğu, ikincisi ise küçük büro sahipliği, ortaklığı ya da emekçiliğidir.

Kasım 1977 de Şehir Planlama Mimar ve Mühendisleri Odası'na[26] kayıtlı olan 190 Şehir ve Bölge Plancısının yüzde 54.8'i devlet memuru, yüzde 10'u üniversite öğretim üyesi, yüzde 11,5'i serbest şehircilik bürosu sahibi, yüzde 3.2'si serbest büroda ücretli olarak çalışmaktadır. Yüzde 5.8'i meslek dışı alanlarda çalışmakta, yüzde 5.2'si askerliğini yapmakta, yüzde 9.5'i yurt dışında bulunmaktadır. Bu yıllarda Şehir Planlama Mimar ve Mühendisleri Odası'na kayıt olanların çok büyük bir kısmını ODTÜ mezunları oluşturmaktadır. Bu nedenle, yukarıdaki oranları ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü mezunları için geçerli olarak kabul edebiliriz.

Bu plancıların yüzde 76.4'ü Ankara'da, yüzde 6.1'i İzmir'de, yüzde 4.2'si İstanbul'da, yüzde 2.4'ü Antalya'da, yüzde 2.4'ü Samsun'da, yüzde 1.8'i Erzurum'da, yüzde 1.2'si Mersin'de, yüzde 5.5'i da diğer illerde çalışmaktadır.

Bu bilgiler ilginç bir görünüm ortaya çıkarmaktadır. Çoğunluğu Ankara ilindeki memurların çocuğu olan şehir plancılar; mezun olunca çoğunlukla yine Ankara'da memur olmaktadırlar. Bu noktada üzerinde durulması gereken ilginç bir soru ortaya çıkmaktadır. Memurluk, günümü Türkiye'sinde kazanç skalasında çok geniş bir konumdadır. Öte yanda daha önce sözünü ettiğimiz öğrenci anketinde öğrencilerin mesleklerinden genellikle memnun olduğu görülmektedir. Kendilerine düşük gelir bir yaşam sağlayacak bir meslekten öğrenciler neden memnun olmaktadırlar? Bu uyumu sağlayan biraz önce üzerinde durduğumuz sosyal köke gerçeğidir. Öğrencilerin büyük kesiminin memur kökenli olması uyum sağlamakta en önemli etkendir.

Yapılan ankette öğrencilerin küçük büro sahibi olma oranının memur ya da ücretli olma oranına göre çok düşük olduğu görülmektedir, ilk bakışta bu durumdan yakınmak için bir neden yoktur. Planlama bir kamu hizmetidir ve devlet memurları tarafından yerine getirilecektir. Bu, planlamanın doğasında vardır. Oysa ilk bakışta varılabilen sonuç yanıltıcıdır. Burada devletin plan yapma sorununa yaklaşma biçimi önem kazanmaktadır. Türkiye'de "devletçilik" ilkesi üzerinde çok konuşulmasına karşı' devletin etkin bir üretici olabileceğine inanılmaktadır. Bu nedenle kamu örgütleri çok az sayıda plan üretmektedir. Planların büyük bölümü küçük üretici niteliğine sahip bürolarca yapılmaktadır. Böyle olunca devlette çalışanların rolü, planları ihaleye hazırlamak, ihale etmek, ortaya çıkan planı denetlemektir. Bu plancılar, plan yapmaktan kopmaktadırlar. Bu plancılar planlamadan koptuklarından daha da fazla uygulamadan kopmuşlardır. Okuldan çıktıktan sonra sürekli olarak bu rol içinde kalan bir plancının kendisini ne bir plan yaratıcısı, ne de uygulamada sorun çözücü olarak geliştirmesi olanağı vardır. Karşısındaki o yüklenici plancı da küçük üretici kimliğiyle bu pratik üzerinde baskı yaratamaz. Böyle bir devlet memuru pratiği içinde

[26] TMMOB ŞPMMO Bülteni, Sayı: 5, 13.12.1977. s. 1.

plancı, kendisini kanıtlamanın yolunu, eleştire zor razı olan, uygulamayı geciktiren bir kişilik kazanmakta görebilir. Bu nedenle mezun olan öğrencilerin plan üretmeyen devlet kuruluşları içinde bulunmaları ilk bakışta görüldüğünün tersine önemli sorunlarla yüklüdür.

Pratiğin devlet kesimi içindeki yönünü irdeledikten sonra, küçük büro girişimciliği yönüne eğilelim. Gerek devletin iş verme düzeninin niteliği, gerek bu konudaki yarışmanın yüksek oluşu bu büroların büyümesi) güçlenmesini olanaksızlaştırmıştır. Bu pratik içinde küçük bürolar merkezde yer almak ve çok sayıda küçük yerleşmenin birden planını yapma durumundadırlar. Plan uygulanmasından büyük ölçüde kopukturlar. Bu durumda uzmanlaşma olmadan tek kişinin hünerleri içinde planlama yapmaya hapis olmuşlardır. Bu pratik çağdaş şehir planlama eğitiminin dayadığı takım çalışması, disiplinler arası işbirliği vb. varsayımlarla taban tabana zıttır.

Küçük üreticiliğin bu yapısal sorunları yanı sıra, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü mezunlarının karşılaştığı önemli sorunlar vardır. İmar planı yapma piyasası, imar planı yapımını düzenleyen bir yönetmelikte, şehir planlama mezunlarına önemli ölçüde kapanmıştır. Bu yönetmelikle plancılar A, B, C, D, E, F gruplarına ayrılmaktadır. Kentler de bu ayrıma koşut büyüklük gruplarına ayrılmıştır. Yeni plan yapmaya başlayan bir plancı en küçük kent grubu olan F grubundan başlayarak plan yapabilmektedir. Daha üst basamaklara çıkabilmenin yolu, belli sayıda daha alt kademedeki kent planını yapıp başarıyla bitirmektir. Basamakları atlayabilmenin bir diğer yolu, kent planlama yarışmalarını kazanmaktır. Uzun süredir böyle bir yarışma açılmamıştır. Bu yönetmelikle geçmişte planlama uğraşına girmiş olan mimarlar büyük kentlerin planlamasını almakta önemli ölçüde korunmuştur.

1976 yılında Bakanlıkça yetkileri onanmış olan imar planı müteahhitlerinin kent plancısı ve mimar oluşlarına göre dağılımları tablo (4) de verilmiştir:

TABLO (4)
İMAR PLANI YÜKLENİCİLERİNİN DAĞILIMI (1976)

Yükleniciler

İhale Grubu	Kent Plancısı	Mimar/Mühendis	Toplam
A	-	11	11
B	-	6	6
C	-	3	3
D	3	23	26
E	11	50	61
F	6	56	62

Tablo (4) kent plancılarına imar planı yüklenicisi olma fırsatının oldukça kapalı oluşunu açıkça göstermektedir. 1976 da tüm imar planı yüklenicilerin yüzde 11.8'i kent plancısıdır. Bunlarda en alt gruplarda toplanmıştır.

Yönetmeliğe göre, F grubundan yükleniciliğe başlayan bir plancının A grubuna ulaşması, işler yolunda giderse en az 20 yıl alacaktır. Kent Plancılarının büro pratiğine yönelmeyişinin tek nedeni yönetmelik değildir, imar Planlan yapan bürolar İller Bankası'nın, planları eksiltmeye çıkarmasına ve vereceği istihkaklara çok bağımlıdır. İstihkakların bürolara verilmesi oldukça düzensizdir. Bu nedenlerle tek başına büroculuğa güvenerek iş kurmak kolay değildir. Oysa kendine temel iş alanı olarak mimarlığı seçmiş bir büro için imar plancılığı ek gelir kaynağı olarak çok uygun olmaktadır.

Bu kısa değerlendirmeden gerek devlet kesimindeki, gerek serbest alandaki iş olanaklarının kent plancılarının okul sonrasında kendilerini geliştirmelerine yardım edecek bir yapıda olmadığı sonucu çıkmaktadır Var olan pratiğin kurumsallaşma dokusu mezunları geliştirici olmaktan çok, onları bu pratik içine hapsedici kısırlaştırıcı niteliktedir.

Bugün ve yakın gelecekte mezunlar için daha yaratıcı bir pratik alanının oluşması ise çok olanaklı görülmüyor. Bir yandan, ODTÜ dışındaki Şehir ve Bölge Planlama Bölümlerinin sayısı hızla artıyor, önümüzdeki yıllarda kent plancılarının sayısı daha hızla artacak, iş bulmak konusundaki sıkıntılar çoğalacak. Öte yandan, İmar ve İskan Bakanlığı gibi bu konudaki uzmanlaşmış kurumların sunduğu iş olanakları sınırlanıyor Oysa Türkiye'nin kent ve bölge planlaması hünerleriyle çözülecek sorunları her geçen gün yoğunlaşıyor. Bu durumda Kent ve Bölge Planlama Eğitimi yapan kuruluşlara önemli bir sorumluluk düşüyor. O da kent ve bölge planlaması pratiği alanının yeniden yapıştırılmasına yol göstermektedir. Eğitim kurumları ise bunun heyecanından çok uzak. Siyasal sorumlular böyle bir arayış içinde değiller. Kısa erimli kaygılarla çözüm olacak sandıkları bazı kararlar onlara yetiyor.

VII. ARAŞTIRMA VE YAYIN ETKİNLİKLERİ:

Kuşkusuz bir üniversitenin tek etkinliği öğrenci yetiştirmek değil Belki de daha önemli olanı, araştırma faaliyetleri, bilgi üretmesi. Eğer bir üniversite bu ikinci alanda başarılara sahip değilse, onun üniversite olarak nitelendirilmesi de doğru olmayacaktır.

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün de bir araştırma ve yayın faaliyeti olmuştur. Ama uzayan bu yazının çerçevesinde bunu değerlendirmekte değişik güçlükler var. İlk olarak, hangi faaliyetlerin ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün araştırma ve yayın faaliyeti savılması konusunda netleşmek gerekiyor. Oysa bu kolay değil. Bir kere öğretim üyelerinin yayınlarının toplamı ile Bölümün yayınlan toplamı aynı değil. Bölümün yayın olanaklar, sınırlı olunca, Bölüm öğretim üyeleri başka olanakları değerlendirerek yayın yapıyorlar. Bu durumda denilebilir ki Bölümün yayınlarım değil de daha geniş bir kümeyi oluşturan öğretim üyelerinin yayınlarını değerlendirmek daha doğru olacaktır Biraz üzerinde durulunca bunun da çok verimli bir yol olmadığa görülüyor Bir yandan öğretim üyelerinin oldukça yüksek bir hareketliliği var öte yandan bu öğretim üyelerinin tüm yayınlarını bölüme bağlamak da doğru değil. Bu nedenle bu konuda sadece bazı genel eğilimlerden söz etmekte yarar var.

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün 1965-1984 yıllan arasına dağılan yayın listesinde[27] 40 yayın görünüyor. Yayın sayılarında zaman içinde bir artış görülüyor. Bu 40 yayının 23'ü 1978-1982 yılları arasında gerçekleşiyor. Bu artışta iki etken var. Bunlardan biri üniversite içi huzurdan dolayı araştırmanın artışı, diğeri ise Mimarlık Fakültesi'nin bir basım işliğine kavuşması. Fakültede basım işliği kurulmasının yayın olanağını artırdığı görülüyor. 1982 sonrasındaki düşüşünde nedenleri benzer. Gerçekte 1984 yılında yapılan yayınların dayandığı faaliyetler de 1982 öncesinde gerçekleştirilmiştir. Üniversite yönetimindeki katılımın azalmış olması öğretim üyelerini yabancılaştırıyor. Araştırma faaliyetleri azalıyor. Öte yandan basım işliğinin çalışmasında fakültenin yararlanma esnekliklerinin kalmayışı yayının gerçekleşmesini engelliyor.

---

[27] 1964-1982 yılları arasındaki yayınlar için bknz.: Yurdanur Taneri, Işık Tarkaner **ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınlan 1964-1982,** Ankara 1982.

VIII. GENEL BİR DEĞERLENDİRME

ODTÜ'nün çeyrek yüzyıla yaklaşan deneyi evrimleşemeyen bir değişmenin hangi koşullarda ortaya çıktığını gayet iyi gösteriyor.

ODTÜ deneyinden önce bir eğitim kurumunun oluşumunda kurucu kadronun ve eğitim kadrosunun yetiştirilmesinin önemi açıkça ortaya çıkıyor. Başlangıçta böyle bir büyük itmenin verilemeyişinin sorunlarım bil bölümün kendi dinamiğiyle kapatılmasının ancak on yıllık bir dönemde olanaklı olduğu anlaşılıyor.

ODTÜ deneyi bize bir ülkeye yeni bir eğitim alanının sokulması söz konusu olduğunda eğer ülkenin siyasal yapısı buna hazır değilse, dış uzman tavsiyelerinin hatta dış finansman yardımlarının bu konuda yeterli desteği sağlayamadığını gösteriyor. Uzun dönemde bu alanın gelişimi er ya da geç iç dinamiklere bağlı kalıyor.

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün deneyi Türkiye'de bir bölümün gelişimin içinde yer aldığı üniversitenin yönetiminden ve bu yönetimin içinde yer aldığı üniversiteler sisteminin yönetiminden nasıl etkilendiğini açıkça gösteriyor. Bölümün zaman içinde gelişme yolunda attığı adımların dış etkilerle nasıl kolayca bunalıma itildiğini görüyoruz. Bölümün iç dinamiğinin evrimleşme yolunda gösterdiği eğilim kolayca bölüm dışı yönetimsel etkilerle ortadan kalkıyor, geriye kalan evrimleşemeyen bir değişme oluyor.

ŞEHİRCİLİK - PLANLAMA EĞİTİMİ

TÜRKİYE'DE 13. DÜNYA ŞEHİRCİLİK GÜNÜ KOLOKYUMU 6-7-8.KASIM.1989 İSTANBUL

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ-MİMARLIK FAKÜLTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

Türkiye 13. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu
YÜ. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul, 1989 135

ŞEHİRCİLİK- PLANLAMA EĞİTİMİ - TÜRKİYE'DE 13. DÜNYA ŞEHİRCİLİK GÜNÜ KOLOKYUMU (1989, İstanbul)

FARKLI PLANLAMA YAKLAŞIMLARI, ŞEHİR PLANLAMA EĞİTİMİ İLİŞKİLERİ

Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Sunan: Baykan GÜNAY, Öğr.Gör.

Giriş

Kurumsal yapılar toplumsal ve ekonomik yapıların bir yansıması olarak biçimlenirler. Bu temel kurallara göre şehir planlama eğitimi de toplumların kentsel mekana gösterdikleri ilgi ve beklentileri ölçüsünde önem kazanacak ya da dışlanacaktır. Farklı beklentilere göre şehir planlama anlayışı değişecek ve planlama eğitimi veren kurumlar bu süreç içinde kendilerine birer yer arayacaklardır.

Ülkemizdeki planlama eğitiminin genel gelişme süreci de aynı yolu izlemiş, bir yandan kentsel gelişme toplumsal güçlerin kentsel mekandan beklentilerine bağlı olarak gelişirken diğer yandan şehir planlama ve eğitimine ilişkin anlayışlar hem ülkesel dinamikler hem de Batı dünyasının geliştirdiği yaklaşımların etkileriyle biçimlenmiştir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü yukarıda açıklanan sürecin bir parçası olarak 1961 yılında eğitime başlamıştır. Bir yandan ülkede kentleşme hızlanırken diğer yandan batı dünyasının etkileri (gerek ODTÜ gerek Mimarlık-Şehircilik okulu kavramsal olarak Charles Abrams tarafından öğütlenmiştir) bu eğitim kurumunu ortaya çıkarmıştır. Toplumsal gelişme ve planlama anlayışlarında değişmelere bağlı olarak bölümün planlama yaklaşımları da değişmelere uğramıştır. 30 yıla yaklaşan bir deneyim sergileyen ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün planlama eğitimi açısından geçirdiği evrelerin tanımlanması ülkemizdeki planlama eğitimi ve planlama eylemlerinin anlaşılmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunacaktır. Dolayısıyla bu çalışma, önce Dünya'daki sonra ülkemizdeki planlama anlayışlarının değişimlerini inceleyecek ve Bölüm'ün eğitim anlayışını bu bağlamda değerlendirecektir.

Planlama anlayışındaki değişimler

Batı dünyası deneyimi

İnsan yerleşmeleri tarih boyunca müdahalelerle biçimlenmiştir. Sanayi öncesi kentinde bu müdahalelerin hemen tamamı fiziksel yapıya yönelmiş, şehir planlamasının bir disiplin olarak ortaya çıkması ve gelişmesi ise sanayi toplumunun yarattığı 'kentsel' sorunlar ile mümkün olmuştur. Bu çerçevede 19. yüzyıl sanayi kentinde, bugünkü planlama anlayışının öncüleri sayılan Kamu Sağlığı Yasaları da kentin fiziksel yapısını düzenlemeye yönelmiştir. 20. yüzyılın başlarında Batı kenti mevcut makroformları zorlamaya başlamış, yasal çerçeveler de buna uyum sağlamak üzere daha kapsamlı boyutlarda ele alınmıştır. Konut ve kent planlama yasaları, büyüyen kentlerin sorunlarına ve konut olgusuna çözüm arayacak biçimde düzenlenmeye başlanmıştır. Kent sınırlarını zorlayan gelişmeler, kentlerin yalnızca fiziksel

ölçütlerle denetlenemediğini göstermiş ve bölgesel, sosyal, ekonomik, politik bir yığın oluşumun anlaşılmasının kentsel gelişmeyi yönlendirmek için şart olduğu gözlenmiştir.

Bu koşullar altında şehir planlama bir disiplin olarak gelişmeye başlamış ve 1913 yılında İngiltere'de şehir plancıları kendi meslek odalarını kurmuşlardır. Gene bu dönemde Patrick Geddes kentsel planlama sürecinin günümüzde de geçerli olan üç temel evresini tanımlamıştır: Araştırma, Analiz, Plan. "Ancak günümüzde bunlara iki evre daha eklenmiştir: 'Hedef Tanımlanması', 'Önerilerin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi'(1). Bu gelişmelerle planlama salt fiziksel boyuttan kurtulmuş, özellikle araştırma ve analiz evreleri kentsel araştırmaların kökenini oluşturmuştur. 1925 yılında Burgess'in Ortak Merkezli Bölgeler (Concentric Zone) Kuramı kentlerin genel arazi kullanımlarının yapısını anlamak üzere geliştirilen ilk model olacaktır. 1933 yılında ise Walter Christaller kentlerin bölgesel konumlarını, kademelenmelerini ve işlevsel bağlarını incelediği Merkezi Yer (Central Place) Kuramı'nı geliştirecektir.

Aynı yıl Atina'da toplanan ve kentsel çevreye tasarımsal ve mimari boyutları ile bakan CIAM; Araştırma, Analiz, Planlama üçlüsünü eyleme sokacak ve "Kapsamlı Planlama" İle işlevlerin ayrımına dayanan "Bölgeleme" anlayışlarını kurumsallaştıracaktır. Gene aynı yıl Amerika Birleşik Devletlerinde bölgesel planlamanın kurumsal temelleri atılmış ve Tennesse Vadisi Geliştirme Birimi (TVA) kurulmuştur. Bölgesel kaynakların geliştirilmesine yönelik olarak başlayan "Bölgesel Planlama" eylemi 1950'lerde ekonomik büyümeyi hedef olarak alacaktır.

Böylece 1920'lerden başlayarak kentsel büyüme, kentsel biçim, arazi kullanımları, ulaşım sistemini kontrol eden temel yaklaşım “Kapsamlı Planlama” anlayışı olacaktır. "Kapsamlı Planlama tüm arazi kullanımlarını denetleyen bir planın elde edilmesi ve bu şemaya sonuna kadar bağlı kalınması” olarak tanımlanmaktadır. Kullanılan yöntem araştırma ve basit analizlere dayandırılmaktadır ve planlama tekniklerine çok önem verilmektedir. Altshuler kapsamlı planlamanın işlevlerini şöyle tanımlamaktadır: “Önce uzman plancıların istemlerini yönlendirecek bir nazım plan elde edilecek, bu nazım plan ışığında plancıların önerileri değerlendirilecek ve son olarak da kamu yararını güçlendirebilecek bir şekilde uzman kuruluşlar arasındaki eşgüdüm sağlanacaktır"(2). Gerçekten de kentsel büyümenin sürdüğü, kent merkezlerinin ve eski dokuların sürekli yenilendiği Batı dünyasında kapsamlı planlama anlayışının ürünü olan nazım plan (master plan) kentlerin biçimini belirleyen temel belge olacaktır. 1960'lara kadar Uzanan bu dönemde kentlere tümdengelim yöntemi ile yaklaşılacak ve kant genel arazi kullanım örüntüleri ile incelecektir. Bu çerçeve Ortak Merkezli Bölgeler Kuramı, 1939'da Hoyt'un Sektör Kuramı, 1945'de ise Harris ve Ullman'ın Çok Merkezlilik (Multiple Nuclei) Kuramı ile daha da pekiştirilecektir. Ancak 1920'lerden 1960'lara kadar uzanan dönemde kente genelden özele inen bir açıdan bakılmakta,'nâzım plan'lar kentlerin genel arazi kullanım kararlarını yönlendirirken kentsel araştırmalar da kentlerin genel davranış biçimlerini konu almaktadır. Gene bu bağlamda plancı kamu yararının yılmaz savunucusudur ve yaşayanların yani halkın planlama sürecine katılımı söz konusu değildir. 1950'lerde serpilen yeni anlayışlar ve tepkiler, kent planlamasına yardımcı olan diğer disiplinlerdeki gelişmeler kent yaşayanlarının kentlilik bilincinin güçlenmesi; bilgi toplama ve işlem sürecindeki yenilikler ise hem kent planlaması hem kentsel tasarım yaklaşımlarında önemli dönüşümleri getirecektir. Katılımcı Planlama, Savunucu . Planlama, Yapısal Planlama ve Sistem Yaklaşımlı Planlama 1960'lardan başlayarak günümüze kadar süren bir etkinlik kazanacaktır. Kentsel tasarım alanında ise CIAM'ın işlevlerin ayrımına dayanan "Bölgeleme" uygulaması eleştirilecek, bunun yerine işlevlerin bütünleştirilmesine dayanan tasarım modelleri geliştirilecektir.

Kapsamlı Planlama anlayışının ürünü olan 'nazım plan' kavramının, kentlerin büyüme ve değişme dinamiğine çözüm bulmak ve planlama-uygulama bütünlüğünü sağlamak konularında yetersizliği gözlenmiş ve 'Yapısal Planlama' yeni bir planlama modeli olarak geliştirilmiştir. 1968 yılında İngiltere'de yasal olarak da tanımlanan bu yeni yaklaşım "planlamayı stratejik ve ayrıntılı planlama kademeleri olarak ikiye ayırmış ve nazım plan kavramının esnek olmayan yapısına çözüm aramıştır. İlk aşamada bir yapısal plan üretilmekte; bu plan sosyal, ekonomik ve fiziksel öğelerden oluşan politikaları ve olası büyük değişmeleri içermektedir. İkinci aşamadaki yerel planlar ise kısıtlı ve problemli alanlarda ayrıntılı kararları içermektedir. Her iki kademenin temel özelliği sürekli olarak yapılan araştırmalarla planlama sürecine de süreklilik kazandırmak olacaktır"(3). "Yapısal ya da stratejik planlama arazi kullanım kararlarından daha çok eylemlere yönelmektedir ve daha açık olarak uygulama ve karar verme süreçleri ile ilgilenmektedir" (4). Gerçekten de 1960'lardan başlayarak planlama genel arazi kullanım kararlarından değil eylem yapısının kendisinden yola çıkacaktır. Yapısal Planlama anlayışı içinde Geddes'in 'Araştırma ve Analiz' evrelerine 'Hedeflerin Tanımlanması' evresi eklenecektir. Bu bağlamda kentin sosyal, ekonomik ve demografik yapısındaki olası değişmeler ve içinde bulunduğu alt bölgenin potansiyelleri değerlendirilecektir. Geddes'in planlama evresi geliştirilecek ve 'Gelişme Stratejileri' ile 'Alternatiflerin Sınanması' evreleri devreye sokulacaktır. Son aşamada ise plan-uygulama bütünlüğünü sağlayacak gelişim programları konusunda uygulama birimlerine tavsiyelerde bulunulacaktır.

Eylemlere yönelen 'Yapısal Planlama' anlayışı giderek, özellikle bilgi işlem teknolojisindeki değişme ve dönemin gelişen dünya görüşü ile karmaşık problemlerin çözümüne yönelmiş ve 'Sistem Yaklaşımlı Planlama' anlayış, kentsel planlama sürecinin bir parçası olarak gelişmiştir. "Sistem Yaklaşımlı Planlama, bütün diğer planlama görüşlerinin teknik boyutlarını yani kentsel sistemin analizini, geleceğe yönelik kestirimle, ve gene geleceğe ait alternatiflerin değerlendirilmesini, vurgulamaktadır. En temel özelliği planlamanın konusunu insan eylemlerinin sistem ve sistemleri olarak görmesi ve bunların fiziksel sonuçları ile karşılıklı ilişkilerini gözetmesidir"(5). Sistem Yaklaşımlı Planlama, Stuart Chapin'in kentleri eylem yapıları ile inceleyen yaklaşımından (6) yola çıkarak geniş çapta bilgisayar kullanımına dayanan 'Planlama Modelleri'nin uygulanmasına önayak olacaktır. Bu çerçevede kentsel sistemi tanımlamak geleceğe yönelik kestirimleri yapmak ve planlama sistemlerini optimize etmek üzere geliştirilen modeller yeni dönem kentsel planlama anlayışını oluşturmuştur. Bunlardan özellikle Lowry-Garin Model, günümüzde de plancıların başvurdukları önemli bir model olarak geliştirilmiştir.

Gerek Kapsamlı, gerek Yapısal, gerek de Sistem Yaklaşımlı planlamanın temel eksikliği 1960'ların; sonlarına doğru ortaya çıkmış, o zamana kadar uygulanan planlama modellerinin sosyal ve politik içeriklerinden yoksun olması, 'Katılımcı Planlama' ve 'Savunucu Planlama' anlayışlarını doğurmuştur. Planlamayı yalnızca teknik boyuta indiren 'Sistem Yaklaşımı' da eleştiriden nasibini almıştır ve insan davranışlarını basite indirgediği, matematiksel denklemlere dayandırdığı ve değer sistemlerini kestiremediği için karşıt görüşlere yol açmıştır. Özellikle 'Savunucu Planlama' anlayış, plancının toplumda oynaması gereken rolleri tartışmaya açmıştır. "Şehir planlaması politikaların belirlenmesi için bir araçtır. Demokratik bir ortamda uygun politikalar politik tartışma ile belirlenir. Doğru olan eylem dizini gerçeğin değil, yapılan seçimin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Plancılar idarenin ya da diğer grupların çıkarlarının savunulduğu politik süreçlerde rol almalıdırlar. Ancak farklı politik, sosyal ve ekonomik çıkarlar doğrultusunda planlar üretildiğinde akılcı kamu politikalarının seçimi yapılabilecektir. Dolayısıyla tek bir kurumca üretilen planın değil,

çoğulculuk anlayışıyla üretilen planların kamuya sunulması gerekecektir”(7). Plancıyı politik süreçlere girmeye zorlayan yeni planlama anlayışı sosyal boyutlar da kazanacak ve kent yaşayanlarını gözetmeden genelde kent yapısı ölçeğinde alınan planlama kararlarının yarattığı huzursuzluk ve hoşnutsuzluk 1970'lerde 'Katılımcı Planlama'yı da yasal bir çerçeveye oturtacaktır. "Yeni yapısal plan sisteminde, halk plan yapıldıktan sonra değil yapım sırasında çağırılacak ve katılım sağlanacaktır. İlgili kurumlar ise merkezi yönetimi bu konuda bilgilendirmekle yükümlendirilmektedir." (8) 1970'lerden başlayarak Batı, toplumunda ekonomik refahın yanı sıra nüfus artış hızları düşmeye başlamış, 1980'lerde ise kentleşme artık doygunluğa erişmiştir. Günümüz Batı, kentinde temel sorunsal, planlama boyutundan tasarım, koruma, çevre ve eskiyen dokularda yenilemeye dönüşmüştür. Avrupa’da temel yaklaşım olarak ‘Yapısal Planlama’ varlığını sürdürürken Amerikan toplumunda bir çok karar nazım plan yolu ile değil, yaşayanlar arasındaki tartışma ve uzlaşmalar yolu ile üretilmektedir. Nicel tekniklere dayalı modeller ise çoğunlukla ulaşım sistemlerine yönelmektedir. Zaman zaman planlamanın gerekliliği konusunda da tartışmalar açılan Batı toplumunda planlama anlayışları birbirinin üzerine eklenen bir evrim süreci yaşamıştır. Toplumsal koşutlara bağlı olarak yaşanan bu süreç ülkemiz plancıları tarafından dikkatle incelendiğinde alınacak çok önemli derslerin bulunduğu görülecektir.

Türkiye deneyimi

Ülkemizdeki şehir planlamasının da izlerini 19. yüzyılın Ebniye ve Turuk Nizamname ve Kanunlarında aramak mümkündür. Gerçekten de bu yasal belgeler o dönemde Bat, toplumlarında kentlerin fiziksel biçimlerini denetleyen Kamu Sağlığı, Yasaları ile benzerlikler göstermektedir. Ancak ülke koşullarında bu denetim yalnızca İstanbul ve birkaç liman kentine yönelebilmiştir.

Cumhuriyet dönemi ile birlikte ülke özellikle Ankara kentinin planlaması ile birlikte yeni bir döneme girmiştir; ancak hüküm süren planlama anlayışında önemli bir aşama gözlenmemektedir. 1933 yılında çıkarılan Yapı Yollar Yasası 19. yüzyılın yalnızca fiziksel biçime yönelen anlayışını sürdürmektedir. Nitekim aynı endişe Ankara için hazırlanan Jansen Planı’nda da vardır ve amaç fiziksel anlamda Batı normlarında bir kent yaratmaktır. 1910’ardan başlayarak Batı'nın gündemine giren Araştırma, Analiz ve Plan evrelerinden oluşan bir planlama anlayışı söz konusu olmadığı için geniş çapta bir araştırma ve analiz yapılması mümkün olamamış ve ülkenin başkentinin 50 yıl içinde 300.000’e ulaşan bir nüfusa erişeceği gibi basit bir varsayımla yola çıkılmıştır. Aynı basitlik kentin tasarımında da görülmektedir. O dönemde çok çeşitli kentsel tasarım okulları Batı dünyasında ürünler sunarken başkent Ankara Jansen tarafından küçük bir kasaba gibi algılanmış ve bu anlayış 1950'lere kadar uzanan dönemde tüm Türk kentlerinin planlama sürecine yansımıştır. Bu anlayış içinde kentler yalnız fiziksel formlarıyla algılanmakta, uzun boylu araştırmaya dayanan bir planlama henüz gözlenmemektedir. Üretilen nazım planla ‘Kapsamlı Planlama’ anlayışını değil, ‘Yapı ve Yollar’ anlayışının ürünüdür. Kentleşmenin hızlı olmadığı bir dönemde bu anlayışın ürünleri kendi içlerinde başarılıdır. Alt yapılarıyla, yönetmeliklerle denetlenmiş fiziksel yapılarıyla kentlerde belirli bir ölçek ve nitelikli çevre yaratılmış ve çok fazla problemle karşılaşılmamıştır. Ancak 1950'lerden sonra başlayan kentleşme süreci içinde daha önceki planlama anlayışının ürünü olan kent dokuları ve makroformları yeni yükleri taşıyamayacak ve kentleşme dar boğazlara sürüklenecektir.

1955 yılında Ankara'nın yeniden planlanması için açılan yarışma öncesinde de çok basit araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Ancak 'Kapsamlı Planlama'nın tüm evreleri eyleme sokulmadığından, örneğin en önemli veri olması gereken nüfus tahmininde gene büyük bir

yanılma yapılmıştır. 1955 yılı nüfusu 450.000 olan kentin ancak 2000 yılında 750.000'e erişeceği tahmin edilmiştir. Sonuçta elde edilen plan içerik olarak fiziksel boyuttadır ve daha sonraki yıllarda planlama anlayışını yalnızca kat yükseklikleri ne İndirgeyen Bölge Kat Nizamı (1966) kavramının da temelini oluşturacak ve günümüz Ankara'sının fiziksel formu ortaya çıkacaktır.

1956 yılında çıkartılan İmar Yasası ve 1960 yılında Prof. Luigi Piccinato tarafından hazırlanan Bursa Nazım Planı kanımızca ülkedeki planlama anlayışını salt fiziksel boyuttan kurtarmaya çalışan süreç içinde önemli birer dönüm noktası oluşturacaktır. Piccinato'nun Bursa Planı ilk defa Araştırma, Analiz, Plan evrelerini kullanan, kenti bölgesel kapsamda ele alan, ClAM'm Atina Anlaşması ilkelerini plana yansıtan ve tarihsel dokularda koruma ve yenileme kavramlarını getiren tipik bir 'Kapsamlı Plan'dır. Bu anlayış daha sonra benimsenecek ve 1970'lere kadar uzanan döneme damgasını vuracaktır. Ülkemizdeki şehir ve bölge planlama anlayışlarında önemli bir değişiktik olarak gördüğümüz bu dönemin özellikleri aşağıda özetlenmektedir.

- 1961 yılında başlatılan Kalkınma Planı kavramı fiziksel planlama ile sosyo ekonomik gelişme arasındaki bağları araştırmaya başlamıştır.
- 1961 yılında ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü kurulmuştur.
- Sosyo ekonomik gelişme ile fiziksel mekanı birleştirmeye çalışan Bölgesel biçim öncelik kazanmış ve dönemin mezunları hem 'Kapsamlı Planlama' hem tasarım konularında beceri kazanmışlardır.

1970'li yılların başlarında batıdaki "Sistem Yaklaşımlı Planlama" anlayışı ülkemizde de yansıma bulmuş, daha önce değindiğimiz gibi Zonguldak ve Gaziantep yarışmalarında da deneme olanağı bulmuştur. Bu gelişme Bölüm'ün programında da yansıma bulacak, hem dersler hem stüdyo çalışmaları farklı içerikler kazanacaktır. Bu doğrultuda temel tasarımla başlayan stüdyolar yerini doğrudan planlama problemlerine bırakmış, planlama teknikleri daha nicel boyutlarda öğretilmeye başlanılmıştır. Gene 1970'li yılların ortalarından başlayarak yerel yönetimlerin yeni bir kavramsal çerçeve kurma çabaları bölüm programını etkileyecek ve 'Savunucu', 'Katılımcı' planlama anlayışları yeni problem tanım süreçleri olarak eğitim anlayışına yansıyacaklardır.

Bu dönem Bölüm'ün eğitim politikasına katkılarda bulunmuş; ancak mesleksel faaliyette bulunan mezunların hoşnutsuzluğu, politik süreçlerdeki eleştirel tavırlar, mezunların tasarım yeteneğinin azalması gibi konular gündeme gelmiş. Bölüm programının eleştirisini yapmak ve yeni bir program geliştirmek üzere 1979 yılında "Planlama Eğitim Programını Geliştirme Seminerleri" adı altında bir dizi tartışma yapılmıştır. Aynı isimli bir yayında (9) toplanan bu tartışmalar ilginçtir ki 10 yıl sonra da, günümüzde, geçerliliğini korumaktadır. Bu seminerin ışığı altında Bölüm programının yeniden düzenlenmesi için sayın İlhan Tekeli tarafından geliştirilen ilkelere göre eğitim programlarının temel seçmeleri aşağıdaki karşıtlıklarda aranmalıdır: "Genel Plancı-Uzmanlaşmış Plancı; Akademik, Kuramsal-Mesleksel Pratik; Fiziksel Planlama-Sosyal Planlama; Yumuşak, Hümanist Yaklaşım-Katı, Teknik Yaklaşım; Sorun Çözmeye Yönelik Planlama- Politika Geliştirmeye Yönelik Planlama; Meslek Öğelerine Yönelik Planlama-Yönetim Öğelerine Yönelik Planlama; Elitist Planlama-Kitlesel Planlama" (10). Sayın Tekeli bu karşıtlıklardan yola çıkarak çok yönlü eğitim verebilecek bir eğitim programı önermektedir. Tablo 1 ve 2 de sunulan bu eğitim programı içinde dikey olarak ders çizgileri önerilmiş, yatayda ise farklı konular farklı içeriklere sahip stüdyolarda bütünleştirilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede ilk iki yıl ortak program uygulanmakta, 3. ve 4. sınıflarda ise öğrencileri farklı hünerlere yönlendirecek üç kanallı bir eğitim önerilmektedir.

Kantitatif, sosyal-yönetsel ve tasarım kanallarından oluşan bu yeni eğitim programı uygulamaya sokulacağı sırada YÖK devreye girmiş ve bu kurumun doğrudan ve dolaylı etkileri ile belirli konularda uzmanlaşan bir eğitim sürmüştür. Bu çerçevede şehircilik ilkelerinin de uygulamaya konduğu bu planlardan günümüzde sapılmış ve yalnızca mevcut mülkiyet yapılarını simüle etmeye çalışan yozlaşmış bir planlama anlayışı gelişmiştir. Son yıllarda gerçek bir planlama anlayışını içeren farklı bir yaklaşım ODTÜ Planlama Grubu'nca hazırlanan Ankara 2015 çalışmasında geliştirilmiştir. Kenti oluşturan süreçleri inceleyen, yeniden araştırma-analiz evrelerini benimseyen bu planlama anlayışı ile elde edilen makroform kentin en temel sorunlarını çözücü bir amaçlar dizini çerçevesinde ele alınmış ve sonuç Lowry-Garin Modeli ile sınanmıştır. Ülkemizde ilk defa planlama yazınına 'Yapısal Plan' kavramını getiren bu planın henüz Yerel Yönetim'ce algılandığını söylemek zordur. Ancak kentsel araştırmaları yeni boyutları ile gündeme getiren bu çalışmanın ülkemiz planlama yaklaşımlarına önemli bir katkı sağlayacağı açıktır.

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama bölümü eğitim anlayışındaki değişimler

Planlama eğitiminin gelişme sürecini anlayabilmek için önce Batı dünyası, sonra ülkemiz planlama anlayışlarındaki değişimler farklı boyutları ile ele alınmıştır. Planlama yaklaşımları değerlendirilirken salt kalitatif-kantitatif tanımlamalardan kaçınılmış, bu anlayışlar içerikleri ile belirtilmeye çalışılmıştır. Planlama eğitimi veren kurumların yaklaşımları bazen toplumda hakim olan eğilimlere paralel düşecek, bazen onları aşacak, bazen de gerisine düşecektir. ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü de bu süreçleri yaşamış, kuruluş yıllarında toplumdaki planlama birikimlerini izleyen kurum sonraki yıllarda öncülük görevini yüklenebilmiştir.

1961 yılında eğitime başlayan Bölüm'ün temel eğitim anlayışını o dönemde ülkede hakim olmaya başlayan ‘Kapsamlı Planlama’ anlayışı oluşturmaktadır. Bölümün ilk öğrencilerinden olan, bu satırların yazarının da yaşadığı bu süreçte temel olan nazım plan üretmektir. Bu bağlamda fiziksel yapıyı belirleyen sosyo-ekonomik süreçlere belirli bir önem verilmiş, tasarım bir beceri kazanma yöntemi olarak ele alınmış ve planlama kenti tanıma, anlama ve ona biçim verme süreci olarak ele alınmıştır. Batıda 1960'lar yeni planlama anlayışlarının arandığı yıllardır. Bu dönemde ‘Kapsamlı Planlama’ sorgulanmakta, yeni yaklaşımlar geliştirlimektedir. Aynı yıllarda ise Kapsamlı Planlamanın temelleri Bölümde atılmakta, tasarım ağırlıklı eğitim ülkede geçerli planlama uygulamalarının da yansıması olarak sürdürülmektedir. Bu yaklaşım içinde kentsel biçim öncelik kazanmış ve dönemin mezunlar hem ‘Kapsamlı Planlama’ hem tasarım konularında beceri kazanmışlardır.

1970’li yılların başlarında batıdaki 'Sistem Yaklaşımlı Planlama' anlayışı ülkemizde de yansıma bulmuş, daha önce değindiğimiz gibi Zonguldak ve Gaziantep yarışmalarında da deneme olanağı bulmuştur. Bu gelişme Bölüm'ün programında da yansıma bulacak, hem dersler hem stüdyo çalışmaları farklı içerikler kazanacaktır. Bu doğrultuda temel tasarımla başlayan stüdyolar yerini doğrudan planlama problemlerine bırakmış, planlama teknikleri daha nicel boyutlarda öğretilmeye başlanılmıştır. Gene 1970'li yılların ortalarından başlayarak yerel yönetimlerin yeni bir kavramsal çerçeve kurma çabaları bölüm programını etkileyecek ve 'Savunucu', 'Katılımcı' planlama anlayışları yeni problem tanım süreçleri olarak eğitim anlayışına yansıyacaklardır.

Bu dönem Bölüm'ün eğitim politikasına katkılarda bulunmuş; ancak mesleksel faaliyette

bulunan mezunların hoşnutsuzluğu, politik süreçlerdeki eleştirel tavırlar, mezunların tasarım yeteneğinin azalması gibi konular gündeme gelmiş, Bölüm programının eleştirisini yapmak ve yeni bir program geliştirmek üzere 1979 yılında "Planlama Eğitim Programını Geliştirme Seminerleri" adı altında bir dizi tartışma yapılmıştır. Aynı isimli bir yayında (9) toplanan bu tartışmalar ilginçtir ki 10 yıl sonra da, günümüzde, geçerliliğini korumaktadır. Bu seminerin ışığı altında Bölüm programının yeniden düzenlenmesi için sayın İlhan Tekeli tarafından geliştirilen ilkelere göre eğitim programlarının temel seçmeleri aşağıdaki karşıtlıklarda aranmalıdır: "Genel Plancı-Uzmanlaşmış Plancı; Akademik, Kuramsal-Mesleksel Pratik; Fiziksel Planlama-Sosyal Planlama; Yumuşak, Hümanist Yaklaşım-Katı, Teknik Yaklaşım; Sorun Çözmeye Yönelik Planlama- Politika Geliştirmeye Yönelik Planlama; Meslek Öğelerine Yönelik Planlama-Yönelim öğelerine Yönelik Planlama; Elitist Planlama-Kitlesel Planlama" (10). Sayın Tekeli bu karşıtlıklardan yola çıkarak çok yönlü eğitim verebilecek bir eğitim programı önermektedir. Tablo 1 ve 2 de sunulan bu eğitim programı içinde dikey olarak ders çizgileri önerilmiş, yatayda ise farklı konular farklı içeriklere sahip stüdyolarda bütünleştirilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede ilk iki yıl ortak program uygulanmakta, 3. ve 4. sınıflarda ise öğrencileri farklı hünerlere yönlendirecek üç kanallı bir eğitim önerilmektedir. Kantitatif, sosyal-yönetsel ve tasarım kanallarından oluşan bu yeni eğitim programı uygulamaya sokulacağı sırada YÖK devreye girmiş ve bu kurumun doğrudan ve dolaylı etkileri ile belirli konularda uzmanlaşan bir eğitim süreci belirgin olarak yürütülememiştir.

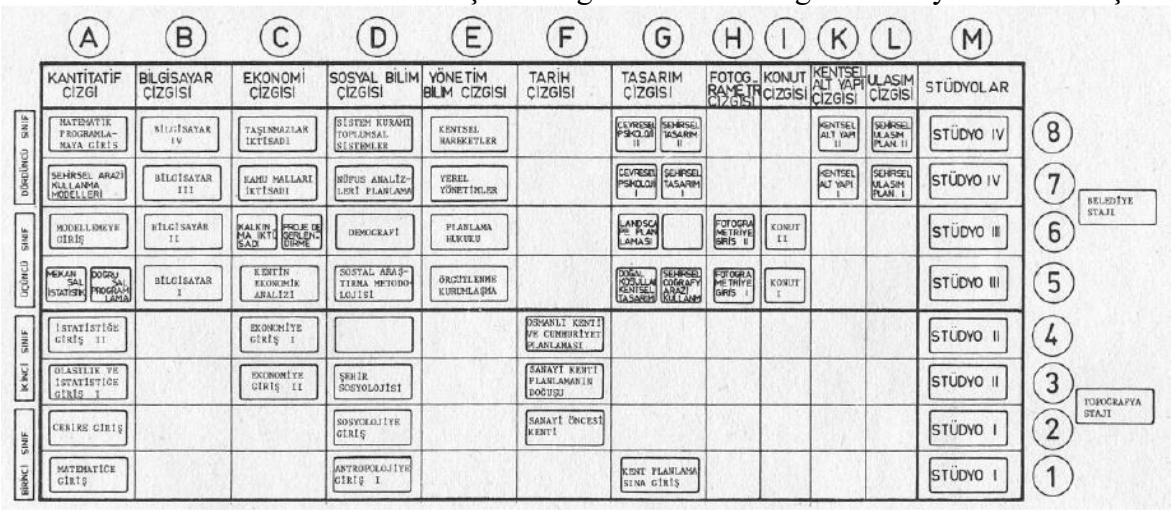

	BİRİNCİ GRUP (KANTİTATİF)	İKİNCİ GRUP (SOSYAL BİLİM–YÖNETİM)	ÜÇÜNCÜ GRUP (TASARIM)
DÖRDÜNCÜ SINIF	A 8, B 8, C 8, I 8, M 8	D 8, E 8, C 8, I 8, M 8; I 6	G 8a, G 8b, K 8, L 8, M 8; D 8, E 8; B 8
	A 7, B 7, C 7, D 7, M 7; L I	D 7, E 7, C 7, I 7, M 7	G 7a, G 7b, K 7, L 7, M 7; D 7; B 7
ÜÇÜNCÜ SINIF	A 6, B 6, C 6a, C 6b, M 6; D 6, D 6	D 6, E 6, C 6a, C 6b, M 6	G 6, E 6, H 6, I 6, M 6; D 6; B 6; C 6
	A 5a, A 5b, B 5, C 5, M 5	D 5, E 5, C 5, I 5, M 5	G 5a, G 5b, H 5, I 5, M 5; D 5; B 5; C 5

x Birinci sıradaki dersler birinci seçneleri gösterir, bir dersin altına yazılan diğer dersler bu ders yerine alınabilecek dersi göstermektedir.

1980-1990 dönemi Bölüm eğitim programı açısından uzmanlaşmayı gündeme getirmiştir. Burada uzmanlaşma yalnızca farklı konulara yönelmemekte, farklı planlama anlayışlarını benimseyebilen ve uygulayan farklı plancı tipleri de eğitmeyi amaçlamaktadır. Batı'daki planlama yaklaşımlarını incelediğimizde farklı anlayışların birbirlerini izlediklerini ve etkilediklerini görmüştük, önerilen program da bu bağlamda Kapsamlı, Yapısal, Sistem Yaklaşımlı, Savunucu ve Katılımcı Planlama türlerinin sınanabileceği ve eğitilebileceği bir ortam yaratmak istemiştir. YÖK 3. sınıftan başlatılmak istenen üç kanallı eğitimi tek merkezden yönlendirdiği eğitim programı ile doğrudan etkilemiş ve bu süreç devreye sokulamamıştır. Yalnızca dördüncü sınıftaki seçmeli derslerle yürütülmeye çalışılan uzmanlaşmaya yönelik eğitim ise bu amacı sağlamaktan uzak kalmıştır. YÖK ve 12 Eylül ideolojisinin dolaylı etkileri eğitim sürecinde de kendini hissettirmiş, yaratılan kısıtlı tartışma ortamı, öğrenciler üzerine bindirilen gereksiz meslek dışı ders yükü, gene öğrencilerin değerlendirilmesinde getirilen aşırı merkeziyetçi ve bürokratik tavır amaçlanan hedeflere ulaşılmasını engellemiştir.

Diğer yandan daha önce de değinildiği gibi ülkedeki genel planlama politikaları, planlamayı gerçek işlevinden arındırmış ve planlama, politik karar verme süreçlerini yasal belgelere dönüştüren bir eylem olarak algılanmıştır. Tüm bu oluşumlar içinde Bölüm uygulama süreçlerinden bağımsız olarak programını sürdürmüştür. Uygulamaya dönük olarak yapılan ‘Ankara 2015 Yapısal Plan Çalışması’ ise Yerel Yönetim'ce dikkate alınmadan gündelik politikalarla planlama eylemleri yürütülmeye devam edilmiştir.

Temeli 1979-80 yıllarında atılan ve günümüzde de sürdürülen program uzmanlaşmayı getirememiş, tam tersine çok yönlü, geniş düşünebilen, olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilen, aynı zamanda tasarım da yapabilen bir plancı tipi yetiştirmeye yönelmiştir. Programın temelini oluşturan stüdyolarda izlenen programlar bu çeşitliliği sağlayan ortamları oluşturmuştur. Bölüm programlarında ne zaman bir değişiklik olsa özellikle 1. sınıf stüdyosunun içeriği değişmiştir. 1960'larda temel tasarım ağırlıklı olan bu stüdyo 1970'lerde gelişen yeni planlama anlayışlarının etkisi ile planlama ağırlığı kazanmış, ancak bu oluşum mezunların tasarım becerisi kazanmasını önlemiştir. 1980'lerde yeni program oluşturulurken

bu konu gözlenmiş ve 1.sınıf stüdyosuna yeniden tasarım önceliği verilmiştir. Böylece 1.sınıfta temel tasarım ve bu becerinin, küçük mekana uygulamasını içeren bir anlayış benimsenmiştir. Ayrıca burada verilen soyutlama ve yumuşak problem çözme sürecinin çeşitli planlama yaklaşımlarına katkıda bulunacağı varsayılmıştır. 2. sınıfta kent parçalarına yönelik fiziksel ağırlıklı planlama 3. sınıfta 'Kapsamlı Planlama' ile 'Savunucu Planlama' ya yönelik çalışmalara dönüşmektedir. 4. sınıftaki çalışmalar metropoliten ölçeklere yönelmiş, dolayısıyla yapısal planlama ilkeleri bu stüdyonun kapsamını oluşturmuştur. Bu çerçeveler içinde 'Sistem Yaklaşımlı Planlama' kuramsal olarak eğitim programında yer almış, ancak stüdyolara yeterince yansıyamamıştır.

Görüldüğü gibi program uzmanlaşma öngörüsü ile yola çıkmış, çeşitliliğe yönelen bir raya oturmuştur. 1990'lara doğru bir temel eleştiri ortamı bu doğrultuda oluşmuş ve bu çeşitliliği genel bir çerçeveye oturtacak bir program tartışması gündeme gelmiştir. 1989 yılında başlayan bu tartışma ortamında Sayın İlhan Tekeli'nin 1979 yılında ürettiği Tablo 1'de çizilen program matrisi yeniden yorumlanarak Bölüm görüşüne sunulmuştur. Tablo 3'de özetlenen bu program matrisinde gene şehir planlama disiplinini oluşturan konular dikey olarak bütünleştirilmektedir. Bu matrisin özelliği üretilmek istenen şehir plancısı tipine ve planlama anlayışına göre esnek programlar uygulama olanağı vermesidir. Nitekim bölüm içinde beliren görüşler matrisin bu özelliğini doğrulamış ve hem genel hem uzmanlaşmış plancı yetiştirme önerileri bu matris içinde kendilerine yer bulmuştur. Bu görüşlerden Sayın Çağatay Keskinok tarafından geliştirileni ilginçtir ve 5 kanallı (Kentsel Tasarım, Kent Mühendisliği, Kent Araştırmaları, Kent Yönetimi -Kentsel Politikalar ve Kent Planlaması) bir program önermektedir. Ancak gerek kadro kısıtlamaları gerek günümüz genel eğitim sisteminin verileri şehir planlama eğitimini bir fakülte düzeyine çıkaran bu öneriyi engellemektedir.

Bölümün kadro açısından da kendisini yenileyebileceği çerçeveyi çizen bu eğitim programı üzerindeki tartışmalar sürmekte, 1979 yılında yapılan bir çok tartışmanın günümüzde de geçerliliğini koruduğu görülmektedir. Genel Plancı -Uzman Plancı, Planlamada Tasarım ve Nicel Tekniklerin Dengesi gibi konular güncelliğini korumaktadır ve kanımızca önümüzdeki dönemlerde de koruyacaktır. Günümüzdeki toplumsal dinamiklerin planlama kurumlarından beklentilerindeki kararsızlık aşılamadıkça bu tür tartışmaların da sonuçlanması beklenmemelidir.

NİTEL ÇERÇEVE						NİCEL ÇERÇEVE				
Kentsel Tasarım	Çevre Planlaması	Yasal Yönetsel Çerçeve	Sosyoloji	Tarih	STÜDYO	Planlama	Mekansal Örgütlenme	Nicel Teknikler	Kent Mühendisliği	Ekonomi
.Tasarım kuramı	.	.	.Antropoloji	.	-Temel tasarım (1)	.	.Şehir	.Matematik	.	.
.	.İnsan ve çevre	.	.Sosyoloji	.	-Yumuşak planlama	.Planlamaya giriş	.	.Matematik	.	.
.	.	.	.Kent sosyolojisi	.Sanayi öncesi kenti	-Fiziksel planlama (2)	.	.Coğrafya	.İstatistik		.Ekonomiye giriş
.	.	.	.Kent sosyolojisi	.Sanayi kenti	-Kent parçaları tasarımı	.	.Kentsel coğrafya	.İstatistik	.	.Ekonomi ve planlama
.	.	.	.	.Türk kenti	-Kapsamlı planlama (3)	.Planlama kuramı	.	.Bilgisayar	.Ulaşım planlaması	.Kentin ekonomik analizi
.	.	.	.Nüfus	.	-Savunucu planlama, uygulama	.Planlama teknikleri	.	.Bilgisayar ve planlama	.Ulaşım planlaması	.
.Kentsel tasarım modelleri	.Biyofizik çevre	.Yasal çerçeve	.Az gelişmiş ülkeler	.	-Yapısal planlama (4)	.Konut	.Mekansal istatistik	.Kentsel modeller	.Kentsel altyapı	.Kentsel ekonomi
.Peyzaj	.Psikososyal çevre	.Yönetsel çerçeve	.Planlamanın sosyal boyutu, katılım	.	.Sistem yaklaşımı planlama	.Ortadoğu ülkelerinde planlama	.	.Kentsel modeller	.	.Kentsel ekonomi
.	.	.Politik çerçeve	.	.		.	.	.Bilgisayar uygulama	.	.Kalkınma ekonomisi

Tablo 3. Şehir Planlama Lisans Eğitim Programı için Matris Önerisi (1989)
Matrisin içindeki derslerin bileşimi ODTÜ Şehir Planlama Bölümünün eğitim anlayışı ile kadrosunun özelliklerini yansıtmaktadır. Matrisdeki ders bileşimi ve stüdyo içerikleri değiştirilerek farklı eğitim anlayışları üretilebilecektir.

Sonuç

Bu çalışmada kurumsallaştığı 1920'lerden başlayarak planlama yaklaşımları toplumsal gelişmelerin bir işlevi olarak tartışılmıştır. Ülkemiz koşullarında da bu yaklaşımlar gene toplumsal beklentilerin bir uzantısı olarak gelişmiş ya da dışlanmıştır. Bu doğrultuda kapsamı ne olursa olsun tüm kentsel planlama ürünlerine 'İmar Planı' adı yakıştırılmıştır. Yapılan tüm eleştirilere karşın imar planları kentlerimizin fiziksel çevresini denetleyen belgeler olma özelliklerini sürdürmektedir. 1979 yılında ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde düzenlenen Türkiye'de İmar Planlaması Semineri'nde de bu kavram eleştirilmiş, içeriğinin sığlığı, denetlemeye çalıştığı fiziksel çevrede yarattığı olumsuzluklar, tasarım sürecinin yalnızca mülkiyet yapısına indirgenmesi, sosyo ekonomik yapılarla ilişki kurulamaması gibi nedenlerle daha geniş kapsamlı planlama yaklaşımları önerilmiş ve 'Kent Planı' sözcüğünün daha doğru olacağı vurgulanmıştır. Ancak pratikte, planlama anlayışında kavramsal olarak bir gelişme olmamış, imar planları mülkiyet çalışmalarını çözümlemeye çalışan belgeler olma niteliğini aşamamıştır.

Günümüzde, özellikle son on yıldır, planlama en temel girdilerinden de (Araştırma-Analiz-Plan) arındırılmış, politik karar verme sürecinde alternatifler sunan değil, bu süreçte alınan kararları yasallaştıran bir eyleme dönüştürülmüştür. Planlamanın kazandığı bu boyut, kamunun bilgi üretme endişelerini de yok etmiş, sonuçta şehir planlama eğitiminin uygulama ile olan bağlarını kopartmıştır. Belediye başkanlarının kendi ürettikleri planlara aykırı uygulamaları, teknisyenlerce verilmesi gereken kararları kendilerinin üretme çabaları, Merkezi Yönetim'in planlama eylemini dışlaması, mevzi planlar yoluyla planlama kararlarının verilmesi gibi birçok davranış 'Kent Planlama' mesleğini geriye götürmüş, kuram geliştirmesi beklenen üniversiteler ile uygulamayı yapan kuruluşlar arasındaki ilişkiler zayıflamıştır.

Günümüzde Geddes'in araştırma-analiz-plan'dan oluşan özgün planlama evreleri 'Karar Verme Kuramı'ndan yararlanarak aşağıdaki evrelere dönüşmüştür:

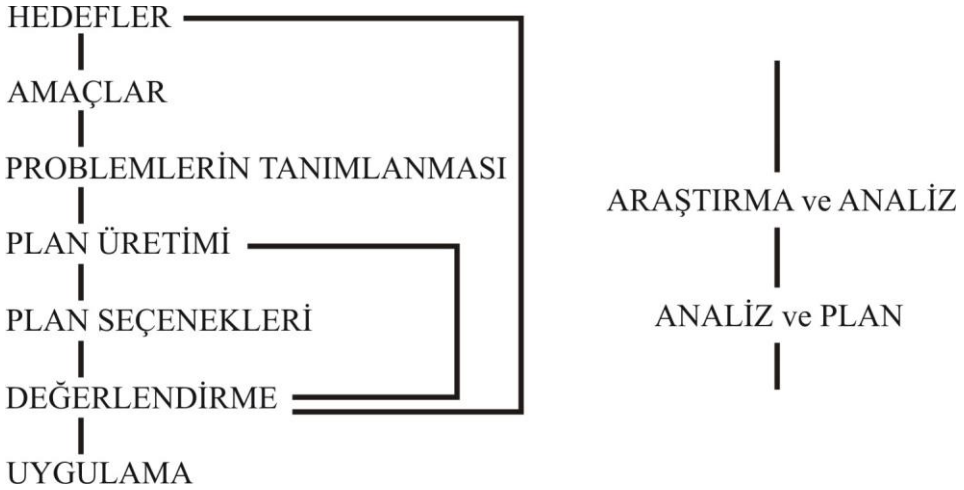

Ancak tüm 'geri besleme' ve 'süreklilik' aramalarına karşın bütünleşemeyen bir süreç olarak kalmıştır"(11).

Batı dünyasında planlama farklı yaklaşımların zaman içinde birbirini izlemesi ile gelişmiş ve yukarıda özetlenen çok boyutluluğa ulaşmıştır. Bu gelişme düzeni içinde planlama evrelerinin strüktürü değişmemiş, her yeni yaklaşım bu evreleri zenginleştirecek yeni boyutlar katmıştır.

Ülkemiz koşullarında. Planlama en zengin deneyimlerini 1960-1973 yılları arasında yaşamış; daha sonra kamu kurumlarının bir kamu hizmeti olan planlamayı dışlaması bu gelişmeyi durdurmuştur. Bu bağlamda planlama tüm evreleri içeren bir eylem olarak ele alınmamakta, kazandığı süreklilik boyutu göz ardı edilmektedir. Farklı planlama yaklaşımları ise uygulama boyutunda tartışılmaz olmuştur. Buna karşılık politik süreçler içinde planlama kurumu ve plancılar suçlanmış ve planlama ilkeleri ile kuramına aykırı davranış ve uygulamalar sürdürülmüştür. Kentlerdeki bugünkü kargaşayı plancıların eylemlerinde arayan politik ideolojiler temelde kamu yararlı bir hizmet olması gereken planlama eylemini dışlamıştır. Ülkedeki planlama yaklaşımlarına çok büyük katkıları bulunan İmar ve İskan Bakanlığı ile İller Bankası'nın bilgi üretme, planlama ve denetim işlevleri en aza indirgenmiş, son olarak, kentlerin sorunsallarını hazine arsalarını satarak Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın çözüme kavuşturacağı iddiası ile yola çıkılması planlama mesleğine indirilen en büyük darbe olmuştur.

Bütün bu gelişmeler karşısında tepki göstermeyen Şehir Planlama okullarının bu ortamı aşmaları farklı planlama yaklaşımlarını anlamak ve bunları geliştirmek ile mümkün olacaktır. Planlamanın bir kamu hizmeti olduğu noktasından yola çıkan eğitim programları farklı planlama yaklaşımlarını özümsemek ve bunların planlama eylemine katkılarını irdelemek zorundadır.

'Kapsamlı Planlama'nın yarattığı araştırma-analiz-plan evreleri, plancıya yüklediği kamu yararını koruma görevi ve kentsel biçim ile planlama kararlarını bütünleştirme çabaları, 'Yapısal Planlama'nın eylemlere ve sürekliliğe yönelen, planlama hedeflerini tanımlayan, seçenekler üreten yapısı; 'Sistem Yaklaşımlı Planlama'nın geliştirdiği nicel planlama teknikleri; 'Savunucu Planlama'nın plancının uygulamada da rol alması gereğini vurgulaması; 'Katılımcı Planlama'nın toplumu da planlama eylemine katmaya çalışması hep birbirlerini tamamlayan eylem dizileridir. Bu sürekliliğin anlaşılması, tartışılması ve öğrenciye aktarılması planlamanın salt teknik boyutlu değil politik, ekonomik, sosyal ve yönetsel boyutlar içeren çok disiplinli bir eylem olma özelliğini de vurgulayacak ve mesleğin geleceğine yönelik tartışmalara en büyük katkıyı sağlayacaktır.

İlk adımları 1960'larda atılan şehir planlama eğitimi otuzuncu yılına yaklaşmış ve bu doğrultuda birçok kurum faaliyete geçmiştir. Bütün bu okulların aynı türde plancı yetiştirmesi beklenemez ve beklenmemelidir. Her okul kendi 'ekol'ünü geliştirecek ve ülkenin planlama yazınına katkıda bulunacaktır. Tablo 3'de sunulan çerçeve programın çok farklı türlerde planlama yaklaşımlarına olanak sağlayacağına inanılmaktadır. Matrisin içindeki ders bileşimlerine ve stüdyoların içeriklerine göre farklı becerilere sahip plancılar yetiştirmek olasıdır. Ancak şehir planlama eğitimi veren kurumlar çevreye, kente ve planlama kavramına yönelik yozlaşmalara tepki göstermenin en önemli görevleri arasında yer alması gerektiğini unutmamalıdırlar.

GÖNDERMELER

1. Margeret, ROBERTS, TOWN PLANNING TEHCNIQUES, London: Hutchinson and Co., 1985, s.16.
2. Margeret, ROBERTS, a.g.y., ss.14-15.
3. Alison, RAVETZ, THE GOVERNMENT OF SPACE, London: Faber and Faber, 1986, s.89.
4. Margeret, ROBERTS, a.g.y., s.15.
5. Margeret, ROBERTS, a.g.y., s.19.

6. Stuart Chapin, URBAN LANDUSE PLANNING, 2nd. Ed., Urbana: University of llinois, 1965, ss.221-253.
7. Margeret. ROBERTS, a.g.y., s.27.
8. Margeret, ROBERTS, a.g.y., s.88.
9. R. BADEMLİ, S. AKIŞIK, PLANLAMA EĞİTİM PROGRAMI GELİŞTİRME SEMİNERİ, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fak., 1979.
10. İlhan, TEKELİ, PLANLAMA EĞİTİM PROGRAMI GELİŞTİRME ÖNERİLERİ, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fak., 1930, ss.25-34.
11. Margeret, ROBERTS, a.g.y., ss.54-55.

INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON ARCHITECTURE OF TOURISM IN THE MEDITERRANEAN

POLICIES - PLANNING - DESIGN

ISTANBUL, 13-16 October 1991 - SYMPOSIUM
Vol. 3: Proceedings II

Edited by
Zekiye Yenen

PRINTED AT THE YILDIZ UNIVERSITY PRESS, İSTANBUL, 1991

IS THESEUS STILL FIGHTING? OR, RUNNING A STUDIO IN THE ABSENCE OF PLANNING THEORY COURSES...

Esmer, Ozcan
Middle East Technical University, Department of City and Regional Planning, 06531 Ankara, TURKIYE

"...In his Odyssey, Hommer tells how Theseus resolved to deliver the Athenian children who had been thrown to the monster called the Minotaur, dwelling in the labyrinth of Crete... The loving Ariadne furnished him with a ball of thread, which unrolled by Theseus as he entered the maze so that he should not become lost. After the victory over the Minotaur, with Ariadne, he embarked in a legend, it is said that they reached also the island of Cyprus..."

Key Words

Teaching the Planning Process, Educational Experiment, Plan For the Lefke City (North Cyprus), The Hawthorne Effect.

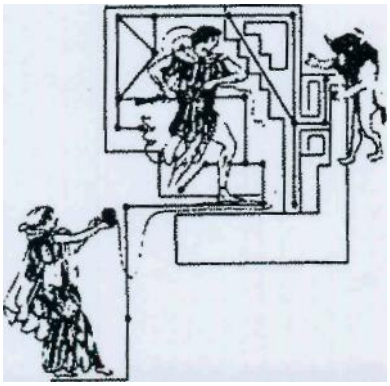

l..0. Introduction

3000 years later, in the Spring of 1989, fifteen second-year students of the City and Regional Planning Department, METU, flew to the North Cyprus for seven days... The Lefke City Planning Project was the last educational experiment carried out during the academic years 1984-1989 in the Second-Year B-studios. What were the real objectives of this small group of students? As second-year students, could studio-B develop urban and environmental policies for population losing Lefke? To find acceptable answers, the educational program of the Department should be reviewed. However, such a review takes much time and space and the author has presented his evaluations in other papers. (Esmer, 1984, 1988). However, some of the aspects of the educational situation can be described as follows:

. Actually, PR-80 proposed eight different channels, not just three, because of the reason that PR-80 has ignored the interrelations among the channels. Thus the complexity of PR-80 generated new uncertainties instead of minimization them.

. Strangely enough, there were not a single course among the 58 courses teaching the planning methodology.

. Students reacted against PR-80, in year 1982, because there were no changes in the contents of the lectures.

. New students entering the Department became more and more unaware of PR-80 and its channels.

. Studio projects continued to be the "single-product-physical type of planning" that the new program declared to eliminate from the existing practice.

. Lack of communication among the studios and teaching members increased.

. Students lost their interests in the preliminary and final juries because no challenging views were being discussed in the meetings.

. Courses aimed to teach systems theory, quantitative urban modelling and simulation methods were excluded from the prerequisite list of lectures and pushed into the elective lectures. Hence, absence of planning theory courses was accompanied by the elimination of basic concepts of modelling and simulation methods. Thus a course like "Computer Application in City Planning" had no influence on the studio projects since it had no urban model to simulate.

. The 3-Channel Program has not been implemented in the Department. Contrary to the explanations given by Tekeli (1980), the idea of multi-channel type of program has been neither suggested not discussed in the long and angry meetings held during the years between 1968-1980. (Esmer, 1988).

Studio-B was formed in the fall of 1984 as a response to the crises caused by PR-80 and the prevailing situation. Studio-8 was closed as the result of undue reactions by the teaching members of the Department. Thus this paper summarises the methodological aspects of the new educational experiment carried out in B-Studios. The basic proposition of B-Studios was twofold:

a)Replacement of the existing and "naive" traditional methods with more contemporary approach of urban planning was definitely and urgently necessary;

b)According to the common opinion at the Department, the second-year students could produce no significant projects or could not deal with important issues of planning. My educational experience proved that the said opinion was false, and planning is "teachable" even at the second-year level.

To achieve these aims, a methodology dealing directly with the "Statement Of Goals and Objectives" and "Generation Of Alternatives" was developed and put into practice in B-Studios, since these crucial steps did not exist in the normal routes of the traditional approach.

l.l.Stating The Problems Of The Lefke City

Before our visit to the North Cyprus, the Department Of City Planning, of the Ministry of Resettlement in Lefkoşa, sent kindly us the Preliminary Report Of The Plan For Lefke City Centre (1). The Report describes how the city population has dropped to 2300 in 1976, from 3500 inhabitants between years 1960-1974, and fluctuated around this figure till 1985. Since the copper mine was not processed, there were no extraction activities that formerly played an important role in the economic life of the city. The Report analyses in detail the physical and socio-economio conditions of the commercial core; identifies the urban problems for the city and the central area, then determines the long-run and short-run goals for the region and the city. At the end the Report describes the proposals for the city centre. The main goal of the plan is stated as the "Revitalization of the Lefke City that lost its social, economic and cultural importance in the region since 1974" ((1), p.26). Although it is stated that a regional plan was necessary in the long-run, the basic assumption that planning should start first from the city centre is explicitly asserted. According to the Report, the revitalization of the city centre would encourage the tourism investments that shall be made in the Lefke region, especially along the coast of the Güzelyurt Bay.

In Studio-B, the above stated assumption was untenable. According to the Studio-B methodology, a city centre plan, based on the pedestrialization principles and focused on the renewal of buildings could be meaningful only if the it is a part of a comprehensive urban/environmental plan. Such a more comprehensive approach requires searching for the macro and meso goals for the Lefke region.(2)

2.1.Searching For the Macro & Meso Goals

The Second-Five Year Development Plan of the Turkish Republic of North Cyprus (=TRNC), has four chapters. The first chapter describes the economic situation during the transition period between 1983-1986. The second chapter explains the macro' economic goals and the

general equilibrium policies. The third chapter deals mainly with the export and import policies. Developments in the economic sectors are explained in the fourth chapter. The main macro economic goals are stated as the simulation of industry to its full capacity, increasing the agricultural productivity, maximization of the benefits of the existing touristic establishments. Betterment of the income distribution, minimization of unemployment level, elimination of the housing shortage are stated also as the important objectives (The Second Plan, p.42).

The Second Plan has also the aim to set goals and policies for the national physical plan. (See pp.171-172). According to the stated goals, national and regional plans should consider the urban and rural areas as a whole, and plans should relate the productive sectors with the natural resources. Again, the environmental standards should be increased and a planned development should be achieved.

Of course, other available references and studies were brought to the studio. The Forest Master Plan (1989-1993) and the Highway Master Plan (1988-2000) were reviewed by the students. Data acquired from the TRNC-State Planning Organization and the Ministry of Resettlement were all evaluated during our discussion sessions. To clarify the economic structure of the North Cyprus, verbal and tabular descriptions of the Second Plan were translated into diagrams representing the relationships among economic sectors and other relevant factors. [Slides]. Population projections for Lefkoşa (Nicosia), Lefke (Lefka), Güzelyurt (Morphou), Girne (Kyrenia), Magusa (Famagusta) cities were made and figures were obtained representing the past and future trends. However, at the national level, our analyses hit upon some questions that should be investigated further in other studies. Here are some of the points raised in the final studio meeting:

l-)The Second Plan gives the total population in Table-2, Table-157 and Table-163, for years between 1982 and 1986 or 1987. Table-163 is the only table giving the total population and the three age groups as projected for the year 1992. Although the Second Plan projects that the 1987 population of 165035 shall increase to 176127 in year 1992, the Second Plan does not provide any alternative projections.

2-)Moreover, the Second Plan identifies no population distribution policies. Part XV - Physical Plan and Environment, contrary to its title, does not indicate any geographical locations. (See, pp.171-172).

3-)The Highway Master Plan does not also give urban population projections.

Although the Highway Master Plan has been completed after the Second Plan, there were no references made to the Second Plan.

Thus, establishing the relations among decisions and policies taken by the different organizations was an important task that the students had to undertake and accomplish. The Studio-B did not only considered the North Cyprus but reviewed also the available data about the South Cyprus. Thus the students had an excellent opportunity to consider the island as a whole. [Slides].

2.2.Generation Of Alternatives and the Statement Of Regional and Urban Goals

In B-Studios, generation of future alternative plans and the statement of goals were given much emphasis. However, these steps were regarded not as independent stages but as a part of the whole planning process. Planning problems, goals with their operational objectives and alternative generations were all determined simultaneously, not sequencially , at macro, meso and micro-spatial levels. Choosing among the alternatives was the next step in our planning process. Presentation of relationships aroong the problems, goals and alternatives generated required also a research on suitable graphical forms. The Linear Form and the Multiple-Group Form of graphical presentations were the most used ones. Matrix Forms were usually preferred for the representation of alternatives generated and the indication of the chosen alternative. [Slides].

Students experieneed that the determination of macro, meso and micro-spatial "variables" is not simple but a highly complex problem and therefore a time-consuming, difficult process.

Although the hierarchial spatial units are generally not obvious and concrete, drawing the boundary for the macro-spatial level was easy in our case since Cyprus was an small island in size. As indicated above lines, the Second Plan provided the major economic goals. However, at the meso level, from the viewpoint of, economic structure, three different alternatives were explored for the Lefke City. According to these alternative proposals, Lefke could be developed as an agricultural centre, industrial or a touristic city. The projected population of Lefke for the year 2005 varied from 8000 to 10 000 inhabitants. However, determination of population levels of Gemikonağı, Yedidalga, and Lefke depended upon the planning objectives adopted by different alternatives generated by the students. [These 3-settlements were the districts of the Lefke Municipality.]

The plains around Güzelyurt and Lefke were very fertile, supporting rich crops of citrus fruit in extensive orchards. It would be a grave mistake if the orange, and palm trees, oliveyards, and other particularly Mediterranean crop areas would have been indicated under the legend of simple "Agricultural Area". Hence, students developed appropriate legends representing the richness of the landuse patterns.

Establishment of a university was not on the horizon in 1989. An Agricultural High School was proposed, as formerly existed in Lefke. it was a surprise for us that the University of Lefke has been established in October 1990. (4)

As far as the physical mesoforms and microforms are concerned, students generated different proposals is accordance with their stated goals. The natural "richness" and the variety of the Mediterranean land use pattern have been represented in the legends of 1/50 000; 1/25 000 and in ali succeeding scales of plans.

Theseus, of the ancient legend, had a well-defined goal of killing the Minotaur. Although the structure of the maze and the location of the monster were unknown, Theseus was in a better situation in comparison to the present city planners. It can be argued that the maze had a finite structure, though Theseus had multiple choices at the junctions of corridors. For the city planners, the environment is "infinite", there are neither well-defined goals nor problems for them. Thus, planners should define goals, objectives, problems and solutions simultaneously (Rittel and Webber, 1973) in an infinite environment. Unlike Theseus, planners have no ball of thread and no Ariadne awaiting outside! (Esmer, 1988).

The Blue Plan that was launched in 1979, by UNEP, as a part of the Mediterranean Action Plan, was revieved and discussed in the studio. (3). Students became familiar with the alternative scenarios developed for the Mediterranean Basin and projections for years 2000 and 2025. The suggestions of the Blue Plan and the Report-1984 by the European Parliment (Strasbourg) have been incorporated into the plans developed for Lefke. For example, in determining the landuse pattern along the coast of Güzelyurt Bay, "coastal protection zones" were proposed. [Slides].

3.0.General Evaluations & Conclusions

Students were very happy to fly abroad of Turkey and to the North Cyprus. They vere involved with the planning problems of the Lefke City. Moreover, students were aware that a different educational method has been put into practice in Studio-B. In the lectures, the reasons why the traditional planning approach cannot cope with the new and dynamic urban problems. Students experienced that problems, goals and generation of alternative future plans are to be interrelated each other in all hierarchial macro, meso and levels. They realized that these stages are omitted by the traditional planning approach. Involment with the planning issues and the participation level among the students were high. The average score of the Studio-B was 2,30 and higher than the average of Studio-A that was 1.89. [At METU, the

score 2.00 corresponds to the passing CC grade where the maximum 4.00 corresponds to AA]. [There were 34 students in Studio-A in the 1988/89 Academic Year].

Evaluation of a new educational experiment definitely has its own conceptual and methodological difficulties. This paper asserts that the "Hawthorne Effect" can explain why Studio-B has performed better not only in the Lefke Project but also in all the previous B-Studios, in comparison to A-Studios. The Hawthorne Effect refers to a famous series of experiments carried out at the Hawthorne plant of the Western Electric Company, to determine the effects of changes in the plant environment on productivity, that took place between 1924 and 1932. [Gupta, 1974]. First they made various changes, in the color of the paint, the lighting levels, the arrangement of rooms, etc., and found that every change resulted in an increase in productivity. Then they reversed all the changes, restoring the paint colors, the lighting levels, etc. back to whatever they had originally been. Again, productivity continued to increase.

In B-Studios, it can be said that the students reacted to the undesirable conditions in the academic atmosphere, as described in the introduction; and they tried something new, that the result can be attributed to the Hawthorne Effect. Students of B-Studios "fought" against the existing traditional planning methods. And this high aim had a significant effect on their studio performances.

"Homer" of the future has definitely a legend to tell the young generations of planners....

4.0.Acknowledgements

I would like to express here my sincere thanks to Mr. Derviş EROĞLU, the Prime Minister of the TRNC, to Mr.Mustafa ADAOĞLU, the Minister of Resettlement for their sparing of time to our group of students and their explanations about legal aspects of city planning in the North Cyprus. Mr.Mustafa MÜEZZÎN0SLU, from the TRNC Embassy (Ankara) not only helped us in making the first conneetions with North Cyprus but also attended to our final meeting of our project. Ahmet Savaş ÖREK, the Head of the City Planning Department of the Ministry, was the person who suggested that we should work on the Lefke project and provided us with the base maps and other documents. Mehmet Ali ÇELİK, of the Department, presented us the Lefkoşa Master Plan. Er tan OSMAN, who was responsible from the Lefke City Centre Project, was always with us to answer the questions from the students. Adnan ŞENTÜRK provided us with a video-camera and attended to our sight-seeing tours. I should definitely thank Vehit NEKİPZADE, the Mayor of Lefke City, İsfendiyar AÇIKSÖZ, the Mayor of Güzelyurt and Hikmet CANOVA the Head Of the Municipal Affairs of the Güzelyurt Municipality, for their supports, efforts and patience during the days and nights of the whole week. We are grateful to everybody in the Lefke and Güzelyurt Municipalities and to the people of North Cyprus for their friendship and hospitality.

5.0.Notes

(1) The Preliminary Report and the Plan For the Lefke City Centre was prepared by Mr.Ertan OSMAN from the City Planning Department of the Ministry (Lefkoşa).

(2) Of course, we became aware of the fact that legal restrictions of the existing Redevelopment Law did not permit the planners of North Cyprus to prepare a comprehensive regional/environmental plan. However, the New Redevelopment Law has recently been approved by the TRNC Parliment in July 12th, 1989.

(3) We are grateful to Nesrin ULUSEL, from the Directorate of Environment (Ankara), for her explanations and providing us with the summary of the Blue Plan.

(4) University Of Lefke has been recently established in October 1990. I am grateful also to Mr. Mehmet ZAFER, the new Mayor of Lefke City, and to Dr.Murat ERDİM, from the Lefke University for their invitation to the meeting on "The Issues Of Redevelopment

and Protection of the Lefke City", held on February 28th, 1991. I am glad that the projects of our studio were exhibited during the meeting.

6.1.References - (By Authors)

Esmer, Ö. (1988) - "Cybernetic and Catastrophe Resolutions Relating to the Curriculum -1980 of the METU Department Of City and Regional Planning", Türk-insa, No:76-82, Ankara. [Paper forraerly prepared and presented at the First National Meeting On Design, held in istanbul Technicai University, May 1982], (29 pages, with graphs and illustrations) (in Turkish=T).

Esmer, Ö. (1984) - "Awating the Fifth-Year Studio Jury", Media, No:2, METU, Faculty of Architecture, Ankara, (pp.5-7) (T)

Gupta, M.S. (1974) - "Evaluation Of New Educational Programs", IEEE Transactions On Education, Vol.E-17, No:3, (pp.140-142).

Rittel, H.W. and Webber, M. (1973) - "Dilemmas in A General Theory Of Planning", Policy Sciences, Vol.4, (pp.155-169).

Tekeli, İ. (1980) - "Thoughts On The Redesigning The Curriculum Of The METU City and Regional Planning Department", Occasional Publications, METU, Faculty of Architecture, Ankara, (66 pages) (T)

6.2-References - (Reports)

The Blue Plan - United Nations Environment Programme, Sophia Antipolis (France), Oxford University Press, 1988.

Forest Master Plan, (1989-1983), (Turkish Republic Of North Cyprus=TRNC), by Forest Directorate, Ankara, 1989. (T)

Highway Master Plan, (1988-2000), (TRNC), foy Directorate Of Highways, Ankara, 1988. (T)

Preliminary Report Of The Lefke City Centre Plan, Ministry Of Resettlement, Department Of City Planning, Lefkoşa, 1988. (T)

Report On The Eastern Mediteranean, Special Commission On Environment, European Parliament, 1984, Strasbourg (France).

The Second Five-Year Development Plan, (1988-1992), TR

ODTÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

KONUT PLANLAMA
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI ÖNERİSİ

1992

ODTÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ KONUT PLANLAMA YÜKSEK LİSANS PROGRAMI ÖNERİSİ

Daha önce bir Bilim Dalı olarak açılmasını önermiş olduğumuz Konut Planlama konusunun kısa süre içinde bir Yüksek Lisans uzmanlık programı olarak düzenlenmesi olanaklıdır ve bunda çok sayıda yarar bulunmalıdır.

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde Konut Planlama programının açılmasına çok sayıda pratik ve bilimsel gerekçe gösterilebilir:

1. Kentsel stok oluşturma aşamasını yaşamakta olan Türkiye'de konut kesimi yatırımları ve bunlarla ilgili toplumsal süreçlerin ülke fiziki çevresini belirlediği kadar, toplam yapısını da derinden etkilediği anlaşılmaktadır. Bu durum konut kesiminde "araştırma-politika geliştirme-taşarım" işlevlerinin akademik bir ortamda ve kesintisiz sürdürülmesini uzunca bir süredir zorunlu kılmıştır.

2. Bu gereksinmeye karşın, Türkiye'de konut kesiminde araştırma-öğretim ve tasarım planlama işlevlerini yürütebilecek bir kuruluş henüz yoktur.

3. Bilimsel araştırma-politika geliştirme-tasarım-öğretim işlevlerinin özellikle konut kesiminde, birlikte yer almasının, birbirini besleyen ve çoğaltan etkileri söz konusudur.

4. Bu özellikleriyle bir Konut Planlama Yüksek Lisans Programı, çok farklı lisans öğrenim programlarında derece almış geniş bir kesimine açık kalmaya aday bir programdır.

5. Konut kesiminde, bilimsel açıdan farklı odaklarda çok zengin birikimler bulunmasına karşın, bunlara erişme ve kullanma-sentezleme, dahası yaşama geçirme potansiyeli yalnızca tasarım-planlama işlevinin yer aldığı bir akademik ortamda olasıdır. Bu görüşle, konut ekonomisi, konut sosyolojisi, konut politika-yönetim bilim araştırmaları gibi odaklardaki bilimsel birikin ancak konut-tasarım ve planlama süreçleri içinde sentezlenme ve uygulanma olanağı bulur. Türkiye'de bu işlevi bu kapsamda sürdürebilme potansiyelindeki tek kurum Bölümümüzdür.

6. Konut kesimi araştırmaları ve konut planlama, pek çok başka ilgi alanında olduğu gibi geçici "moda"larla önemini yitirecek bir çalışma alanı değildir.

7. Büyük gereksinim duyulmasına karşın, Türkiye'de bu uzmanlık dalında öğrenim görmüş bireyler bulunmamaktadır. Bugün, bu konuda büyük sorumlulukların yükümlenildiği konumlarda yetersiz işgücü işbaşındadır. Bu durumun yüksek toplumsal maliyetlere yol açtığı gözlenmektedir.

8. Fakültemizde konu ile ilgili ve birikim sahibi çok sayıda öğretim elemanı vardır. Fakültemizdeki her bölüm ve ana bilim dalının konut kesimi ile ilgileri kurulabilmektedir. Bununla birlikte kapsamlı bir program uygulama ve öbür bölümleri entegre edebilme potansiyeline yalnızca Şehir ve Bölge Planlama Bölümü sahiptir.

9. Fakültemiz, konut kesimi ile ilgilerini açıklamış, bu yönde bir araştırma merkezi kurmuş bulunmaktadır. KAM'ın varlığı, geliştirilerek güçlendirilmesi, öğretim yanı sıra tamamlayıcı pek çok işlevin de Fakültemiz bünyesinde gerçekleştirilmesini sağlayacaktır.

10. Konut kesimine ilişkin dünya deneyimine erişme, dış dünya ile canlı ilişkiler kurup sürdürme başarısına en yakın tek kurum yine Mimarlık Fakültesi ve Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'dür. KAM ve Konut Planlama Yüksek Lisans Programı'nın geniş yurt dışı desteğe konu olacağı kestirilebilmektedir.

11. ODTÜ'nün asıl kuruluş amacı olarak gösterilmiş olan konut planlama konusunda Üniversitemiz nihayet bir program geliştirmiş olacaktır.

ODTÜ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ
KONUT PLANLAMASI
1992-1993 AKADEMİK YILI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI ÖNERİSİ

BİRİNCİ DÖNEM

Planning Theory RP 511 (İlhan Tekeli)	(3-0-3)
Theory of Spatial Organization RP 531 (Ayda Eraydın)	(3-0-3)
Housing Planning Studio I (Murat Balamir)	(4-8-8)
Housing Economics (Ali Türel)	(3-0-3)
Housing Sociology (Sevin Osmay)	(3-0-3)

İKİNCİ DÖNEM

Housing Planning Studio II (Murat Balamir)	(4-8-8)
Methods in Spatial Statistical Analysis in Housing (Murat Güvenç)	(3-0-3)
Housing in Developing Countries (Tansı Şenyapılı)	(3-0-3)
Seminar in Housing Policy and Research (Staff)	(3-0-3)
Elective (Staff)	(3-0-3)

ODTÜ Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Kentsel Tasarım Ana Bilim Dalı Önerisi

1992

ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Kentsel Tasarım Ana Bilim Dalı Önerisi

Baykan Günay (Haziran 1992)

GEREKÇE

Kentlerin büyüme, ulaşım, altyapı, yönetim gibi sorunlarının yanı sıra özellikle biçimlenme ve eylem yapılarındaki yozlaşmalar Kentsel Tasarımın ülkemizdeki planlama süreçlerine katılması gereğini tartışmaya açmıştır. Ancak bu doğrultuda geliştirilen yaklaşımların kısıtlı küçük mekan, peyzaj ve mobilya düzeyinde kaldığı da görülmektedir.

ODTÜ Mimarlık Fakültesi geleneksel olarak mimarlık ve şehircilik konularını birlikte ele alan geniş perspektifli yaklaşımları benimsemiştir. Buna rağmen büyük potansiyele sahip olan Fakülte içinde bölümler arası ortak kentsel tasarım süreçleri devreye sokulamamıştır. Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü ile Restorasyon Ana Bilim Dalının da Kentsel Tasarıma önemli katkıları olabileceği açıktır.

Dolayısıyla burada yapılan öneri, Fakültenin 3 bölümü ile Restorasyon Ana Bilim Dalının ortak katkısına dayanan bir program içermektedir. Bugünkü düzenlemeler çerçevesinde Şehir ve Bölge Planlama bölümüne bağlı bir Ana Bilim Dalı olarak önerilen Kentsel Tasarım, aslında tüm Mimarlık Fakültesinin ortaklaşa katılacağı bir program olmalıdır.

AMAÇ

Kentin makro, mezo ve mikro ölçeklerindeki biçimlenme, kimlik ve eylem yapılarını oluşturabilecek kuramsal çerçevelerin yeni tasarım dillerinin ve tekniklerin geliştirilmesi; bu doğrultuda düşünen ve uygulama yapabilen uzman meslek adamlarının yetiştirilmesi programın temel amacıdır.

Programın oluşturulmasında bugün Fakültede verilmekte olan derslerden yararlanılmıştır. Ancak zaman içinde gelişmelere bağlı olarak yeni sentezlere varılarak:

1. Geleceğe yönelik bir kentsel tasarım ideolojisi geliştiren,
2. Yeni bir tasarım dili oluşturan
3. Bilgisayar teknolojisini kullanan,
4. Toplumsal gelişmişlik düzeylerine göre davranan,
5. Kentsel tasarımcının rolünü betimleyen

Bir program hedeflenmelidir.

ÜNVAN

MS. Ya da MA in Urban Design,
Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Derecesi

ÖĞRENCİ KABULÜ

Şehir Planlama, Mimarlık, Endüstri Ürünleri Tasarımı ve Peyzaj Bölümleri mezunları programa kabul edilirler.

BİLİMSEL HAZIRLIK

Programa kabul edilecek öğrenciler aşağıda belirlenen Menülerde (bu dersler bugünkü katalogdan derlenmiştir ve zaman içinde değişebilir) yer alan derslerden seçim yaparak bir yıllık bir bilimsel hazırlık programından geçirileceklerdir.

1. Şehir ve Bölge Planlama mezunlarının alacağı Mimarlık Bölümü Dersleri Menüsü:

Arch 201 – 202	Arc Design (Stüdyo)
Arch 103 – 104	Graphic Communication
Arch 121 – 122	Intr. To Arch.
Arch 152	Architectural Surveying
Arch 221 – 222	Hist. Of Art and Arch.
Arch 291 – 292	Landscape Design
Arch 321	Hist. Of Ard and Arch.
Arch 415	Fundamentals of Site Planning
Arch 418	Seminar of Public Space
Arch 428	Developments in Republican Turkish Arch.
Arch 430	Seminar in Contemporary Arch.

2. Mimarlık mezunlarının alacağı Şehir ve Bölge Planlama bölümü dersleri menüsü

CP 201 – 202	Planning Studies (Stüdyo)
Stat 221-222	Statistics
CP 242	Urban Geography
CP 271	Analy. And Plan. Of Man-Nature Systems
CP 311	Evolution of Turkish Cities
CP 322	Population Dynamics and Planning
CP 331 – 332	Economic Analysis of the City
CP 351 – 352	Urban Transportation Planning
CP 431 – 432	Urban Economics
CP 481 – 482	Legal and Administrative Aspects of Planning
CP 471	Principles of Housing

3. Endüstri Ürünleri Tasarımı ve Peyzaj Bölümü öğrencileri her iki Menüden dersler alarak Bilimsel Hazırlık dönemini tamamlayacaklardır.

4. Bilimsel Hazırlık döneminde her yarıyıl 1 stüdyo, 4 ders alınması zorunludur.

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

1. Yüksek Lisans Programı iki yarıyıl ders, ve Tez ya da Bitirme Projesinden oluşur.

2. Birimlerin programa katkıları aşağıdaki derslerden oluşur (bu dersler katalogdan alınmış ya da eklenmiştir ve zaman içinde değişebilir)

Şehir ve Bölge Planlama

- Theory of Spation Organization
- Methods of Spatial Analysis
- Urban Management (Finance, legislation, Land issues)
- Models in Urban Planning
- Project Management

Mimarlık

- Origins of Attitudes in Modern Urban Design
- Aesthetics
- Environmental Psychology
- Image and Townscape
- Philosophy of Design

Endüstri Ürünleri Tasarımı

- Introduction to Industrial Design
- History of Industrial Design
- History of Modern Art and Design
- Ergonomics

Restorasyon

- Theory of Restoration and Conservation
- Techniques of Conservation of Historic Urban Environment
- Legal, Administrative and Technical Aspects of Restoration.

3. Urban Design Studio aşağıdaki konularda çalışmalar yapar. Uzun döneme bilgisayar destekli tasarım amaçlanmalıdır.

- Macroform
- Housing
- Centre
- Squatting
- Industrial Estates
- Parks
- Transportation Systems
- Regeneration
- New Development

- Etc.

SONUÇ

Bu öneri ODTÜ Mimarlık Fakültesinin potansiyelini kullanarak bölümler arası ilişkileri güçlendiren ortak bir davranış biçimini gündeme getirmektedir. Bölümleri birleştirebilecek ortak konu Kentsel Tasarım olarak algılanmıştır. Programın sonuç hedefi ise Kentsel Tasarımı yorumlayan yeni dillerin aranması olmalıdır.

28.4.2991

Kentsel Tasarım/Urban Design
Yüksek Lisans Programı Taslağı (29 Nisan 1992)

BİRİNCİ DÖNEM

1. Urban Design Studio I : Site Planning (New Develop.Areas)(12)
2. History of Urban Design : (3)
3. Techniques of Urban Design : (4)
   (Techniques of Visual Survey, computer aided techniques, graphic communications, etc.
4. Planning Theory (RP 511) : (3)
   (land economics, land use planning de içerilebilir mi?)
5. Theories of Urban Design : (3)
   (Güncel akımlar, paradigmalar, vb.)

İKİNCİ DÖNEM

1. Urban Design Studio II : Urban renewal, Conservation, Revitalization (12)
2. Urban Landscape and Environmental Design (3)
3. Methods of Statistical Analysis (3)
4. Urban Projects Development Processes : (3)
   (Legal, Administrative and Financial Aspects on Case Studies)
5. Micro Sociology /Community Research/Participation (3)

Kentsel Tasarım/Urban Design
Yüksek Lisans Program Taslağı (14 Mayıs 1992)

BİRİNCİ DÖNEM

1. Urban Design Studio I : (12)
   Site Planning (New Develop.Areas)
2. History of Urban Design : (3)
3. Techniques of Urban Design : (4)
   (Techniques of Visual Survey, computer aided techniques, graphic communications
4. Theory of Spatiol organization (RP 531) : (3)
5. Theories of Urban Design : (3)
   Güncel akımlar, paradigmalar)

İKİNCİ DÖNEM

1. Urban Design Studio II : (12)
   (Urban Renewal, Conservation, Revitalization)
2. Urban Landscape and Environmental Design : (3)
3. Methods of Statistical Analysis : (3)
4. Urban Projects Development Processes
   (Legal, Administrative and Financial Aspects on Case Studies)
   6. Environmental Perception

ÜÇÜNCÜ DÖNEM

1. Pre-Thesis Seminar : (5)
2. Master Thesis

DÖRDÜNCÜ DÖNEM

1. Master Thesis : (non-credit)

KENTSEL TASARIM (UD) YÜKSEK LİSANS PROGRAMINA İLİŞKİN VARSAYIMLAR/HAREKET NOKTALARI

1. Kentsel Tasarım Programı, Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü kapsamında açılacaktır. Diğer bir deyişle, UD programı, CP ve RP'den sonra Bölüm bünyesinde açılan üçüncü yüksek lisans programı olacaktır.

2. UD programını uygularken, Mimarlık Bölümü'nden *formel* destek alın(a)mayacaktır. Mimarlık Bölümü'nün bazı üyeleri kişisel olarak *enformel* destek vermeye hazır

olsalar da, bu potansiyel desteğin fiili desteğe dönüşmesi çeşitli nedenlerle mümkün görünmemektedir.

3. Dolayısıyla, Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü, UD programını tek başına uygulayacaktır. Program içinde gereken mimar/öğretim elemanı desteği, bölümden ve üniversite dışından sağlanacaktır.

4. **UD programı, 1994-1995 eğitim yılında başlayacaktır.**

5. UD programına alınacak öğrenciler, bilimsel hazırlık devresinden geçmeyeceklerdir. (ya da UD programına bilimsel hazırlık devresinden geçmesi gerekmeyecek öğrenciler alınacaktır; peyzaj kökenli öğrenciler hariç?)

6. Dolayısıyla, UD programı kapsamında verilecek dersler, farklı disiplinlerden (özellikle mimarlık ve planlama disiplinlerinden) gelen öğrencilerin aynı temelde, ortak bir dilde buluşmalarını sağlayacak çeşitliliği göstermek durumundadır.

7. UD programı, ilk girişimlere göre daha *homojen* sayılabilecek bir çekirdek kadro tarafından yürütülecektir. Dolayısıyla, ilke tartışmalarına çok da fazla yer/gerek yoktur.

8. Now is the time to be pragmatic

KENTSEL TASARIM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI HAKKINDA ŞİMDİYE DEK YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN KISA BİR ÖZETİ

AMAÇ VE GEREKÇE

Kent planlamada önemli anlayış değişiklikleri yaşanmaktadır. Türkiye'de de kentlerin yapılanma süreçleri değişmektedir. Başta Ankara olmak üzere değişik kentlerde yeni bir kent planlama biçimi arayışı ortaya çıkmıştır. Bölümümüz, yeni planlama anlayışının geliştirilmesine katkıda bulunacak kuramsal çerçevenin tanınmasını gerçekleştirmelidir.

Kentsel tasarımın ülkemizdeki planlama süreçlerine katılması gereklidir. Bu doğrultuda şimdiye dek geliştirilen yaklaşımlar kısıtlı küçük mekanlar, peyzaj ve mobilya düzeyinde kalmıştır. Kentlerin makro, mezo ve mikro ölçeklerindeki biçimlenme, kimlik ve eylem yapılarını oluşturabilecek kuramsal çerçevelerin, yeni tasarım dillerinin ve tekniklerin geliştirilmesi, bu doğrultuda düşünen ve uygulama yapabilen uzman meslek adamlarının yetiştirilmesi gerekmektedir.

PROGRAMIN YAPISI

Diğer yüksek lisans programları ile ortaklaşa alınan çekirdek dersler ve bu dersler çevresinde esas olarak bir stüdyo ve ona bağlı/ilişkili dersler + seçmeli dersler.

Öneri I : 28.4.1992 tarihli

I. Dönem

Urban Design Studio
History of Urban Design
Techniques of Urban Design
Theories of Urban Design
Planning Theory (Core)

II. Dönem

Urban Design Studio
Urban Landscape and Env. Design
Methods of Statistical Analysis (Core)
Urban Projects Develop. Processes
Micro Sociology/Community/Particip.

Öneri II : 14.5.1992 tarihli

I. Dönem

Urban Design Studio
History of Urban Design
Techniques of Urban Design
Theory of Spatial Org. (Core)
Theories of Urban Design

II. Dönem

Urban Design Studio
Urban Landscape and Env. Design
Methods of Statistical Analysis (Core)
Urban Projects Develop.Processes
Environmental Perception

ÖĞRETİM KADROSU:
ODTÜ Şehir Planlama Bölümü öğretim elemanları + ODTÜ dışından sağlanacak tam ve yarı zamanlı öğretim elemanları

PROGRAMA ALINACAK ÖĞRENCİLER:
Mimarlık, Şehir Planlama, Peyzaj Mimarlığı bölümleri mezunları

ÜNVAN

MS or MA in Urban Design (eğer Fen Bilimleri'ne bağlı olacaksa elbetteki MS)

YURTDIŞINDAN ÖRNEKLER

1. *University of Colorado at Denver, School of Architecture and Planning, Master of Architecture in Urban Design:*

A one-year post-professional course for students with a degree in Architecture.
Core curriculum + electives from other programs at the school.
Core curriculum:

- Transformation and Decomposition Studio
- Composition Studio
- City of Exploration and Experimentation Studio
- The Architecture of the City
- City as an Artifact
- Special Topics in Urban Design
- Independent Study

Plus a large number of electives to choose from, most notably the following: Historical Development of Urban Form; Urbanization in Developing Countries; Hosing in Developing Countries; History of Arch. Theory; Computer Graphics; CAD; etc

2. *Pratt Institute, Master of Science in Urban Design*

A two-year programme for students with undergraduate degrees in architecture, landscape architecture, env. Design, urban studies or related disciplines. 8 required courses + mim. 4 electives

Core curriculum:

- Urban Design Studio I, II, III, IV (Introduction, district interventions, large-scale projects and culmination project, respectively)
- Culmination Project Research
- Urban Design Theory
- Implementation Techniques
- Infrastructure of Cities

Plus electives including: Introduction to Principles of Planning: Transportation Systems and Design; Graphic Communication; Architectural Theory; Architectural Computer Technology, Problems in Urban Design; Theory of Urban Form; Planning Law; Research Techniques; Urban Design Research

3. *Columbia University, Master of Science Degree in Architecture and Urban Design*

A three-term, second professional degree program consisting of the following courses plus a few electives:

- Studio I, II, III
- Elements of Urban Design
- History of American City of Building New York
- Legislating Aesthetics
- History and theory of planning or Development and Finance
- Issues in contemporary practice
- Planning, Law, Administration or Advanced Development and Finance

4. *Kansas State University, Graduate Program in Community Design*

A three-term graduate programme for students with a degree in architecture consisting of the following courses:

- Architectural Research Methods
- Urban Design Seminar
- Community Design Studio

Plus electives including: Sustainable Futures; Qualitative Approaches to Place, Architecture and Environmental Experience; Planning in Developing Areas; Development Analysis; Computer Applications in Design, Urban Visual Analysis:
Planning Principles; Planning Law; History of Architecture and Design; Preservation Planning.

5. *University of Miami, Graduate Programme in Architecture with an option of specialization of Suburb and Town Design*

Master of Architecture degree offered after a three-term study consisting of the following courses;

- Housing design
- Seminar on Housing
- Architecture Theory
- Town Design
- Redesign of Suburbia

Plus electives including the following: Architecture of American Cities; Architactural Psychology; Visualization Laboratory; Behavioral Foundations of Planning; Housing Systems; History of Urbanization and Urban Planning; Urban Planning Process; I, II, III; Planning Theories; Planning Synthesis.

6. *University of Nottingham, Department of Architecture and Planning, Institute of Planning Studies*

A one-year programme offering MA degree in Urban Design (for Architects) consisting of the following courses:

- Introduction to planing
- Planning, Methods
- Introduction to Economics for Planners
- Social Aspects of Planning
- Introduction of Computing and Statistics
- Local Planning Project
- Directed Reading
- Urban Design Theory
- Electives + Dissertation/Special Study

7. *UCLA, Graduate School of Architecture and Planning*

Four different degrees (two undergraduate, one MS and one PhD) offered. Graduate programme includes but is not limited to the following courses: Introduction to History of Architecture; Decision Making in Planning and Design; Imaging the Future; CAD, Computer Applications in Architecture and Planning; Geometric Modeling; Climatic Issues in Urban Design, Urban Morphology; Elements of Urban Desgn; Real Estate Development; Housing for Developing Countries; Built Environment in the US; Joint Planning/architecture Studio; Roots of Modernism; Modern and Postmodern Architecture; Social Meaning of Space; Environmental Psychology; Projects in Urban Design etc.

GENEL DEĞERLENDİRME

O.Işık

ODTÜ Şehir Planlama Bölümü, CP, RP ve UPP olmak üzere üç yüksek lisans programı yürütmekte veya katkıda bulunmaktadır. Bu üç programın büyük bir zenginlik oluşturduğuna, bunun da bölümün uzun dönemli yapılanması için önemli bir fırsat olduğuna inanıyorum. Bölümde yüksek lisans eğitimini çeşitlendirmek için yeterli birikim bulunmaktadır. Önemli olan bu birikimin uygun bir şekilde değerlendirilebilmesidir.

UD programı ile birlikte dörde yükselecek yüksek lisans programlarının sayısının gelecekte daha da artabileceği göz önüne alınarak hep birlikte tasarlanmaları gereklidir. Bundan ötürü yüksek lisans eğitimi kapsamında yürütülen/yürütülecek dersleri üç gruba ayırmak gerektiği inancındayım:

(a) Çekirdek dersler kümesi: Hangi programı izlerse izlesin, bütün
(b) öğrencilerin alması gereken temel öneme sahip dersler: İlhan Tekeli'nin dersleri (RP 511 ve CP 522); (Başka neler olabilir?)
(c) Uzmanlık Dersleri Kümesi: Her bir yüksek lisans programında yürütülen stüdyo dersi ile bağıntılı, sadece o programı izleyen öğrencilerin alacağı uzmanlık dersleri kümesi
(d) Seçmeli dersler kümesi: Her dört programa (ve ileride açılması muhtemel diğer programlara) hizmet verecek ve öğrencilerin ilgi alanlarına göre öğrencileri planlama disiplini ile tanıştırma işlevini görürken, diğer yandan da başka disiplinlerden gelen öğrencilerin kendi bakış açıları ile planlamayı birlikte sorgulamalarına fırsat tanıyacaktır. Bu grup derslerin belki de 4. sınıf öğrencilerine yönelik derslerle birlikte değerlendirilmesi gerekir.

Bu gruba alınabilecek dersler arasında ilk elde akla gelenler şunlar:

CP	415	Social Aspects of Planning I
CP	416	Social Aspects of Planning II
CP	463	Evolution of Civic Design
CP	474	History of Housing as a Social Relation
CP	481	Administrative Aspects of Planning
CP	482	Legal Aspects of Planning
CP	495	Urban Political Analysis
CP	527	Modernism, Postmodernism and Urban Studio
RP	531	Theory of Spatial Organization
RP	533	Economic Development and Regional Planning
UP	511	Urban Planning Theory and Practice
UP	522	Legal and Administrative Analysis of Planning
UP	531	City and Urbanization
CP	417	Issues in Urban Archaelogy
UP	542	Public Economics – Local Government Finance
UP	562	Urban Geography of Capitalism

Öte yandan bu seçmeli dersler kümesinin kendi içinde gruplara ayrılması ve öğrencilerin bu gruplar içinden tercih yapmaları yoluna gidilebilir. Ayrıca bu derslerin plancılara ve plancı olmayanlara göre ayrılmasında da fayda olabilir. Yüksek lisans programlarına hizmet verecek seçmeli ders sayısının arttırılmasında sonsuz fayda var. Bu amaçla part-time ders verebilecek öğretim elemanlarının teşvik edilmesinde de fayda var.

(b) Uzmanlık dersleri kümesi:
UD programına hizmet verecek dersler kümesi ne olabilir: Bu noktada bir ölçüde pragmatik/esnek olmak gerektiği inancındayım. Bundan dolayı, içeriği önceden, kesin/değişmez bir şekilde belirlenmiş bir derse öğretim elemanı aramak yerine, ana hatları/ilkeleri belirlenmiş derslerin kesin içeriklerinin o dersleri verecek öğretim elemanları tarafından belirlenmesinin uygun olacağı kanısındayım.

Bu görüşler ışığında Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı taslağına ilişkin olarak şu dersler önerilebilir:

I. Dönem

Tüm Öğrenciler

UD 501 Urban Design Studio I
UD 5xx Elements of Urban Design
Bir seçmeli ders

Plancılar

RP 511 Planning Theory
History of Architecture and Architectural Theory

Mimarlar-Planlama Kökenli Olmayanlar

UP 511 Urban Planning Theory and Practice
History of Urbanization and Urban Planning
(E.Acar'ın Up 531 City and Urbanization dersi bu işlevi görebilir mi? ya da bu işlevi görecek şekilde genişletilebilir mi?)

II. Dönem

Tüm Öğrenciler

UD 502 Urban Design Studio II
Urban Design Methods
Case Studies in Urban Planning and Design
CP 522 Methods in Urban Planning Research
Bir Seçmeli Ders

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ
Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı Önerisi

1993

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ
Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı Önerisi

AMAÇ VE GEREKÇE

Kent planlaması bugün tam bir yol ayrımındadır. Planlamanın temel aldığı akılcı-işlevselci düşüncenin çöküşü ile birlikte, kent planlamasının da toplam ve içindeki meşruiyeti temelinden sarsılmış ve şimdiye dek *teknik ve politik tarafsı*zlık retoriği altında meşruiyetini sürdüren planlama eylemi, çok farklı koşullar altında var kalma savaşımı vermek durumunda kalmıştır. Esas olarak savaş sonrası dönemin korumacı-müdahaleci devletinin himayesi altında gelişin *kapsamlı planlama* yaklaşımı merkezi denetimin kesin bir şekilde sağlandığı, kademelenmiş ve her aşamada alınacak kararların önceden belirlendiği bir çerçeve içinde yürütülegelmiştir. Bu çerçeve içerisinde de standartlaşmış ve farklılıkları göz ardı eden, son derece katı bir planlama anlayışı ve eğitimi gelişmiştir.

Ancak günümüzün değişen koşulları ve yeni gelişen kavrayışlar, yeni bir planlama anlayışının (ve planlama eğitiminin) temellerinin atılmasını zorunlu kılmaktadır. Yeni geliştirilecek planlama yaklaşımlarının bugünün çok çekirdekli, birden fazla karar vericisi olan dünyasına uyum göstermesi, farklılığı ortadan kaldırıcı değil, tam tersine teşvik edici, yereli savunan ve koruyan, çevre değerlerini ve demokratik katılımı vurgulayan bir planlama anlayışına dayanması gereklidir. Bunun yanı sıra planlama, kendi amaç ve araçlarını olduğu kadar, başka disiplinlerle olan ilişkisini de gözden geçirmek, kendini diğer disiplinlerden ayıran sınırı yeniden tanımlamak zorunluluğu ile karşı karşıyadır.

Kentteki her soruna çözüm bulma iddiasındaki kapsamlı planlamanın kenti bir bütün olarak algılama ve planlama çabalarına karşı geliştirilen yeni yaklaşımlar, kenti birbiriyle ilişkisiz parçaların, kendi içinde tutarlılığı olmayan bir kolajı olarak görmüş ve birbirinden kopuk bu kent parçalarının salt estetik kaygılarla düzenlenmesi ile ilgilenmiştir. Kapsamlı planlama anlayışı kenti, farklılaşmamış bir bütün olarak görme çabalarken, bu anlayışın tesri yaklaşımlar da kenti birbiriyle ilintisiz, aralarında herhangi bir bağ olmayan mekanların bir *kolajı* görmüş ve plancıların kavramsal olarak hiç de hazırlık olmadıkları bir tehdidi de beraberinde getirmiştir.

Dünyada kent planlama pratiğinde önemli kavrayış değişmeleri yaşanırken, Türkiye'de ise kentlerde yapılanma süreçleri değişmekte, kentleşme sürecini belirleyen dinamikler yön değiştirmektedir. Şimdiye dek hızlı bir kentleşme süreci içinden dünyayı anlamlandırmaya çalışan ülkemiz plancıları, kentleşme hızının düşmesi ile geliştirilecek yeni planlama stratejilerini belirlemek durumuyla karşı karşıya kalmışlardır. Kentli nüfus oranının doygunluğa ermesi ve çevre duyarlılığının artması ile Türkiye kentleşme sürecinin şimdiye dek üzerinde çok da durulmamış yönleri gündeme gelecek, örneğin kentsel çevrenin kalitesinin arttırılması önemli bir planlama ve eğitim sorunu olarak ortaya çıkacak ve farklı disiplinlerden gelen girdileri hızla sentezleyip, kent bütünü ile olan ilişkilerini göz ardı etmeden plana aktarabilecek türde bir plancıya gereksinim duyulacaktır.

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün kentsel tasarım yüksek lisans programı bu çerçeve içinde önerilmektedir. Kentsel tasarım yüksek lisans programı ile, farklı disiplinlerin bilgilerini hızla kavrayıp planlamaya aktarabilen, kentin farklı ölçeklerdeki biçimlenme süreçlerini, birbirleriyle olan karşılıklı etkileşimi içinde kavrayabilecek yeni süreçlerin

oluşturulmasına katkıda bulunabilecek tasarım dillerini ve teknikleri kullanabilen ve uygulayabilen uzman meslek adamlarının yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

DERS PROGRAMI

Kentsel tasarım yüksek lisans programı, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü tarafından yürütülün ve/ya da Bölümün katıldığı dört yüksek lisans programından biridir. Program kapsamında verilecek dersler, diğer programdakilerle birlikte ele alınacak ve aşağıda belirtilen üç ders kümesinden oluşacaktır:

a) *Çekirdek dersler:* Diğer yüksek lisans programları ile ortaklaşa alınan, planlama disiplini için temel önemde dersler.
b) *Uzmanlık dersleri:* Sadece kentsel tasarı programını izleyen öğrencilerin alacakları, programın ana amacına hizmet eder türde dersler,
c) *Seçmeli dersler:* Programı izleyen öğrencilerin, istekleri/uzmanlık alanları doğrultusunda diğer yüksek lisans programlarından ya da lisans düzeyindeki derslerden alabilecekleri dersler.

BİRİNCİ YIL
I.Dönem

Tüm öğrenciler:

UD	501	Urban Design Studio I	(4-8)	8
UD	511	Theory and Methodology of Urban Design	(3-0)	3
UD	521	Techniques of Urban Design	(3-0)	3
RP	511	Planning Theory	(3-0)	3

Plancılar:

UD	523	History of Architecture and Arhitectural Thought	(3-0)	3

Planlama Kökenli Olmayanlar

UD	525	Urban Planning Theory and Practice	(3-0)	3

II. Dönem

Tüm Öğrenciler:

UD	502	Urban Design Studio II	(4-8)	8
UD	512	Case Studies in Urban Planning and Design	(3-0)	3
UD	532	Principles and Practice of Urban Design	(3-0)	3
CP	522	Methods in Urban Planning Research	(3-0)	3

Bir seçmeli ders

İKİNCİ YIL

I. Dönem

UD	600	Tez	Non-credit

II. Dönem

UD	600	Tez	Non- credit

DERSLERİN İÇERİKLERİ

1. UD 501 Urban Design Studio I
2. UD 511 Theory and Methodology of Urban Design

An introduction to different theoretical approaches to urban design, using both Historical and contemporary examples; emphasis to be placed on the Perceptual/formal analysis of urban spaces: exploring the nature of the design process.

3. UD 521 Techniques of Urban Design

A course to develop skills in identification, analysis and graphic representation, planning and design tools; techniques of visual survey and graphic representation and communication; a course in technical graphic techniques that supplement skills acquired and used in studios; emphasis placed upon the use of graphic representation, visual materials etc; graphic aids also described and analysed as to effectiveness and appropriateness for a given purpose.

4. RP 511 Planning Theory

Basic comcepts and functions of planning types and their interrelations; public expenditure decisions, planning theories and processes, models of rational choice decision environment, policy design, programming techniques and strategies, problems of goal formulations, problems of projections, project evaluation.

5. UD 523 History of Architecture and Architectural Thought

A brief history for planners of basic ideas and thoughts in architecture

6. UD 525 Urban Planning Theory and Practice

A series of lectures whereby students with non-planning background gain insights into the following interrelated itemis: the evolution of cities in an historical perspective and the role of planners; planning hierarchy, physical planning types and tools

7. UD 502 Urban Design Studio II
8. UD 512 Case Studies in Urban Planning and Design

Critical evaluation of selected historical and contemporary urban design projects to familiarize students with theoretical and practical issues influencing the state of urban design; also enables students with the opportunity to evaluate the decision making process in current urban design practice.

9. UD 532 Principles and Practice of Urban Design:

Principles, processes and procedures of urban design, problems and opportunities in land-use planning, development and management; analysing city plans in their relation o changing context of public and private institutions; an introduction to the politics of urban design i.e. the way urban design contributes to the distribution (and reproduction) of power and resources in urban areas, relation between political purposes and built environment.

10. CP 522 Methods in Urban Planning Research

Philosophy and methodology in geography, the meaning of explanation, problems of explanation in social sciences and history, explanation in geography, the role of theories, laws and models in explanation in geography, models for description and explanation in geography

Seçmeli Dersler:

Kentsel tasarım yüksek lisans programını izleyen öğrenciler, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün yürüttüğü diğer yüksek lisans programlarından kendi ilgi alanları ile çakışan dersleri seçmeli ders olabilecekleri gibi, özellikle planlama kökenli olmayan öğrenciler, dördüncü sınıf seçmeli derslerini de alabileceklerdir.

Oğuz Işık
13.11.93
progdesg.doc

ŞEHİR PLANLAMA EĞİTİMİNDE GÖRSEL DÜŞÜNCENİN GELİŞTİRİLMESİ

1993

ŞEHİR PLANLAMA EĞİTİMİNDE GÖRSEL DÜŞÜNCENİN GELİŞTİRİLMESİ

Argun EVYAPAN

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 70'li yılların sonlarında, bölüm öğrencilerinin genelinde yeterli bir mekan bilinci gelişmediği konusunda bir saptama yaptı. Ayrıca, bu bilincin birinci sınıftan başlayarak geliştirilmesi gerektiğine de karar verdi. Bu saptama ve karara biz de içtenlikle katıldık. O zamana kadar ki birinci sınıf çalışmaları içinde, bizim daha evvel saptadığımız bu eksiklik yönünde bazı önlemler almaya zaten çalışmıştık. Ancak bu eksikliği Bölümün de saptaması, soruna kapsamlı bir ders programı ile yönelme olanağını doğurdu. İlk heyecanla hazırlanan bu program daha sonraları uygulama yönünden büyük değişiklikler geçirmiştir, ama genel yaklaşım ve hedefler yönünden temel referans niteliğini halen korumaktadır. Programın giriş bölümünde şu düşüncelere yer verilmektedir (1):

CP 101-102 Stüdyosunun amaçlarını genelden özele uzanan bir biçimde incelemek olasıdır. Üst düzeydeki genel amaçlar şöylece sıralanabilir:

1. Görsel bir kültür geliştirmek,
2. "Çevre", "planlama" ve "tasarım" kavramları üzerinde bazı temel anlayışlar geliştirmek ("öğrenmek" yerine "temel anlayışlar geliştirmek" deyimi özellikle vurgulanmaktadır.
3. Bu amaçlara yönelik uygulamalar süresinde "eğitim", "öğrenim" ve "gelişim" gibi kavramlara gereken yeni anlamları kazandırmak.

1993 yılında Bölüm eğitimde yeni arayışlara yönelmiş ve bu kapsamda stüdyoların konum ve konularını da yeniden gözden geçirme gereğini duymuştur. İlgili çalışma komisyonunca hazırlanan ilk taslakta Birinci yıl Temel Tasarım Stüdyolarına verilen amaç ve görevler şöylece belirlenmektedir:

1.1. Tasarım ve Planlama dilinin geliştirilmesi
1.2. Düzen kavramlarının ortaya konması
1.3. Sistem Kavramının Yerleştirilmesi ve Sistemlerin kurulmasında geçerli görsel ve zihinsel strüktürlerin pekiştirilmesi
1.4. Hiyerarşi kavramının ortaya konması
1.5. Yaratıcı kapasitenin geliştirilmesi
1.6. Düşüncenin ve tasarımın mantıksal ve matematiksel temelinin oluşturulması
1.7. İletişim ve Bilgi aktarma tekniklerinin geliştirilmesi
1.8. Algoritmik Bilgisayar dilinin temellerinin oluşturulması

Görüleceği üzere eski ve yeni amaçlar arasında bir ruh birliği olmakla beraber önemli bazı ayrılıklar da vardır. Yeni amaçları üç temel başlıkta toplamak olasıdır:

A. Dil ve Mantık geliştirmeye yönelik amaçlar
B. Yaratıcı kapasitenin geliştirilmesi amacı
C. İletişim ve Bilgi aktarma tekniklerinin geliştirilmesi

Bu ana başlıklardan görüleceği üzere Mekan Kavramı ve bilincinin geliştirilmesi amacı birinci sınıf Stüdyo'sunun kapsamında öngörülmemektedir. İkince sınıf Stüdyo'sunda

öngörülen Çevre kavramının bu kavramın yerini tutamayacağı ise izahtan varestedir. Anlaşıldığı kadarıyla zaten amacı da bu değildir.

Önerilen yeni Amaçlar kümesinin kanımızca en büyük eksikliği Görsel Kültür ve Mekan Bilinci geliştirmeyi bir temel amaç olarak kabul etmemesidir. Kentsel Tasarım gibi bir konuya yeni yeni ilgi duymaya başlayan Bölümümüzün bu temel politika kararını yeniden değerlendirmesi gerekecektir.

Bu temel eksikliğin dışında, önerilen yeni amaçlar gayet olumlu olmakla kalmayıp, eski uygulama programındaki bazı zayıf noktaları destekleyecek mahiyettedir. Nitekim eski programın uygulama bölümünün içerildiği kısım gözden geçirildiğinde buradaki çevre, planlama ve tasarım bölümünün yeni önerilen amaçlarla çok daha güçlü bir hale geleceği görülecektir.

Bu üst düzey soyut amaçları gerçekleştirmek üzere bir dizi "ara düzey" amaçlar geliştirilmiştir:

1. Görsel bir kültür geliştirmeye bağlı olarak;
   1.1. Görsel çevreyi özümleyecek görsel dili oluşturmak (bkz. Aşağıdaki 3.3. lü maddeler
   1.2. Görsel algılama ve düşünme yeteneğini oluşturmak, geliştirmek ve merkezsel konuma yerleştirmek,

2. "tasarım", "planlama" ve "çevre" kavramlarıyla ilgili olarak;
   2.1. Bir öneri aracı ve aynı zamanda bitmiş bir ürün olarak tasarım projeleri üretmek; tasarım projelerini bir eğitim aracı olarak kullanmak,
   2.2. Karar verme ve planlama süreçlerini tanımak ve aşamalarını tanımlamak üzere temrinler uygulamak ve projeler üretmek,
   2.3. Değişik ölçeklere bağlı ve onlara özgün çevre dinamiklerini tanımlamak,
   2.4. Bu dinamikleri ortaya çıkaracak ve yeni önermelerde bulunacak dil araçlarını üretmek ve geliştirmek

3. "Eğitim", "öğretim" ve "gelişim" kavramlarına yeni anlamlar kazandırmaya bağlı olarak;
   3.1. "Öğrenim" süreci üzerinde yeni deneyimlerde bulunmak,
   3.2. Yeni "Eğitim" deneyimlerinin gerektirdiği toplamsal/fiziksel çevreleri tanımlamak, tasarlamak ve uygulamak (2)

Burada ortaya atılan ikinci gurup hedeflerden büyük bir bölümünün üçüncü gurup altında toplanmasının ve bazılarının yeni bir gurup oluşturmasının; buna karşılık yeni önerilen amaçların büyük bölümüyle ikinci gurubun altına eklenmesinin programa büyük katkılar sağlayacağını gözlemekteyiz. Buna göre bu gurupları şöylece yeniden yazmak olasıdır:

2. "Tasarım", "Planlama" ve "Çevre" kavramlarıyla ilgili olarak;
2.1. Düşüncenin ve Tasarımın mantıksal ve matematiksel temelinin oluşturulması,
2.2. Yaratıcılığın geliştirilmesi,
2.3. Sistem kavramının oluşturulması ve Sistemlerin kurulmasında gerekli zihinsel ve görsel yapılar geliştirilmesi,
2.4. Düzen kavramının oluşturulması,
2.5. Hiyerarşi kavramının oluşturulması

2.6. Ölçek ve Çevre kavramları arasındaki ilişkilerin irdelenmesi

3. Dil ve Mantık geliştirmeye ilişkin olarak;
3.1. Tasarım ve Planlama dilinin geliştirilmesi,
3.2. Bir eğitim aracı olarak "Proje" kavramının geliştirilmesi
3.3. Diğer iletişim ve bilgi aktarma tekniklerinin geliştirilmesi
    3.3.1. "Ortam", "sembol", "mesaj", "dil" gibi iletişim süreciyle ilgili kavramları tanımak,
    3.3.2. Çeşitli ortamlarda oluşan mesajlar anlayıp çözümlemek,
    3.3.3. Çeşitli ortamlardan görsele çevirilerde bulunmak,
    3.3.4. Görsel ortamlarda istenen bilgi düzeyinde mesajlar hazırlayabilmek
3.4. Algoritmik Bilgisayar dilinin temellerini oluşturmak

Stüdyoda ele alınan uygulama projeleri, gözden geçirilen ana çizgiler doğrultusunda ve orta düzey amaçların daha somuta indirgenmesi sonucu elde edilebilecektir. Problemlerin her bir ikendi içinde ufak çapta bir bütün olduğu gibi, daha üst düzeydeki amaçlara bağlı birer gerçekleştirme basamağı görevini de yürütür. Her orta düzey amaçlar önerisinden birçok alt düzey uygulama projesi üretilebileceğinden, orta düzey amaçlar, stüdyonun yönlendirilmesinde çok olanaklı bir referans sistemi oluştururlar.

PROGRAM HEDEFLERİNİN TEMEL NEDENLERİ

Programın çözüm bulmayı amaçladığı temel eksiklik ve tıkanıklıkları biraz daha yakından incelemek gerekirse bunları şöylece sıralayabiliriz:

1. Bölüme yeni giren öğrencilerdeki mekan bilinci eksikliği büyük ölçüde orta öğrenimdeki konuşma işitme dinamiğine bağlı ezberci yaklaşıma dayandırılabilir. Ancak bu bilinçsizliğin Bölümün ileri yıllarında da gözlenmekte olması üzerinde durulması gereken bir konudur.

2. Bu bilinçsizliğin bir önemli sonucu mekansal değerlerin önemsenememesidir. Bu nedenle bu değerler araştırılmamakta ve çözümlenememektedir. Çoğu kez mekansal dağılımların kendi başlarına değerler oluşturabileceği konusu gündeme dahi gelmemektedir.

3. Herhangi bir gereksinim programı için bol ve değişik çözüm önerileri üretilememesinin temel nedenlerinden biri de bu sözü edilen mekan bilinçsizliğidir. Daha işin başında çözümlerin kısırlığı garantilenmiş olmaktadır.

4. Bu eksiklik ve tıkanıklıklar birbirleriyle pekişerek, konuşma/işitme kültüründen görsel kültüre geçişteki zorlama gibi geniş kapsamlı bir "kültürel sorun" olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysa bu geçiş hem çok daha kapsamlı bir düşünce dünyası, hem de mesleğin temel bir aracı olarak plancı ve tasarımcı için kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Bu saptamaların genel bir değerlendirmesi bizi birinci sınıf stüdyolarında boyutlar ve şekilller evrenine güçlü bir giriş yapmaya itmektedir. Ancak böyle bir uygulamada iki temel sorunla karşılaşılmaktadır: 1 – Yukarıda sözü edilen konuşma, duyma ve ezberleme yöntemlerine dayalı bir orta öğrenimin alışkanlıkları ve bunların doğurduğu engeller; 2 – Stüdyoda ortaya çıkması olası salt şekilci bir yaklaşımın getirebileceği sakıncalar

Geçirdiğimiz deneyimler bunlardan birincisinin çözümünün bol form üretmeye yönelik çabalardan geçtiğini bize göstermiştir. Form üretiminin salt şekilciliğe dönüşmesini önlemek için ise bu üretimin temeline belirleyici ve yönlendirici bazı düşünce ve kaygıların yerleştirilmesi gerekmektedir.

Bu düşünce ve kaygıların birinci sınıf stüdyolarında geliştirilebilmesi için izlenen strateji iki ana öğeden oluşmaktadır:

1. Çevreyi, birinci sınıf stüdyo düzenine uygun bir biçimde basite indirgeyen bir çevre modeli,
2. Bu modelin terminolojisiyle düzenlenen ve form üretimini amaçlayan esnek ve soyut işlev programları

ÇEVRE MODELİ VE TEMELİNDEKİ VARSAYIMLAR

CP 101-102 Stüdyolarını yönlendiği şekliyle "Çevre", üç aşamalı kaba bir modelle ele alınabilir. Model, çevresel olayların en alt aşamasında insan enerjisiyle doğal enerjinin kesişmesi, çatışması ve karşılıklı etkileşimi sonunda ortaya çıkan ve adına "düzen belirleyiciler" diyebileceğimiz bir takım güçlerin bulunduğunu varsayar. Bu güçlük gerek yapıları, gerekse kaynakları yönünden çeşitli ve geniş bir liste oluştururlar. Burada topoğrafik, geodinamik, iklimsel gibi doğal/fiziksel türler bulunduğu gibi, tüm sosyo kültürel, davranışsal ve ekonomik türler de vardır. Her bir türün ayrıca çok güçlü mekansal boyutları, uzantıları, ve etkileri olduğu da kabul edilen varsayımlar arasındadır. Bu uzantı ve etkilerin oluşturduğu konum ilkeleri modelin ikinci aşamasını oluştururlar.

Temel güçlerden doğan nesne, süreç ve olayların zaman ve mekandaki dağılımlarını düzenleyen ilkeler bütününe, CP 101-102 stüdyosu kapsamı dağılımlarını düzenleyen ilkeler bütününe, CP 101-102 stüdyosu kapsamı içinde "düzen" (order) adı verilmiştir. Düzen, bu anlamda, nesnelerin şekillenmesini ve/veya mekandaki dağılımını belirleyen en genel geometri ilkeleridir. Kar tanelerinin oluşmasındaki temel açı sistemleri, sabun köpüğünün veya deniz kabuklarının şekillenmelerindeki güçlerin yönlenmeleri, kent dağılımlarının arkasındaki yönlenme ve mesafelerin ortaya çıkış ilkeleri vs. Tüm bu "düzen" teriminin kapsamına girer. Kısaca düzen, ele alınan çevre parçasında nesne/işlev oluşumlarının ve dağılımlarının temelindeki kurallar bütününü ifade eder. Bu kurallar yön, açı, boyut, yoğunluk ve bunlara bağlı gelişen ilişki geometrilerinin genelini belirler; böylece de çevrede yer alabilecek tüm nesne/işlev dağılım olasılıklarının genel bir tipolojisini çizer. Bu tür tipoloji örneklerine çok değişik alanlardan örnekler bulmak olasıdır (3)

Modelin üst kademesinde belirlenen nesneler ve dağılımlar "düzen"le tanımlanan kurallar içinde ama olası tüm şekillenme veya dağılımlardan ancak bir tanesi olarak ortaya çıkar. Örneğin, her kar tanesi birbirine benzemez ama şekillenme kuralları bellidir. Sarkıt dikitler, peri bacaları, çöldeki kum tepecikleri de öyle. Olaylar karmaşıklaştıkça olasılıklar da daha çoğalıp değişkenler artabilir ama ilkeleri bulmak çoğu zaman olasıdır.

Kentlerin şekillenmeleri veya dağılımları da bir taraftan ayrıcalıklar, diğer taraftan benzerlikler gösterirler. Karmaşıklık düzeyi yüksek çevrelerde aynı düzene bağlı birkaç ayrı dağılım üst üste binebileceği gibi, değişik düzenlere bağlı dağılımlar da aynı zaman ve mekanda yer alabilirler. Kent dokuları bu durumlar için de güzel bir örnektirler.

Modelin bir önemli yönü düzeyler arasındaki nitelik farkıdır. Soyut düzeyler somut düzeyleri etkiler, ancak, etkileşim yukarıda açıklandığı gibi olasılık kurallarıyla şekillenmiştir.

İşleyişi kaba çizgileriyle ortaya konan bu varsayımlar modelinde problemlerin ele alınış ölçeği önemli bir işlevsel konumda bulunmaktadır. Her ne kadar, düzen verici güçlerin uzun ve karmaşık listesi genelde pek değişmemekteyse de, bir ölçekten diğerine geçildiğinde elde edilen çevrenin temelindeki güç bileşkenleri değişmektedir. Yakın çevremizi oluşturan bileşkelerde, algılamadan, ergonomiden, psikolojiden, ufak grup ilişkilerinden, mikro ekonomiden, ve hatta salt estetik amaçlı davranışlardan doğan güçler önem kazanırken, kent ve bölge ölçeğinde yer alan dağılımların temelinde yatan bileşkelerde başka güçler birinci dereceğe yol alır. Kısaca, çevreyi ele alış ölçeği, düzen oluşturan güçler listesindeki önem sıralamasını belirler

Bir çalışma ölçeğinde bazı güçlerin ön planda belirmesi listedeki diğer güçlerin etkilerini tümüyle yitirdiği anlamına da gelmemektedir. Burada bir güçlerin etkilerini tümüyle yitirdiği anlamına da gelmemektedir. Burada bir görelilik söz konusudur ve bazı ölçeklerde bazı güçlerin etki oranları onları göz önüne alınmayı gerektirmeyecek kadar küçülmektedir. Öte yandan, bazı düzen belirleyen güçler birkaç değişik ölçekte birden aynı etkenlikte yer alabilirler; ancak bunlarda makro-mikro ekonomik güçlerde olduğu gibi ölçeğe bağımlı olarak aynı gücün değişik belirtileri olarak ortaya çıkarlar.

Orta kademedeki stratejik konumuyla "düzen" düzeyi, gerek mevcut çevresel verileri çözümlemede, gerekse ileriye dönük müdahalelerde ilke belirleyici niteliği ile karşımıza önemli bir planlama/tasarım aracı olarak çıkmaktadır. Mevcut çevresel verilerin anlaşılıp çözümlenmesinde onların temelinde yatan düzeni anlayabilmek büyük kolaylıklar sağlayacaktır. Bunun için önce çevredeki nesne/işlev dağılımlarının bir anatomisi çizilmeli ve envanteri tutulmalıdır. Daha sonra aralarında, değişik yönlerde olabilecek ilişkilerin çoğu tanımlanmalı, bunlar grafik hale dönüştürülerek şekillenmelerin arkasındaki düzen ortaya çıkarılmalıdır. Ancak hemen, bu analitik diyebileceğimiz aşamada dahi devreye yaratıcı ve bütünleştirici bir düşünce türünün girmesi gerektiği açıktır.

Stüdyoda kabul edilen bir varsayıma göre çevremizi oluşturan nesne/işlev dağılımlarının gerisindeki düzenleri saptamak genellikle olası olduğu gibi; eskilerinin içinden çıkan ve ileriye dönük yeni gereksinimlere cevap veren yeni ve yapay düzenler çatmak da olasıdır.

ESNEK İŞLEV PROGRAMLARI

İleriye dönük çevre müdahalelerinde, genel çevre modelinin yanı sıra, bu müdahalenin amacını ortaya koyan bir bilgi kümesine daha gereksinim vardır. Birinci sınıf stüdyolarında bu bilgi "esnek işlev programları" tarafından sağlanır. Bu programlar anımsanacağı gibi ayrıca salt şekilciliğe karşı geliştirilen stüdyo stratejisinin ikinci temel öğesini de oluştururlar. Esnek işlev programları biraz genel ve soyut, ve bilinçli olarak fazla açıklığa kavuşturulmamış hedefleri içeren; ama uygulama temrinlerine işlevsel yaklaşımı sağlayan programlardır.

Esnek işlev programlarının devreye girmesiyle çalışma analitik olmaktan çıkar ve planlama/tasarım sürecine dönüşür. Bu kez ters yönde ilerleyerek, çevre modelinin en soyut düzeyinden işe başlamak gerekir. Bu düzeyde, verilen ölçek ve çevredeki düzen oluşturan güçler üzerinde, işlev programları doğrultusunda yeni kararlar alınmak durumundadır. Ölçeğe

bağlı olarak, örneğin davranışsal, ergonomik veya estetik güçlerin almaları istenen yeni eğilim ve yönler saptanır. Bu yönler doğrultusunda yeni mekan gereksinimleri niteliksel ve daha da önemlisi, niceliksel yönleriyle betimlenir. Ancak, bu güne kadar ki Stüdyo çalışmalarında bu aşamaya gereken önemin verildiği pek söylenemez. Aşamanın gerektirdiği kuramsal birikimlerin diğer derslerde ve bir eşgüdüm içinde ele alınması gerekebilecektir.

Çevre düzenleme sürecinin ikinci aşaması düzenler düzeyinde yer alır. Burada, bir taraftan çalışma alanı olarak verilen çevre parçasında o anda bulunan güç ve düzenler saptanırken, diğer taraftan işlev programlarında saptanan yeni güçlerin yön ve eğilimlerini en geniş bir biçimde barındıracak yeni düzenlerin araştırılıp önerilmesi gerekmektedir.

Bu zorunluluk tasarımcı/plancıyı düzen belirleyen güçler listesindeki herhangi bir güç kadar etkin bir belirleyici durumuna sokar. Daha da önemlisi modelin çeşitli düzenleri arasında işleyen olasılığa bağlı etkileşimler, bilinçli müdahalelere dönüşür. Çevre üzerindeki insan denetiminin bilinç düzeyinin arttırılması işte bu dönüşümden geçmektedir.

Modelin en üst ve en somut tartışma düzeyi, nesnelerin şekillenme ve nesne/işlev dağılımlarının oluşturulduğu düzeydir. Buradaki temel amaç ve kaygı, "şekillenmeler ve dağılımlar yolu ile mekan değerleri elde etmek" olarak çözümlenebilir. Şimdiye kadar sözü edilenlerden çıkarılabileceği gibi tek bir düzen yapısı üzerine birçok farklı nesne dağılımları gerçekleşebilmektedir. Ancak, her dağılımın aynı düzeyde mekansal/çevresel değerler yaratıp yaratmayacağı ayrı bir konudur. Ayrıca, mekansal değerleri yüksek dağılımlar elde etmenin kuralları olup olmadığı da tartışmaya açıktır. Sorunu ele alınış düzeyindeki somutluk ve bu somutluğun çevreden çevreye değişerek getirdiği binlerce değişken kurallaştırma yolundaki herhangi bir çabayı çok zorlaştırmaktadır ve şu anda elimizde dar kapsamlı uygulama ilkelerinin daha çok düzenler düzeyinde elde edilebileceği kanısındayız.

Dağılımlar düzeyinde mekansal değerler oluşturmanın temelinde, o dağılımı gerçekleştiren tasarımcı/plancının ulaştığı görsel düşünce düzeyi yatmaktadır. Bu düzey, onun ele aldığı çalışma ölçeğine özgü güçlere karşı geliştirebildiği duyarlılık tarafından belirlenir. Kanımızca bu duyarlılık tasarımcının eğitimi süresince onda uyandırılacak yaratıcılık özellikleriyle yakından ilişkilidir. Yaratıcılığın temel işlevi ise değersiz durumları değerli durumlara dönüştürmek olarak belirlenebilir (4)

Tüm sözü edilenlerden bir sonuç çıkartmak gerekiyor ise, mekansal değerler yaratmanın kişisel ve özgün süreçlere bağlı ve bağımlı olduğunu söyleyebiliriz. Diğer bir deyişle, mekansal değerleri yüksek çevreler yaratmanın yolu, duyarlılık ve yaratıcılık düzeyleri yüksek tasarımcı ve plancılardan geçmektedir. Bu tür tasarımcı/plancı yetiştirme yolunun ise geçerli sorunların ruhuna ve odağına dolaysızca yönelen konuları çekinmeden ele almaktan geçtiği açıktır.

NOTLAR

1. '1978 – 1979 Geç Güz Devresi, CP 101-102, Genel Amaçlar', Şubat 1978, ODTÜ Mimarlık Fakültesi (Mimeo)

2. Öneri sırasında Bölüm Başkanı 3 no.lu hedefin diğer iki genel hedef içinde ele alınılması görüşünü belirtti. O aşamada bu görüş bize de uygun geldi. Ancak, zaman içinde 3 no.lu hedefin bağımsız olarak gözetilmesi konusu yeniden güncellik kazanabilir. Özellikle büyük

öğrenci sayılarından oluşan stüdyolarda, en temel kabul edilen stüdyo süreçleri bile gözden geçirilme durumuna girebilirler. Bunu pek uzak bir olasılık olarak görmüyoruz.

3. Leonardo'nun bitkiler üzerinde yaptığı yaprak dağılım düzenleri hakkındaki çalışmalardan d'Archy Thompson'un "On Growth and Form" adlı eserine kadar değişik yazarlar değişik zamanlarda konuyu ele almışlardır. Peter Steven'in Pregrine kitapları tarafından basılan "Patterns in Nature" adlı kitabi ilginç bir çalışmadır. Ayrıca, Edmund Samuel'in Prentice Hall tarafından 1972'de basılan "Order in life" adlı kitabının "Order in Form" adlı beşinci bölümünde yaşayan varlıkların geometrileri konusu da incelenmeye değer bir kaynaktır.

4. Bu kapsamda bir başlangıç ve yol gösterici olarak Loreen Eisley'den şu alıntıya dikkat çekebilirim:

> "The evolution of the entire universe- stars, elements, life, men- is a process of drawing something out of nothing, out of the utter void of non-being. The creative element in the mind of man- that latency which can conceive gods, carve statues, move the heart with the symbols of great poetry, or devise the formulas of modern physics- emerges in as mysterious a fashion as those elementray particles which leap into momentary existance in great cyclotrones, only to vanish again like infinitestimal ghosts..."

ODTÜ- ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

Kentsel Politika Planlaması Ana Bilim Dalı ve Yüksek Lisans Programı Önerisi

1993

KENTSEL POLİTİKA PLANLAMASI ANA BİLİM DALI EĞİTİM PROGRAMI

Melih Ersoy
H.Çağatay Keskinok

AMAÇ ve GEREKÇE

Kent yönetimi, kentleşme hukuku, kentsel kamu ekonomisi, kentsel politika analizi ve kentsel proje üretimi alanlarında uzmanlaşmış elemanlar yetiştirmektir.

Ülkemizde kentleşmenin bu gün ulaştığı boyutlar, salt bir meslek eğitiminin sınırlı program ve süresi içinde kapsanamayacak denli karmaşık ve kapsamlı bir yapı oluşturmaktadır. Artık, salt kendi disiplinlerinin görece dar çerçevesi içinde yetişmiş elemanlar yanı sıra, farklı disiplinlerin ortaklaşa geliştirip oluşumuna katkıda bulunacağı yeni ortak programlarda eğitilmiş, birden fazla disiplinin bilgisini sentezleyebilen yeni bir uzman kesime gereksinim duyulmaktadır. Kenti bir toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel bütün olarak kavrayabilmek, farklı ve yeni bir eğitim sürecini zorunlu kılmaktadır.

Bu saptamalara dayalı olarak, kent planlamasına yansıyan politik süreçlere hakim, plan uygulamasının denetimini yapabilen, adem-i merkezileşen bir yönetim yapısında kentsel süreçleri hukuki, mali, idari boyutlarıyla da tasarımlayarak yönlendirebilen uzmanlara olan gereksinim artmaktadır.

Türkiye'de farklı disiplinlerin buluştuğu bu tür uygulama alanları mevcuttur. Ancak, bu alanlarda çalışan uzmanlar, disiplinler arası olmanın gerektirdiği bilimsel bir çerçevede yürütülen bir eğitim sürecinden çok, pratikte kısmen rastlantısal bir süreç içinde yetişmektedir. Bu nedenle, bir yandan bu mesleki pratikler bilimsel ve akademik bir çerçevenin katkılarından yoksun kalırken, diğer yandan da bu pratikler akademik ortamı besleyememektedir. Böyle bir programın oluşturulması, hem mevcut pratiğin bilimsel bir çerçeveyle desteklenip, yönlendirilmesine katkıda bulunurken, hem de üniversitenin pratikle bütünleşip, etkileşime girebilmesine olanak sağlayacaktır.

Kentsel politika planlaması anabilim dalı bu amaçla kurulmuştur. Şehir planlama ile hukuk, siyaset bilimi, kamu yönetimi, ekonomi, maliye vb. alanlarda lisans eğitimi görenlere lisansüstü eğitim verilmesi amaçlanmaktadır.

DERS PROGRAMI

BİRİNCİ YIL

BİRİNCİ DÖNEM

Zorunlu Dersler

UP	501	Kentsel Politika Planlaması Stüdyosu I	(4-8)	8
UP	521	Yerel Yönetim ve İmar Hukuku	(3-0)	3
RP	511	Planlama Kuramı (Şehir Pl. Mezunlarına)	(3-0)	3
UP	511	Kent Planlama Kuram ve Pratiği (Diğer Mezunlar)	(3-0)	3

Seçmeli Dersler (Aşağıdaki listeden 1 ders seçilecektir)

UP	551	Yerel Yönetimler	(3-0)	3
CP	495	Kentsel Politika Analizi	(3-0)	3
UP	531	Kent ve Kentleşme	(3-0)	3

İKİNCİ DÖNEM

Zorunlu Dersler

UP	502	Kentsel Politika Planlaması Stüdyosu II	(4-8)	8
UP	522	Kentleşmenin Yasal ve Yönetimsel Analizi	(3-0)	3
RP	572	Kentsel İşletme ve Proje Yönetimi	(3-0)	3

Seçmeli Dersler (Aşağıdaki listeden 2 ders seçilecektir)

UP	542	Kamu Ekonomisi – Yerel Yönetimler Maliyesi	(3-0)	3
UP	582	Kamu Yönetiminde Kuram ve Uygulama	(3-0)	3
UP	552	Karşılaştırmalı Yerel Yönetimler	(3-0)	3
UP	562	Kapitalizmin Kentsel Coğrafyası	(3-0)	3

İKİNCİ YIL
BİRİNCİ YIL

BİRİNCİ DÖNEM

UP	600	Tez	Kredisiz	

İKİNCİ DÖNEM

UP	600	Tez	Kredisiz	

DERSLERİN İÇERİKLERİ

1. UP 501 Kentsel Politika Planlama Stüdyosu (I)

Seçilmiş kentsel sorunların hukuki, idari, mali, ekonomik boyutlarıyla incelenerek kentsel mekanın oluşumuna olumsuz ve olumlu etkilerinin saptanması; hukuki, idari, mali ve ekonomik değişkenlerin sorunların çözümünde sunduğu olanakların ya da kısıtlamaların araştırılması,

Bunlara ek olarak, şehir planlama bölümü mezunları dışındaki öğrenciler bu stüdyolarda kentsel planlamanın genel çerçevesini, kavramlarını ve planlama araçlarını tanımalarına olanak verecek temrinlere yöneltileceklerdir.

2. UP 502 Kentsel Politika Planlama Stüdyosu (II)

Seçilmiş kentsel sorunların çözümü için çok yönlü politika tasarımları geliştirmek; hukuki, idari, mali ve ekonomik değişkenlere müdahale olanaklarını tasarlamak ve bu tasarıma bağlı olarak kentsel mekanın oluşumuna katkıda bulunacak araçları geliştirmek

3 UP 521 Yerel Yönetim ve İmar Hukuku

İmar hukukunun kapsamı ve kaynaklarının tanıtılması (Anayasanın ilgili maddeleri, İmar Kanunu, Belediye Kanunu, Büyükşehir yönetimine ilişkin yasal düzenlemeler, imar faaliyetleri hakkında hükümler içeren özel kanunlar, imar faaliyetlerini doğrudan ve dolaylı etkileyen kanunlar, tüzükler, yönetmelikler, yargı kararları ve diğerleri)

İmar Hukukunun özel hukuk dalları ile ilişkisi (Medeni hukukun kişi, eşya, borçlar alanları ile bağlantılı olarak mülkiyet, taşınmaz mülkiyeti, kat mülkiyeti, yapının hukuksal tanımı, komşuluk hakkı, mülkiyet hakkını sınırlayan özel hukuk hükümleri gibi kavramlar incelenerek kentsel mekanın oluşumuna etkileri irdelenecektir.

İmar Hukukunun kamu hukukunun alanları ile ilişkisi (Yönetim hukukundaki yeri, idari sözleşme, ihale, kamulaştırma, ceza hukuku gibi başlıklar çerçevesinde irdeleme), İmar Hukukunun kaynaklarının analitik olarak incelenmesi, imar faaliyetlerinin idari ve yargısal denetimi ile örnek olaylar; İmar faaliyetlerinin örgütlenmesi

4 UP 522 Kentleşmenin Yasal ve Yönetimsel Analizi

İmar faaliyetleri dışında, kent yönetimlerinin işleyişini düzenleyen yasal ve yönetimsel çerçevenin analizi, devlet malları teorisi; belediye malları, yönetimi ve denetimi, Merkezi yönetim ile belediyeler arasında görev bölüşümü; göre bölüşümünün hukuksal ve yönetimsel etkinliğini engelleyen unsurların analizi ve değişik modeller, Belediye faaliyetlerinin denetimi (siyasi denetim, vesayet denetimi, yargısal denetim); denetim etkinliğini artırmaya yönelik modeller

5 RP 511 Planlama Kuramı

Planlama türlerinin temel kavramları ve işlevleri ile bunlar arasındaki ilişkiler, kamusal harcama kararları, planlama kuramları ve süreçleri, rasyonel seçme modelleri, karar çevresi, politika tasarımı, programlama teknikleri ve stratejileri, hedef formülasyonları, kestirim problemleri ve proje değerlendirmesi

6 UP 511 Kent Planlama Kuram ve Pratiği

Temel planlama yaklaşımları, teknikleri ve ilkeleri, planlama hiyerarşisi, arazi kullanımı, bölgeleme esasları, değişik örnek olaylar üzerinde incelenecektir.

7 UP 572 Kentsel İşletme ve Proje Yönetimi

Kent yönetiminin ürettikleri faydası mekana yansıyan, bölünebilir ve fiyatlandırılabilir malların üretimi, örgütlenmesi, yapılabilirlik ve işletmesi, Personel yapısı ve işgücü planlaması, Katılım süreçleri tasarım ve uygulamaları; Özelleştirme, Proje geliştirme ve uygulama yöntemleri; Maliyet ve gelir unsurları, Değerlendirme; Verimlilik, yapılabilirlik analizleri, kaynak geliştirme, karşılaştırmalı öneri analizleri; Taşınmaz kaynaklarda kullanma, işletme sorunları

8 UP 551 Yerel Yönetimler

Yerel Yönetimlerin Felsefesi, Devletin bir parçası olarak rol ve önemi, Türk yerel yönetim sisteminin ana özellikleri ve merkezi-yerel yönetimler ilişkisinin evrimi ve sorunları

9 CP 495 Kentsel Politika Analizi

Kapitalist devlet kuramları, devlet aygıtının yapısına ilişkin kuramsal çerçeve,
Yerel yönetim kuramları; desentralizasyon politikaları, Kentsel mekanın
Üretiminde kamu müdahalesi, Kolektif tüketim, devlet politikası ve kentsel kriz, Kentsel toplumsal hareketler

10 UP 531 Kent ve Kentleşme

Kent ve kentleşme süreçlerinin tarihsel olarak incelenmesi, kent ve kentleşmenin toplumsal ve kültürel analizi, çağdaş toplumlarda kentleşmenin yarattığı kent ve çevre soruları

11 UP 552 Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Sistemleri

Farklı ülkelerin yerel yönetim ve planlama sistemlerinin karşılaştırmalı olarak İncelenmesi

12 UP 562 Kapitalizmin Kentsel Coğrafyası

Kapitalist Gelişmenin Kuramsal Çerçevesi, Kapitalist üretim tarzının coğrafi topografyası, kapitalizm ve kültürel biçimler, modernist ve post-modernist kent kavramsallaştırmaları.

13 UP 542 Kamu Ekonomisi ve Yerel Yönetim Maliyesi

Devletin ekonomik-mali fonksiyonlarının tanımı; kamu malı teorisi; devletin Ekonomik-mali fonksiyonlarının adem-i merkezileşmesi; yerel kamu geliri Kavramı ve gelir türleri; yönetimler arası gelir paylaşım yöntemleri; merkezi Yönetimden transferler; yerel kamu harcamaları ve etkinlik sorunu; yerel kamu Malı üretimini belirleyen arz ve talep koşulları

Türkiye'de devler gelir ve harcamaları ile devlet bütçesinin özellikleri; Yerel Yönetim maliyesinin tarihsel gelişimi; Türkiye'de yerel yönetimlerin gelirleri, Harcamaları ve bütçelemelere ilişkin esaslar; yerel vergi tabanının analizi ve Yönetimler arasında paylaşımı belirleyen etmenler, yerel gelirlerin ve merkezi Yönetimden mali transferlerin etkinlik ve eşitlik açısından irdelenmesi, yerel Yönetimlerin mali denetimine ilişkin esaslar

14 UP 582 Kamu Yönetiminde Kuram ve Uygulama

Kamu Yönetimi disiplininin ve temel sorun alanlarının tanımlanması, Türk kamu Yönetimi sisteminin ve sorunlarının tartışılması ve alternatif çözüm yollarının kavramsallaştırılması

ODTÜ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

KENTSEL POLİTİKA PLANLAMASI VE YEREL YÖNETİMLER YÜKSEK LİSANS PROGRAMININ OLUŞUMU

Melih Ersoy

1994

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Eğitim Programlari Işığında, "Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler" Yüksek Lisans Programının Oluşumu[88]

Melih Ersoy, ODTÜ

Şehir Plancıları Odası tarafından benden istenilen yazı, 1993-1994 eğitim yılında öğrenci kabul etmeye başlayan ve ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yonetimi Bölümlerinin ortak programı olan, Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler yüksek lisans programı konusunda dergi okuyucularının bilgilendirilmesi ve bu çerçevede, kuruluşundan bu yana Bölümüz eğitim programlarının genel bir değerlendirmesinin yapılması idi. Ancak, Bölümümüzün geçmiş eğitim programlarının ayrıntılı bir değerlendirmesi çok daha kapsamlı bir çalışmayı gerektireceginden, bu yazının ana temasının, "neden böyle yeni bir programa gerek duyulduğu" konusuna çekilerek, Bölümümüzün kuruluş yıllarından bu yana önerilen ve/veya uygulanan eğitim programlarının, bu tema çerçevesinde değerlendirilmesinin daha anlamlı olacağını belirttim. Bu nedenle, makalem yukarıda belirtilen tema ile sınırlı tutulmuştur.

Bilindiği gibi, ülkemizde özel bir eğitim dalı olarak kent ve bölge planlama'nın gerekirliği ilk kez 1951 yılında yabancı uzmanlar tarafından belirtiliyor. Birleşmiş Milletler tarafından, hükümete konut ve planlama konularında danışmanlık yapmak üzere gönderilen uzman C.Abrams, o yıllarda Türkiye'de toplam plancı sayısının altı, mimarlık bölümü sayısının ise iki olduğunu açıkladıktan sonra Ankara'da öncelikle mimarlık ve planlama -kent, köy ve bölge ölçeklerinde- konularında eğitim verecek bir üniversitenin kurulmasının hızla büyüyen kentsel sorunlara çözüm bulunmasında ilk önemli adım olacağını vurgulamaktadır (Abrams, 1966) . ODTÜ, bu çerçevede 1956 yılında kurulmuş, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ise ancak 1961 yılında öğrenci kabul etmeye baslamıştır. İlk yıl toplam öğrenci sayısı 14, öğretim elemanı sayısı ise üç kisidir. 1968 yılından başlayarak yüksek lisans düzeyinde Bölge Planlaması eğitimine geçilmiş ve 1993 yılına dek yüksek lisans düzeyinde yeni bir girişimde bulunulmamıştır.

1961-1968 yıllarını kapsayan sürede bölümümüzde uygulanan eğitim programlarında temel vurgu, fiziksel planlama veya daha da dar anlamı ile imar planlama üzerinde olmuştur. Şehir planlama disiplinini tek bir boyuta, fiziksel planlama boyutuna indirgeyen bu yaklasimın gerekçeleri, bölüm öğretim üyesi kadrosunun ağırlıklı olarak mimar kökenli şehir plancılardan oluşması kadar, ülke düzeyinde şehir plancılarına yönelik beklentinin imar planı yapmak ile sınırlı kalmasında da aranmalıdır.

1968-1971 dönemi, tüm batı ülkelerinde olduğu gibi, ülkemizde de gençlik eylemlerinin başını çektigi ve varolan düzenin yoğun biçimde eleştirildiği çalkantılı yıllari kapsar. Toplumun tüm yapı ve kurumlarına yöneltilen bu eleştirilerin bölümümüzde verilen eğitimi etkilememesi beklenemezdi. Bu dönemde, özellikle öğrenci kesimi, toplumbilimsel içerikten yoksun, ülke sorunlarını veri alan imar planlarna anlayışına karşı tavır almış ve bölüm programının bu çerçevede değiştirilmesi yönünde çaba harcamıştır. Bu baskılar sonucunda, stüdyo derslerinin yükü azaltılmiş,"sosyal içerikli" derslerle "niceliksel yaklaşımlar"ı vurgulayan derslerin sayıları

[88] *Planlama,* 1994, n.11., pp. 28-39.

artırılmıştır. Yapılan değişikliklerle, bir yanda, birbirinden farklı ve ilişkileri kurulmamış cok sayıda ders ile, diğer yanda, sentez islevini yerine getiremeyen stüdyo derslerinin yan yana sürdürüldüğü bir yapılanmaya gidilmiştir. Toplum bilimlere daha yakın, çok sayıda konuya yakınlığı olan, uzmanlaşma düzeyi çok düşük genel plancı1arın yetiştirildiği bir döneme girilmiştir. 1976 yılında yapılan bir ankete verilen yanıtlarda, bölüm mezunlarının ortak görüşü şöyle özetlenmektedir: "ODTÜ'de verilen şehir planlama eğitimi bizlere, sorunlara sezgisel düzeyde genel bir bakış açısı kazandırmış, geliştirdiği dünya görüşü, anlayışımızı ve çalışma bilincimizi belirlemede etkili olmustur. Ancak, özellikle mesleğimizi ilgilendiren ayrıntılara inememek, mekan boyutunu yeterli düzeyde konuyla bütünlestirememek, meslekle ilgili teknikleri kullanamamak, temel sorunumuzdur. Konuyu sezgisel düzeyde algılama ise, diğer mesleklerden gelen mezunlarca da kısa sürede kazanılmakta ve plancı olarak bizlerin ayrıcalığı kalmamaktadır" (Ersoy, 1976).

Benzer bir değerlendirme 1978 yılında bölüm öğrencileri arasında yapılan bir ankette (Bademli, Kalkay:1978) de dile getirilmistir. Uygulanan eğitim programına ilişkin olarak öğrencilerin yakındığı üç temel sorun, stüdyoların sentez aracı olma işlevini yerine getirememesi, dersler arasındaki ilişkilerin yetersizliği ve uzmanlaşmaya olanak verilmemesi olarak sıralanmaktadır.

Özetle, bu dönemde, bir önceki dönemin aşırı mimarlık vurgulu "genel plancı" üreten eğitim modelinin, yerini, vurgunun toplumbilimlere kaydığı, daha radikal ancak, yine "genel plancı" lar üreten bir modele bıraktığını görüyoruz.
Bağımsız bir meslek olarak kendisini toplumda benimsetemeyen kent plancıları, bu eksikliğin nedenini, meslek içinde uzmanlasmanın yeterli düzeyde sağlanamamasına bağlama eğiliminde olmuşlardır. Nitekim, 1970 li yıllarda hazırlanan tüm eğitim programı önerilerinde vurgu, "genel plancı" formasyonu üzerine öğrencilerin belirli bir dalda uzmanlaşmasına olanak tanımak, diğer bir deyişle, "bir konuda uzmanlaşmış genel plancı yetiştirmek" üzerinedir.

İlhan Tekeli İTÜ için hazırladığı ve ODTÜ'de verilen Şehir ve Bölge Planlama eğitimini degerlendirdiği yazısında şu görüşlere yer vermektedir: "Şehir planlamanın çevredeki yeniden yorumlanmasından farklı olarak, herhangi bir disiplin üzerine alınan ihtisaslaşma olmadığı, kendi başına bir disiplin olduğu, bu disiplin içinde ihtisaslaşmaların olacağı kabulü yapılmalıdır. Bu seçme ülkemizde şehir planlama konusundaki ihtisaslaşmayı hızlandıracak ve şehir planlama disiplinin hızla gelişmesini sağlıyacaktır... şehir planlama eğitimi, tek bir ihtisas olarak bir genel şehir planlama eğitimi seklinde değil, şehir planlama içinde ihtisaslaşmaya imkan verecek şekilde yapılanmalıdır" (Tekeli,1970:21-22)

Bu temel sorunu vurgulayarak, bölümümüzde 1970'li yıllarda hazırlanan ancak, hiç birisi yaşama geçirilememiş program önerilerine kısaca değinmek istiyorum.

Murat Balamir, Melih Ersoy ve Argun Evyapan (Balamir, Ersoy, Evyapan:1976) tarafından hazırlanan ve 1976 Mayıs ayında teksir olarak bölüm öğrenci ve öğretim elemanlarına dağıtılan " ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölüm Politikasi ve Eğitim Programı Taslağı"nda ayrıntılı bir eğitim program önerisine yer verilmistir. Öneride ikişer yillik iki dönemden oluşan lisans egitimi ile bunu izleyen yine iki yillik yüksek lisans egitimini kapsayan bir model önerilmektedir. Buna göre, birinci iki yıllık dönem, planlama konusunda girişin yapıldığı, "genel plancı" için yeterli bir bilgi birikimi ve sağlam bir temelin oluşturulmasını hedefleyen, ikinci dönemde öğrencinin seçeceği uzmanlaşma kanallarına ilişkin asgari bilgilenmenin sağlanacagı dönem olarak düşünülmektedir. İkinci iki yıllık dönem, "sınırlı da olsa, şehir

planlama geneli içinde uzmanlaşma"nın amaçlandığı bir aşamayı kapsamaktadır. Bu dönemde öğrencilere stüdyolarda ikili bir seçme olanağı verilmektedir. Buna göre, öğrenciler ya planlama stüdyolarına ya da kentsel tasarım stüdyolarına devam edebileceklerdir. Benzer bir seçme derslerde de yapılacaktır. Öğrenciler ya, "A Grubu" denilen kalitatif kanal içindeki ders gruplanndan (dizilerinden) seçme yapacaklar, ya da, "B Grubu" diye adlandırılan kantitatif kanaldaki ders dizileri içinden seçme yapacaklardır. Özetle, bir yandan, yıllar itibariyle üç aşamalı, diğer yandan ve bununla birlikte, konular itibariyle üç kanalı bir uzmanlasma modeli öner ilmektedir.

Modelin üçüncü aşamasını, asgari iki yıllık lisans üstüi eğitim oluşturmaktadır. Öneride, yüksek lisans eğitiminin, lisans eğitiminden niteliksel bir ayrım taşımayan, onun eksikliklerini tamamlayan bir aşama olmaktan çok, lisans eğitiminin ikinci döneminde girişi yapılan uzmanlaşma alanlarında derinleşilen ve özgün katkı yapılan bir evre olması beklenilmektedir.

Özetle, öneride üç aşamalı bir model öngörülmekte ve ikinci dönemden başlayarak uzmanlaşmanın vurgulanması gereğinin altı çizilmektedir.
Bu programi hazırlayan öğretim üyelerinden Murat Balamir, 1978 yılında düzenlenen "Planlama Eğitim Programını Geliştirme Seminerleri"nde uzmanlaşma konusunda şu görüşleri ileri sümekteydi: " Türkiye'de yakın gelecekte, nitelik ve becerilerde farklilaşmış plancılara gereksinim belirginleşecektir. Bu sadece gercekleşme olasılığı yüksek bir durum değil, aynı zamanda istenen ve zaman içinde daha erkene alınması için çaba göstermeye değer bir durumdur... Bu gereksinmenin ağırlığını mekansal planlamanm (ölçek ayrımları yanısıra) farklı sosyal bilimlerde derinlik kazanmiş türleri ve sosyal planlama ya da sosyal mühendislik dalları oluşturacaktır...Bu gereksinmeyi karşılayacak kadroların planlama eğitiminden geçmeleri zorunludur." (Bademli, Akışık,1979:56).

Mimarlık Fakültesi Öğrenci Derneği tarafından hazırlanan Şubat 1979 tarihli teksirde (Mimarlık Fakültesi Öğrenci Derneği, 1979), genel olarak egitim ve özelde Şehir Planlama Bölümü'nün eğitim programına ilişkin değerlendirmeler yapılmakta ve bir de öneri sunulmaktadır. Önerilen modelin "herkesin üzerinde anlaştığı gibi nüve ve uzmanlasma programlarından oluşacağı" belirtildikten sonra, temel ağırlığın nüve programda olması ve uzmanlaşma programının bunun bir devamı olarak düşünülmesi gerektigi vurgulanmaktadır. Yine, iki yıllık dönemler benimsenmekte ve uzmanlaşmanın vurgulandığı ikinci dönemin, bir yandan, genel nitelikte plancı yetiştirilme gereksinimini tümüyle göz ardı edilmesine yol açmaması dilenirken, diğer yandan, bu aşamanın yüksek lisans eğitimi yapacak olan öğrenciler için bir hazırlık dönemi niteliği taşıması gerektiği de vurgulanmaktadir.

İlhan Tekeli (Tekeli, 1980) 1980 yılında yayınlanan " ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Programının Yeniden Düzenlenmesi üzerine Düşünceler" adlı uzun makalesine giriş yazısında, son yıllarda bölüm programına ilişkin olarak yapılan toplantı ve seminerlerle belirli bir birikim sağlandığını belirttikten sonra, "artık beklenen somut öneriler ve üzerinde tartışılacak bir programdır" saptamasını yaparak ayrıntılı bir öneride bulunmaktadır.

Tekeli, önerisinde uzmanlaşmaya ilişkin olarak şu saptamaya yer vermektedir: " Bugün artık ODTÜ Şehir ve Bölge Planlaması eğitiminde tanımı belirsiz bir genel plancı yetiştirilmesinden, genel plancı formasyonu ile birlikte bir konuda uzmanlaşmış plancı yetiştirmeye geçilmelidir" (Tekeli,1980:26).

Tekeli'nin önerdiği modelde eğitim programı üçc aşamalı olarak düşünülmüştür. İlk iki sınıfta öğrencilere genel formasyon dersleri verilecek, üçüncü ve dördüncü yıllarda ise öğrenciler belirli

alanlarda (1.Kantitatif, 2.Sosyal Bilim-Yönetim, 3.Tasarım) hünerlerini geliştirmeye yönlendirileceklerdir. Öneride, 3 ve 4. sınıflarda alınacak seçmeli dersler, birbirinden bağımsız tek tek derslerden çok önerilen ders dizileri (bilgisayar çizgisi, ekonomi çizgisi, sosyal bilim çizgisi, yönetim bilim çizgisi, konut çizgisi, ulaşım çizgisi vb.) arasında yapılacaktır.

Önerilen programın üçüncü aşamasını, lisans sonrası eğitim dönemi oluşturmaktadır. Bu aşamada, konulara göre uzmanlaşma hedef alınmaktadır. özetle, üç aşamalı programın temel yaklaşımı, en alt aşamada "genel plancı" için gerekli birikimin sağlanmasi, en üst aşamada ise "uzmanlaşmış plancı"ların eğitilmesi biçimindedir.
Özetle, 1980'li yılların başına gelindiğinde, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama bölümünün gerek öğretim elemanlarının ve gerekse de öğrenci lerinin üzerinde ortaklaşa anlaştıkları modelin, üç aşamalı bir eğitim programı olduğu söylenebilir. Öğrencilere ilk iki yılı kapsayan birinci aşamada, genel plancı formasyonunun sağlanmasma yönelik bir eğitim paketi verilecek, bunu izleyen ikinci iki yıllık dönem, belirli bir dalda derinleşmeye başlangıç olabilecek uzmanlaşma aşamasına geçişe hazırlayacak ve nihayet yüksek lisans programı ile bu süreç tamamlanmış olacaktır.

Yukarıda belirtildiği gibi, üzerinde geniş bir uzlaşmanın sağlandığı böyle bir programın bölümümüzde 15 yıl sonra uygulanmaya konulmasında ağırlıklı olarak bölüm dışı dinamiklerin etkili olduğu bilinmektedir. 12 Eylül darbesi ve onun en birincil kurumları arasında yer alan YÖK dönemi ülkemizde tüm kurum ve örgüt ve kişilerde olduğu gibi bölümümüzün dinamikleri de etki lemistir. Yeni eğitim programı arayışları ancak 1980 lerin sonlarına doğru güdeme gelebilmistir. Bölümümüzün bu dönemde eğitim programlarina ilişkin olarak tek etkin çabasi, YÖK tarafından ülke düzeyinde tüm planlama bölümlerinde oluşturulmaya çalışılan tek tip ders programına karşı direnmek ve uygulanmakta olan programı elden geldiği ölçüde korumaya çalışmak olmuştur.

Özetle, 12 Eylül rejimi ve onun uzantısı olan YÖK uygulaması, bölümümüzün 15 yıl önce uygulamaya koyup bugün önemli bir deneyim birikimine sahip olabilecegi eğitim programının yaşama geçirilememesinin en birincil sorumlusu olmuştur.

1993-1994 eğitim yılında öğrenci almaya başlayan Kentsel Politika ve Yerel Yönetimler yüksek lisans programı ile Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün 1994-1995 akademik yılında uygulanmaya koydugu yeni lisans programları kökleri 1970 li yıllarda yapılan tartışmalara dek uzamaktadır. Dolayısı ile bu gelişmeleri anlık kararlarıh değil, uzun bir tarihsel oluşumun ürünleri olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır. Önerilen ortak program, her disiplini gerek bireyler düzeyinde, gerekse de bölüm ve fakülteler düzeyinde kendi kurumsal ve yasalarla belirlenmiş sınırları içine hapsetme seklinde gelişen YÖK politikalarına karşı gelişen bilinçli tavrın bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

1991-1992 eğitim yılı boyunca sürdürülen yüksek lisans programı tartışmalarında ağırlık, belirli alanlarda uzmanlaşmanın vurgulanacağı programlar oluşturulması düşüncesi etrafında yoğunlaştı. Bu akademik yılda sık sık toplanan bölüm kurulu, yüksek lisans programının yeniden düzenlenmesi icin geliştirilen değişik model ve somut program önerileri üzerinde uzun tartışmalar yaptı. Kentsel Politika Planlaması program önerisi bu tartışmalarda biçimlendi ve olgunlaştı. Programın bölümler arası olması, değişik disiplinlerden öğrenci kabul etmesi, mezunların şehir plancılarının hak ve yetkilerinden yararlanmalarını önlemek v.b. nedenler, programın Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı bir ana bilim dalı olarak örgütlenmesi düşüncesini güçlendirdi.. Bölüm düzeyinde yapılan tartışmalar olgunlaştıktan sonra öneri 1993 yılı başında

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölüm kurullarında tartışıldı. Her iki bölümün bölüm kurul larınca benimsenen taslağın yaşama geçirilmesi icin her iki bölüm başkanının hazırladığı ortak protokol ile Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Kuruluna iletildi. Enstitütü Genel Kurulunun yeni ana bilim dalının kuruluşunu onaylamasından sonra, aynı yılın yaz aylarında konu Üniversite Senatosuna getirildi. Üniversite Senatosu programın ana bilim dalı olarak YÖK' e önerilmesinden önce daha ayrıntılı tartışmaların yapılması gereğinden hareket ederek, programın öncelikle, 1993-1994 akademik yılında Siyaset Bilimi ve Kamu Yonetimi Bölümü bünyesinde denenmesi görüşünü benimsedi . Bu nedenle, 1993-1994 eğitim yılında programa kabul edilen ilk öğrenciler, bu çerçevede eğitimlerine başlamış oldular. 1993 yılı güz aylarında Üniversite Senatosunda yeni program önerisi ayrıntılı olarak tartışıldı. Bir kaç oturumla yapılan görüşsmeler sonunda, programın, aynı dönemde getirilen Yerel Yönetimler Ana Bilim dalı önerisi ile birlikte ele alınarak, tek bir ana bilim dalı olarak örgütlenmesi görüşü benimsendi. Bu çerçevede, Kentsel Politika ve Yerel Yönetimler Ana Bilim Dalı olarak yeniden yapılan düzenleme üniversite Senatosu'nun 8.2.1994, ve YÖK'ün 25.2.1994 tarihli kararları ile eğitimine baslamış oldu.

Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler ana bilim dalı içinde, yüksek lisans düzeyinde, vurguları farklı iki programda eğitim verilmektedir. Bunlar, 1) Kentsel Politika Planlaması ve 2) Yerel Yönetimler yüksek lisans programlarıdır.

Ülkemizdeki eğitim sistemine bakıldığında hiçbir üniversitede yerel yönetimler alanında lisans eğitimi verilmediği görülecektir. Yerel yönetim siyaset bilimi ve kamu yönetimi alanında lisans eğitimi verilen bölümlerde sınırlı bir biçimde ele alınıp işlenen bir konudur.

Varolan eğitim düzeni içinde öğrenciler yerel yönetimler alanında uzmanlaşma olanağı bulamamaktadırlar. Üniversite eğitimini tamamlayan öğrenciler kendilerini daha yeterli hissettikleri, üniversitede uzmanlaştikları alanda is olanaklari aradıklanndan doğal olarak yerel yönetimlere yönelmemektedirler. Bu anlamda talebin olmamasi yerel yönetimlerin nitelikli personel temin etmelerini güçleştirmektedir.

Yukarıda da anlatildığı gibi, ülkemizde kentleşmenin bugün ulaştığı boyutlar, salt bir meslek eğitiminin sınırlı program ve süresi içinde kapsanamayacak denli karmaşık ve kapsamlı bir yapı oluşturmaktadır. Artık, salt kendi disiplinlerinin görece dar çerçevesi içinde yetişmiş elemanlar yanısıra, farklı disiplinlerin ortaklaşa geliştirip oluşumuna katkıda bulunacağı yeni ortak programlarda eğitilmiş, birden fazla disiplinin bilgisini sentezleyebilen yeni bir uzman kesime gereksinim duyulmaktadır. Kenti bir toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel bütün olarak kavrayabi lmek, farklı ve yeni bir eğitim sürecini zorunlu kılmaktadır.

Bu saptamalara dayalı olarak, kent planlamasına yansıyan politik süreçlere hakim, plan uygulamasının denetimini yapabilen, adem-i merkezileşen bir yönetim yapısında kentsel süreçleri hukuki, mali, idari boyutlarıyla da tasarımlayarak yönlendirebilen uzmanlara olan gereksinim artmaktadır.

Kentsel Politika Planlaması programında zorunlu dersler planlama stüdyolarıdır. Bu programda stüdyolar, tüm diğer derslerde kazanılan kuramsal bilgi birikimlerinin belirlenen stüdyo konusu özelinde yoğrulduğu, sentetize edildiği ve meslek pratiğine dönüştürüldüğü, kısacası, tüm programın etrafında döndüğü bir odak niteliğindedir. Yerel yönetimler programının zorunlu dersleri ise, Yerel Yönetimler ve Kamu Yönetiminde Kuram ve Uygulama adlı derslerdir. Iki programdan öğrencilerin yararlanabilecekleri seçmeli dersler şunlardır; Yerel Yönetimlerde Güncel Sorunlar, Kent Planlama Kuram ve Pratiği, Kent ve Kentleşme, Kamu Ekonomisi-

Yerel Yönetimler Maliyesi, Kentleşmenin Yasal ve Yönetimsel Analizi, Planlama Kuramları, Politika Tasarımı ve Değerlendirmesi, Kentsel İşletme ve Proje Yönetimi, Karar Verme ve Uzlaşma Süreci, Politik Psikoloji, Kamu Yönetimi Kuramları, Yerel Yönetimler ve İmar Hukuku, Karşılaştırmalı Yerel Yönetimler, Yerel Yönetimler ve Özelleştirme, Metropoliten Alanlarda Güncel Sorunlar. Program kapsamına yer alan bu derslerde merkezi ve yerel yönetimler düzeyinde kentsel politikaların oluşum, gelişrne ve gercekleşme süreçleri, merkezi ve yerel yönetimlerin içinde ve/veya dışında oluşan politik ve toplumsal süreçler, örgütlenme biçcimleri, bürokratik yapılanmanın bu süreçler üzerindeki etkileri tartışılmakta, belediye,imar ve planlama hukukunun gelişimi, uygulamada karşılaşılan sorunlar ve sınırları, yerel yönetimlerin akçalı sorunlarına ilişkin olarak kamu ve devlet malları kuramları çerçevesinde yapılan tartışmalar yanısıra yerel yönetimlerin akçalı sorunlarını aşmak için oluşturulan modeller, kentsel alanlarda taşınmazların vergilendirilmesi vb. konular iş1enmektedir.

Özetle, yukarıda sunulan programla, yeni ana bilim dalı çerçevesinde, yerel yönetimler, kentleşme hukuku, kentsel kamu ekonomisi, kentsel politika analizi ve kentsel proje üretimi alanlarında uzmanlaşmış elemanlar yetiştirilmesi amaç1anmaktadır.

Kaynaklar

Abrams,C.(1966) Man's Struggle For Shelter In An Urbanizing World, M.I.T Press, Camb.,Mass.

Bademli, R., Kalkay,N., (1978), Egitim Programı Üzerine, ODTÜ, Mimeo.

Bademli, R. , Akışık, S., (1979), Planlama Eğitim Programını Geliştirme Seminerleri , ODTÜ, Ankara.

Balamir,M., Ersoy,M., Evyapan, A., (1976), ODTÜ Mimarlik Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölüm Politikası ve Eğitim Program Taslağı, ODTÜ, Mimeo.

Ersoy, M., (1976), Şehir Planlama Eğitimiyle İlgili Görüşlerr Anketi Sonuçları, ODTÜ, Mimeo.
Mimarlık Fakültesi Öğrenci Derneği, (1979), Eğitim ve Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün Eğitim Programı Hakkında Görüşler, ODTÜ, Mimeo.

Tekeli, I., (1970), ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Eğitiminin On Yıla Yaklaşan Deneyinin Değerlendiri lmesi Üsüne, ODTÜ, Mimeo.

Tekeli, I., (1980), P1anlama Eğitim Programını Gel iştirme Önerileri-1., ODTÜ, Ankara.

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ŞEHİR ve BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ
LİSANS EĞİTİM PROGRAMI ÖNERİSİ

Hazırlayanlar: BAYKAN GÜNAY
MURAT GÜVENÇ
OĞUZ IŞIK
TÜREL SARANLİ

ŞUBAT 1994

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ - ŞEHİR ve BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ, LİSANS EĞİTİM PROGRAMI ÖNERİSİ (1994)

Giriş ve Gerekçe

Kent planlaması bugün tam anlamıyla bir yol ayrımındadır. Planlamanın temel aldığı akılcı-işlevselci düşüncenin ontolojik ve epistemolojik temelleri sarsılmış ve bu düşünceyi destekleyen toplumsal, ekonomik ve politik yapının temelleri yıkılmıştır. Yeni ortaya çıkan koşullara uyum sağlayamadığı ve bu koşulların gerekli kıldığı dönüşümleri gerçekleştiremediği takdirde, şimdiye dek *teknik ve politik tarafsızlık* söylemi altında meşruiyetini sürdüren planlama eylemi, toplum içindeki meşruiyetini yitirme tehdidi ile karşı karşıyadır. Bugün kent planlaması, ortaya çıktığı ve gelişim gösterdiği koşullardan çok farklı toplumsal, ekonomik ve politik koşullar altında var kalma savaşımı vermek durumundadır. Esas olarak savaş sonrası dönemin korumacı-müdahaleci refah devletinin himayesi altında şekillenen kapsamlı planlama yaklaşımı, merkezi denetimin kesin bir şekilde sağlandığı, kademelenmiş ve her aşamada alınacak kararların önceden belirlenebildiği bir kurumsal ve yasal çerçeve içinde ve görece kararlı çevre koşulları altında yürütüle gelmiştir. Bu çerçeve içerisinde gelişen ve standartlaşan planlama anlayışlarının temel aldığı dünya kökten değişmiş ve bu dünya içerisindeki planlama yaklaşımları toplumsal geçerliliklerini (relevance) yitirmiştir.

Günümüzün değişen koşullan ve yeni gelişen anlayışlar, yeni bir planlama anlayışının ve planlama eğitiminin temellerinin atılmasını zorunlu kılmaktadır. Yeni geliştirilecek planlama yaklaşımlarının bugünün çok çekirdekli, birden fazla karar vericisi olan dünyasına uyum göstermesi, çevre değerlerini, yerel fırsat ve girişimleri savunan ve koruyan ve yeni demokratik katılım biçimleri arayışı içinde olan bir planlama anlayışına dayanması gereklidir.

Kent planlama açısından günümüzde yaşanmakta olan en önemli değişikliklerden birisi, yasal çerçevesi henüz tam olarak oluşmamış olmakla birlikte, temelinde kentlerin yer aldığı ilişki ağlarının ortaya çıkmakta oluşudur. Günümüzde kentlerin konumlan, işlevleri değişmekte ve ulus-devletler arası etkileşimlerin çoğu kentler arasında gerçekleşmektedir. Bu da bir yandan kentler arası rekabeti hızlandırmakta, öte yandan kentlere yepyeni ekonomik, politik ve kültürel işlevler yüklemektedir. Kent planlama açısından bakıldığında bu değişiklikleri iki farklı düzeyde ele almak olanaklı görünmektedir:

(a) Kentlerin "birey olarak" göründükleri yerleşme sistemlerindeki değişmeler, ve
(b) Kent-içi mekan organizasyonundaki değişmeler. Emek pazarının yapısındaki ve iş örgütlenmesindeki değişiklikler ile birlikte ulaşım ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler vb., kentte yaşayan toplumsal grupların birbirlerine oranla konumlarında ve kent içi etkileşimin yapısında köklü değişimler başlatmıştır.

Bütün bunların sonucunda da kent plancısından talep edilen hizmetin niteliğinde *önemli* değişmeler görülmektedir.

Kentler arası etkileşim sistemlerinin doğması, kent planlama eğitiminin *eskiden olduğu* gibi yerel özelliklere ağırlık tanıyan bir yapıda sürdürülmesini giderek daha da zorlaştırmaktadır. Bu nedenle planlama eğitim kurumları arasında olarak tanınması ve birbirleri arasında alışveriş olanaklarının arttırılması gereği ortaya çıkmıştır. İletişim teknolojisinin bu denli geliştiği ortamda planlama eğitiminin eskiden olduğu gibi *içe dönük* bir tarzda yürütülmesine olanak yoktur. Bu amaçla Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, uluslararası ölçekte tanınmaya (accreditation) yönelik işlemleri gerçekleştirme girişimlerine başlamıştır. Bu işlemler sonuçlandığında, ders içeriklerinde ve/ya da programda bazı değişikler de yapılabilecektir.

Planlama eğitiminin yeniden yapılanmasını gerekli kılan bir diğer neden de, planlama eylemi ile doğrudan ilişkili bulunan disiplinlerde büyük çaplı değişimler yaşanması ve sosyal bilimlerin üzerine kurulabileceği yeni paradigma ve epistemoloji arayışlarının gündeme gelmesidir. Planlamanın dayanak aldığı disiplinlerde yaşanan bu arayışlar, doğası gereği *disiplinler arası* bir çalışma alanı olan planlama eylemini de doğrudan etkilemektedir. Bu süreç, kent planlamasının yaşamakta olduğu bunalımı derinleştirici bir özellik taşısa da, kendi içinde büyük çaplı bir dönüşüm potansiyelini de barındırmaktadır. Planlama eylemi, ilişkide bulunduğu sosyal bilim dallarında yaşanan ve kısaca *tek paradigmalı bir yapıdan çok paradigmalı bir yapıya geçiş* olarak özetlenebilecek yeni arayışlara kendi söylemi içinde yer vermek durumundadır.

Dolayısıyla planlama eylemi, kendi amaç ve araçlarını olduğu kadar, başka disiplinlerle olan ilişkilerini de gözden geçirmek ve yeniden tanımlamak zorunluluğu ile karşı karşıyadır.

Kentteki her soruna çözüm bulma iddiasındaki kapsamlı planlamanın, kenti bir bütün olarak algılama ve planlama çabalarına karşı geliştirilen yeni yaklaşımlar ise, kenti birbiriyle ilişkisiz parçaların, kendi içinde tutarlılığı olmayan bir *kolajı* olarak görmüş ve birbirinden kopuk bu kent parçalarının salt estetik kaygılarla düzenlenmesi ile ilgilenmiştir. Kapsamlı planlama anlayışı kenti, bir bütün olarak, ancak çıkarları önceden tanımlanabilir ve kolayca bağdaştırılabilir soyut bireyler toplamı olarak görürken, bu anlayışın tersi "postmodern" yaklaşımlar da farklılığı korumak adına, her türlü ahlaksal normu yok sayan ve hiçbir belirleyicisi olmayan bir farklılık fetişizmi tehdidini içinde taşımış ve kenti, birbiriyle ilintisiz, aralarında herhangi bir bağ olmayan mekânların bir kolajı olarak görmüştür. Bu ise, plancıların kavramsal olarak hiç de hazırlıklı olmadıkları bir tehdittir. Kenti salt birbirinden bağımsız parçaların bir kolajı olarak gören yaklaşımlar, planlama eyleminin dayandığı bütüncü mantığı yok ettiği gibi, planlama disiplinini bir arada tutan bağları ortadan kaldırıcı bir özellik de taşımaktadır. Kapsamlı planlamanın getirdiği katılığı aşmak adına, aralarında hiç bir ortak bağı olmayan kent parçalarının düzenlenmesi ilkesine dayanan parçacı yaklaşımların planlama eyleminin yerini alması tehlikesi söz konusudur. Bu ise, bugüne dek var olduğu biçimiyle planlama disiplinini bir arada tutan ortak bağlamı ortadan kalkması anlamına gelecektir. Bir yaklaşımın temel değer sorunları, o yaklaşımın tümüyle reddedilmesini gerektirmeyebilir.

Dünyada kent planlama pratiğinde bu önemli kavrayış değişmeleri yaşanırken ve kapsamlı planlama anlayışının Türkiye kentleri için ne ölçüde anlamlı ve geçerli bir çözüm oluşturduğu kuşkulu iken, Türkiye'de kentlerde yapılanma süreçleri değişmekte, kentleşme sürecini belirleyen dinamikler hızla yön değiştirmektedir. Bu koşullarda yeni bir planlama stiline ve bu yönde geliştirilecek bir planlama eğitimine olan gereksinim açıktır. Şimdiye dek hızlı bir kentleşme süreci içinden dünyayı anlamlandırmaya çalışan ülkemiz plancıları, kentleşme hızının düşmesi ile geliştirilecek yeni planlama stratejilerini belirlemek durumuyla karşı

karşıya kalmışlardır. Kentli oranının doygunluğa ermesi ve çevre duyarlılığının artması ile Türkiye kentleşme sürecinin şimdiye dek üzerinde çok da durulmamış örneğin kentsel çevrenin kalitesinin arttırılması önemli bir planlama ve eğilim sorunu olarak ortaya çıkacaktır. Bu koşullarda farklı disiplinlerden gelen ipuçları ışığında hızlı ve yaratıcı gözlem, sorun tanımlama, sentezleme yetenekleri ile donanmış ve çözüm önerilerini kent bütünü ile olan ilişkilerini göz ardı etmeden plana aktarabilecek türde bir plancıya ve planlama stiline gereksinim duyulacaktır.

Komisyonumuzun Şehir ve Planlama Bölümü lisans eğitim programının yeniden düzenlemesine ilişkin olmak geliştirdiği öneri, bu çerçeve içinde değerlendirilmelidir. Önerilen lisans programı ile, farklı disiplinlerden gelen ipuçlarını ve bilgileri hızla kavrayıp planlamaya aktarabilen, kentin farklı ölçeklerdeki biçimlenme süreçlerini, "birbirleriyle olan karşılıklı etkileşim içinde kavrayabilecek ve yeni süreçleri oluşturulmasına katkıda bulunabilecek tasarım dillerini ve teknikleri kullanabilen ve uygulayabilen meslek adamlarının yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Eğitim sistemi kolay, hazır cevaplar veren bir sistem olmamalı, tersine zor sorular sorabilme becerisine sahip kent plancıları yetiştirebilmek amaçlanmalıdır.

Bu tespitlerden hareketle Komisyonumuz, planlama eyleminin varlık nedeni olarak gördüğü bütüncül yaklaşımın açık sorunlarının bilincinde olmakla birlikte, tümüyle terk edilmemesi gerektiği görüşündedir. Ancak bu, kent mekanındaki her öğeyi tam denetim altına almaya çalışan ve eksiksiz bilgi gereksinen bir planlama anlayışı olarak da anlaşılmamalıdır. Komisyonumuz, önerdiği lisans eğitim programının, yapı (bütün) ile yapı elemanları (parça) arasındaki karşılıklı etkileşimi gözden kaçırmayan, ancak parçayı salt bütün ile olan ilişkileri bağlamında açıklamaktansa, parçanın özerkliğine de yer tanıyan bir bilgi kuramına dayandırılması gerektiği görüşündedir. Öneri eğitim program ile farklı disiplinlerden hızla girdi alabilen, bu girdileri kent bütününü göz ardı etmeden, planlama sürecine katabilen yeni bir plancı tipinin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Dolayısıyla önerilen eğitim programının amacı, bütünsel ilişkileri kavrayabilen, bu ilişkilerin nasıl değiştirilebileceği konusunda (ütopik/gerçekçi) alternatifler geliştirebilen, yaratıcı, gelecek tasarımları yapabilen ve parçacılığa düşmeden derinleşebilme becerisine sahip plancılar yetiştirmektir.

Bir yandan planlama disiplininin birbiriyle ilintisiz ilgi alanlarına dağılabilme tehlikesi ile karşı karşıya bulunduğu, öte yandan da kentteki her süreç üzerinde bilgi sahibi plana yetiştirmenin giderek olanaksız hale geldiği göz önüne alındığında, bütün-parça ilişkisi planlama eğitiminin temelini oluşturmak durumundadır. Dolayısıyla Şehir ve Bölge Planlama Bölümü mezunları, öncelikle parçacılığa düşmeden somut, gerçekçi ve geçerli problemler tanımlayabilme ve bu problemlere, yapı bütünü ile ilişkileri göz ardı etmeden çözümler tasarlayabilmelidir. Bu amaçla, eğitim sürecinin özellikle ilk yıllarında öncelikle sistem tasarımına ağırlık verilmeli ve öğrenciler, karmaşıklık düzeyi gitgide artan sistemlerin kurgulanması ve bu sistemlerin zihinsel ve grafik tasarımı (design) ve temsili (representation) konusunda gerekli bilgi ve tekniklerle donatılmalıdır. İlk aşamada yapı kurgulanması konusunda edinilecek bilgiler, eğitimin daha sonraki yıllarında, kentsel yapıyı oluşturan bileşenlere ilişkin bilgilerle desteklenmeli ve kent sorunu ile kent elemanları arasındaki karmaşık ve çok yönlü ilişkileri hem parçacılığa düşmeden, hem de parçanın özgünlüğünü bütün içinde kaybetmeyen bir plancı tipinin yetiştirilmesi çabasına verilmelidir.

Üzerinde önemle durulması gereken bir diğer nokta da önerilen yeni Şehir ve Bölge Planlama lisans programının, üniversite çapında yürütülmekte olan *anadal-yan dal* ve çift dal oluşturmaya yönelik çalışmalara kolaylıkla eklemlenebilmesidir. Önerilen program

incelendiğinde, zorunlu ders sayısındaki azalma ve özellikle 3. ve 4. sınıflarda seçmeli ders sayısındaki artışın Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğrencilerinin belli bir çabayla başka bölümlerde yan dal izleyebilmelerine olanak tanıdığı görülecektir.

Önerilen programın en çarpıcı yönlerinden birisi de Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğrencilerinin 3. sınıftan başlayarak Tasarım, Sosyal-Niteliksel ve Sayısal ağırlıklı dersler içeren ilgi alanlarına (options) yönlenmeye özendirilmesidir. Bu özendirme:

a) seçmeli ders seçiminin keyfilikten ve rastlantısallıktan kurtulmasına,
b) seçmeli derslerin stüdyo çalışmalarına daha anlamlı ve geçerli katkılar yapabilmesine,
c) yapılan stüdyo çalışmalarının seçmeli ve zorunlu dersler üzerinde ters yönlü bir etkiyle ufuk açıcı olabilmesine,
d) yan dal veya çiftdal izlemeyi seçmiş öğrencilerin bu seçimlerine gerçekleştirebilmelerine, ve
e) son olarak da, yan dal veya ikinci dal programlanın izleyen öğrencilerin izledikleri programlardaki kazanımlarını Şehir ve Bölge Planlama Bölümü programına taşıyabilmelerine,
olanak sağlayacaktır.

Komisyonumuzun bu amaçlar doğrultusunda hazırlamış olduğu Şehir ve Bölge Planlama Bölümü lisans eğitim programı önerisi izleyen bölümlerde yer almaktadır.

Stüdyo programlarında yeni hedefler ve dönüşüm önerileri

Yukarıdaki saptamalar ışığında eğitim programında yapılması düşünülen değişikliklerin tasarımında üç temel ilke yol gösterici olmuştur.

1. Önerilen değişiklikler halihazır kadro olanakları, teknik donanım ve kuramsal birikim ve deneyim açısından gerçekçi olmalı ve ucu belirsiz bir macera niteliği taşımamalıdır.

2. Sınırlı sayıda ana dersle desteklenen stüdyo çalışmaları önerilen programın ana taşıyıcısı konumunda olmalıdır. Tüm kuramsal hazırlık dersleri birinci ve ikinci sınıflarda verilmeli, üçüncü ve dördüncü sınıflarda öğrencilere az sayıda stratejik önem taşıyan ana ders ve çok sayıda seçmeli ders olanağı sunan seçme ders paketleri sunulmalıdır.

3. Birinci ve ikinci yılın stüdyo programları daha çok sistem kavramının edinilmesini, temsil yeteneğinin kazandırılmasını, tasarım yeteneği ve bir tasarım dilinin geliştirilmesini: üçüncü ve dördüncü yılın stüdyo programları ise farklılaşmış seçmeli ders kümelerini izleyen öğrencilerin etkileşimini ve sentez yapabilme yeteneğini geliştirilmeyi hedeflemektedir.. Bu nedenle birinci ve ikinci yıl stüdyoları kendi aralarında bir bütün, üçüncü ve dördüncü, yıl stüdyoları da kendi aralarında ayrı bir bütün oluşturacak biçimde kurgulanmıştır. Farklı nitelikteki bu iki stüdyo çalışma devresi arasındaki geçiş, paket stüdyo verisi toplamaya yönelik olarak Örgütlenmiş bir yaz stajı ile sağlanacaktır.

Bölümümüzde verilen stüdyo çalışmaları, komisyonumuzca önerilen biçimde yeniden örgütlendiğinde önerilen ders programından destek alan, bu dersleri verildikleri yan yılda anlamlı kılan, dolaylı olarak da hem derslere hem de stüdyo çalışmalarına yönelik ilgiyi arttıran bir ders dizilişi elde edilmiş olacaktır. Ders dizilişi ile ilgili önerilerimiz raporumuzun üçüncü bölümünde sunulmaktadır, Tüm programın ana taşıyıcısı konumundaki stüdyo çalışmalarının örgütlenme biçimi ve temel hedefleri aşağıda ayrıntılandırılmaktadır. Diğer

taraftan stüdyolar ile ilgili olarak getirilen değişiklik önerileri benimsenirse:

a. veri toplama ve temel harita hazırlama gibi gerekli ancak kavramsal ve kuramsal getiri düzeyi düşük çalışmaların azaltılması,
b. sınıflar arasında alıştırma ve tema tekrarlarının en aza indirilmesi,
c. asıl üzerinde durulması gereken planlama sorunsalının tartışılmasına ve çözüm tasarımına ayrıların tahsis edilen sürenin kayda değer düzeyde arttırılması gibi önemli avantajlar sağlanabilir.

Bölümümüzde stüdyo dersi veren çok sayıda öğretim üyesinin konuyla ilgili görüşlerini alan Komisyonumuz, eğitim sürecinin etkinliğini arttıracak bu düzenlemenin yan etkilerinin son derece olumlu olacağı kanısına varmıştır.

Bu değerlendirmeler ışığında birinci ve ikinci yıl stüdyolarını kapsayan ilk devre stüdyoları ile üçüncü ve dördüncü yıl stüdyolarını kapsayan ikinci devre stüdyolarının temel hedefleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Birinci Devre Stüdyo Çalışmaları:

Halen birinci yıl stüdyo çalışmaları temel tasarım becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak yürütülmektedir. Komisyonumuz temel tasarım becerisi kazandırmaya yönelik stüdyo alıştırmalarının öğrencilerin kentsel sistemlerle daha doğrudan ilişki kurmalarını sağlayacak bir içerikle zenginleştirilmesini önermektedir.

Birinci yıl stüdyo çalışmalarının, sistem kavramının edinilmesinin, sistem içi ve sistemler arası etkileşimin temsilini kolaylaştıracak alıştırmalar içermesinin yerinde olacağı kanısındadır Bu stüdyolarda ele alınacak alıştırmaları, öğrencilerin, toplumsal sistem, yerleşme sistemi, sistem içi ve sistemler arası mekansal etkileşim, hiyerarşi, düzen, hiyerarşik örgütlenme, hiyerarşik örgütlenmiş sistemlerde çok boyutlu bağlantı yapılan, süreç (trafik) kontrolü gibi ilişkisel kavramlar edinmelerini sağlayıcı ve kolaylaştırıcı biçimde tasarlanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Birinci yıl stüdyosu için önerilen alıştırmaların değerlendirilmesinde,
- çözüm evrenin ne derece kapsamlı biçimde tarandığı,
- geliştirilen düşüncenin ve tasarlanan çözümün ne derecede yaratıcı olduğu,
- uygun, anlamlı ve geçerli bir dille aktarılıp aktarılmadığı vb.
gibi ölçütler kullanılabilir.

Bu stüdyo programının varsaydığı algoritmik düşünce yeteneğinin kazandırılması amacıyla bilgisayar dilleri ve programcılığa yönelik derslerin ilk yıldan başlanarak verilmesinin yararlı olacağı düşünülmüştür. (Bkz: Ders dağılım çizelgesi)

İkinci yıl stüdyosunun temel amacı, birinci yıl stüdyosunda ele alınan göreli olarak soyut sistem kavramların pekiştirilmesi ve bunlarla somut kent yapıları arasında tekabüliyet (correspondence) ilişkilerinin kurulması olabilir. İkinci yıl stüdyo çalışmalarında yerleşme sistemleri arasında veya yerleşme sistemlerinin kendi içlerinde gerçekleşen mekansal etkileşimi saptamaya ve betimlemeye yönelik diller ve bu etkileşimi düzenlemeye yönelik tasarım alıştırmaları, kentsel yapının çeşitli bileşenlerinin özelliklerinin çözümlenmesini, bileşenler arası mekansal ilişkileri düzenlenmesini amaçlayan göreli olarak basit tasarım-planlama problemleri ele alınabilir. Komisyonumuz coğrafi verilerin okunmasına, harita ve diğer kartografik malzemenin değerlendirilmesine yönelik duyarlılık ve becerilerin esas

olarak ikinci yıl stüdyo çalışmaları kapsamında kazandırılmasını önermektedir. İkinci yıl stüdyolarında ele alınacak alıştırmaların değerlendirilmesinde, doğal verilere uyum harita okuma, grafik dil becerisinin pekiştirilmesi, algoritmalar aracılığı ile düşünme, modelleme yeteneğinin geliştirilmesi, problem tanımlama ve çözüm tasarımındaki yaratıcılık gibi ölçütler kullanılabilir.

İlk iki yıldaki birinci stüdyo devresiyle, öğrencilere, çok boyutlu hiyerarşik yapıların çözümlenmesi konusunda kuramsal ve pratik beceriler kazandırmasını, parça-bütün ilişkilerini işlevsel olarak yorumlayabilme, bu kavramlarla coğrafi, ve kartografik veriler arasında tekabüliyet ilişkileri kurabilme yetenekleri kazandırılması amaçlanmaktadır. Birinci yıl stüdyo çalışmaların temel vurgusu kavram duyarlılık ve temsil yeteneklerinin geliştirilmesi, ikinci yıl çalışmalarının temel vurgusu ise coğrafi bağlamda tekabüliyet ilişkileri kurma, problem saptama ve çözüm tasarımı becerilerinin geliştirilmesi üzerinde olabilir.

<u>İkinci Devre Stüdyo Çalışmaları:</u>

İkinci devre stüdyo çalışmaları (üçüncü ve dördüncü yıl stüdyoları) aynı kentsel veri tabanı üzerinden yürütülmelidir. Diğer bir deyişle dördüncü yıl stüdyo çalışmaları, üçüncü yıl toplanan veriler üzerinden yapılmalı ayrıca veri toplanmalıdır. Ayrıca İkinci yıl sonundaki yaz stajının tümüyle üçüncü yıl stüdyosuna yönelik veri toplama ve yerel olarak kodlanmış veri tabanı oluşturma işlerine ayrılması önerilmektedir. Bu önerinin iki temel yaran vardır.

Birincisi, üçüncü yıl stüdyo/ çalışmaları kapsamında veri toplamaya tahsis edilen zaman süresi azalacak, verilerin değerlendirilmesine ve problem tanımlama gibi kavramsal ve kuramsal katkısı daha yüksek çalışmalara daha fazla zaman ayırabilme olanağı elde edilecektir, ikinci olarak aşağıda da göreceğimiz gibi- ikinci devre stüdyo çalışmalarının niteliği, ilk devre stüdyolarından oldukça farklıdır. İlk devrede temel vurgu kuramsal hazırlık üzerinde iken, ikinci devrede önceden hazırlanmış gerçek verilerle kapsamlı planlama süreçleri simüle edilmektedir.

Her yıl bir öğretim üyesi gözetiminde yürütülmesi önerilen ikinci yıl yaz stajı, iki stüdyo devresi arasındaki geçişi öğrenciler açısından kolaylaştırabilir.

Üçüncü yıl stüdyosu çalışmalarında, Ankara'da elde edilen kartografik ve sayısal veri kaynaklarının yanı sıra kısa bir seyahatle yerinden toplanacak bilgi ve bulgular birlikte değerlendirilecektir.

Toplanan bilginin ve yapılan çalışmaların bilgisayar ortamında önceden belirlenen bir formatta saklanarak kalıcılığının sağlanması ve Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde bir kentsel veri arşivinin oluşturulması bir diğer hedef olarak ele alınmaktadır. (Dördüncü yıl stüdyo çalışmaları genelde üçüncü sınıfta toplanacak kartografik malzeme ve sayısal bilgilere dayalı olarak gerçekleştirileceğinden üçüncü sınıf çalışmalarının kullanılabilir ve saklanabilir nitelikte bilgi ve belge üretmesi yaşamsal bir önem taşımaktadır. Bu özellik nedeniyle stüdyo çalışmalarının birbiriyle ilişkilendirilmesi üretilen bilginin niteliği ve çözümleme çalışmalarının düzeyi üzerinde çapraz denetim olanakları sağlayacaktır. Bu deneyimin genelde olumlu ve geliştirici bir etki yapması beklenmektedir.)

Bu noktada kartografik malzeme ve çizimlerin saklanabilmesi için Şehir ve Bölge Planlama Bölümüne bir tarayıcı (A0 scanner) optik disk, grafik ekran ve çizici olanaklarının tahsis

edilmesinin ikinci devre stüdyolarının etkinlik düzeyini arttıracağı düşünülmektedir. Bu donanımlardan yararlanma düzeyini arttırmak amacıyla üçüncü sınıf öğrencilerinin de alabilecekleri bir Coğrafi Bilgi Sistem (GIS) dersinin açılması önerilmektedir. Ayrıca üçüncü yıl stüdyosunu destekleyen Planlama Kuramları, Planlama Teknikleri (Yöntem) ve Kent Ekonomisi dersleri temel dersler olarak önerilmektedir. Önceden özenle hazırlanmış sayısal ve kartografik verilerden yola çıkan üçüncü sınıf stüdyosunun hem seçilen kentin sorunlarının saptanmasında hem de bu sorunlara kapsamlı ve geçerli çözümlerin geliştirilmesinde daha başarılı olacağı umulmaktadır. Ayrıca bu stüdyoda toplanan kartografik ve sayısal verilerin kalitesinin geliştirilmesi dördüncü sınıfta özelleşmiş sorun alanlarına yönelik çalışmaların gerçekleşmesinin bir ön koşuludur.

Halen uygulanmakta olan üçüncü sınıf stüdyo çalışmaları ile önerilen yaklaşım arasındaki bir diğer önemli fark da üçüncü sınıfta yapılan çalışmaların ölçeği ile ilgilidir. Üçüncü sınıf stüdyosunda yapısal plan (master) plan ölçeğinden, uygulama planları ölçeğine değin tüm ölçeklerde çalışmalar yapmak yerine, vurgunun genel kapsamlı planlama üzerinde kalması önerilmektedir.

Aşağıda da vurgulandığı üzere kentsel sorun alanları üzerinde ayrıntılı uygulama planlarının yapılması dördüncü sınıf stüdyolarının konusunu oluşturmaktadır.

Dördüncü sınıf stüdyo proje çalışmalarında üçüncü sınıfta incelenen kente ilişkin olarak üretilen genel kapsamlı plan çalışmaları ve diğer bilgiler, veri olarak alınmalıdır.

Diğer deyişle, dördüncü sınıfta üçüncü sınıfta yapılan yerel bilgi toplama, değerlendirme çalışmaları genel kapsamlı planlama süreci simülasyonu yinelen-memeli, üçüncü sınıf çalışmaları bir veri olarak alınmalıdır. Bu yaklaşımın, zaman tahsisi açısından önemli ekonomiler sağlaması, ve içerik ve muhteva. yönünden daha zengin konular veya projeler üzerinde daha derinleşebilme fırsatları yaratması beklenmektedir. (Bu yaklaşım elbette saptanan temaya veya problem alanına ilişkin bilgi toplanmasını veya probleme yönelik derinleşen değerlendirme çalışmalarını hiç bir biçimde engellememektedir.).

Dördüncü sınıf stüdyo- çalışmalarında daha çok, üçüncü sınıfta incelenen kent örneğinde saptanan bir tematik sorunlar (ulaşım, konut, rekreasyon vb.) veya sınırları belirlenmiş bir problem alanı üzerinde yoğunlaşılabilir. Bu amaca yönelik olarak üçüncü sınıfta toplanan veriler üzerinde yeni değerlendirme ve yorumlama alıştırmaları tasarlanabilir. Bu bağlamda:

a) Kent (Yerel) Yönetim bütçeleri ve finansman çözümlemeleri,
b) Arazi mülkiyet yapısının analizi ve bu yapının dönüşüm olanakları,
c) Kentsel demografya çözümlemeleri
d) Kentsel ve bölgesel dinlence (rekreasyon) olanakları,
e) Kent içi ulaşım sistemleri
f) Taşınmaz piyasası çözümlemeleri
g) Rant yüzeylerine ilişkin kentsel ekonomik ve coğrafi çözümlemeler,
h) Kentsel tasarım projeleri
i) Kentsel tasarım projelerine ilişkin değerlendirme alıştırmaları.
j) Yerel güç yapısına ilişkin politik değerlendirmeler
k) Kentin sosyal coğrafyasına, seçim coğrafyasına veya tarihine ilişkin derinlemesine çözümleme çalışmaları gündeme getirilebilir.

İki devreli stüdyo çalışmaları için önerilen yeni programın bazı özellikleri üzerinde durmakta

yarar var.

1. Yukarıda da belirtildiği üzere bu devrede veri toplama işlerine ayrılan zaman en aza indirilmekte, stüdyolar tartışma kuramsal hazırlık, veri değerlendirme, çözümleme ve yorumlama gibi bilimsel açıdan daha ilginç ve verimli konulara yöneltilmektedir.

2. Buna karşılık önerilen stüdyo çalışmalarının başarı düzeyi ilk aşamada (belki de ikinci sınıf yaz stajında) toplanan bilgilerin kalitesine bağlı kılınmalıdır. Bu bağımlılığın veri toplama işlerine yeni bir sorumluluk boyutu katabileceği ve bu zahmetli işi anlamlandıracağı düşünülmektedir.

3. Önerilen stüdyo örgütlenme modelinde veri toplama kadar, toplanan verinin en ekonomik bir biçimde temsili (representation), saklanması ve bu bilgiye en kolay bir biçimde erişebilme stratejik bir önem kazanmaktadır. Bunun eğitim teknolojisini ilgilendiren boyutları kadar, toplanan bilgiyi ve bilgi toplamaya yönelik emeği değerli kılan bîr boyutu bulunduğu açıktır. Bu özelliğin stüdyo çalışmalarının asıl amaçlarından birini oluşturmasına karşın ne yazık ki giderek kaybolmaya yüz tutan öğrenciler arası etkileşim süreçlerinin yeniden canlandırılması açısından pedagojik avantajları açıktır.

4. Yukarıda stüdyolar için önerilen yeni örgütlenme biçimi ve önceliklerin, kuramsal derslerle stüdyolar arasımda yeni ve daha yapıcı ilişki biçimlerinin ve bağlantıların kurulmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Halihazır örgütlenmede bu ilişki daha çok, derslerin stüdyo çalışmasını desteklemesi şeklinde tek yönde çalışmaktadır. Komisyonumuz ilke olarak bu ilişki biçimini desteklemekle birlikte, bunun her iki yönde de çalışabileceği kanısına varmıştır, stüdyoda ele alınan konu ve temaların önceden bilinmesi derslere ve ele alınan konulara yönelik ilgiyi arttırarak derslerin daha anlamlı bir içerik kazanmasına yol açabilir.

Program önerisi

Programda stüdyo ile stüdyo dışı güçlendirmek ve daha anlamlı kılmak dersler arasında önerilen iki yönlü ilişkiyi amacıyla pek çok dersin program içerisindeki konumlarında değişiklikler yapılmıştır. Nitekim, üçüncü sınıftan başlayarak zorunlu ders sayısı giderek azaltılmakta ve öğrenciler ilgi alanlarına yönelik olarak hazırlanan, seçmeli ders paketlerine yönlendirilmektedir. Aşağıda da görüleceği üzere en özgün, uzmanlaşmış (gerçekçi) stüdyo çalışmalarının gerçekleştirileceği dördüncü sınıfta zorunlu ders sayısı en aza indirilmiş, öğrenciler ilgi alanlarına, ve stüdyoda ele aldıkları konulara uygun olarak çeşitli seçmeli ders paketlerine yönlendirilmiş bulunmaktadırlar.

Dikkat edilirse, öneri programda 4. sınıfta stüdyo dışında sadece bir zorunlu ders bulunmaktadır. Bu durumda, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğrencilerinin iki dönemde izleyebilecekleri toplam 7 seçmeli ders bulunmaktadır. Bu dersler Şehir ve Bölge Planlama Bölümü bünyesinde oluşturulması önerilen Tasarım, Sosyal-Niteliksel ve Sayısal ağırlıklı ilgi alanlarından (options) seçilebileceği gibi, öğrenci tarafında seçilecek yan dal veya ikinci ana dal programlarında da değerlendirilebilir. Kent olgusunun ve planlama stüdyo çalışmalarının çok boyutluluğu nedeniyle gerek öğrencilerimizin yönelebilecekleri ilgi alanlarının, gerekse izleyecekleri yan dal veya ikinci dal programlarının hem stüdyo çalışmalarımız hem de genel eğitim ortamımız açısından zenginleştirici olabileceğini düşünüyoruz.

Program çalışmalarının hazırlandığı günlerde ODTÜ'de yan dal programlarının listesi ve içerdiği dersler henüz belirlenmiş değildi. Komisyonumuz, 1. ve 2. sınıflarda verilen çok

sayıda servis dersinin öğrencilerimizin çeşitli bölümlerde açılabilecek yan dal programlarını izleyebilmeleri konusunda açık fırsatlar yarattığı kanısındadır. İstatistik, Matematik, Bilgisayar, Ekonomi, Antropoloji-Sosyoloji ve Tarih konusunda zorunlu dersler içeren 1. ve 2. yıl programlarının, öğrencilerimizin olası pek çok yan dal programına geçebilmelerine olanak sağladığı düşünülmektedir.

Önerilen programda zorunlu ders sayısı 43'ten 34'e düşürülmekte, buna karşılık seçmeli ders sayısı 5'ten 10'a yükseltilmektedir. Bunun, üniversitemizde en fazla ders içeren lisans programlarından biri olan Şehir ve Bölge Planlama lisans programının ders sayısı itibariyle sahip olduğu dezavantajı bir ölçüde giderdiği söylenebilir. Bölümümüz öğrencilerinin yan dal veya ikinci ana dal programlarını izleyebilmelerini kolaylaştırmak amacıyla, bu tür programlarda verilecek bazı giriş derslerinden muaf tutulmaları düşünülebilir.

Bölüm programının genel amaçları ve tanımlanan stüdyo içeriklerine bağlı olarak hazırlanan programın yapısı aşağıdaki ana ilkelere dayandırılmıştır:

- 1 ve 2. sınıflarda şehir planlama eğitiminin temelini oluşturan bölüm dışı derslere Bilgisayar eğitimi de eklenecek, bölüm içi Sosyoloji, Tarih, Antropoloji, Ekonomi, Ulaşım dersleri ise daha sıkıştırılmış formatlarda konunun temel yapısını oluşturacak şekilde verilecektir.
- Bu konularda uzmanlaşmak isteyen öğrenciler için 3 ve 4. sınıflarda daha ayrıntılı dersler seçmeli olarak açılacaktır.
- Daha önce açıklandığı gibi 1 ve 2. sınıf stüdyoları da yerleşme sistemleri, kentler ve kent parçalarının yapıları üzerinde yoğunlaşacaktır.
- 3 ve 4. sınıf stüdyolarında bir büyük kent ya da metropoliten alanın planlama çalışmaları birbirini izleyen bir şekilde yürütülecektir. Ele alınan kente ilişkin temel bilgiler ve analizler 3. sınıfta yapılacak, kentin yapısına ait planlama kararları, alternatifler ve stratejiler üretilecektir.
- Öğrenciler 4. sınıfta, artık tanıdıkları bir kentin parçaları hakkında problem tanımlarını yapacaklar ve alt ölçeklerde kullanacaktan bilgileri üreterek farklı konularda projeler üreteceklerdir.
- Bu farklı konular; Tasarım, Kent işletmeciliği, Modelleme, Kent Ekonomisi ve Çevre üzerinde yoğunlaşacaktır. Böylece Öğrenciler ya kentin bir genel problemine, ya da kent parçalarına yönelik daha ayrıntılı ve incelmiş çalışmalar yapma fırsatını yakalayabileceklerdir. Gene bu bağlamda planlama kararları ile uygulama süreçleri arasında bağlar da kurulabilecektir.
- 3. sınıf dersleri de stüdyoya paralel olarak Planlama Kuramı ve Teknikleri, Kentin Ekonomisi ve Yönetimi üzerinde yoğunlaşacak, öğrenciler bir kendilerini en güçlü buldukları konuya göre 3 adet seçmeli ders almaya veya seçtikleri yan dal programının ilk derslerini izlemeye özendirileceklerdir.
- 4. sınıf stüdyosunda da Öğrenciler en çok merak duydukları konuya yönlendirilecek ve seçmeli derslerini bu doğrultuda kendilerine sunulan ders gruplarından seçeceklerdir.
- Ayrıca öğrenciler takım çalışmasına özendirilerek, farklı konular arasındaki ilişkileri kurma ve yapıya bağlı uzmanlaşmaya yöneltileceklerdir.
- Farklı konularda uzmanlaşmak isteyen öğrencilerin seçebilecekleri ders gruplarına ait örnekler aşağıda sunulmaktadır. 3. sınıfta 3, 4. sınıfta ise 7 olmak üzere toplam 10 seçmeli ders alınacaktır.

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yeni Ders Listesi:

Bu listede Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün ilk dört sınıfının birinci ve ikinci yarı yıllarında verilecek dersler gösterilmektedir:

1.Sınıf

1.(Güz Dönemi)

Ders Kodu	**Ders Adı**
1. CP101	Planning Studio I
2. CP 111	The City
3. CP 115	Social History and the Evolution of Scientific Inquiry
4. CP 103	Introduction to Antropology
5. MATH 125	Basic Mathematics 1
6. ENG 101	Development of Reading and Writing Skills

2. (Bahar Dönemi)

Ders Kodu	**Ders Adı**
1. CP102	Planning Studio II
2. CP 112	Introduction to Planning
3. CP 104	Urbanization and Urban Sociology
4. CP 146	Computer Programming I
5. MATH 126	Basic Mathematics II
6. ENG 102	Development of Reading and Writing Skills II

CP 1 90 Summer Practice Mapping- Topography- Computer Presentation
(4 weeks)

2. Sınıf

1. (Güz Dönemi)

Ders Kodu	**Ders Adı**
1. CP201	Planning Studio III
2. CP211	The City in History I
3. CP245	Computer Programming II
4. CP231	Economic Principles for Planners
5. Stat 201	Statistics I
6. Eng 104	Academic Report Writing

2. (Bahar Dönemi)

Ders Kodu	**Ders Adı**
1. CP202	Planning Studio IV

2. CP212	The City in History II
3. CP232	Introductory Economics II
4. CP242	Urban Geography
5. CP252	Introduction to Urban Transport Planning
6. Stat 201	Statistics II

CP 290 Summer Practîce: Turkish Planning Practice-f-Data Collection for Studio (4 weeks)

3. Sınıf

1. (Güz Dönemi)

Ders Kodu	**Ders Adı**
1. CP301	Planning Studio V
2. CP331	Urban Economics
3. CP371	Planning Theory
4. CP381	Introduction to Legal and Administrative Aspects of Planning
5.	Elective

2. (Bahar Dönemi)

Ders Kodu	**Ders Adı**
1. CP302	Planning Studio VI
2. CP392	Planning Techniques and Methodology
3. CP362	Urban Infrastructure
4.	Elective
5.	Elective

CP 390 Summer Practice: Municipal, public or private planning office (4 weeks)

4. Sınıf

1. (Güz Dönemi)

Ders Kodu	**Ders Adı**
1. CP401	Planning Studio VII
2. CP471	Principles of Housing
3.	Elective
4.	Elective
5.	Elective

2. (Bahar Dönemi)

Ders Kodu	**Ders Adı**
1. CP402	Planning Studio VIII
2.	Elective
3.	Elective

4.	Elective
5.	Elective

Öneri Seçmeli Ders Listesi:

<u>Nitel Seçenek</u>

1.1 İdari ve Yasal Çalışmalar

Adm 322 Turkish Administrative Law
Adm 324 Local Government

1.1.1 Advanced Studies on Urban (Municipal) Administration
1.1.2 Studies on the Planning Law (Geography of Law)
1.1.3 Case Studies
1.1.4 Land Policies

1.2 Politika Üretimi ve Kent Yönetimi

CP 483 Policy Design and Evaluation
CP 434 Introduction.to the Analysis of Public Goods
Adm 477 Municipal Finance
Adm 470 Issues in Public Administration

1.3 Çevre

1.3.1 Studies on Urban Ecology
1.3.2 Environmental Psychology
1.3.3 .....

1.4 Kent Sosyolojisi

CP 415 Social Aspects of Planning I
CP 416 Social Aspects of Planning II
CP 427 Modernism Postmodernism and Urban Studies
Advanced Studies on Urban Sociology Workshop on Urban Studies

1.5 Kentsel Konuların Politika Analizi

CP 495 Urban Political Analysis
CP 499 Seminar in Selected Urban Political Issues

1.6 Kentlerin Tarih ve Kültürü

CP 435 Comparative Urban Studies and Planning in the Middle East and North Africa (Workshop)
CP 436 Comparative Urban Studies and Planning in the Middle East and North Africa (Seminar)
CP 411 (Substitute for CP 311 'Evolution of Turkish Cities')

CP 471 Urban Archeology

1.6.1 Advanced Studies on Urban History
1.6.2 Culture and the City

1.7 Kentsel Tasarım

CP 463	Evolution of Civic Design
CP 474	History of Housing as a Social Relation
CP 476	Housing Research

Phil 202	Aesthetics
Phil 248	Medieval and Renaissance Philosophy
Phil 341	History of 17th and 18th Centuries Philosophy I
Phil 342	History of 17th and 18th Centuries Philosophy II
Phil 405	Philosophy of Language

Arch 281	Introduction to Environmentai Factors
Arch 291	Landscape Design I
Arch 292	Landscape Design II
Arch 321	History of Art and Architecture
Arch 381	Environmental Control Systems
Arch 415	Fundamentals of Site Planning
Arch 421	History of Art and Architecture
Arch 491	Landscape Research I
Arch 492	Landscape Research II

1.7.1 Theory of Design
1.7.2 Evolution of Urban Design
1.7.7 Traffic Planning

Nicel Seçenek için Önerilen Ders Listesi

2.1 Planlamada Modeller

CP 451 Models in Urban Planning I
CP 452 Models in Urban Planning II

2.1.1 Advanced Planning Techniques
2.1.2. Urban Transport Models (substitute for CP 352)

2.2 Demografi

CP 322 Population Dynamics and Planning
CP 426 Application of Demographic Techniques to Turkish Data
CP 424 National Distribution of Urban Population
CP 422 Computer Applications of Statistical Methods to City and Regional Planning

2.2.1 Planning in LDCs

2.3 CBS, Kentsel Veri Tabanları ve Haritacılık

CP 438 Introduction to GIS

2.3.1 Quantitative Geography
2.3.2 Computer Courses
2.3.3 (Courses on Programming Languages and Algorithm Design to be selected from Computer Sciences Department)

2.4 Kent Ekonomisi

2.4.1 Advanced Studies on Urban Economics
2.4.2.....
2.4.3.....

2.5 Kent Çevresi

2.4.1 Environmental Impact Analysis
2.4.2 .....

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ, LİSANS EĞİTİM PROGRAMI

1994

30.09.1994

Mimarlık Fakültesi Dekanlığına

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, 15.8.1994 tarihli Üniversitesi Senatosunda görüşülen Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Lisans Eğitim Programı üzerinde Senato tarafından belirlenen ölçütler doğrultusunda ayrıntılı bir çalışma yaparak Programı geliştirmiştir. Bu çalışma sonucunda, ekli programda izleneceği gibi:

- Toplam ders kredisi 162'ye düşürülmüştür.
- Dördüncü sınıf son dönemi dışındaki dönemlerde dönem kredileri 20 civarında dengelenmiştir. Son dönem özellikle de Planlama Stüdyolarında bireysel bitirme proje çalışmasının ağırlığı göz önünde tutularak toplam kredinin 17'de kalması sağlanmıştır.
- CP 231 – 232 dersinin adı Economics for Planners I – II olarak değiştirilmiştir.

Ayrıntılı bir düzeyde geliştirilen seçmeli ders grupları listesi Bölüm derslerini diğer bölümlere açmakla birlikte öğrencilerimizi de diğer bölümlerden konu ile ilgili ders açmaya özendirmekte ve Yan Dal açma ve alma olanaklarını da hazırlamaktadır.

Ders programımız bu içerik ve biçimi ile Üniversite Senatosunun belirlediği ölçütlere tümüyle uymaktadır.

Ekte yer alan yeni program 1994-1995 ders yılında 1. ve 2. sınıf öğrencileri için uygulamaya konmuş ve kayıtlar bu programa göre yapılmıştır. 3. ve 4. sınıf öğrencileri ise eski programa göre ders almaktadırlar.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Prof.Dr. Tansı ŞENYAPILI
Şehir ve Bölge Planlama
Bölümü Başkanı

EK: 1 adet yeni ders programı

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yeni Ders Listesi:

Aşağıda Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün İlk dört sınıfının birinci ve ikinci yarı yıllarında verilecek dersler gösterilmektedir.

1st Year

1. (Fall Semester)

	Course Code	**Course Name**	**Credit**
1	CP 101	Planning Studio I	(4-8)8
2	CP 111	The City and Planning	(3-0)3
3	CP 103	Anthropology	(3-0)3
4	Math 125	Basic Mathematics I	(4-0)4
5	Eng 101	Development of Reading and Writing Skills I	(3-0)3
		TOTAL CREDITS	21

2. (Spring Semester)

	Course Code	**Course Name**	**Credit**
1	CP 102	Planning Studio II	(4-8)8
2	CP 104	Urbanization and Urban Sociology	(3-0)3
3	CP 1116	Development of Western thought and Technology	(3-0)3
4	CP 146	Computer Programming	(2-2)3
5	Math 126	Basic Mathematics II	(4-0)4
6	Eng 102	Development of Reading and Writing Skills II	(3-0)3
		TOTAL CREDITS	24

CP 190 Summer Practice – Mapping-Topography+Computer Presentation (4 weeks)

2nd Year

1. (Fall Semester)

	Course Code	**Course Name**	**Credit**
1	CP 201	Planning Studio III	(4-8)8
2	CP 211	The City in History I	(3-0)3
3	CP 231	Economics for Planner I	(3-0)3
4	Stat 201	Statistics I	(3-0)3
5	Eng 211	Advanced English	(3-0)3
		TOTAL CREDITS	20

2. (Spring Semester)

	Course Code	**Course Name**	**Credit**
1	CP 202	Planning Studio IV	(4-8)8
2	CP 212	The City and History II	(3-0)3
3	CP 232	Economic for Planners II	(3-0)3
4	CP 242	Urban Geography	(4-0)4
5	Stat 202	Statistics II	(3-0)3

		TOTAL CREDITS	20

CP 290 – Summer Practices – Turkish Planning Practice + Data collection for Studio + Computer Presentation

3rd Year

1. (Fall Semester)

	Course Code	**Course Name**	**Credit**
1	CP 301	Planning Studio V	(4-8)8
2	CP 331	Urban Economics	(3-0)3
3	CP 371	Planning Theory and Techniques	(3-0)3
4	CP 351	Urban Transport Planning	(3-0)3
5		Elective	(3-0)3
		TOTAL CREDITS	20

2. (Spring Semester)

	Course Code	**Course Name**	**Credit**
1	CP 302	Planning Studio VI	(4-8)8
2	CP 362	Urban Infrastructure	(3-0)3
3	CP 282	Legal and Administrative Aspects of Planning	(3-0)3
4		Elective	(4-0)4
5		Elective	(3-0)3
		TOTAL CREDITS	20

CP 390 – Summer Practice – Municipal, public or private planning office (4 weeks) Presentation

4rd Year

1. (Fall Semester)

	Course Code	**Course Name**	**Credit**
1	CP 401	Planning Studio VII	(4-8)8
2	CP 471	Principles of Housing	(3-0)3
3		Elective	(3-0)3
4		Elective	(3-0)3
5		Elective	(3-0)3
		TOTAL CREDITS	20

2. (Spring Semester)

	Course Code	**Course Name**	**Credit**
1	CP 402	Planning Studio VIII	(4-8)8
3		Elective	(3-0)3
4		Elective	(3-0)3
5		Elective	(3-0)3
		TOTAL CREDITS	17

OVERALL STATISTICS

Total Number of courses	Totel Credits	Credis/No. of Courses
40	162	4.05

No. of Elective Courses	Elective total credits	Electives/Total courses	Electives/total credits
9	27	22.50	16.66

No.of non-departmental must courses	NMC total credits	NMC/totel courses	NMC/total credits
7	23	17.50	14.20

Note that the above number for the non-departmental courses includes only must courses. Out of the 9 elective courses that the students are are required to attend, students may take non-departmental courses. The exact distribution of elective courses between the below options and between departmental and non-departmental courses will be decided next year.

PROPOSED LIST OF ELECTIVE COURSES

I. Qualitative Option

1.1. Administratuve and Legal Studies

Adm 322 Turkish Administrative Law
Adm 324 Local Government

1.1.1. Advanced Studies on Urban (Municipal) Administration
1.1.2. Studies on the Planning Law (Geography of Law)
1.1.3. Case Studies
1.1.4. Land Policies

1.2. Policy Making and Urban Management

CP 483 Policy Design and Evaluation
CP 434 Introduction to the Analysis of Public Goods
Adm 477 Municipal Finance
Adm 470 Issues in Public Administration

1.3. Environment

CP 477 Energy and Planning
CP 491 Environment, Economy and Planning: Sustainable Development

1.3.1. Studies on Urban Ecology
1.3.2. Environmental Psychology
1.3.3. .....

1.4. Urban Sociology

CP 415 Social Aspects of Planning I
CP 416 Social Aspects of Planning II
CP 427 Modernity, Postmodernity and Urban Studies

1.4.1. Advanced Studies on Urban Sociology
1.4.2. Workshop on Urban Studies

1.5. Political Analysis of Urban Issues

CP 495 Urban Political Analysis

CP 499 Seminar in Selected Urban Political Issues

1.6. History and Culture of Cities

CP 435 Comparative Urban Studies and Planning in the Middle East and North Africa (workshop)
CP 436 Comparative Urban Studies and Planning in the Middle East and North Africa (Seminar)
CP 411 (Substitute for CP 311 'Evolution of Turkish Cities')
CP 471 Issues in Urban Archeology

1.6.1. Advanced Studies on Urban History
1.6.2. Culture and the City

1.7. Urban Design

CP 463 Evolution of Civic Design
CP 474 History of Housing as a Social Relation
CP 476 Housing Research
CP 441 Workshop in Urban Project Planning

Phil 202 Aesthetics
Phil 248 Medieval and Renaissance Philosophy
Phil 341 History of 17th and 18th Centuries Philosophy I
Phil 342 History of 17th and 18th Centuries Philosophy II
Phil 405 Philosophy of Language

Arch 281 Introduction to Environmental Factor
Arch 291 Landscape Design I
Arch 292 Landscape Design II
Arch 321 History of Art and Architecture
Arch 381 Environmental Control Systems
Arch 415 Fundamentals of Site Planning
Arch 421 History of Art and Architecture
Arch 491 Landscape Research I
Arch 492 Landscape Research II

1.7.1. Theory of Design
1.7.2. Evolution of Urban Design
1.7.3. Traffic Planning

II. Quantitative Option

2.1. Models in Planning

CP 451 Models in Urban Planning I
CP 452 Models in Urban Planning II

2.1.1. Advanced Planning Techniques
2.1.2. Urban Transport Models (substitute for CP 352)

2.2. Demography

CP 322 Population Dynamics and Planning
CP 424 National Distribution of Urban Population
CP 422 Computer Applications of Statistical Methods to City and Regional Planning

2.2.1. Planning in LDC's

2.3. GIS, Urban Data Bases and Cartography

CP 426 Application of Demographic Techniques to Turkish Data
CP 438 Introduction to Geographic Information Systems

2.3.1. Quantitative Geography
2.3.2. Computer Courses
2.3.3. (Courses on Programming Languages and Algorith Design from Computer Department)

2.4. Urban Economics

CP 432 Substitute for CP 232 (Economics of Planned Development)

2.4.1. Advanced Studies on Urban Economics
2.4.2. .....
2.4.3. .....

2.5. Urban Environment

2.4.1. Environmental Impact Analysis
2.4.2. .....

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ, YENİ YÜKSEK LİSANS DERS PROGRAMI ÖNERİSİ

1995

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yeni Yüksek Lisans Ders Programı Önerisi

Oğuz Işık, Baykan Günay, Türel Saranlı ve Murat Güvenç'ten oluşan eğitim komisyonu tarafından hazırlanan Yeni Yüksek Lisans Ders Programı önerisidir. 30.1.1995

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü lisans programının temel hedefleri ve yaklaşımı Bölüm Kurulunda kabul edilmiş bulunmaktadır. Bölüm kurulunda bu çalışmanın tartışma platformu oluşturacak bir ders programı önerisiyle sonuçlandırılması karara bağlanmıştır. Bölüm Kurulu tarafından tanımlanan bu görev üzerine toplanan komisyonumuz, aşağıdaki ders programı taslağını geliştirmiştir.

Komisyonumuzca hazırlanan temel hedefler başlıklı raporda belirlenmiş ve bölüm kurulunca kabul edilmiş olan dört yüksek lisans dersi, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yeni Yüksek Lisans Programında yer alacak sekiz derslik dizinin ana taşıyıcısını oluşturmaktadır. Üzerinde tartışılarak karara bağlanmış bu dört ders, yüksek lisans programının zorunlu dersleri olarak tanımlanmalıdır. Ders programının ana taşıyıcısını oluşturan bu alt küme,

1. Birinci yarıyılda verilecek Bilim Felsefesi – Yöntembilim dersi
2. Birinci ve ikinci yarıyıllarda verilecek stüdyo dersleri (CP 501 ve CP 502)
3. İkinci yarıyılda verilecek olan 'Pro-Thesis Directed Study'

derslerinden oluşacaktır.

Bu nedenle Şehir Planlama alanında önerilen yeni yüksek lisans programının başarısı, yeni stüdyo programlarının başarısıyla doğrudan ilişkilidir. Bu açıdan komisyonumuz, yüksek lisans stüdyolarının –eğer gerekiyorsa- bölümce benimsenen eğitsel hedefler ışığında (Çok Boyutluluk, Çok Paradigmalılık, Bilinçli Seçme, Mekan Boyutu ve Farklı ele alınış biçimlerine duyarlılık, Eleştirellik Problem Kurma Tanımlamada Başarı, Yöntembilimsel Derinleşme (İncelme), ilkeleri uyarınca yeniden yapılandırılmaları ve kent planlama alanı için yeni bakış açılarının, yaklaşımların ve yere ve konuya duyarlı özgün kuramsal çerçevelerin üretimine katkıda bulunan platformlara (laboratuarlara) dönüştürülmelerinin yararlı olabileceği kanısındadır.

Programın ikinci yarıyılı için önerilen Pro-thesis Directed Study adlı ders, öğrencilerin tez çalışmalarını hazırlamayı düşündükleri alanlarda daha erken tarihlerde tanışmalarını, sordukları soruların geçerli (relevant) ve verimli (generic) olmasını ve öğrencilerin izlenmesini amaçlamaktadır. Dersin öğretim görevlilerinin konuya veya probleme özgü olarak atanmaları gerekmektedir. Bu nedenle bu dersin öğretim üyeleri katalogta staff şeklinde gösterilmelidir. Bu tür bir uygulamanın Mimarlık Yüksek Lisans programı çerçevesinde uzun yıllardan beri başarıyla sürdürüldüğü saptanmıştır. Bu açıdan yeni Şehir Planlama Yüksek Lisans Programı çerçevesinde denenmesi anlamlı ve yararlı olabilir. Bu ders önceki önerimizde tez semineri başlıklı ders yerine önerilmektedir,

Bilimsel hazırlık döneminin tamamlanabilmesi için Şehir ve Bölge Yüksek Lisans öğrencilerinin, bu dört zorunlu derse ek olarak, dört seçmeli ders almaları gerekli görülmüştür. İlk aşamada (yeni yüksek lisans seçmeli derslerinin hazırlanmasına kadar), Üniversite Senatosu tarafından kabul edilen Lisans eğitim programı kapsamında yedince ve sekizinci yarıyıllar (bilindiği üzere yeni yüksek lisans programının devreye girmesi lisans

programında bu derslerin açılmasıyla aynı döneme rastlayacaktır) Bu nedenle sözü edilen derslerin ilk aşamada 500'lü kodlarla açılması yararlı olacaktır.

A. Kentsel Tasarım,
B. Kentsel Konut Planlaması
C. Planlama Bilgi Sistemleri
D. Kent Ekonomisi, Kentsel Kamu Malları
E. Ulaşım
F. Kent Tarihi
G. Kent Coğrafyası
H. Kentsel Hukuk
I. Kentsel Politika Planlaması
J. Planlama Kuramları
K. Yöntembilim
L. Kent Sosyolojisi

Konularında verilecek 500 kodlu derslerin, ilk evrede hem lisans programının hazırlanarak devreye girmesi, ve zaman içerisinde bu dersler çerçevesinde oluşacak akademik devingenliğe bağlı olarak yeni uzmanlık derslerin açılması, yeni anabilim dallarının kurulmasını öngören ve üzerinde uzlaşılmış, iki evreli gelişme sürecinin başlangıcını oluşturacaktır. Yeni bir anabilim dalı kurulduğunda, bu alt programı izleyen öğrenciler için (uzmanlaşmış bir stüdyo (işlik) çalışması izlemek koşuluyla), yüksek lisans kent planlama stüdyolarını izlemek zorunluluğu ortadan kalkabilecektir. Ancak her koşulda, yeni ana bilim dallarının oluşturulmasına değin Şehir Planlama Yüksek Lisans stüdyoları (CP 501 ve 502) kent planlama yüksek lisans programını izleyen tüm öğrenciler için zorunlu dersler olmalıdır.

20.2.1995

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ
ÖĞRETİM ÜYELERİNE

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Yeni Yüksek Lisans Ders programına ilişkin düzeltilmiş kopya ilişiktedir. İlgili görüş ve önerilerinizi 21.1.2995, Salı günü saat 14.00'de yapılacak Bölüm Toplantısında iletmenizi saygılarımla rica ederim.

Prof.Dr. Tansı Şenyapılı
Şehir ve Bölge Planlama
Bölümü Başkanı

EK: 1

ODTÜ ŞEHİR PLANLAMA BÖLÜMÜ YENİ YÜKSEK LİSANS DERS PROGRAMI ÖNERİSİ III

Oğuz Işık, Baykan Günay, Türel Saranlı ve Murat Güvenç'ten oluşan eğitim komisyonu tarafından hazırlanan Yeni Yüksek Lisans ders programı önerisidir. 20.2.1995

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü lisans programının 'temel hedefleri ve yaklaşımı' Bölüm Kurulunda kabul edilmiş bulunmaktadır. Bölüm kurulunda bu çalışmanın tartışma platformu oluşturacak bir ders programı önerisiyle sonuçlandırılması karara bağlanmış, ve 30.1.1995 ve 9.2.1995 tarihli iki taslak bölüm kurulunda tartışılmıştır. Bölüm kurulunda geliştirilen öneriler ve getirilen eleştiriler ışığında, eğitim komisyonunun önerisi, yeniden ele alınmış ve bölüm kuruluna sunulmak üzere aşağıdaki III taslak öneriye dönüştürülmüştür.

Bölüm kurulunda dile getirilen eleştiri görüş ve öneriler göz önüne alınarak hazırlanan bu taslak iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yeni Yüksek Lisans Programının Ana Taşıyıcısını oluşturan Zorunlu Dersler, ikinci bölümde de öğrencilerin kendi uzmanlaşma alanları göz önüne alınarak alacakları seçmeli derslere ilişkin görüş ve önerilere yer verilmektedir.

I. Zorunlu Dersler

Komisyonumuzca hazırlanan temel hedefler başlıkla raporda belirlenmiş ve bölüm kurulunca kabul edilmiş olan dört yüksek lisans dersi, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yeni Yüksek Lisans programında yer alacak sekiz derslik dizinin ana taşıyıcısını oluşturmaktadır. Tartışılarak karara bağlanmış –**biri kredisiz**- aşağıdaki beş ders, yüksek lisans programının **zorunlu dersleri** olarak tanımlanmalıdır. Ders programının **ana taşıyıcısını** oluşturan bu alt küme,

1. Birinci yarıyılda verilecek Bilim Felsefesi – Yöntembilim dersi,
2. Birinci ve ikinci yarıyıllarda verilecek stüdyo dersleri (CP 501 ve CP 502)
3. Öğrencilerin dönem kaybını önlemek üzere her yarı yıl açılacak, ancak düzenli bir öğrencinin ikinci yarıyılda alacağı 'Pro-Thesis Directed Study'
4. Tez semineri,

Derslerinden oluşmaktadır. Bu derslerin içerik ve hedefleri aşağıda kısaca tartışılmaktadır.

1. BİLİM FELSEFESİ – Yöntembilim Dersi

Bilim felsefesi, bilimsel bilginin gelişme ve dönüşümüne ilişkin kuramlar, bilimsel dönüşüm kuramlarının değerlendirilmesinde bir örnek olarak coğrafyanın tarihi, coğrafya bağlamandı zaman ve mekan, açıklama ve anlama, süreç ve yapı ilişkileri, çok paradigmalı bir alan olarak coğrafya; neo-kantist, neo-positivistik, anarşist, Marksist, fenomenolojik cografyalar.

2. STÜDYO DERSLERİ (CP 501 ve CP 502)

3. 'PRO-THESIS DIRECTED STUDY' dersi

Programın ikici yarıyılı için önerilen **Pro-Thesis Directed Study** adlı ders öğrencilerin,

- kent planlamasının temel sorun alanlarıyla daha erken tarihlerde tanışmalarını,
- değinilmemiş özgün araştırma konularının yakalanmasını,
- bu konulara merak duymalarını,
- tez çalışmalarını hazırlamayı düşündükleri alanlardaki temel kavramlara aşina olmalarını,
- geçerli (relevant) ve verimli (generic) ve makul bir çalışma süresi içerisinde yanıtlanabilir sorular oluşturma becerilerinin kazandırılmasını,
- belki de en önemlisi öğrencilerin akademik gelişme süreçlerinin izlenmesini

kolaylaştıracak bir yapıda şekillendirilmelidir.

Dersin yürütücüleri katalogta staff şeklinde gösterilmelidir. Bu dersin yürütücüleri mutlaka tez danışmanları olmayabilir. Ancak, bu dersi yürütecek öğretim üyeleri, atanmış veya atanması olası tez danışmanlarının tartışmalı değerlendirme çalışmalarına en az iki kez katılmalarını sağlamalıdırlar. Mimarlık Yüksek Lisans programı çerçevesinde uzun yıllardan beri başarıyla sürdürülen bu tür bir ders, yeni Şehir Planlama Yüksek Lisans Programı çerçevesinde de anlamlı ve yararlı olabilir

4. TEZ SEMİNERİ DERSİ

Tez Semineri jürilerde değerlendirmeye alınacak **tezlerin kalite ortalamasını yükseltmeyi** ve kısa sürede düzeltilebilecek konularda öneriler geliştirmek, amacıyla önerilmektedir. **Kredisiz** olarak verilecek Tez Semineri, ders programının son dersini oluşturacaktır. Bu seminer, Yüksek Lisans Tezinin kodlandığı ilk dönem sonunda aday öğrencinin hazırladığı tez taslağının, bölüm kurulunca her dönem oluşturulacak bir jüri önünde savunulması şeklinde gerçekleştirilecektir. Bu seminerin amaçları aşağıda sıralanmaktadır.

- Aday öğrencileri jüriye daha düzenli ve hazırlıklı çıkmaya özendirmek,
- Aday ve tez yöneticisini sevimsiz sürprizlerden korumak,
- Nihai tez ürününün kalitesini yükseltmek
- Uzatma alıp almanın anlamlı olup olmadığı konusunda görüş geliştirmek,
- Jüri tarihini belirlemek
- Şekil yöntem ve içerik yönünden öneriler geliştirmek.

Sıralanan amaçlardan da anlaşılabileceği üzere, seminer biçimsel yöntembilimsel ve bilimsel öneriler getirecektir. Seminerden alınan **uygundur (satisfactory)** notu, jürinin nihai değerlendirmesinde hiç bir biçimde etkili olmayacaktır.

Tezlerin Teslimi:

Seminerden geçer not alan tez önerileri, teslim edilecekleri dönem için Fen Bilimleri Enstitüsünce saptanacak son teslim tarihinden en az 1 hafta önce Bölüm Başkanlığına teslim edilmiş olmalıdır. Bu koşul yerine getirilmediği takdirde Bölüm Başkanlığına jüriyi iptal yetkisi verilmelidir.

II. Seçmeli Dersler

Bilimsel hazırlık döneminin tamamlanabilmesi için Şehir Planlama Yüksek Lisans öğrencilerinin, bu dört zorunlu derse ek olarak, dört seçmeli ders almaları gerekmektedir. Bu konuda ilk aşamada (yeni yüksek lisans seçmeli derslerinin hazırlanmasına kadar), Üniversite Senatosu tarafından kabul edilen Lisans eğitim programı kapsamında yedinci ve sekizinci yarıyıllar (dördüncü sınıf) düzeyinde verilecek uzmanlaşma derslerinden yararlanılabilir. Bilindiği üzere, yeni yüksek lisans programının devreye girmesi, lisans programında bu derslerin açılmasıyla aynı döneme rastlayacaktır) Bu nedenle sözü edilen derslerin ilk aşamada 500'lü kodlarla açılması yararlı olacaktır. Anılan 500 kodlu derslerin, ilk evrede hem lisans programının son dönemlerindeki öğrencilerin, hem de Yüksek lisans programına kabul edilen öğrencilerin yararlanabilecekleri dersler olabileceği düşünülmüştür. Ne var ki bu, geçiş dönemi için düşünülmüş pratik bir çözümdür. Komisyonumuz, bölüm öğretim üyelerimizi, bölümce benimsenen yeni genel eğitsel hedefler doğrultusunda, özgün yeni yüksek lisans derslerinin hazırlanması konusunu, akademik çalışma gündemlerine almaya davet etmeyi kararlaştırmıştır.

Bu konularda yeni ve özgün yüksek lisans derslerinin hazırlanarak devreye girmesi ve zaman içerisinde bu ders çevresinde oluşacak akademik devingenliğe bağlı olarak yeni uzmanlık derslerin açılması, yeni anabilim dallarının kurulmasını öngören ve üzerinde uzlaşılmış, iki evreli gelişme sürecinin başlangıcını oluşturacaktır.

Yeni bir anabilim dalı kurulduğunda, bu alt programı izleyen öğrenciler için (uzmanlaşmış bir stüdyo (işlik) çalışması izlemek zorunluluğu ortadan kalkabilecektir. Ancak, Şehir Planlama Yüksek Lisans Stüdyoları (CP 501 ve CP 502), **yeni ana bilim dallarının oluşturulmasına değin**, kent planlama yüksek lisans programını izleyen tüm öğrenciler için **zorunlu dersler** olmalıdır.

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ YENİ LİSANS DERS PROGRAMI ÖNERİSİ

1997

ODTÜ, ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ AKADEMİK PROGRAMI (1997)[89]

GİRİŞ

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Lisans Programı ve bu yeni program uygulaması bağlamında ortaya çıkan sorunlar üzerinde bir süredir çalışan ve Lisans Stüdyo öğretim üyeleri ile de bir toplantı yapan Bölüm Eğitim Komisyon çalışması sonucu geliştirilen düşünce ve öneriler ilişiktedir.

İlişikteki Akademik Program, basılı broşürde geniş çerçevesi verilen Programın yeni ve daha okunabilir ölçekte bir broşür geliştirme amacı ile kısaltıldığı ve yeni tartışmaların eklendiği bir metindir.

ODTÜ, ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ AKADEMİK PROGRAMI

Günümüzün değişen koşulları, yeni gelişen anlayışlar, yeni planlama anlayışının ve eğitiminin temellerinin atılmasını zorunlu kılmıştır. Bu yeni yaklaşımların bugünün çok çekirdekli, birden fazla karar vericisi olan dünyasına uyum göstermesi, yerel fırsat ve girişimleri savunan, koruyan ve yeni demokratik katılım biçimleri arayışı içinde olan bir planlama anlayışına dayanması gerekmektedir.

90'lı yıllarda dünyada planlama pratiğinde önemli kavrayış değişmeleri yaşanmakta, Türkiye'de kentlerde yapılanma süreçleri değişmekte, kentleşme sürecini belirleyen dinamikler hızla yön değiştirmektedir. Bu koşullarda yeni bir planlama stiline ve bu yönde geliştirilecek bir planlama eğitimine olan gereksinim açıktır.

Planlama açısından günümüzde yaşanmakta olan en önemli değişikliklerden birisi, yasal çerçevesi oluşmamış olmakla birlikte, temelinde kentlerin olduğu ilişki ağlarının ortaya çıkmasıdır. Kentlerin konumları, işlevleri değişmekte, ulus-devletler arası etkileşimlerin çoğu kentler arasında gerçekleşmektedir. Bu da bir yandan kentler arası rekabeti hızlandırmakta, öte yandan kentlere yepyeni ekonomik, politik ve kültürel işlevler yüklemektedir. Bu bağlamda önemli bir konu 'kamu alanı' ile 'özel alan'a ilişkin görüşlerin netleştirilmesidir.

Bu koşullarda farklı disiplinlerden gelen ipuçları ışığında hızlı ve yaratıcı gözlem, sorun tanımlama, sentezleme yetenekleri ile donanmış ve çözüm önerilerini kent bütünü ile olan ilişkilerini göz ardı etmeden plana aktarabilecek türde bir plancıya ve planlama stiline gereksinim duyulacaktır. Bölüm'ümüz, yeni Lisans Eğitim Programının, yapı (bütün) ile yapı elemanları arasındaki karşılıklı etkileşimi gözden kaçırmayan, ancak parçayı salt bütün ile olan ilişkileri bağlamında açıklamaktansa, parçanın özerkliğine de yer tanıyan bir bilgi kuramına dayandırılması gerektiği görüşündedir. Bu program ile farklı disiplinlerden hızla girdi alabilen, bu girdileri kent bütününü göz ardı etmeden, planlama sürecine katabilen bir plancı tipinin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Yeni eğitim programının amacı, bütünsel ilişkileri kavrayabilen, bu ilişkilerin nasıl değiştirilebileceği konusunda (ütopik/gerçekçi) alternatifler geliştirebilen, gelecek tasarımları yapabilen, parçacılığa düşmeden derinleşebilme becerisine sahip plancılar yetiştirmektir.

Bütün-parça ilişkisi planlama eğitiminin temelini oluşturmalıdır. Dolayısıyla Bölüm

[89] Bölüm Eğitim Komisyonu tarafından hazırlanan akademik program

mezunları, öncelikle parçacılığa düşmeden somut, gerçekçi ve geçerli problemler tanımlayabilmeli, bu problemlere, yapı bütünü ile ilişkileri bağlamında çözümler tasarlayabilmelidir. Bu amaçla, eğitim sürecinin özellikle ilk yıllarında öncelikle sistem tasarımına ağırlık verilmeli ve öğrenciler, karmaşıklık düzeyi giderek artan sistemlerin kurgulanması ve bu sistemlerin zihinsel ve grafik tasarımı ve temsili konusunda gerekli bilgi ve tekniklerle donatılmalıdır. İlk aşamada yapı kurgulanması konusunda edinilecek bilgiler, eğitimin daha sonraki yıllarında, kentsel yapıyı oluşturan bileşenlere ilişkin bilgilerle desteklenmeli, kent bütünü ile kent elemanları arasındaki karmaşık ve çok yönlü ilişkileri hem parçacılığa düşmeden, hem de parçanın özgünlüğünü bütün içinde kaybetmeyen bir plancı tipinin yetiştirilmesi çabasına ağırlık verilmelidir.

Bu saptamalar ışığında eğitim programında sınırlı sayıda ana dersle desteklenen Stüdyo çalışmaları Lisans Programının ana taşıyıcısı konumundadır. Tüm kuramsal hazırlık dersleri birinci ve ikinci sınıflarda verilmekte, üçüncü ve dördüncü yılın Stüdyoları ise farklılaşmış seçmeli ders kümelerini izleyen öğrencilerin etkileşimini ve sentez yapabilme yeteneğini geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu nedenle birinci ve ikinci yıl Stüdyoları kendi aralarında bir bütün, üçüncü ve dördüncü yıl Stüdyoları da kendi aralarında ayrı bir bütün oluşturacak biçimde kurgulanmıştır.

Tüm Programın ana taşıyıcısı konumundaki stüdyo çalışmalarının örgütlenme biçimi ve temel hedefleri aşağıda ayrıntılandırılmıştır:

1.SINIF

Birinci sınıf Stüdyosunun temel amacı öğrencilere soyut kavramı ile soyutlama eyleminin öğretilmesi, sistem kavramının edinilmesidir. Soyut-somut ilişkisinin öğretilmesinde temel tasarım bir araç olarak kullanılmaktadır. Çevrenin görsel olarak temsilini içeren ve sistem içi, sistemler arası etkileşimin temsilini kolaylaştıracak alıştırmalar aslında kent planlama disiplininin (toplumsal sistem, yerleşme sistemi, sistem içi, sistemler arası mekansal etkileşim, hiyerarşi, düzen, hiyerarşik örgütlenme, hiyerarşik örgütlenmiş sistemlerde çok boyutlu bağlantı yapıları, süreç denetimi gibi) tüm alanlarına ve kavramlarına göndermeler yapmaktadır. Görmeye dayalı soyut-somut tartışmaları öğrencinin bu bağlantıyı en rahat kurabileceği ortamı yaratmaktadır.

Bu Stüdyoda tartışmaya açılan; denge, dolu-boş, referans çerçevesi, ölçekler arası ilişkiler, düzen, yalnızca görsel dünyanın değil, diğer tüm alanların kullandığı kavramlardır. Dolayısıyla birinci sınıf Stüdyosu bu kavramları, tek boyutlu çizgiler, iki boyutlu alanlar ve üç boyutlu nesneler arasındaki bağlara yönelik olarak irdeler. Bu bağlamda tasarımın soyut dünyası tartışılır. İkinci dönemde ise soyut temel tasarım ilkelerini çevresel tasarıma dönüştürecek alıştırmalar ele alınır.

2. SINIF

İkinci yıl Stüdyosunun temel amacı, birinci yıl Stüdyosunda ele alınan göreli olarak soyut sistem kavramlarının pekiştirilmesi ve bunlar ile somut kent yapıları arasında ilişkilerin kurulması olarak belirlenmiştir. İkinci yıl Stüdyo çalışmalarında yerleşme sistemleri arasında veya yerleşme sistemlerinin kendi içlerinde gerçekleşen mekansal etkileşimi saptamaya ve betimlemeye yönelik diller ve bu etkileşimi düzenlemeye yönelik tasarım alıştırmaları, kentsel yapının çeşitli bileşenlerinin özelliklerinin çözümlenmesi, bileşenler arası mekansal ilişkileri düzenlenmesi 'kapsamlı planlama' bağlamında vurgulanır.

Bölüm'ün yeni Programı, öğrencileri yetenekli oldukları, ya da ilgi duydukları konularda yoğunlaştırmaya çalışmaktadır. Ancak buna geçmeden önce öğrenci 'kapsamlı' planlamayı hem kavramsal olarak görmeli, hem de uygulamalıdır. Bu doğrultuda üst, orta ve alt ölçekleri içeren bir çalışma yapılmaktadır. Üst ölçekteki çalışmalar irdelenen kenti bir çerçeveye oturtmayı amaçlar. Böylece kent, bağlamında incelenmekte ve kentin kurgulanacağı senaryolar geliştirilmektedir. Bu senaryolara dayandırılarak geliştirilen alternatif makroformlar içinde öğrenciler kent parçalarını tanıyacaklar ve bu parçalarda düzen, denge, dolu-boş, otopark, yol, yaya yolu, kütle tanzimi gibi konularda küçük mekan tasarımı becerisi kazanacaklardır.

3 ve 4. SINIFLAR

Yeni Programda üçüncü ve dördüncü sınıflarda yapılacak çalışmaların birlikte ele alınması bir temel ilke olarak benimsenmiştir. Böylece öğrenciler uzmanlaşmaya yönelebilmekte, bazı planlama süreçlerini yinelemekten kaçınabilmekte, tema ağırlıklı proje tanımlamalarına girebilmektedirler. Üçüncü ve dördüncü sınıflarda ele alınan konunun bir süreklilik oluşturması ile öğrencilere yoğunlaşmak istedikleri konularda inceleme, bilgi biriktirme ve beceri kazandırma olanakları artmakta, öğrenciler ikinci sınıf Stüdyosunda uyguladıkları 'kapsamlı' planlamayı dört döneme yayılan bir zaman dilimi içinde farklı planlama yaklaşımlarını uygulayarak çeşitlendirebilmekte, ilgi duydukları konularda kuramsal derslerde öğrendiklerini uygulamaya koyarak yoğunlaşabilmekte, problem ve proje tanımlama yollarını öğrenebilmektedirler.

Üçüncü ve dördüncü sınıf Stüdyoları arasındaki süreklilik dört dönemlik bir süreci kapsamaktadır.

1. Yarıyıl
Ele alınan kenti oluşturan yapının ve süreçlerin araştırılıp irdelenmesi, üst ölçek çerçevelerin kurgulanması, ince tekniklerin gösterilmesi, öğrencilerin grup çalışmalarında ilgi alanlarına yönlendirilmesi, her öğrencinin grup içinde kendi bağımsız ilgi alanını oluşturmaya özendirilmesi.

2. Yarıyıl
Ele alınan kenti oluşturan parçaların, ilgi alanları bağlamında belirlenmesi ve tanımlarının yapılması, bu doğrultuda kuramsal çerçevenin irdelenmesi, ele alınan parçanın kent bağlamındaki problemlerinin belirlenmesi.

3. Yarıyıl
Ele alınan parçanın ya da temanın irdelenmesi, parçayı oluşturan bilgi temelinin hazırlanması, kuramsal çerçevenin pekiştirilmesi.

4. Yarıyıl
Parçanın ya da temanın proje haline getirilmesi ve bunun kentsel planlama disiplininin gerekli kabul ettiği mesleki yetkinliği taşıyan ve gösteren içerik, metot, teknik ve formatta bir beceri düzeyini sergilemesi esastır.

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Ders Listesi:

1. Sınıf

1. (Güz Dönemi)

	Ders Kodu	Ders Adı	Kredi
1.	CP 101	Planning Studio I	(4-8)8
2.	CP 103	Anthropology	(3-0)3
3.	CP 111	The City and Planning	(3-0)3
4.	Math	Basic Mathematics	(3-0)3
5.	Eng 101	Development of Reading and Writing Skills I	(4-0)4
6.	Türk 101	Türk Dili	
7.	CP 190	Summer Practice	
		TOPLAM KREDİ	21

2. (Bahar Dönemi)

	Ders Kodu	Ders Adı	Kredi
1.	CP 102	Planning Studio II	(4-8)8
2.	CP 114	Urbanization and Urban Sociology	(3-0)3
3.	CP 116	Development of Western Thought and Technology	(3-0)3
4.	Stat	Basic Statistics for Planners	(3-0)3
5.	Eng 102	Development of Reading and Writing Skİlts II	(4-0)4
6.	Türk 102	Türk Dili	
		TOPLAM KREDİ	24

2. Sınıf

1. (Güz Dönemi)

	Ders Kodu	Ders Adı	Kredi
1.	CP 201	Planning Studio III	(4-8)8
2.	CP 211	The City in History 1	(3-0)3
3.	CP 241	Urban Geography	(3-0)3
4.	CP 246	Computer Programming	(3-0)3
S.	Eng 211	Advanced English	(3-0)3
6.	HIST 200	Principles of Kemal Atatürk	
7.	CP 290	Summer Practice	
		TOPLAM KREDİ	20

2. (Bahar Dönemi)

	Ders Kodu	Ders Adı	Kredi
1.	CP 202	Planning Studio IV	(4-8)8
2.	CP 212	The City in History II	(3-0)3
3.	CP	GIS	(3-0)3
4.	CP	Workshop	(3-0)3
5.	CP 234	Economics for Planners	(3-0)3
6.	HIST 200	Principles of Kemal Atatürk	
		TOPLAM KREDİ	20

3. Sınıf

1. (Güz Dönemi)

	Ders Kodu	Ders Adı	Kredi
1.	CP 301	Planning Studio V	(4-8)8
2.	CP 341	Urban Economics	(3-0)3
3.	CP 351	Urban Transport Planning	(3-0)3
4.	CP 371	Planning Theory and Techniques	(3-0)3
5.		Seçmeli	(3-0)3
6.	CP 390	Summer Practice	
		TOPLAM KREDİ	20

2. (Bahar Dönemi)

	Ders Kodu	Ders Adı	Kredi
].	CP 302	Planning Studio VI	(4-8)8
2.	CP 362	Urban Infrastructure	(3-0)3
3.	CP 382	Legal and Administrative Aspects of Planning	(3-0)3
4.		Seçmeli	(3-0)3
5.	_	Seçmeli	(3-0)3
		TOPLAM KREDİ	20

4. Sınıf

1. (Güz Dönemi)

	Ders Kodu	Ders Adı	Kredi
1.	CP 401	Planning Studio VII	(4-8)8
2,	CP 471	Principles of Housing	(3-0)3
3.		Seçmeli	(3-0)3
4.		Seçmeli	(3-0)3
5.		Seçmeli	(3-0)3
		TOPLAM KREDİ	20

2. (Bahar Dönemi)

	Ders Kodu	Ders Adı	Kredi
1.	CP 402	Planning Studio VIII	(4-8)8
2.		Seçmeli	(3-0)3
3.		Seçmeli	(3-0)3
4.		Seçmeli	(3-0)3
		TOPLAM KREDİ	17

GENEL İSTATİSTİKLER:

Toplam Ders Sayısı	Toplam Kredi	Kredi / Ders Sayısı
40	162	4.05

Seçmeli Ders Sayısı	Toplam Seçmeli Kredi	Seçmeliler / Toplam Ders	Seçmeliler/Toplam Kredi
9	27	22.50	16.66

2010 YILINDA ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ - MİMARLIK FAKÜLTESİ, ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

Melih Ersoy

2010 YILINDA ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ, MİMARLIK FAKÜLTESİ, ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

Melih Ersoy

Giriş

1956 yılında kurulan Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin kurucu bölümlerinden biri olan ve 1961 yılında eğitime başlayan ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ilk mezunlarını 1965 yılında vermiş olup 2009 yılı sonu itibariyle bölümün toplam mezun sayısı 2000 e (1940) yaklaşmıştır.

Şehir ve Bölge Planlama Lisans Programının yanı sıra, üç yüksek lisans programı ile bir doktora programını kendi bünyesinde, beş yüksek lisans ve üç doktora programını da üniversitenin çeşitli bölümleriyle beraber disiplinler arası olarak veren ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde halen (2009-2010 Akademik Yılında) 237 lisans öğrencisi, 100 yüksek lisans öğrencisi ve 46 doktora öğrencisine eğitim verilmektedir.

Her yıl 50 farklı ülkeden yabancı öğrencinin başvurduğu üniversitede eğitim dili İngilizce'dir. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde de eğitim İngilizce verilmekte, her yıl 7 yabancı öğrenciyi kabul etmek üzere kontenjan sağlanmaktadır.

Bölümün Misyonu, Vizyonu

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün kuruluş amacı Türkiye'de ve bölge ülkelerinde şehirleşme ve bölgesel kalkınma sorunlarıyla ilgili araştırma ve planlama faaliyetlerini çağdaş bilimsel yöntemler ve uygulama araçlarını kullanarak yürütecek elemanların yetiştirilmesi ve bu konularda evrensel düzeyde bilgi üretimine katkı sağlanmasıdır.

A. Bölümün Misyonu

Bu çerçevede oluşturulan Bölüm misyonunun eğitim, araştırma ve plan/proje üretimi ile danışmanlık alanları olmak üzere üç başlık altında özetlemek olanaklıdır:

1. **Eğitim:** Üniversitenin temel işlevleriyle de ilişkili olarak, bilimsel analiz ve tasarım yetenekleri gelişkin, sosyal, ekonomik ve politik süreçlerle planlamanın ilişkisini kurabilen ve yeni gelişen teknikleri ve teknolojik araçları kullanabilen şehir ve bölge plancıları yetiştirmek.
2. **Araştırma:** Kentleşme, bölgesel gelişme, planlama, kent yönetimi/yönetişim konularıyla ilgili araştırmalar yapmak ve bu konularda ülkenin yanı sıra evrensel bilgi üretimine katkı sağlamak.
3. **Plan ve proje üretimi, danışmanlık:** Kent ve bölge planlaması uygulamalarına, ilgili kuruluşların talepleri üzerine plan ve projeler üreterek ve gerektiğinde hazırlanmış plan ve projeler hakkında uygun ortamlarda görüş belirterek katkı sağlamak.

B. Bölümün Vizyonu

Bölümün vizyonu araştırmaya ve eğitime yönelik olarak iki alanda özetlenebilir:

- ODTÜ'nün "*uluslararası araştırma ağırlıklı üniversite*" vizyonu paralel
- Bölüm'ün yüksek lisans ve doktora programlarının geliştirilmesine devam edilmesi,
- Yurt dışındaki üniversitelerle, ortak programların oluşturulmasını da kapsayan işbirliklerinin geliştirilmesi,
- Dünyadaki gelişmeler dikkate alınarak Türkiye ve bölge ülkelerindeki yerleşmelere yönelik bölgesel gelişme, şehirleşme ve planlama sorunları üzerindeki araştırmaların arttırılması,
- Bu konularda yurt içi ve dışında oluşmuş araştırma ağlarına katılmak, gerektiğinde yeni ağlar oluşturulması,
- Araştırma sonuçlarının uluslararası yayına dönüştürülmesinin desteklenmesi,
- Üretilen bilgilerin uygulanması niteliğinde veya bilimsel çözümleme ya da özel uzmanlık gerektiren konularda uygulama projeleri gerçekleştirilerek meslek uygulamasının gelişmesine katkıda bulunulması.
- Yeterli bilgiye sahip, yaratıcı, problemler üzerinde çok yönlü düşünebilen,uluslararası platformda yarışabilecek bireylerin teknolojik gelişmelerin olanaklı hale getirdiği altyapıyı kullanarak yetiştirilmesi.

Akademik Kadro

2009 yılı itibariyle ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde 4 Profesör, 10 Doçent, 2 Y.Doçent, 1 Öğretim Görevlisi, ve 10 Araştırma Görevlisi görev yapmaktadır. Ayrıca Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı (ÖYP) kapsamında Bölümde doktora eğitimlerine devam eden ve eğitimlerinin tamamlanması sonrasında Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde görev alacak olan 19 Araştırma Görevlisi bulunmaktadır.

Araştırma

ODTÜ Mimarlık Fakültesi bünyesinde kurulan Mimarlık Fakültesi Araştırma, Tasarım, Planlama ve Uygulama Merkezi (MATPUM)'ne bağlı olarak Şehir ve Bölge Planlama Bölümü araştırma alanına giren ve öğretim üyelerinin yer aldığı üç araştırma birimi faaliyet göstermektedir. Bunlar; Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Merkezi (KBAM), Konut Araştırmaları Merkezi (KAM), ve Kentsel Tasarım ve Araştırma Merkezidir.. Bu merkezlerce yürütülen çalışmaların yanı sıra Bölümün akademik kadrosu tarafından bireysel araştırma projeleri yürütülmektedir.

Bilimsel Etkinlikler

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2004 yılında düzenlenen 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü Kolokyumuna ev sahipliği yapmış, kolokyum Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ile Şehir Plancıları Odası tarafından ortaklaşa düzenlenmiştir. Şehircilik alanının değerli bilim adamı ve ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. İlhan Tekeli onuruna düzenlenen Kolokyumun teması "Değişen - Dönüşen Kent ve Bölge" olarak belirlenmiş, ve özellikle *Kent-Bölge* (City-Region) kavramının anlaşılması ve tartışılması üzerine yoğunlaşılmıştır. Kolokyumun başlıca onur konuğu olan Prof. Dr. İlhan Tekeli'nin yanı sıra, Kent-Bölge kavramı üzerinde dünya yazınında önemli yeri olan Prof. Edward Soja (University of California Los Angeles, ABD) ve Prof. Peter Nijkamp (Free University of Amsterdam, Hollanda) Kolokyumun onur konuklan olarak katılmış ve açılış konuşmalarını yapmışlardır.

2004 yılında ayrıca Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Merkezi (KBAM) tarafından 26 - 27 Mart tarihlerinde Kentsel ve Bölgesel Araştırma Ağı Semineri gerçekleştirilmiştir.

2006 yılında ODTÜ Mimarlık Fakülltesi ve TEPAV (Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı) tarafından 7-8 Eylül 2006 tarihlerinde ODTÜ Mimarlık Fakültesi Amfisinde ortaklaşa yapılan Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu Bölümümüzün etkin katkısı ile gerçekleştirilmiştir.

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2002 - 2003 Akademik Yılının Bahar Döneminden bu yana **Salı Söyleşileri** etkinliğini gerçekleştirmektedir. Salı Söyleşileri kapsamında öncelikle yeni tamamlanmış doktora çalışmalarının sunulması hedeflenmekte, bunun yanı sıra Bölüm öğretim üyelerinin yürütmekte oldukları veya tamamladıkları araştırmalar sunulmaktadır. Mümkün olduğunca uluslararası konuşmacıların da katılımının sağlandığı Salı Söyleşileri kapsamında bugüne kadar Prof. Ali Madanipour (Newcastle upon Tyne Üniversitesi), Prof. John Lovering (Cardiff Üniversitesi), Prof. Hildegard Schröteler-von Brandt (Siegen Üniversitesi), Prof. Bernd Borghoff (Siegen Üniversitesi), Prof. Christa Reicher (Dortmund Üniversitesi), Prof. Ingrid Breckner (Hamburg - Harburg Teknik Üniversitesi), Dr. Massimo Bricocolı (Politecnico di Milano) gibi akademisyenler tarafından sunumlar yapılmıştır. Son yıllarda bu söyleşilerde yeterliliğini geçmiş bölüm ve ÖYP kapsamındaki araştırma görevlilerinin tez önerileri de tartışılmaktadır.

ERASMUS Eğitim Programına İlişkin Çalışmalar

ERASMUS Öğrenci ve Öğretim Üyesi Değişim Programı

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün yedi Avrupa Planlama Okulu ile ERASMUS Öğrenci ve Öğretim Üyesi Değişim Anlaşması vardır:

Dortmund Üniversitesi (Almanya)
Hamburg - Harburg Teknik Üniversitesi i (Almanya)
Manchester Üniversitesi (İngiltere)
Milano Politeknik Üniversitesi (İtalya)
Viyana Teknik Üniversitesi (Avusturya)
Milano- Bicocca Üniversitesi (İtalya)
Roma Tre Üniversitesi (İtalya)

2004 yılında dahil olunan ERASMUS programı kapsamında 2004 - 2005 Akademik Yılında bir doktora öğrencisi ve bir yüksek lisans Öğrencisi Almanya'nın Dortmund Üniversitesi'ne gitmiş; Dortmund Üniversitesi'nden ise bir lisans öğrencisi ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'ne değişim öğrencisi olarak gelmiştir.

2005-2006 Akademik Yılında ise iki doktora öğrencisi, bir yüksek lisans öğrencisi, ve sekiz lisans öğrencisi Dortmund, Hamburg, Manchester ve Milano kentlerindeki anlaşmalı okullara gitmek üzere seçilmişlerdir. Aynı akademik yıl içinde Hamburg - Harburg Teknik Üniversitesi'nden bir yüksek lisans öğrencisi ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde değişim öğrencisi olarak yer almıştır.

2006-2007 Akademik Yılında ERASMUS programı kapsamında altı yüksek lisans, on bir lisans öğrencisi anlaşmalı okullara gitmek üzere seçilmişlerdir. İki öğrenci Almanya’dan Dortmund ve Hamburg üniversiteleri olmak üzere gelmişlerdir

2007-2008 Akademik Yılında sekiz lisans öğrencisi Avrupa'daki anlaşmalı okullara gitmişler ve aynı akademik yılda bir öğrenci Dortmund'dan ve bir öğrenci de Milano'dan olmak üzere iki öğrenci bölümümüzde eğitim görmüştür.

2008-2009 Akademik Yılında bir doktora, bir yüksek lisans ve on iki lisans öğrenci yurt dışında eğitim görmek üzere ERASMUS programı ile Avrupa'daki anlaşmalı okullara gitmişlerdir.

ERASMUS Yoğun Programları (IP: Intensive Programme / Yoğun Program)

ERASMUS çerçevesinde büyük önem verilen ve ikiden fazla üniversitenin düzenlemesiyle farklı ülke ve üniversitelerden öğrencilerin bir araya gelerek bir veya iki hafta süreyle yoğun bir çalışma yapmalarını öngören Yoğun Programlara 2005 yılı itibariyle ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü katılmaya başlamıştır.

Bölümün katılımının gerçekleştiği ilk Yoğun Program (IP) 2005 yılı Nisan ayında Belçika'nın Brugge kentinde gerçekleşmiştir. On günlük yoğun çalışmaya beş Avrupa okulu katılmış, ODTÜ'den hem Mimarlık hem Şehir ve Bölge Planlama Bölümleri beşer öğrenci ile katılmıştır. Tasarım çalışmalarının yapıldığı **programa** ilişkin ayrıntılı bilgi ve öğrenci çalışmaları programa ait http://brancabika.org/ internet sitesinde bulunabilir. Program önümüzdeki yıllarda yine ODTÜ'nün katılımıyla devam edecektir.

2005 Eylül ayında bir başka Yoğun Program kapsamında ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden 6 öğrenci Almanya'nın Hamburg kentinde 15 günlük tasarım çalışmasında yer almaktadırlar. Dört Avrupa ülkesinin katılımıyla gerçekleştirilen yoğun programa ODTÜ'den Şehir ve Bölge Planlama öğrencileri katılırken diğer ülkelerden mimarlık ve sosyoloji öğrencileri katılmakta, disiplinler arası bir çalışma hedeflenmektedir. Bu program da ilerleyen yıllarda ODTÜ'nün katılımıyla devam edecektir. Programa katılan ve başarıyla tamamlayan öğrenciler lisans programları kapsamında bir seçmeli dersten muaf tutulmakta; böylece Yoğun Program kapsamında yaptıkları çalışma lisans eğitiminin bir parçası olarak kabul edilmektedir.

Mekansal Gelişim Planlaması isimli Yoğun Program'ın amacı, öğrencilere farklı planlama içeriği üzerinde deneyimkazandırmak, farklı yaklaşımlarla sorunları çözüme ulaştırmaktır. Program aşağıdaki konularda öğrencilerin deneyimlerini artırmaya odaklanmaktadır:

a) Farklı kentsel dönüşüm örüntü ve modelleri,
b) Bu dönüşüm projelerinin ekonomik ve sosyal etkilerini değerlendirmeye yönelik yöntemler,
c) Yönetişim dinamiklerini çözümlemeye yönelik kavramsal araçlar.

Program kapsamında, 2007 yılında Milano'da BİCOCCA ve PARCO NORD alanları olmak üzere iki dönüşüm alanı, yukarıda sözü edilen üç boyut çerçevesinde çalışılmıştır. 2008 yılında da çalışma programına bu iki alanın yanı sıra, Manufatura Tabacchi alanıda dahil edilmiştir. Mekansal Gelişim Planlaması Yoğun Programı, 2010 ve 2011 yıllarında Stockholm'de gerçekleştirilecektir.

Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS)

ERASMUS kapsamında yapılan değişim programlarının bir gereği olarak Bölümün akademik programlarındaki derslerin kredilerinin Avrupa okullarındaki karşılıkları, ERASMUS değişim öğrencilerinin aldıkları dersleri transfer edebilmelerini sağlamak için hesaplanmıştır. ODTÜ kapsamında üniversitenin kendi kredi sistemi kullanılmakla beraber, Avrupa Kredi Transfer Sistemine uygun olarak belirlenen ve transfere olanak sağlayan kredi sistemi değişim programlarında kullanılmaktadır. Her dönem 30, her yıl toplam 60 AKTS olacak biçimde düzenlenen kredi sistemi ODTÜ'ye gelen veya ODTÜ dışına giden ERASMUS değişim öğrencilerinin aldıkları dersleri karşılıklı saydırabilmeleri ve ders/kredi kaybı olmaması ilkesine dayanmaktadır.

Diploma Eki

Türkiye üniversitelerinden mezun olanların aldıkları meslekî eğitimin içeriğinin, kapsamının ve diplomanın beraberinde getirdiği yetkilerin uluslararası platformlarda tanınması amacıyla başlatılan Diploma Eki uygulaması ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde de uygulanmaya başlanmıştır.

Üyelikler

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Avrupa Planlama Okulları Birliği (AESOP) ve Türkiye Planlama Okulları Birliği (TUPOB) üyesidir.

Akademik Programlar

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü’nde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde akademik programlar mevcuttur;

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Tarafından Yürütülen Lisans Programı:

- Şehir ve Bölge Planlama

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Tarafından Yürütülen Yüksek Lisans Programları

- Şehir Planlama
- Bölge Planlama
- Kentsel Tasarım

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Tarafından Yürütülen Doktora Programı:

- Şehir ve Bölge Planlama

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü’nün Üniversitenin Diğer Bölümleriyle Ortaklaşa Yürüttüğü Yüksek Lisans Programları

- Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler
- Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri
- Yerleşim Arkeolojisi

- Deprem Çalışmaları
- Yer Sistemleri Bilimi

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün Üniversitenin Diğer Bölümleriyle Ortaklaşa Yürüttüğü Doktora Programları

- Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler
- Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri
- Yerleşim Arkeolojisi

Bu programların yansıra Orta Doğu Teknik Üniversitesinde uygulanan Yan dal Programları kapsamında Şehir ve Bölge Planlama Bölümü tarafından Şehir Planlama Yan dal Programı verilmektedir.

Yukarıda sözü edilen lisans, yüksek lisans ve doktora programlarına ilişkin olarak programların kapsamı ve 2009 yılı sonu itibariyle toplanan sayısal veriler aşağıda sunulmaktadır.

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Lisans Eğitimi

Temel İstatistikler:

Eğitime Başlandığı Yıl: *1962-1963*
2009 Yılı Sonu İtibariyle Tam Zamanlı Öğretim Üyesi ve Öğretim Görevlisi Sayısı: *17*
2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Mezun Sayısı: *1940 (1522 Lisans, 418 Y.lisans ve Doktora)*
2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Öğrenci Sayısı: *237 Lisans + 146 Y.Lisans ve Doktora*

Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün günümüzdeki vizyonu araştırmaya ve eğitime yönelik olarak iki alanda ele alınabilir. Bu çerçevede ODTÜ'nün "uluslararası araştırma ağırlıklı üniversite" vizyonuna koşut olarak:

- Bölüm'ün yüksek lisans ve doktora programlarının geliştirilmesine devam edilmesi,
- Yurt dışındaki üniversitelerle, ortak programların oluşturulmasını da kapsayan işbirliklerinin geliştirilmesi,
- Dünyadaki gelişmeler dikkate alınarak Türkiye ve bölge ülkelerindeki yerleşmelere yönelik bölgesel gelişme, şehirleşme ve planlama sorunları üzerindeki araştırmaların artırılması,
- Bu konularda yurt içi ve dışında oluşmuş araştırma ağlarına katılmak gerektiğinde yeni ağlar oluşturulması,
- Araştırma sonuçlarının uluslararası yayına dönüştürülmesinin desteklenmesi,
- Üretilen bilgilerin uygulanması niteliğinde veya bilimsel çözümleme ya da özel uzmanlık gerektiren konularda uygulama projeleri gerçekleştirilerek meslek uygulamasının gelişmesine katkıda bulunulması ve
- Yeterli bilgiye sahip, yaratıcı, problemler üzerinde çok yönlü düşünebilen, uluslararası platformda yarışabilecek bireylerin teknolojik gelişmelerin olanaklı hale getirdiği altyapıyı kullanarak yetiştirilmesidir.

Eğitim Programı

Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün lisans programı, 4 yıllık (8 dönemlik) bir programdır; toplam 164 krediyi (45 ders) kapsamaktadır. 2003 yılından bu yana, lisans programında modül (lisans programı düzeyinde uzmanlaşma) sisteminin uygulandığı Bölümümüzde yer alan modüller şunlardır:

- Kentsel Politika Modülü,
- Kentsel ve Bölgesel Ekonomik Gelişme Modülü,
- Kentsel Tasarım Modülü,
- Çevre, Altyapı ve Ulaşım Planlaması Modülü.

Tablo 1: Lisans Eğitimi Ders Programı

Birinci Dönem		**İkinci Dönem**	
Ders ismi	Kredi	Ders ismi	Kredi
Planlama Stüdyosu I	(4-8) 8	Planlama Stüdyosu II	(4-8) 8
Kent ve Planlama	(3-0) 3	Kent Sosyolojisi	(3-0) 3

Kentlerin kökeni ve kentleşme	(3-0) 3	Bilgisayar Programlama	(2-2) 3
Temel Matematik I	(3-2) 4	Temel Matematik II	(3-2) 4
İngilizce I	(4-0) 4	İngilizce II	(4-0) 4
Bilgi Sistemleri ve Uygulamaları	Kredisiz		
Üçüncü Dönem		**Dördüncü Dönem**	
Ders ismi	Kredi	Ders ismi	Kredi
Planlama Stüdyosu III	(4-8) 8	Planlama Stüdyosu IV	(4-8) 8
Kent Tarihi I	(3-0) 3	Kent Tarihi II	(3-0) 3
Plancılar için İktisat I	(3-0) 3	Plancılar için İktisat II	(3-0) 3
İstatistik I	(3-0) 3	Kent Coğrafyası	(3-0) 3
İngilizce: Akademik sözlü iletişim	(3-0) 3	İstatistik I	(3-0) 3
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	Kredisiz	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	Kredisiz
Beşinci Dönem		**Altıncı Dönem**	
Ders ismi	Kredi	Ders ismi	Kredi
Planlama Stüdyosu V	(4-8) 8	Planlama Stüdyosu VI	(4-8) 8
Planlama Teknikleri	(3-0) 3	Planlama Kuramı	(3-0) 3
Kentsel Ulaşım Planlaması	(3-0) 3	Kentsel Altyapı Planlaması	(3-0) 3
Planlamanın İdari ve Hukuksal Boyutu	(3-0) 3	Kent Ekonomisi	(3-0) 3
CBS Uygulama	Kredisiz	Kentsel Koruma	(3-0) 3
Türkçe I	Kredisiz	Türkçe II	Kredisiz
Seçmeli Ders	(3-0) 3	Seçmeli Ders	(3-0) 3
Yedinci Dönem		**Sekizinci Dönem**	
Ders ismi	Kredi	Ders ismi	Kredi
Planlama Stüdyosu VII	(4-8) 8	Planlama Stüdyosu VIII	(4-8) 8
Kentsel Politika	(3-0) 3	Planlamada Güncel Konular	(3-0) 3
Konut İlkeleri	(3-0) 3	Seçmeli Ders	(3-0) 3
Seçmeli Ders	(3-0) 3	Seçmeli Ders	(3-0) 3
Seçmeli Ders	(3-0) 3		

Şehir ve Bölge Planlama lisans programı dört yıllık bir eğitimden oluşmakta, ve sekiz dönem boyunca devam eden planlama stüdyoları, kuramsal ve seçmeli dersler ile staj çalışmalarını içermektedir. Ders programına ilişkin ayrıntılı bilgi yukarıda (Tablo 1) verilmektedir.

Lisans eğitimi kapsamında alınması gereken toplam ders sayısı 45, toplam kredi miktarı ise 164'tür. Görüldüğü gibi 8 kredili planlama stüdyosu dersleri mesleki eğitimin verildiği uygulamalı dersler olarak program içinde ağırlıklı yer tutmaktadırlar.

Ders programı kapsamında ayrıca üç farklı staj çalışması yapılmaktadır. Birinci yılın sonunda Haritalama, Topografya ve Bilgisayarda Sunum Teknikleri Stajı verilmekte; ikinci yılın sonunda ise Coğrafi Bilgi Sistemleri Uygulamaları Stajı bir sonraki yılın Planlama Stüdyosu çalışmalarına destek sağlayacak biçimde yapılmaktadır. Her iki staj da Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde ve Bölümün olanakları ile verilmektedir. Üçüncü yılın sonunda ise öğrencilerin kamu veya özel planlama kurumlarında deneyim kazanmalarına yönelik staj çalışması, öğrenci tarafından Bölüm denetiminde gerçekleştirilmektedir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, seçmeli dersler üçüncü yılda beşinci dönemde alınmaya başlanır. Ders programı içinde toplam altı seçmeli ders alınması gerekmektedir. Öğrencilerin

Tablo 2: Lisans Eğitimi Seçmeli Ders Modülleri

Kentsel Politika		
Zorunlu	CRP495	Kentsel Politika Analizi
	CRP488	Kent ve Bölge Planlamanın Kurumsal Boyutu
Seçmeli		
	CRP407	Planlamada Ekoloji Uygulamaları ve Prensipleri
	CRP414	Kentsel Proje Yönetimi
	CRP419	Sosyo-Mekansal Gelişim Vizyon ve Stratejileri
	CRP423	İstatistiksel Teknikler ve Kent ve Bölge Planlaması: Bilgisayar Uygulamaları
	CRP425	Demografik Teknikler: Türkiye Verileri Üzerine Uygulamalar
	CRP433	Kalkınma Ekonomisi ve Türkiye'nin Ekonomisi
	CRP450	Yeni Gelişme ve Üretim Mekanları
	CRP478	Türkiye Şehirlerindeki Konut Alanlarının Değişimi ve Dönüşümü
	CRP479	Kentsel Planlamanın Yasal ve Örgütsel Yapılara göre Uygulama Yönleri
	CRP486	Kentsel Yenileme: Stratejiler, Politikalar, Örgütlenme ve Tasarım
	CRP499	Kentsel Politika Semineri
	ADM455	
	UPL517	Yerel Yönetimler Maliyesi
Kentsel ve Bölgesel Ekonomik Kalkınma		
Zorunlu	CRP414	Kentsel Proje Yönetimi
	CRP418	Ekonomik ve Mekansal Gelişme Kuramları
Seçmeli	CRP488	Kent ve Bölge Planlamanın Kurumsal Boyutu
	CRP332	Planlama Ekonomisi
	CRP335	Ekonomide Seçilmiş Konular
	CRP419	Sosyo-Mekansal Gelişim Vizyon ve Stratejileri
	CRP423	İstatistiksel Teknikler ve Kent ve Bölge Planlaması: Bilgisayar Uygulamaları
	CRP425	Demografik Teknikler: Türkiye Verileri Üzerine Uygulamalar
	CRP433	Kalkınma Ekonomisi ve Türkiye'nin Ekonomisi
	CRP438	Coğrafi Bilgi Sistemleri I
	CRP444	Coğrafi Bilgi Sistemleri II
	CRP450	Yeni Gelişme ve Üretim Mekanları
	CRP466	Küresel Yeniden Yapılanma Kapsamında İşgücü Dinamikleri
Kentsel Tasarım		
Zorunlu	CRP333	Kentsel Tasarıma Giriş
	CRP334	Kentsel Mekan Tasarımında Konu ve Akımlar
Seçmeli	CRP410	Konut Tarihi

	CRP415	Planlamanın Sosyal Boyutları
	CRP421	Nüfus Dinamikleri ve Planlama
	CRP438	Coğrafi Bilgi Sistemleri I
	CRP444	Coğrafi Bilgi Sistemleri II
	CRP453	Katılımcı Tasarım ve Planlama
	CRP454	Kentsel Ulaşım Sistemleri: Planlama ve Tasarım
	CRP455	Kentsel Tasarımda Estetik ve Birey Deneyimi
	CRP478	Türkiye Şehirlerindeki Konut Alanlarının Değişimi ve Dönüşümü
	CRP479	
	CRP486	Kentsel Yenileme: Stratejiler, Politikalar, Örgütlenme ve Tasarım
	ARCH491	Peyzaj Araştırmaları I
	ARCH492	Peyzaj Araştırmaları II
	CP517	Yerleşim Arkeolojisi
Çevre, Altyapı ve Ulaşım Planlaması		
Zorunlu	CRP454	Kentsel Ulaşım Sistemleri: Planlama ve Tasarım
	CRP407	Planlamada Ekoloji Uygulamaları ve Prensipleri
Seçmeli	CRP332	Planlama Ekonomisi
	CRP335	Ekonomide Seçilmiş Konular
	CRP414	Kentsel Proje Yönetimi
	CRP423	İstatistiksel Teknikler ve Kent ve Bölge Planlaması: Bilgisayar Uygulamaları
	CRP438	Coğrafi Bilgi Sistemleri I
	CRP444	Coğrafi Bilgi Sistemleri II
	CRP451	Kent Planlamada Modeller I
	CRP452	Kent Planlamada Modeller II
	ENVE420	Çevresel Etki Değerlendirmesi (Çevre Mühendisliği)
	ENVE406	Çevre Yönetimi (Çevre Mühendisliği
	CE451	Ulaşım Sistemleri Analizi
	CE353	Ulaşım ve Trafik Sistemlerinin İlkeleri
	CP562	Kentsel Risk Planlaması

meslekî ve akademik gelişimleri sürecinde seçmeli derslerden en fazla faydayı sağlayabilmeleri için, seçmeli dersler birbirini tamamlayacak biçimde dört ayrı modül altında toplanmış; öğrencilerin seçmeli derslerinin – ikisi zorunlu modül dersleri olmak üzere- en az üç tanesini tek bir modülden almaları koşulu getirilmiştir. Söz konusu seçmeli ders modülleri Kentsel Politika Modülü, Kentsel ve Bölgesel Ekonomik Kalkınma Modülü, Kentsel Tasarım Modülü, ve Çevre, Altyapı, Ulaşım Planlaması Modülüdür. Modüller altında verilen seçmeli dersler Tablo 2'de görülmektedir.

Planlama Stüdyosu dersleri sekiz dönem boyunca verilen zorunlu derslerdir. Sekiz ayrı planlama stüdyosu dersi olmakla beraber, dersler bir yıl boyunca devam eden ve iki dönem arka arkaya birbirini tamamlayan dersler olarak kurgulanmışlardır.

Birinci yılda verilen Planlama Stüdyosu dersleri öğrencilere soyut düşünme yeteneği, görsel-grafik anlatım ve gösterim, tasarım dili gibi konularda bilgi ve beceri kazandırarak temel tasarım yeteneklerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. İlk dönem kazandırılan bu bilgi ve becerilerin ikinci

dönemde mekan tasarımı alıştırmalarıyla pekiştirilmesi, ve öğrencilerin sorun tanımı, kurgulama çözümleme ve tasarım metotları geliştirmeleri ve uygulamaları beklenmektedir.

İkinci yıl Planlama Stüdyolarında öğrencilerin kentsel mekan anlayışının geliştirilmesi ve kent planlama ve tasarımına ilişkin temel kavram ve yöntemlerin verilmesi hedeflenmektedir. Kent formu, kent parçaları, kent coğrafyası kavramlarının verildiği derslerde bölgesel ölçekten alt ölçeklere inen alıştırmalarla kent ve bölge planlamada ölçekler arası ilişkiler tanıtılmakta ve farklı ölçeklerde sorun tanımlama, çözümleme, tasarım dili ve yöntemlerine ilişkin bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır.

Üçüncü yıl Planlama Stüdyoları kentsel gelişimi bölgesi içinde ele alarak çalışmayı amaçlayan ve kentsel bölgeler üzerine planlama alıştırmalarının yapıldığı derslerdir. İlk aşamada ayrıntılı bölgesel ve kentsel çözümlemeler, veri toplama, değerlendirme ve sorun tanımı yapılmakta, kentsel bölgenin geleceğe ilişkin vizyonu belirlenerek buna uygun kentsel/bölgesel gelişme senaryoları hazırlanmakta, daha sonra bu vizyon ve senaryolara koşut olarak Stratejik Planlamanın kuramsal yaklaşımları ve uygulama yöntemleri kullanılarak ele alınan bölgenin, kentin ve ait bölgeciklerin çeşitli ölçekleri kapsayacak biçimde planlama çalışmaları yapılmaktadır.

Dördüncü yıl Planlama Stüdyolarında Stratejik Planlama kuram, yaklaşım ve teknikleri çerçevesinde yapılan planlama çalışmalarında birbiriyle entegre işleyen dört modül (kentsel politika, kentsel ve bölgesel ekonomik kalkınma, kentsel tasarım, ve çevre, altyapı ve ulaşım modülleri) kapsamında inceleme çözümleme planlama ve tasarım çalışmaları yürütülmektedir. Her bir modül altında çeşitli kentsel temalara eğilen öğrencilerin ilgilendikleri alana ve temaya ilişkin ZTFG (Zayıf Yönler /Tehditler; Fırsatlar /Güçlü Yönler) çözümlemesi yapmaları, gelişme vizyonları çerçevesinde gelişme senaryoları ve müdahale biçimleri geliştirmeleri, yarar/maliyet analizleri yaparak çeşitli seçenekleri değerlendirmeleri ve önerileri doğrultusunda planlama ve tasarım çalışmaları yapmaları, ayrıca uygulama politikaları geliştirmeleri beklenmektedir. Her öğrenci, çalışmalarını mezuniyet projesi olarak hazırlamaktadır.

Araştırma Faaliyetleri ve Diğer Bilimsel Etkinlikler

Bölümün etkinliklerini kurulmasından günümüze kadar olan süreç içinde eğitim, araştırma ve plan/proje üretimi ile danışmanlık alanları olmak üzere üç başlık altında özetlemek mümkündür: Eğitim alanında üniversitenin temel işlevleriyle de ilişkili olarak, bilimsel analiz ve tasarım yetenekleri gelişkin sosyal, ekonomik ve politik süreçlerle planlamanın ilişkisini kurabilen ve yeni gelişen teknikleri ve teknolojik araçları kullanabilen şehir ve bölge plancıları yetiştirmiştir. Araştırma alanında kentleşme, bölgesel gelişme, planlama kent yönetimi/yönetişim konularıyla ilgili araştırmalar yapmış ve bu konularda ülkenin yanı sıra evrensel bilgi üretimine de katkı sağlamaya çalışmıştır. Plan ve proje üretimi konusunda ise ilgili kuruluşların talepleri üzerine plan ve projeler üreterek gerektiğinde hazırlanmış plan ve projeler hakkında uygun ortamlarda görüş belirterek katkı sağlamıştır.[90]

ODTÜ Mimarlık Fakültesi bünyesinde kurulan Mimarlık Fakültesi Araştırma, Tasarım Planlama ve Uygulama Merkezi (MATPUM)'ne bağlı olarak Şehir ve Bölge Planlama Bölümü araştırma alanına giren ve öğretim üyelerinin yer aldığı üç araştırma birimi mevcuttur. Bunlar Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Birimi (KBAB), Konut Araştırmaları Birimi (KAB) ve Kentsel Tasarım ve Araştırma Birimidir (KTAB).

[90] Türel, A. ve Babalık-Sutcliffe, E., (2005)'ODTÜ şehir ve Bölge Planlama Blümü', TUPOB 1. Koordinasyon Toplantısına sunulan bildiri, YTÜ, İstanbul.

Uluslararası İlişkiler

2004 yılında Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ERASMUS programına dahil olmuştur. ERASMUS Öğrenci ve Öğretim Üyesi Değişim Anlaşmaları 2004-2005 Akademik yılından başlayarak Dortmund Üniversitesi (Almanya), Hamburg-Harburg Teknik Üniversitesi (Almanya), Siegen Univeristesi (Almanya), Viyana Teknik Üniversitesi (Avusturya), Manchester Üniversitesi (İngiltere), Politecnico di Milano (İtalya), Milano-Bicocca Üniversitesi (İtalya) ile yapılmıştır. Bugüne kadar üç doktora, yedi yüksek lisans ve otuz altı lisans öğrencisi anlaşmalı okullara gitmişlerdir. 2004-2005 Akademik Yılında Dortmund Üniversitesi'nden bir lisans öğrencisi, 2005-2006 Akademik Yılında ise Hamburg-Harburg Teknik Üniversitesi'nden bir yüksek lisans öğrencisi ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde değişim öğrencisi olarak yer almıştır.

ERASMUS programı dahilinde diğer bir program ise Yoğun Programlardır. İkiden fazla üniversitenin düzenlenmesiyle farklı ülke ve üniversitelerden öğrencilerin bir araya gelerek bir veya iki hafta süreyle yoğun bir çalışma yapmalarını öngören "Yoğun Program"lara 2005 yılı itibariyle Şehir ve Bölge Planlama Bölümü katılmaya başlamıştır. İlk yoğun programın (Brancabika), birinci çalıştayı 2005 yılı Nisan ayında Belçika'nın Brugge kentinde, ikinci çalıştayı ise 2006 Yılının Mart ayında Ankara'da gerçekleşmiştir. 2005 Eylül ayında bir başka Yoğun Program kapsamında 6 öğrenci Almanya'nın Hamburg kentinde 15 günlük tasarım çalışmalarında yer almışlardır.

Bölüm Öğretim Üyelerinin Yayınlanmış Kitapları

1. İlhan TEKELİ (1969), Sosyal Sistemler, Sosyal Değişme ve Yerleşme Yapısı, İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi
2. Rauf BEYRU (1970), Şehir Nüfusları - Gerçekler ve İstatistikler: İzmir Şehri Üzerine Bir İnceleme, ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Yayın No.12
3. Sümer GÜREL (1970), Kent Planlamasına Giriş ve Çevre Kavramı, ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Yayın No.14
4. Tuğrul AKÇURA (1971), Ankara: Türkiye Cumhuriyetinin Başkenti Hakkında Monografik Bir Araştırma, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Yayın No.16
5. İlhan TEKELİ (1971), Planlama ve Ülkesel Fiziki Planlama Üzerine, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Yayın No.17
6. İlhan TEKELİ (1972), Bölge Planlama Üzerine, İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi
7. İlhan TEKELİ ve Selim İLKİN (1974), Savaş Sonrası Ortamında 1947 Türkiye İktisadi Kalkınma Planı, Ankara: ODTÜ İdari İlimler Fakültesi, Yayın No.24
8. Erhan ACAR (1975), Ankara: Osmanlı Anadolu Kentinde Mülkiyet-Doku İlişkileri, Ankara: ARP Organizasyon
9. İlhan TEKELİ, Yiğit GÜLÖKSÜZ ve Tarık OKYAY (1976), Gecekondulu, Dolmuşlu, İşportalı Şehir, İstanbul: Cem Yayınevi
10. İlhan TEKELİ ve Erdoğan SORAL (1976), Halk Sektörü Sorunu, İstanbul: Gelişim Yayınları
11. Gönül TANKUT (1977), Kentsel Çevre Geometrik Plan İlişkileri, Ankara: Aynak Yayınevi
12. İlhan TEKELİ ve Selim İLKİN (1977), 1929 Dünya Buhranında Türkiye'nin İktisadi Politika Arayışları, Ankara: ODTÜ İdari İlimler Fakültesi, Yayın No.30
13. İlhan TEKELİ (1977), Bağımlı Kentleşme: Kırda ve Kentte Dönüşüm Süreci, Ankara: Mimarlar Odası Yayını,18

14. İlhan TEKELİ ve Selim İLKİN (1977), 1973 ve 1975 Seçimleri: Seçim Coğrafyası Üzerine Bir Deneme, İstanbul: Milliyet Yayınları
15. Tansı ŞENYAPILI (1978), Bütünleşmemiş Kentli Nüfus Sorunu, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Yayın No.27
16. Sevgi AKTÜRE (1978), 19.Yüzyıl Sonunda Anadolu Kenti Mekansal Yapı Çözümlemesi, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi
17. İlhan TEKELİ ve İlber ORTAYLI (1978), Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi, 1.Kitap, Türk İdareciler Derneği, Bilimsel Araştırma Dizisi, 2
18. Melih ERSOY (1978), The Political Economy of Urban Areas, ODTÜ, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yayın No. 7.
19. İlhan TEKELİ (1979), Mekan Organizasyonlarına Makro Yaklaşım, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Yayın No.28
20. Raci BADEMLİ ve Sinan AKIŞIK (Derleyenler, 1979), Planlama Eğitim Programını Geliştirme Seminerleri, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ara Yayınlar Dizisi
21. Tamer GÖK (Derleyen, 1980), Türkiye'de İmar Planlaması, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
22. Tamer GÖK (Derleyen, 1980), Kent Planlamada Kuram ve Kılgı, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
23. İlhan TEKELİ (1980), Toplumsal Dönüşüm ve Eğitim Tarihi Üzerine Konuşmalar, Ankara: TMMOB Mimarlar Odası
24. İlhan TEKELİ (1980), Planlama Eğitim Programını Geliştirme Önerileri I, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ara Yayınlar Dizisi
25. Melih ERSOY (Derleyen, 1980), Kaynakça: Kent Planlama ile İlgili Süreli Yayınlar, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yayın No.11.
26. Melih Ersoy (F.Eker ile Derleyen), Kent Planlamada Standartlar, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yayını No.12.
27. Yiğit GÜLÖKSÜZ (Derleyen, 1981), Türkiye Birinci Şehircilik Kongresi, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü (2 Cilt)
28. Tansı ŞENYAPILI (1981), Gecekondu: 'Çevre' İşçilerin Mekanı, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi
29. İlhan TEKELİ ve Tarık OKYAY (1981), Dolmuşun Öyküsü, Ankara: Çevre ve Mimarlık Bilimleri Derneği
30. İlhan TEKELİ ve Selim İLKİN (1981), Para ve Kredi Sisteminin Oluşumunda Bir Aşama: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Ankara: 50. Yıl Kuruluş Armağanı
31. İlhan TEKELİ (1982), Türkiye'de Kentleşme Yazıları, Ankara: Turan Kitabevi, Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar 3
32. İlhan TEKELİ ve Selim İLKİN (1982), Uygulamaya Geçerken Türkiye'de Devletçiliğin Oluşumu, Ankara: ODTÜ İdari İlimler fakültesi,Yayın No.39
33. Esmer, Özcan ve Baran, Savaş, *Der*. (1983) *Birinci Yangın Kurultayı Bildirileri,* ODTÜ Mimarlık Fakültesi İşliği, Ankara.
34. Keskinok, H.Çağatay ve Ersoy, Melih, *Der*.(1984) *Üretim Tarzlarının Eklemlenmesi Üzerine*, Birey ve Toplum Yayınları, Ankara.
35. Ersoy, Melih (1985) *Göç ve Kentsel Bütünleşme*, Türkiye Gelişme Araştırmaları Vakfı Yayını, Ankara.
36. Tekeli, İlhan ve İlkin, Selim (1987) *Dünyada ve Türkiye'de Serbest Üretim Bölgelerinin Doğuş Ve Dönüşümü,* Yurt Yayınları 16, Ankara.
37. Tankut, Gönül (1990) *Mahalli İdareler Çevre El Kitabı Çevre Projesi (Tarihi Çevrenin Korunması),* Ankara
38. Eraydın, Ayda (1992) *Post-Fordizm ve Değişen Mekansal Öncelikler*, ODTÜ

Mimarlık Fakültesi, Ankara.
39. Ersoy, Melih *Der*. (1992) *Emperyalizm Gelişme ve Bağımlılık Üzerine*, Verso Yayınları, Ankara.
40. Ersoy, Melih (1992) *Development And Planning*; ODTÜ, Department Of City And Regional Planning, Ankara.
41. Ersoy, Melih (1993) *Yeni Liberal Politikalar ve Kentsel Sanayi*, ODTÜ, Şehir Ve Bölge Planlama Bölümü, Ankara.
42. Tankut, Gönül (1993) *Ankara, Bir Başkentin İmarı*, Anahtar Kitaplar, İstanbul.
43. Tekeli, İlhan Ve İlkin Selim (1993) *Türkiye ve Avrupa Topluluğu*, Ümit Yayıncılık, Ankara.
44. Tekeli, İlhan Ve İlkin Selim (1993) *Max Von Der Porten Und Die Entstehung Der Staatlichen Wirtschaftsunternehmen In Der Türkei*, Fes,İstanbul.
45. Tekeli, İlhan, *Der*. (1993) *Tarih İçinde Muğla*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını, Ankara.
46. Balamir, Murat (1993) *Ülkemiz Koşullarina Uygun Konut Üretim Modeli*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Ankara.
47. Berkman, Gülden (1994) *Geography Of Health And Location Of Health Facilities In Ankara*, METU Faculty Of Architecture, Ankara.
48. Aktüre, Sevgi (1994) *Anadolu'da Bronz Çaği Kentleri*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
49. Ersoy, Melih (1994) *Kentsel Alan Kullanım Normları*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Ankara.
50. Şenyapılı, Tansı (1994) *Kent, Planlama, Politika ve Sanat: Tarık Okyay Anısına Yazılar*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi yayını, Ankara
51. Göksu, Çetin (1995) *Güneş Yeniden Doğuyor*, Zirve Ofset, Ankara.
52. Osmay, Sevin And C.Nil Duruöz, Der. (1995) *Urban Sociology And Urbanization Selected Readings*, METU, Faculty Of Architecture, Occasional Papers.
53. ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2. Sınıf Stüdyosu (1996) *2000'li yıllarda Selçuk*, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 1994-1995 ders Yılı 2. Sınıf Öğrenci Çalışmaları, Selçuk Belediyesi yayını.
54. Aktüre, Sevgi, Eda Ünlü (1996) *Studies In Urban History/Kent Tarihi Çalişmalari*, METU, Faculty Of Architecture Occasional Papers.
55. Şenyapılı, Tansı, (1996) *ODTÜ'lü Plancılar 1963-1995*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını.
56. Şenyapılı, Tansı, Türel, Ali (1996) *Ankara'da Gecekondu Oluşum Süreci Ve Ruhsatlı Konut Sunumu*, Habitat '96 Anısına, Batıbirlik Yayınları, No 1 Ankara.
57. Tekeli, İlhan (1996) *Türkiye'de Yaşamda ve Yazında Konut Sorununun Gelişimi*; T.C. Başbakanlık Toki Konut Araştırmaları Dizisi: 2, ODTÜ Basım İşliği, Ankara.
58. Eraydın Ayda, Türel Ali, Güzel, Alper (1996) *Konut Yatırımlarının Ekonomik Etkileri*, T.C. Başbakanlık Toki Konut Araştırmaları Dizisi: 3, ODTÜ Basım İşliği, Ankara
59. Şenyapılı, Tansı (1996) *1980 Sonrasında Ruhsatsız Konut Yapımı*, T.C. Başbakanlık Toki, Konut Araştırmaları Dizisi: 8, ODTÜ Basım İşliği, Ankara.
60. Tuna Numan, Günay Baykan, Topaktaş Levent, Ülkenli Zeki Kamil (1996) *Türkiye'de Toplu Konut Uygulamalarının Kentsel Gelişmeye Etkileri*, T.C. Başbakanlık TOKİ, Konut Araştırmaları Dizisi: 9, ODTÜ Basım İşliği, Ankara.
61. Altaban, Özcan (1996) *Toplu Konut Alanlarında Örgütlenme ve İşletme*, T.C. Başbakanlık Toki, Konut Araştırmaları Dizisi: 13, ODTÜ Basım İşliği, Ankara.
62. Türel, Ali Ve Balamir, Murat (1996) *Konut Üreticileri, Mülk Konut, Kiralık Konut*, T.C. Başbakanlık Topki, Konut Araştırmaları Dizisi: 14, ODTÜ Basım İşliği, Ankara.
63. Berkman, Gülden ve Osmay, Sevin (1996) *1984 Sonrasında Konut Kooperatifciliği*,

T.C. Başbakanlık TOKİ, Konut Araştırmaları Dizisi: 16, ODTÜ Basım İşliği, Ankara.

64. Bademli, Raci et *al.* (1997) *Gelibolu Yarımadası Barış Parkı Uluslararası Fikir Ve Tasarım Yarışması: Kitap* Gelibolu Barış Parkı Uluslararası Yarışma Ofisi, ODTÜ, Ankara.

65. Bademli, Raci et *al.* (1997) *Gelibolu Yarımadası Barış Parkı Uluslararasi Fikir Ve Tasarım Yarışması: Katalog/*, Gelibolu Barış Parkı Uluslararası Yarışma Ofisi, ODTÜ, Ankara.

66. Keskinok, Çağatay (1997) *State and The Reproduction of Urban Space*; METU, Faculty Of Architecture Press, Ankara.

67. Tuna, Numan; Aktüre, Zeynep, Lynch, Maggie :Eds. (1998) *Thracians And Phrygians: Problems Of Parallelism*, Ankara: METU Faculty Of Architecture.

68. Günay, Baykan (1999) *Property Relations And Urban Space*, METU Faculty Of Architecture Press, Ankara.

69. Günay, Baykan (1999) *Urban Design Is A Public Policy,* METU Faculty Of Architecture Press, Ankara.

70. Tuna, Numan – Jean Öztürk Der. (1999) *Ilısu Ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi, 1998 Yılı Çalışmaları*, ODTÜ Tarihsel Çevre Araştırma Ve Değerlendirme Merkezi (TAÇDAM).

71. Güvenç, Murat ve Işık, Oguz (1999) *Emlak Bankası, 1926-1998*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı ve Emlak Bankası ortak yayını, İstanbul.

72. Işık, Oğuz, Murat Güvenç, Cem Behar, Sema Erder, ve Hakan Ercan (1999*) Türkiye'nin Fırsat Penceresi: Demografik Dönüşüm ve İzdüşümleri*, Türk Sanayicileri ve İşadamlari Derneği (TÜSİAD), Yayın no: T/99-1-251, İstanbul.

73. Işık, Oğuz (1999) *Türkiye Kadın Atlası*, Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve İnceleme Derneği Yayın no:15, Ankara.

74. Pınarcıoğlu, Melih (2000) *Development of Industry and Local Change*, METU, Faculty of Architecture Press, Ankara.

75. Güvenç, Murat, e*t al.* (2000) *Yoksulluk,* TESEV Yayınları 21, İstanbul

76. Ersoy, Melih ve Çağatay Keskinok, *Der.*(2000) *Mekan Planlama Ve Yargı Denetimi,* Yargı Yayınevi, Ankara.

77. Eraydın, A., Türel, A., Güzer, A, (2000) *Konut Yatırımlarının Ekonomik Etkileri,* TOKİ-ODTÜ Ortak Yayını.

78. Bademli, Raci et *al.* (2001) *Gelibolu Yarımadası Barış Parkı Uluslararası Fikir Ve Tasarım Yarışması: Projeler,* Gelibolu Yarımadası TMP (Barış Parkı) Planlama Ve Danışma Bürosu, ODTÜ, Ankara.

79. Uzun, Cemile Nil (2001) *Gentrification In Istanbul: A Diagnostic Study*, Nederlandse Geografische Studies 285, Utrecht.

80. Işık Oğuz ve Pınarcıoğlu M. Melih (2001) *Nöbetleşe Yoksulluk Sultanbey Örneği*, İletişim Yayınları, İstanbul.

81. Tuna, Numan - Jean Öztürk – Jale Velibeyoğlu Der. (2001) *Ilısu Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1999 Yılı Çalışmaları*, ODTÜ Tarihsel Çevre Araştırma Ve Değerlendirme Merkezi (TAÇDAM).

82. Tuna, Numan - Jale Velibeyoğlu Der. (2002) *Ilısu Ve Karkamiş Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2000 Yılı Çalışmaları*, ODTÜ Tarihsel Ve Kültür Varlıklarının Araştırma Ve Değerlendirme Merkezi (TAÇDAM).

83. Eraydın, Ayda (2002) *Yeni Sanayi Odaklari: Yerel Kalkınmanın Yeniden Kavramlaştırılması,* ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliği, Ankara.

84. Şenyapılı, Tansı, (2003) *ODTÜ'lü Plancılar 1996-2003),* ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını.

85. Eraydın, Ayda, Bernard Fingleton ve Rafaelle Paci (2003), Regional Economic Growth, SMEs and Widert Europe, Ashgate, Aldershot.
86. Tekeli İlhan – İlkin Selim (2003) *Avrupa Birliği Türkiye ve Yerellik*, IULA EMME Yayını, İstanbul.
87. Aktüre, Sevgi (2003) *Anadolu'da Demir Çaği Kentleri*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları 138
88. Tekeli, İlhan (2003) *Eğitim Üzerine Düşünmek,* Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları
89. Kayasü, Serap ve Pınarcıoğlu, M. (2003). *Yerel-Bölgesel Ekonomik Kalkınma ve Rekabet Gücünün Artırılması: Bölgesel Kalkınma Ajansları,* İstanbul Ticaret Odası Yayını, 2003-8. İstanbul.
90. Tekeli, İlhan (2004) *Katılımcı Demokrasi Ve Sivil Toplum Kuruluşları*, SDD Yayınları
91. Tuna, Numan – Jean Greenhalgh – Jale Velibeyoğlu Der. (2004) *Ilısu Ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2000 Yılı Çalışmaları,* ODTÜ Tarihsel Ve Kültür Varlıklarının Araştırma Ve Değerlendirme Merkezi (TAÇDAM).
92. Şenyapılı, Tansı (2004) *Barakadan Gecekonduya, Ankara'nın Kentsel Dönüşümü:1923 -1960,* İletişim Yayınları.
93. Işık, Oguz,Pınarcıoğlu,Melih (2004)*Yeni Kalkınmacılık:Bölgesel Kalkınmada Yeni Arayışlar*, Avrupa Birligi GAP-GIDEM ortak yayını, Ankara.
94. Bademli, Raci (2005) *Kent Planlama ve Tasarım Öğrencilerine Notlar*, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını.
95. Şenyapılı, Tansı (Derl.) (2005) *Cumhuriyet'in Ankara'sı*, ODTÜ Yayıncılık, Ankara.
96. Bademli, Raci R. (2006) *Doğal, Tarihi ve Kültürel Değerlerin Korunması,* ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliği, Ankara.
97. Baykan Günay,(2005), Türkiye *Mimarlığı – Gelenek, Yöre, Doğu, Batı,* Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara.
98. Eraydın, Ayda (2006) *Değişen Mekan: Mekansal Süreçlere İlişkin Tartışma ve Araştırmalara Toplu Bakış:1923-2003*, Dost Yayınevi, Ankara.
99. Barlas, M. Adnan, (2006) *Urban Streets and Urban Rituals,* ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
100. Ersoy, Melih (Derl.) (2007) *Kentsel Planlama Kuramları,* İmge Yayınları, Ankara
101. Aktüre Sevgi, Osmay Sevin, Savaş Ayşen (2007) *Anılar: Bir Sözlü Tarih Çalışması*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
102. Keskinok, Çağatay H. (Derl.) (2007) *G.Tankut, The Seljuk City*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
103. Ersoy, Melih (2009) *Kentsel Planlamada Arazi Kullanım Standartları*, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara.,
104. *Gecekondu, Dönüşüm, Kent,* (2009) (Yayına hazırlayanlar: Serap Kayasü, Oğuz Işıklı, Nil Uzun, Ebru Kamacı), ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
105. Akçura, T. (2009), (Yayına Hazırlayan: Keskinok, Çağatay H.), *Şehircilik Yazıları,* ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.

ODTÜ Yan Dal Programları Kapsamında Şehir Planlama Yan dal Programı

Orta Doğu Teknik Üniversitesi bir kampus üniversitesi olmanın, sağladığı olanakları kullanarak lisans eğitimi için bir bölümde kayıtlı olan öğrencilere başka bir bölüme de ikinci bir lisans eğitimi (Çift Ana Dal) veya Yan dal Eğitimi için başvurma hakkı tanımaktadır. Başvuruda bulunan öğrenci ilgili bölüm tarafından kabul edildiği takdirde üniversiteden iki lisans diploması (Çift Ana Dal) alabilmekte ya da kayıtlı olduğu bölümün lisans diplomasına ek olarak bir başka alana ilişkin dersleri alarak Yan dal Diploması ile mezun olabilmektedir.

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün mesleki eğitim ağırlıklı yoğun planlama stüdyolarının ders yükü nedeniyle Çift Ana Dal Programına yönelik olanaklar kısıtlı olup, üniversitenin diğer bölümlerindeki öğrenciler için Şehir Planlama Yan dal Programı sunulmaktadır.

Şehir Planlama Yan dal Programı üniversitenin diğer bölümlerinden yoğun ilgi gören bir programdır. Bu program kapsamında, üniversitenin diğer bölümlerinde okuyan öğrencilere kent planlamanın geçmişi, bugünü, ve kuramları hakkında temel bilgiler vermek ve kent tarihi, kent kimliği, kent politikası konularında duyarlılık kazandırmak hedeflenir. Şehir Planlama Yan dal Diploması almak için altı temel kuram dersinin alınması gerekmektedir. Bu programın zorunlu ve seçmeli dersleri Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3: Şehir Planlama Yan dal Programı

Zorunlu ders	Kent ve Planlama
Seçmeli dersler (En az beş ders)	Kent Tarihi I Kent Tarihi II Kentsel Coğrafya Kentsel Ulaşım Planlaması Kentsel Altyapı Planlaması Planlama Kuramı Planlamanın İdari ve: Hukuksal Boyutu Konut İlkeleri Kentsel Politika Analizi

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde çok sayıda öğrenci de üniversitenin diğer bölümlerinde Yan dal eğitimi görmektedir. Planlama öğrencilerinin ağırlıklı olarak tercih ettikleri Yan dal Programları Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri, Restorasyon (Mimarlık), Endüstri Ürünleri Tasarımı, Kamu Yönetimi, Ekonomi, İşletme, Sosyoloji, Felsefe, ve İstatistik alanlarıdır.

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Lisansüstü Programları

Öğrenime başladığı ilk yıl olan 1961'de toplam öğrenci sayısı 14, öğretim elemanı sayısı ise 3 olan Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün bugün 4 Profesör, 10 Doçent, 2 Yardımcı Doçent, 1 Öğretim Görevlisi, ve 10 Araştırma Görevlisi, 19 Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı ve 35.Madde Araştırma Görevlisi vardır.

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yüksek Lisans Programları

Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde üç ayrı alanda yüksek lisans tezi verilmektedir:

- Şehir Planlama
- Bölge Planlama
- Kentsel Tasarım

Aşağıda bu programlara ilişkin ayrıntılı açıklamalara yer verilmektedir.

Şehir Planlama Yüksek Lisans Programı

Temel İstatistikler

- ***Eğitime Başladığı Yıl:*** *1961-1962 Ders Yılı*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Mezun Sayısı:*** *188*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Öğrenci Sayısı:*** *11+1(Dönem izni Alan Öğrenci)*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Tez Sayısı:*** *188*

Ders Programı

Şehir Planlama Yüksek Lisans Programı dört dönemde (iki yıl) tamamlanan bir program olup, ilk iki dönemde kuramsal ve uygulamalı dersler verilmekte; son iki dönemde ise öğrencinin, danışmanının denetiminde yüksek lisans tez çalışmasını yapması beklenmektedir. Ders programı Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4: Şehir Planlama Yüksek Lisans Programı

Birinci Dönem		**İkinci Dönem**	
Ders ismi	**Kredi**	**Ders ismi**	**Kredi**
Planlama Stüdyosu l	(4-8) 8	Planlama Stüdyosu II	(4-8) 8
Planlama Kuramı	(3-0)3	Planlamada Yeni Müdahale Bicimleri	(3-0) 3
Kentsel Taşınmazların Geliştirilmesi ve Planlanması	(3-0)3	Tez Semineri	Kredisiz
Seçmeli ders	(3-0)3	Seçmeli ders	(3-0)3
		Seçmeli ders	(3-0)3

Üçüncü Dönem	**Dördüncü Dönem**
Tez çalışması (Kredisiz)	Tez çalışması (Kredisiz)

Program kapsamında en az 34 kredi alınması ve kredili en az 8 ders alınması gerekmektedir.

Bölge Planlama Yüksek Lisans Programı

Günümüzde giderek hızlanan bir sosyal ve ekonomik değişim süreci yaşanmaktadır. Bu süreçte mekana bakış açısı değişmekte, farklı söylemler ortaya çıkmakta ve geçmişte tanımlanan kavramlara yüklenen anlamlar değişime uğramaktadır. Bu değişimden en fazla etkilenen bilim alanlarından birisi de bölge planlamadır. Bölge planlamanın 1950 ve 1960'lı yıllardan farklı bir içeriği olup, daha da önemlisi planlamanın uygulamaya aktarılmasında söz konusu olan kurum ve düzenlemelerin önemli ölçüde farklılaştığı görülmektedir. Bölge ulus devletin bir alt birimi olmaktan öte işlevler kazanmaktadır. Bu yeni bakış özellikle Avrupa Birliği tartışmalarında açıkça izlenmekte ve Avrupa Birliği bölgelerden oluşan yeni bir bütün olarak tanımlanmaktadır.

Tüm bu gelişmeler bazı bölgeler için fırsatlar yaratırken, bazıları ise bu süreçten olumsuz etkilenmektedir. Bu bölgelerin dünya sisteminden kopmaması ve değişen dünyaya ayak uydurabilmesi için yeni bir anlayışla gelişme stratejilerinin saptanması ve bu çerçevede oluşturulacak düzenlemelerin ve planların uygulamaya yeni bir kurumlaşma çerçevesi içinde aktarılması gerekmektedir.

Bölge Planlama Yüksek lisans programı değişen içeriği, vurgu noktaları ve uygulama biçimleri ile bölge planlama konusuna kavramsal ve uygulamalı katkı sağlamak, bu konuda çok az olan ve giderek talebin artış gösterdiği becerili işgücü sağlamayı amaçlamaktadır.

Temel İstatistikler

- ***Eğitime Başladığı Yıl:*** *1966-1967 Ders Yılı*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Mezun Sayısı:*** *71*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Öğrenci Sayısı:*** *23*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Tez Sayısı:*** *71*

Ders Programı

Bölge Planlama Yüksek Lisans Programı dört dönemde (iki yıl) tamamlanan bir program olup, ilk iki dönemde kuramsal ve uygulamalı dersler verilmekte; son iki dönemde ise öğrencinin, danışmanının denetiminde yüksek lisans tez çalışmasını yapması beklenmektedir. Tablo 5'te verilen ders programına göre en az 29 kredi alınması ve kredili en az 8 ders alınması gerekmektedir.

Tablo 5: Bölge Planlama Yüksek Lisans Programı

Birinci Dönem		**İkinci Dönem**	
Ders ismi	Kredi	Ders ismi	Kredi
Bölge Planlama Stüdyosu 1	(4-8)8	Mekan Organizasyonu ve Bölgesel Analiz Metodları	(3-0) 3
Planlama Kuramı	(3-0) 3	Tez Semineri	
Değişen Ekonomik ve Politik Yapı	(3-0)3	Seçmeli ders (*)	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0) 3	Seçmeli ders (*)	(3-0)3
		Seçmeli ders (*)	(3-0)3
Üçüncü Dönem		**Dördüncü Dönem**	
Tez çalışması		Tez çalışması	

(*) Birinci yılın ikinci dönem seçmeli dersleri için üç seçenek sunulmaktadır: Tarım ve Çevre Opsiyonunda Kırsal Yaşam ve Çevre Çalıştayı ile beraber iki seçmeli ders; Bölgesel Ekonomik Yeniden Yapılanma Opsiyonunda Bölgesel Ekonomik Yeniden Yapılanma Çalıştayı ile beraber iki seçmeli ders; Yönetişim Opsiyonunda ise Kentsel ve Bölgesel Yönetişim Çalıştayı ile beraber iki seçmeli ders alınması gerekmektedir.

Araştırma Faaliyetleri ve Diğer Bilimsel Etkinlikler (Son üç yıl)

Stüdyo Çalışmaları:

2009-2010 *Evaluation Of Resilience Of Urban Regions And Developing Policies For Enhancement Of Resilience Of Istanbul Urban Region* (Kentsel Bölgelerin Dış Etkilere Dayanaklığının İrdelenmesi ve İstanbul Kent Bölgesinin Dayanaklılığını Artırıcı Politikalar)

2008-2009 *Sustainable Policies for Resilient Cities* (Dayanaklı Kentler İçin Sürdürülebilir Politikalar)

2007-2008 *Different Impacts Of Globalisation On Metropolitan Regions* (Küreselleşmenin Metropolitan Bölgelere Etkisi)

2006-2007 *Changes Taking Place in City Regions: Competitiveness And Social Cohesion in Antalya City Region* (Kentsel Bölgelerdeki Değişim: Rekabet Gücü ve Sosyal Bütünleşme)

2005-2006 *From A Node with a Large Hinterland to a Polycentric City Regio*n (Geniş bir Etki Alanı Olan Metropolitan Merkezden Çok Merkezli Bir Kentsel Bölgeye Geçiş)

2003-2004 *From Traditional to a New Economy: Developing Cultural Industries for Economic Development* (Gelenekselden Yeni Ekonomiye Geçiş: Kalkınma için Kültürel Sanayilerin Geliştirilmesi)

2002-2003 *The Changing Economic Geography Of The European Union* (Avrupa Birliğinin Değişen Ekonomik Coğrafyası)

Araştırma Projeleri

A. Ulusal Araştırma Projeleri

2006-2008 *"Kentsel bölgeler için yeni örgütlenme modelleri ve gelişme stratejileri:Türkiye'de yeni dönemde ortaya çıkan kentsel bölgelerde rekabetle sosyal bütünleşmeyi uzlaştıran çok katmanlı yönetişim modellerinin geliştirilmesi"* TUBITAK

2007-2008 *Istanbul Hizmet Sektörü Araştırması*, IMP, Istanbul Büyükşehir Belediyesi

2003-2006 *Yeşilirmak Bölge Kalkınma Projesi,* Dolsar-DPT

2003-2005 *"Istanbul'un eylem planlamasına yönelik mekansal gelişme stratejileri: Araştırma ve model geliştirme çalışması"* IMP, Istanbul Büyükşehir Belediyesi

2002-2005 *Sanayi Odakları Deneyimine Dayalı Olarak Bölgesel Gelişme Kuram ve Politikalarının Yeniden Tanımlanması*, TUBİTAK,

2002-2003 *Türkiyenin Nüfus ve Kalkınma Konuları ile İlgili Yayınlar/Yayınlanmaış Çalışmalar, Bilgi ve Veriler Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme,* TUBA-UN

B. Uluslararası Projeler

2009-2010, *"Sustainable Land Use Policies for Resilient Cities"* URBAN-NET Project, Avrupa Birliği-TUBİTAK

2009-2010 "Urban Tourism and Climate Change" URBAN-NET Project, Avrupa Birliği-TUBİTAK 2005-2008 European Union COST Action (A26) "European city-regions in an age of multi-level governance – reconciling competitiveness and social cohesion?"

2002-2005 European Union COST Action (A17) *"Small and Medium Enterprises, Economic Development, and Regional Convergence in Europe"*

Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı

Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı, konuya ilgi duyan Şehir Planlama, Mimarlık ve diğer ilgili disiplinlerden gelen öğrencileri daha ileri düzeylerde eğitmeyi hedeflemektedir. Kentin tasarımı ve yapımı süreçlerini konu alan Kentsel Tasarım Programı ile yapı (bütün) ve yapı elemanları (parça) arasındaki bağlar tümüyle kurulmuş olacaktır.

Kentin üst, orta ve alt ölçeklerdeki biçimlenme, kimlik ve eylem yapılarını oluşturabilecek kuramsal çerçevelerin, yeni tasarım dillerinin ve tekniklerinin geliştirilmesi; bu doğrultuda düşünen ve konuya ilgi duyan yakın disiplinlerden gelen meslek adamlarını, uygulamaya yönelik olarak yönetsel, yasal ve parasal araçların kullanımına ilişkin bilgi ve becerilerle donatmak programın temel amacıdır.

Temel İstatistikler

- ***Eğitime Başladığı Yıl:*** *1996-1997 Ders Yılı*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Mezun Sayısı:*** *92*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Öğrenci Sayısı:*** *65*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Tez Sayısı:*** *92*

Ders Programı

Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı da diğerleri gibi dört dönemde (iki yıl) tamamlanan bir programdır. İlk iki dönemde kuramsal ve uygulamalı dersler verilmekte; son iki dönemde ise öğrencinin, danışmanının denetiminde yüksek lisans tez çalışmasını yapması beklenmektedir. Ders programı Tablo 6'da verilmektedir.

Tablo 6: Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı

Birinci Dönem		**İkinci Dönem**	
Ders ismi	**Kredi**	**Ders ismi**	**Kredi**
Kentsel Tasarım Stüdyosu 1	(4-8) 8	Kentsel Tasarım Stüdyosu	(4-8) 8
Seçmeli ders	(3-0)3	Tez Semineri	Kredisiz
Seçmeli ders	(3-0)3	Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3	Seçmeli ders	(3-0)3
		Seçmeli ders	(3-0)3
Üçüncü Dönem		**Dördüncü Dönem**	
Tez	çalışması	Tez	çalışması

Araştırma Faaliyetleri ve Diğer Bilimsel Etkinlikler

Stüdyo Çalışmaları ve Projeler:

1996–97: ODTÜ Teknokenti Ve Yerleşkesi Planlama Ve Kentsel Tasarım Projesi, AFP–07–00-DPT.96K 121450 kod numaralı Teknokent Geliştirme (DPT) projesi kapsamında AGÜDOS 97–02–02–02 proje kodu ile hazırlanan rapor ve keşif ekidir. Eğitim Kadrosu: Baykan Günay, Adnan Barlas, Müge Akkar, (Öğrenciler: Volkan Akkoyunlu, Neslihan Artar,

Duygu Borazancı, Alptekin Çağlar, Tolga Levent Orçun Obalar, Sertan Okan, Serdar Özbay, Hilal Özcan, Sinem Şiranlı, Umut Toker, Mesure Tüzün, Fariha Amjad baid, Tolga Ünlü, Fikret Zorlu),
ODTÜ Teknokenti Yazılım Parkı Planlama, Kentsel Tasarım Ve Mimarlık Projesi, AGÜDOS 98–02–02–07 Nolu Proje kapsamında hazırlanmıştır. (Proje Grubu, Baykan Günay, Umut Toker, Dilek İnce, Serdar Özbay),

1997–98: Atatürk Orman Çiftliği: (AOÇ Yönetiminin istemi üzerine hazırlanmıştır),
1998 – 1999 Engelsiz ODTÜ (ODTÜ Yönetiminin istemi üzerine yapılmıştır), (Eğitim Kadrosu: Baykan Günay, Adnan Barlas, Umut Toker),

1999–2000: Deprem Sonrası Gölyaka'nın Yeniden Yapılandırılması: (Gölyaka Kaymakamlığı'nın istemi üzerine UD 501–502 Stüdyoları kapsamında hazırlanmıştır.) Eğitim Kadrosu: Baykan Günay, Erhan Acar, Adnan Barlas, Serdar Özbay,

2000 Ostrava (Çek Cumhuriyeti) Kenti Merkez Geliştirme Projesi Uluslararası Yarışma: Katılanlar: Cenk Atun-Mimar, Doğu Akdeniz, Adnan Barlas-Şehir Plancısı, ODTÜ, Eser Dilmen-Peyzaj Mimarı, Ank. Ün., Metehan Gültaşlı-Şehir Plancısı, ODTÜ, Baykan Günay-Şehir Plancısı, ODTÜ, Ebru Gürler-Peyzaj Mimarı, Bilkent, Enver Kolaç-Şehir Plancısı, ODTÜ, Serdar Özbay-Şehir Plancısı, ODTÜ,

2000–01: ODTÜ Kıbrıs Kampusu Tasarımı: (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı ile ODTÜ Rektörlüğü arasında 06.11.2000 tarihinde imzalanan 00.02.02.2.00.04 kod numaralı protokol uyarınca hazırlanmıştır. Uygulama, üretilen Nazım Plan ve Vaziyet Planı çerçevesinde yürütülmektedir.) Eğitim Kadrosu: Baykan Günay, Erhan Acar, Özcan Esmer, Adnan Barlas, Türel Saranlı, Serdar Özbay. Öğrenciler: Zeynep Aktuna, Ebru Aras, Funda Baş, Yener Baş, Aybike Ceylan, Ervin Dojce, Sevgi Hekimoğlu, Volkan Kepoğlu, Mustafa Kızıltaş, Abdulkadir Yazgan, Derya Yıldırım,

2001–02: Bozburun Kıyı Yerleşmesi: Bozburun Belediye Başkanlığı'nın istemi üzerine hazırlanmıştır. Eğitim Kadrosu: Baykan Günay, Özcan Esmer, Erhan Acar, Adnan Barlas, Özgehan Özen, Öğrenciler: Mert Akit, Özgür Almaç, Deniz Altay, Ebru Aras Miroğlu, Yavuz Selim Barbaros, M. Erkin Baykan, Aslı Çakan, Olgu Çalışkan, Bora Er, İrem Erdem Almaç, Adelina Greca, Feray Koca, Hayal Memik, Banu Özberk, Metin Topçu, Mehmet Onur Yılmaz, Serkan Zengin, Tugay Yaraş,

2002–03 Pogradec (Arnavutluk) Kenti: (Pogradec Belediyesi'nin istemi üzerine yapılmıştır) Eğitim Kadrosu: Baykan Günay, Özcan Esmer, Erhan Acar, Adnan Barlas, Serdar Özbay, Özgehan Özen, Öğrenciler: Mesut Akbaş, Eda Akçadağ, Açalya Alpan, Ceren Ayata, Adelina Greca, Aslıhan Özaslan, Cem Ekiz, Doğan Dursun, Ebru Bingöl, Eylem Gülcemal, Levent Karagöl, Oğuz Karakadılar, Ozan Erdoğan, Pınar Çubuk, Şebnem Arbak (Erdem), Ufuk Seyhan, Umut Cırık, Valbona Koci, Burcu Yiğit, Onur Yumuş,

2003–04 Doha (Katar) Kenti Kıyı Şeriti (Kordon) Tasarımı: (Raci Bademli, Baykan Günay, Serdar Özbay ve Özgehan Özen tarafından Ağa Han Vakfı adına Katar Devleti için hazırlanan Tasarım Şartnamesi uyarınca yapılan tasarım çalışmaları) , Eğitim Kadrosu: Baykan Günay, Özcan Esmer, Erhan Acar, Adnan Barlas, Serdar Özbay, Özgehan Özen) Öğrenciler: Özgül Acar, Burcu Bakırcıoğlu, Özlem Balkan, Esra Bayar, Tümay Çin, Seda Duzcu, Duygu Kaçar, İlker Otman, Yücel Can Severcan, Eda Ünver, Serkan Yaşdağ, Başak Yılmaz,

2004 Pananos Plajı (Kuşadası) Yarışması: Katılımcılar: Özgül Acar-Şehir Plancısı, Gazi, Özlem Balkan-Mimar, Adnan Barlas-Şehir Plancısı, ODTÜ, Seda Duzcu-Şehir Plancısı, ODTÜ, Baykan Günay-Şehir Plancısı, ODTÜ, İlker Otman-Mimar, ODTÜ, Serdar Özbay-Şehir Plancısı, ODTÜ,

2004–05 Gelibolu Milli Parkı Eceabat Kenti Çalışmaları: Eğitim Kadrosu: Baykan Günay, Adnan Barlas, Erhan Acar, Serdar Özbay, Cansu Canaran. Öğrenciler: Elif Demirbaş, Zeynep Eraydın, Emre Kabal, Onat Öktem, Miray Özkan, Özay Özkan, Murat Yazıcı, Utku Serkan Zengin

2005–06 Alaçatı : Eğitim Kadrosu: Baykan Günay, Erhan Acar, Adnan Barlas, Cansu Canaran. Öğrenciler: Melda Açmaz İçbay, D. Çağrı Çifteler, Yasemin E. Gültekin, G. Deniz Güneri, Umut Yaşar Kelek, Semih Kelleci, Eser Köken, Neslihan Kulözü, Sezer Kumru, Meltem Şentürk, Ebru Uğuz, Ahmet Ünver

2006–07 Bodrum Yarımadası Planlaması Ve Ütopyalar
Başakşehir (İstanbul) Altmerkez Yarışması, Eğitim Kadrosu: Baykan Günay, Erhan Acar, Adnan Barlas, Cansu Canaran. Öğrenciler: Serhat Celep, Çiğdem Hacıoğlu, Zafer Batmaz, Erdem Satılmış, Melda Tanrıkulu, Fuat Karagüney, Özge Kırmızı, Duygu Toprak, Berk Kesim, Hüseyin Özdemir, Ozan Atak, Elnaz Torabi, Vildan Serçkiner, Salih Karatepe

2007–08 Truva Milli Parkı ve Müzesi Geliştirme ve Tasarımı. Eğitim Kadrosu: Baykan Günay, Erhan Acar, Adnan Barlas, Cansu Canaran. Öğrenciler:Selin Çavdar, Özüm İtez, Onur Yıldız, Semra Köse, Loa Dalh Iversen, Seda Çapraz, Tuğçe Eken, Hatice Toramanlı, Uğur Uyanık, Bilge Serin, Ender Peker, Belkıs Kubilay, Başak Zekâ, Özge Özgür, Hale Mahzeminli, Hüseyin Gürel Kutlular, Begüm Kalafat, Züleyha Sara Aydın, Emel Karakaya, Buket Akay

2008–09 ODTÜ Kosova Yerleşkesi Tasarım Seçenekleri. Eğitim Kadrosu: Baykan Günay, Erhan Acar, Adnan Barlas, Cansu Canaran. Öğrenciler: Ahmet Polat, Aslıhan Yılmaz, Başak Yılmaztürk, Can Efe Ertem, Erdem Pekpak, Gökçe Oylum, Göktuğ Baysal, Murat Karamustafa, Hanaw Amin, Merve Karatepe, Özlem Yalçınkaya, Yiğit Acar, Yonca Pehlivanoğlu

2009–10 Girne (Kuzey Kıbrıs) Planlama ve Tasarım Seçenekleri Eğitim Kadrosu: Baykan Günay, Erhan Acar, Adnan Barlas, Müge Akar Ercan, Cansu Canaran. Öğrenciler: Özge Engür, Eda Uçak, Gülnar Bayramoğlu, Nazlı Songülen, Betül Şahin, Selen Sarıkulak, Emre Bal, Nihan Oya Memlük, Deniz Üstoğlu, Ahmet Berkay Ilgaz, Talat Çakıroğlu, Hülya Yorulmaz, Atılım Yılmaz, Görsev Argın, Sunay Erdem, Aslan Eslami Taheri, Gizem Kılıç, Meltem Gülcan, Leyla Mirjam Erol, Deniz Kimyon, Samet Zeydan

Projeler: ODTÜ Kosova Kampusu Tasarım Seçenekleri, 2008-2009

Yayınlanan Kitaplar (1983-2009):

1. *ODTÜ Yerleşkesi ve Teknokenti Kentsel Tasarım Projesi Kitabı* (1997)
2. *AOÇ Kentsel Tasarım Projesi Kitabı* (1998)
3. *Deprem Sonrası Gölyaka Kentsel Tasarım Çalışması Kitabı* (2000)
4. *ODTÜ KKTC Kampusu Projesi Kitabı* (2001)
5. *Bozburun Kentsel Tasarım Projesi Çalışması Kitabı* (2002)

6. *Design Brief for Doha Corniche – Qatar's Centre for Arts and Culture* (Raci Bademli, Baykan Günay, Serdar Özbay ve Özgehan Özen tarafından Ağa Han Vakfı adına Katar Devleti için hazırlanan Tasarım Şartnamesi) (2003)

7. "*Troia Museum Studies*", B. Günay, E. Acar, A. Barlas, Competition Brief – Museum of Troia, Coordinator; S. Özkan, Ağ Yeni Medya Yayın Danışmanlık San. Ve Tic. A.Ş., İstanbul, (2007)

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Doktora Programı

Şehir ve Bölge Planlama Doktora Programı sekiz dönemde (dört yıl) tamamlanan bir program olup, ilk dört dönemde kuramsal dersler verilmekte; son dört dönemde ise öğrencinin, danışmanının ve tez izleme komitesinin denetiminde doktora tez çalışmasını yapması beklenmektedir.

Ders programı içinde zorunlu ders olarak Mekan Kavramı ve Organizasyonu dersinin ve buna ek olarak 6 seçmeli dersin alınması gerekmektedir. Ayrıca kredisiz olarak Doktora Seminer dersi verilmekledir. Tez çalışmasına başlarken Doktora Yeterlik Sınavına tabi tutulan öğrencilerin çalışmaları Bölüm tarafından atanan Tez İzleme Komitelerinin denetiminde gerçekleşmektedir.

Temel İstatistikler

- ***Eğitime Başladığı Yıl:*** *1977-1978 Ders Yılı*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Mezun Sayısı:*** *67*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Öğrenci Sayısı:*** *46*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Tez Sayısı:*** *67*

Ders Programı

Şehir ve Bölge Planlama Doktora Programı sekiz dönemde (dört yıl) tamamlanan bir program olup, ilk dört dönemde kuramsal ve uygulamalı dersler verilmektedir. İlk iki yıldan sonra Doktora Yeterlik sınavına girilmekte, başarılı olunması halinde takip eden dört dönemde doktora tez çalışmasının tamamlanması beklenmektedir. Ders programları, başvuruların lisans veya yüksek lisans dereceleri ile yapılmasına göre farklılık göstermektedir (bakınız Tablo 7).

Tablo 7: Şehir ve Bölge Planlama Doktora Programı

Ders ismi	**Kredi**
Yüksek Lisans derecesi ile başvurularda:	
Planlama Düşüncesinde Yeni Eğilimler	(3-0)3
Yeni Çağda Mekan Kavramları ve Düzen	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Doktora Semineri	Kredisiz
Tez Çalışması	Kredisiz
Program kapsamında en az 21 kredi ve kredili en az 7 ders alınması gerekmektedir.	
Lisans derecesi ile başvurularda, aşağıdaki seçeneklerden birisi tercih edilir.	
1. Şehir Planlama Seçeneği:	
Planlama Stüdyosu I	(4-8)8
Planlama Stüdyosu II	(4-8)8

Planlama Kuramı	(3-0)3
Kentsel Taşınmazların Geliştirilmesi ve Planlanması	(3-0)3
Planlamada Yeni Müdahale Biçimleri	(3-0)3
Planlama Düşüncesinde Yeni Eğilimler	(3-0)3
Yeni Çağda Mekan Kavramları ve Düzen	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Yüksek Lisans Semineri	Kredisiz
Doktora Semineri	Kredisiz
Tez Çalışması	Kredisiz
Program kapsamında en az 55 kredi ve kredili en az 15 ders alınması gerekmektedir	
2. Bölge Planlama Seçeneği:	
Bölge Planlama Stüdyosu	(4-8)8
Planlama Kuramı	(3-0)3
Değişen Ekonomik ve Politik Yapı	(3-0)3
Mekan Organizasyonları ve Bölgesel Analiz Metotları	(3-0)3
Bölgesel Ekonomik Yeniden Yapılanma Çalıştayı	(3-0)3
Gelişmiş İstatistiksel Metotlar Uygulaması	(3-0)3
Planlama Düşüncesinde Yeni Eğilimler	(3-0)3
Yeni Çağda Mekan Kavramları ve Düzen	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Yüksek Lisans Semineri	Kredisiz
Doktora Semineri	Kredisiz
Tez Çalışması	Kredisiz
Program kapsamında en az 50 kredi ve kredili en az 15 ders alınması gerekmektedir	
3. Kentsel Tasarım Seçeneği:	
Kentsel Tasarım Stüdyosu I	(4-8)8
Kentsel Tasarım Stüdyosu II	(4-8)8
Planlama Düşüncesinde Yeni Eğilimler	(3-0)3
Yeni Çağda Mekan Kavramları ve Düzen	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3

Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Yüksek Lisans Semineri	Kredisiz
Doktora Semineri	Kredisiz
Tez Çalışması	Kredisiz
Program kapsamında en az 55 kredi ve kredili en az 15 ders alınması gerekmektedir	

Yüksek Lisans ve Doktora Düzeyinde Seçmeli Dersler

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü kendi bünyesinde verdiği Yüksek Lisans Programları ile Doktora Programı için çok sayıda seçmeli ders geliştirmiştir:

- Planlama Düşüncesinde Yeni Eğilimler
- Mekan Kavramı ve Organizasyonu
- Planlamada Yeni Müdahale Biçimleri
- Planlama Ekonomisinde Seçilmiş Konular
- Kamu Malları Kuramı
- Mekan Organizasyonu Kuramı
- Ekonomik Kalkınma ve Bölge Planlaması
- Değişen Ekonomik ve Politik Yapı
- Mekan Organizasyonu ve Bölgesel Analiz Metotları
- Bölgesel Ekonomik Yeniden Yapılanma Çalıştayı
- Kentsel ve Bölgesel Yönetişim Çalıştayı
- Kırsal Yaşam ve Çevre Çalıştayı
- Kentsel Sistemler ve Ülke Kalkınması
- Çevre Politikaları ve Planlama
- Modernite, Postmodernite ve Kent Çalışmaları
- Kentsel Araştırmalar Çalıştayı
- Kent Planlama Araştırma Yöntemleri
- Orta Doğu ve Kuzey Afrika Kent Çalışmaları
- Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da Kent Planlama Yaklaşımları
- Kentsel Sistemler ve Ülkesel Kalkınma Semineri
- Küresel Çağda Kentsel ve Bölgesel Dönüşüm: Politika ve Planlama
- İleri istatistiksel Tekniklerin Kent ve Bölge Planlama Alanında Uygulamaları
- Kentsel Riskler ve Planlama
- Kentsel Sosyoloji Kuramı ve Planlama
- Kentsel Arkeoloji Çalışmaları
- Güneş Enerjisi ve Kent Planlama

- Kentsel Tasarım ve Planlama Süreci
- Kentsel Tasarım ve Planlama Süreci Çalıştayı
- Kentsel Tasarım Kuram ve İlkeleri
- Tasarım Metodolojisi
- Kentsel Tasarımın Politik Boyutu
- Kentsel Tasarımın Yasal Boyutu
- Bir Sosyal Etkileşim Alanı Olarak Konutun Tarihi

Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün Diğer Bölümlerle Ortaklaşa Yürüttüğü Lisansüstü Programlar

Yüksek Lisans Programları

ODTÜ Şehir ve Bölge Bölümü kendi bünyesinde vermekte olduğu anılan yüksek lisans programlarının yanı sıra üniversitenin diğer bölümleriyle ortaklaşa geliştirilen ve verilen üç ayrı disiplinler arası yüksek lisans programına katkı sağlamaktadır. Bunlar Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Yüksek Lisans Programı, Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Yüksek Lisans Programı, Yerleşim Arkeolojisi Yüksek Lisans Programı ve Deprem Çalışmaları Yüksek Lisans Programıdır.

Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Yüksek Lisans Programı ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ile ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nün ortaklaşa geliştirdiği disiplinler arası bir programdır. Hem tezli hem de tezsiz yüksek lisans seçeneği sunan programın tezsiz opsiyonunda öğrencilerin sayıca daha fazla kuramsal ders alması gerekmektedir. Programa ilişkin ayrıntılı bilgi http://cataloq.metu.edu.tr/urban.php internet adresinden edinilebilir.

Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Yüksek Lisans Programı ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ile ODTÜ Mühendislik Fakültesinden çeşitli Bölümlerin ortaklaşa geliştirdiği disiplinler arası bir programdır. Programa ilişkin ayrıntılı bilgi http://cataloq.metu.edu.tr/ggit.php internet adresinden edinilebilir.

Yerleşim Arkeolojisi Yüksek Lisans Programı Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün yanı sıra üniversitenin çeşitli bölümlerinden katkılarla ortaklaşa geliştirilen ve yürütülmekte olan disiplinler arası bir programdır. Programa ilişkin ayrıntılı bilgi http://www.metu.edu.tr/home/wwwmuze/aims.html internet adresinden edinilebilir.

Deprem Çalışmaları Yüksek Lisans Programı Şehir ve Bölge Planlama Bölümü de dahil olmak üzere dokuz farklı disiplinden 30'a yakın öğretim üyesi programa katkıda bulunacaktır. Ayrıntılı bilgi http://eqs.metu.edu.tr adresinden edinilebilir.

Yer Sistemleri Bilimi Yüksek Lisans Programı 2010 yılında eğitime başlayacak olan programın ortakları, başta Çevre, Jeoloji, İnşaat, Havacılık ve Uzay, Endüstri ve Kimya Mühendislikleri ile Mühendislik Bilimleri, Biyoloji, Kimya, Fizik, İstatistik, Şehir ve Bölge Planlama, İşletme, Ekonomi, Uluslararası İlişkiler, Felsefe Bölümleri ile Deniz Bilimleri Enstitüsü ve Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan bazı diğer lisansüstü programları ile işbirliği içinde olacaktır.

Doktora Programları

Şehir ve Bölge Planlama Doktora Programını kendi bünyesinde veren ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ayrıca üniversitenin diğer bölümleriyle ortaklaşa geliştirilerek verilen üç ayrı disiplinler arası doktora programına katkı sağlamaktadır. Bunlar Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Doktora Programı, Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Doktora Programı, ve Yerleşim Arkeolojisi Doktora Programıdır. Programlara ilişkin ayrıntılı bilgi yukarıda verilen internet adreslerinden edinilebilir. Ayrıca bunlara ek olarak Deprem Çalışmaları Yüksek Lisans ve Doktora (Ortak) Programları da 2008-2009 döneminde eğitime başlayacaktır.

Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Lisansüstü Programları

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ile ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nün ortaklaşa geliştirdiği ve Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde sürdürülen disiplinler arası bir programdır.

Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Yüksek Lisans Programı

Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Yüksek Lisans programının amacı, kentlerin karşılaştığı sorunların dizgesel biçimde ele alınmasına ve çözüm üretilmesine yönelik bir yaklaşımın geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu konularda donanıma sahip uzmanlar yetiştirmek olarak tanımlanmıştır.

Program, kendi alanında nitelikli insan gücü potansiyelinin yaratılmasına yönelik bir eğitim vermesinin yanı sıra eğitim ve araştırma bütünleşmesi çerçevesinde kentsel sorunların çözümüne yönelik çalışmalara ve araştırmalara yönelmektedir. Bu amaçları gerçekleştirmek için disiplinlerarası bir yaklaşımın benimsenmiş olması da programın bir diğer önemli özelliğidir. Programın, kuram ve pratik bütünleşmesi ilkesi çerçevesinde, Anabilim Dalının araştırma proje etkinlikleri kamu kurum ve kuruluşları ile yakın ilişki içinde yürütülmektedir.

Kentsel sorunlara ilişkin gündem oluşturulmasına ve siyasaların yapılmasına daha etkin biçimde müdahale etmek programın temel hedeflerinden biridir. Eğitim faaliyetlerinde, kentsel sorunlara eleştirel ve yenilikçi bir çizgide bakan, kentsel sorunların çözümlemesinde ve siyasaların geliştirilmesinde sosyal adalet ve hakkaniyet kaygılarını ön plana koyan, kamu yararını gözeten bir eğitim anlayışının sürdürülmesi ve geliştirilmesi de programın bir diğer hedefidir.

Temel İstatistikler

- ***Eğitime Başladığı Yıl:*** *1993-1994 Ders Yılı*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Tam Görevli Öğretim Görevlisi ve Öğretim Üyesi Sayısı:*** *5*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Mezun Sayısı:*** *87 (70 Tezli Y.Lisans; 17 Tezsiz Y.Lisans)*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Öğrenci Sayısı:*** *42 (27 Y.Lisans; 15 Doktora)*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Tez Sayısı:*** *70*

Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Programında 4 Profesör, 3 Doçent, 2 Yardımcı Doçent ve 1 Öğretim Üyesi görev yapmaktadır.

Ders Programı

Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Yüksek Lisans Programı, tezli ve tezsiz olmak üzere iki programdan oluşmaktadır.

Tezli Yüksek Lisans Programı beş dönemde (iki buçuk yıl) tamamlanan bir programdır. İlk üç dönemde kuramsal ve uygulamalı dersler verilmekte; son iki dönemde ise öğrencinin, danışmanının denetiminde yüksek lisans tez çalışmasını yapması beklenmektedir. Öğrencilerin en az 8 ders almaları gerekmektedir. Ders programı Tablo 5'de verilmektedir.

Tablo 5: Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Yüksek Lisans Programı (Tezli)

Birinci Dönem		**İkinci Dönem**	
Ders ismi	Kredi	Ders ismi	Kredi
Planlama Kuramı (*)	(3-0)3	Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Stüdyosu I	(4-4)6
Kent Planlama Kuramı ve Pratiği (*)	(3-0)3		
Kamu Yönetiminde Kuram ve Pratik (**)	(3-0)3	Çağdaş Siyasal Kuram (**)	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3	Seçmeli ders	(3-0)3
Üçüncü Dönem			
Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Stüdyosu II	(4-4)6	Tez Semineri	Kredisiz
Seçmeli ders	(3-0)3	Seçmeli ders	(3-0)3
		Tez Çalışması	Kredisiz
Dördüncü Dönem		**Beşinci Dönem**	
Tez Çalışması	Kredisiz	Tez Çalışması	Kredisiz

** Siyaset Bilimi ve ilgili bölümlerden mezunlar için*
*** Şehir Planlama ve ilgili bölümlerden mezunlar için*

Tezsiz Yüksek Lisans Programı üç dönemde (bir buçuk yıl) tamamlanan bir programdır. Bu üç dönemde öğrencilerin en az 11 ders almaları gerekmektedir. Ders programı Tablo 6'da verilmektedir.

Tablo 6: Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Yüksek Lisans Programı (Tezsiz)

Birinci Dönem		**İkinci Dönem**	
Ders ismi	Kredi	Ders ismi	Kredi
Planlama Kuramı (*)	(3-0)3	Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Stüdyosu I	(4-4)6
Kent Planlama Kuramı ve Pratiği (*)	(3-0)3	Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Proje Dersi	Kredisiz
Kamu Yönetiminde Kuram ve Pratik (**)	(3-0)3	Çağdaş Siyasal Kuram (**)	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3	Seçmeli ders	(3-0)3
Üçüncü Dönem			

Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Stüdyosu II	(4-4)6	Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3	Seçmeli ders	(3-0)3
		Seçmeli ders	(3-0)3

** Siyaset Bilimi ve ilgili bölümlerden mezunlar için*
*** Şehir Planlama ve ilgili bölümlerden mezunlar için*

Araştırma Faaliyetleri ve Diğer Bilimsel Etkinlikler

İnceleme/ Araştırma Gezileri

Anabilim Dalınca düzenlenen araştırma/çalışma gezileri kapsamında Muğla, Zonguldak, Diyarbakır, Şanlıurfa İlleri ile İskilip (Çorum), ve Kalkan (Antalya) İlçeleri ziyaret edilmiştir.

Bilimsel Toplantılar:

Anabilim Dalının düzenlenmesine katkıda bulunduğu 3 adet bilimsel toplantı olmuştur. Bunların üçü de Şehir Plancıları Odasınca düzenlenen Dünya Şehircilik Günü Kolokyumlarıdır. 1997 yılında Ankara'da düzenlenen "Kentsel Politikalar" konulu, 2002 yılında yine Ankara'da düzenlenen "Yoksulluk, Kent Yoksulluğu ve Planlama" konulu ve 2003 yılında Mersin'de düzenlenen "Şehircilikte Reform", 2007 yılında Ankara'da düzenlenen "Planlama Meslek Alanı- Geçmişten Geleceğe" ve 2009 yılında Antalya'da düzenlenen "Kentleri Korumak Savunmak" konulu kolokyumların gerek düzenleme sürecinde gerekse de kolokyum sırasında sunulan bildirilerde Anabilim Dalı Öğretim Üye ve Elemanlarının katkı ve destek vermişlerdir.

Projeler

1999 - Kentsel Alanlarda Geçinme Stratejileri ve Politika Önerileri, Prof. Dr. Melih Ersoy, Prof. Dr. Şinasi Aksoy, Ar. Gör. Şebnem Eroğlu, Ar. Gör. Negis Ardıç

2000 - *Yeniden Yapılanma Bağlamında Endüstrisizleştirme Sürecinin Zonguldak Kentine Etkileri*, Prof. Dr. Melih Ersoy, Doç. Dr. Aykut Polatoğlu, Ar. Gör. Turgay Albayrak, Ar. Gör. Fulya Karatepe

2000 *Ankarada Yeni Toplumsal Eğilimler ve Mekanlar: Alışveriş Merkezleri*, Doç. Dr. Tarık Şengül, Doç. Dr. Çağatay Keskinok, Ar. Gör. Mustafa Bayırbağ, Ar. Gör. Suat Özçağdaş, Ar. Gör. Nevbahar Ertaş

2000 *Kentsel Gelişmenin Tarım Toprakları Üzerine Etkileri: Tarım Topraklarının Tarım Dışı Amaçlarla Kullanımı*, Doç. Dr. Melih Pınarcıoğlu, Fulya Karatepe

2001 *Kente Göç ve Yoksulluk: Diyarbakır Örnek Alan Çalışması,* Prof. Dr. Melih Ersoy,Doç. Dr. H.Tarık Şengül, Ar. Gör. Sezin Demşek

2002 *Şanlıurfa İlinin Büyüme Potansiyellerinin Araştırılması ve Buna İlişkin Politika Önerilerinin Geliştirilmesi*, Prof. Dr. Melih Ersoy, Doç. Dr. H. Tarık Şengül, Ar. Gör. Osman

Balaban, Ar. Gör. Sezin Demşek

2003 - *Kente Göç ve Bütünleşme Sorununda Son 50 Yılllık Deneyimin İrdelenmesi: İskilip'ten Ankara'ya Göç Eden Nüfus Örneği*, Prof. Dr. Melih Ersoy, Doç. Dr. H. Tarık Şengül, Ar. Gör. Sezin Demşek

2005 - *Kentsel Yoksulluk ve Sağlık: Ankara ve Diyarbakır Kent Merkezlerinin Karşılaştırmalı Çalışması*, Prof. Dr. Melih Ersoy, Doç. Dr. H. Tarık Şengül, Ar. Gör. Sezin Demşek, Ar. Gör. Cenap Yoloğlu

2006- *Yerel Ekonomik Kalkınma: Amasya Örneği,* Prof. Dr. Melih Ersoy, Doç. Dr. H. Tarık Şengül, Ar.Gör.Gülçin Tunç, Ar.Gör.Cenap Yoloğlu

2007-2008- *Bir üretim Alanı Olarak Ankara Mobilyacılar Sitesinde Sosyal Sermaye Araştırması*, Prof. Dr. Melih Ersoy, Doç. Dr. H. Tarık Şengül, Ar.Gör. Defne Dursun Günay, Ar.Gör.Yasemin İlkay,

2009- *Kentsel Dönüşüm: Ankara Altındağ İlçesinde Sokak Sağlıklaştıma Çalışmaları,* Prof. Dr. Melih Ersoy, Doç. Dr. H. Tarık Şengül, Ar.Gör. Mahir Yılmaz

Yayınlanan Kitaplar (1983-2006):

1.*Yerel Yönetim Maliyesinin Yeniden Örgütlenmesi - 3 Cilt,* 1995 *(Cilt 1: A Comparative Study On Local Government Finance* (1995)*, Cilt 2: Türkiye'de Yerel Yönetim Maliyesi* (1995)*, Cilt 3: Muğla Belediyesinin Finansman Yapısının Yeniden Örgütlenmesi* (1995)

2.*İller Bankasının Yeniden Yapılandırılması - 3 Cilt,* 1996*, (Cilt 1: Dünyada Yerel Yönetim Bankacılığı* (1996)*, Cilt 2: Türkiye'de Yerel Yönetim Bankacılığı-İller Bankası (1996), Cilt 3: Yeniden Yapılandırmaya İlişkin Öneriler* (1996)

3.*Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması-Türkiye Deneyimi, (Der.)* Melih Ersoy, Tarık Şengül, 1997

4.*Kentsel Yoksulluk ve Geçinme Stratejileri: Ankara Örneği, (Der.)* Melih Ersoy, Tarık Şengül, 1999

5.*Sanayisizleşme Sürecinin Kentsel Yaşama Etkileri: Zonguldak Örneği, (Der.)* Melih Ersoy, Tarık Şengül, 2000

6.*Kente Göç ve Yoksulluk: Diyarbakır Örneği, (Der.)* Melih Ersoy, Tarık Şengül, 2001

7.*Şanlıurfa Kentinde Yoksulluk, (Der.)* Melih Ersoy, Tarık Şengül, 2002

8.*Şanlıurfa İl Gelişme Planı Çalışmaları, (Der.)* Melih Ersoy, Tarık Şengül, 2002

9.*Göçmen Nüfusun Kentle Etkileşim Süreci, (Der.)* Melih Ersoy, Osman Balaban, 2003.

10.Sağlıksızlığın Kentleşmesi, M.Ersoy, H.T.Şengül, G.Tunç, A.C.Yoloğlu, *(Derl.),* 2006.

Bilimsel Toplantılar:

Anabilim Dalının düzenlenmesine katkıda bulunduğu 3 adet bilimsel toplantı olmuştur. Bunların üçü de Şehir Plancıları Odasınca düzenlenen Dünya Şehircilik Günü Kolokyumlarıdır. 1997 yılında Ankara'da düzenlenen "Kentsel Politikalar" konulu, 2002 yılında yine Ankara'da düzenlenen "Yoksulluk, Kent Yoksulluğu ve Planlama" konulu ve 2003 yılında Mersin'de düzenlenen "Şehircilikte Reform" konulu kolokyumların gerek düzenleme sürecinde gerekse de kolokyum sırasında sunulan bildirilerde Anabilim Dalı

Öğretim Üye ve Elemanlarının katkı ve destek vermişlerdir.

Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Doktora Programı

Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Doktora Programı sekiz dönemde (dört yıl) tamamlanan bir program olup, ilk dört dönemde kuramsal ve uygulamalı dersler verilmektedir. İlk iki yıldan sonra Doktora Yeterlik sınavına girilmekte, başarılı olunması halinde takip eden dört dönemde doktora tez çalışmasının tamamlanması beklenmektedir. Ders programı Tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7: Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Doktora Programı

Birinci Dönem		**İkinci Dönem**	
Ders ismi	Kredi	Ders ismi	Kredi
Kent Mekanı ve Politikası	(3-0)3	Planlama, Siyaset ve Kamu Politikası	(3-0)3
Nitel Araştırma Yöntemleri	(3-0)3	Nicel Araştırma Yöntemleri	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3	Seçmeli ders	(3-0)3
Üçüncü Dönem		**Dördüncü Dönem**	
Seçmeli ders	(3-0)3	Doktora Semineri	Kredisiz
Seçmeli ders	(3-0)3	Tez Çalışması	Kredisiz

Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Lisansüstü Programları

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ile ODTÜ Mühendislik Fakültesi'nden çeşitli bölümlerin ortaklaşa geliştirdiği ve Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan disiplinler arası bir programdır.

Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Yüksek Lisans Programı

Programın temel amacı Coğrafi Bilgi Teknolojileri, Uzaktan Algılama ve Uzay Jeodezisi konularında eğitim sunmak ve araştırmalar sürdürmektir. Program uzay teknolojileri ve uygulamaları, coğrafi bilgi sistemleri, mekansal veri analizleri ve uzaktan algılama teknolojisi alanlarında giderek artan, lisans üstü düzeyde yetişmiş insan gücü ihtiyacına cevap vermek üzere tasarlanmıştır. Programda halen yüksek lisans ve doktora seviyesinde eğitim faaliyetleri sürdürülmektedir. Ele alınan araştırma konularıyla mühendislik, mimarlık, şehir planlama ve coğrafya alanlarında gerekliliği hissedilen disiplinlerarası eğitim ortamı oluşturulmaktadır. Eğitim faaliyetlerinin yanı sıra, program özel sektör ve devlet kurumları tarafından ihtiyaç duyulan teorik ve uygulamalı araştırma konularına da cevap vermektedir.

- **Temel İstatistikler**

- ***Eğitime Başladığı Yıl:*** *1997-1998 Ders Yılı*
- ***2008 Yılı İtibariyle Tam Görevli Öğretim Görevlisi ve Öğretim Üyesi Sayısı:*** *19*
- ***2008 Yılı İtibariyle Toplam Mezun Sayısı:*** *56*
- ***2008 Yılı İtibariyle Toplam Öğrenci Sayısı:*** *86*
- ***2008 Yılı İtibariyle Toplam Tez Sayısı:*** *56*

Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Programında 9 Profesör, 12 Doçent, 5 Yardımcı Doçent ve 1 Öğretim Üyesi görev yapmaktadır.

- **Ders Programı**

Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Yüksek Lisans Programı da diğerleri gibi dört dönemde (iki yıl) tamamlanan bir programdır. İlk iki dönemde kuramsal ve uygulamalı dersler verilmekte; son iki dönemde ise öğrencinin, danışmanının denetiminde yüksek lisans tez çalışmasını yapması beklenmektedir. Program kapsamında en az 24 kredi ve kredili en az 8 ders alınması gerekmektedir. Ders listesi Tablo 8'de verilmektedir.

Tablo 8: Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Yüksek Lisans Programı

Ders ismi	Kredi
Jeodezi ve Harita Gösterimleri	(3-0)3
Veritabanı Yönetim Sistemlerine Giriş *	(3-0)3
Coğrafi Bilgi Sistemlerine Giriş **	(3-0)3
Uzaktan Algılama Prensipleri ***	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3

Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3
Seminer	Kredisiz
Tez Çalışması	Kredisiz
* ya da Veritabanı Kavramları ve Uygulamaları	(3-0)3
** ya da CBS Planlama Pratiğine Giriş	(3-0)3
*** ya da Uzaktan Algılama	(3-0)3

Araştırma Faaliyetleri ve Diğer Bilimsel Etkinlikler

Jeodezi ve coğrafi bilgi teknolojileri konularında; yaz okulları, seminerler, çalıştaylar ve konferanslar organize etmek de bölümün hedeflenen amaçları arasında yer almaktadır . Bölümümüz araştırma ve eğitim faaliyetlerinin sürdürüldüğü eğitim ve araştırma laboratuarı olmak üzere, gerekli donanım ve yazılım alt yapısının yeterli şekilde sağlandığı iki tane laboratuara sahiptir .

Uluslararası İlişkiler

Ana Bilim Dalı 2006 yılında ISPRS Destekçi Üyesi olmuştur. (2006, ISPRS Sustaining Member).

Ayrıca 2006 yılında ODTÜ nün Norveç Jeoteknik enstitüsüne bağlı Uluslararası Afet Araştırmaları Merkezi ile yaptığı 6. Çerçeve programı kapsamlı işbirliği projesine katkıda bulunmuştur. (2006, ICG (International Center for Geohazards) at NGI (Norvegian Geotechnical Institue, LESSLOSS in EU's 6th Frame programme)

Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Doktora Programı

Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Doktora Programına Yüksek Lisans derecesi ile başvuran öğrencilerden; Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Yüksek Lisans derecesi olan öğrenciler Doktora Programına bilimsel hazırlık şartı olmadan kabul edilmektedir fakat farklı alanlardan gelen öğrencilerin bilimsel hazırlık okumaları gerekmektedir.

Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Doktora Programına kabul edilen öğrencilerden aşağıdaki listeden bir ana başlık seçmeleri ve ilgili alanlarına yönelik bir de ikincil başlık belirlemeleri beklenmektedir. Öğrencilerin, seçilen ana başlık ile ilgili dört ve ikincil başlık ile ilgili üç olmak üzere en az 7 ders almaları ve en az 21 kredi tamamlamaları beklenmektedir.

Ana başlıklar:

- Jeodezi
- Coğrafi Bilgi Sistemleri
- Uzaktan Algılama

Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Doktora Programına Lisans derecesi ile başvuran öğrencilerin program kapsamında en az 45 kredi ve kredili en az 15 ders (11 tane seçmeli ders) almaları gerekmektedir. Ders listesi Tablo 9'da verilmektedir.

Tablo 9: Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Doktora Programı

Ders ismi	Kredi
Jeodezi ve Harita Gösterimleri	(3-0)3
Veritabanı Yönetim Sistemlerine Giriş *	(3-0)3
Coğrafi Bilgi Sistemlerine Giriş **	(3-0)3
Uzaktan Algılama Prensipleri ***	(3-0)3
Seminer	Kredisiz
Tez Çalışması	Kredisiz
* ya da Veritabanı Kavramları ve Uygulamaları	(3-0)3
** ya da CBS Planlama Pratiğine Giriş	(3-0)3
*** ya da Uzaktan Algılama	(3-0)3

Yerleşim Arkeolojisi Lisansüstü Programları

ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün yanı sıra üniversitenin çeşitli bölümlerinden katkılarla ortaklaşa geliştirilen ve Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan disiplinler arası bir programdır.

Küreselleşme ve Avrupa Birliği giriş sürecinde arkeolojinin disiplinlerarası bir yapıda yeniden tanımlanması ve bu gelişmelere uygun eğitim ve araştırmaların üniversitelerde yer bulması kaçınılmazdır. Yerleşim Arkeolojisi Ana Bilim Dalı da bu misyonu ODTÜ'nün sağladığı dinamik ve disiplinlerarası ortamda üstlenmiştir.

Yerleşim Arkeolojisi Yüksek Lisans Programı

Yerleşim Arkeolojisi Programı Türkiye'deki gerek arkeoloji gerekse ilgili disiplinlerden mezun öğrencileri programa kazandırarak, "Yeni Arkeoloji"nin kuramsal ve uygulamalı becerilerini geliştirecek ve kapasitelerini artıracaktır. Lisansüstü programa devam eden öğrencilere bu konuda uluslararası projeleri yürütmekte olan öğretim üyelerimiz ve Üniversitemizin birimlerinden TAÇDAM'ın projelerinde deneyim kazandırmak, bu projeler çerçevesinde uluslararası akademik iletişim kanallarını geliştirerek yurtdışından öğretim üyesi ve öğrencilerin programda yer almasını sağlamaktır; ülkemize bu vizyona sahip bilim insanı ve uzman arkeolog yetiştirmektir. Yerleşim Arkeolojisi Programının amacı eğitim kalitesini "Yeni Arkeoloji"nin kuramsal perspektifi ile açılım sağlayarak yükseltmek, uluslararası projeleri gerek ülkemizde gerekse Akdeniz, Balkanlar, Yakın Doğu, ve Avrasya coğrafyasında etkin işbirliği içerisinde gerçekleştirmektedir.

Temel İstatistikler

- ***Eğitime Başladığı Yıl:*** *1999-2000 Ders Yılı*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Tam Görevli Öğretim Görevlisi ve Öğretim Üyesi Sayısı:*** *6*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Mezun Sayısı:*** *28*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Öğrenci Sayısı:*** *31*
- ***2009 Yılı Sonu İtibariyle Toplam Tez Sayısı:*** *28*

Ders Programı

Yerleşim Arkeolojisi Yüksek Lisans Programı kapsamında öğrencilerin en az 21 kredi ders almaları gerekmektedir (bakınız Tablo 10). Ayrıca program sonunda; arazi eğitimi olarak bir yaz stajı (bir arkeolojik kazı ya da araştırmada) ve yüksek lisans tezi beklenmektedir.

Tablo 10: Yerleşim Arkeolojisi Yüksek Lisans Programı

Bilimsel Hazırlık			
Birinci Dönem		**İkinci Dönem**	
Ders ismi	Kredi	Ders ismi	Kredi
Tarihte Kent I	(3-0)3	Küçük Asya'da Klasik Antikite	(3-0)3
Birinci Yıl			
Birinci Dönem		**İkinci Dönem**	

Arkeolojik Kuram ve Yöntemler	(3-0)3	Antik Yerleşim Arkeolojisi	(3-0)3
Jeoarkeoloji	(3-0)3	Çevresel Arkeoloji	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3	Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3	Alan Pratiği	Kredisiz
İkinci Yıl			
Üçüncü Dönem		**Dördüncü Dönem**	
Yerleşim Arkeolojisi Semineri	Kredisiz	Tez Çalışması	Kredisiz
Tez Çalışması	Kredisiz		

Araştırma Faaliyetleri ve Diğer Bilimsel Etkinlikler

Projeler

Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi (TAÇDAM) (1998-2002) ,
Datça-Burgaz Kurtarma Kazıları (Prof.Dr. Numan Tuna),
Emecik Arkaik Kutsal Alanı Projesi (Prof.Dr. Numan Tuna),
Kerkenes Projesi (Assist.Prof. Geoffrey Summers-Françoise Summers),
Komana Pontika Arkeolojik Araştırma Projesi (Assist.Prof. Burcu Erciyas), BAP-TÜBİTAK.
Udabno Projesi (Assist.Prof. Jan-Krzystof Bertram)
Klazomenai Khorası Yüzey Araştırması (Prof.Dr.Numan Tuna, Araş.Gör. Elif Koparal) (TÜBİTAK)
ODTÜ Kampüsü Koçbeli ve Yalıncak Yüzey Araştırmaları, , Kültür Bakanlığı
Middle/Late Neolithic in Central Europe, Y.Doç.Dr. Jan Bertram, 2009-

Sergiler

Archaeology at METU Poster Exhibition (8-22 Kasım 2005)

Yayınlanan Kitaplar (1983-2009):

1.*Thracians and Phrygians: Problems of Parallelism*, ed. by Tuna, N. et al., METU Fac. Architecture Press, Ankara, 1988.

2.*METU Museum*, Mimarlık Fak. Basım İşliği, Ankara, Tuna, Numan ve Akyürek-Vardar, Nalan 1994.

3.*Salvage Project of the Archaeological Heritage of the Ilisu and Carchemish Dam Reservoirs, Activities in 1998*, Tuna, Numan ve Ozturk, Jean (ed.). Ankara 1999.

4.*Salvage Project of the Archaeological Heritage of the Ilisu and Carchemish Dam Reservoirs, Activities in 1999*, Tuna, Numan ve Ozturk, Jean (ed.)., Ankara 2000

5.*Salvage Project of the Archaeological Heritage of the Ilisu and Carchemish Dam Reservoirs, Activities in 2000*, Tuna, Numan ve Velibeyoğlu, Jale (ed.). , Ankara 2002

6.*Salvage Project of the Archaeological Heritage of the Ilisu and Carchemish Dam Reservoirs, Activities in 2001*, Tuna, Numan ve Velibeyoğlu, Jale (ed.). , Ankara 2004

7.*Wealth, Aristocracy, and Royal Propaganda Under The Hellenistic Kingdom of Mithradatids in Central Black Sea Region in Turkey, Colloquia Pontica Vol.12*, Erciyas, D. Burcu, Brill Academic Publishers, Leiden 2006.

8.*Karadeniz Araştırmaları Sempozyum Bildirileri Yerleşim Arkeolojisi Sergisi 1*, Erciyas, D.Burcu ve Koparal, E. (ed.) Ege Yayınları, İstanbul 2006.

9.*Marmara Araştırmaları Sempozyumu*, Studies in the Marmara Region Symposium, Erciyas, D.Burcu (ed.) **(**2008), Ege Yayınları , İstanbul.

10. *Kerkenes Special Studies I. Scuptures and Inscriptions From the Monumental Entres to the Palatial Complex at Kerkenes Dagı, Turkey.,* Draycott, C.M. and G.D. Summers, Chicago, 2008.

Bilimsel Toplantılar

Karadeniz Araştırmaları Sempozyumu (16-17 Nisan 2004)
7.Uluslararası Güneybatı Asya Arkeozooloji Toplantısı (Haziran 2004)
Marmara *Araştırmaları Sempozyumu*, Studies in the Marmara Region Symposium, (27 Nisan 2007),
Güney Doğu Anadolu Araştırmaları Sempozyumu, Studies in the South East Anatolia Symposium **, (**30 Nisan-1 Mayıs 2009)

Yerleşim Arkeolojisi Doktora Programı

Yerleşim Arkeolojisi Doktora Programı da sekiz dönemde (dört yıl) tamamlanan bir program olup, ilk dört dönemde kuramsal ve uygulamalı dersler verilmektedir. İlk iki yıldan sonra Doktora Yeterlik sınavına girilmekte, başarılı olunması halinde takip eden dört dönemde doktora tez çalışmasının tamamlanması beklenmektedir. Ders programı Tablo 11'de verilmektedir.

Tablo 11: Yerleşim Arkeolojisi Doktora Programı

Birinci Dönem		**İkinci Dönem**	
Ders ismi	Kredi	Ders ismi	Kredi
Mekansal Arkeoloji Üzerine Gelişmiş Kuram	(3-0)3	Arkeoloji, Güç, Politika ve Etnik Köken Üzerine Konular	(3-0)3
Arkeolojik Miras Yönetimi Üzerine Konular	(3-0)3	Arkeolojide Sosyal Temsiliyet, Kavramsal Yaklaşım	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3	Seçmeli ders	(3-0)3
Seçmeli ders	(3-0)3		

Deprem Çalışmaları Lisansüstü Programları

Deprem Çalışmaları Ana Bilim Dalı 2007 yılında ODTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde, disiplinlerarası bir program olarak çalışmalarına başlamıştır.

Deprem Çalışmaları Lisansüstü Programı ülkemizi etkileyen doğal afetler ve özellikle deprem konusunda disiplinlerarası eğitim ve araştırma yapmayı amaçlayan bir programdır. Yüksek deprem riskine sahip kentlerde bu riskin makul düzeylere indirilmesi, afetler ile ilgili tüm disiplinleri kapsayan bütünleyici çalışmaların yürütülmesi ve uygulanması ile mümkündür. Programın etkinlik çerçevesi ODTÜ'de çeşitli birimler altında yürütülmekte olan deprem ve afet araştırmalarını koordine etmek, ODTÜ'de mevcut olan araştırma potansiyelini ve kaynakları en verimli şekilde kullanmak, farklı alanları bütünleyici lisansüstü eğitim programları sunmak, ülkemiz için acil gereksinim duyulan insan gücünü yetiştirmek, toplumun ve kamunun deprem ve afet konusundaki problemlerine çözüm üretmektir.

Deprem Çalışmaları Ana Bilim Dalı; Deprem Mühendisliği, Aktif Tektonik ve Afet Yönetimi alanlarında önce yüksek lisans, daha sonra da doktora derecesini vermeye yönelik disiplinlerarası bir program sunmak üzere oluşturulmuştur.

Programın disiplinlerarası yapısına uygun olarak, ODTÜ'nün dokuz değişik bölümü programa destek vermekte olup bu bölümlere mensup otuza yakın öğretim üyesi programa katkıda bulunmaktadır. Bu bölümler; İnşaat Mühendisliği, Jeoloji Mühendisliği, Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri, Mühendislik Bilimleri, Şehir ve Bölge Planlama, Psikoloji, Sosyoloji, İstatistik ve Havacılık Mühendisliği'dir.

Deprem Çalışmaları Yüksek Lisans Programı

Deprem Çalışmaları Anabilim Dalı programında öğrenci kabulüne 2008-2009 Akademik yılı birinci döneminden itibaren başlanılmıştır.

Temel İstatistikler

- ***Eğitime Başladığı Yıl:*** *2008-2009 Ders Yılı*
- ***2008 Yılı İtibariyle Tam Zamanlı Öğretim Elemanı ve Öğretim Üyesi Sayısı:*** *28*
- ***2008 Yılı İtibariyle Toplam Mezun Sayısı:*** *0*
- ***2008 Yılı İtibariyle Toplam Öğrenci Sayısı:*** *27*
- ***2008 Yılı İtibariyle Toplam Tez Sayısı:*** *0*

Ders Programları:

Deprem Çalışmaları Lisansüstü Programı üç alt programdan oluşmaktadır:
- Deprem Mühendisliği
- Aktif Tektonik
- AfetYönetimi

Deprem Mühendisliği Alt-Programı

Deprem Mühendisliği alt-programının temel amaçları şunlardır:

Lisansüstü düzeyde geniş kapsamlı bir deprem mühendisliği eğitimi sunmak;
Uluslararası alanda kabul gören bir eğitim ve araştırma programı geliştirmek;
Yüksek lisans düzeyinde disiplinlerarası uygulama yapma becerisine sahip mühendisler yetiştirmek;
Uluslararası araştırma kuruluşları ile özelikle Avrupa Topluluğu programları çerçevesinde ortaklaşa araştırmalar yürütmek.

Tablo 12: Deprem Çalışmaları Lisansüstü Programı Deprem Mühendisliği Alt-Programı Ders Listesi

Birinci Dönem	**İkinci Dönem**
EQS 503 Sismoloji CE 529 Yapısal Dinamikler CE 568 Toprak Dinamikleri	EQS 501 Deprem Afet Politikaları 2 seçmeli ders
Üçüncü Dönem	**Dördüncü Dönem**
2 seçmeli ders EQS 590 Seminer (0-2) NC	EQS 500 M.S. Thesis (0-2) NC

Yüksek Lisans Derecesi için dördü zorunlu ve dördü de seçmeli olmak üzere en az 24 kredilik dersi başarı ile tamamlamak ve bir tez yazmak gerekmektedir.

Aktif Tektonik Alt-Programı

Aktif Tektonik alt-programının temel amaçları şunlardır:
Öğrencilerin Sismoloji ve Tektonik alanlarındaki temel dersleri tamamlayarak, onların Aktif Tektonik'de uzmanlaşmalarını, bağımsız ve profesyonel iş yapabilme deneyimlerini geliştirmek;
Öğrencilerin orijinal araştırmalar yapabilme, Aktif Tektonik konusunda veri üretebilme, ürettikleri veri ve sonuçları yorumlayabilme ve onları, gerek sunma-yayımlayabilme gerekse depremin neden olduğu sorunların çözümünde kullanabilme yeteneklerini geliştirmelerine olanak sağlamak.

Tablo 13: Deprem Çalışmaları Lisansüstü Programı Aktif Tektonik Alt-Programı Ders Listesi

Birinci Dönem	**İkinci Dönem**
EQS 503 Sismoloji GEOE 717 Aktif Tektonik Başlıkları 1 seçmeli ders	EQS 501 Deprem Afet Politikaları GEOE 621 Neotektonik GEOE 713 Aktif Tektonikte GPS
Üçüncü Dönem	**Dördüncü Dönem**
2 seçmeli ders EQS 590 Seminer (0-2) NC	EQS 500 M.S. Thesis (0-2) NC

Yüksek Lisans Derecesi için beş tanesi zorunlu ve üç tanesi de seçmeli olmak üzere en az 24 kredilik dersi başarı ile tamamlamak ve bir tez yazmak gerekmektedir.

Afet Yönetimi Alt-Programı

Afet Yönetimi alt-programının vizyonu ve başlıca hedefleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Farklı lisans eğitiminden gelen öğrencilerin risk ve acil durum yönetiminde uzmanlaşmalarını sağlamak;
Mezunların toplumda rol alacakları özel ve kamusal kurumlarda risk belirleme ve azaltma ve

acil duruma hazırlanma konularında çalışmalarda bulunabilecek düzeyde bilgi ve teknik sahibi olmalarını sağlamak;
Risk yönetimi konusunda disiplinlerarası temel araştırmaların orta vadeli programlara dayanarak yürütülmesini sağlamak ve Türkiye'de büyük bir boşluk bulunan bu alanda bilgi birikimini yönlendirmek;
Risk yönetimi konusunda Türkiye'de doğru kurumlaşma, yönetim ve işleyiş biçimlerinin oluşturulmasına katkıda bulunmak; Türkiye'de toplumun afetlere dirençli duruma getirilmesinde çok yönlü roller almak;
Uluslararası araştırma kuruluşları ile özelikle Avrupa Topluluğu programları çerçevesinde ortaklaşa araştırmalar yapmak; uluslararası uygulama girişimleri ile daha etkin roller edinmek.

Tablo 14: Deprem Çalışmaları Lisansüstü Programı Afet Yönetimi Alt-Programı Ders Listesi

Birinci Dönem	**İkinci Dönem**
EQS 503 Sismoloji veya EQS 505 Deprem Çalışmalarının Temelleri CP 562 Kentsel Riskler ve Planlama PSY567 Afetlerin Psikolojik ve Sosyal Konuları	EQS 501 Deprem Afet Politikaları 2 seçmeli ders
Üçüncü Dönem	**Dördüncü Dönem**
CP 502 Afetler Stüdyosu 1 seçmeli ders EQS 590 Seminer (0-2) NC	EQS 500 M.S. Thesis (0-2) NC

Bu alanda Yüksek Lisans Derecesi için beş tanesi zorunlu ve üç tanesi de seçmeli olmak üzere en az 25 kredilik dersi başarı ile tamamlamak ve bir tez yazmak gerekmektedir. Zorunlu deslerden bir tanesi stüdyo dersidir.

Yer Sistemleri Bilimi Lisanüstü Programları

Bu lisansüstü programının amacı, toplum yararına Dünya sisteminin bütünleşik bir yaklaşımla anlaşılması ve keşfedilmesidir. Programın ana teması; sürdürülebilir bir çevre ve iyi yaşam koşullarının sağlanabilmesi ve bu nedenle de insanlığın değerleri ve ihtiyaçlarının çakıştığı noktada yaşanabilir bir çevre ve doğal kaynakların korunması ve geliştirilmesi felsefesinin benimsenmesi olacaktır. Bu da ancak çok disiplinli ve disiplinlerarası bir yaklaşımla üstesinden gelinebilecek bir konudur. Hemen hemen tüm yaşamsal ve toplumsal konularda (örneğin nüfus, çevre, ekonomi ve politika) insan ve Dünya arasındaki etkileşim ve ilişki yoğunlaşarak artmaktadır. Üzerinde durulması gereken başka bir konu ise ihtiyaca yönelik gelişen ve/veya tükenen doğal kaynaklar ile sürdürülebilir doğal bir çevre arasındaki hassas dengenin sağlanabiliyor olmasıdır.

Yer Sistemi Bilimi lisansüstü programı, öğrencilerin çok çeşitli, ancak birbiriyle bağlantılı konu ve alanlarda eğitim almaları ve araştırma yapmalarına olanak sağlayacak, böylece, ulusal, bölgesel ve küresel bazda Yer Bilimlerinde ve uygulamalı araştırmalarında/çalışmalarında yetişmiş insan gücünün oluşturulmasına katkıda bulunacaktır. Bu programda alınacak yüksek lisans derecesi ile öğrenciler Yer Bilimleri alanında çok güçlü bir teorik bilgi birikimine ve uygulamalı çalışmalarda engin bir tecrübeye sahip olabileceklerdir. Öğrenciler aynı programda yer alan doktora çalışmalarına devam edebilecekleri gibi çevre korunması, doğal kaynaklar yönetimi, küresel ısınma ve iklim değişiklikleri çevre etki değerlendirmesi, risk analizi, çevre politikalarının oluşturulması gibi konularda ve alanlarda çalışabilecekler ve uzman kişiler olarak yetiştirilerek doğa ve çevre problemlerinin çözümünde rol alabileceklerdir.

Programın ortakları, başta Çevre, Jeoloji, İnşaat, Havacılık ve Uzay, Endüstri ve Kimya Mühendislikleri ile Mühendislik Bilimleri, Biyoloji, Kimya, Fizik, İstatistik, Şehir ve Bölge Planlama, İşletme, Ekonomi, Uluslararası İlişkiler, Felsefe Bölümleri ile Deniz Bilimleri Enstitüsü ve Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan bazı diğer lisansüstü programları ile işbirliği içinde olacaktır.

Program ilk öğrencilerini 2010 yılı içinde kabul edecektir.

ESS programında MS derecesi alınabilmesi için alınması gereken toplam kredi sayısı ve alınması gereken zorunlu ve seçmeli derslerin listesi aşaıdaki tabloda verilmiştir.

TEMEL DERSLER		
Ders Kodu	**Dersin Adı**	**Kredisi**
ESS 501	Earth Systems and Climate Change	(3-0)3
ESS 502	Climate Change: Economics and Policy	(3-0)3

ZORUNLU DERSLER		
Ders Kodu	**Dersin Adı**	**Kredisi**
PHIL 588	Environmental Ethics	(3-0)3
IR 570 or IR xxx	Global Environmental Issues or International Environmental Law and Policy	(3-0)3 (3-0)3
ESS 590	Seminar	(0-2)NC
ESS 599	Directed Study / Term Project	(0-2)NC

SEÇMELİ DERSLER*				
Alan No	**Alan Adı**	**Ders Kodu**	**Dersin Adı**	**Kredisi**
I	Earth System Sciences	ESS 505	Biogeochemistry	(3-0)3
		AEE 551	Introduction to Space Sciences	(3-0)3
		AEE 541	Advanced Computational Fluid Dynamics	(3-0)3
		CHEM 589 ENVE 513 MASC 526	Atmospheric Chemistry	(3-0)3
		MASC 544	Dynamic Meteorology	(3-0)3
		MASC 571	Marine Ecology	(3-0)3
		MASC 503	Introduction to Oceanography	(3-0)3
		GEOE 515	Advanced Geochemistry	(3-0)3
		GEOE 550	Applied Geophysics	(3-0)3
		GEOE 545	Applied Sedimentology	(3-0)3
		GEOE 719	Paleoclimatology	(3-0)3
		BIO 571	Advanced Ecology	(3-0)3
		BIO 574	Major Concepts in Ecology	(3-0)3
		BIO 714	Freshwater Ecology	(3-0)3
		BIO 715	Societal Dependence on Natural Ecosystems	(3-0)3
		CE 531	Advanced Hydrology	(3-0)3
		CE 702	Hydroclimatology	(3-0)3
		ES 7xxx	Geophysical Fluid Dynamics	(3-0)3
II	Earth System Modeling	GGIT 560	Principles of Remote Sensing	(3-0)3
		GGIT 562	Integration of Remote Sensing and GIS	(3-0)3
		GGIT 538	Spatial Data Analysis	(3-0)3
		MASC 550	Satellite Oceanography	(3-0)3
		MASC 547	Modeling in Marine Environment I	(3-0)3
		MASC 548	Modeling in Marine Environment II	(3-0)3
		ES 516	Spectral Methods	(3-0)3
		ES 572	Advanced Fluid Mechanics	(3-0)3
		ES 508	Statistical Methods for Engineers	(3-0)3
		ES 554	Nonlinear Dynamics	(3-0)3
		CE 511	Photography and Air-Photo Inter.	(3-0)3
		CE 515	Adjustment of Observations	(3-0)3
		CE 530	Modeling in Hydrology	(3-0)3
		CE 599	Grand Water Hydraulics	(3-0)3
		GEOE 506	Advanced Photogeology	(3-0)3
		GEOE 550	Applied Geophysics	(3-0)3
		CHE 551	Applied Data Analysis Technics	(3-0)3
III	Ecosystem Deterioration and Management	ESS 503	Sustainable Development	(3-0)3
		ESS 504	Environmental Society and Technology	(3-0)3
		ENVE 538	Advanced Environmental Chemistry	(3-0)3
		ENVE 703	Fate of Pollutants in the Environment	(3-0)3
		ENVE 547 MASC 511	Marine Pollution	(3-0)3
		ENVE 509	Contaminated Site Remediation	(3-0)3

		CE 596	Coastal Pollution	(3-0)3
		CE 728	Geotechnical Earthquake Eng.	(3-0)3
		CE 761	Marine Hazards and Tusunami	(3-0)3
		CE 741	Seismic Hazard Assessments	(3-0)3
		CE 573	Fundamentals of River Engineering	(3-0)3
		BIO 574	Major Concepts in Ecology	(3-0)3
		BIO 587	Plant Biodiversity and Conservation	(3-0)3
		BIO 588	Biodiversity and Habitat Conservation	(3-0)3
		CHE 544	Fundamentals of Waste Disposal	(3-0)3
		CHE 547	Air Pollution and Control Methods	(3-0)3
		ENVE 510	Principles of Risk Assessment & Management	(3-0)3
		GGIT 532	GIS and RS in Disaster Management	(3-0)3
		GGIT 535	Information Systems for Natural Resource Management	(3-0)3
		ENVE 551	Environmental Management	(3-0)3
		ENVE 552	Environmental Management Systems	(3-0)3
		ENVE 553	Fundamentals of Environmental Science (non-engineers)	(3-0)3
		ENVE 554	Fundamentals of Environmental Engineering (non-env. eng)	(3-0)3
		EM 521	Statistical Data Analysis	(3-0)3
IV	Energy, Environmental Economics and Policy	ESS 503	Sustainable Development	(3-0)3
		ESS 504	Environmental Society and Technology	(3-0)3
		ESS 506	Energy…?	(3-0)3
		GEOE 530	Economics of Energy Resources	(3-0)3
		PETE 519	World Energy Sources	(3-0)3
		ECON 608	Computable General Equilibrium Models	(3-0)3
		IR 580	Governance in Trans. Water Systems	(3-0)3
		BA xxx	Econometrics	(3-0)3
		CP 550	Solar Energy and Urban Planning	(3-0)3
		CP 564	Urban Systems and national Development	(3-0)3
		CP 522	Methods in Urban Planning Research	(3-0)3
		CP 562	Urban Risks and Planning	(3-0)3
		GGIT 501	Geodesy and Map Projections	(3-0)3
		PHYS 573	Physics of Solar Energy	(3-0)3
		IR 669	Law of the Marine Environment	(3-0)3

* Aşağıda listelenen uygun ENVE kodu ile ve uygun alanlarda seçmeli ders olarak yer alabilir ve bu konularda eğitim verilebilir.

ENVM 570 Principles of Water Quality Management
ENVM 554 Environmental Impact Assessment
ENVM 555 Environmental Chemistry (non-environmental engineers
ENVM 557 Pollution and Ecology
ENVM 558 Solid and Hazardous Waste Management

ENVM 560 Integrated Water Resources Management
ENVM 561 Environmental Model Applications
ENVM 562 Energy, Energy Conversion Technologies and Environment
ENVM 563Trace Organic Pollutants and their Management in the Environment

ESS Yüksek Lisans Programına destek verecek programlar, bölümler ve enstitüler ile görev alacak öğretim üyelerinin listesi

Institute	Department	Academic Staff
Graduate School of Natural and Applied Sciences	Aerospace Engineering (AAE)	Dr. Yurdanur Tulunay
	Chemical Engineering (CHE)	Dr. Canan Özgen
	Civil Engineering (CE)	Dr. Zuhal Akyürek Dr. İsmail Aydın Dr. Kemal Önder Çetin Dr. Erdal Çokca Dr. Ayşen Ergin Dr. Onur Mahmut Karslıoğlu Dr. Elçin Kentel Dr. Nuri Merzi Dr. Halil Önder Dr. Yener Özkan Dr. Ali Ünal Şorman Dr. Şahnaz Tiğrek Dr. Nurünnisa Usul Dr. A. Melih Yanmaz Dr. Ahmet Cevdet Yalçıner Dr. İsmail Yücel
	Engineering Sciences (ES)	Dr. Ahmet Eraslan Dr. Hakan Işık Tarman Dr. Ferhat Akgül Dr. Mustafa Tolga Yılmaz Doç.Dr. Senih Gürses Doç.Dr. Utku Kanoğlu
	Environmental Engineering (ENVE)	Dr. Aysel Atimtay
	Geological Engineering (GEOE)	Dr. İsmail Ömer Yılmaz Dr. Demir Altıner Dr. Sevinç Özkan-Altıner Dr. Zeki Çamur Dr.M. Cemal Göncüoğlu Dr. Vedat Toprak Dr. Bora Rojay Dr. Nurettin Kaymakçı Dr. Lütfi Süzen Dr. Fatma Toksoy Dr. Nilgün Güleç Dr. Haluk Akgün
	Industrial Engineering (IE)	Dr. Çağlar Güven

	Petroleum and Natural Gas Engineering (PETE)	
	Biology (BIO)	Dr. Zeki Kaya Dr Musa Doğan Dr. Meryem Beklioğlu Dr. Meral kence Dr. C. Can Bilgin Dr. Ayse Gül Gözen Ögr. Gor. Sargun Tont
	Chemistry (CHEM)	Dr. Semra Tuncel Dr. Ali Gökmen Dr. Sezer Aygün Dr. Gülsün Gökağaç
	Physics (PHY)	Dr. Ayhan Sol
	Statistics (STAT)	Dr. Ali Uzun Dr. Öztaş Ayhan Dr. Ayşen D. Akkaya
	City and Regional Planning (CRP)	Dr. Bahar Gedikli
	Geodesic and Geographic Information Technologies (GGIT)	Dr. Şebnem Düzgün Dr. Nurünnisa Usul Dr. Zuhal Akyürek Dr. Mahmut Karslıoğlu
Graduate School of Social Scineces	Business Administrations (BA)	
	Economics (ECON)	Dr. Hakan Ercan Dr. Ebru Voyvoda
	International Relations (IR)	Dr. Şule Güneş
	Philosophy	
Graduate School of Marine Science	(MASC)	Dr. Ayşen Yılmaz Dr. Mustafa Ergin (AU) ? Dr. Temel Oğuz Dr. Ahmet Erkan Kıdeyş ?

Ekler

Şehir Planlama Yüksek Lisans Tezleri

1980 öncesi toplam 39 tez
1980 ve sonrası toplam 149 tez

1- Enis F. Basım, *Urban Transportation Decisions*, 1980, Danışman: Tamer Gök
2- Köksal Kılıçlı, *A Socio-Psychological Approach to the Problem of Cooperative Organization in Rural Area*, 1980, Danışman: İlhan Tekeli
3- Ömer Kıral, *A Critical Approach to the 42nd Item of Development Law 6785/1605,* 1980, Danışman: Tuğrul Akçura
4- Mehmet Selman, *Intra-urban Location of the Different Scales of Industries,* 1980, Danışman: İlhan Tekeli
5- Yıldız Okçuoğlu, *New Potentials of Historic Housing Areas in Turkey*, 1981, Danışman: Gönül Tankut
6- Gülden (Erkut) Erden, *New Towns: A Tool for Social Policy,* 1981, Danışman: Sevin Osmay
7- Ali Ulvi Ulubaş, *Spatial Structure of a Gecekondu District With Regard to Economic Dynamism and Ownership, Cevizlidere*, 1981, Danışman: Tansı Şenyapılı
8- Nihal (Şenlier) Erol, *An Approach to the Analysis of Marinas within the Concept of Yacht Tourism*, 1982, Danışman: Baykan Günay
9- Sezai Göksu, *A Study of Center Revitalization in the Case of Akköprü,* 1982, Danışman: Esat Turak
10- Gül Güleryüz Selman, *Urban Development Laws and Their Impact on the Ottoman Cities in the Second Half of the Nineteenth Century,* 1982, Danışman: İlhan Tekeli
11- Nebahat S. Tokatlı, *Occupational Ideologies in Planning an Empirical Study to Analyse Professional Values Held by Turkish Planners,* 1982, Danışman: İlhan Tekeli, Haluk Pamir
12- Göksel H. Cülcüloğlu, *Trends in Activity Location in Metropolitan Subcenters; A Case Study: Locational Trends Of Service Activities In Tunalı Hilmi Subcenter*, 1983, Danışman: Sevgi Aktüre
13- Alev Şaşmaz, *Conservation Practice in Bodrum an Evaluation Study,* 1983, Danışman: Ali Türel
14- Cengiz H. Türksoy, *Enforcement Issues of the Gecekondu Law, A Case Study to Evaluate the Ankara Experience Through the Scrutiny of the Applications within Three Sample Areas Having Different Legal Status,* 1983, Danışman: Tansı Şenyapılı
15- Ömür F. Türksoy, *An Attempt to Understand Urban Integration Through the Evaluation of Mental Maps: Cognitive Maps of Ankara Constructed by High School Students,* 1983, Danışman: Sevgi Aktüre
16- İlhan Ünlü, *An alternative to the Traditional Approach in Obtaining Interzonal Movements in Urban Areas by Using Traffic Counts,* 1983, Danışman: Gökhan Menteş
17- Saadet F. Yıldırım, *Taxi Transportation in Ankara,* 1983, Danışman: Tarık Okyay
18- Semahat Sevinç, *Surrounding Municipalities in Large Scale Cities and Metropolitan Municipal Application: İzmir Case,* 1983, Danışman: Tansı Şenyapılı
19- Deniz (Aydemir) Baharoğlu, *Intraurban Residential Mobility in Turkey,* 1984, Danışman: Murat Balamir
20- Adnan M. Barlas, *Urban Quantitative Housing Need in Turkey between 1960-1980 (Examination of the Balance between Housing Need and Supply in Urban Areas),* 1984, Danışman: Murat Balamir

21- Seher (Tol) Gürsöz, *An Evaluation of Anıtlar Yüksek Kurulu (AYK) a Decision Making Organization in Conservation and its Decisions (1976-1983),* 1984, Danışman: Gönül Tankut
22- Oğuz Işık, *Fluctuations in Residential Construction in Turkey*, 1984, Danışman: Murat Balamir
23- Ali Kızıltan, *An Evaluation of Development Plans for İstanbul – Süleymaniye Area,* 1984, Danışman: Sevgi Aktüre
24- Hamdi A. Büyükaltıntaş, *Peripheral Development of Residential Areas in Ankara: OR-AN Case Study,* 1985, Danışman: Ali Türel
25- Emel A. Göksu, *Formation and Alteration Process of the Small Town Centres in Anatolia the Case Study of Tire,* 1985, Danışman: Sevgi Aktüre
26- Mehmet Tuncer, *A Research within a Historical Perspective on Suluhan (the Hasan Paşha Inn) its Transformation and Relations with the City Center of Ankara,* 1985, Danışman: Gönül Tankut
27- Ebru (Yasan) Ertan, *A Study of Housing Provision in Samsun,* 1986, Danışman: Ali Türel
28- Oğuz Yurteri, *Small Industrial Estates in Turkey: A Study on Two Small Industrial Estates in Ankara,* 1986, Danışman: Raci Bademli
29- Serdar Y. Bektöre, *Formation of Apartment Blocks in Squatter Areas as a Distinct Aspect of Unauthorized Urban Housing Stock,* 1986, Danışman: Murat Balamir
30- Özer Bostanoğlu, *Squatter (Gecekondu) Upgrading Phenomenon in Turkey with Special Emphasis upon Technical Infrastructure,* 1986, Danışman: Ali Türel
31- Khaled Eldouni, *A Comparative Study on Damascus and Ankara,* 1986
32- Mine Kangal, *Guides for the Design of Squatter Prevention Zones,* 1986, Danışman: Baykan Günay
33- Kutlu Karagözoğlu, *Formation of Unauthorized High-Rise Apartment Blocks as a Distinct Aspect of Turkish Urban Growth,* 1986, Danışman: Murat Balamir
34- Saeid Hasan Mirzaei, *The Evaluation of the Change in Ulus (C.B.D.) within the Structure of the Ankara Metropolitan City*, 1986, Danışman: Gönül Tankut
35- Nur Mutiş, *The Role of Unauthorized High-Rise Apartments in the Redistribution of Households With Respect to Housing Conditions,* 1986, Danışman: Murat Balamir
36- Berna (Serdaroğlu) Aksoy, *Apartment Development in Squatter Areas (the case of Yıldız, Ankara),* 1987, Danışman: Tansı Şenyapılı
37- Harika Bıçkıcıoğlu, *Housing Producers in Ankara in 1980s the Effects of Stabilization Policies on the Housing Industry,* 1987, Danışman: Ali Türel
38- Levin (Özgen) Emiroğlu, *The Formation of Labor force and the Transformation Diversification of Economic Activities at the Metropolitan Fringe a Case Study in Ankara Metropolitan Area*, 1987, Danışman: İlhan Tekeli
39- Berna Gül Özcan, *Spatial and Structural Dynamics of Industry in Urban Area,* 1987, Danışman: İlhan Tekeli
40- Gökhan Ünal, *Urban Freight Movements in Ankara,* 1987, Danışman: Baykan Günay
41- Alım (Keskinok) Erdemir, *A Methodology for the Analysis of Urban Environments: Space-Place Quality,* 1988, Danışman: Baykan Günay
42- Ayşe (Işık) Ezer, *Effects of Metropolitan City to Size and Production Kind of Farming: A Case Study in Ankara Metropolitan Fringe Area*,1988, Danışman: Duran Taraklı
43- Hüseyin Karagöz, *The Conservation Problems of Archaeological Sites in Turkey: An Analytical Approach*, 1988, Danışman: Sevgi Aktüre
44- Cem Şaşmaz, *Bahçelievler Housing Cooperative,* 1988, Danışman: Gönül Tankut
45- Hakan Alp, Private Car Ownership and Household Characteristics in Ankara, 1989, Danışman: Gökhan Menteş

46- Sezin (Sinanoğlu) Barlas, *Mental Images of University Students in Turkey: An Analysis of Underdevelopment in terms of Environmental Cognition,* 1989, Danışman: İlhan Tekeli
47- Fatma Çetinkaya, *Industrial Production Dynamics as the Driving Force in the Metropolitan Development,* 1989, Danışman: Ayda Eraydın
48- Işıl Konuşkan, *Cost of Squatter (Gecekondu) Housing Areas to Urban Economies from the point of view of Infrastructural Services: A Case Study from Ankara,* 1989, Danışman: Tansı Şenyapılı
49- Sema Beyazıt, *An Approach for the Identification of Trip Generation Characteristics of Households in Turkish Cities: A Case Study of Ankara,* 1989, Danışman: Gökhan Menteş
50- Semra Kalkan, *A Comparative Analysis of Residential Behaviour Patterns of the First and Second Generation Rural Migrants in Turkish Cities,* 1989, Danışman: Tansı Şenyapılı
51- Ayla Teker, *An Evaluation of the Distribution of Urban Housing Production in Turkey with reference to Post-1984 Policies,* 1989, Danışman: Murat Balamir
52- Hami H. Yıldırım, *Environmental Quality Problem in Mass Housing Areas,* 1989, Danışman: Baykan Günay
53- Asghar Saidan, *Housing Policy in Iran before and after 1979 a Case Study of Tabriz,* 1989, Danışman: Raci Bademli
54- Perihan H. Kiper, *Evaluation of the "Urban Historical Site" as a Residential Area for Current Users,* 1990, Danışman: Gönül Tankut
55- Emine Canan Güler, *An Assessment of Inner City Decline in Turkey: A Case Study in Ulus-Ankara,* 1990, Danışman: Raci Bademli
56- Jamal Injerou, *Urban Spatial Planning and Socio-Ethnic Conflicts in Syria Analysis, Criticisms and Proposals*, 1990, Danışman: Tansı Şenyapılı
57- Nihan (Özdemir) Şengül, *Urban Social Movements Around the Public Services,* 1990, Danışman: Melih Ersoy
58- Ali Abdelhamid, *The Tale of the Two Capital Cities in the Middle East Amman (Jordan) and Ankara (Turkey),* 1990, Danışman: Sevgi Aktüre
59- Abdulghani Chahin, *Physical Morphology of a Twin City in the Middle East: The Case Study of Tirpoli-Lebanon,* 1990, Danışman: Sevgi Aktüre
60- Levent Özdeş, *The Logic of Plan Modifications: Ankara- 1984-1988,* 1990, Danışman: Gönül Tankut
61- Şöhret Şensoy, *Delimitation Issues on Urban Conservation Areas in Turkey,* 1990, Danışman: Baykan Günay
62- Deniz (Ataöv) Akkahve, *Urban Sectoral Growth and Structural Change: The Case of Development of Hotels in Ankara,* 1990, Danışman: Murat Balamir
63- Itır Beyazıt, *Population Distributions of Spatial Organizations on Macro Scale a Case Study from Turkey,* 1990, Danışman: İlhan Tekeli
64- Orhan Uludağ, *Spatial Formation of Turkish Small Towns and a Case : Mudurnu,* 1990, Danışman: Baykan Günay
65- Zeynep Ikeda, *Concentration on the Core Region (İstanbul Metropolitan Area) and Economic Development of Turkey: 1950-1985,* 1990, Danışman: Ayşe Gedik
66- Iffat Qamar, *Study of Urban Land and Housing Market in Developing Countries (Case Study: Karachi) Analysis and Evaluations,* 1990, Danışman: Ali Türel
67- Nilgün Görer, *Industrial Mobility in Ankara Inner Metropolitan Area "Test of Incubation Hypothesis for Different Industrial Sectors",* 1990, Danışman: Murat Güvenç

68- Özlem (Güzey) Dündar, *Evaluation of Bayramoðlu Suburban Settlement within the Context of Development of Metropolitan İstanbul: 1955-1985,* 1991, Danışman: Tansı Şenyapılı
69- Ali Nejat Sert, *Flexibility in Urban Planning,* 1991, Danışman: Baykan Günay
70- Gülten Kubin, *Güven Housing Cooperative,* 1991, Danışman: Tansı Şenyapılı
71- Ayşe Dilek Özdemir, *Historical Evolution of Shopping Areas,* 1991, Danışman: Sevgi Aktüre
72- Özlem (Oktar) Dal, *The Housing Problems of Newly Married Couples in Ankara,* 1991, Danışman: Murat Balamir
73- Kübra, Cihangir, *Improvement Plans for ankara Metropolitan Area: Special Effects of Improvement Plans on City Macroform,* 1991, Danışman: Tansı Şenyapılı
74- Can Kubin, *Basic Characteristics of Planned and Spontaneous Urban Environments: A Search on Validity of Physical Morphology in Terms of Behavioral Environment,* 1992, Danışman: Baykan Günay
75- Evren Gönlüm, *Recent Developments in Tourism Planning Evaluation on Tourism Regions Areas and Centers as Legal Entities,* 1992, Danışman: Baykan Günay
76- İsmail Taner, *Evaluation of 1984 Mass Housing Law: Spatial Distribution of Housing Credits,* 1992 , Danışman: Gülden Berkman
77- Selma Tokcan, *Alternative Policies for Conservation Planning,* 1992, Danışman: Gönül Tankut
78- Aynur Şule Yardım, *Criteria to Define Administrative Boundaries in Central Anatolia Region,* 1992, Danışman: Ayşe Gedik
79- Noman Ahmed, *An Insight into Metropolitan Administration Case Study of Karachi, Pakistan,* 1992, Danışman: Melih Ersoy, Aykut Polatoğlu
80- Yavuz Duvarcı, *The Function of Boundary Determination: A Case Study of Primary Schools in Keçiören,* 1992, Danışman: Murat Güvenç
81- Serpil Sabancılar, *Transfer of Passengers between Modes and Transit Lines in Urban Transportation. Feasibility of Improvements: A Case Study of Ankara,* 1993, Danışman: Ali Türel
82- Erdal Gül, *Evaluation of the Modified Urban Space: Urban Plaza Concept with its Historical Dimensions,* 1993, Danışman: Gönül Tankut
83- Işıl Karabay, *Housing Affordability Problem and a Computer Aided Affordability Analysis Concerning the Low Income Groups in Turkey,* 1993, Danışman: Murat Balamir
84- Hülya Özdil, *The Pattern of the Turkish Automobile Supplier Industry: Special Emphasis on Bursa,* 1993, Danışman: Melih Ersoy
85- Yasemin Saraçoğlu, *Local Production Networks: A New Opportunity for Development Denizli Textile Industry,* 1993, Danışman: Ayda Eraydın
86- Kevser Kantar Üstündağ, *Bus Priority System in Public Transportation the Case Study for Topkapı-Aksaray Busway Transit in Istanbul,* 1994, Danışman: Ali Türel
87- Deniz Öztepe, *Solid Waste Management as a Public Service,* 1997, Danışman: Tansı Şenyapılı
88- Gülcen Şirin Eren, *Role of the Urban Block in the Formation of Urban Form,* 1995, Danışman: Baykan Günay
89- Özlem Gökbulut, *Urban Renewal, an Urban Dimension in Process of Change within the Context of Globalization: Case Study Ankara: Portakal Çiçeği Urban Renewal Project,* 1995, Danışman: Tansı Şenyapılı
90- Meriç Aydoğanlı, *Urban Land Policies in Turkey with reference to Urban Planning and Privatization Process as a way of Government Intervention in Urban Land,* 1995, Danışman: Özcan Altaban

91- Zeynep Develioğlu, *Understanding of Urban Public Space in terms of Social Relations,* 1995, Danışman: Gönül Tankut
92- Bülent Yalazı, *The Role of the State Housing Policies in the Increasing Rate of Home Ownership in Turkey,* 1995, Danışman: Ali Türel
93- Esra Günsel Şendur, *Need for new Approaches in Urban Conservation (with Special Reference to Transfer of Development Rights)*, 1996, Danışman: Gönül Tankut
94- Eda Ünlü, *Formal and Associational Variety in Urban Space: An Approach to Understand Man-Environment Relations*, 1996, Danışman: Adnan Barlas
95- Gül Kıvılcım Tezan, *The Roles of Credit Finance and Subsidies in Housing Provision,* 1996, Danışman: Ali Türel
96- Burak Aytemiz, *The Integration Consulting Services to Mass Housing Production,* 1996, Danışman: Ali Türel
97- Arzu Çiftçi Sert, *An Empirical Study on the Impact of New Shopping Centers on Established Intra-Shopping Patterns,* 1996, Danışman: Murat Güvenç
98- Siyami Türkan, *A New Perspective to the Growth of Provinces and Country: Producer Services,* 1996, Danışman: Gülden Berkman
99- Işıl Nadire (Yener) Kaman, *An Assessment of Wetland Protection from the Planning point of view,* 1996, Danışman: Duran Taraklı
100- Dilek Meral, *The Shared Ownership Process in Urban Development,* 1996, Danışman:
101- Petek Kovancı, *Urban Regeneration Issues and Policies as Complementary and Multi aspect Planning Tools,* 1996, Danışman: Özcan Altaban
102- Aylin Şahin, *An Analysis of the Attributes of the Square,* 1996, Danışman: Adnan Barlas
103- Aylin Kuzu, *Urban Redevelopment Approaches for the Squatter Areas within a Changing Context of Urban Planning Case Study Ankara: Geçak Urban Redevelopment Project,* 1997, Danışman: Özcan Altaban
104- Nur Arsevi Kozanlı, *Recent Planning Issues in City Centers: A Case Study on Eskişehir's Historical Center: Taşbaşı,* 1997, Danışman: Sevgi Aktüre
105- Funda Erkal, *A Reevaluation of Functional Potentialities of Ankara Based on the Capacity and Incapacity of the Labour Force,* 1997, Danışman: Baykan Günay
106- Seyed Mansour Mortazavi, *The Boulevard as a Tool in City Planning,* 1997, Danışman: Baykan Günay
107- Aydan Büyükgöçmen, *Effects of Improvement Plans on Squatter Housing Areas: Ankara Case.* 1997, Danışman: Tansı Şenyapılı
108- Belgü R.S. Bademli, *Modifying Urban Physical Development Plans in Metropolitan Cities: Case of Ankara,* 1998, Danışman: Raci Bademli
109- Eray Sezer, *Peculiarities of Turkish Planning History, its Quality and Problems, Regarding Planning-User Equilibrium. Case Study, Batıkent, Ankara,* 1998, Danışman: Sevin Osmay
110- Şengül Sur, *The Relationships of Real Estate Investments with Economic Growth and Transport Infrastructure Investments, with Special Emphasis on the Impacts of Ankaray and Metro Projects on the Non-Residential Real Estate Development in the CBD of Ankara,* 1998, Danışman: Duran Taraklı
111- Sevil Karaca, *Reverse Mortgage the Viability of a New Housing Finance Tool in Turkey,* 1999, Danışman: Murat Balamir
112- Metin Şenbil, *Static and Dynamic Traffic Assignments to Urban Networks a Comparative Case Study Konya (Turkey),* 1999, Danışman: Murat Güvenç
113- Emine Yetişkul, *The Effects of Land Ownership on Urban Transformation Processes a Case Study: Öveçler (Ankara),* 1999, Danışman: Özcan Altaban
114- Zeynep Fikran Yenice, *Environmental Impact Assessment as a Decision Making Tool in Urban and Regional Planning,* 1999, Danışman: Numan Tuna

115- Filiz Havva Alkan, *A Study on the Social Environmental Analysis of the Qualitative Values in Mass Housing Areas in Suburbs: A Case Study in Ankara-Eryaman,* 1999, Danışman: Sevin Osmay
116- Nursun Doğru, *Impacts of Ankaray Light Rail Transportation System on the Mode Choice Characteristics of the Population Along its Catchment Area,* 1999, Danışman: Ali Türel
117- Ayşegül Emür, *Urban Rental Housing and Tenant Household in Turkey: Towards Viable Alternative Policies for the Rental Sector,* 1999, Danışman: Murat Balamir
118- Medine Tuna, *The Social Structure of Turkish Cities: Social Differentiation on the basis of Housing Wealth,* 1999, Danışman: Murat Balamir
119- Hakan Ertunç, *Development of Private Hospitals in Turkey,* 1999, Danışman: Gülden Berkman
120- Kemal Hegazy, *Solid Waste Disposal Site Selection Issues for the Metropolitan City of Ankara,* 2000, Danışman: Özcan Esmer
121- Katip Burak Sarı, *Real Estate Development as a Municipal Financial Tool: Real Estate Investment Trusts,* 2001, Danışman: Raci Bademli
122- Aslı Süha Dönertaş, *Forms of Existence Space in a Historical Perspective,* 2001, Danışman: Erhan Acar
123- Yasemin Sarıkaya, *Defining Urban Fire Risk: Exploratory Analysis of Fire Incidents with Socioeconomic Characteristics for Altındağ and Çankaya Districts, Ankara,* 2001, Danışman: Gülden Berkman
124- Bahar (Erkopan) Eser, *The Viability of Combined Health and Housing Services Provision in Turkey,* 2001, Danışman: Güven Sargın
125- Zehra Berna Alanyalı, *Physical Planning Issue in Cappadocia: A Case Study on Ihlara,* 2001, Danışman: Sevgi Aktüre
126- Sibel Akpınar, *Assessment of the Tourism in Turkey within the Prospects of New Trends in Tourism,* 2002, Danışman: Gülden Berkman
127- Didem Ergin, *Redefinition of the Regional Policies of Turkey with regard to the New Regional Strategies of the European Union,* 2002, Danışman: Ayda Eraydın
128- Ayşe Erkan, *Real Estate Investment Trusts (REITs): A New Urban Development Instrument for Public Lands in Turkey,* 2002, Danışman: Melih Pınarcıoğlu
129- Gülsen Yılmaz, *Evolution of Spatial Organization of Daily Retailing in Urban Areas "the Case of Ankara",* 2002, Danışman: Murat Güvenç
130- Özgül Burcu Özdemir, *Reinvestment Decisions and Rehabilitation in Housing,* 2003, Danışman: Adnan Barlas
131- Mehmet Şaşmaz, *The Development and Application of Beam Tracing Algorithm to Predict the Acoustics of Urban Design Patterns,* 2003, Danışman: Mehmet Çalışkan
132- Yelda Kırbay, *Public and Private Partnerships in Special Zones Management: With Reference to Planning and Control,* 2003, Danışman: Murat Balamir
133- G. Pelin Sarıoğlu, *Local Economic Development: Yimpaş Case,* 2003, Danışman: Melih Pınarcıoğlu
134- Saygın Can Oğuz, *The Use and Efficiency of Housing Stock in Turkey,* 2003, Danışman: Murat Balamir
135- Aslı Kayıket, *The Process of Intergenerational Transmission of HousingWealth,* 2003, Danışman: Murat Balamir
136- Yelda Kızıldağ, *Housing Management Models and Household Behaviour,* 2003, Danışman: Murat Balamir
137- Mustafa Güven Erten, *Property Problems in Post-Earthquake Urban Redevelopment Process: A Case Study in City of Adapazarı,* 2004, Danışman: Melih Ersoy

138- Ahmet Mert Burnaz, *Methodology and Database Requirements for Urban Regeneration Action Planning: The Case of Zeytinburnu, İstanbul,* 2004, Danışman: Murat Balamir
139- Ayça Turhan, *Reconsidering the Role of Civil Initiatives in the Disaster Management System of Turkey,* 2005, Danışman: Murat Balamir
140- Burak Belge, *Urban Archaeological Issues and Resources in İzmir Historic City Centre: An Exploratory Case Study,* 2005, Danışman: Numan Tuna
141- Hüseyin Çiçek, *Process and Participation in Legal Regulations of Urban Regeneration: The Case of Zeytinburnu,* 2005, Danışman: Murat Balamir
142- Gökçen Pala, *The Role of Venture Capital in Urban and Regional Development: The Case of Ostim,* 2005, Danışman: Melih Pınarcıoğlu
143- Müzeyyen Anıl Şenyel, *Low-Rise Housing Development in Ankara,* 2006, Danışman: Ali Türel
144- Evrim Doğru, *Issues of sustainable development in logical and global context : the case of Muğla***,** 2006, Danışman: Sevgi Aktüre
145- Gülcan Ulutürk, *Local administrations and disaster risk management in Turkey,* 2006, Danışman: Murat Balamir
146- Tuba Karagöl, *A study of housing prices in Ankara***,** 2007, Danışman: Ali Türel
147- Uğraş Doyduk, *An Urban Renewal Stay in Ankara Metropolitan Area: Case Study Cevizcidere*, 2008, Danışman: Tansı Şenyapılı
148- Tuğçe Sönmez, Aspects of Urban Seismic Risks: A Comparison of Risk Factors in the Metropolitan Cities of Turkey, 2008, Danışman: Murat Balamir
149- Nermin Eser, Planning Methods for Guiding Urban Generation Processes in High-Risk Areas, 2009, Murat Balamir

Bölge Planlama Yüksek Lisans Tezleri

1- Ram Bali Singh, *The use of the location in measuring the metropolitan economic base*, 1968
2- Haluk Anıl, *An analysis of the regional distribution of bank credits in Turkey, 1963-1968*, 1969
3- Sencer Kodolbaş, *The criticism of water resources development as an approach to regional development and planning*, 1970
4- Nancy Boone Curley, *Homogeneous Regionalization of Turkey*, 1971
5- Raşit Gökçeli, *Eğitim ekonomisi ve planlamasına referans olarak insangücü çalışmaları tahminlerine uygun 1980 yılında Türkiye'de optimum Üniversite dağılımını saptamak için bir yaklaşım denemesi*, 1971
6- Şükrü Dağlı, *Attraction analysis for the Turkish economy 1968*, 1972
7- A. K. Md. Habibullah, *A synthesis of spatial strategies to development planning*, 1972
8- Lale Gerçek, *The socio-economic impacts of sugar-beet and cotton cultivation*, 1972
9- Füsun Tayan, *Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde buğday ve pamuk tarımındaki üretim ilişkileri*, 1976
10- Türkay Ateş, *Konut sorunu karşısında yerel yönetimler. (Ankara Akkondu- Batıkent örneği)*, 1979
11- A. Saffet Atik, *Türkiye'de ulaşım sistemlerinin gelişim süreci ve mekansal yapıya etkileri*, 1979
12- Güven Birkan, *Antalya Üniversitesi kentsel yer seçim sürecinde çeşitli bakış açıları üzerine bir tartışma*, 1979
13- Murat Diren, *Regionalization of dynamic, input output analysis with special reference to İstanbul*, 1980
14- F. Enis Basım, *Urban transportation decisions*, 1980
15- Rana Akdiş (Akay), *Silk production process in Bursa*, 1983
16- Deniz Altay, *Changes in the spatial distribution of the manufacturing industry in the planning period of Turkey*, 1986, Danışman: İlhan Tekeli
17- Aynur Karan Kadıhasanoğlu, *Regional crisis and restructuring process of manufacturing process of manufacturing industry in Turkey*, 1986, Danışman: İlhan Tekeli
18- C. Hürriyet Bilgen, *Rural transformation at the urban fringe: A case study in Ankara metropolitan area*, 1986, Danışman: Sevin Osmay.
19- Işıl Yaprak, *Analysis of urban industrial location change in the case of Ankara*, 1987, Danışman: İlhan Tekeli.
20- Elif Gülay Bektaş, *The concept of environment in the planning process with reference to public attitude*, 1988, Danışman: Ayda Eraydın.
21- Güneş Coşkun Yörükan, *The structure of employment in manufacturing industry according to the regional characteristics*, 1988, Danışman: Ayda Eraydın
22- Eltyep Mohammad Mahdi, *The relationship between greater khartoum and it's prephery agricultural land - and a planning model for the development of the region*, 1989
23- Yıldız Terzioğlu Yazıcı, *Financial and economic appraisal of toll motorway projects in Turkey*, 1989
24- Emanual Okorie, *Regional economic integration with a view to industrialization (industrial development) in the west African sub - region: a case of the economic community of west African states (Ecowas)*, 1989
25- Fatma Çetinkaya, *Industrial production dynamics as driving force in metropolitan*

development, 1989, Danışman: Ayda Eraydın

26- Oya Bumin, *The initiatives for local employment creation as a part of local development*, 1990, Danışman: Ayda Eraydın.

27- Ümit Nevzat Uğurel, *Location with the method of mathematical programming in southeastern Anatolia project area*, 1990, Danışman: Gülden Berkman

28- Sema Cingöz, *The impact of industrial estates in decentralization process of industry İzmir-Manisa case study*, 1990, Danışman: Ayda Eraydın.

29- Rachid Elsaid, *Locational dynamics of industrial firms in the case of İzmir*, 1990 Danışman: Ayda Eraydın

30- Asuman Erendil, *Growth trends and dynamics of capital accumulation in underdevelopment regions: a case study in the eastern Anatolia*, 1990, Danışman: Ayda Eraydın

31- Ayşe Öznur Özer, *Sustainable development strategy in regional planning and a case study on Seyfe region*, 1990, Danışman: Ayda Eraydın

32- Makbule Berrak Şavkay, *Alternative tourism development strategies for western blacksea coast*, 1990, Danışman: Ayda Eraydın.

33- Müge Şensal, *Socia-economic transformation in GAP region*, 1990, Danışman: Duran Taraklı

34- M. Melih Pınarcıoğlu, *Transition from development problematic to crisis problematic and its spatial implications*, 1990, Danışman: İlhan Tekeli.

35- Nesrin Reyhan, *The spatial implications of restructuring of production and organization: Bursa textile industry*, 1990, Danışman: Ayda Eraydın

36- Zerrin Öztimur, *Restructuring of the economy and merger activities1991*, Danışman: Ayda Eraydın.

37- Dilek Postacıoğlu, *Physical, Social and Economic carrying capacity concepts in tourism planning for environmentally sustained development*, 1991, Danışman: Ayda Eraydın.

38- Küpra Cihangir Çamur, *Improvement plans for Ankara metropolitan area "spatial effects of improvement plans on city macroform"*, 1991, Danışman: Tansı Şenyapılı.

39- Zeki Kamil Ülkenli, *Evaluation of public land with reference to the concept of public interest and land use planning*, 1991, Danışman: Özcan Altaban

40- Gürsel Gündoğdu, *Evolution of planning theory and practice and its changing structure in postmodern condition*, 1991, Danışman: İlhan Tekeli

41- Zerrin Yener Alataş, *Analysis and evaluation of the improvement plans and the relevant model developed within the context of the Çukurova urban development project. Determination of its replicability in other similar problem areas*, 1991, Danışman: Gülden Berkman

42- *Perihan Bayraktar, Public awareness towards environment with a case study in Gölbaşı,* 1992, Danışman: Duran Taraklı.

43- Behzad Entezari, *Development of the small scale industries in the changing industrial world: The case of Tabriz hand made shoe industries*, 1992, Danışman: Ayda Eraydın

44- Majid Saadat Partau, *Oil discovery and its impact on oil refinery in Abadan (Iranian case)*, 1992, Danışman: Inst. Dr. Gülden Berkman.

45- Yasemin Saraçoğlu, *Local Production Networks: An oppurtunity for Development*, 1993, Danışman: Ayda Eraydın

46- Tuna Taşan, *Suatter Housing as a New Income Transfer Mechanism*, 1995, Danışman: Ayda Eraydın

47- Bahar Yunusoğlu, *New Firm Formation in the Metropolitan Areas of Turkey*, 1995, Danışman: Ayda Eraydın

48- Fulya Silindir, *Cooperatives: Income Transfer Mechanism as Housing Investment*, 1997, Danışman: Ayda Eraydın

49- Gözde Şerife Gökalp, *The Dynamics of Development: Konya as a New Industrial District*, 1998, Danışman: Ayda Eraydın
50- Burak Beyhan, *Dynamics of High-Tech Industrial Districts and Some Implications for Turkey*, 1999, Danışman: Ayda Eraydın
51- Gizem Alyazıcı, *The Integration of Regions to the World Economy Via Increasing Exports*, 2000, Danışman: Ayda Eraydın
52- Nurgül Paksoy, *The Changing Conditions of Industrial Districts in the Crisis Period: The Experience of Kahramanmaraş*, 2000, Danışman: Ayda Eraydın
53- Didem Ergin, *Redefinition of the regional policies in Turkey with regard to the new strategies of the EU*, 2002, Danışman: Ayda Eraydın
54- Güldem Saral, *Regional Income Disparities and Convergence in Turkey: Analyzing the Role of Human Capital Differences*, 2003, Danışman: Ayda Eraydın
55- Esin Özdemir, *Different definitions of "periphery" and different peripheries in the EU*, 2005, Danışman: Ayda Eraydın
56- Şener Şen, *Analysis of regional income inequalities of CEECs and Turkey in the light of EU regional policy instruments*, 2005, Danışman: Serap Kayasü
57- Burhan İlhan, *New airports and their impact on mobility and air traffic: an analysis of Sabiha Gökçen international airport,* 2006, Danışman: Ela Babalık Sutcliffe
58- Mehmet Penpecioğlu, *A Critical Interpretation on Industrial Restructuring of the Region, the Case of Denizli Textile and Garment Sector*, 2007, Danışman: Melih Pınarcıoğlu
59- Ekrem Ayalp, *Restructuring agriculture and adaptive processes in rural areas : the case of cotton sector in Adana-Karataş*, 2007, Danışman: Melih Pınarcıoğlu
60- Tuğba Aydın, *Assessment of 'institutional thickness' within the context of tourism-led local economic development: the case of Beypazarı*, 2007, Danışman: Serap Kayasü
61- Bahriye Ak, *Deindustrialization Under the Impact of Globalization: The Case of İstanbul*, 2008, Danışman: Ayda Eraydın
62- Seda Nal, *Sustainable Transport in City Regions: The Case of İzmir City Region*, 2008, Danışman: Ela Babalık Sutcliffe
63- Sibel Yıldırım, *Critical Evaluation of "Adjacent Areas" Concept From Urban Growth Perspective in Turkish Urban Planning: The Case of Ankara*, 2008, Danışman: Çağatay Keskinok
64- Hediye Nur Hasırcı, *A Comparative Evaluation of Knowledge and Income Spillovers: The Case of Antalya and İzmir City-Regions,* 2008, Danışman:Ayda Eraydın
65- Neslihan Atatimur, *Reasons and Consequences of Internetional Labor Migration of Women Into Turkey: Ankara Case*, 2008, Danışman: Melih Pınarcıoğlu
66- Emine Gülesin Salmaner, *Integrated Water Resource Management Planning: The Case of the Konya Closed Basin*, 2008, Danışman: Öğr.Gör.Dr.Bahar Gedikli
67- Nermin İveynat, *Urban Transformation Projects in Squater Settlements: The Case of Ankara, Şentepe Urban Transformation Project*, 2009, Danışman: Doç.Dr.C.Nil Uzun
68- Hayriye Özlem Edizel, *Mega Events as a Placa Marketing Strategy in Entrepreneurial Cities: Stakeholder Analysis of İzmir Expo 2015 Candidacy*, 2009, Danışman: Doç.Dr.M.Melih Pınarcıoğlu
69- Elçin Barın, *Industrial Firm Relocation: The Case of Gebze Organized Industrial Zone*, 2009, Danışman: Ali Türel
70- Gizem Ergüç, *The Role of Institutions in Promoting Public Interest Within the Context of Cultural and Natural Heritage Conservation: The Case of Gökova,* 2009, Danışman: Doç.Dr. Serap Kayasü
71- Selçuk Sertesen , *Determinants of Economic Performance and Networking Patterns of Settlements in Antalya Region*, 2009, Danışman:Prof.Dr. Ayda Eraydın

Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Tezleri

1- Volkan Akkoyunlu, *The Role Of Land Readjustment In Urban Design*, 1999, Danışman: Baykan Günay
2- Neslihan Artar, *The Impacts Of Telecommunication Technologies On Urban Space*, 1999, Danışman: Adnan Barlas
3- Tolga Levent, *Pedestrian Zones As Communication Environments Case Study: Yüksel Pedestrian Zone – Ankara* , 1999, Danışman: Baykan Günay
4- Serdar Özbay, *Sustainable Solid Waste Management In Campus: METU Campus As A Case Study*, 1999, Danışman: Adnan Barlas
5- Hilal Özcan, *A Holistic Approach To Evalute The Neighborhood Concept*, 1999, Danışman: Çağatay Keskinok
6- Sinem Şiranlı, *Urban Design As Process Design: An Evaluation Of Ulus Historical Centre Planning And Urban Design Experiences*, 1999, Danışman: Erhan Acar
7- Umut Toker, *Technopoles As High Technology Workplaces: A 'New' Workplace?,*1999, Danışman: Yıldırım Yavuz
8- Fariha Amjad Ubaid, *Some Steps In Experiencing Karachi*, 1999, Danışman: Oğuz Işık
9- Tolga Ünlü, *Urban Coding As A Tool To Control Urban Form*, 1999, Danışman: Baykan Günay
10- Fikret Zorlu, *The Role Of Traffic Network Design In Circulation Systems And In The Formation Of Urban Patterns*, 1999, Danışman: Baykan Günay
11- Çelen Paşalar, *Bauhaus: Reconsideration Within The Framework Of German Idealism*, 1999, Danışman: Baykan Günay
12- Banu Aksel, *Is A Commercial Complex An Urban Center? A Case Study: Bilkent Center Ankara*, 2000, Danışman: R. Raci Bademli
13- Nesrin Artar, *City Gates: Inside And Outside*, 2000, Danışman: Adnan Barlas
14- Sinan Burat, *Green Belt As A Planning Tool And Green Belt Of Ankara,* 2000, Danışman: Adnan Barlas
15- Cansu Canaran, *Urban Design In Earthquake Prone Settlements,* 2000, Danışman: Adnan Barlas
16- Dilek İnce, *Analysis Of Shopping Activity And Its Spatial Organization*, 2000, Danışman: Baykan Günay
17- Serkan Mertyürek, *Determination Of User Awareness And Appreciation On The Issues Of Urban Design In The Specifics Of Housing*, 2000, Danışman: Ali Türel
18- Öykü Renklidağ, *The Urban Park: An Extension Of Nature And Urban Culture,* 2000, Danışman: Baykan Günay
19- Sertaç Erten, *Design With Proper Use Of Spatial Standards*, 2000, Danışman: Adnan Barlas
20- Zeynep Toker Genç, *Housing Production Processes: Can User-Oriented Methods Of Production Replace The Conventional Ones?,* 2000, Danışman: Erhan Acar
21- Emre Gönlügür, *The New Urban Segregation: The Rise Of Gated Enclaves In İstanbul,* 2000, Danışman: Güvan Arif Sargın
22- Hande Uluğ, *The Role Of Political Concepts On Planning And Design Process Of New Capitals: A Comparative Study*, 2000, Danışman: Çağatay Keskinok
23- Mesure Tüzün Öztürk, *An Analysis Of Sexual Discrimination In Designed Areas Of Modern Planning* , 2001, Danışman: Erhan Acar
24- Nalân Özkadif, *An Evalution Of Townscape Vocabulary As A Design Tool For Shaping Todays Urban Environments*, 2001, Danışman: Baykan Günay
25- Resmiye Alpar, *Divided Cities: Physical And Social Restructuring Of Lefkoşa, Cyprus,* 2001, Danışman: Melih Pınarcıoğlu

26- Sandro Capadona, *The Urban Reconstruction Process Of "The Konak Square" (Izmir): A Historical Study*, 2001, Danışman: Yıldırım Yavuz
27- H. Burcu Çıngı, *Relation Between Shopping Centers And The Urban Quality: Transformation Of Retail Space Organization In Relation To Changing Consumption Pattern*, 2001, Danışman: Melih Pınarcıoğlu
28- Devrim Çimen, *Pedestrian And Vehicle Conflict In Third Dimension: The Legitimacy Problematic Of Meşrutiyet Street In The Context Of Pedestrian Platform Net.,* 2001, Danışman: Baykan Günay
29- Meltem Şenol, *The Role Of Climate And Geomorphological Structure On City Macroform: A Case Study On Ankara Macroform*, 2001, Danışman: Baykan Günay
30- Ayşe Deniz Temiz, *Spatial Transformations Within The Historical Centre Of Izmir: Representations Of Space And Representational Typologies*, 2001, Danışman: Güven Arif Sargın
31- Serdar Uçar, *Changing Understandings In The Space Organization Of A University Campus: The Middle East Technical University*, 2001, Danışman: Cana Bilsel
32- Özkan Karababa, *City And Collective Memory: Urban Projects In The Hacıbayram Area*, 2002, Danışman: Cana Bilsel
33- Cenk Atun, *Cultural Tourism-Led Urban Revitalization In The Walled City Of Lefkoşa*, 2002, Danışman: Sevgi Aktüre
34- Banu Bedel, *Sustainable Urban Design In Earthquake Prone Areas: Gölyaka As A Case*, 2002, Danışman: Cana Bilsel
35- Ayşe Pınar Gedikli, *The Transformation Of Urban Waterfronts In Istanbul And Evaluation Of The Golden Horn Arsenals*, 2002, Danışman: Cana Bilsel
36- Metehan Gültaşlı, *The Territorial Sense In Sidewalks: A Case Study In Kumrular Street*, Ankara, 2002, Danışman: Sevin Osmay
37- Ebru Gürler, *A Comparative Study In Urban Regeneration Process: The Case Of Istanbul*, 2002, Danışman: Çağatay Keskinok
38- Tuncay Kaya, *Post Evaluation Of Physical Planning Experience Of Ankara: 1957 Plan Of Uybadin-Yücel,* 2002, Danışman: Adnan Barlas
39- Filiz Kırsakal, *"City Image And Metro, Case Study: Batıkent Metro*, 2002, Danışman: Adnan Barlas
40- Enver Kolaç, *A New Campus For Middle East Technical University In The Turkish Rebuplic Of Northern Cyprus: Educational Program And Design Issues*, 2002, Danışman: Özcan Esmer
41- Bige Şimşek, *A Study On Recent Approaches In The Production Of Public Parks In Western Cities*, 2002, Danışman: Güven Arif Sargın
42- Umut Yılmaz, *Processes And Tools Of Housing Redevelopment In Urban Design*, 2002, Danışman: Adnan Barlas
43- Ervin Dojce, *Property Relations And Urban Space In Albania Before, During And After Socialism: A Case Study On The City Of Pogradec*, 2002, Danışman: Baykan Günay
44- Funda Baş Bütüner, *Waterfront Revitalization: A New Challenge For Urban Development*, 2003, Danışman: Baykan Günay
45- Volkan Kepoğlu, *The Contribution Of Geographic Information System To The Urban Planning Process In Turkey*, 2003, Danışman: Çağatay Keskinok
46- Yener Baş, *Designing Urban Space With The Tools Of The Development Legislation*, 2003, Danışman: Adnan Barlas
47- Aybike Ceylan, *Structural Tools In The Making Of Cities: Form As A Development Control Mechanism*, 2003, Danışman: Adnan Barlas
48- Zeynep Aktuna, *Re-Reading The Social Context Of Apartment Block Development In İstanbul: 1889–1922*, 2003, Danışman: Murat Güvenç

49- Feray Koca, Urban Growth And Conservation Problematic In Muğla, Karabağlar, 2003, Danışman: Adnan Barlas
50- Nimet Hayal Memik, An Evaluation Of The Changing Approaches To Children's Play Spaces, 2003, Danışman: Serap Kayasü
51- Deniz Altay, *Urban Spaces Re-Defined In Daily Practices: The Case Of "Minibar", Ankara*, 2004, Danışman: Güven Arif Sargın
52- Ebru Aras Miroğlu, *The Transformation Of Urban Space At The Conjunction Of The Old And New Districts: The City Of Aleppo* , 2004, Danışman: Güven Arif Sargın
53- Yavuz Selim Barbaros, *Creation Of The Commercial Node: Söğütözü, Ankara*, 2004, Danışman: Baykan Günay
54- Aslı Çakan, *Central Business District Problems In Ankara: Transformations In Kazıkiçi Bostanları*, 2004, Danışman: Baykan Günay
55- Olgu Çalışkan, *Urban Compactness: A Study Of Ankara Urban Form,* 2004, Danışman: Baykan Günay
56- Derya Yıldırım, *Design Problems Of AOÇ As A Public Property*, 2004, Danışman: Baykan Günay
57- Mert Akit, *Pedestrian Experiences In Bahçelievler 7th Street: Setting The Design Criteria For The Enhancement Of Urban Public Realm*, 2004, Danışman: Cana Bilsel
58- Banu Özberk, *The Evolution And Evaluation Of The Fenaket Megaroid Dwellings: A Seasonal Hamlet In Western Bozburun Peninsula,* 2004, Danışman: Erhan Acar
59- Metin Topçu, *Spatial Variation Of Apartment Housing In Ankara,* 2004, Danışman: Ali Türel
60- Ebru Aras Miroğlu, *The Transformation Of Urban Space At The Conjunction Of The Old And New Districts: The City Of Aleppo*, 2005, Danışman: Güven Arif Sargın
61- Özgür Almaç, *Problems Caused By Coastal Law And Decision Making Mechanism In Small Coastal Settlements: Case Study Muğla-Bozburun*, 2005, Danışman: Adnan Barlas
62- Fatma İrem Erdem Almaç, *Tourism Development and Spatial Organization: Antalya - Belek Case*, 2005, Danışman: Çağatay Keskinok
63- Açalya Alpan, *Integration Of Urban Archaeological Resources To Everyday Life In The Historic City Centers Tarragona, Verona And Tarsus*, 2005, Danışman: Numan Tuna
64- Aslıhan Özaslan, *Urban Balconies As Public Open Areas A Case Study: Bursa,* 2005, Danışman: Adnan Barlas
65- Şebnem Arbak Erdem, *An Analysis On The Transformation Of Urban Identity: Case Study Of Bodrum,* 2005, Danışman: Serap Kayasü
66- Umut Cırık, *A Design Problem Of Under-Utilized Spaces: The Case Of Ankara-Old Industrial District*, 2005, Danışman: Sevin Osmay
67- Valbona Koci, *Spatial Transformations Of The Waterfront-As An Urban Frontier Case Study: Durres A Port City*, 2005, Danışman: Güven Arif Sargın
68- Tümay Çin, *Transformation Of A Public Space In İstanbul: The Eminönü Square*, 2006, Danışman: Cana Bilsel
69- Yücel Can Severcan, *Regeneration Problem Of The Maltepe Gas And Electric Factory Landscape Within The Context Of Conserving The Industrial Archaeological Heritage*, 2006, Danışman: Adnan Barlas
70- Serkan Yaşdağ, *Achieving A Pedestrian Oriented Transportation System In Ankara,* 2006, Danışman: Baykan Günay
71- Cem Ekiz, *New Space Organization and development Alternatives in METU-Tech (METU- Technopolis)*, 2006, Danışman: Oğuz Işık
72- Sanem Deniz Ertek, *Symbolic Meaning of Cemeteries for Users: Karşıyaka Cemetery Case*, 2006, Danışman: Anlı Ataöv

73- Atanur Osman Çavuşoğlu, *Urban Transformation Process: Ulus Historical Center Planning Project*, 2006, Danışman: Baykan Günay
74- Eda Ünver, *Sustainability of cultural heritage management: "Keklik street and its surrounding conservation and development project"*, 2006, Danışman: Anlı Ataöv
75- Özlem Balkan, *Architectural spaces of innovation the case : METU Technopolis*, 2006, Danışman: Sevin Osmay
76- Ebru Bingöl, *A quality of life perspective to urban green spaces of Ankara*, 2006, Danışman: Melih Pınarcıoğlu
77- Seda Duzcu, *The Assessment Criteria of Urban Regeneration Projects: the Case of the Fener-Balat Districts in Istanbul*, 2006, Danışman: Müge Akkar
78- Zeynep Eraydın, *Building a legible city: how far planning is successful in Ankara*, 2006, Danışman: Adnan Barlas
79- Mustafa İhsan Kızıltaş, *The Dilemma of Flexibility in the Spatial Development of Science Parks: the case of METU-Technopolis*, 2006, Danışman: Baykan Günay
80- Miray Özkan, *Transformation of the Arcades in Beyoğlu*, 2008, Danışman: Baykan Günay
81- Neslihan Kulözü, *Transformation of Public Sphere: The Case of Hacıbayram Square*, 2008, Danışman: Baykan Günay
82- Eser Köker, *Processes and Strategies of New Central Business District Developments and Public Space Patterns: Levent- Büyükdere Avenue*, 2008, Danışman: Ali Cengizkan
83- Ebru Uğuz, *Transformation of Collective Memory in the Case of Ankara Atatürk Boulevard*, 2008, Danışman: Doç.Dr. Anlı Ataöv
84- Ahmet Ünver, *People's Experience of Urban Lighting in Public Space*, 2009, Danışman: Doç.Dr.Anlı Ataöv
85- Fuat Karagüney, *The Problem of Eligibility of Uncertified Gecekondu Possessors in Urban Transformation Implementations in Turkey the Case of Ankara Dikmen Valley 4th and 5th Phases Urban Transformation and Development Project*, 2009, Danışman: Doç.Dr.Serap Kayasü.
86- Elnaz Torabi, *Improving Urban Facades as an Intervention Into the Built Environment the Case of Facade Improvement Application Along the Protocol Highway of Ankara: A Route from Aydınlıkevler District to Esenboğa Airport*, 2009, Danışman: Doç.Dr.M. Adnan Barlas
87- Ayşe Belkıs Kubilay, *Crime Prevention by Means of Urban Design Tools: The Case of Istiklal Neighborhood*, 2009, Danışman:Doç.Dr.Anlı Ataöv
88- Berk Kesim, *The Boulevard As A Communication Tool: Atatürk Boulevard,* 2009, Danışman: Doç.Dr.M.Adnan Barlas
89- Özge Özgür, *An Analysis of Rail Transit Investments in Turkey: Are Expectotions Met ?*, 2009, Danışman: Doç.Dr.Ela Babalık Sutcliffe
90- Özüm İtez, *Situating and Constructing the History, Indentity and Spatiality of a Settlement: The Case of Başhüyük Town in Konya Province*, 2009, Danışman: Doç.Dr.Ali Cengizkan
91- Serhat Celep, *Assessment of Subcenter Development: Batıkent, Ankara*, 2009, Danışman: Doç.Dr.Baykan Günay
92- Vildan Seçkiner, *Cinematic Representation of Gecekondu as and Urban Memory*, 2009, Danışman: Doç.Dr.Güven A.Sargın

Şehir ve Bölge Planlama Doktora Programı: Tezler

1. Melih Ersoy, *A Critique of Modernization and Dependency Schools in Urban Industrial Sector: A Case Study in Ankara, Turkey*, 1982, Danışman: Gönül Tankut, Yakup Kepenek
2. Güven Gülöksüz, *The Beritan Nomads Over Time and the Problems of Their Settlement,* 1985, Danışman: İlhan Tekeli
3. Gülden Berkman, *Location of Health Facilities and Geography of Health in Ankara,* 1992, Danışman: İlhan Tekeli
4. Murat Güvenç, *Introduction to Structural Landscape Analysis: Overviews on the Industrial Landscapes of Greater İstanbul*, 1992, Danışman: İlhan Tekeli
5. Salaheldine Osman, *Evaluation of Site-and-Services Approach in G.Khartoum Ramifications on the Land Market and Housing Production,* 1992, Danışman: Ali Türel
6. Feyzan Beler, *The Distributional Impacts of Urban Public Services: Parks and Recreational Services in Ankara*, 1993, Danışman: İlhan Tekeli
7. Khaled Eldouni, *The Inter-Urban Settlement System: The Case of United Arab Emirates,* 1993, Danışman: Ayşe Gedik
8. Levin Özgen Emiroğlu, *Labor Force Formation and Spatial Organizations: Restructuring of the Automotive Industry in Turkey and its Repercussions on the Labor Force,* 1994, Danışman: İlhan Tekeli
9. Jamal Injerou, *Evaluation of Housing Policy Guidelines in Syria; Analysis, Criticisms and Proposals*, 1994, Danışman: Tansı Şenyapılı
10. Baykan Günay, *The Role of Property Relations in the Evolution of Urban-Space and Urban Design,* 1995, Danışman: Gönül Tankut
11. Serap (Erdoğan) Kayasü, *Local Production Organization Oriented Toward Global Markets. Subcontracting Relationships in Clothing Industry in Turkey,* 1995, Danışman: Tansı Şenyapılı
12. Ali Abdelhamid, *Growth and Distribution and the International Migration in Jordan During 1952-1991: Interrelationships, Trends, Measures and Prospects,* 1996, Danışman: Ayşe Gedik
13. Özer Bostanoğlu, *The Turk (o-German)ish and Mexian-American (Guest-) Workers / Immigrants in the World Economy From Labor Migrants of the Third World Underclass Members in Harlem Ghettos of the First World,* 1996, Danışman: Gönül Tankut
14. Hakan Gürsu, *An Approach to Systemize Urban Environmental Design Based on Man-Product Relations,* 1996, Danışman: Gönül Tankut
15. Işıl Yaprak, *Information System Development to Support Regional Policy Decisions,* 1996, Danışman: Özcan Altaban
16. Özlem Dündar, *Changing Meanings of Urban Renewal: A Case on Ankara-Dikmen Valley Development Project,* 1997, Danışman: Tansı Şenyapılı
17. Mohamed Eltyeb, *The Development of Agricultural Strategies and Policies for the Traditional Tenure in Sudan: With Emphasis to Khartoum Region,* 1997, Danışman: Duran Taraklı
18. Hülagü Kaplan, *Redefining Accessibility and Space Use in City Centers as it Regards Responsive Urban Design: An Integrated Pattern of City Center Space for People and Transportation,* 1998, Danışman: Gönül Tankut
19. Asuman Erendil, *Using Critical Realist Approach in Geographical Research: An Attempt to Analyze the Transforming Nature of Production and Reproduction in Denizli,* 1998, Danışman: Ayda Eraydın
20. Elvan Gülöksüz, *The Role of Land Owner Behaviour in the Growth Pattern of Cities* , 1998, Danışman: İlhan Tekeli

21. Zeki Kamil Ülkenli, *The Concept of Public Interest in Turkish Planning Experience with reference to Tourism Centers,* 1999, Danışman: Çağatay Keskinok
22. Ayşe Dilek Özdemir, *Socio-Morphological Transformations of Urban Space After the 1980s: A Study of İstanbul City Core in a Comparative Perspective,* 1999, Danışman: Sevgi Aktüre
23. Okan Murat Dede, *Spatial Structuring of Technology Based Production in Turkey: The Case of Professional Electronics Industry in Ankara*, 1999, Danışman: Serap Kayasü
24. Oytun Deliktaş, *Spatial Dynamics of Turkish Automobile Suppliers*, 2000, Danışman: Gülden Berkman
25. Fatma Ömür (Türksoy) Kızılgün, *Prospects for Eco-Planning Approach in Rapidly Changing Coastal Areas: The Case of Eastern Antalya,* 2001, Danışman: Oğuz Işık
26. Tanyel Özelçi, *Institutional Aspects of Regional/Local Economic Development,* 2002, Danışman: Ayda Eraydın
27. Özlem Gökbulut Savacı, *The Design of Spatio-Temporal Database Model for Representation of Historical Urban Knowledge: An Application for the City of Trabzon,* 2002, Danışman: Numan Tuna
28. Yonca Boyacı, *Changing Theory of Urban Consumption and Geography of Retailing – Mapping the Transformation of Retail Landscapes in İstanbul in the Post-1990 Period: A Perspective from Developing Countries,* 2002, Danışman: Murat Güvenç
29. Fatma Çetinkaya, *Labor Market Transformation in Technologically Renewed Firms: Printing and Publishing Sector in Case of İstanbul,* 2002, Danışman: Melih Ersoy
30. Oğuz Özbek, *New Geography of Branch Banking in Turkey,* Danışman: Melih Pınarcıoğlu
31. Çiğdem Varol, *Entrepreneurial Networks in Local Industrial Development: A Comparative Analysis of Denizli and Gaziantep Cases,* 2002, Danışman: Serap Kayasü
32. Pınar Türker Devecigil, *An Agent-Oriented Approach to the Analysis of Urban Transformation Process: Ankara-Dikmen Valley within the Context of Sustainable Urban Development,* 2003, Danışman: Tansı Şenyapılı
33. Oya Erişen, *Suburbanization in a Country Within the Process of Integration to Global Development and New Life Style Settlement*, 2003, Danışman: Numan Tuna
34. Bilge Armatlı Köroğlu, *SME Networks as New Engines of Economic Economic Development Innovativeness,* 2004, Danışman: Ayda Eraydın
35. Bahar Gedikli, *Strategic Spatial Planning and its Implementation in Turkey,* 2004, Danışman: Melih Ersoy
36. Faraj Abubaker El-Agouri, *Privacy and segregation as a basis for analyzing and modeling the urban space composition of the Libyan traditional city: case study: The city of Ghadames*, 2004, Danışman: Baykan Günay
37. Figen Akpınar, *Social Stratification and Consumption and Consumption Profiles of Ankara: A Case Study in Ankara Residential Areas,* 2005, Danışman: Sevgi Aktüre
38. Özcan Esmer, *Information Theory, Entropy and Urban Spatial Structure,* 2005, Danışman: Ali Türel
39. Gamze Yücel, *Environmental Ethics Approach in the World and in Turkey,* 2005, Danışman: İlhan Tekeli
40. Necibe Aydan Sat Büyükgöçmen, *Local embeddedness of transnational corporations: Turkish case*, 2005, Danışman: Serap Kayasü
41. Petek Kovanci Shehrin, *A critical evaluation of governance in the framework of rural development in Turkey,* 2005, Danışman: Baykan Günay
42. Nuri Tunga Köroğlu, *The environmental history of land and water usage in the modernity period of Turkey*, 2005, Danışman: İlhan Tekeli
43. Tolga Ünlü, *Plan modifications within the contexts of planning control mechanisms Mersin case,* 2005, Danışman: Özcan Altaban

44. Fikret Zorlu, *Traffic assignment in transforming networks case study: Ankara*, 2005, Danışman: Ali Türel
45. Burak Beyhan, *The Role of Labor Mobility in the Cognitive Architecture of an Industrial Cluster: the case of Siteler in Ankara*, 2006, Danışman: Ayda Eraydın
46. Aygün Erdoğan, *Exploring Crime in a Spatial and Temporar Context: Suitable Response Strategies for Urban Planning and Policing by the Case of Etlik Police Station Zone*, 2007, Danışman: Ayşe Gedik
47. Şirin Gülcen Eren, *The Impacts of Privatization on Urban Planning: the Turkish Case (Ankara)*, 2007, Danışman: Çağatay Keskinok
48. Serkan Güneş, *The Influence of Design Considerations of Metro stations in the Context of City Identity: the case of Ankaray and Ankara Metro*, 2007, Danışman: M. Adnan Barlas
49. Güliz Korkmaz Tirkeş, *Spatial Choices of Middle Classes in Çayyolu and Keçiören; Ankara*, 2007, Danışman: Baykan Günay
50. Tolga Levent, *Spatial Organization of Service Activities in Ankara*, 2007, Danışman: Baykan Günay
51. Sertaç Erten, *Spatial Analysis of Mega-event Hosting: Olympic Host and Olympic Bid Cities*, 2008, Danışman: İlhan Tekeli
52. Osman Balaban, Capital accumulation, the state and the production of built environment: the case of Turkey, 2008, Danışman: Çağatay Keskinok
53. Deniz Çağlayan, *The Attitudes of Responsible Local Agencies Towards Disability*, 2008, Danışman: Baykan Günay
54. Sinan Burat, *Chaning Morphology of Urban Greenways in Ankara*: 1923-1960, 2008, Danişman: Sevgi Aktüre
55. Z.Ezgi Kahraman, *The Relationship Between Squatter Housing Transformation and Social Integration of Rural Migrants Into Urban Life: A Case Study in Dikmen*, 2008, Danışman: Gülden Berkman
56. Yasemin Sarıkaya, *Conservation of Archaeological Sites in Urban Areas in Turkey: Soli-Pompeiopolis as a Case Study*, 2008, Danışman: Prof.Dr.Numan Tuna
57. Buğra Gökçe, *Spatial Dynamics of Producer Services in Ankara*, 2008, Danışman: Doç.Dr.Baykan Günay
58. Hilal Erkuş Öztürk, *The Role of Local and Global Networking for Tourism Firms and Clusters: The Case of Antalya*, 2008, Danışman: Prof.Dr.Ayda Eraydın
59. Bahar Eser Erkopan, *The Effects of Urban Rail Investments on the Mobility of Captive Women Public Transport Riders*, 2008, Danışman: Y.Doç.Dr.Ela Babalık Sutcliffe.
60. Turgay Albayrak, *An Instutional Assessmant of World bank Projects for Effective Provision of Urban Services*, 2009, Danışman: Doç.Dr.Serap Kayasü
61. Güneş Yörükan, *A Study on Celtic/Galataian Impacts on the Settlement Pattern in Anatolia Before the Roman Era*, 2009, Danışman: Prof.Dr.Sevgi Aktüre
62. Meltem Şenol Balaban, *Risk Society and Planning the Case of Flood Diasaster Management in Turkish Cities*, 2009, Danışman: Prof.Dr.Murat Balamir
63. Banu Aksel Gürün, *Impact of Shopping Centers on the Fragmentation of the City Center*, 2009, Danışman: Doç.Dr.H.Çağatay Keskinok
64. Leyla Ünal, *Modeling of Freight Transportation on Turkish Higways*, 2009, Danışman: Prof.Dr.Ali Türel
65. Ozan Hovardaoğlu, *Succeeding Generations Changing Trajectories: The Influences of Generational Transition on the Local Pathways of Development-the Kayseri Experience*, 2009, Danışman: Doç.Dr.M.Melih Pınarcıoğlu
66. Arzu Taylan, *Urban Disaster Risk Management with Compulsory Earthquake Insurance in Turkey*, 2009, Danışman: Prof.Dr.Murat Balamir
67. Cansu Canaran, *An Integrated framework for Sustaining Industrial Beings in the Urban*

Context, 2009, Danışman: Doç.Dr.Baykan Günay

Kentsel Politika Planlaması Lisansüstü Tezleri

Yüksek Lisans Tezleri

1- Çağlar S. Arslan, *Kentsel Arsa Mülkiyeti Haklarının Kısıtlanmasındaki Problemler ve Anayasal Mahkemelerin Kararlarının Değerlendirilmesi,* Eylül 1995, Danışman: Melih Ersoy
2- Arslan Dorman, *Türkiye'de Askeri Müdahalelerin Belediye Sistemi Üzerindeki Etkileri: 1960, 1971 ve 1980 Askeri Darbelerinin Çözümlenmesi,* Haziran 1996, Danışman: Korel Göymen
3- Aslı Aras, *Kentsel Yerleşim Alanları İmarının Yönetimi ve Tartışmalar: Ankara'dan Üç Örnek Alanı,* Haziran 1996, Danışman: Raci Bademli
4- Gazizov M. Askatovic, *Başkırdistan Cumhuriyeti'nde Yerel Yönetim*, Haziran 1996, Danışman: Aykut Polatoğlu
5- Ela Babalık, *Araba Sahipliliği ve Araba Kullanımı Çerçevesinde Ankara'da Kentsel Ulaşım Politikaları* , Ağustos 1996, Danışman: Ali Türel
6- Bülent Yenigün, *Bir Kentsel Politika Olarak Kamu-Özel Sektör Ortaklığının Eleştirel Değerlendirmesi*, Eylül 1996, Danışman: Çağatay Keskinok
7- Başak Aysal, *1986–1996 Döneminde Yenimahalle İlk Yerleşim Alanı'nın Dönüşüm Süreci*, Ocak 1997, Danışman: Oğuz Işık
8- Fatime Çömlekçi, *Yerel Mal ve Hizmetlerin Sunum ve Yönetiminde Alternatif Yöntemler*, Ocak 1997, Danışman: Aykut Polatoğlu
9- Hilal Ünal, *Türkiye'de Tarihsel Alanlarda Bir Planlama Aracı Olarak İmar Hakları Aktarımı*, Şubat 1997, Danışman: Murat Balamir
10- Nalân Sevim, *Küreselleşmenin Kentsel Gelişimi Üzerindeki Etkilerinin Ele Alınması*, Mayıs 1997, Danışman: Korel Göymen
11- Gül Hafızoğulları, *1980 Sonrası Emlak Piyasasında Aracı Kurumların Rolü ve Yapısı: Ankara'da Emlakçılık*, Haziran 1997, Danışman: Oğuz Işık
12- Müge Akkar, *Cumhuriyet Dönemindeki Yerel Yönetimler Sorununun Parti Politikaları Çerçevesinde Değerlendirilmesi*, Ağustos 1997, Danışman: Aykut Polatoğlu, Çağatay Keskinok
13- Betül Duman, *Kamu Yararı Kavramını Demokrasi Bağlamında Yeniden Tanımlamak: Yerellik İlişkisi*, Eylül 1997, Danışman: Şinasi Aksoy
14- Yusuf Şahin, *Kentsel Servis Sunumunun Gecekondu Mahallelerinin Politik Tercihlerinde Yarattığı Etkiler*, Ocak 1998, Danışman: Melih Ersoy
15- Ebru Alarslan, *Türkiye'de Sivil Toplum Örgütlerinin Kentsel Çevreye Etkileri*, Nisan 1998, Danışman: Baykan Günay
16- Pınar Aypek Türker, *Planlama Kurumlarının Kentsel Su Yönetimi Üzerindeki Etkileri: Ankara Örneği*, Mayıs 1998, Danışman: Korel Göymen
17- Bahar Gedikli, *İmar Aflarının Eleştirel Bir Değerlendirmesi* , Haziran 1998, Danışman: Çağatay Keskinok
18- Ebru Ölmez, *Metropoliten Alanlarda Kentsel Altyapı Servislerinin Operasyonel Performanslarının Eleştirel Değerlendirmesi: İçme suyu ve Kanalizasyon Servisleri*, Haziran 1998, Danışman: Melih Ersoy
19- Özgül Özkan, *Türkiye'de Kentsel Mekânın Yeniden Üretim Süreçleri ve Siyasaları*, Eylül 1998, Danışman: Baykan Günay
20- Erhan Demirdizen, *Kent Planlamasında Meslek Etiği Üzerine Tartışmaların Bir Değerlendirmesi*, Nisan 1999, Danışman: Baykan Günay

21-Fatma Saçlı, *Yerel Gündem 21: Kentsel Çevre Yönetimi ve Katılımın Başarısına Katkıda Bulunan Bir Araç Mıdır?,* Temmuz 1999, Danışman: Korel Göymen, Firuz D. Yaşamış
22-Zafer S. Şahin, *Kentsel Alanda Kollamacı İlişkiler: Türkiye Örneği,* Temmuz 1999, Danışman: Korel Göymen
23-Ebru Üstündağ, *Yeni Sağ ve Yerel Yönetimler: Türkiye Örneği*, Temmuz 1999, Danışman: H.Tarık Şengül
24-Mustafa Kemal Bayırbağ, *Türkiye'de Değişen Belediyecilik Kılgısı ve Belediye Şirketleri: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği*,Eylül 1999, Danışman: Şinasi Aksoy
25-Ercan Gündoğan,*Toplumsal Kurama Mekânın Yerleştirilmesi: David Harvey Örneği*, Eylül 1999, Danışman: H.Tarık Şengül
26-Haluk Bilgin, *Planlamada Çevresel Düşüncenin Etkileri: Türkiye Örneği*, Aralık 1999, Danışman: Melih Ersoy
27-Hülya Ulusoy, *İmar Planı Değişiklikleri: Ankara Örneği*, Aralık 1999 , Danışman: Melih Ersoy
28-Osman Balaban, *Kentsel Politika Olarak Organize Sanayi Bölgelerinin Türkiye Örneğinde Eleştirel Değerlendirmesi*, Haziran 2000, Danışman: Çağatay Keskinok
29-Ersan Ocak, *Türk Kent Planlamasının Yasal Boyutunda Kamu Sağlığı Kavramı*, Eylül 2000, Danışman: Melih Ersoy
30-Seher Şen, *Kent Yoksullarının Geçinme Stratejilerinin Mekânsal Analizi*, Eylül 2000, Danışman: Melih Ersoy
31-Yasemin Meriç, *Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türk Yerel Yönetim Sisteminin Yeniden Yapılandırılması*, Ocak 2001, Danışman: Aykut Polatoğlu
32-Aysin Tektaş, *Dünya Bankasının Kentsel Gelişme Modelinin Türkiye'deki Kent Planlama Sistemi Üzerine Etkileri*, Haziran 2001, Danışman: Çağatay Keskinok
33-Melik Zafer Yıldız, *Etnik İlişki Ağları Odaklı Bir Kent Yoksulluğu Çalışması*, Nisan 2002, Danışman: H.Tarık Şengül
34-Özgür Dirim Özkan, *Kentsel Yaşamla Bütünleşme Sorunu: Kiel-Almanya'daki Türkiye'den Gelen Göçmenler Üzerine Örnek Çalışma*, Nisan 2002, Danışman: Melih Ersoy
35-Z.Aslı Gürel Üçer, *Yerel Yönetim Birlikleri*, Haziran 2002, Danışman: Aykut Polatoğlu
36-Bige Yılmaz, *Azerbaycan Cumhuriyeti'nde Yerel Yönetim Sistemi*, Haziran 2002, Melih Ersoy
37-Turgay Albayrak, *Üçüncü Dünyalaşma Bakış Açısı Çerçevesinde Kentsel Yoksulluk ve Dünya Bankası Stratejileri*, Aralık 2002, Danışman: Melih Ersoy
38-Elçin Başbuğ, *Avrupa Birliği Bağlamında Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesi*, Aralık 2002, Danışman: H.Tarık Şengül
39-Hilal Evirgen, *Sanayisizleşme ve İşsizliğin Sosyo-Mekânsal Etkileri: Eskişehir Örneği*, Aralık 2002, Danışman: H.Tarık Şengül
40-Fulya Karatepe, *Tarım Alanlarının Tarım Dışı Amaçlarla Kullanımı: Kentleşme ve Tarım,* Aralık 2002, Danışman: Melih Pınarcıoğlu
41-Sezin Demşek, *Yeni Bölgesel Politikaların Türk Bölge Kalkınmasına Etkileri: Güneydoğu Anadolu Projesi Örneği*, Aralık 2003, Danışman: Çağatay Keskinok
42-Gülçin Tunç, *Kamusal Mekânın Dönüşümü: Migros Akköprü Alışveriş Merkezi Örneği,* Aralık 2003, Danışman: H.Tarık Şengül
43-A.Can Ertuna, *Türkiye'deki Yeni Üst Orta Sınıf "Ütopyası" Korunaklı Siteler Örnek Alan: Angora Evleri*, Aralık 2003, Danışman: H.Tarık Şengül
44-Özlem Coşkun, *Yerel Yönetimlerin Yeşil Alan Politikaları: İstanbul'da Kartal ve Sarıyer Örnekleri*, Nisan 2004, Danışman: Melih Ersoy
45-Mansur Meçin, *Kentsel Bütünleşme Sorunu ve 1980 Sonrası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Yaşanan Zorunlu Göç: Mersin Örneği*, Mayıs 2004, Danışman: Melih Ersoy

46- A. Cenap Yoloğlu, *Yoksulluğu Giderme İçin Uygulanan Yapabilir Kılma Stratejilerinin Eleştirel Bir Değerlendirilmesi: Türkiye'de Uygulanan Şartlı Nakit Transferi Programı Örneği*, Eylül 2004, Danışman: H.Tarık Şengül
47- Hasan Belya Hatipoğlu, *Kentsel Suçun Sosyo-Mekânsal Boyutları: Ankara Örneği,* Eylül 2004, Danışman: H.Tarık Şengül
48- Ş. Emek Ataman, *Yerel Politik Süreçlerde Çıkarların Temsili: Belediye Meclisleri Örneği*, Eylül 2004, Danışman: H.Tarık Şengül
49- Pınar Özcan, *Konut Sınıfları Yaklaşımının Eleştirisi: Şentepe-Ankara Örneği*, Ocak 2005, Danışman: H.Tarık Şengül
50- Bülent Coşgun, *1989 Yılı ve Sonrası Göç Eden Bulgaristan Türklerinin Toplumsal İlişki Ağları ve Kentle Bütünleşmeleri: Yenibosna İstanbul Örneği*, Ocak 2005, Danışman: Melih Ersoy
51- Özdemir Gündoğan, *Mekânsal Planlama ve İlerleme Fikri: Zonguldak Bölge ve Metropoliten Planlama Deneyimleri*, Nisan 2005, Danışman: Çağatay Keskinok
52- Hale Babadoğan, *Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin Avrupa Kentine Yönelik Proje Uygulamaları*, Haziran 2005, Danışman: Sibel Kalaycıoğlu
53- Anıl Mühürdaroğlu, *Türkiye'de Gecekondu Alanlarında Kuralsızlaştırıcı Kentsel Yenileme Politikaları: Dikmen Vadisi Örneği* , Aralık 2005, Danışman: Tarık Şengül
54- Sultan Soner, *Kültürel Pratikler Aracılığıyla Yerin Anlamının Üretimi: Van Örneği*, Aralık 2005, Danışman: Tarık Şengül
55- Aysu Kes , *Kastamonu'da Koruma ve Restorasyon Projeleri Sürecinin Yerel Dinamikleri*, Ocak 2006, Danışman: Sibel Kalaycıoğlu
56- Şadiye Aydın, *Housing Finance in Turkey: The Role of Housing Loans extended by Commercial Banks*, 2006, Danışman: Tarık Şengül
57- Evrim Şahin, *Evaluation of The Financial Instruments Within The Conservation Activities,* 2006, Danışman: Melih Ersoy
58- M. Nergiz Ardıç, *Social Policy in The Urban Context: Contemporary Turkish Local Governments on the Way to European Union*, 2006, Danışman: Melih Ersoy
59- Ali Şahin Aktan, *A Critical Approach to The Evaluation of The Establishment of Provinces in The Turkish Public Administration System*, 2006, Şinasi Aksoy
60- Hade Türkmen, *Radicalisation of Politics at The Local Level: the Case of Fatsa During The Late 1970s*, 2006, Danışman: Tarık Şengül
61- Defne Dursun, *Cross-Border Co-Operation As A Tool to Enhance Regional Development: The Case of Hopa-Batum Region*, 2007, Danışman: Melih Pınarcıoğlu
62- Senem Gökçe Okulu, *Non-Motorized Transport for Mobility Planning in City Centres: An Assesment of Opportunities for Transforming Ankara, Tunali Hilmi Street into a Pedestrian-Friendly Area*, 2007, Danışman: Ela Babalık Sutcliffe
63- B. Çavlan Erengezgin, *A Socio-Spatial Approach to The Question of Class and Consciousness Formation in a Local Setting: The Case of Bursa Industrial Workers,* 2007, Danışman: Tarık Şengül
64- Mevlüde Ayça Öncü , *Public Transport Improvement Policies: Assessment of The Role of Route and Fare Integration, Modal Reorganization with Special Emphasis to İzmir Case*, 2007, Danışman: Ela Babalık Sutcliffe
65- Yasemin İlkay, *The Political Struggle on and at Public Space: The Case of Kızılay Square*, 2007, Danışman: Şinasi Aksoy
66- İlknur Urkun-Bowe, *Comparative Analysis of Post Industrial Dockland Transformation Initiatives: Guidance for Policy for The Haydarpaşa Port and Surroundings*, 2007, Danışman: Melih Ersoy
67- Gül Tunçaltan, *Dynamics of Urban Transformation Via Improvement Plans for Ankara City, 2008*, Danışman: Doç.Dr.Çağatay Keskinok

68- Derya Doğan, *Housing Along the Western Development Corridor in Ankara: Case Studies in Etimesgut & Sincan*, 2008, Danışman: Ali Türel
69- Asalet Tulaz, *Gendering Space: Security and Surveillance Perceptions of Single Women in İstanbul,* 2008, Danışman: Doç.Dr.H.Tarık Şengül
70- İnanç Gürkan, *Tourism as an Agent of Change İzmir-Alaçatı Case in Turkey*, 2008, Danışman: Prof.Dr.Melih Ersoy

Jeodezi ve Coğrafi Bilgi Teknolojileri Lisansüstü Tezleri

Yüksek Lisans Tezleri

1- Abdullah Yıldırım, *Modelling The Difference Between Gravimetric And Gps/Levelling Geoids*, 2000, Danışman: Nurünnisa Usul, Yrd. Danışman: M. Emin Ayhan
2- Mustafa Erdogan, *Investigating The Effect Of Digital Elevation Model Accuracy On The Planimetric Accuracy Of Orthorectified Spot Imagery*, 2000, Danışman: Mustafa Türker
3- Mithat Çolak, *Investigating And Comparing The Structures And Architectures Of Spatial Databases*, 2000, Danışman: Nurünnisa Usul Yrd. Danışman: Emin Bank
4- Aygün Erdogan, *Sustainable/Environmet Friendly Development Planning Of Fethiye-Kayaçukuru Using Gis-Based Techniques*, 2000, Danışman: Oguz Isik
5- Mehmet Üstün, *Multimedia And Internet Mapping For METU*, 2000, Danışman: Doç. Dr. Nurünnisa Usul, Yrd. Danışman: Zuhal Akyürek
6- Hilal Özen, *Per Field Image Classification For Agricultural Lands In The Integration Of Remote Sensing And Gis*, 2000, Danışman: Mustafa Türker
7- Murat Avcı, *A Hierarchical Classification Of Landsat Tm Imagery For Landcover Mapping*, 2000, Danışman: Zuhal Akyürek
8- Mustafa Ocak, *Gps And Dgps Error Sources And Developing A Dgps Post Processing Software*, 2001, Danışman: Zuhal Akyürek, Yrd. Danışman: Muzaffer Kahveci
9- Özlem Aşık, *Detecting Land Use Changes At Urban Fringe Using Gis And Remote Sensing Techniques*, 2001, Danışman: Mustafa Türker, Yrd. Danışman: Ali Türel
10- Murat Kara, *Application Of Gis In Planning As A Decision Support Tool: A Case Study Related To Squatter Settlements*, 2001, Danışman: Oguz Isik
11- Hüsnü Demir, *An Application Of Rainfall-Runoff On Sohu Basin*, 2001, Danışman: Nurünnisa Usul
12- Hasan Yıldız, *Determination Of Mean Sea Level And Vertical Crustal Movements By Using Sea Level And Geodetic Measurements*, 2001, Danışman: Nurünnisa Usul
13- Buket Aysegül Özbakir, *Monitoring Urban Land Cover/Use Changes Through Gis And Rs Integration: A Case Study In Elmali Catchment Area*, 2001, Danışman: Oguz Isik
14- Özgehan Özen, *Interactive Geographical Information Systems On The Internet: Development Of A Web-Based Application For Turkey's Socio-Economic Data*, 2001, Danışman: Oguz Isik
15- Sultan Kocaman, *Developing A Cadastral Information System With A Spatiotemporal Modeling Approach*, 2001, Danışman: Mustafa Türker
16- Arif Önder Gacemer, *Geometric Correction Accuracy Of Irs 1c/D Pan Imagery Using Map Versus Gps Control Points*, 2002, Danışman: Mustafa Türker
17- Özge Yalçıner, *Urban Information Systems For Earthquake-Resistant Cities: A Case Study On Pendik, Istanbul*, 2002, Danışman: Oguz Isik
18- Özlem Şahbaz, *Gis As A Tool For A Transfer Of Development Rights Program In Settlements Affected By The Marmara Earthquake*, 2002, Danışman: Oguz Isik
19- Birol Güçlüer, *Application Of Data Radio Systems Within Real-Time Differential Gps For Local And Regional Surveying*, 2002, Danışman: Mustafa Türker
20- B. Taner San, *Detecting Earthquake Induced Changes From Space And Aerial Images*, 2002, Danışman: Mustafa Türker
21- Bülent Çetinkaya, *Automatic Detection Of Earthquake Damaged Buildings From Stereo Aerial Photographs*, 2002, Danışman: Mustafa Türker
22- Ayla İlker, *The Role Of Real-Time Kinematic (Rtk) Gps In Turkish Cadastral Activities*, 2002 Danışman: Yrd. Doç. Dr Zuhal Akyürek, Yrd. Danışman: Kamil Eren

23- Tuba Özdemir, *A Gis Approach To Investigate The Relationship Between Original Settlement And Rock Type Utilising Topography With An Application In Cankiri Province*, 2002, Danışman: Vedat TOPRAK
24- Çiğdem Tarhan, *A Gis Based Real Estate Information System:Case Study In Adapazari*, 2002, Danışman: Assoc. Prof. Oguz ISIK, Yrd. Danışman: Vahap TECIM
25- Eray Esengin, *Integration Of Geographic Information Systems With Environmental Impact Assessment: A Case Study On Çamli Dam*, 2002, Danışman: Yrd. Doç. Dr Zuhal Akyürek Yrd. Danışman: Gürdal Tuncer
26- Ceren Ercoşkun, *Transformation Of Istanbul City Center And Office Space Development In Financial Centers: A Case Study On Maslak-Büyükdere Axis With Gis*, 2002, Danışman: Oguz Isik
27- Deniz Gerçek, *Improvement Of Land Cover Classification With The Integration Of Topographical Data In Uneven Terrain*, 2002, Danışman: Vedat Toprak
28- Balkan Uraz, *Solid Waste Collection Services And The Use Of Spatial Routing Models: An Evaluation In Ankara, Bahçelievler District,* 2002, Danışman: Gülden Berkman, Yrd. Danışman: Oguz Isik
29- Gökhan Eke, *Shortest Path Analysis In Dynamic Transportation Networks By Expert Systems: A Case Study In Ankara, Bahçelievler District By Using Genetic Algorithms*, 2003, Danışman: Oguz Isik, Yrd. Danışman: Volkan Atalay
30- Adem Tunca, *Defining Priority Areas For Nature Conservation Studies Using Geographic Information Systems A Case Study: Kaçkar Mountains And Surrounding,* 2003, Danışman: Zuhal Akyürek
31- Kıvanç Ertugay, *Measurement And Evaluation Of Fire Service Accessibility By Using Gis: A Case Study On Çankaya District, Ankara*, 2003, Danışman: Oguz Isik , Yrd. Danışman: Ali Türel
32- Yeşim Şentürk, *Use Of Geographical Information Systems In Forest Fire Prevention Activities - A Case Study In METU*, 2003, Danışman: Doç. Dr. Oguz Isik Yrd. Danışman: Nurünnisa Usul
33- Mahmut Arıkan, *A Multi-Temporal Masking Classification Method For Field Based Agricultural Crop Mapping,* 2003, Danışman: Mustafa Türker
34- Biricik Gözde Sürmeli, *Relationship Between Settlement Location And Morphological Landform*, 2003, Danışman: Vedat Toprak
35- Tahsin Alp Yanar, *The Enhancement Of The Cell-Based Gis Analyses With Fuzzy Processing Capabilities*, 2003, Danışman: Zuhal Akyürek
36- Erdinç Taşel, *Gis-Based Spatial Model For Wildfire Simulation: Marmaris – Çetibeli Fire,* 2003, Danışman: Zuhal Akyürek
37- Zeynep Güngör Haki, *Assessment Of Social Vulnerability Using Geographic Information Systems: Pendik, Istanbul Case Study*, 2003, Danışman: Yrd. Doç. Dr Zuhal Akyürek, Yrd. Danışman: Sebnem Düzgün
38- Emrah Tufan, *Developing A Parcel-Based Information System By Object-Oriented Approach*, 2003, Danışman: Yrd. Doç. Dr Zuhal Akyürek, Yrd. Danışman: Tuncay Küçükpehlivan
39- Serkan Girgin, *Development Of Gis-Based National Hydrography Dataset, Sub-Basin Boundaries, And Water Quality/Quantity Data Analysis System For Turkey*, 2003, Danışman: Doç. Dr. Nurünnisa Usul, Yrd. Danışman: Zuhal Akyürek
40- Tunç Şirinyıldız, *Integration Of Geophysical-Geological Data Using Geographic Information Systems*, 2003, Danışman: Doç. Dr. Vedat Toprak, Yrd. Danışman: Zuhal Akyürek

41- Mehmet Fatih Kıroğlu, *A GIS Based Spatial Data Analysis In Knidian Amphora Workshops In Resadiye*, 2003, Danışman: Doç. Dr. Numan Tuna, Yrd. Danışman: Sebnem Düzgün
42- M. Ali Güler, *Detection Of Earthquake Damaged Buildings From Post- Event Photographs Perceptual Grouping,* 2004, Danışman: Mustafa Türker
43- Seçil Şencan, *Decision Tree Classification For Agricultural Lands In The Integration Of Remote Sensing And Gis*, 2004, Danışman: Mustafa Türker
44- Emre Sümer, *Earthquake Damage Detection Using Watershed Segmentation And Intensity-Gradient Orientation Approaches,* 2004, Danışman: Mustafa Türker
45- Mehmet Servi, *Assesment Of Vulnerability To Earthquake Hazards Using Spatial Multicriteria Analysis: Odunpazari, Eskisehir Case Study,* 2004, Danışman: Zuhal Akyürek
46- Ece Aksoy, *An Attept To Classify Turkish District Data: K-Means And Self-Organizing Map (Som) Algorithms*, 2004, Danışman: Oguz Isik
47- Ayşegül Domaç, *Increasing The Accuracy Of Vegetation Classification Using Geology And Dem*, 2004, Danışman: Yrd. Doç. Dr M.Lütfi Süzen, Yrd. Danışman: C. Can Bilgin
48- İpek Yavuzer, *Market Share Alaysis For Shopping Centers In Ankara*, 2005, Danışman: Oguz Isik
49- Hakan Pekpınarlı, *Discharge Estimation With Regression Analysis Using Basin Parameters And Gis*, 2005, Danışman: Nurünnisa Usul
50- Aslı Özdarıcı, *Comparison Of Different Spatial Resolution Images For Polygon-Based Crop Mapping,* 2005, Danışman: Mustafa Türker
51- Ali Özgün Ok, *Accuracy Assessment Of The Dem And Orthoimage Generated From Aster*, 2005, Danışman: Mustafa Türker
52- Gülcan Sarp, *Lineament Analysis From Satellite Images, North-West Of Ankara,* 2005, Danışman: Vedat Toprak
53- Cem Naim Güllüoğlu, *Evaluating Public Transportation Alternatives In The METU Campus With The Aid Of Gis*, 2005, Danışman: Doç. Dr. Oguz Isik, Yrd. Danışman: Ela Babalık
54- İsmail Ercan, *A Fuzzy Based Decision Support System For Locational Suitability Of Settlements; Odunpazari, Eskişehir Case Study*, 2005, Danışman: Zuhal Akyürek
55- Serkan Ural, *Different Orbit Determination Algorithms For Bilsat-1*, 2006, Danışman: Mahmut Onur Karslıoğlu
56- Yunus Emre Aydın, *Web Based Multi Participant Spatial Data Entry System For Crime Mapping*, 2006, Danışman: Oguz Isik
57- Dilek Koç San, *Approaches for Automatic Urban Building Extraction and Updating from High Resolution Satellite Imagery*, 2008, Danışman: Doç.Dr.Mahmut Onur Karslıoğlu
58- Tolga Akyay, *Wavelet-Based Outliner Detection and Denoising of Airborne Laser Scanning Data,* 2008, Danışman: Doç.Dr. Mahmut Onur Karslıoğlu
59- Fatma Funda Arıkan, *Animal and Diseases Information System As a Web GIS Based Decision Support System*, 2008, Doç.Dr.Nurinnüsa Usul

Yerleşim Arkeolojisi Lisansüstü Tezleri

Yüksek Lisans Tezleri

1- Pınar Işıl Koralp, *Reorganization of Western Anatolia Following the Conquests of Alexander the Great: A Case Study of Urbanization at Ephesus, Miletus and Priene in Ionia*, 2002, Danışmanı: Burcu Erciyas
2- Nadire Atıcı, *Defining Kitchen Space in Burgaz Houses in the 4th Century B.C.*, 2003, Danışmanı: Numan Tuna
3- Fahri Dikkaya, *The Settlement Patterns of Altınova in the Early Bronze Age*, 2003, Danışmanı: Burcu Erciyas
4- İlham Sakarya, *Defining Storage Space at Burgaz in the 4th Century B.C.*, 2003, Danışmanı: Numan Tuna
5- Nur Banu Uğurlu, *The Roman Nymphaeum in Asia Minor in the Imperial Period*, 2004, Danışmanı: Suna Güven
6- Mahmut Aydın, *Animal Species of Datça Peninsula in Classical Period*, 2004, Danışmanı: Geoffrey Summers
7- Aylin Tunçer, *Deposition and Dislocation of Pottery as Surface Assemblages in Semi-Arid Regions*, 2005, Danışman: Numan Tuna
8- Emine Sökmen, *A Study of the Interactions and Administrative System of a Temple State, Kommana-Zela*, 2005, Danışmanı: Burcu Erciyas
9- Mina Şentek, *Cult Buildings in Aceramic Neolithic Southeast Anatolia; A Case Study of Nevali Çori*, 2005, Danışmanı:Geoffrey Summers
10- Murat Akar, *Kinet Höyük Middle Bronze II Building, The Levartine Palace Tradition in Eastern Cilicia*, 2006, Danışman: Burcu Erciyas
11- Deniz Erdem, *Social Differentiation in Çayönü and Abu Hureyra Through Burial Custom and Skeletal Biology*, 2006, Danışman: Burcu Erciyas
12- Nimet Pınar Özgüner, *Çevre Kale: Applications of Newly Developed Methods, Technology and Data for Understanding the Iron Age City in Yaraşlı*, 2006, Danışman: Geoffrey Summer
13- Derya Ulusoy, *The Settlements of the Galatians in Ankara and Around*, 2006, Danışman: Burcu Erciyas
14- Nurdan Atalan Çayırezmez, *Effect of Geomorphology on Ancient Settlement: A Geodraphical Information System (GIS) Study in the Kerkenes Dağ Region*, 2006, Danışman: Geoffrey Summers
15- Özgür Gökdemir, *The Classical Domestic Architecture in Old Knidos, Burgaz*, 2006, Danışman: Numan Tuna
16- Tuna Kalaycı, *Predictive Modelling of Settlement Mounds (9000-5500 B.C.) in the Lake District Region and its Immediate Environs*, 2006, Danışman: Geoffrey Summers
17- Ahmet Çinici, *An Architectural Investigation of Leisure Spaces in the Roman Domestic Context: The Case of Ephesus*, 2006, Danışman: Lale Özgenel
18- Volkan Demirciler, *A Study of Survey Methodology for Defining the Rural Settlements in the Aegean World During the Classical Period*, Danışman: Numan Tuna
19- Eser Deniz Oğuz, *Hasankeyf Water System and Its Impact on Urban Settlement*, Danışman: Vedat Toprak
20- Esra Terzi, *Industrial Heritage Management in the Haliç Region*, Danışman: Burcu Erciyas, 2007
21- Ayça Üzel, *The Display of Power in Carian Cities Through Urban Imagery*, Danışman: Suna Güven, 2007.

22- Coşku Kocabıyık, *"Chiliocomum,The Plain of a Thousand Villages: Investigation of the Rural Settlements in NW of Amasya During the Hellenistic and Roman Periods by Using GIS"* Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 2009

Deprem Çalışmaları Lisansüstü Tezleri

Program dahilinde henüz tez çalışması tamamlanmamıştır.

Yer Sistemleri Bilimi Lisansüstü Tezleri

Program dahilinde henüz tez çalışması tamamlanmamıştır.